Poór Lili

Poór Lili:
Dr. Gerlóczy Géza egy. ny. rk. tanár, az OTBA igazgató-főorvosának szobor-portréja

T. I.

„Europa"

film, - könyv, - hepter jeütr

Budapest V.

Visegrádi n. 36 IV/1.

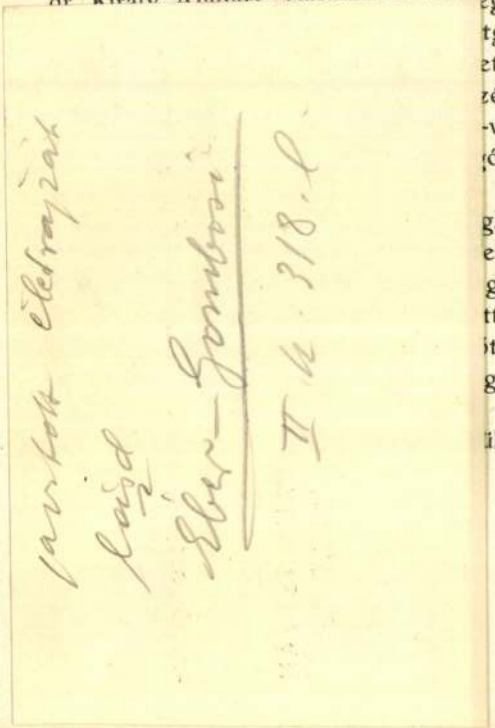

dr. Király Aladárt Háromszék- egye al-
tgyörgy
ető-alel-
zék vár-
-választ-
ó és te-
gból s a
ervezett
gyűlést.
tt és az
terjesz-
g intéz-
ülésen a

melynek elfogadását Háromszék-,
Udvarhely vármegye, Sepsiszentgyör
valamint az erdélyi ref. egyházkerül
igazgató-tanácsa egyformán ajánlo
kérte a vallás- és közoktatásügy
minisztert, hogy a múzeumigazgatói
szervezését a nagy hivatást betöltő
a magyar közművelődés érdekéb
lehetővé annyival inkább, mert az
állás szervezésének e módja egyr
biztosítékot nyujt a felől, hogy a
Székely Mikó-Kollégium útján bir
annak az erkölcsi és szellemi tőké
további fejlődését biztosítani s kultu
kásságát irányítani képes, másrészt

helyeseltek, mert jobb és czél-
volna a könyvtárnak a központi
nagas ház» utczai emeleti részé-
helyet abban a négy szobában,
a mostani bérlő szintén évi 1000 K-t
városnak. Itt azután jelenleg a vá-
tárban őrzött régi incunabulumok
s nyomtatványok is elhelyezhetők
A Főfelügyelőség erre az eszmére
polgármesterének figyelmét szintén
san felhivta, e tervet azonban, a
ter értesítése szerint, megvalósítani
, mert az épület megfelelő helyisé-
vannak adva s a szerződés csak 6
jár le.

1914-ik év munkáját a belső építésnek egyrészt az építés következtében megváltozott viszonyok által követelt szervezeti módosítás végrehajtásának, másrészt az új épület berendezésének s a gyűjtemények elrendezésének, kiállításának, általában új szellemi erők munkába állításával s az eddigieknél tetemesebb és állandóbb jellegű anyagi eszközök biztosításával a körvonalaiban már kibontakozó szebb jövő szilárdabb megalapozásának és előkészítésének szánta.

E megalapozó és előkészítő munka ráeső részét az esztendő első felében el is végeztei mikor azonban már előkészítő munkája ném, eredményét látta s további sikeres előhala-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1964 FEB 7
Természettudományi Közlöny
Poór Lili
1021

1

2

Fejtse meg...

Mit ábrázol a borítólap 3. oldalán
1. Poór Lili szobrászművész régészeti leletek alapján készülő rekonstrukciója?
2. Milyen állat lábszárcsontja látható a kép közepén?
3. A Sopron megyei Egyed község határában kiásott római kori leletek. Mi a neve a kancsó melletti edénynek?

Mit ábrázol borítólapunk 4. oldalának képe?

3

Januári számunkban közölt képrejtvényünk megfejtése:

Borító III.: A sárvári vár lovagterme.

Borító IV.: A lillafüredi vízesés télen.

A megfejtők között könyvjutalmat sorsoltunk ki. A nyertesek:

Bíró Istvánné (Sárvár), Nagy Éva (Miskolc), Fauszt Imre (Budapest), Hantos Rezsőné (Budapest), Iványi Gyula (Budapest).

A jutalmakat postán küldjük el.

INDEX 25 807

Poór Lilly

Poór Lilly: Táncosnő
Poór Lilly: Danzatrice

Poor Lilly szobrászművésznő

Született Csurgón (Somogy mege) 1907-ben. Középiskolába a Nagyvaradi Premontrei gimnasiumba járt, Műveszéti tanulmányait 1928 februarjától folytatja Ködy Szilárd szobrászművésznél. Idejének nagyrészét akt tanulmányok mintázásara fordítja, plakettéket csak ritkán készít

1.) Kemál 24×21 cm méretű. Kemál pása jobbra néző feje háromnegyed profilban. Felírás fent: Gazi Kemál pacha, lent Poor Lilly 1928.

2.) Zichy 18 cm. átmerőjű kör. Zichy Mihály jobb profilja. Felírás balra Zichy Mihály, jobbra Poor Lilly.

3. Dante 19×18 cm méretű. Dante jobb háromnegyed profilban néző feje. Felírás fent Dante, lent jobbra Poor Lilly 1929.

4.) Ködy 23 cm átmerőjű kör. A művész balra néző profilja. Felírás: balra körben: Ködy Szilárd szobrászművész, jobbra Mesterének sz Poor-Lilly 1929

5.) ~~20~~ Mankovits 20 cm átmerőjű kör. Felírás: balra Mankovits Kornél jobbra Poor Lilly 1929.

6.) Berzeviczy 20×25 cm. ovális plakett. Balra néző ferfifej. Felírás jobbra lent: Berzeviczy Elek, balra Poor Lilly 1928.

Poor Lilly

nobrin

Poor Lily

Poór Izabella
8. osz. tanuló, Ajka

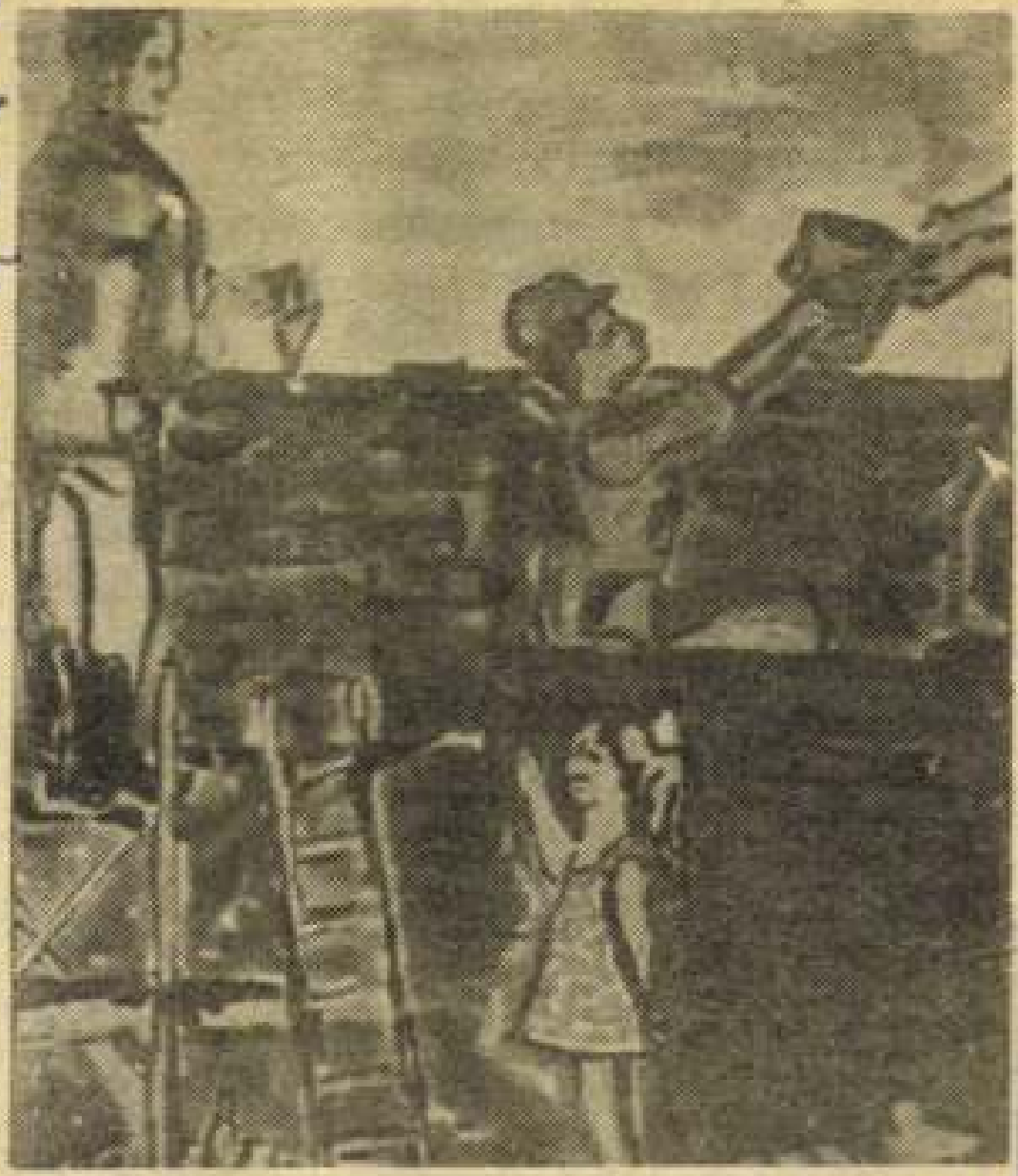

Poór Izabella (Ajka, 8. osztályos tanuló): Kőművesek.

Napló, Veszprém, 1976. márc. 13.

mi szépségeit felmutató *Egry sétány 12 b-ben.* Aztán kiállítás a Szovjetunióban — *Tartu*, 1975-ben és most *Varsóban* a veszprémi múzeum Egry képeiből.

Csak örülni lehet, ha 25 év minden termése beérett. És a születés évfordulóján — március 15-én — indítani lehet a jubileumi megemlékezés sorozatát. Hogy 25 év után íme, így lehet ünnepelni. Ahogy örömmel ragyogtatható a Magyar Nemzet írása „... az egyetemes piktúra egyedülálló fénykomponistájának, a végtelenség kozmikus festőjének a sírhelyét az egész ország társadalma köteles illő tiszteletben részesíteni ..."

Fonay Tibor

Bei einer Untersuchung
stellt sich bald heraus, dass d
benbürgischen Kunst überhaupt.
originale Beiträge hat dazu die
deren künstlerische Lebensersch
Schaffen des herrschenden Ungar
der Siebenbürgen Sachsen stammt
jenigen
der/ihrer Urheimat. Nicht selten
deutschen Kunst auf dem Umwege
Rolle spielte die ungarische Kun
päischen Stilströmungen hier hei
wertigen Schöpfungen. In diesem
nen; von den Wandlungen des euro

Poór Lili

Kéd

A kiállítás színvonalát nagyban emelték a festmények közt felbukkanó szobrok. Elsősorban *Borbereki Kovács Zoltán* Szüret és Kubikus című alkotásait kell kiemelnünk. Mindkettő érett, kiegyensúlyozott szobor. Már többször volt alkalmunk bennük gyönyörködni. Érdekes a Madách-terv

is. Borbereki többi művein még bizonytalanság nyomai érezhetők. Ő még nem megállapodott művész. Sokat kísérletezik s a kibontakozás nem mindig szerencsés. Mindazonáltal szép ígérete a magyar szobrászatnak akárcsak *Andrássy Kurta János*. Sok tekintetben rokon Borberekivel, bár nem oly határozott egyéniség. E kiállításon nagyon jól szerepelt. A Pihenő parasztasszony és különösen a mélyen átérzett, áhítatos Angelus egészen kitűnő alkotások. Jó komponáló készséget árul el *Poór Lili*. Plakettjei határozottan jó formaérzékre vallanak. Külön kell megemlítenünk Ádámot és Évát ábrázoló nagyobb plakettjét, mely főleg harmonikus mintázásával és lírai hangulatával köti le a szemlélőt.

Reméljük, hogy a Műbarát új kiállítóhelyisége még sok szép bemutató színhelye lesz.

Magyar Kulturszemle

1941. 2. f. 45. l. (Kiállítás a Műbarát helyiségében.)

Poós Éva, jelmeztervező

A struccok estélye

MIRE KÉSZÜL A JELMEZTERVEZŐ

Poós Éva jelmeztervezővel beszélgettünk.

— Három különböző típusú darab jelmezeit készítettem el az évad elejére — mondta. — Az elsőt a *kecskeméti Katona József Színháznak* ahol *Ruszt József* rendezésében *Schiller* Stuart Máriája kerül a műsorra. A második jelmezsorozat a *miskolci Nemzeti Színházban* lesz látható. Ott *Jurka László* rendezésében bemutatják Bukovčan A struccok estélye című mai tárgyú színművét. Ettől teljesen elütött az a feladat, amelyet a *pécsi Nemzeti Színház* bízott rám. *Sik Ferenc* rendezi *Huszka Jenő* Mária főhadnagy című operettjét.

— További munkái?

— Miskolcon tervbe vették, hogy bemutatják *Maurice Maeterlinck* híres színjátékát, a Monna Vannát. Ez a mű főleg a század elején hódította meg a színpadokat az egész világon, sőt *ifj. Ábrányi Emil* operát is komponált belőle. A színmű rendezésére *Beke Sándort*, a kassai színháztól hívják meg.

— A struccok estélye — 2.

Esti Hírlap 6. szept. 18.

Etióp

Pitati (B. Veronese).

ı. † 1579 után.

és szt. András.

rében lévő emelvényen vannak
látjuk a jobbrafordult, püs-
etvált arczú toulousei szent
nyílt aranykorona fekszik, mig
van a kereszttel. Az előbbi
baljában pásztorbotot tart,
palástjának szegélyén szent-
ajos rövid hajat, bajuszt és
pedig bőujjú. Előttök »A«
3« betűk közt czimerpajzsok
lhőzött.

cm. — Lelt. sz. 4226. — Becs-
Pálffy János hagyománya 1907
- Az átvételre és az átvétel jóvá-
lásd a 4203 lelt. számnál. —
án (453–913).

adatok a Szépművészeti Múzeum-
Pitati (B. Veronese) műhelye:
lrás.

natkozó egyéb adatok és pedig:
-908. pag. 23. Nº 32). *Boni-*
und ein Heiliger das Kreuz
der Rahmen vergoldet und reich

080–908. pag. 3. Nº 3). *Boni-*
, 156 breit (Im Treppenhaus,

en (1893–912. Nº 25). *Boni-*

(2165–912. Nº I : 25). *Boni-*
Vászon, 190 : 159 cm.

III.
863 (4226).
972 (17).
25 (1002)

POÓR *Lilly, szentgáli, (Kállay Szabó György né)*, szobrász, * Nagyvárad 1907 jan. 30. Budapesten Szőcs Szilárdnál tanult. 1928 óta állít ki a Nemzeti Szalónban és a Műcsarnokban (Táncosnő, Torzó, stb.). 1929. gyüjt. kiállítása volt a Nemzeti Szalónban.

irodalomtörténeti és néprajzi előadásokat hallgatott s résztvett a Nadler professzor vezetése alatt álló német filológiai szeminárium gyakorlatain. Tudományos feladata volt megvizsgálni az eddig publikált német népmesegyüjtemények, különösen pedig a „magikus menekülés“ motívumának a nyugatmagyarországi hienz népmesékre való hatását. Gyakorlati pedagógiai ismeretek elsajátítása céljából állandóan látogatta a bécsi Theresianum német nyelv- és irodalomtörténeti előadásait.

Tanulmányi segélyként hosszabb-rövidebb időre kedvezményes összegű térítés melletti vagy ingyenes lakást nyertek a következők: *dr. Deák Imre* tanügyi fogalmazó (levéltári kutatás), *Sammt Erzsébet* bölcsészethallgató (könyvtári tanulmányok), *dr. Baranyai Erzsébet* középiskolai tanárnő (pedagógiai tanulmányok), *Bartók Katalin* bölcsészethallgató (archaeológiai anyaggyüjtés), *Világi Miklós* joghallgató (jogi tanulmányok), *Héjjas János* múzeumi gyakornok (művészettörténeti tanulmányok), *Fehér Miklós* bölcsészethallgató (könyvtári tanulmányok), *dr. Bogsch László* földtani intézeti tanársegéd (geológiai tanulmányok), *dr. Nagy Zoltán* jogszigorló (jogtörténeti szemináriumi gyakorlatok), *dr. Pfeiffer János*, a debreceni egyetemi könyvtár tisztviselője (könyvtártechnikai tanulmányok), *dr. Radnót Magda* pécsi klinikai gyakornok (szemklinikai tanulmányok a bécsi I. számú szemészeti klinikán), *Rödiger Endre*, a bécsi magyar népiskola tanítója, *Rhémann Erzsébet* bölcsészethallgató (német filológiai tanulmányok), *dr. Romhányi Gyula* múzeumi gyakornok (iparművészeti tanulmányok), *Spangenberg Ilona* operaénekesnő (énektanulmányok), *dr. Szalay Sándor* debreceni egyetemi tanársegéd (atómrombolási vizsgálatok a bécsi Institut für Radiumforschungban), *Tessler Tivadar* zeneakadémiai növendék (énektanulmányok), *Tutsek Ilona* operaénekesnő (énektanulmányok), *Venczell Béla*, a m. kir. Operaház tagja (énekpedagógiai kérdések).

Vendégtagokként dolgoztak, illetve folytattak speciális tanulmányokat a kollégiumban egy hónapnál hosszabb ideig: *a)* Magyar honosok: *Farkas Vidor* bencés tanár (levéltári kutatás), *dr. Fogarassy Béla* vezérkari százados (kutatás a hadilevéltárban), *dr. Hencz László* orvos (klinikai gyakorlatok), *Hettyey Aranka* színiakadémiai tanár (tanulmányok a bécsi színiakadémia könyvtárában), *dr. Hesz Kálmán* középiskolai tanár (könyvtári kutatás különböző szerzetesrendeknél), *dr. Incze Gyula* egyetemi tanársegéd (klinikai gyakorlatok), *Juhász Györgyi* múzeumi gyakornok (régészeti tanulmányok), *dr. Kerntler Jenő* zeneakadémiai tanár (zenepedagógiai tanulmányok), *dr. Medveczky Károly* gimnáziumi tanár (könyvtári tanulmányok), *dr. Moór Elemér* főiskolai tanár (folklore-kutatások), *Penninger Antal* operaénekes (énektanulmányok), *Poór Lilly* szobrászművész (múzeumi tanulmányok), *dr. Sármándi Sándor* középiskolai tanár (osztrák politikusok életrajzi adatai), *Sebestyén Géza* középiskolai tanár (német nyelvészeti tanulmányok), *dr. Tüdős Endre*

Bécsi Collegium Hungaricum

Orszönt 1936/37

Törvényhatósági ösztöndíjasok:

Dr. Hanskarl Erzsébet (1905, Budapest, róm. kat.), bölcsészdoktor, a Fővárosi Könyvtár tisztviselője, Budapestről (Horváth János professzor). Budapest székesfőváros ösztöndíjasa a második félévben. Bécsi tartózkodása alatt a Wienerisches Diarium XVIII. századi évfolyamai alapján a Budáról, Pestről és Óbudáról talált adatokból repertóriumot készített a Fővárosi Könyvtár várostörténeti gyüjteménye számára. Adatokat gyüjtött továbbá a bécsi állami levéltárakban Szilágyi Virgil emigrációs éveire vonatkozólag és kiadásra előkészítette a Hanskarl-család birtokában lévő Kossuth Lajossal folytatott levelezést.

Dr. Károlyi Amália (1909, Budapest, róm. kat.), bölcsészdoktor, okleveles középiskolai tanár, Budapestről. Budapest székesfőváros ösztöndíjasa a második félévben. A bécsi egyetemen, Charlotte Bühler professzor vezetése alatt, gyermekpszichológiai előadásokat hallgatott s párhuzamosan az egyetem pszichológiai intézetében gyakorlatokon vett részt, melyek folyamán főleg a hat éven aluli, azután a népiskolás és középiskolás gyermekek intellektuális és ösztönös megnyilvánulásainak módszeres megfigyelését sajátította el. Gyakorlati tanulmányait a szakirodalom tanulmányozásával egészítette ki.

Az osztrák szövetséges állam csereösztöndíjasai:

Dugonics Ferenc (1911, Garabos, Torontál m., róm. kat.), okleveles középiskolai tanár, Szegedről (Schmidt Henrik professzor). Osztrák állami csereösztöndíjas a második félévben. Tudományos feladata a baranyavármegyei községek településtörténetének megvilágítása, valamint a magyar-német-szláv néprajzi kölcsönhatások megállapítása volt. A bécsi egyetemen településtörténeti és néprajzi előadásokat hallgatott; az udvari kamarai levéltárban sikerült néhány olyan adatot találnia, amelyek a baranyai település eddig ismert adatait szervesen kiegészítik, néprajzi kutatásai számára pedig bőséges anyagot talált a bécsi néprajzi múzeum gyüjeményében és könyvtárában. Haberlandt professzor vezetése mellett a magyar-német-szláv kölcsönhatás sok kétséges vonatkozását sikerült tisztáznia.

Dr. Péterfi Mária (1909, Újpest, róm. kat.), bölcsészdoktor, okleveles középiskolai tanár, Budapestről (Melich János professzor). Osztrák állami ösztöndíjas egész éven át. A bécsi egyetemen nyelvészeti, irodalomtörténeti és pszichológiai előadásokat hallgatott s résztvett a Nadler professzor vezetése alatt álló filológiai szeminárium gyakorlatain. Speciális feladata a magyar nyelvtani terminológia német kapcsolatainak vizsgálata volt. Munkája eredményeit a Magyar Nyelv című folyóiratban fogja közzétenni.

Vizi Albert (1909, Hódmezővásárhely, ref.), gyakorlóéves középiskolai tanárjelölt, Szegedről (Schmidt Henrik professzor). Osztrák állami ösztöndíjas az első félévben. A bécsi egyetemen nyelvészeti,

Poór Lilly, szent-gály

Hobrán

koll. kiáll

l.

Nemzeti Szalon 1929

65 csop. kiáll. Eat.

fordít

Szentgály Poór Lilly

szobrászművésznő

191	Tavaszi dal, gipsz	60.—	bronzban 400.—
192	Torzó, gipszöntvény		200.—
193	Tanulmányfej, gipsz		300.—
194	Álom, márvány		450.—
195	Bánat, márvány		500.—
196	Dante		150.—
197	Berzeviczy Elek plakett		120.—
198	Sződy Szilárd plakett		120.—
199	Mankovits Kornél plakett		120.—
200	Táncosnő, bronzplakett		400.—

SZ. POÓR LILI: TORZÓ
A Nemzeti Szalon csoportkiállításáról

mint a zöldeskéknél, könnyen állhat elő az a veszély, hogy bizonyos édeses hideg tónusba esik, amelyet elég gyakran tapasztalhatunk a pasztellportréknál. A festészetben csak ritkán fordul elő a tiszta intenziv lila. Más színekkel szomszédságban könnyen elveszíti hatását, bármilyen erősnek is látszik egyedül állva. Kiegészítő színeivel a narancsal és a sárgával kellemesen hat ugyan, de csak mint árnyék, éppen úgy, mint a vörössel. Nagyon kellemes átmenetet biztosít egy hideg piros és egy meleg kék között is. Ha azt akarjuk, hogy mint kompozició-alakító szín hasson, akkor zölddel vagy barnával kell használnunk, ez a keverés igen hasznosnak bizonyult és ez az egyetlen összeállítás, amely-

I SZEMINÁRIUM

SZÍN

kapnak és ezáltal lilának látszanak. A lilának ez a keletkezési módja tulajdonképpen nem más, mint a vörös árnyéktónusának keletkezése. A harmadik mód az, amikor a lila a zöldessárgának kontraszt színe. A sárga világosság mint kontrasztot az ő kiegészítő színéül lilát vált ki. Valóban, ott ahol a klima felhős, lila árnyékokkal kell számolni, míg a dél tiszta levegője alatt, vagy a hegyvidék magasságában a kék állandósul. Egy városi uccaképen, vagy egy őszi

S: TÁJKÉP

portkiállításáról

ködös tájképen föltétlenül lila távlatok vannak. A sárga is nem mint fényhatás, hanem mint szín, lilát hív elő. Így például egy sárga házfalnak vagy egy sárga útnak lila árnyékai vannak. Épp így erősen sárga virágokban az árnyékok — bizonyos körülmények között a konturok is — lila színűek. A legkülönbözőfélébb lila színek vannak. A lila is, épp úgy mint a zöld, rendkívül nagy skálájú szín, végtelenül sokféle árnyalatú és épp ezért a festő számára igen hálás szín. Gyakran szolgál mint lazurtónus, egyéb színek rendkívül erős hatásának csökkentésére. Különösen a fehérrel kevert lila, mint ezt a pasztellnél tapasztalhatjuk, rendkívül kellemes hatású. Ez a levegős, kisse bágyadt pasztellila előnyös és veszélytelen szín, amelyet gyakran használnak az átmenetek lággyá tételére, viszont épp úgy

Poór Lili

Papp Károlyt, a Pázmány-egyetem geológus professzorát 25 éves tanári jubileumára tanítványai Poór Lili szobrászművésznő érdekes plakettjével lepték meg.

Képes Krónika
1941. jún. 26. (27. sz.)

T. 4109.

várat és várost, a melyen in-
érben hegyek hullámzanak, az
kecske és három bárány legel, míg
a támaszkodó férfi halad fele-

testvérek Pesten.
ÁLY SAJÁTJA NYITRÁN

: 30.4 cm.

-93-63.

Poór Lilly (szengály)

életrajz

irod

Csókássy 28. l.

Hul. Ujvidek 1905. Iparmiv-iskola, Sződy Hilárd. Akt jaival és plakettjeivel tünt fel. 1933. a beisi Collegium Hungarian tagja volt.

Pór Lili

MAGYAR MŰVÉSZET
1929. 293, 300

1943
Boudoir

Poor Lili

Hobrán

laid

Szépnüvészet

1941. 71. l.

Feladó
Sagi Karolo
Mezőszyfaki

Poór Lili

Papp Károly képmása,
bronzérem

Művészeti hetek
Kolozsvár 1942. 103. l

MÜLLER LAJOS
HIRLAPIZOMÁNYOS
LÉVA

T.c.

Europa"
könyv és lapterjesztö r.t.

Budapest
V. Rothemere u.12 III.2.

Poos, Gerich (?)

X VII. 4.

Kolozsvári antalosok

A. l.

1963 MAR 29.

Láthatatlan emberek

Beülünk a moziba, pereg a film, kimegyünk a pályaudvarra, természetes, hogy időben elindulnak a vonatok, a színházban magától értetődő, hogy szép, stílusos ruhában játszanak a színészek. A moziban a jegyszedőt, a vasúton a kalauzt és a színházban a színészeket látjuk is, méltányoljuk munkájukat. De hányan vannak olyanok, akik soha nem kerülnek előtérbe? Olyan „láthatatlan emberek", akiknek mindennapi munkája valahol hátul, a „kulisszák mögött" folyik? Most három ilyen láthatatlan embert mutatunk be.

A mozigépész

Lebbennek az ajtófüggönyök, a Szikra mozi nézőterére betódulnak azok a boldogok, akik jegyet kaptak a *Cartouche-hoz.*

Fent a gépházban *Anton Antal* és *Gumolcsák László* mozigépész az utolsó ellenőrzést végzi. A film befűzve, az ívfényt adó szénpálcák rendben, tőlük kezdődhet az előadás.

Ugrik egyet az óramutató, s ők zongorázni kezdenek a gombokon. A feliratok: „Neon be", „Neon ki", „Takaró (ez a függöny) szét", össze és állj, „Szufita", „Teremvilágítás" s ki győzné elsorolni...

A teremben elalszik a világítás, szétnyílik a függöny, megkezdődik a híradó.

Ráérünk egy kicsit beszélgetni, a filmet egyszerre vetítik a Május 1. mozival, a motoros futár még nincs itt az első tekerccsel.

Mindkét láthatatlan emberünk 20 éve mozigépész, Anton elvtárs tíz, Gumolcsák elvtárs 17 éve dolgozik a Szikra moziban. A kis vetítőhelyiségből irányítják a moziterem műszaki berendezését, ők felelősek a képért, a hangért. (A vetítővászonra kilátni innen, s kis ellenőrző hangszórón ugyanazt halljuk, amit a nézők a terem 24 hangtölcséréből.) S mint „pótkötél", van egy telefon is, a teremből fel lehet szólni, ha valami nem egészen stimmel.

Pereg a híradó, s közben a motoros futár megjön a *Cartouche* első tekercsével. Persze, a másik moziban végigpergették, most a vége van legelől. Gyors átcsévélés, s már ott is a tekercs a másik gépben. Éppen itt az ideje, vége a híradónak, újra nyomogatni kezdik a gombokat.

A teremben világos lesz, egy pillanatra összefut a függöny. Aztán mély hangú gong, lassan újra elsötétül a nézőtér, felberreg a vetítőgép, szétmegy a függöny, s a közönség izgatottan figyeli a francia kalandfilm első kockáit.

Kicsit még állítanak a gépen, élesebbre veszik a képet, pillanatnyi figyelem az ellenőrző hangszóró felé: igen, a hang jó. Most húsz percig pereg ez a tekercs, közben megérkezik a másik. Átcsévélés, ez arra a gépre kerül, amelyiken a híradó ment. A filmen gyári jelzés figyelmezteti a mozigépészt, hogy lefutott a tekercs, indítani kell a másik gépet. A közönség észre sem veszi a váltást, és az első dob már indul is a motoros futárral vissza a Május 1.-be.

— S ha valamelyik késik?

— Akkor szünetet tartunk. A közönség a gépészt szidja vagy a mozi vezetőségét, hogy miért pont a legizgalmasabb résznél szakítjuk meg az előadást. Ha simán megy, nem tartunk szünetet, nagyon hosszú a film.

A gépészek megnézik a filmet. Egyszer, kétszer, tízszer. Mind bonyolultabb a berendezés, egyre nagyobb műszaki tudás kell a karbantartáshoz, a pontos üzemhez. Nem sajnálják, hogy ők láthatatlan emberek? Dehogy. Hiszen éppen az a fontos ennél a munkánál, hogy a közönség őket ne vegye észre, csak a pontosan, jól pergő, szépen vetített filmet nézze.

A menetirányító

A MÁV Budapesti Igazgatóságának központi menetirányítójában a Budapest—Hegyeshalom jelzésű szobában bonyolult ábrák, szerkezetek között ül Hell Károly, főtiszt, menetirányító. Állomások vágányhálózatának rajza; az ideális menetrend grafikonja; s egy másik, amit ő vezet, a vonatok valóságos mozgása szerint. Színes, kék, piros, zöld vonalak jelzik, hogy melyik szerelvény, melyik mozdony, mikor futott be az állomásokra, mikor indult tovább. Az a cél, hogy ez a valóságos kép minél jobban hasonlítson az elméletileg kidolgozott ideálisra. Mikrofonok, hangszórók, közvetlen szelektoros diszpécsertelefon (egyszerre több állomás is belépheti, beszélhet egymással). Egy gombnyomás és jelentkezik a Keleti Villamosszín felvigyázó vagy a ferencvárosi irányítótorony, s aztán végig a vonalon Komáromig az összes állomás.

— *Halló, irányító* — szól a hangszóró.

— *Itt irányító, Hell.*

— *Tatabánya vagyok. Egy gép hiányzik az 1374-es számú vonatra. Elindult a 324 515-ös Komáromból?*

— *Azonnal hívom.* — Gombnyomás, berregés, s megszólal egy harmadik hang a hangszórón:

— *Komárom, 12-es torony...*

— *Mi van a 324 515-ös géppel Tatabányának?*

— *14.30-kor járt ki a fűtőházból...*

— *Hallotta, Tatabánya?*

— *Hallottam. Miért nem mozognak Komáromban?*

— *Három személyvonatom volt!*

Hell elvtárs mosolyog, hagyja egy kicsit vitatkozni Komáromot és Tatabányát, aztán gyorsan lezárja a vitát. Ferencváros jelentkezik.

— *Azt a gépet, amit most kaptam, Almásfüzitőre elindítottam. Mi lesz a többivel?*

— *18 óráig mindet megkapja...*

Ferencváros megnyugszik, minden vonatot időben indíthat, egy pillanatig csend van, de a menetirányító már hívja Almásfüzitőt. Vonatszámok, időpontok pattognak szédítő ütemben, ugrálnak a színes ceruzák, az utóbbi egy órában az állomáson megfordult vonatok adatait rögzítik. Bicske jelentkezik. Újra vonatszámok, időpontok. Közben egy-egy rövid mondat, csapágyvizsga: rendben. A bicskei állomáson „szűrik ki" a tehervonatokból a gyanús, melegedő csapágyú kocsikat, a főváros térségében az esetleges hiba már nagyobb forgalmi zavart okozhatna.

— *Menet!*

— *Itt Hell.*

— *Komárom. A 844-es és a 24-es rendben. A 814-es gép hová megy?*

— *Jöjjön vissza Almásfüzitő állomásra.*

Egy mozdony elindul Komáromból Pest felé. A menetirányító nyomon követi éppúgy, mint a többi gépét. Ott állítja meg, ahol a legnagyobb szükség van rá.

A vonalon jelentkezik egy mozdonyvezető. Este fél tízkor Pesten van váltása. Kéri, erre irányítsák. Egy másik hang a Keletiről az 55 003-as villanymozdonyt keresi.

— *Kelenföld felé tart, rövidesen befut a Keletibe, a váltásra.*

— *Köszönöm.*

S így megy ez másodpercnyi szünet nélkül 12 órán keresztül. Aztán Hell elvtárs a Kiváló vasutas és a Szocialista Munkáért Érdeméremmel kitüntetett főtiszt 24 órára átadja helyét két váltótársának. Nulla óra nulla-nulla perctől éjjel 24 óráig rajzolják a vonalakat, döntenek, kezükben tartják az egész vonal forgalmát, az irányítótisztek biztosítják a vasút, az ország vérkeringésének nyugodt ritmusát.

A ruhatervező

Poós Éva, a csinos, fiatal, szőke színpadi ruhatervező olyan, mintha őt is egy divattervező rajzolta volna. A szép szerelmese. Nyolc esztendővel ezelőtt végzett a Képzőművészeti Főiskolán, azonnal megbízta az akkori Ifjúsági Színház egy darab ruháinak tervezésével. Dolgozott a mai Vígszínházban is, három és fél esztendeje az Országos Cirkusz Vállalat ruhatervezője.

Övé a Fővárosi Nagycirkusz, a vidéki cirkuszok, a turnék, a Tarka Színpad, a Kamara Varieté.

— *Azt szeretnénk, ha arisztáink modern, esztétikus ruhát csináltatnának maguknak. Erre igyekszem irányítani őket. A Tarkában és egyre inkább a Kamarában is revüszerű műsorokat rendezünk.*

Panaszolja, mindig kevesebb a pénz, mint amennyiből a legszebb ruhákat ki lehetne állítani.

— *Revühöz? Hiszen az akkor jó, minél kevesebb a ruha.*

— *Maga is azt mondja, amit a gazdasági vezetők. Hogy egy kis melltartó, meg egy alj, az semmi. De a színhatás? Az anyag? Fejdísz is kell hozzá!*

— *Mennyi pénzt tudna elkölteni egy revüre?*

— *Kétszer, háromszor annyit, mint amennyi van.*

— *A végtelenségig?*

— *Nem* — nevet —, *persze, nem milliókban gondolkodom. De hát természetes, hogyha az ember dolgozik, szeretné a legjobbat adni. Nem?*

Azt már nem tőle, hanem munkatársaitól tudjuk, hogy Poós Éva ott van minden próbán. Mert nem biztos, hogy a rajzon elhelyezett kis strassz a valóságban is úgy mutat. Lehet, hogy csak két centivel kell arrább tenni. Meg az a hasítás a szoknyán. A skiccen jó, a színésznőn már nem. Javít, igazít, öltöztet, tervez a premierig. Hiszen a varieté épp az a műfaj, ahol az utolsó pillanatban is születhetnek új ötletek, elgondolások. A színházban a darab eleve adja a jelmezek jellegét. Itt, úgy érzi, izgalmasabb, érdekesebb, kiélheti fantáziáját.

Aztán elérkezik a premier napja, minden jegy elkelt, Poós Éva odakucorog valahová hátra, egy pótszékre, s úgy érzi — joggal — mint minden láthatatlan dolgozótársa, hogy amikor jól mennek a dolgok, a taps kicsit neki is szól.

Faludi András

A Galabert-díj szovjet kitüntetettjei

Mint ismeretessé vált, *Párizsban* közölték, hogy az 1957-ben alapított *Galabert-díjat*, amellyel az űrhajózás fejlesztésében elért kimagasló eredményeket jutalmazzák, az idén jórészt szovjet elméleti és gyakorlati asztronautáknak ítélték oda.

A jelenleg 58 esztendős *Ari Sternfeld*, aki első nemzetközi tudományos díját ugyancsak Párizsban, 1934-ben kapta, az űrhajózás elméletének egyik legnagyobb szakértője. Már 1937-ben közzétette *Bevezetés az űrhajózás tudományába* című művét, amelyben meglepő pontossággal kiszámította a leendő űrhajók legcélszerűbb röppályáit; ezeket a számításokat később igazolta a szovjet szputnyikok, a lunyikok és az amerikai Pioneer 4. mesterséges hold felbocsátása. A lengyel származású tudós 1935 óta él a Szovjetunióban, amelyet igazi hazájának tart. Most is napi 14 órán át dolgozik; *az elméleti csillagászat kevésbé felderített kérdéseit kutatja.*

A negyvenéves *Alla Maszevics* elmondotta, hogy jelenleg az Echo 1. amerikai léggömbszputnyik egyidejű megfigyelésének kollektív megszervezésén dolgozik. *Ebben a munkában több európai szocialista ország, így Magyarország is részt vesz;* a megfigyelések áprilisban kezdődnek meg, szervezésük már előrehaladott stádiumban van.

Alla Maszevics az egyik legnépszerűbb, legrokonszenvesebb szovjet tudós, a felszabadult szovjet értelmiségi asszony tipikus példája. A csinos fiatalasszony szereti a sportot: gyakran látni télen, nyáron a legnagyobb moszkvai nyitott uszodában, és 9 éves kislányával, Natasával rendszeresen síel. Nagy gonddal foglalkozik *a legfiatalabb tudósnemzedék nevelésével is.*

Az idei Galabert-díj harmadik szovjet kitüntetettje *Jurij Gagarin* alezredes. (MTI)

Kisebb esőkre, a felmelegedés lassú fokozódására számíthatunk

Egy-két hetes késésben van a természet

Szerdán — az idén először — 10 fok fölé emelkedett a nappali hőmérséklet, s kereken 2 fokkal haladta túl a március 27.-ék sokévi melegátlagát; *utoljára november elején volt hazánkban ilyen meleg.* A nappali maximumok szerdán *Budapesten* 16 fokig, az *Alföldön* 17, *Kiskunhalas* és *Szombathely* környékén 18 fokig emelkedtek, Nyírlugosról, Mátészalkáról és Csengerről zivatarokat, Balassagyarmatról jégesőt jelentettek.

A *Meteorológiai Intézet* központi előrejelző osztályán tájékoztatásul elmondották, hogy a hét közepén tapasztalt erőteljes felmelegedést, valamint az éjszakai fagyok megszűntét a magasban feláramló szubtrópusi légtömegeknek és az intenzív napsugárzásnak köszönhettük. Ugyanakkor Európa *északi területein* még erős hadállásai vannak a makacskodó télnek: a Szovjetunió európai területének északi vidékein legutóbb *mínusz 20—30 fokos fagyokat* mértek a megfigyelőállomások.

Az észak-európai „kontinentális hideg" — az alsó légrétegekben ismét délnyugatnak áramlik. Az új hidegoffenzíva elgyengült hullámai a csütörtökre virradó éjszaka érték el a Kárpát-medencét, és észrevehetően lelassították a felmelegedést; egyúttal *kisebb esőket* okoztak országszerte. A csütörtöki maximumok általában már csak 5—10, a tiszántúli és a déli megyékben 11—13 fokig emelkedtek.

A meteorológusok szerint a természet máris *egy-két hetes késésben van* a normális évi átlaghoz képest. A következő időszakban lényegesen ugyan nem változik az időjárási helyzet, az éjszakai fagyok megszűntével azonban *számíthatunk arra, hogy a rügyek pár nap alatt kipattannak,* a korán virágzó növények felöltik tavaszi pompájukat, hamarosan kizöldül a határ. Szórványos kisebb esőkre, néhány órás napsütésre s a nappali hőmérséklet 1—2 fokos emelkedésére van kilátás.

Elítélték a Patyolat fosztogatóit

(Tudósítónktól.)

Janocha Károly 32 éves és *Kelner István* 37 éves foglalkozásnélküliek már többször voltak büntetve. Legutóbbi büntetésük alkalmával elhatározták, hogy együtt fognak „dolgozni". Patyolat-üzletet akartak kifosztani. Először *Rákospalotán* kísérleteztek, majd pedig a XIV. kerületi Erzsébet királyné útja 14—16 szám alatti Patyolat-fiókba törtek be, s mintegy 15 ezer forint értékű különböző ruhaneműt raboltak el. Ezenkívül még több tisztítóba betörtek.

A *Központi Kerületi Bíróság* mindkét vádlott nagyfokú társadalmi veszélyességét megállapította. Súlyosbító körülménynek vette, hogy visszaesők, s ezért Janocha Károlyt 2 évi és 8 hónapi, Kelner Istvánt pedig 2 évi és 4 hónapi szabadságvesztésre ítélte.

A budapesti színházak és hangversenytermek mai műsora

Operaház: Titkos házasság (Környei-bérlet, 8. előadás, 7). - **Erkel Színház:** Aida (7). - **Nemzeti Színház:** Holnap folytatjuk (7). - **Odry Színpad:** Az utazás (fél 8). - **Madách Színház:** Tanner John házassága (7). - **Madách Kamaraszínház:** Változnak az idők (7). - **Vígszínház:** Romeo és Julia (Komb. bérlet, 4. sor., 6. előad., 7). - **Jókai Színház:** Amerikai tragédia (7). - **József Attila Színház:** Férjek a küszöbön (7). - **Fővárosi Operettszínház:** A mosoly országa (Rátkai-szereposztás, 7). - **Petőfi Színház:** Szűnnap. - **Kamara Varieté:** Különleges vidám lap (6, fél 9). - **Vidám Színpad:** Kimegyünk az életbe (fél 8). - **Kis Színpad:** Férfiaknak tilos (7). - **Zeneakadémia:** Nyolc zenekar - nyolc hangverseny (Egyet. és Főisk. bérlet, 7., fél 8). - **Kamaraterem:** Kamarazene-bérlet (III. 5., fél 8). - **Egyetemi Színpad:** Egyetemi ének- és zenekar hangversenye (7). - **Irodalmi Színpad:** Az ember tragédiája (Ifjúsági előadás, fél 4). - **Bartók Terem:** Az ezernevű lány (du. 3). - **Állami Bábszínház:** A bűvös tűzszerszám (de. 10), Világszépe (du. 3). - **Fővárosi Nagycirkusz:** Tavaszi műsor (7).

A VEGYIPARI KÉSZLETEZŐ VÁLLALAT

értesíti ügyfeleit, hogy telepein az alábbi időpontokban az ÁRUKIADÁS ÉS ÁRUÁTVÉTEL LELTÁROZÁS MIATT SZÜNETEL
Kérjük, hogy a kiutalt áruk elszállításáról ez időpontig gondoskodni szíveskedjenek

IX., Soroksári út 123. Kőbánya-Hizlaló p. u.	április 8, 9, 10.
X., Horog utca 3.	április 16, 17, 18.
V., Honvéd utca 7.	április 22, 23, 24, 25, 26.
IX., Kén utca 8.	április 29, 30, május 2, 3, 4.
X., Horog utca 16.	május 13, 14, 15, 16, 17.
XXII., 839. utca 3.	május 20, 21, 22.

Befejeződött a mélységi vízkészletek felméréséről folytatott KGST-tanácskozás

Csütörtökön a *Földtani Intézetben* véget ért az a KGST-tanácskozás, amelyen szovjet, bolgár, csehszlovák, lengyel, német, román és magyar szakemberek megtárgyalták a felszín alatti vízkészletek számítására és nyilvántartására kidolgozott legújabb módszereket.

A megbeszélések eredményeit rögzítő jegyzőkönyvet szombaton írják alá a delegációk.

Az NDK kormánya sajtóhivatalának vezetője Budapesten

Kurt Blecha, a Német Demokratikus Köztársaság miniszertanácsa sajtóhivatalának vezetője — a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának meghívására — csütörtökön hivatalos látogatásra Budapestre érkezett. A vendéget a Ferihegyi repülőtéren *Naményi Géza*, a Tájékoztatási Hivatal vezetője fogadta. Ott volt *Siegfried Hienzsch*, az NDK magyarországi nagykövetségének első titkára és a nagykövetség több munkatársa.

A Legenda a vonaton bemutatása a belgrádi magyar nagykövetségen

A belgrádi magyar nagykövetség április 4., hazánk közelgő nemzeti ünnepe alkalmából szerda este filmvetítést rendezett. A nagy számban megjelent vendégek — a jugoszláv főváros közéleti és kulturális személyiségei — elismeréssel fogadták az ebből az alkalomból bemutatott *Legenda a vonaton* című játékfilmet. (MTI)

Poós Tamara

Óvodai játékházak. Rákosfalva park 6–8.

5–10 ábrák. Tervezők: Poós Tamara, Vértesi László.

Megvalósították: Keller Ferenc, Poós Tamara, Vértesi László, Kőszegi Éva, Eleőd Ákos.

5—10. ábrák:
Rákosfalva park 6—8.
Tervezők: Poós Tamara, Vértesi László.
Megvalósították: Keller Ferenc, Poós Tamara, Vértesi László, Kőszegi Éva, Eleőd Ákos.

Magyar Építőművészet, 1986. 1., 28–29. old.

Poós Tamara, építész, (Vértesi)
Diplomadíjasok, 1986.

Poós Tamara

Születtem Budapesten 1963-ban. 1986-ban diplomáztam a BME Építészmérnöki Karának Középülettervezési Tanszékén. Egyetemi éveim alatt egyik legérdekesebb tényked esem egy óvodai játszóház felépítése volt, melyet *Vértesi Lászlóval* közösen terveztünk. A kis építményt évfolyamtársaim segítségével sajátkezűleg építettük föl 1985 nyarán—őszén a XIV. ker. Rákosfalva parki óvoda kertjében.

Diplomafeladatom egy tapolcai foghíj beépítése volt, ahol lakások és eszpresszó kapott helyet. E beépítéssel válna teljessé a tapolcai Malom-tó és környéke, a város leghangulatosabb együttese, így ez külön érdekessé tette a feladatot. Ezért a foghíjtelek határait kiterjesztettem, új összefüggéseket és lehetőségeket keresve a területen.

Jelenleg a KÖZTI-ben dolgozom, *Horváth Lajos* műtermében.

Óvodai játszóház, Budapest, 1985. Tervezők: Poós Tamara és Vértesi László. (rep.)

Magyar Építőművészet, 1984, 4-5 szám, 87-old.

[illegible]: Mátészalka. Jokai u. 15.—

BUDAPEST
936 JAN. -3.-1
2 K

MÁTÉSZALKA
936 JAN. -2.12

Popa, Nikolaj

fajszi román festő

Marosvécs 1783

l.

Művészet 1908.

95. l.

1

Poós Tamara, építész

Tapolca, lakóház és eszpresszó

Diplomaterv, 1986. Tervezte: Poós Tamara, Konzulens: Török Ferenc

1. Lakóház és presszó, Tapolca. Perspektíva;

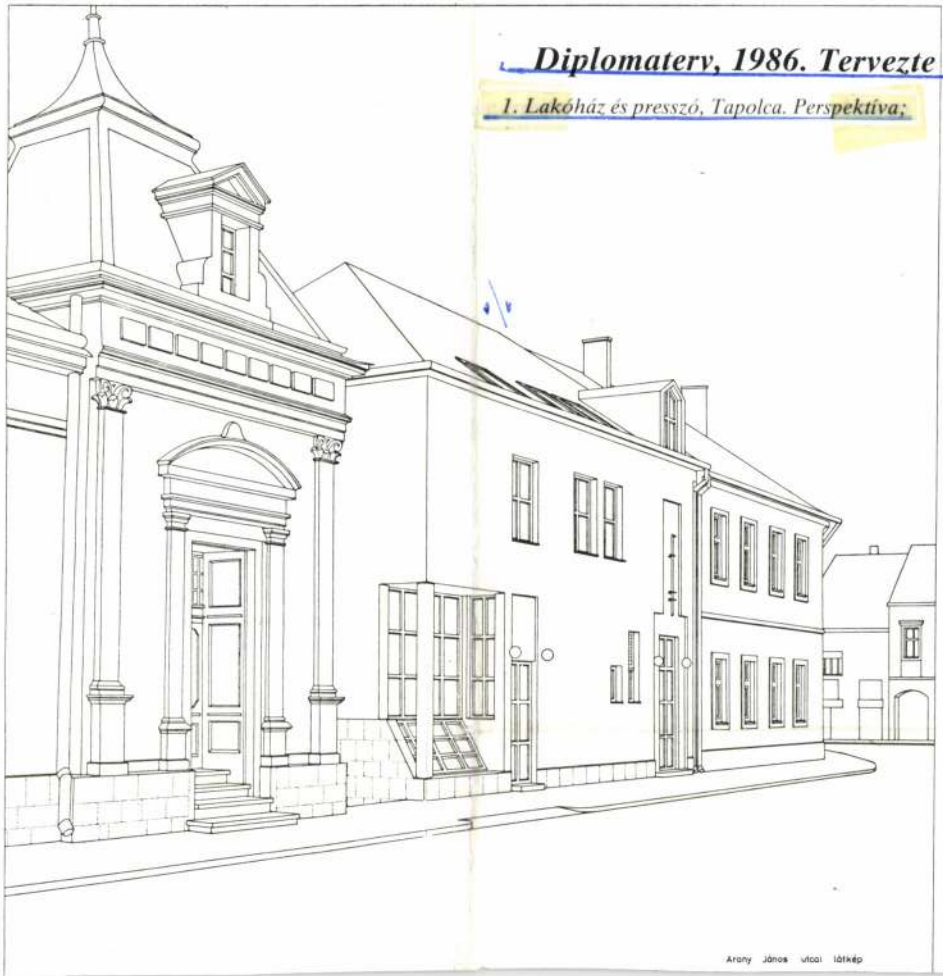

Arany János utcai látkép

A tervezési helyszín a tapolcai Malom-tó és környéke. A hely hangulatát a szűk sikátorszerű lépcsők, a tóra nyíló kilátással feltáruló rések, számos átjáró és a rengeteg mozgási lehetőség adja meg.

A foghíjtelek egy zárt udvarra és az utcára tekint. Az utca felől csak egy bejárat létezik a szlömös belsőbe, innen nyílik a szomszédos nagy lakóház egyetlen bejárata is. E telek beépítésével „teljessé" válik a környék, tehát ennek a háznak kell megoldást adnia a szűkebb környezet problémáira.

A tervezésnél a hely hangulatát, a sok mozgást próbáltam belopni az épületbe, mely maga is keresztül-kasul járható, és több ponton kapcsolódik az őt befogadó udvarhoz. Az udvar közterületté tételével, a meglevő épületekben üzletek és ifjúsági klub kialakításával, új átjáró nyitásával és a Malom-tó teljes körüljárhatóságát biztosító híd építésével a városi hangulatot próbáltam erősíteni, kicsit nagyobb, de nem vásári nyüzsgés lehetőségének megteremtésével, amit a hely — számomra kicsit mediterrán jellege — eleve magában hordoz.

P. T.

Épületek felújítása

Mit tegyünk a régi házakkal, amelyek nem túlságosan rossz állapotúak még, de romlásuk már a lakosság rovására megy, esetleg részben vagy egészben közeli összeomlásuk fenyeget? Rákényszerülünk, hogy egész városrészeket felújítsunk, hiszen szükségünk van a házakban levő lakásokra. A 80—100 éve — nagyjából egyszerre — épült házcsoportok romlása is nagyjából egy időben zajlik. Milyenek lehettek új korukban? Nehéz elképzelni őket csillogónak, tisztának, épnek.

A rommá-válás folyamán önálló életre kelnek az épület anyagai, a vakolat-bőr alól előtűnnek, tovább darabolódnak, repedeznek, rozsdásodnak a korábban homogén látszatú felületek összetevő elemei. Belelátunk a konzolok, párkányok, csövek belsejébe. A mállás, rozsdásodás, rothadás saját rendje veszi át a hatalmat az építés idején létrejött társadalmi-kulturális rend helyett. A rom örökkévalósága lassan kiszorítja a használhatóságot. Rögzíthetnénk felü- va, a . Et- s lak- lik a válás ge, az új anyagok és érzelmi hullámok jól láthatóan nyilvánulnak meg a felújított házakon. Ha a megmaradt házrészeket képlékeny anyagokkal kijavítjuk, kicseréljük, megfoltozzuk, újra előállítjuk a törött-repedt-elázott darabokat és végül az egészet befestjük valamilyen világos drapphoz közelálló színre, akkor valószínűleg hasonló lesz a ház ahhoz, amilyen az építés ideje és a romlás látványossá válása között lehetett. A pótlások és foltok újra és újra, végtelen sokszor lefedhetők ugyanazzal az anyaggal. A vakolat az újraelőállítás legfőbb biztosítéka, időtől függetlenül létező, legfeljebb az ismétlődő romlási folyamatban a már bevéshetetlen kábelkötegek tűnnek majd elő alóla.

Mára elfogadottá vált a megmentés, megőrzés szándéka. A teljesen kibelezett ház (főfal-lépcsőház-kapualj-pince) maradandóbb részeire rakódó visszafelé-építés elvei nem rögzíthetők. A nemzetközi sémák követése, az idegenforgalmi-festői konzerválás és a romantikus alkalmazkodás sokszor helyettesíti az épület anyagainak eredeti rendjére fordított figyelmet. Milyen mértékig lesz azonos a létrejövő új a korábban létezettel? Az „olyan, mintha mindig ott lett volna" és a szembetűnően

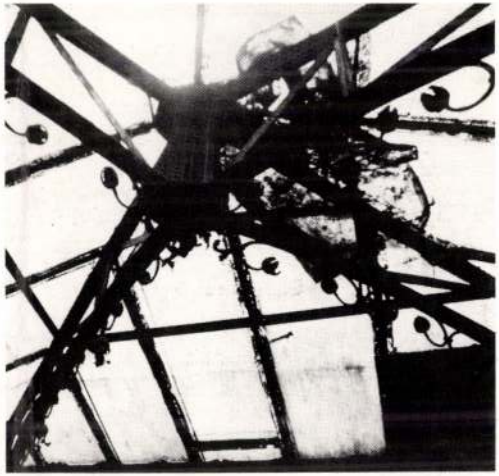

1

1. Üvegtető egy régi bérházban. Budapest V., Kristóf tér

2. Bérház udvari szárnya bontás közben. Budapest VII., Nagydiófa utca 30—32.

SZ. POÓR LILI: TORZÓ
A Nemzeti Szalon csoportkiállításáról

mint a zöldeskéknél, könnyen állhat elő az a veszély, hogy bizonyos édeses hideg tónusba esik, amelyet elég gyakran tapasztalhatunk a pasztellportréknál. A festészetben csak ritkán fordul elő a tiszta intenziv lila. Más színekkel szomszédságban könnyen elveszíti hatását, bármilyen erősnek is látszik egyedül állva. Kiegészítő színeivel a naranccsal és a sárgával kellemesen hat ugyan, de csak mint árnyék, éppen úgy, mint a vörössel. Nagyon kellemes átmenetet biztosít egy hideg piros és egy meleg kék között is. Ha azt akarjuk, hogy mint kompozició-alakító szín hasson, akkor zölddel vagy barnával kell használnunk, ez a keverés igen hasznosnak bizonyult és ez az egyetlen összeállítás, amely-

ben már a régi képeken is találkozunk vele, még pedig sokkal régebben, mint ahogy gondolnánk. T. i. az antik falképeken, Herculánumban, Rómában és Pompéjiben is. Így például Rómában Caracalla fürdőjének freskóin az arabeszkek. Az alap egy világos, de azért hangsúlyozottan zöld szín, az arabeszkek teljesen lila tónusuak, különösen az árnyékban, viszont a világos helyeken a sárgát látjuk. Az antik festmények egész során találkozunk lila árnyékokkal zöld, vagy zöldeskék alapon. Ez jele egy rendkívül erősen fejlett színérzéknek. Ebből láthatjuk, hogy a modern festészetnek ez az úgynevezett felfedezése, a lila árnyékok, már elég öreg, csak éppen hosszú idő óta kiment a divatból épp úgy, mint a zöldeskék tónusok. Először *Vatteau* és *Fragonard* idejében tér vissza a klasszikus színérzéssel együtt a lila árnyékok észrevétele. A renaissance-festők szemét egyáltalán nem ingerelte ez a szín, épp oly kevéssé követőiket egészen *Feuerbachig*, aki a maga útját járta és egyéniségének elégikus-ünnepies karakteréhez nagyon jól illett a lila, még pedig a kékeslila. Némelyik kompozicióján egy-egy figurának tragikus kifejezését képes visszaadni egyedül a lila ruha alkalmazásával, fekete fátyol ráhelehelésével. *Böcklin* a „Tengermelletti villa" c. képén lila ruhával fejezi ki egy asszonyalak elhagyatott egyedüliségét. A gyász, a panasz, az elhagyatottság ezek mind olyan érzések, melyeket képes volt a lila színnel kifejezni épp úgy, mint Feuerbach anélkül, hogy a lilával színhatást akart volna elérni. Böcklin még sokkal inkább a lélekállapot kifejezésére használta, mint Feuerbach. Ugyanilyen

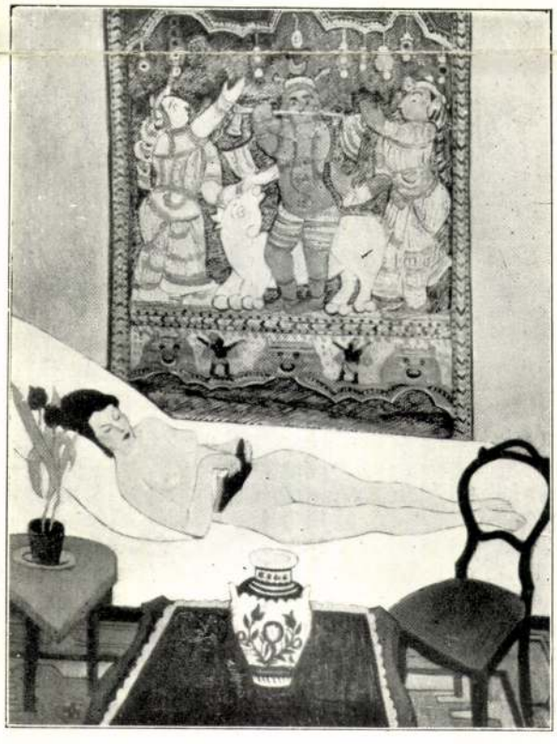

VÖRÖS GÉZA: AKT
A Nemzeti Szalon kiállításáról

KÉPZŐMŰVÉSZETI SZEMINÁRIUM

VI.

A LILA SZÍN

A lila a vörösnek és kéknek keveréke, optikai értelemben épp úgy, mint technikai szempontból. A spektrumban a vörös és a kék között fekszik és mint színanyag vörös és kék pigmentumokból áll. Van tehát kékeslila amely a kékhez közel fekszik és tulajdonságai is ugyanolyanok. Épp úgy gyenge világitásu szín, távolból nem hat és a hideg színek közé tartozik. Viszont a vöröseslila a vöröshöz fekszik közel, melegebb intenzivebb és jelentékenyen láthatóbb,

BOKOR VILMOS: TÁJKÉP

A Nemzeti Szalon csoportkiállításáról

mint a kékeslila. Jobban érvényesül mint a kék, de a vörös mellett inkább csak mint árnyék szerepel. Épp úgy mint a kék, tulajdonképpen csupán egy látszatszín és háromféleképpen állhat elő. Először is a le- vagy fölmenő nap vörös sugarai révén, amelyek a kék ég visszfényével elvegyülnek és a föld felett egy intenziv lila tónusban terjednek el. A közeledő alkonyatban hozzávegyülnek az éjszaka kék árnyékai is, úgy, hogy az esti színjáték a vöröeslilától a kékeslilán keresztül lassan a kékbe és végül a vaksötétbe megy át. Távoli hegyek és erdők, melyek a napvilágnál kéknek látszanak, este lilák lesznek épp úgy mint a kék tenger. Abban az esetben, ha ezek a hegyek és erdők közel vannak piros foltokhoz (vörös háztetők, sziklák) a kéknek és a vörösnek elvegyülésével egy lazurtónust kapnak és ezáltal lilának látszanak. A lilának ez a keletkezési módja tulajdonképpen nem más, mint a vörös árnyéktónusának keletkezése. A harmadik mód az, amikor a lila a zöldessárgának kontraszt színe. A sárga világosság mint kontrasztot az ő kiegészítő színéül lilát vált ki. Valóban, ott ahol a klima felhős, lila árnyékokkal kell számolni, míg a dél tiszta levegője alatt, vagy a hegyvidék magasságban a kék állandósul. Egy városi uccaképen, vagy egy őszi ködös tájképen föltétlenül lila távlatok vannak. A sárga is nem mint fényhatás, hanem mint szín, lilát hív elő. Igy például egy sárga házfalnak vagy egy sárga útnak lila árnyékai vannak. Épp így erősen sárga virágokban az árnyékok — bizonyos körülmények között a konturok is — lila színűek. A legkülönbözőfélébb lila színek vannak. A lila is, épp úgy mint a zöld, rendkívül nagy skálájú szín, végtelenül sokféle árnyalatú és épp ezért a festő számára igen hálás szín. Gyakran szolgál mint lazurtónus, egyéb színek rendkívül erős hatásának csökkentésére. Különösen a fehérrel kevert lila, mint ezt a pasztellnél tapasztalhatjuk, rendkívül kellemes hatású. Ez a levegős, kisse bágyadt pasztellila előnyös és veszélytelen szín, amelyet gyakran használnak az átmenetek lággyá tételére, viszont épp úgy

Képzőművészet
1929. 21. 4.

POÓR IMRE

emlitve ld. Bakallár Imra

Losonci Miklós: Évfolyamtársak.Dunakeszi,iskolagalória

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/9.sz.4.o.

a) Az Esterházy Képtárban. — [illegible]

Der heil. Sebastian und zwei Frauen, beschäftigt ihm die Pfeile aus den Wunden zu ziehen. — 1815: VI. 32. *A. Vaccaro:* Der heilige Sebastian und zwei Frauen stb. — 1835: X. 27. *A. Vaccaro:* Der heil. Sebastian mit zwei weiblichen Figuren. — 1844: X. 27. *A. Vaccaro:* Der heil. Sebastian mit zwei weiblichen Figuren. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIII. 2. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén és két nő.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XIII. 2. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén és két nő. — 1873: XIII. 2. *A. Vaccaro:*

Der heil. Sebastian mit zwei weiblichen Figuren. — 1876, 1878, 1879: VI. 235. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén két angyallal. — 1881: 717. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén. — 1888: XVI. 521. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén ápolása. — 1896, 1897: XVI. 521. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén. — 1897: XVI. 521. *A. Vaccaro:* Der heil. Sebastian. — 1898: XVI. 521. *A. Vaccaro:* Saint Sébastien. — 1901, 1904: XVI. 521. *A. Vaccaro:* Szent Sebestyén.

Popea Helena

Kiállított a párisi
Independants-ban.

Landvai Károly Párisi
levél. Művészet
1908. 273. l.

Popescu Miklós

Popescu Miklós, festő, Nagyzorlencről (Krassó-Szörény m.), 24 éves korában, 1860 nov.-ben iratkozott be és 1864 júl.-ig a festészeti szakosztályt látogatta.

Fleischer Béla 76. l

Popescu, Nicolae

Erdélyi román festő az 1860-as években

Lásd

Művészet

1939. 32. l.

Pálffy János hagyom.
Pozsony 26.

mber 29-én v. 16-án. † ugyanott 1594

V: 108.

ultan ül ~~de~~ és szembenéz. Mindkét kezé-
ámaszkodik. Gyürüjét baljának negye-
jusza és körszakálla őszbevegyült, szem-
zete: süveg, bő palást brokát ~~[illegible]~~
áttérben balról czimer~~pajzs~~, jobbról

— Becsértéke ~~18000~~ 22000 K.
~~ya 1907. november 14-én (1429-908).~~
érban 36 és annak kivonatá.

25

s Dogen Mocenigo, 123 hoch 98 brt.

g 21

18.—

POPESCU *Miklós*, festő, * Nagyzorlenc (Krassószörény vm.) 1835, † 1877. A bécsi képzőművészeti akadémián tanult, azután Délmagyarországon működött. Számos festménye és vázlata van a Délmagyarországi Tört. és Régészeti Múzeumban Temesvárt.

E. G. II. 318 l

POPESCU, Nicolae

Cercetări asupra artei românești din secolul al XIX-lea

NOI CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA VIAȚA ȘI ACTIVITATEA PICTORULUI NICOLAE POPESCU

de EUGEN GLÜCK

Una din figurile proeminente ale artei românești bănățene din secolul al XIX-lea a fost pictorul Nicolae Popescu (1835—1877) [1]. Cercetările recent întreprinse în arhive din străinătate au oferit unele completări prețioase privind viața și activitatea acestui pictor, încă insuficient cunoscut. Precum se știe, din 1859 sînt datate desenele (studii) pe care le execută la Pesta, conform însemnării artistului, dintre care două sînt în posesia secției de artă a muzeului din Timișoara [2]. Lucrările în ulei ale pictorului sînt menționate din anul 1862. Așa sînt de pildă *Portret de bărbat*, *Portret de bărbat cu barbă*, *Portret de bărbat cu armură*, aflate tot la secția de artă a muzeului din Timișoara [3].

Cu ocazia unei călătorii de studii efectuată în luna septembrie 1986, am descoperit la capela ortodoxă română din Budapesta (str. Hollo, nr. 8) o lucrare în ulei a artistului, pictată pe pînză. Din inscripția găsită pe dosul picturii aflăm că ea a fost donată „Santei beserice greco-romane" din Pesta de către enoriașul Lazăr Baldi, la data de 26 octombrie 1859 (stil vechi). Din cele de mai sus reiese că această pictură poate fi considerată ca cea mai veche lucrare cunoscută a lui Nicolae Popescu, realizată în această tehnică. Nu există nici un dubiu în legătură cu identitatea autorului, deoarece în text se specifică că ea a fost „lucrată de Nicolae Popescu-Oravița". Tot acest text ne dezvăluie că lucrarea a fost vîndută de autor la începutul venirii lui la Pesta și poate că ea a fost pictată încă acasă, în Banat, sau imediat după sosirea lui în capitala Ungariei. Pictura a fost achiziționată de Lazăr Baldi, un important negustor macedo-român care desfășura o vie activitate comercială și era un membru de frunte al coloniei românești din Pesta [4].

Perioada respectivă corespunde cu o anumită înviorare a activității românești, în cadrul parohiei, activitate inițiată în anii ce au urmat revoluției din 1848—1849 de către arhimandritul Ghenadie Popescu, care pleacă apoi în Moldova și va deveni un militant în lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească [5].

La sfîrșitul secolului al XIX-lea, în urma unui proces ce a avut loc în fața instanțelor locale, românii ortodocși din Budapesta s-au despărțit de greci, apoi la începutul secolului nostru au înființat o capelă într-o clădire a fundației Emanuil Gojdu, unde se găsește și în prezent.

[1] Cele mai importante lucrări privind viața și activitatea lui Nicolae Popescu sînt: Berkeszi István, *Egy délmagyarországi ismeretlen művesz.* (Un artist necunoscut din Ungaria de Sud), *Történelmi és Régészeti Értesitö* (Buletinul istoric și arheologic), anul 32, seria nouă, caietul I—II, Timișoara, 1916, p. 152—159; Ioachim Miloia, *Date și documente noi referitoare la pictorul N. Popescu, Analele Banatului*, anul 2, ian-iunie 1929, p. 7—40; Aurel Cosma, *Pictura românească din Banat de la origine pînă azi*, Timișoara, 1940, p. 35—38; Ion Frunzetti, *Pictorul bănățean Nicolae Popescu (1835—1877)*, S.C.I.A. nr. 3—4, 1956; Petre Oprea, *Date noi cu privire la activitatea pictorului Nicolae Popescu, Mitropolia Banatului*, anul 14 (1964), nr. 1—3; Virgil Feier, *Un pictor bănățean afirmat pe plan european, Orizont*, anul 28, nr. 52 (514) din 29 decembrie 1977, p. 9.

[2] Muzeul Banatului Timișoara, secția de artă, nr. inv. 259—260.

[3] Ibidem, nr. 897, 898, 901.

[4] Informație primită de la Petre Mîndruțău, paroh. ortodox român din Budapesta.

[5] *Acte și documente relative la istoria renașterei României*, III, București 1889, p. 531—532.

STUDII ȘI CERCET. IST. ART., Seria ARTĂ PLASTICĂ, Tom 36, P. 53—55, BUCUREȘTI, 1989

Cu ocazia despărțirii, fosta biserică comună a rămas în posesia grecilor (azi biserica ortodoxă maghiară). În schimb pictura executată de Nicolae Popescu a intrat în zestrea românilor ortodocși, respectiv a capelei amintite [6].

Plecînd de la aceste premise, s-au întreprins cercetări și la fosta biserică „greco-română", fără să se identifice alte picturi semnate de Nicolae Popescu ce ar fi rămas în patrimoniul aces-

Fig. 1

teia [7]. Menționăm și faptul că nu am reușit să identificăm lucrări necunoscute ale artistului nici în colecțiile publice de artă existente la Budapesta.

Lucrarea lui Nicolae Popescu aflată în capela ortodoxă română din Budapesta înfățișează o scenă biblică inspirată din Noul Testament, intitulată de artist *Învierea sfîntului Lazăr*, titlu scris în colțul drept de jos. Lucrarea are un format dreptunghiular, cu baza de 45 cm și înălțimea de 57 cm. Ea se caracterizează prin tonalități întunecate și după toate aparențele nu a fost restaurată vreodată.

Desigur artistul a trebuit să se ghideze după canoanele bisericești aflate în uz la biserica ortodoxă din Transilvania contemporană lui, într-o viziune influențată oarecum de pictura occidentală. Desenul și în general factura trădează totuși un talent incontestabil, în plină formare, la începutul carierei [8].

În cursul cercetărilor noastre am încercat să clarificăm și studiile lui Nicolae Popescu efectuate la Pesta, înainte ca în noiembrie 1860 să fi devenit student al Academiei de artă din Viena, secția pictură. Dintre biografii lui, Berkeszi István susține că Nicolae Popescu a lucrat doar două luni „la pictori mai de seamă", fără să știe numele lor [9]. Relatări precise în acest sens nu figurează nici în scrisoarea lui Simion Trifunescu, bun prieten al pictorului, datată din 15 mai 1879, în care comunica date biografice ale lui Nicolae Popescu pentru a fi inserate în lexiconul pe care-l

[6] Informație primită de la Petre Mîndruțău.

[7] Confirmat de dr. Berki Feriz, protopop-administrator al Bisericii ortodoxe maghiare (scrisoarea în posesia noastră).

[8] Mulțumim și pe această cale parohului Petre Mîdruțău care ne-a facilitat obținerea fotografiei pe care o publicăm în anexă.

[9] Berkeszi I., *op. cit.*, p. 54–55.

pregătea Ormos Zsigmond. Tot o prezenţă de scurtă durată a artistului la Pesta este menţionată în lucrările lui Aurel Cosma şi Ioachim Miloia [10].

Alţi biografi vorbesc despre studii efectuate la Pesta în anii 1860—1862. O precizare mai concretă în acest sens găsim în necrologul semnat cu iniţialele M.B. şi apărut la *Telegraful român* după decesul pictorului [11]. În acest text se afirmă inexact că ar fi mers la Pesta în anul 1860, deşi fusese sigur acolo în ultimul pătrar al anului 1859. Tot aceeaşi sursă susţine că ar fi studiat timp de doi ani la Pesta, ceea ce se contrazice cu matricola Academiei de artă de la Viena în care a fost înregistrat în noiembrie 1860 [12]. În aceste condiţii nu este de mirare că numele lui Nicolae Popescu nu figurează nici în matricola, nici în registrul de taxe al anilor respectivi de la şcoala de pictură condusă de profesorul Wilhelm Engerth (1818—1884). Această şcoală funcţiona la vremea respectivă în cadrul şcolii superioare de meserii, care a stat la baza Universităţii tehnice din Budapesta [13]. Deci, este mai mult că probabil că Nicolae Popescu şi-a făcut ucenicia într-un atelier de pictură al vreunui artist.

Desigur, cercetările viitoare vor clarifica alte aspecte din viaţa şi activitatea lui Nicolae Popescu.

[10] *Ibidem*, p. 53; A. Cosma, *op. cit.* p. 37.

[11] *Telegraful român*, anul 26, nr. 6 din 17 ianuarie v. 1878, p. 1—3.

[12] Fleischer Gyula, *Magyarok a bécsi képzömüvészeti akadémián* (Maghiari la Academia de arte frumoase din Viena), Budapest, 1935, p. 74.

[13] Mulţumim bibliotecarului Végh Ferenc de la Biblioteca Universităţii tehnice din Budapesta pentru obţinerea acestor informaţii de arhivă.

pregătea Ormos Zsigmond. Tot o prezență de scurtă durată a artistului la Pesta este menționată în lucrările lui Aurel Cosma și Ioachim Miloia [10].

Alți biografi vorbesc despre studii efectuate la Pesta în anii 1860—1862. O precizare mai concretă în acest sens găsim în necrologul semnat cu inițialele M.B. și apărut la *Telegraful român* după decesul pictorului [11]. În acest text se afirmă inexact că ar fi mers la Pesta în anul 1860, deși fusese sigur acolo în ultimul pătrar al anului 1859. Tot aceeași sursă susține că ar fi studiat timp de doi ani la Pesta, ceea ce se contrazice cu matricola Academiei de artă de la Viena în care a fost înregistrat în noiembrie 1860 [12]. În aceste condiții nu este de mirare că numele lui Nicolae Popescu nu figurează nici în matricola, nici în registrul de taxe al anilor respectivi de la școala de pictură condusă de profesorul Wilhelm Engerth (1818—1884). Această școală funcționa la vremea respectivă în cadrul școlii superioare de meserii, care a stat la baza Universității tehnice din Budapesta [13]. Deci, este mai mult ca probabil că Nicolae Popescu și-a făcut ucenicia într-un atelier de pictură al vreunui artist.

Desigur, cercetările viitoare vor clarifica alte aspecte din viața și activitatea lui Nicolae Popescu.

[10] *Ibidem*, p. 53; A. Cosma, *op. cit.* p. 37.

[11] *Telegraful român*, anul 26, nr. 6 din 17 ianuarie v. 1878, p. 1—3.

[12] Fleischer Gyula, *Magyarok a bécsi képzőművészeti akadémián* (Maghiari la Academia de arte frumoase din Viena), Budapest, 1935, p. 74.

[13] Mulțumim bibliotecarului Végh Ferenc de la Biblioteca Universității tehnice din Budapesta pentru obținerea acestor informații de arhivă.

Cu ocazia despărţirii, fosta biserică comună a rămas în posesia grecilor (azi biserica ortodoxă maghiară). În schimb pictura executată de Nicolae Popescu a intrat în zestrea românilor ortodocşi, respectiv a capelei amintite [6].

Plecînd de la aceste premise, s-au întreprins cercetări şi la fosta biserică „greco-română", fără să se identifice alte picturi semnate de Nicolae Popescu ce ar fi rămas în patrimoniul aces-

Fig. 1

teia [7]. Menţionăm şi faptul că nu am reuşit să identificăm lucrări necunoscute ale artistului nici în colecţiile publice de artă existente la Budapesta.

Lucrarea lui Nicolae Popescu aflată în capela ortodoxă română din Budapesta înfăţişează o scenă biblică inspirată din Noul Testament, intitulată de artist *Învierea sfîntului Lazăr*, titlu scris în colţul drept de jos. Lucrarea are un format dreptunghiular, cu baza de 45 cm şi înălţimea de 57 cm. Ea se caracterizează prin tonalităţi întunecate şi după toate aparenţele nu a fost restaurată vreodată.

Desigur artistul a trebuit să se ghideze după canoanele bisericeşti aflate în uz la biserica ortodoxă din Transilvania contemporană lui, într-o viziune influenţată oarecum de pictura occidentală. Desenul şi în general factura trădează totuşi un talent incontestabil, în plină formare, la începutul carierei [8].

În cursul cercetărilor noastre am încercat să clarificăm şi studiile lui Nicolae Popescu efectuate la Pesta, înainte ca în noiembrie 1860 să fi devenit student al Academiei de artă din Viena, secţia pictură. Dintre biografii lui, Berkeszi István susţine că Nicolae Popescu a lucrat doar două luni „la pictori mai de seamă", fără să ştie numele lor [9]. Relatări precise în acest sens nu figurează nici în scrisoarea lui Simion Trifunescu, bun prieten al pictorului, datată din 15 mai 1879, în care comunica date biografice ale lui Nicolae Popescu pentru a fi inserate în lexiconul pe care-l

[6] Informaţie primită de la Petre Mîndruţău.

[7] Confirmat de dr. Berki Feriz, protopop-administrator al Bisericii ortodoxe maghiare (scrisoarea în posesia noastră).

[8] Mulţumim şi pe această cale parohului Petre Mîdruţău care ne-a facilitat obţinerea fotografiei pe care o publicăm în anexă.

[9] Berkeszi I., *op. cit.*, p. 54–55.

POPESCU, Nicolae

Cercetări asupra artei românești din secolul al XIX-lea

NOI CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA VIAȚA ȘI ACTIVITATEA PICTORULUI NICOLAE POPESCU

de EUGEN GLÜCK

Una din figurile proeminente ale artei românești bănățene din secolul al XIX-lea a fost pictorul Nicolae Popescu (1835—1877) [1]. Cercetările recent întreprinse în arhive din străinătate au oferit unele completări prețioase privind viața și activitatea acestui pictor, încă insuficient cunoscut. Precum se știe, din 1859 sînt datate desenele (studii) pe care le execută la Pesta, conform însemnării artistului, dintre care două sînt în posesia secției de artă a muzeului din Timișoara [2]. Lucrările în ulei ale pictorului sînt menționate din anul 1862. Așa sînt de pildă *Portret de bărbat*, *Portret de bărbat cu barbă*, *Portret de bărbat cu armură*, aflate tot la secția de artă a muzeului din Timișoara [3].

Cu ocazia unei călătorii de studii efectuată în luna septembrie 1986, am descoperit la capela ortodoxă română din Budapesta (str. Hollo, nr. 8) o lucrare în ulei a artistului, pictată pe pînză. Din inscripția găsită pe dosul picturii aflăm că ea a fost donată „Santei beserice greco-romane" din Pesta de către enoriașul Lazăr Baldi, la data de 26 octombrie 1859 (stil vechi). Din cele de mai sus reiese că această pictură poate fi considerată ca cea mai veche lucrare cunoscută a lui Nicolae Popescu, realizată în această tehnică. Nu există nici un dubiu în legătură cu identitatea autorului, deoarece în text se specifică că ea a fost „lucrată de Nicolae Popescu-Oravița". Tot acest text ne dezvăluie că lucrarea a fost vîndută de autor la începutul venirii lui la Pesta și poate că ea a fost pictată încă acasă, în Banat, sau imediat după sosirea lui în capitala Ungariei. Pictura a fost achiziționată de Lazăr Baldi, un important negustor macedo-român care desfășura o vie activitate comercială și era un membru de frunte al coloniei românești din Pesta [4].

Perioada respectivă corespunde cu o anumită înviorare a activității românești, în cadrul parohiei, activitate inițiată în anii ce au urmat revoluției din 1848—1849 de către arhimandritul Ghenadie Popescu, care pleacă apoi în Moldova și va deveni un militant în lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească [5].

La sfîrșitul secolului al XIX-lea, în urma unui proces ce a avut loc în fața instanțelor locale, românii ortodocși din Budapesta s-au despărțit de greci, apoi la începutul secolului nostru au înființat o capelă într-o clădire a fundației Emanuil Gojdu, unde se găsește și în prezent.

[1] Cele mai importante lucrări privind viața și activitatea lui Nicolae Popescu sînt: Berkeszi István, *Egy délmagyarországi ismeretlen művesz.* (Un artist necunoscut din Ungaria de Sud), *Történelmi és Régészeti Ertesitő* (Buletinul istoric și arheologic), anul 32, seria nouă, caietul I—II, Timișoara, 1916, p. 152—159; Ioachim Miloia, *Date și documente noi referitoare la pictorul N. Popescu*, *Analele Banatului*, anul 2, ian-iunie 1929, p. 7—40; Aurel Cosma, *Pictura românească din Banat de la origine pînă azi*, Timișoara, 1940, p. 35—38; Ion Frunzetti, *Pictorul bănățean Nicolae Popescu (1835—1877)*, S.C.I.A. nr. 3—4, 1956; Petre Oprea, *Date noi cu privire la activitatea pictorului Nicolae Popescu*, *Mitropolia Banatului*, anul 14 (1964), nr. 1—3; Virgil Feier, *Un pictor bănățean afirmat pe plan european*, *Orizont*, anul 28, nr. 52 (514) din 29 decembrie 1977, p. 9.

[2] Muzeul Banatului Timișoara, secția de artă, nr. inv. 259—260.

[3] Ibidem, nr. 897, 898, 901.

[4] Informație primită de la Petre Mîndruțău, paroh. ortodox român din Budapesta.

[5] *Acte și documente relative la istoria renașterei României*, III, București 1889, p. 531—532.

STUDII ȘI CERCET. IST. ART., Seria ARTĂ PLASTICĂ, Tom 36, P. 53—55, BUCUREȘTI, 1989

Popov, Igor építész

A magyar Nemzeti Színház moszkvai tervezője

Az új Nemzeti Színház elhelyezési terve a Városligetben

Moszkvában nem lehet nyomára akadni Igor Popov építésznek, aki a bejelentések szerint Siklós Máriával közösen fogja megtervezni a Városligetben felépítendő Nemzeti Színházat. Az építőművész szövetség nem tart nyilván Igor Popov nevű építészt, jóllehet az 1937-ben született Popov építészként végzett Novoszibirszkben, és ott működött egészen 1967-ig, amikor megnősült, feleségül vett egy színésznőt, benősült a színházművészetbe. Anatolij Efrosz díszlettervezője a moszkvai Lenkom Színháznál, majd Hejfic mellett dolgozik a Vörös Hadsereg ötágú alaprajzú színházánál. Az elmúlt esztendő december 13-án Párizsban megünnepelték Anatolij Vasziljevvel együttműködésük negyedszázados fordulóját. Huszonöt éve kerültek művészi kapcsolatba egymással a Művész Színházban, azóta elválaszthatatlanok.

Igor Popov építészként ismeretlen.

Igor Popov díszlettervezőként nagyon is ismert. Egyike a színházi világ legjobb tervezőinek. Neve tiszteletet kelt nemcsak Moszkvában, de Rómában, Párizsban, Stuttgartban, sőt Budapesten és Szolnokon is. Popov tervezte a francia című nagyon orosz színielőadás (*Cerceau*) világföltűnést keltő díszletét, amelyet Vasziljev társulata a színházi nyilvánosság szinte teljes kizárásával eljátszott egy városligeti kiállítási pavilonban – nem messzire attól a helytől, ahová most megbízásból színházat tervez. A Cerceau körülülhető játéktere egy orosz nyaraló forgóra épített mása volt, tornáccal, ablakokkal, ajtókkal. Az előadás folyamán lassanként fordult körbe-körbe a díszlet, más-más szeletét tárta a néző elé. Ezt az előadást véletlenül látta Pesten Garas Dezső. Lelkesedett érte. Fellelkesítette Törőcsik Marit, aki innentől látatlanban Vasziljev pesti prófétája lett. Amikor a Nagymező utcában a Művész Színházat kézbe kapta igazgatásra, meghívta Vasziljevet, aki azon gondolkodott, milyen szerep volna alkalmas Törőcsik tehetségének fölmutatására. Így esett választása Dosztojevszkij *A nagybácsim álmára.* Ez ugyan nem színdarabnak, hanem elbeszélésnek íródott, de a próbák közben kialakult a mű színpadi formája. Ennek színpadi keretét is Popov tervezte.

Schwajdának nem tetszett a produkció. Túlságosan hosszúnak tartotta. Törőcsik nem szívlelte meg Beöthy László bölcs mondását, miszerint egy ember el tud igazgatni több színházat is, de több ember nem tud eligazgatni egy színházat. Társigazgatója, Schwajda idővel otthagyta Törőcsiket a Művész Színház felhalmozódott adósságaival, és elment színházat csinálni önállóan Szolnokra. S mivel nem szerette a Nagymező utcai Dosztojevszkij-produkciót, meglepetten fogadták, hogy meghívta Vasziljevet vendégrendezésre, és természetesen vele együtt meghívta Popovot is az Osztrovszkij-bemutató díszletének megtervezésére. Popov ekkor nem akart Magyarországra menni vendégtervezni, mivel befejezés előtt állt Vasziljev új moszkvai színházának tervezése a Szretyenka utcában. Az épület azelőtt mozi volt. Kőfaragó műhely lett belőle, majd a színház díszleteit itt szerelték össze, sőt: időnként Vasziljev próbákat is tartott a Szretyenka utcai épületben. Megtetszett a hely, elhatározták, itt lesz művészi lakásuk. Jelképesebb is Moszkvában az utca, mint ahol most játszanak, a diplomatanegyedben, követségek házai között. 1988 nyarától dolgoztak az új ház megépítésén. Úgy tervezték, áll az év végére. Időközben azonban elfogyott a pénz. Leállt az építkezés. Luzskov, moszkvai polgármester pénzt nem, de ígéretet adott. Így azután Popov megtervezhette a szolnoki előadás játékterét.

Hibátlan munkakapcsolat alakult ki a moszkvai és a szolnoki színház között. Az elmúlt év novemberében, amikor Vasziljevvel Pármában Pirandello *Ma este rögtönözve játszunk* című darabját próbálták, megérkezett Schwajda felkérése: dolgozzon ki koncepciót a budapesti Nemzeti Színházra. Popovot meglepte a felkérés, mondja, hiszen annyi előkelő színházépítész van a világon, arról nem szólva, hogy magyar építészek is felépíthetnék a Nemzetit. Kéznél volt Siklós Mária is, aki önállóan sosem tervezett ugyan színházépületet, de egy sor régi színházat átépített, a rekonstrukció munkáját végezte.

Schwajda ötlete, hogy Popov folyjék bele a munkába, bármennyire meglepő volt, nem volt meggondolatlan lelemény. A Vasziljevvel munkában közösen eltöltött negyedszázad során a tervező magas színvonalon szolgálta a színészi munka, az emberi kifejezés lehetőségeit. Emberi léptékű, kényelmes, de nem hivalgó színház és színpad az eszményük, ahol a leginkább testhez és lélekhez illőek a körülmények, akár a színészekre, akár a nézőkre gondolunk.

Novemberben, akármennyire meglepte is Schwajda felkérése, Popov ráállt a munkára, amúgy is elakadt moszkvai színházépítési tennivalója. Schwajda videón megmutatott neki egy villanásnyi felvételt, azon meglátta a gyászos pillanatot, amikor a Fellner és Helmer tervezte régi színház homlokzata felemelkedik a levegőbe, széthullik és a porba zuhan. Ennek a benyomásnak a hatása alatt átvett néhány gondolatot a régi Nemzeti (az eredetileg Népszínháznak készült) épületéből. Néhány elemében a már elkészült terv megjeleníti a lerombolt-felrobbantott színházat. Utánérzésként felidézi a klasszikus épületet.

A legnagyobb tervezői gond, miként lehet elhelyezni a színházépületet az adott helyen, mint tud harmonizálni a kor követelményeinek megfelelő színház a Hősök terével.

600 néző befogadására alkalmas nézőtér lesz, páholyokkal, dobozszínpaddal. A kamaraterembe 200–250 fő fér majd be. Univerzális tere tetszés szerint alakítható. Szabadon formálható a játéktér és a nézőtér, valamint az egymáshoz való viszonylatok. Redőnyszerű fala megnyitja vagy elválasztja az épületet a környező ligettől. Üvegfal választja el ugyanis az elképzelések szerint a kamaratermet a parktól. Vetíteni is lehet majd az üvegfelületre, de kinyitható a természetre, megfordítható a színházterem: viselkedhet amfiteátrumszerűen, ülhetnek odakinn a nézők, és akkor a terem a színpad folytatása. A színháztermek belső udvar köré csoportosulnak. S mivel a próbamániákus Vasziljev munkatársa végezte a munka zömét: elképzelése szerint nyolc-kilenc próbaterem segíti majd a színházi fölkészülést, lesz próbaterme a zenekarnak, az énekeseknek, táncosoknak, egyidejűleg sok kis csoport végezheti el zavartalanul a művészi részmunkákat.

Popovot meglepte a felkérés, mondja, hiszen annyi előkelő színházépítész van a világon, arról nem szólva, hogy magyar építészek is felépíthetnék a Nemzetit. Kéznél volt Siklós Mária is, aki egy sor régi színházat átépített.

27 méter a színpad mélysége. Oldalt zsebek a díszítéshez.

Tervezője szerint a színház a budapesti neogótika stilizált megjelenítése, ezért is képzelt a tetejére karcsú tornyot, ez ugyan minket Kós Károly erdélyi ihletésű faragott épületeire csakúgy emlékeztet, mint a mostanában divatozó moszkvai épületek tornyocskáira. Zsolnay-kerámiákat is felhasználhatnak díszítőanyagul.

Elöl egy Vasarely-kerámia fogadja a színházba érkező nézőket. A 18 ezer négyzetméteres épület hat méter magas pódiumon áll majd Popov tervei szerint. Alá lehet hajtani a teherautókkal, ki- és berakodni, mivel a színház műhelyei a városon kívül lesznek.

Popovtól elkértünk a készülő tervek közül két vázlatot, amelyet a tervezőművész nem közlés céljaira engedett át, de szerintünk a készülő Nemzeti gondjai a nyilvánosságra tartoznak, tájékoztatásul mellékeljük tehát az alaprajz és a vázlatos oldalnézet másolatát. Figyelmeztetjük azonban az olvasót, ezek nem elkészült tervek, csak rajzeszközökkel végzett töprengések, térbeli morfondírozások.

Nyilatkozata szerint Siklós Mária még egyetlen ceruzavonást sem végzett el megbízásán – nem is ér rá egyelőre a Nemzetire, előbb be kell fejeznie a Madách Színház rekonstrukcióját, az Operettszínház újjáépítését, és ha elnyeri a pályázatot, a Pesti Színház átalakítása is az ő munkáját szaporítja, és csak ha mindezt befejezte, akkor fordíthat gondot a felépítendő városligeti Nemzeti Színház végleges megtervezésére.

Addig Popov és munkatársai végzik az előmunkálatokat, a kiindulási pontot, hogy a megtervezendő színház céljaira alkalmas legyen.

Végül említsük meg, hogy Igor Popov a Narina Tyutcseva vezette tervezőirodában végzi a munkát. Tyutcseva Popovnak a tervezésben ugyancsak részt vevő Pjotr fiának a felesége, tehát a tervezőművész menye. Rajtuk kívül részt vesz a munkában Valentyin Prosljakov és Jelena Protapopova, ők nem rokonok.

Ezt jelenthetjük Moszkvából, a budapesti Nemzeti Színház készülő terveiről.

Moszkva, 1999. március

M. G. P.–M. L. L.

A MOL PÁHOLY BEMUTATJA:

a **Színházról Színházra** sorozat legújabb adását.

Ezúttal a **Győri Nemzeti Színházba** invitáljuk Önöket. A színház nagy sikerű prózai, zenés és balettelőadásainak egy-egy részletével szeretnénk kellemes 90 percet szerezni **március 14-én, vasárnap 21.00 órától 22.30-ig az MTV 1-en,** élő adásban.

Néhány produkciót és művészt ajánlunk a figyelmükbe a teljesség igénye nélkül:

Részletek **Bernstein: West Side Story** című musicaljéből
Vivaldi: Stabat Mater – részlet **a Győri Balett előadásából**
A Győri Balett most készülő előadásából, a **Purim**-ból először láthatnak egy jelenetet
Puccini: Bohémélet – Mimi áriája – Bellai Eszter előadásában
Kálmán Imre: Csárdáskirálynő – A lányok, a lányok...
Lehár: Cigányszerelem című művéből **Messze a nagy erdő...**
Verdi: Rigoletto – Cortigiani előadja: **Bede Fazekas Csaba**
Jerry Herman: Hello, Dolly! című musicaljéből, szintén még bemutató előtt **Szulák Andrea** főszereplésével.

Továbbá a színház nagy sikerű előadásaiból villantunk fel jeleneteket, úgy mint **Molnár Ferenc: Játék a kastélyban, Kosztolányi–Tasnádi István: Édes Anna,** valamint **Arthur Miller: Az ügynök halála.**
Az alábbi művészekkel találkozhatnak az est folyamán: **Tordy Géza, Margitai Ági, Kaszás Attila, Takács Katalin, Tóth Tahi Máté, Kiss B. Attila, Tolcsvay László, Gáti Oszkár, Csonka András, Gyöngyössy Katalin...** és a többiek, vagyis a **Győri Nemzeti Színház** teljes társulata.
Az előadásban elhangzó zenés produkciók karmesterei: **Csala Benedek, Gulyás Sándor, Stauróczky Balázs, Boldog Iván**

Várja Önöket a nézőtérre és a képernyők elé a színház valamennyi művésze és a műsorvezető: *Kerényi Imre*, valamint az igazgatók: *Korcsmáros György* és *Kiss János*.

Tartsanak velünk!

KÖNYV

A teljesség igénye

Somlyó György: Szélrózsa 3. (XX. század)

Elöljáróban annyit: egyre ritkábban olvasok versfordításokat, műveltségemet már megszoktam olyan lyukacsosnak, amilyen, és szívesebben nyúlok kipróbált, kedves szerzőimhez (akik egyébként majdnem mind kiváló fordítók is), ha feltámad bennem a vágy a költészet – és csakis a költészet – nyújtotta élmény után. A versfordításokban az zavar leginkább, hogy majd mindig felismerhetni: fordítások. Ahogy Esterházy írta: „...az író lát, mondjuk, öt már létező lehetőséget, és előáll egy hatodikkal: így keletkezik a mondat. (...) A jó(!) fordító ismeri az öt lehetőséget, és abból kiválasztja a legjobbat." És most még csak a prózáról beszéltünk, miközben (Robert Frost gonosz definíciójával): „költészet az, ami lefordíthatatlan". Mint az iskolában: ha *átültetnek* egy rendetlenkedő kölköt (rendszerint az osztályelső mellé), megjavul (vagy nem), új szerelmet választ magának, másokkal levelez óra alatt, egyszóval megszűnik annak lenni, aki volt – ám valószínűleg mégsem pont az lesz belőle, amit ezek után egy osztályfőnök joggal várhatna el.

Somlyó György műfordításgyűjteményének harmadik kötete a huszadik század verstermésében szemelget. A könyv címe, Szélrózsa, már eleve valamiféle teljességre utal, joggal: igazán imponáló a benne összegyűlt irodalmak, költők, versformák Rilkétől Majakovszkijon át Borgesig, a szonettől a prózaversig terjeszkedő sokasága. Láthatóan olvasgatásra, lapozgatásra szánta a kötetet a szerző és a szerkesztő, tulajdonképpen igazuk van, ha mondjuk ébredés után elolvasunk néhány találomra kiválasztott darabot, biztosan emelkedettebb lélekkel emelkedünk majd ki párnáink közül. (Ezzel a – köteten néhol eluralkodó – generál-műfordításnyelvet oly igen jellemző „emelkedettség"-gel azért van egy kis baj, sejtésem szerint az eredeti: nyersebb.) A *Szélrózsa* legkiválóbb részei azok, ahol a fordító – valamilyen misztikus azonosulás révén – képes megismételni a költő ihletét, képes újrateremteni nemcsak egy verset, de egy karakteres hangot is, mint Pessoa vagy Borges esetében.

A korrektor neve sajnos nincs feltüntetve, de inkognitóban is feddés illeti, kevés bosszantóbb dolog van, mint az ötödik sajtóhiba ugyanazon az oldalon. S talán a szerkesztő is javasolhatott volna a kézirat átolvasása után néhány változtatást, például a „lángos angyal" kifejezés bármilyen szépen hangzik is, inkább a nyáltermelést, mint a katarzist készíti elő. *(Tevan)*

Peer Krisztián

Szöveg és feladat

Noha sok barátommal ellentétben helyeslem Lovas István cikkének közlését, mégis kénytelen vagyok helyteleníteni. Egy ilyen cikk nem jelenhet meg, ha a megjelentetéssel nem ért egyet az, aki a rovatot nevével jegyzi és szakmai tekintélyével fémjelzi. Kiváló pályatársamnak jogában áll elfogadhatatlannak tartani ilyen cikk jelenlétét a rovatában. Úgy gondolom tehát: a főszerkesztőnek tiszteletben kellett volna tartania rovatvezetője álláspontját, amely amúgy nemcsak az övétől, hanem az enyémtől is eltér.

Egy lapnak nem kötelessége, hogy minden nézetnek helyet adjon, senkinek sincs alanyi joga ahhoz, hogy a *Népszabadságba* írjon (a helyreigazítási jog gyakorlásától eltekintve), a lapnak viszont joga van ahhoz, hogy irányzatos legyen, és ennek megfelelően válogasson a kéziratok között. Jogoktól és kötelezettségektől függetlenül azonban erénye és nem szégyene az egy országos politikai napilapnak, ha az irányzatának megfelelő arányok fönntartásával megjeleníti a társadalomban élő nézetek teljes körét, mégpedig autentikus formában, az adott nézetek híveinek szövegein keresztül. Megteheti ezt a köztársaság törvényei által meghúzott határokig olyan szövegekkel is, amelyektől elhatárolja magát, ha ezt az elhatárolódást kinyilvánítja. Eötvös Pál kommentárja ezt a feltételt mindenesetre teljesíti.

Ezen az általános okon túl két különös okom is van arra, hogy helyeseljem, ha a Lovasok, Bayerek és egyebek irományaival azok is megismerkednek, akik a kormányhoz közel álló kurzuslapokat nem olvassák. Az egyik az, hogy ezek az irományok nem függetlenek a kormány által támogatott tudatformálási törekvésektől. A szemléletük vélhetőleg nem áll távol azokétól, hiszen soha nem utasíttatik el (!), akik most pénzt és felhatalmazást kaptak arra, hogy megírják, illetve megírassák az 1945 utáni Magyarország kvázi hivatalos történetét. Ezek az irományok tehát nemcsak íróikról szólnak, hanem az általuk támogatott kormányról is. Ha ez kevésbé van így van, mint ahogy vélem, azt a kincstári ideológusok (Schmidt, Tőkéczky, Tellér stb.) határozott fellépése tudatja majd velünk. Többet fogunk tudni a hatalmon lévő rezsimről akkor is, ha így lesz, akkor is, ha nem.

A másik különös ok az, hogy az ellenvélemény hiteles megjelenítésének feltétele a vélemény hiteles megjelenítése. Kétféle értelemben is. Egyrészt a hitelünket az az üzenet erősíti, hogy nincs szükségünk állításaink cenzurális védelmére, nincs szükségünk egyenlőtlen kommunikációs feltételekre, tehát nincs szükségünk arra az előnyre, hogy a velünk szemben állók csak közvetetten, idézetten, utaltan legyenek jelen ott, ahol mi közvetlenül szólíthatjuk meg az olvasót, nincsenek olyan érvek, amelyekre csak azok elhallgatásával tudunk reagálni. Nekünk rossz, ha az érvek fölényét adminisztratív fölénnyé degradáljuk.

Másrészt az intellektuális kihívásokkal szembeni védettség intellektuális sorvadáshoz vezet. Ha egy történelmi koncepció érvrendszerét nem tartja mozgásban, nem újítja meg folyamatosan a folyamatos reagálási kényszer és készség, ha evidenciák, axiómák és gondolkodási normatívák burkába zárja magát, akkor elmerevedik, törékennyé és idővel – például a holocaust személyes emlékét elsodró idővel! – hatástalanná válik. Ez az igazi veszély. Mégpedig a XXI. század közveszélye, mivel a zsidó holocaust egyediségének a koncepciójával a XX. század egyik legfontosabb tanulsága hatástalanodna el. A holocaust tagadása persze nem intellektuális kihívás, hanem alantas hazugság, de a holocaust tagadása és a holocaust egyediségének a tagadása két különböző dolog. Az első a tények kérdése, a második a tények értelmezésének a kérdése. Lovas cikkében az utóbbiról van szó. Ez pedig intellektuális kihívás, függetlenül attól, hogy milyen politikai motivációk kapcsolódnak hozzá, és attól is függetlenül, hogy a kihívó párbajképes vagy sem.

Ennek az intellektuális kihívásnak három szintje van. Az első az, amiről föntebb szóltunk: a kihívók érvrendszere és az általuk mozgatott tények (tételezések vagy hazugságok) összetétele folyamatosan alakul, mozgásban van, noha legfontosabb kiindulópontjai nemigen változnak. Ezt a mozgást követni kell, a változásokat föl kell dolgozni, a látszólagos változások látszólagosságát le kell vezetni stb.

A második szint a kommunikációs kihívás: a kihívó irományok közlésének elutasítását jelentős mértékben a tömegkommunikációs sikertelenségtől való félelem motiválja. Az a félelem, hogy a kihívó irományoknak csak intellektuális hatástalanítására vagyunk képesek, tömegkommunikációs hatástalanítására nem. Az igazságunkkal nem tudunk áttörni a szélesebb publikumhoz az ilyesféle cikkekben fölhalmozott látszatok, csúsztatások, álérvek, módszertani stiklik, indulatkeltő stilisztikai machinációk tömegén keresztül. Ezt a kommunikációs kihívást kikerülni csak részben és csak rövid távon lehet, de úgy sem ajánlatos. A kihívó nézeteket nem tarthatjuk sokáig vesztegzár alatt, csak önmagunkat tarthatjuk meg a kommunikációs készületlenség, tehát védtelenség állapotában.

A harmadik szint: miként minden negatív szorzat pozitív és negatív számok szorzata, azonképpen minden hamis koncepció is hamis és valós tények szorzata. Ezeket szét kell választani. Ha ezt a szétválasztási műveletet nem végezzük el, akkor nem tudjuk kivédeni sem azt a hitelrontó látszatot, hogy képtelenek vagyunk bizonyos tényekkel szembenézni, sem azt a következtetést, hogy egyes részletek igazsága az egész igazságára utal. A közlés elutasítása természetesen megerősíti ezt a látszatot. Arról nem beszélve, hogy a kihívó írásokban elkeveredő valós tények között olyanok is vannak, amelyek valóságos mulasztásokra, valóságos torzításokra és valóságos hiányokra mutatnak.

Még egy közlésellenes érvre kell reagálnom. Ez úgy hangzik, hogy a közlés párbajra kényszerít azokkal, akik nem párbajképesek, vitára kényszerít azokkal, akikkel magára adó, szabadságpárti polgár nem áll szóba, akinek a stílusához, szóhasználatához nem alacsonyodik le. Erre az a válaszom, hogy Lovas István számomra valóban nem vitapartner, nem óhajtok vele kommunikálni, közelébe nem megyek olyan szalonnak, amelyben ő szalonképes. Viszont: van egy szöveg, amely a nyilvánosság rendelkezésére áll, létező és nem magányos álláspontot rögzít, a nyilvánosságnak és magunknak tartozunk azzal, hogy ezt a szöveget feladatnak tekintsük, és feldolgozzuk. Erről van szó és nem másról. Ahogy cikkem arányai is mutatják, ezt a feladatot könnyebben és rövidebben lehet teljesíteni, mint teljesítését megindokolni.

A holocaust egyediségéről szóló írásokban gyakorta összekeverednek és egybemosódnak a zsidó holocaustot más népirtásoktól megkülönböztető és azokkal összekapcsoló vonások. Ez fölöttébb érthető kiváltképp szubjektív, személyes, emlékező szövegekben, de sok problémát okoz. Például: nyilvánvalóan visszatetsző lenne fölszólalni iszonyatos események emlékünnepe után, hogy az emlékező rabbi helytelenül fogalmazott, hiszen nem „csak azért" gyilkolták le módszeresen a holocaust áldozatait, „mert Mózes hite és tanai szerint éltek", hiszen zsidóként öltek meg ateistákat és kereszténye-

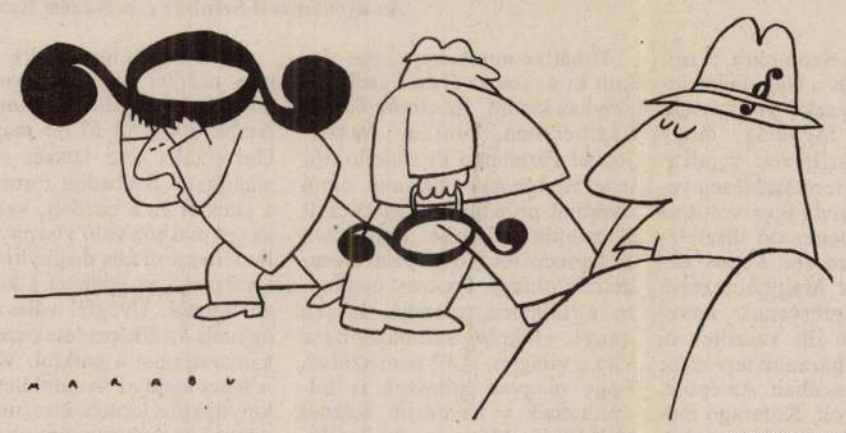

MARABU RAJZA

ket is. Pedig látjuk, hogy ez a szűkítő fogalmazás, amely éppen a gyilkolásnak a hittől függetlenített, faji alapját takarja el, visszatér a Lovasokkal, és segít eltüntetni azt, ami a zsidó holocaustot a vallási alapú tömeggyilkosságoktól (például a zsidó pogromoktól) megkülönbözteti.

Az ilyen és hasonló fogalmi torzulások támogatják Lovas módszerét, amely végtelenül egyszerű. Sorra veszi azokat a szempontokat, amelyek a zsidó holocaustot nem különböztetik meg minden egyéb népirtástól, és nem létezőnek tekinti azokat, amelyek megkülönböztetik. A zsidó holocaust egyedisége a második világháború egyediségével függ össze, és abból következik. Aki a zsidó holocaust egyediségét cáfolja, annak a második világháború egyediségét és a náci birodalom egyediségét kell cáfolnia.

Ha szabad emlékeztetnem arra, amit ősszel írtam ugyanezen az oldalon – megkülönböztetendő a zsidó holocaustot a roma holocausttól: „A nemzetiszocialista és azokhoz hasonló mozgalmak (...) a zsidóságot hatalmas világmozgató, világszervező, világrontó erőnek tételezik, alapvetően a zsidók átkos művének tekintik azokat a világrendszereket és világtörténelmi mozgásokat a kozmopolita liberális kapitalizmustól az internacionalista bolsevizmusig, amelyekkel szemben állnak és amelyeket le akarnak gyűrni." A második világháború (az elsővel ellentétben) világrendszerek között (is) folyik. A nácik szemében a liberalizmus és a bolsevizmus, az internacionalizmus és a kozmopolitizmus egylényegű és zsidólényegű. Ezek kiirtása és a zsidók kiirtása ugyanaz a feladat, ugyanaz a cél. A népirtások történetében soha nem volt még példa arra, hogy a népek tömegét, az emberiség jelentős részét átfogó világrendszerek, világnézetek, univerzális jelenségek megszüntetése végett akartak volna eltüntetni egy népet, illetve nem is egy népet, hanem sok népből és több felekezetből származási alapon képzett csoportot. A népirtások iszonyú és végtelen történetében más üldözöttek nem voltak ilyen státusban, mások üldözésének nem volt ilyen funkciója. A zsidó holocaust egyedisége nem az üldözöttek egyediségéből, hanem az üldözés funkciójának és módszerének egyediségéből következik. Hiszen a zsidó holocaust nemcsak más népek lemészárlásához képest egyedi, hanem azokhoz a mészárlásokhoz képest is, amelyeket a zsidók szenvedtek el az asszír hódítástól a galíciai pogromokig.

A fentiekből következőleg a zsidók üldözését ugyanúgy szervezték, mint a nagy világrendszerek ellen vívott háborút. Egy modern és fejlett állam és az általa megszállt területek hatalmas állami apparátusával, adminisztrációjával, részletesen kidolgozott, racionalizált és (amennyire, ameddig a háborús helyzet engedte) fegyelmezetten végrehajtott üldözési tervvel, amelyben a törvényhozástól a logisztikán keresztül az orvostudományig mindennek megvolt a helye.

Az, hogy a zsidó holocaust a világ közügye, nem megkülönböztető sajátosság, vagy nem jó, ha az, mert minden népirtásnak a világ közügyévé kell vagy kellene válnia. De a zsidó holocaust a fentiek szerint még egy sajátos értelemben is a nyugati világ közügye, mert ennek a világnak az alapjait támadták meg a zsidókon keresztül, ezt tekintették egylényegűnek ellentétével, a bolsevizmussal. Ezt, amelybe a rendszerváltozással bekapcsolódtunk – azzal, amelyből kikapcsolódtunk. A világban létezik egy meglehetősen széles körű közmegegyezés, mely szerint ennek a rendszernek csak tömeggyilkos, de legalábbis szabadságellenes alternatívái vannak, mely szerint ez a rendszer a legkevésbé emberellenes, és ez ad leginkább védettséget a népirtások ellen is. A zsidó holocaust egyediségének a tétele ennek a közmegegyezésnek a része, annak tagadása e közmegegyezés tagadása.

Ez a tagadás a jövőre irányul, és célja az, hogy ismét érvényre juttassa azt a tételezést, amelyen a zsidó holocaust alapult. A nyugati világban uralkodó közvélekedést a zsidó holocaustról Lovas automatikusan úgy kezeli, mint a zsidók által, a zsidó érdekérvényesítés eszközeként fenntartott tételt, amely más népek történeti igazságának elnyomására szolgál.

Lovasnak nem lehet elég, hogy megemlítse a népirtás olyan eseteit, amelyekről a világ közvéleménye alig tud, alig vesz tudomást, amelyeket a nacionalista szellem kisöpör az iskolai történelemkönyvekből. (Sajnos van ilyen sok.) Neki tovább kell lépnie olyasféle totális állításokig, hogy a világon ma szinte egyetlen más népirtásról sem esik szó, mint a zsidókéról, és hogy „meglehetősen keveset hallunk" a kommunista rendszerek százmillió áldozatáról. A gyakorlott újságolvasó megszokhatta már, hogy ha valamiről föltűnően sokat ír a magyar vagy/és a világsajtó, akkor arról Lovas megírja, hogy az egyenirányított magyar vagy/és világsajtó szinte elhallgatja, nem vesz róla tudomást. Ezt kellett tennie ebben az esetben is, miután a magyar sajtóban is, a világsajtóban is sokféle népirtásról lehet olvasni, a kommunista rendszerek áldozatairól az ötvenes évek óta áradnak az információk ott, ahol áradhatnak, a Courtois-féle „Fehér könyv" megállapításaival és a körülötte zajló vitával tele volt a magyar sajtó.

Lovas üzenetének lényege nem a „zsidó álláspont" tartalma, hanem annak pozíciója, az, hogy a zsidók álláspontja a világ álláspontja, mert a világ közvéleményét és tömegkommunikációját, a más népek érdekeit és történelmi igazságát elnyomó zsidó önérvényesítés uralja. Lovas nem azonosítja magát a hitleri megoldással, de azonosítja magát a hitleri problémával.

Révész Sándor
közíró

A feljelentés fogalmáról

EÖRSI ISTVÁN

Erkölcsileg elítélhető vagyok-e, ha feljelentek egy-egy liliomtipró szatírt? Nyilván nem. A feljelentés jól működő demokráciában is a bűnüldözés elengedhetetlen mozzanata.

De hazánkban, ahol a besúgók százalékos arányszáma a német és a szovjet uralom időszakában a világ élvonalába tartozott, a feljelentés fogalma rossz hírbe keveredett. A feljelentő olyan ember, aki elárulta a hatóságnak a bajba jutottakat, az igazságtalanul üldözötteket, például azokat, akiket a rossz törvények zsidónak vagy kuláknak minősítettek.

Apáti Miklós költő ezzel a feljelentésfogalommal dolgozik, amikor megvádolja (mondhatnám úgy is: feljelenti) Magyar Bálintot, amiért ez „a kormány legerősebb pártját bevádolja a Liberális Internacionálé előtt, hogy az általa szélsőségesnek tartott MIÉP nem tesz úton-útfélen keresztbe a nem egészen hét hónapja kormányzóknak." Az idézetben olvasható kitétel, az „általa szélsőségesnek tartott MIÉP" szerencsére megment attól, hogy tűnődnöm kelljen a költő politikai vonzalmain.

1945 óta csak egyetlen olyan konszenzust teremtettek Európában, amelyet a szocialista, a liberális és a konzervatív pártok egyaránt elfogadnak.

E pártok nemzetközi szervezetei nem tűrik el, hogy bármelyik tagjuk együttműködjék szélsőjobboldali politikai erőkkel. A Fidesz vezetői is kizárták ezt a lehetőséget, utoljára az 1998-as választások előtt. Még azt is tagadták, hogy Torgyánnal hajlandók volnának együttműködni, és ezt jó okkal tették. Torgyán ugyanis akkortájt még, államelnöki ambícióinak kibimbózása előtt, a liberális férgek kiirtásáról ábrándozott, és irredenta hadovákra ragadtatta el magát, például a Vajdaságban.

Választási győzelmük után azonban nemcsak Torgyánnal fogtak össze, aki úgy fekszik a Fidesz ágyikójában, mint Piroska meséjében nagymamaruhában a farkas, hanem a magyar nemzetiszocialistákkal is. Segítségükkel szereznek kétharmados többséget törvénytelenül a médiakuratóriumokban, és jól működő túlsúlyt a parlamenti bizottságokban. Ez a szövetség belpolitikai erőfeszítéssel nem bontható meg, a Fidesz megingathatatlan stílusa miatt.

Ez a megingathatatlanság más példákkal is szemléltethető. Simicska Lajossal kapcsolatban hetente merülnek fel újabb és újabb terhelő adatok, de Simicska Lajos megkérdőjelezhetetlen. A mi zseniális rendőrségünk még azt is képtelen megállapítani, hogy ki vásárolta meg hamis papírokkal Simicska vállalatait, pedig tudják, hogy az illető melyik ügyvéd társaságában és kinek a megbízásából firkantotta alá Josip Tot vagy Kaya Ibrahim nevét.

Lehet persze, hogy a rendőrség is, akárcsak Apáti költő, megveti a feljelentőket és ezért nem nyomoz. De én inkább azt hiszem, hogy a Fidesz stílusa hat rá, mint medvére az idomító korbácsa.

A magyar demokráciát semmi sem veszélyezteti jobban, mint az, hogy a nagy gázsijú ál-forgatókönyvíró bekerül a hatalom centrumába. Magyar Bálintnak ezért igaza volna, ha erre a veszélyre ráirányítaná a Liberális Internacionálé figyelmét.

Stumpf miniszter épp akkor hívta meg egyeztető beszélgetésre Csurka Istvánt, amikor a szabaddemokraták, akiket Stumpf nem hívott meg, Belgiumba utaztak a Liberális Internacionálé kongresszusára. Mennyire örültem volna, ha Magyar Bálint megteszi, amivel Apáti vádolja. Az Orbán–Csurka együttműködés ugyanis nem belpolitikai ügy, mert az internacionálé alapelvét sérti. Ezen a téren változást is kizárólag nemzetközi nyomástól remélhetünk.

Az eljárás, melyet a költő (félek, indokolatlanul) Magyar Bálint szemére vet, egyébként nem nevezhető feljelentésnek. Feljelentés csak hatóságnak címezhető. A Liberális Internacionálé azonban nem rendőrség, nem ügyészség és nem bíróság. Önként csatlakozhat hozzá, aki elfogadja világszemléletét és alapszabályát.

Végezetül köszönöm a Népszabadságnak, hogy megoldja régi lelkiismereti dilemmámat.

Eddig nagy magyarságteljesítményű és uszító sajtót csak igen rendszertelenül olvastam, mert nem szívesen szánok időt és pénzt szemétre. Ezért többnyire beértem más lapokból és baráti tudósításokból vett idézetekkel.

Csakhogy nekem kötelességem, hogy első forrásból tájékozódjam. Ez most már meg is történt, hiszen a Népszabadság jóvoltából Pokol Béla jogi findzsacselei nélkül is rendszeresen kapom a nadragulyapapit!

Zsákutcabál

Kettős ünnepet ül Kárpátalja március 15-én. Ungvárra a Határon Túli Magyarok Hivatalának illetékese érkezik meg 1848-ra emlékezve, Husztra pedig az Orhanizacija Ukrajinszkih Nacionalisztiv hívei utaznak 1939 alkalmából. Akkor nyilvánították ki Karpatszka Ukrajinát, amely ma Ukrajna része.

Mi volt akkor, mi van most?

Az első bécsi döntés (1938. november 2.) utáni Csehszlovák Köztársaság Kárpátalja ruszin, ukrán, magyar, román és szlovák lakosságának megadta azt az autonómiát, amelyet már 1919-ben megígért. Hitler bábáskodásával ekkor született meg a Huszt központú Podkarpatszka Rusz – Kárpátaljai Oroszország – nevű autonóm jogterület, amely a vezér és kancellár terveiben egy független Ukrajna lehetséges csírájaként, illetve a Szovjetunió elleni támadás esetleges felvonulási területeként szerepelt. Podkarpatszka Rusz miniszterelnöke a magyar nevű, a magyarokkal rokonszenvező, de magát ruszinnak valló, prágai parlamenti képviselő, Bródy András lett. Alig több mit két hét után Bródyt Volosin Ágoston görög katolikus kanonok követte a huszti miniszterelnöki székben, ahonnan elűzték Horthy katonái. A berlini tervek időközben megváltoztak, s Volosin kormánya nem részesült Hitlertől abban a támogatásban, amelyet Szlovákia, Tiso esperes „reverendás köztársasága" 1939. március 14-én megkapott. Így másnap, 1939. március 15-én – amikor a német hadsereg megszállta Cseh- és Morvaországot – Horthy átlépett az első bécsi döntés határozatán és a Magyarországnak visszajuttatott Ungvár–Munkács vonalán, s bevonult Podkarpatszka Rusz területére. A huszti kormány a menekülése előtti pillanatokban kiáltotta ki a független Kárpát-Ukrajnát, majd elhagyta fővárosát, Husztot – ahol akkor az egyetlen külföldi diplomata állítólag Hoffmann Jenő német konzul volt –, és Románia felé elmenekült.

A menekülő Volosin a budapesti rádióból még értesült arról, hogy a Hitlerék által létrehozott és Hitler szövetségesének, Horthynak a fegyvereitől kimúlt bábállamocska területén, a bevonuló magyar katonasággal szemben ukrán szabadcsapatok ellenállást fejtettek ki. E szabadcsapatok Szics Gárda néven vonultak be a történelembe. Március 15-én, a hatvanadik évfordulón Huszton, az egykori főváros „bús düledékein", tudományos konferenciát, ünnepi megbeszéléseket szerveznek, emlékbélyeget, emlékérmet, Volosinszobrot terveznek, megjelentetik az egykori résztvevők és szemtanúk visszaemlékezéseit arról, hogy „Kárpát-Ukrajnának, az ukrán államiság fiatal hajtásának a katonai alakulatai – alighanem elsőként Európában – már 1939 márciusában felvették a harcot a fasiszta betolakodókkal".

Annak, hogy Volosinék egykori ukrán nacionalista pártja, az Orhanizacija Ukrajinszkih Nacionalisztiv Lembergben (Lviv) manapság is lengyel zászlót éget, s fegyvertársaikkal közösen megünneplik a fasiszta évfordulókat, különös fényt ad a hivatalos adminisztráció, a kárpátaljai területi tanács tavaly március 10-én hozott határozata, amelyben kimondja, hogy Kárpát-Ukrajna megalakításának évfordulója hivatalos ukrán nemzeti ünnep.

„Ellenlobognak" majd a zászlók azon a napon, Bibó Istvánt juttatva eszünkbe, aki a területi viták nyomorúságairól ezt írta: „Közép- és Kelet-Európa területi státusának összezavarodása és politikai kultúrájának deformálódása a legsúlyosabb következményekkel az itteni nemzetek *egymás közötti* viszonyában járt".

Zelei Miklós
költő, közíró

underground művészet és a magakellető, sima modorú *marketing*tevékenység. És ez talán részbeni magyarázat egyúttal arra, hogyan is ölthette fel a *blődli* a ,,mértékadó társadalmi esemény'' alakját.

Ilyen körülmények között roppant nehéz feladat lehántani a külsőségek hagymarétegeit, hogy végül is eljuthassunk a művészeti csíra vizsgálatához, Wahorn András rajzaihoz, melyek a könyv létrejöttét motíválták, az írások születését inspirálták. Ez utóbbiak ugyanis, a rajzok elsődlegességét hangsúlyozandó, ,,szövegillusztrációknak'' neveztetnek.

A rajzok Amerikában készültek, ám ennek jelentősége pusztán életrajzi. Készülhettek volna akár itthon is, az alkotó ismert kézjegyeit és modorosságait ismétlik meg. A popművészet honában saját populáris művészetét művelte a rajzoló, anélkül, hogy ennek bárminő művészeti következményét észlelhetnénk. (Igaz, a kézzel beírt címsorok angol nyelvűek.) Feltűnő, hogy a háromszázból válogatott 161 rajz között semmiféle átfogó gondolati, vagy par excellence grafikai összefüggés nem fedezhető fel, de még szórványos egymásra utalás sem. A művek nem rendeződnek egységekbe, ciklusokba; sorrendjükből, ahogyan a könyvben követik egymást, nem olvasható ki sem külső, sem belső szempontú rendezőelv, közlési szándék. A művész teljes mértékben önnön játékos ösztönösségére hagyatkozik, bízva benne, hogy formátumos tehetségének lendülete minden kátyún átsegíti, s az apró részletekből kibontakozik valami szellemi építmény. Ez sajnos nincs így. Ha valamely formai ötlet, lelemény egy-egy Wahorn-mű esetében elszórakoztat is olykor, ahhoz már nincs ereje, hogy terjedelmesebb *rajz*sorozatot életben tartson. Öt- hatféle típusra osztható a gyűjtemény. Van itt többek közt karikatúra-, újságrajz-, embléma-, illusztráció- és graffiti-szerű, de előfordul, hogy tollpróba-szerű ábra lép fel önálló rajz igényével. A ,,hajtogatott ember'', ez az erősen torzított, szögletes figura és az ágaskodó hímtag meghökkentő, vagy derűt keltő mivolta a sok ismétléstől megkopott már, s grafikai igényesség híján közömbösen hagy. Ritka eset, amikor a szöveggel kiegészített mégoly egyszerű ábra gyermeki humora némiképp pótolja a hiányzó rajzi örömöket, mint a *Table cloth* (Abrosz) vonalnégyszöge esetében, és halvány sejtéseket támaszt az alkotó lehetséges törekvései felől.

Wahorn András: Nő gyíkkal

Úgy tetszik, a politikai viszonyok gyökeres megváltozása művészetünkben legsúlyosabban a rendszerkritikus posztavantgárdot érintette, a táptalajt vonta ki a lába alól. Megérezhette ezt Wahorn is, amikor az egyéb malackodásokat politikai pikantériával is meg akarta támogatni, és a könyv előszó-írójának *Berecz Jánost*, ,,a modern művészet ismert szakértőjét'' kérte fel. A látszat az, hogy az illető a reklámtigris szerepét is szívesen vállalta, társadalmi elszigeteltségének oldása érdekében. Félő azonban, hogy tigris és Berecz együttesen sem kárpótol az elmaradt plasztikai erényekért.

■ *KOVÁTS ALBERT*

Az illúzió feltépett fátyla

GEORGE PECK KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN

George Peck — ez a makulátlan angol nevet viselő úriember — 1941-ben mint Popovics Róbert György látta meg a napvilágot Budapesten. Jellegzetesen kevert orosz—erdélyi—zsidó családi-kulturális hagyományt örökölt, egyenes ági leszármazottja az orosz konstruktivizmus egyik vezéralakjának, Ljubov Popovának. 15 évesen, 1956 novemberében családját hátrahagyva emigrált Amerikába. Az amerikai hivatalok nemigen tudtak mit kezdeni az ,,ifjú szabadsághárcossal'', aki egyévi árvaház után a művészet felé vette útját, s újságillusztrálással és ékszertervezéssel kereste kenyerét. 1964-ben ösztöndíjjal került a Yale egyetemre *Albers* műhelyébe, s innen datálódik festői pályafutása. Szellemi-művészi alapállását a Duna-parti város hagyományos szépsége és a Hudsonbe ékelődött Metropolisz fényeinek, nyüzsgésének, kaotikusságának lepusztult esztétikája közötti kontraszt határozza meg. George Peck — alias Popovics György — egész életművében meghatározó szerepet játszik az orosz konstruktivizmus és az ikonok hagyománya is. Munkásságában lényegében a kelet-európai szenzibilitást ötvözte az amerikai absztrakció tágasságával, fényteliségével, fenségességre törekvésével.

A jó művészet létrehozásához, különösen az absztrakt festészet esetében — úgy gondolom — a legfontosabb a művésznek megtalálnia azt az önmagával leginkább adekvát anyagot, technikát és médiumot, amellyel meditatív párbeszédet folytatva, a művek szinte már maguktól, de mindenképp szabadon, könnyedén megszülethetnek. George Peck életművének is ez a keresés, a médiummal való kísérletezés az (egyik) alapmotívuma. A technikákat mindig anti-ortodox módon alkalmazza. Már monokróm képein is a minimal art olümposzian

hűvös, mégis heroikus felfogásától élesen eltérően használta az egységes színfelületet. A festményt meghajlította, ezzel testszerűvé vagy pajzshoz hasonlóvá tette és a sok rétegben felvitt színfelületet, mint a vászonra felhúzott bőrt kezelte. A nagyon finom, sima felszínen azután vágásokat, karcolásokat ejtett, amelyek a tetoválás képzetét keltették a nézőben, s egyik előzményéül szolgálhattak az itt látható képeken használt vágásoknak. Csak az egyik előzményül, mivel a kemény élek használata nem hard edge-ből ered, hanem abból az ősforrásból, amelyből a keményélű amerikaiak is vették; az orosz konstruktivizmusból, ami nála „von Haus aus" jött. Már a monokrómok meghajlításánál a fény képbe integrálása, abszorbeálása motiválta. Következő periódusában is erre törekedett és megint csak a vágás felhasználásával újra egy teljesen szokatlan technikát alkalmazott. Előbb ragyogó, fénnyel telített, főleg világos színekkel egy kompoziciót festett, majd a vásznat felvágva egy másik, világos színekkel megfestett vászonra nyomta úgy, hogy a réseken fényként buggyantak ki az alapfestmény festékpászmái.

Itt látható kompozit képein is konceptuálisan alkalmazta a festészeti eszközöket; nem, vagy csak alig használ festéket, helyette csak az akrilfesték színtelen kötőanyagát és a grafika eszközeit alkalmazza, így a polimer festék gyanánt oldja fel a grafitot és ragasztóként összetartja a festészeten kívüli, de festői eszközként használt vágással megbontott vászonfelületet. A különböző technikák ilyen különleges használatával Peck egész életművében az absztrakt művészet fogalmára kérdez rá, annak határait feszegeti.

Pecknél a technikák és motivumok között nagyon finom belső interakció rejtőzik. Pl. a frottázsban valóságos vágásokat, karcolásokat, környezetének felületi sebeit rögzíti, melyek a gomolygóan puha grafikai formációban csak rejtetten, ám a vászon összekaszabolásában annál explicitebben jelentkeznek. Ilyen

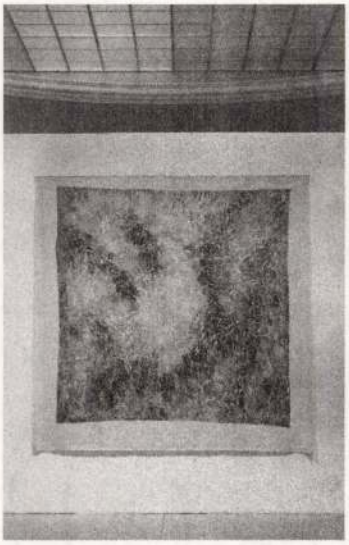

George Peck: Összetett kép N. 0001, 1994, akril, polimer, grafit, muszlin, vászon, 359×360 cm (Fotó Tahin Gyula)

nézőpontból a vászon az emberi test szinonimájaként, képi-anyagi metaforájaként, vagy mint gyolcs, halotti lepel, kötés, a rajta megjelenő formáció mint a transzcendálódó test lenyomata is értelmezhető. (Annál is inkább, mivel az első vágott képet valóban egy, a test közvetlen lenyomatát hordozó lepedőre készítette.)

Éles szembenállás figyelhető meg a művet létrehozó két alapvető módszer, a frottázs és a geszturális felvágás között. Az első egy nagyon kifinomult technikát és lelkiállapotot, meditatív alkotást és jelentést, szelídséget és lassú felépítést, míg az utóbbi vad, gyors, destruáló, kontroll nélküli ösztönösséget feltételez. Így művében állandó egymást áthatásban, feloldatlan feszültségben váltja egymást a lassú, meditatív, teremtő-építő és a gyors, ösztönös, romboló-öndestruktív elem. Az egymással állandóan helyet cserélő pozitív és negatív erők vizuális harca folyamatos mozgásban tartja a képet, a háttér és formáció, a pozitív és negatív formák helye és jelentése állandóan egymásba alakul. A vágás gesztusa, a szétválasztás, az őskáoszban rendet teremtő, sötétet és világosat elválasztó akció – a Művész-Teremtő ősi toposzát idézi, mint ahogy Peck minden képének van egy kozmikus, illetve a teremtés és pusztulás határán egyensúlyozó jellege. Mintegy az illúzió feltépett fátyla mögé hatolva tör be a realitást feltáró fény, ám ennek tökéletes metaforájaként, érdekes paradoxonnal a testetlen fényt éppen az anyag, a résekben láthatóvá váló fehér alapvászon teremti meg. S itt jut el egy olyan szellemi transzformációhoz, ami már-már a szellemi alkímia határait súrolja, hiszen a vágás gesztusában a technika válik motívummá. Így képei két hálóból, a grafikai jelek, repetíciók és a vágások villámokra, törésekre emlékeztető, egymásra rétegződő hálóiból jönnek létre, s állandó párbeszédet folytatnak egymással. Az alapszövedék sok-sok kicsiny, geometrikus jellegű, de nem szabályos motívumból épül fel. A finom grafitpor érzékeny foltjainak remegése, a frottázstechnika közvetlen lenyomatának mágikus megidéző hatása a zen képek meditativitását, természetközelségét idézik. A sok kis jel szövedékében, rejtőzködve, azonban homályosan mindig megjelenik egy belső, a vászon fehérjéből kiderengő, negatív, fényfoltszerű forma. Ez a belső fény, derengő ragyogás még inkább erősíti a mágikus, szakrális hatást, amely Peck ikonok iránti ifjúkori vonzódásától kezdődően egész életművén végigvonul, és ötvöződik olyan amerikai élményekkel is, mint Hudson River School panteisztikus, a fénymisztikán alapuló tájképfestészete. Peck is szinte megszállottan kutatja a New York-i, semmihez sem hasonlítható, szórt, irizáló, mármár misztikus fényt, amely a Manhattan félszigetet körülölelő víz reflexeiből ered, s a vágásokban idéződik fel. A vágás primér gesztusával, mintegy Maya fátylát felhasítva egy új, New Yorknál nagyobb szellemi birodalomba vezet be bennünket, egy olyan világba, amelyben minden egyszerre épül fel és romlódik le. Egy világ, amely minden pillanatban szétesik és újraépül, így a vágás gesztusa egy vizuális aktusban az örök újjászületés, a pusztulás és a teremtés együttes metaforája.

■ *STURCZ JÁNOS*

zíciói, a József és Putifárné meg a Judit és Holofernes. A kijevi iskola befejezése után ismeretlen helyen tartózkodott Oroszországban, majd 1761-ben Szegeden bukkant föl, ahol az ottani egyházközséggel ikonosztáz megfestésére kötött szerződést. A szerződés értelmében a festő arra kötelezte magát, hogy megfesti a kétszárnyú királyi kaput, továbbá a déli és az északi oltárajtót, a trónus-, valamint az ünnepi ikonokat. Az egyházközség ezért a munkáért szokatlanul alacsony tiszteletdíjat állapított meg neki, mindössze háromszázhúsz forintot. A tiszteletdíj összegére nyilvánvalóan kihatott az is, hogy Popović az egyházi körökben még nem számított ismert festőnek. Ettől függetlenül, és talán hogy tekintélyre tegyen szert, rendkívüli beleéléssel, biztos technikával és kétségtelen művészi felbuzdulással festett. Miként a megtisztított ikonok alapján megállapítható, elsősorban kiváló kolorista volt. A finom valőrök viszonylatát kutatta.[44]

A szegedi ikonosztáz művészi egységként a sajátságos pravoszláv barokk értékes képeinek gyűjteményét alkotja. Jovan Popović olyan mester, akinek életművét mindenképpen fel kell tárni, s ez vonatkozik mind a restaurátorokra, mind a művészettörténészekre. Egyelőre csak annyit állapíthatunk meg, hogy a 18. századi szerb festészet egy sajátos művészi egyéniség munkáival gazdagodott. Ez a kor pedig csak kezdetét jelenti a stiláris megújhodásnak és a barokk irányzat kibontakozásának. Ugyanekkor bővültek az orosz-ukrán hatásra vonatkozó ismereteink is, amely ekkortájt igen fontosnak, sorsdöntőnek számított. A szegedi szerb templom Jovan Popović által festett ikonosztázával kiemelkedő műemléke e gazdag hagyományú városnak.[45]

Grabovan, akárcsak Žefarović, eklektikus érdeklődésű volt, de ennek ellenére sikerült kialakítania sajátságos festői stílusát. Nem folyamodott segítségért az oroszországi ikonfestőkhöz, akik akkoriban a magyarországi szerb templomokban tartózkodtak és dolgoztak, hanem a nyugatról érkező grafikai kezdeményezéseket kezdte tanulmányozni. Figyelemre méltó az a tény, hogy könyvtárában megvolt a Christoph Weigel augsburgi kiadó által 1695-ben megjelentetett közismert illusztrált Biblia Ectupae is. Grabovan kétségtelenül támaszkodott Weigel bibliájának illusztrációira, főként amikor a nagy ünnepek kompozícióit alkotta, ám amikor az egyes szentek képmását festette, nem tudott megszabadulni a hagyományoktól. Egész életére megmaradt benne valami keleties vonás.

Grabovan, miután elkészítette a szerémségi Molovin falu (1772), majd a szlavóniai Orahovica (1775) és a horvátországi Lepavina kolostor ikonosztázát (1775), Grigorije Popović nevű segédjével nekilátott a székesfehérvári szerb templom ikonosztázának megfestéséhez.[42] Az ikonosztáz déli oltárajtóján olvasható feljegyzésből megtudjuk, hogy a két ikonfestő 1776. július 30-án fejezte be a munkát. Az egyszerű, ám magas ikonosztáz talapzatán két ikon van: az *Égő csipkebokor* és *Ábrahám áldozata*, továbbá hat trónusikon. Ezután az apsotolok állóalakos ikonjainak sora következik, középen Mária megkoronázásának ábrázolásával. Majd a próféták medaillonjait láthatjuk, Krisztus keresztjével. Az ikonosztáz déli éneklőszékén Grabovan két példabeszéd ábrázolása szerepel: *A magvető* és a *Lelketlen gazdag*, az északin pedig: *Szálka és gerenda a szemben*, valamint *Az özvegyasszony szépsége*. Ezenkívül kiemelkedik az ikonosztáz kétszárnyú királyi kapuja. A faragvány szempontjából hasonló megoldású, mint a szentendrei

mot 1773 és 1777 között építették. Ez a harmonikus építmény a kor legszebb szerb templomai közé tartozik. Az ikonosztáz barokk-rokokó stílusú faragása ismeretlen mester remekműve, ehhez foghatót egész Magyarországon nem találni. A nagyrészt ovális medaillonokban levő ikonjait Jovan Popović, a kijevi festőiskola növendéke festette 1761-ben. Az ő munkái láthatók a Szabadka melletti Sándor templomának ikonosztázán is.

A templomban a 18. és a 19. századból származó ikonok egész gyűjteménye látható, közülük a legértékesebb a *Krisztus pokolraszállása* (18. századi orosz ikon), azután Mojsej Subotić *Bezdini Máriája* 1787-ből, *Krisztus keresztje* és mások. Az iparművészeti munkák közül kiemelkedik egy evangéliumos könyv táblájának ezüstverete, egy 1739-ből való áldozókehely, továbbá más kiállított tárgyak. A *Veronika kendője* és a *Kazanyi Istenanya* ikonját áthelyezték Szentendére, a Szerb Egyházművészeti Gyűjteménybe.

28. Rácalmás

Krisztus mennybemenetele-templom. A szájhagyomány szerint a török időkben itt két pravoszláv templom állt, melyeket a 17. század végén lebontottak. Megbízható adatok szerint a 18. század első évtizedeiben épült itt kisebb templom. A mostani szerény kivitelezésű falusi templomot 1852-ben építették. Az oltárfal egyszerű, deszkából készült, 18. és 19. századból való ikonok kaptak helyet rajta. Kiemelkedik a császári ajtó, mely a szerb fafaragás és festészet remekműve. 1742-ben készült a ráckevei templom ikonosztáza számára. Az ajtó medaillonjai Jesse fáját ábrázolják. Felette Arsa Teodorović Szentháromság-ikonja látható.

29. Ráckeve

Mária halála-templom. A ciszterciták építették a 14. században, vidéki gótikus stílusban. 1440-ben I. U-

34. Szeged

Szent Miklós-templom. Elsődleges temploma a valamikori Palánkban, a Rácvárosban épült a 17. században, amikor Szeged a bácskai püspök székhelye volt. A második templom a 18. század első feléből való, de ezt az árvíz tönkretette, úgyhogy újat kellett építeni helyette. A mostani nagyméretű barokk templo-

ben készült, kifejezetten magas és faragásos ornamentikával gazdagon díszített. Festett része ismeretlen ukrán, feltehetőleg kijevi ikonfestő műve. Ez a művész a szerb festészetbe jelentős tartalmi és ikonográfiai újításokat hozott, amelyek az ukrajnai ikonosztázokon mutatkoznak a 17. század második felében. A „barokkosítás" – feltételesen véve ezt a fogalmat – a tizenkét ünnep ikonjain nyilvánul meg leginkább,

POPOVIČ, Nedeljo

Ars Hungaria 1988/1. 95 p., 112, 114.

Esztergom

36. Szentendre

Pozsarevacska-templom

Szent Mihály arkangyalnak szentelt templom, amelyet a szerbiai Požarevacról ide költözött lakosokról neveztek el. Az eredeti gerendatemplom 1690-ben épült. A mostanit 1759-ben kezdték építeni, és 1763-ban szentelték fel, a magas harangtornyot pedig 1794-ben építették hozzá. A Pozsarevacska-templom ikonosztázára akként hivatkoznak, mint a szerb festészet kimagasló alkotására a 18. század első felében. Már az első benyomás alapján megállapíthatjuk, hogy az alacsony oltárfal és a későbizánci manírban festett ikonok a déli vidékeket és a hagyományokat idézik. A festők azonban temesváriak voltak: Nedeljko Popović és Georgije Ranite, akik még ekkor is a hagyományos festészetet művelték, de barokk díszítőelemekkel, ami azonban csak a drapériák dekorálásán látható. Az ikonosztázból kiválik a királyi kapu, amelyen a *Jessze fája* medaillonjai vannak.

A templomot az Országos Műemléki Felügyelőség újította fel.

112 p

127 8017

117 3611
117 1722
117 3450
117 3713
117 3143

137 8563
rchívum
168 7021

155 2272
tvány
142 7938
142 6997

142 7938
142 6997
helyi út 81
183 3649
fasor 12
142 3916
m, Könyvtár

175 3533
135 4742

201 8328

142 9759
142 9336
122 9099
122 8298
ndrei út 139
180 4650

MÜLLER

Ipari, Ker.-i és Ép.ipari Kft
Vasipari gépműhely
Biztonsági hevederzárak
Egyedi kisgépek
Érd, Árpád u. 6
Fax (23)4 6107
Rádiótelefon: (60)12042

(23) 4 6107

Müller Adolf 1085 Rökk Szilárd u. 23 134 5589
—**Adrienne** 1039 Hímző u. 3 187 3705
—**Alexandr** 1096 Haller u. 60 114 1121
—**András** műszerész 1108 Gőzmozdony u. 2 178 1579
—**András** mérnök 1134 Angyalföldi út 35 129 9092
—**Andrásné** 1037 Kiscelli köz 9 168 6701
—**Antal** 1013 Attila út 27 175 6464
—**Antal** előadóművész 1044 Gárdonyi Géza u. 9 189 0932
—**Antal** fizikus 1086 Szeszgyár u. 2/b 133 3258
—**Antal** 1083 Szigony u. 2/a 134 8132

VÖSZOLGÁLAT 166 7032, 166 744

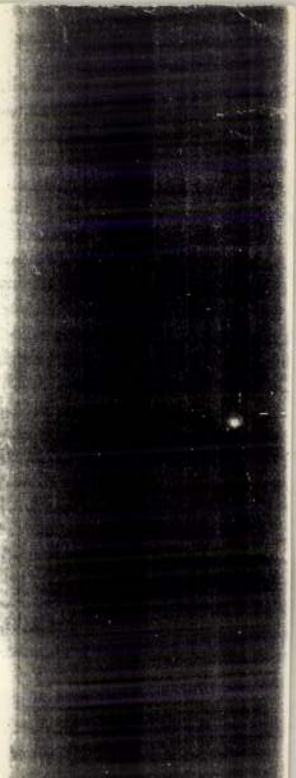

85. Jovan Četirević-Grabovan: Máté evangelista, 1776. A székesfehérvári szerb templom királyi kapuja ● Jovan Četirević-Grabovan: Der Evangelist Matthäeus, 1776. Königstür, Székesfehérvár

86. Jovan Četirević-Grabovan: Mózes, 1776. A székesfehérvári szerb templom királyi kapuja ● Jovan Četirević-Grabovan: Der Prophet Moses, 1776. Königstür, Székesfehérvár

87. Jovan Popović: A szegedi szerb templom ikonosztáza, 1761. Részlet ● Jovan Popović: Königstür, 1761. Szeged

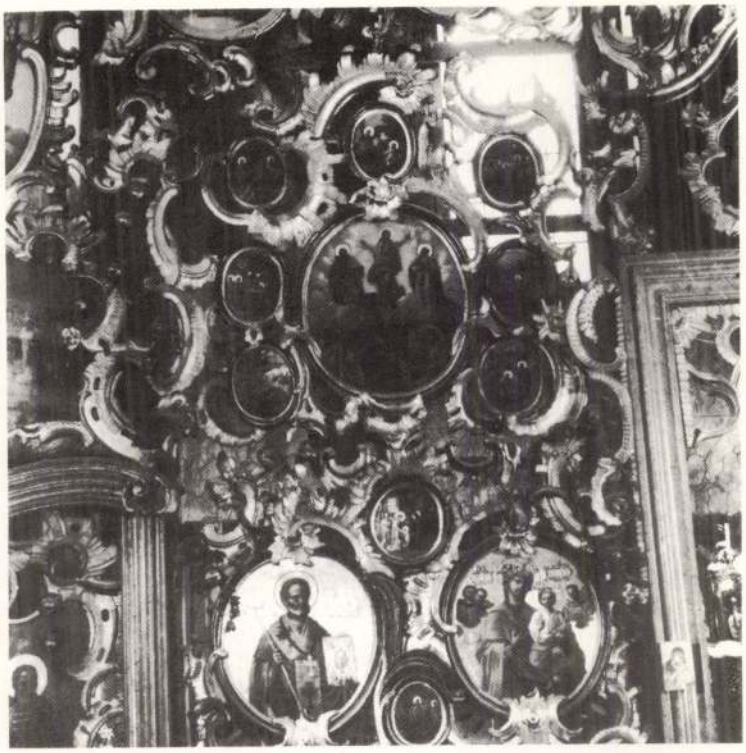

88. Jovan Popović: A szegedi szerb templom ikonosztáza, 1761. ● Jovan Popović: Königstür, 1761. Szeged

89. Szent György, 1775 körül. A lórévi templom ünnepikonja. ● Der Heilige Georg, um 1775. Lórév

1849-ben)

Popovic Milán, festő; szül. 1850-ben Nagykikindán, hol atyja (gör. keleti) lelkész volt.

1871-ben a münchen képzőművészeti akadémián végezte tanulmányait.

Somogyi Miklós: Magyarok a münchen képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 187. l.

Popovics Sabbas

Popovics Sabbas, gör. kel., Resicáról (Krassó Szörény m.), atyja lelkész, 20 éves korában, 1810 máj. 7-én iratkozott be.

Fleischer Beck 76. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Popovics Péter

nyomdász és fametsző

lásd

Erdélyi Múzeum

1910. 344-346

324-328, 335, 335, 347, 356.

lásd még e

nevre vonat-

kozólag a név-

mutatóját e

kötetnek.

M.D.K.

Popovics Miklós épitész

A Szegedi Olajközpont tervpályázaton 5000 Ft-os megvétel.

Társtervező: Novák István-Balogh Boldizsár-Gergelyi Andrásné-Nagy László

Magyar Epitőművészet 1967/3. 2-3. l.

1667-ből

Tányér, ezüstből, aranyozott, a tolcsvai ref.
egyház tulajd. V. 10.

Popovits Milicza

szül. Belgrád 1871. Gör-
kath. Leanyiskola Belgrád-
ban és egy müncheni neve-
lőintézetben. Herb anya-
nyelvű.

1891/92 nőr osztály

1892/93 I " "

1892/93 II " "

Felsőmagyarország V. 38.

Popovic Milán

Műveszet 1912. 181

Úri divat
rnemű készítő

Budapest
luzeum-körút 35.
elefon: 85-4-11

Szatai Jenő Lengerpapirgyára

II. 2660. Popovic Milán, 21 éves, görög vallású, szül. Nagy-Kikindán, atyja lelkész, antik osztály, 1871 máj. 12.

alakjai maradtak rank, a lombardjai

Popovics Milica

1892/93 é. 1891/92 - 1892/93

Deák Éberist.

Ferkèpzomfoiskèvk

123.l.

T. 5977.

a vár, hová a balra lévő ágyúk-
s a hol felhuzó készülék látszik,
hegy tövében házak kötik le fi-
a kerités ég. Felirata a lebegő

ng Mongatz.

A. das grosse haupt Schloss és
Mörsel, woraus die Oberste Vestung

.3 cm.

900.
167.

Popovics Kornél

építész.

Szül. Sikló 1886.

Oklevelet nyert 1922.

Névjegyzményszelem 16. c.

Pálffy János hagyom.
Pozsony 24.

-án. ✝ Bolognában 1666 deczember 22-én.

jobbra fordult és visszanéző VI: 48.

ol az megváltó
kövön álló ~~[illegible]~~, kinek fejét
ő fedi, két poroszló kinozza. ~~[illegible]~~
tja, ~~[illegible]~~ másik a pedig bal térdéhez
, ~~a mélyjel a jobbrafordult, de~~
öttük zsidó papok és katonák helyezked-
n beszélgetnek ~~[illegible]~~ és az utóbbiak-
viselnek. ~~A katonaság fegyverzetét~~
~~[illegible]~~ poroszlók öltözete: vállról le-
ng és térdig érő nadrág. Ezenkivül
is hord. Kissé hátrább, de jobbról
i oszlopokon nyugvó homlokzattal
en a jeruzsalemi épületek és romok kötik le fi-

178 ~~174~~ an. — Becsertén 30000 ~~20000~~ K.
~~ánya 1907. november 14-én (1429-902).~~
[illegible]

23

t:
~~auft in Venedig 1864, Christi Geisse-~~
~~([illegible] Treppenhaus, II. Etage No 2.)~~

ag 20

20,—

P. 3. *János (Iván)*, fest:, * 1820, † Pancsova 1864 szept. 28. A bécsi képzőm. akadémián tanult, s 1847. Pesten tűnt fel Léda és Bűnbánó Magdolna c. képeivel. Arcképeket is festett.

Popovics Tanós (Iván)

Pesto

Magyar-szerb.

Lásd:

Wurzbach. Biogr. Lex

Wien 1872. XXIII k. 113. l

okv. felh

MDK

Popovics

A betontechnol giai eljárásokat vizsgálja.

A/bet/ 100.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités történet. Bp. 1960.

POPOVICI, Sava festă (1819-1906)

(Popovici Săvoiu, Sava)

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 69 p. ↄ 22. + ill.
2. XVIII, 1981

POPOVICI Leo M.D.K.

1921-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.l.

Popovici Grigor

M. D. A.

1927-ben Nagybanyan a Szabadiskola t. gja

Réti: Nagybánya.... Sp. 1954 [illegible] 1.

K. D. K

POPOVICI Aurora

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. p

POPOVICI Aurora

1926-ban Nagybányán a szabiskola tagja

Réti: Nagybánya... 338.l.

Vukica Popović, művészettörténész 2-Folytatás

Vukica Popović reméli, hogy rövidesen hozzáfoghat Zrenjanin és Bánát művészeti életének összehasonlító elemzéséhez. — „Kölcsönhatásuk tanulmányozása a több nemzetiségű Vajdaságban az egyik fő célunk," mondja Vukica.

Ács József: Magyar festőművészek Bánátban.
Magyar Szó, 1950. jan. 29.

Vukica Papović, művészettörténész 1) Folytatás

Nagybecskereken a művészet több mint 200 évre tekint vissza. 1756-ban Dimitrije Popovićnak volt az első műterme. A szerb, magyar, német nemzetiségi festők találkozták, együtt éltek. Így kezdődött a művészeti élet a városban és a környéken – mondja Vukica Papović művészettörténész. – A zrenjanini képtárban lévő kiállítást Vukica Papović szervezett 16 műalkotás a múzeum gyűjteménye, a többi mű magángyűjtők tulajdona.

Ács József: Magyar festőművészek Bánátban.

Magyar Szó, 1980. jan. 29.

Popović Nikentija

festő

A millenium kiállításon a horvát
szlavon történeti emlékek között
225. sz. a. mint a Velika
Remeta kolostor tulajdona
ki volt állítva:
Az „Istenanyja" képe akvarell
színekben pergamenten festve,
arabeskekkel körülkeritve.
Festette Popović Nikentija
metropolita 1713 ban.

H

207 l.

POPOVIĆ, Nedeljko festš

DAVIDOV, Dinko: Spomenici Budimske eparhije.
Beograd ; Novi Sad : Prosveta ; Matica Srbska,
1990 55,59,60,136,360.p. ill

Comitissa Eleo= nora de Battyan,
Comitis Ladis= lai Estoras
Coniunx. Anno Domini. 1652.

popovic, Nedeljko festő

NAGY Márta: Az esztergomi ortodox templom Apostol-frize.
= Limes, 1991. 1.sz. 33 - 37.p. ill.

tözékét is. Ezért a munkáért 3050 forintot ígértek a festőnek, ám az egyházközség fenntartotta magának azt a jogot, hogy amennyiben elégedetlen a munka minőségével, a tiszteletdíj egy részét mindaddig visszafoghatja, amíg a festő nem javítja ki az esetleges hiányosságokat. A szerződésből azt is megtudjuk, hogy a megrendelő köteles szállást biztosítani a festőnek, ami azt jelenti, hogy Ostojić az ikonokat Szentendrén, és nem újvidéki műtermében festette.[48]

Vasa Ostojić szentendrei ikonosztáza jelenlegi állapotában igen különbözik ismert stílusától. A szerződésben említett arany díszítés a szentek ruháján itt egyáltalán nem látható, és más különbségek is megfigyelhetők. Tulajdonképpen „restaurátori beavatkozásról" van szó. Az egyes egyházközségek a 19. század második felében kevésbé ismert festőket bíztak meg abból a célból, hogy „felfrissítsék" templomuk ikonoztázát. Ez más helyeken is előfordult, nem csupán ebben a templomban. Ostojić ikonosztázának tanulmányozásakor és fényképezésekor a *Szentháromság* ikonjának hátlapján megleltük a „restaurátor" aláírását is: „Festete: Güntzel Gottlieb – úr, Hikes Ede és Herbaticki Tamás segédjeivel 1883. 9/5 – 30/8 Budapestről". E felfedezés mellett az is látnivaló volt, hogy Güntzel, mint tanulatlan festő teljes mértékben tiszteletben tartotta Ostojić elsődleges színfelületeit, és ugyanolyan színű festékkel vitte fel a maga színrétegét. Ezek szerint az ikonokon megmaradt Ostojić kompozíciója, úgyhogy festészetének ikonográfiai vonatkozásai teljességükben elemezhetők. Ostojić nyilvánvalóan nagy odaadással kutatta és jórészt fel is használta a nyugat-európai grafikai alapműveket, amit a többalakos kompozícióin meg is figyelhetünk. Ünnepi ikonjai, a *Jézus születése*, a *Jézus megkeresztelése*, a *Krisztus mennybemenetele*, a *Krisztus feltámadása*, a *Mária halála* és a *Krisztus színeváltozása* egy illusztrált biblia rézmetszeteinek nyomán készültek. Ez még szembetűnőbb az oltár baldachinján, ahol sajátos a trapeza felett levő, hordó alakú konstrukción Krisztus szenvedéseinek tizenöt medaillonja kapott helyet, a *Via crucis*, az Olajfák

JOVAN POPOVIĆ (1730 körül – 1790 körül), ez a rejtelmes életű festő, akinek életrajzát eléggé hiányosan ismerjük, két ikonosztázával vonja magára a művészettörténészek figyelmét, amelyek a szerb barokk festészet legjobb alkotásait képezik. 1761-ben festette meg az ikonosztáz alsó sávját a szegedi Szent Miklós-templomban, 1766-ban pedig a szabadkai – sándori szerb templom ikonosztázát. Ismeretes, hogy egy időben Újvidéken élt, de pályafutását a továbbiakban nem tudjuk követni. Még az sem volt ismeretes, hogy hol végezte festészeti tanulmányait. Csupán nemrégiben leltünk rá aláírásaira a kijevi festőiskola rajztömbjeiben, amelyek 1751-ből 1752-ből és 1753-ból származnak. Ez a felfedezés nem csupán Jovan Popović életrajzát tette teljesebbé, hanem a festőiskola pedagógiai módszereire vonatkozó értesüléseinket is, ahol a görögkeleti-pravoszláv eszmék mellett helyet kapott a nyugat-európai filozófiai és művészeti szemléletmód is. A rajz, a kompozíció és az ikonográfia alapvető ismeretét ugyanis nyugat-európai grafikai gyűjteményekből vették át. Azok között a grafikusok és nyomdászok között, akiknek rézmetszetei útmutatóul szolgáltak Jovan Popovićnak, valamint a kijevi festőiskola hallgatói egész nemzedékének, a következő ismert neveket találjuk: Galle Cornelist (1615–1678), a kiemelkedő antwerpeni metszőcsalád tagját, Melhior Küsselt (1626–1683), aki szintén nagy augsburgi metszőcsaládból származik, továbbá Jeremias Wolff (1663–1727) ugyancsak augsburgi rézmetszőt és nyomdászt, azután Johann Daniel Hertz (1693–1754) augsburgi könyvkiadót, aki maga is foglalkozott rézmetszetek készítésével, valamint J. Christoph Schmidhammer nürnbergi metszőt és másokat. Ezenkívül használták Johann Christoph Weigel ismert rézmetsző Nutliche Anweisung zur Zeichnung der Kunst beflissenen Jugend zum Anfang Taglicher Ubung c. kézikönyvét is. Jovan Popović rajztömbjei a rajziskola első, második és harmadik évfolyamáról valók. Az első évből származó rajzai a kezdőre utalnak, mereven értelmezett római viseletű alakokkal és aktokkal. Sokkal lágyabb vonalvezetéssel készültek – többek között – mitológiai kompo-

Ars Hungarica 1988/1.

POPOVIĆ, Jovan (1730 g. - 1790 g.) fosti

DAVIDOV, Dinko: Spomenici Budimske eparhije. Beograd ; Novi Sad : Prosveta ; Matica srbska, 1990 351 p. + ill

Az ~~Alföldi fes tészet kérdései~~

[?]

POPOVICS RÓBERT
GYÖRGY

lásd művésznevét,
GEORGE PECK
alatt

	Szerzeményezés	Leltári szám	A beszerzés forrása	Múzeum
.000 Ft	csere			Magyar Fotográfiai Múzeum Kortárs fotográfiai gyűjteménye
i értékű ék több millió ft	letét			Magyar Fotográfiai Múzeum Kortárs fotográfiai gyűjteménye
.000 Ft	csere			Magyar Fotográfiai Múzeum Kortárs fotográfiai gyűjteménye
.000 Ft	ajándék			Magyar Fotográfiai Múzeum Kortárs fotográfiai gyűjteménye
				Magyar Fotográfiai

POPOVICS LŐRINC

Délvidék

'96. 1. 3

POPOVIC, Vukica: Jedan pokusaj organizovanja zastite spomenika kulture u Vojvodini u XIX veku i književnik Aleksandar Sandić. = RAD 32. 1989/1990 (1990) 217 - 223. p. ill. E

Vojvodina, umjetničke veze sa Srbijom XIX. st.

SANDIĆ, Aleksandar (1836-1908)

Celsissimus Sac: Rom:
Estoras de Galanta,
Reg: Hung: Palatinus,
. Anno Domini

Imp: Princeps Paulus
perp: Com: in Fraskan
Aur: Vel: Eques &c
1687.

Popovic, Nedeljko festő

NAGY Márta: Az esztergomi ortodox templom Apostol-frize.
= Limes, 1991. 1.sz. 33 - 37.p. ill.

Esztergom (Komárom m.) Kossuth u.60. Görögkel. ort.templom
Mihály arkangyal tiszteletére

Névm.: Ranite, Georgije festő
Popovic, Nedeljko festő 1774-ben épült a templom
XVIII.sz.

ogy utódaink

Tragiku
egy éve má
közülünk S
vész, a het
magyar pla
újítója. Sam
merete sok
megújuló es
nyára még
ságot a kor
a szépről, a
tragikusról
hetőek lenn
alkotásainak

ohoz értünk:
kre eltávozott
szobrászmű-
nas évek
egyik meg-
kotásainak is-
nyújt meg-
ményt, s bizo-
adna bizony-
vészetről,
ékosba rejtett
ek hozzáfér-
Gézának és

Amint a Picasso által ker
mányból és ülésből készít
ma már a világ „képzelet
umainak" legtöbbjében m
tó, úgy kellene a magyar
beli múzeumokba" beépü
totemeinek, szárnyas tekn
szarvas fáinak. Persze, tö
arra kellene, hogy Picass
mellé kerüljenek Samu a
de a világba csak önmag
zott értékrendje alapján t
Mint ahogyan S

POPOVIĆ, Mića

Cosić, Bora: Mića Popović álma és igazsága.
= Európai Utas, Nr. 5. = II. évf. 4. sz. 1991. 70–77 p. ill

vš. Stroganovskoe). (Ecole Supérieure
industrielle de Moscou. Anciennement
v).
- Moskva.- n°6, 1974. pp 14-20 : 13 ill
coul.

cet établissement dont la fondation
te Stroganov , en 1825.

.- "Stroganovka "sevodnja. (L'Ecole
joud'hui).
- Moskva.- n°6, 1974. pp 21-24 .

de cette école et son programme d'en-
le primordial accordé à la peinture
décorative. Illustration de l'exposi-
mes.

- Grupa Dekorativnovo risovanija.(Groupe
ratif).
noe Iskusstvo.- Moskva.- n°7, 1974. pp
en coul, 3 ill en noir.

es des dessins d'enfants. L'organisation
ent artistique dans les écoles : pro-
isations.

A.V. Bakušinskij i problemy hudožest-

POPOVIĆ, Grigorije festő

AH 1988. 1. 114. p.

Székesfehérvári, Rác templom

Dimitrije Popović

Nagybecskereken a művészet több mint 200 évre tekint vissza. 1756-ban Dimitrije Popovićnak volt az első műterme. A szerb, magyar, német nemzetiségi festők találkoztak egymással. Így kezdődött a művészeti élet a városban és a környéken – mondja Vukica Popović művészettörténész.

[illegible] festőművészek Bánátban.

2000 ESTEK A

MCMXC

A MŰCSARNOK és a **2000** I
szalonja májusban is nyitva
ban, a hónap harmadik csü
helyen, a **Merlin Színház**b
első emeleten.)

„Ki szép, ki jó" — mondják a régi bölcse
lenni, vagy tán emezeknél is fontosabb é
showról távozó némely fejben. Áldás és
nivaló volt, hogy a kávéházi magánbeszé
sokkal közelebb egy merlinbeli szereplés
gyel Lászlóra a deáki irály mellett a deák
jal: nevesített magán-közszerepre vágyik
volna jönni...)

Az irodalmi hír és név kúszva-lopako
mint mindenkoron: ma is. Ígéretes fiatal

Popovici festöcsalad

Negru, Adrijan

O Popovićima iz Oravica.
= Zbornik za likovne umetnosti
20 (1984) 267-273 p. ill 7

Oravica
18. s. 2. feb

Popova festőművész

Nagy Zoltán: Művészet és társadalom. Kiállítás a Műcsarnokban.

4. Popova: Kompozíció, olaj, vászon, 107×88 cm. /repr./

4 Popova: Kompozíció, olaj, vászon, 107 × 88 cm

Művészet, 1988. évf., 42-old.

POPLACEVEL Alex

M.D.K.

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954 335.l.

M.D./k.

POPLAČENEL Alexiu

1919-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya..... Bp. 1954. 333.-l.

POPLACEVEL lásd M.D.K.

1921-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.l.

R. D. L.

POPLACEUEL Alex

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. e.

K. D. K

POPLACEVEL Alexe

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola
tagja

Réti: Nagybánya ... 335. l

POPLAVECEL Alex M.D.K.

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

Petru P o p o v i c i

nyomdász, fametsző

Râmnic-ból jött

Petr.Trans.1938
511 l. .

II. Rákóczi Ferencz:

Egész alak, állva, s kisse
tott narancsnoki pálczát fogja
és uszályos brokát palástja her
gyes orrú. Oldalán rövid kard
lóg s a korláton túl kertre nyi

Le Prince Ra

François Prince Ragotski, fils
Esdrin,
depuis Comtesse de Tekeltij: et
le 25 Mars 1694 Char=
lotte Amelie, fille de Charles
drine Julienne Cōtesse
s alól a jobb sarokban: „I. F.

Rézmetszet, méretei a ov.
19.5 cm.

Lth

Popl Izsák jud.

ötvös

1828 Szenicz

Kapmagyarornötvösök 43 l.

PENGŐ

00.000 pengő, a **főnyeremény 300.000**
nyeremény is tekintélyes és nagy vagyont jelent.
sjegyek felét kisorsolják és rövid idő alatt közel

ízmillió pengő

ra és kifizetésre készpénzben.
t, hiv. játéktervet és befizetési lapot azonnal kül-
ıér, elég ha az ellenérték az

1937 április 10-én

ig hozzánk érkezik.

ény szerencsés nyerője mondotta, hogy a felajánlott szám
tetszését és olyan előérzete volt, hogy nagy sikere lesz.
solat a fontos.

azonnali elintézését kérve és a legjobbakat
lunk

kiváló tisztelettel

Dörge Frigyes Bank R.T.
Osztálysorsjáték-osztály

Felelős kiadó: Maurer J

Popják Pál

építész

Kanizsa

Váljubal

555. l.

POPIUS, Franz, pozsonyi festőszegéd

F. P. Malergesell, 21 éves fia meghalt. (1825, 1303 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Popius Antonius
földmérő

l.

Zádor - Rados
118. l.

MDK

Popininé Kuzmik Éva

rp: Az 615 nagy. keramika... Magyarország,
1942. nov. 6. 7 l.

M.D.K.

Popik Mihály, kőfaragó

1814-45 között szerepel az
egri városi adókönyvekben.
1827-ben Eger külvárosában mint
egy segéddel dolgozó iparost írják
össze.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 382. old.

Popiel Aranka Dr. Rozgonyi V.-né

A Studió tagja

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiójának 1953-1963. Rev. Vajkai Aurél Bp. 1963.

38 o.

Popiel MDK

Lengyel festő.

A Styka Jan, Vágó Pál, Spányi Béla alkotta "Bem és Petőfi" körkép egyik munkatársa.

Békés István: Bem és Petőfi. Egy elveszett körkép emlékei.
Müterem 1958 I. évf. 3. sz. 24-25. o.

Popescu, Juon

Popescu Juon, réthelyi vületésü festő rajzai

(VI. 185. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

őreálliskola igazgatóságától.

esitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

are Szeged.

Popescu Ivon

Rethelyen mulatott

1911 ben a Versecri vár-
si muzeum 10 rajzával
gyarapodott.

Muz. és Könyvt. ért.

1912. 185. l.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona .....

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a ..... -i m. kir. posta- és ta

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt ..... -n, 190..... évi ..... hó

Popeszku János

festő.

Lásd

Berkeszi: Temesvári mév.

8. 1.

POPESCU Vasile

M. D. K.

Nagybányán A Szépművészeti Iskola tagja
1928.

Reti: Nagybánya... Bp. 1954. 330. l.

POPESCU, Nicolae Festă (1835-1877)

bănăţi român

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siec - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 71.p. sRR. + ill.

Ányakvi sz.:

Név:

Lakcim:

Szaktárgyak:

Évfolyam: Vallás: Szül. év.:

Szaktárgyain kivül tud

Tanitást vállal: h e l y b e n — v i d é k e n.

Kapott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben:

Megjegyzések:

Popescu Miklós (nagyzorlenci) F.M.19.2.

1860 Bécs. Később Délmagyaro. (Ly.N.r.116)

Popescu Miklós

Geb. Nagy Zorlencz Maler

24 J. alt.

1859-60

24

1835

Bécsi akadémia
Ujházy

Milanói provinciala falusi népkönyvtárai

V. 15.

Popescu, Nicolae ,bánáti festő /MDK/ MDK
(1835-1877)
1859-es rajzai Budapesten készültek.
1860-ban Bécsben
1865-1867-ben Romában tartozkodik.

Jon Frunzetti: Nicolae Popescu bánáti festő
Studii şi si cercetări de istoria ártei, Ş
Bucuresti. 1954. 129. o.
Külf. folyóiratok szemléje
Müv. Ért. 1956. V évf. 1.sz. 85. o.

P o p e s c u Miklós

festő / 1835-77/

a legjelentékenyebb bánáti festő, teljesen nyugatias.

Petr.Trans.1938
514 l.-517 l. 526 l. 527 l.
528 l.

Életrajz:/517 l./
Apja György "zugrav" Zorlentul-Mare-ból. Nála tanult, majd Velcelean Mihálynál, Bocşa-Montană-ban, végül Oravita-ban, Popovici Vándor-festő, konzervativ stilusu festő-iparos

Mihállyal együtt. 21 éves korában két hónapig Budapesten tanult, majd a bécsi Szépmüv. Akadémián Rahlnál. 4 évvel később a római S. Luca-Akadémián és a muzeumokban dolgozott. 1864-77 közt hol Rómában élt, hol hazájában, ahol templomokat festett/többek közt 1872-ben a Seleus-i tpl.-ban, Jugoszlávia/. 1874-bén Zaharie Achimescu-val Tg.-Jiu-ban dolg. együtt. Két évvel a Pesac- ikonosztáz számára hoz ikonokat. A Lugoj- i ortodox templom külső falára festett 5 képet. Karánsebesen, majd Brassóban müködött.

Román nemzeti témákat is rajzol és fest./Az Unio vázlata, 1864/ Album terve a Trajan oszlopról másolt képekkel, tanulmányok.

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

élyezem:

.....
vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Popescu Miklos

1835-1877

Lásd

Kal Délm 3 l.

M.D.A.

POPESCU Mariorara

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Vál: "Nagybánya.... 337 l.

K. D. K

POPESCU S. Ioavia

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. e

POPESCU S. Maria

POPESCU Maria

M. D. K.

Nagybányán A Szépművészeti Iskola tagja
1928.

Reti: Nagybánya... pp. 1954. 339. l.

A. D. K

POPESCU Maria

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 335.

POPESCU M. Maria

M.B.A.

1920-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Nagybánya... 337.1.

Né

POPESCU L. Maria M.D.K.

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

M.D.V.

POPESCU Lucreția

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 335. l

POPESCU Emiliu M.D.K

1920-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954 334.1.

POPESCU D. Ioan M.D.K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti [illegible]

la tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1964 340.l.

POPESCU Gh.

M.D.A.

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Nagybánya... 557.1.

Ré

POPESCU Elena M. D. K.

Nagybányán A Szépmüvészeti Iskola tagja
1928.

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 339. e.

POPESCU Dumitru M. D. A.

192?-ben Nagybányán a Szabadiskola tanára

Méri: Nagybánya.... Bp. 1954. 443 l.

POPESCU Constantin M.D.K.

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.. . Bp. 1954 335.1.

K.D.K

POPESCU Constanza

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola
tagja

Réti: Nagybánya ... 336.e

M.D.K.

POPESCU Constanta

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... 337 l.

M.D.K.

POPESCU Cicero

1930-ban Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

POPESCU Aurelian

M.D.K.

1919-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

333.e

Héti: Nagybánya..... Bp. 1954. ~~333.e~~

M.D.A.

POPESCU Arsenia

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... 337 l.

dr. POPESCU

1926-ban Nagybányán a czabédiskola ta

Réti: Nagybánya.... 337 l.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... osztályu tanuló a

.....

.....

l elégtelen elömenetelt tanusitott.

.....

..... hó .....

osztályfő.

re Szeged.

Popeszcu

festő

Nagy Zorleczen született

Krassó megjeben. Igaznos

festmége és vázlata a

Délm. Tört. és Rég. Muz.

Temesvár

+ 1865 ben.

cród

Bi Ú.o.l.

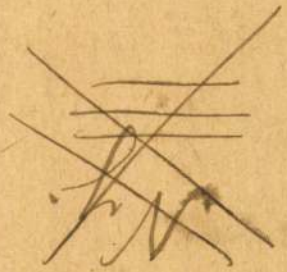

Popescu, délmagyarországi festő

II. 210.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Popescu

Lásd.

Kal Délm. 5 l.
6 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedélyt

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Popescu

Iași

Kal Délm g. l.

választó kerület. ..... **szavazókör.**

....., lakhelye (telepe): ..... ker. ..... utca ..... szám.

A választói jogosultság alapja *																	
régi jogcim (1913 : XIV. t.-c. 12. §.)	magasabb értelmiség (1913 : XIV. t.-c. 4. §.)	elemi népiskolai VI. osztály végzése (vagy ezzel egyenértékü képzettség) mellett (1913 : XIV. t.-c. 5. §. 1—5 pont), ha							csupán irni és olvasni tudónál (1913 : XIV. t.-c. 6. §. 1—5. pont), ha								Jegyzet (az országos szinész egyesület tagja-e, van-e, s milyen iskolai, vagy vizsga bizonyitványa? A munkakönyvének kiállitási helye, éve és száma.
		legalább 2 K egyenes állami adót fizet (1)	önálló iparos vagy kereskedő (2)	ipari üzletnél vagy vállalatnál állandóan (3a)	őstermelésnél vezetőmunkási v. felügyelői minőségben (3b)	egyéb köz- vagy magánszolgálatban legalább 3 év óta állandóan (3c)	segitő családtag (4)	katonai vagy csendőrségi kiszolgált altiszt (5)	legalább 20 K egyenes állami adót fizet (1)	önálló iparos vagy kereskedő; legalább 1 segéddel, vagy ha egy adónemből legalább 10 K, több adónemből együttvéve legalább 20 K adót fizet (2)	ipari üzletnél vagy vállalatnál alkalmazott; ha iparos-tanonc volt, vagy 5 éven belül legalább 3 éven át egy szakmában (3a)	őstermelésnél vezetőmunkási v. felügyelői minőségben (3b)	egyéb köz- vagy magánszolgálatban legalább 5 év óta állandóan (3c)	segitő családtag (4)	katonai vagy csendőrségi kiszolgált altiszt (5)	irni-olvasni nem tudó, ha legalább 40 K egyenes állami adót fizet (1913 : XIV. t.-c. 7 §.)	
				alkalmazott							alkalmazott						

Popescu

l.

Újpesti Főiskolai Szociális Telep

VII. 216.

Lykanemzromantika

116. l.

..... *mühely.*

...őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

...

...i ..... hó.....

.....

sajátkezű aláirás és munkásszám.

Popescu

Laid

Kal Pelm 7 l.

Poór Lili

Szerepelt a dűcsamok Tavani tárlatán.

M. 1930. II. 15.

Poór Lili
zobrán

Tavaszi kiáczitás – műcsarnokban – jó érték
torzója

Esti Kurír

1929 III. 3

Poór Lili MDK

Torzó, gipsz

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Poór Lilla MDK

Éva

Mücsarnok 1929/30 téli kiállitás

Sz. Poór Lilly MDK

Berzéviczy Elek, szobor

Táncosnő,

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

Kentgáli Tóór Tilly.

A lüczumsle téli tárlatán úsi akt-
mintázárat látjuk. (Eulitue)

Petti Zlislap, 1928. dec. 19.

szentgáli Poór Lilly.

A Műcsarnok téli tárlatán női akt-mintázását látjuk. (említve.)

Pesti Hírlap, 1928. dec. 19.

A 73.

HER'S

meines

BUCH

geordneten und

Auflage

alogischen Erläuterungen

ben.

8

he Ausstellung: Berlin 1882.

Popelka Gustáv

Otvoš

1915–18

Čínusk 1930, 87. l.

136

ugyanott 1785-ben.

epha.

a ~~néz~~ fordultan és, tojásdad medaillonban van ábrázolva. Bal ke-
ekete csipkefőkőtőjének szalagja válla-
rot ábrázoló brocheja, melyről hosszú-
gott ~~csipkés~~ ruhaderekának csipke ujjait
; palástja ~~rózsaszinü~~ piros. Balról a háttér-

5: VII. 29-én 500 lirán. (230 frt.)
én (279/95.)
59601/95 min. számot.

Popelka Gusztáv

Végbiz. elégséges eredm

Éinnisk 1917/18.

32. l.

Székely B.

~~509. I. Ferencz József megkoronázta~~

A lovaggázítés

509 ~~Az aranysarkantyús vitézek fölava~~

A budavári helyőrségi tem
názási diszben ül a király, ki az el
sarkantyús vitézzé avatja. ~~A trén~~ Kör
zászlójának vivőit, a lépcső alján
dig az országgyülés mindkét házának
látjuk.

Vázlat vászonra, méretei
Festette: Székely Bertalan
Pulszky Károly ajándéka 1

509

904:V.3.

Popelka Gusztáv

Dolgozott Zutt. A. R
Csernoch koronázási
kelyhén
Repr.
Éírnisk 1916/17
70 l.

Hélène

Heléne / P o p e a

festő

két ikont festett a Hateg-i gör.kat.templomnak

Erdélyi, de expatriált, csak időnként dolgozik Erdélyben

Petr.Trans.1938.520 l.-524-25 l. 526-28 l.-536 l.

Münchenben, Berlinben és Párisban tanult, Jank, Jordan és L. Simon tanitványa. Pályája első felében portrékat fest./Jean Lapedatu és Simeon Balint a nemzeti hős portréja./

Később tájképeket fest.

PASSEROTTI, BARTOLOMEO (bolognai festő, 1529—1592)

Szent család Ker. Szent Jánoskával és Szent Katalinnal (105. kép)

Vászon, olaj, 110×92 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 375. l. (Parmigianino.) — Ipolyi, Biharvármegye 203. szám. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 232. l. (Passerotti.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 31. szám. (Képe hátul.) — Gerevich IPGY, 99. l. (Képe 90. l.) — Bocz Ilona: Az olasz manierista festészet. Pápa 1930., 47. l. (Passerotti.) (Képe V. táblán.) — Lepold—Lippay 55. l.

PERUGINO, PIETRO (umbriai festő, 1450—1523 körül) KÖVETŐJE

Jézus születése. Fent: *Angyali üdvözlet*

Fa, tempera, 72×56·5 cm.

A Bertinelli gyüjteményből.

Rényi 15. l. (Pinturicchio.) — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 676. l. (Pinturicchio.) — Maszlaghy II., 73. szám. (Pinturicchio.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. —

Popea Elena

festő

lárd.

Művészet.

1939. 23-n. 9-l.

MDA

Poppea Elena

Kóki Béla: Az erdélyi képzőművészet gondja.
Erdélyi Tudósító. 1935. jan. 25 1.

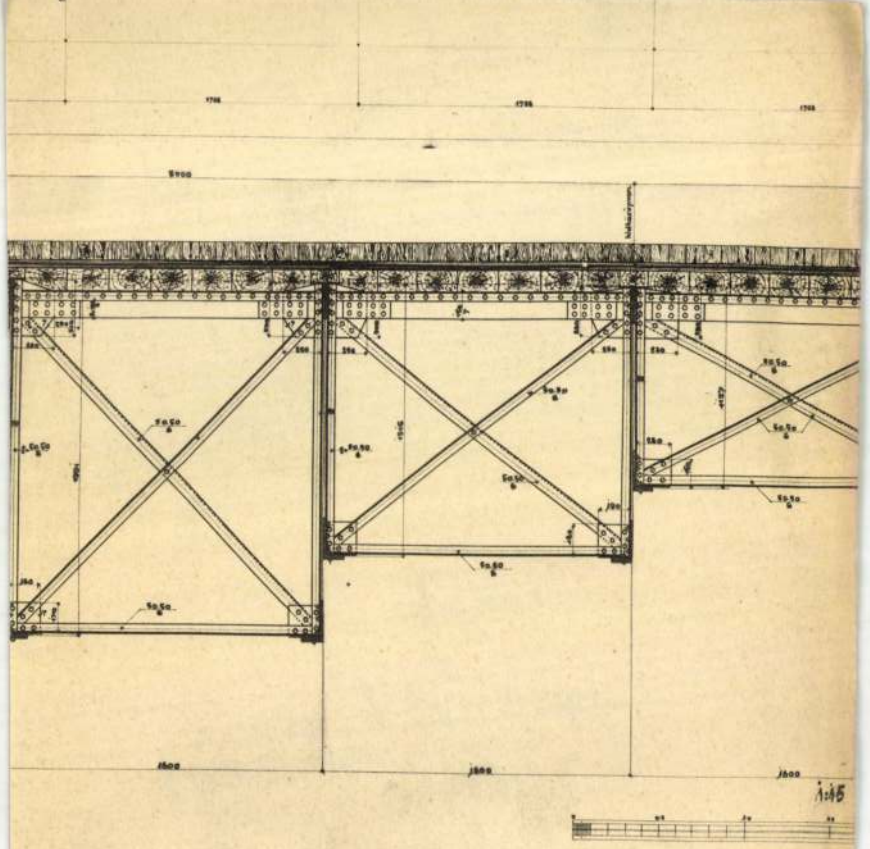

A budapesti városligeti Nádorszigetre v

Készítették: a Schlick-féle gépgyár r.-t., Zielinszky Szi

Pope Farkas

jestő

Sopron

1662. jun. 12.

volg. eskü

Hári

Papakriztosz Andreasz

zobrász a szentendrei műrésztelep rangos tangja.

Csehe László: Dunakanyar, Budapest.

1973. 1391

461

M.D.K.

POPA Nicolaie

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola

tagja

Réti: Nagybánya ... 335. l.

N. D. V.

POPA Nicolai

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. e.

Szentgyörgy h. n. VIII.164.

Popa, Nikolaj

Maros-Keczén (Erdély) egy honszabb felirat vagyis sora szerint 1783-ban Nikolaj Popa Fajszról volt a fatemplomfestő.

Téglás István: Az erdélyi fatemplomok disze. Művészet 1908. 95. l.

M.D.K.

POPA Ilie

1930-ban Nagybányán a Szépmüvészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

MDK

Popné Fekete Irma

Petőfi, a költő, paszt.
A költő muzsája, paszt.

Pécsi kiáll. 1948.márc.

M.B.A.

POPA Ionel

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Nagybánya... 337.1.

Ré

POP Vasile

M.D.K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti Isk
la tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1964 340.1.

POP Vasile

M. D. K.

Nagybányán a Szépmüvészeti Iskola tagja

1928.

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954 339.e.

POP Vasile jr.

M. D. K.

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954 [illegible] 1.

Pop-Silaghi, Vasile M.D.K.

illusztrátor. Erdélyben él.

vö. Majtényi Erik: Biztató.

Simion Pop

népies fametsző

Petr. Trans. 1938
512 l.

Pop (Papp) Sándor

az iparmuvészeti iskola volt tanára Most Kolozsvárt él.

Cigány nagyed.

Helyek között. Repr.

Biró József

A marosvásárhelyi képtár

MAGYAR MUVESZET

1937. 184. l.

Erod

Cimpe 1934

Pap (Papp) Sándor

festő

Lásd

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942.

37. l. 39. l.

Onisie / P o p

népies fametsző

Petr. Trans. 1938
512 l.

Manasie P o p

nyomdász, fametsző

XVIII.sz.l.fele/?/

Petr.Trans.1938
511 l.

M. D. U.

POP Josif

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola
tagja

Réti: Nagybánya ... 330. C.

POP Iosif

M. D. A.

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Héti: Nagybánya.... Bp. 1954 333 l.

POP, Joseph, pozsonyi kőművesegéd

J. P. Maurergesell, 1 éves lánya meghalt. (1766, 54. szám, 4 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

K. D. K

POP Iosif

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola
tagja

Rési: Nagybánya ... 335. e

POP Iosif

M.D.A.

1925- San Nagybanyan a szabadiskola tagja

. . . . . .

Nagybanya. I. 337.1.

Rá

P o p György

fametsző /paraszt/

népi fametszetek első datált példányának készitője ,Telecus[x]-i templomban 1811

Irod.C.Petranu:Mon.Ist.ale Jud.Bihor,pp.23-24 l.

Petr.Trans.1938
512 l.

x Telekfalva (Udvarhely m.) ? Oláh-Telek (Maros-Torda m.) ? Felső-Telek (Hunyad m.) ?

POP Camilla M.D.K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti Isk

la tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954 340.l.

MDK

Pop Aurél

Szül.Szászfenesen 1894 márc.4.gör.kath.Érettsé-
gi. 1912/13.II. Elsőosztalybeli művésznövendék

Edvi Illés A. és Bosznay I.

252. szám alatt kelt felterjesztésére

t, hogy a Visegrádi Várbizottságnak a

ágával való együttműködése tárgyában

grádi várbizottsági határozatot jóváha-

7.évi julius hó 28-án.

A miniszter rendeletéből:

Rónay

Pop Aurél

rajztanár

Eger

l.

Rajzoktatás

1943. IV. évf. 9. sz.

66. l.

Mihalik József VI. 68, 70.

Pap Aurél

Hül. Szászfenesen 1894 márc. 4. gör. kath. Érettségi 1912/13. II. elő ontálybeli művésznő. Edzi Illés A. és Bozsay J.

MDK

Pop Aurél Eger

Beszámoló a rajztanárok nyári továbbképző tandolyamáról. Rajzoktatás. 1943. 9.sz. 66 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

NYOMTATVÁNY

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pop, A. D

román festő

l.

Délvidéki Szemle

1944. 333. l

Pop, Aurel Dionisie

festő

l.

Puszterdromán

19, 20, 23. l.

Bibliogr.

l. u. o

29-31. l.

Póós Tamara, építész 2.) Folytatás.

Tapolca, lakóház és eszpresszó.

Diplomaterv, 1986. Tervezte Póós Tamara.

2. Az I. szint alaprajza. /repr./

3. Homlokzatok. /repr./

4. A II. szint alaprajza /repr./

2. Az I. szint alaprajza; 3. Homlokzatok; 4. A II. szint alaprajza

Magyar Építőművészet, 1987. 2., 6-7-old.

Póós Max

Stilfserjóchi barakok, olaj

Cs.Kir. sajtóhadiszállás kiáll. 1918. máj. O.M.K.T.

21 l.

Póós Max

A "Phönixwerke" repülőgépgyárban, olaj

Cs.Kir. sajtóhadiszállás kiáll. 1918. máj. O.H.K.T.

9 l.

Poos Károly építész

A Lechner tanítványok törekvései mellett van egy népi gyökerűk, erdélyi és finn inditatású arca is a magyar szecessziónak, nyitván a fa és faváras népi építészek stílus visszahatására, amilyen pld. Poos Károly és Jánszky Béla szebegényi temploma. (ciulitve)

Új Építészet Magyarországon, II.

1974. VIII. 31. TV. 18.20 Gué.

M. D. K

Poós István évítész

73 éves korában elhunyt

Magyar Nemzet 1961. júl. 9. 6. l

- Poós Éva, jelmeztervező

a Vidám kínpad előadásához

a jelmezeket tervezte

Fencsik Ilóna: Két férfi sakkban 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 nov. 24.

Poós Éva

"Musical-fiuk" cimmel Szerényesy Julia a Fővárosi Operettszinházban bemutatott "Veronai fiuk" c. musicalról közölt kritikájában kiemeli a müvész jelmezeit.
A darab Shakespeare vigjátékából készült.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 31.
XIX. évf. 22. sz. 12. lap.

Poós Éva, jelmez tervező

L.: Gross István

Molnár G. P.: Racine: ....

7,

NÉPSZABADSÁG,

Bp. 1975. okt. 8.

Pöös Éva, jelmeztervező

Az Operettmúzeum előadásához

a jelmezeket tervezte.

Kristóf Károly: Veronai fiúk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 29.

Pooś Éva, jelmeztervező

A Kecskeméti O'Neill-előadás jelmezeit tervezte.

Koltai Tamás: Boldogtalan hold 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 13.

Poós Éva

Hiteles jelmezeket készitett a müvész a Kecs
keméten bemutatott "Warrenné mestersége" c.
Shaw-vigjáték előadásához.
—er sign.-val: "A Warrenné - Kecskeméten" c.
mel közli a lap a darabról szóló elismerő
kritikát.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. febr. 19.
XVI. évf. 8. sz. 9. lap.

Poós Éva

Jékely Zoltán forditásában Calderon: Az élet álom" c. verses szinjátékát mutatták be a kecskeméti Katona József Szinházban. D.L. sign.-val közölt kritika szerint a müvész nemes méltóságot sugárzó kösztümjei és Csányi Árpád kitünő és hasznos szinpadképe egyként elősegitették a rendezői elképzelés megvalósulását.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. nov. 18. XVI. évf. 47. sz. 15. lap.

Poós Éva

A Kecskeméti Katona József Szinházban bemutatott Miller-dráma, „Az ügynök halála" c. előadáshoz tervezett, -a kritika szerint- kitünő jelmezeket.
Demeter Imre a darab ismertetésében egyaránt kiemeli a jelmez és a szinpadkészitő művészek munkáját.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. dec. 23.
XVI. évf. 52. sz. 6. lap.

Poós Éva

"Hidaskeresztur – 1975" cimmel Szekrényesy Julia ismerteti László-Bencsik Sándor uj drámáját, az "Anyaföld"-et.
Az előadás szinpadképeit Rajkai György, a jelmezeket Poós Éva tervezte.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. febr. 21.
XX. évf. 8. sz. 12. lap.

Poós Éva kosztümtervezőművész

Kertész Ákos: "Sziklafal" c. szinművét a Miskolci Nemzeti Szinház társulata mutatta be, az Egri Gárdonyi Géza Szinházban.
Szekrényesy Julia: "Siratóasszonyok párviadala" cimmel készitett kritikájában megemliti Gergely István szinpadképeit és Poós Éva jelmezterveit.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 24.
XX. évf. 4. sz. 13. lap.

Poós Éva, jelmez tervezte

Kertész Ákos művének egyi előadásához a ruhákat tervezte.

M. G. P.: Siklafal 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 28.

Poós Éva

A kaposvári Csiky Gergely Szinház előadásához tervezett kosztümöket.
Hubay Miklós: "Tüzet viszek" c. drámájának bemutatásáról ir a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. ápr. 18.
XIV. évf. 16. sz. 12-13. lap

Poós Éva

A kecskeméti Katona József Szinházban bemutatott -Kaukázusi krétakör c.- előadás jelmezeit tervezte. Kürti László: "Időtlen korszerüség" cimü kritikájában méltatja a müvész kosztümjeit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. dec. 6.
XIII. évf. 49. sz. 7. lap

Poós Éva, jelmeztervező M. Dh

A Kamara Varieté új műsorához a jelmezeket tervezte.

A.: „Mindennap vasárnap" 2.

ESTI HIRLAP bp. 1963. ápr. 10.

M.D.K.

Poós Éva

A Magyar Néphadsereg Szinházában bemutatásra kerülő -Sólyom László:-"Holnapra kiderül" c. vigjátékához készitett jelmezterveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. május 28. VII. évf. 22. sz. 27. l.

M.D.K.

Poós Éva

Az Ifjusági Szinház előadásában bemutatásra került Jaroszlav Klima: "A szerencse nem pottyan az égből" c. szinmüvének ruháit tervezte.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. dec. 5.-11. V. évf. 49. sz. 14. l.

M.D.K.

Poós Éva

Az Ifjusági Szinház Kamara Szinházában bemutatott
Vera Ljubimova: "Hólabda" c. Sztálin-dijas szin-
müvéhez készitett jelmez~~ek~~terveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1953. márc. 10.-19. VI.
évf. 10.-11. sz. 20. lap.

M.D.K.

Poós Éva

"A tervező a jelmezről"cimmel cikket ir arról, hogy a kritika mennyire mellőzi a szinházi előadások diszletterveit, illetve szinpadképeit és a szindarabok jelmezeit, ruháit. Elmondja, hogy milyen komoly tanulmányokat folytat egy jelmez,- vagy diszlettervező művész, mig eljut odáig, hogy egységet tud teremteni a darabbal a szereplőkkel, a szinjátszással.

Poós Éva: A tervező a jelmezről c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. febr. 3. IX. évf.
5. sz. 14. l.

MDK

Poór János köztisztasági munkás

Erdőirtás, paszt.

Tél, of.

Mecseki táj, paszt.

Fatörzsek, "

Pécsi és baranyai munkásfestők és szobrászok kiáll.
Pécs, 1948. dec.

Tóth János festő

„A természet elmélyedő barátja"

Martyn Ferenc = „Tóth munkásfestők és szobrászok kiállítása"

Dunántúli Napló. 1948. V. évf. dec. 18. 4. l.

Póór Ferenc

Említve

Balogh Elemér: Kosgrafikai Kiállítás Keszthelyen

Napló, 1970. nov. 1. 9. l.

Poór Éva, jelmeztervező

MDH

A Kamara Varietè legújabb produkciójához a jelmezeket tervezte.

A. G.: Kétszer a könnyű műfaj...
„Nem az én asztaltom?!"

2.

Bp. 1962. nov. 27.

Az Ipolyi-gyűjteményből.
Ipolyi, Biharvármegye, 326. szám. — Egy-

207. kép. *A bábeli torony épít*

Poór Erzsébet

Nobrán

1928-31.

Ipari Isk. Évk.

1930-34. 46. l.

Poór Emmy

Jaschik Álmos-tanítványa.

Az Orsz. Magyar Iporművészeti Társulat pa-
lotájában nyílik meg Jaschik Álmos tanár
növendékeinek kiállítása, melyen árúművé-
szeti objektum tervei szerepelnek.

Magyarság. 1927. ápr. 24.

MDK

Poór Emma

Jaschik Almos növendéke, művével szerepelt az árumüvészeti kiállitáson, melyet Jaschik növendékeinek munkáiból rendezett.

(e.a.): Árumüvészeti kiállitás.

Ujság, 1927.ápr.24.

MDK

Poór Emma

Jaschik Álmos tanitványa. Résztvett a tanitványok müveiből J. által rendezett kiállitáson.

Müvészet

Ujság 1927 április 24. 17 l.

M.D.K.

Teophilus Foor, bábsütő m.

1779-ben telepedett le Győrben. "ex Possessione Sanak Sottui Jaurin". 436.o.

Heiner Mihalyné: Művészi háziiparok Győrben. 429.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Evkönyve. Győr. 1965. Győr-Sopronmegyei Nyomda.

í, hosszú bajuszú és szakállú
t pedig (*b*) férfifej hullámos
ú szakállal. Ez utóbbi mögött

ilönfélék. — Lelt. sz. 1165. —
L. Resiminitől 60 lirán, vagyis
1894 deczember 17-én (279–
lásd az 1895 márczius 26-iki
i 22919 sz. min. előadmányi
yta az 1900 november 28-iki
augusztus 26-iki 373 eln. sz.

ajstr. 8. l.

– 13

Pool Mattys

l.

Glaser Karlsruhe

130. l.

629. n.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Pooder János

mernok

1861

l.

Győrvárosi kiáll. 1943

18-l.

Pooder János

hites mérnök XIX. század
közepén Győrben.

1861-ben készítette Győr
várának 1757-ki térképét,
amely a vár pontos helyrajzát adja. A városi
muzeum tulajdona.

Győr sz. kir. város muzeumának kiállításai a
Városi Kulturházban. II.
A régi Győr emlékei.
Győr, 1940. 6. l.

Pooder János, városi mérnök

dr. Lőrky Lajos: Egyesületek országszerte.

A Győri Városszépítő Egyesület a részvétség 1927. évi Közgyűlésén megkezdte a Győri Városszépítő Füzetek kiadását. — A város polgármesterének elnöklésével 1844. dec. 21.-én megtartott alakuló ülésén részt vettek: Pooder János, városi mérnök, Ehrman Antal rajztanár, Hofbauer Károly ácsmester, Singer György építőmester, valamint a belső és külső tanács delegált tagjai.

Budapest folyóirat, 1927., 2., 5-ald.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Poóder János

kartografus

1861.

l.

Györimuzkiáll II.

6. l.

Pooder Janós

Kerintette Győr 1750 iki
térképet. l. a városházi
termében u. ott.

Vill. 61 l

Mária a kis Jézust szoptatja. — 1873: XI. 32. *Nach Correggio:* Maria säugt das Kind.

c) A Nemz. Múzeumban. 1876: I. 5. — 1878: I. 2. 1880: I. 2. — 1881: I. 2. — 1883: I. 4. — 1884: I. 4. — 1885: I. 4. — 1886: I. 4. — 1887: VIII. 316. — 1888: VIII. 316. — 1889: I. 5. — 1890: I. 5. — 1891: Bej. 32. — 1892: Bej. 32. — 1893: Bej. 41. — 1894: Bej. 41. — 1895: Bej. 41. — 1896: Bej. 41. — 1897: Bej. 41. — 1898: Bej. 41. — 1900: Bej. 41. — 1901: Bej. 41. — 1903: Bej. 41. — 1904: Bej. 41. — 1905: Bej. 41.

Poócs János

ötvös

1828 Eger

Kapmagyarorszötvösök 43 l.

Poós Éva, [jelmez kmező]

Hunyady Sándor: Aranyifjú c. műve tévéváltozatának a jelmezeit tervezte.

Tamás Ilkón: Többfile 31

Új Tükör, B. p. 1986. máj. 4 XXIII/18

MDK

Poós Éva, jelmeztervező

A kecskeméti Színházban előadott tragédiához a jelmezeket tervezte.

Pándi Pál: A fűügén felesége

7.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 28.

Poós Éva

Demeter Imre: "Évadnyitás Kecskeméten és Szegeden" cimmel ir Németh László: "Cseresnyés" c. drámájának előadásáról, melyhez a művész tervezett kosztümöket.
A darabot a kecskeméti Katona József Szinház mutatta be.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1970. okt. 17.
XIV. évf. 42. sz. 12-13. lap

MDK

Pogs Éva, jelmeztervező

A Kaposvárott bemutatott Goldoni-műhöz a jelmezeket tervezte.

M. G. P.: A kávéház

7.

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 3.

MDK

Poós Éva, jelmeztervező

A Kaposvári minhárban bemutatott
műhöz a jelmezeket terveste.

M. G. P.: Csontos Gálor: Legyőzöttek
diadala 7.

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 6.

M.D.K.

Poós Éva

A kaposvári Csiky Gergely Szinházban bemutatott "Akkor, egyetlen egyszer" c. Halasi Mária-dráma kosztümjeit kiemeli Demeter Imre, a darabról készitett kritikájában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. márc. 9.
lo. sz. 5. lap

MDK

Poós Éva, jelmeztervező

Révész Gy. István Kaposvárott bemutatott drámájához a jelmezeket tervezte.

P. P.: Az első 36 óra

7

Népszabadság, Bp. 1968. május 8.

MDK

Poós Éva, jelmeztervező

A Kaposvári szinház előadásához

a jelmezeket tervezte.

M. G. P.: Handabasa, avagy A fátyol titkai 7

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 3.

Poós Éva, jelmeztervező ↗ Dk

A Tarka Szinpad revüjéhez a díszleteket tervezte.

A. S.: „Öfelsége a szlár" 2. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. nov. 14.

Pap Éva, jelmeztervező

Jovan Hristic drámájának
kecskeméti előadásához a jelmezeket
tervezte.

Koltai Tamás: Savonarola és barátai

7.

Népszabadság, Bp. 1973. dec. 22.

Póós Éva jelmeztervező

Troilus és Cressida c. Shakespeare-drámának jelmezeit tervezte, a Kecskeméti Katona József Színházban.

Kamocsay Ildikó: Két Shakespeare-dráma bemutatóján.

Magyar Hírlap, 1973. okt. 10.

Poós Éva, jelmeztervező

A kecskeméti Calderon-előadáshoz a jelmezeket tervezte.

Spiró György: Az élet álom

7.

Népszabadság, Bp 1972. nov. 17.

Pós Éva, „Jelmeztervező"

A Gyulai Várszínház előadásához
a jelmezeket tervezte.

B. Gy.: A zöld nadrágos lovag 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. júl. 25.

Poós Éva

A kecskeméti Katona József Szinházban bemutatott Don Carlos előadáshoz készitett jelmezeit kiemeli Létay Vera: "Vidéki ország vagyunk? c. szinházi kritikájában. A hangsulyozottan puritánjelmezeken a fehéren világító galléerok ugy hatnak, mint az ékszer.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. dec. 14.
XVIII. évf. 5o. sz. 13. lap.

Poós Éva

A kecskeméti Katona József Szinházban került bemutatásra Ibsen: Nóra c. drámája.
Az előadáshoz a müvész tervezte a kosztümöket.
"Ez történt még a héten." c. rovat közleménye.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr. 24.
XV. évf. 17. sz. 24. lap.

Pósa Éva, jelmeztervező

Schiller drámájának kecskeméti előadásához a jelmezeket tervezte.

Koltai Tamás: Don Carlos 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 16.

Poós Éva, jelmez tervező

A Troilus és Cressida jelmezeit tervezte. (Közvetítés Keszkemétről.)

– bel – : Tv – notes 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 9

MDK

Pogó Éva, jelmeztervező

A Kaposvári Színház előadásához
a jelmezeket tervezte.

M. Sz. P.: Tűzet vinek. 11.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 22.

Poós Éva, jelmeztervező

A Don Carlos jelmezeit tervezte.
(Tv-közvetítés a Kecskeméti Szinházból.)

(morrny): Tv - notesz 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 3.

Povós Éva, jelmeztervező

Gorin: A gyűjtögető c. darabjához
a jelmezeket tervezte.

(Norvég): Kecskeméti vendégjáték 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. dec. 12.

Pogó Éva, jelmeztervező

A kecskeméti Shakespeare-előadás jelmezeit tervezte.

Koltai Tamás: János király 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jan. 24

Poós Éva, jelmeztervező

Felcete Sándor Petőfi-sínművéhez a jelmezeket tervezte. (Kecskemét.)

Molnár G. Péter: Dráma: rendelésre 7.

Népszabadság, Bp. 1973. jan. 17.

Poós Éva, jelmeztervező

A Thália Színház előadásához
a jelmezeket tervezte.

Havas Endre: Anyajöld 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. [illegible]. 7.

Poós Éva – jelmeztervező

a Budapesti Gyermekszínház előadásaihoz a jelmezeket tervezte

[m–y.] Messze még a holnap

Esti Hírlap, Bp. 1977. febr. 23. 2.

Poós Éva

A miskolci Nemzeti Szinházban bemutatták Ivan Bukovcan: "A struccok estélye" c. darabját.
Szekrényesy Julia: "A struccok szemszögéből" cimmel ir az előadásról. Megdicséri Wegenast Róber szinpadképeit és Poós Éva jelmezeit, amelyek "valóban illenek a szereplők lelkivilágához",-mondja a kritika.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. okt. 9.
XX. évf. 41. sz. 13. lap.

Poós Éva

"A végzet is eltérithető" címmel Szekrényesy Julia ismerteti Hernádi Gyula: "Csillagszóró" c. drámáját, mely a kecskeméti Katona József Szinházban került szinre. Najmányi László diszlettervező szinpadképei szépek, repülőgépszerűek, Poós Éva kosztümjei izlésesek,-monsja a kritika.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 29.
XX. évf. 22. sz. 13. lap.

Pogs Erika

az alábbi pályázaton ~~kiemelt~~ megvételben részesült 6. számú pályaterv ~~egyik~~ munkatársa.

Tokaji Béla: Fonyódi gyógyfürdő-gyógyszálló és meleg-vizü strandfürdő tervpályázata, 1971.
Magyar Epitőművészet, 1971.6.sz.2-5.l.

Poós Éva, jelmeztervező

Katona József

a Kecskeméti Tanház előadásához

a jelmezeket tervezte.

7.

Molnár G. Péter: Pericles

Nemszabadság, Bp. 1978. jan. 25

Poós Éva

A kecskeméti Katona József szinházban bemutatott "Perikles" c. Shakespeare-dráma diszleteit Szlávik István, kosztümjeit Poós Éva tervezte.
Szekrényesy Julia: "Hajótöröttek" c. kritikájában külön kiemeli a szinpadképeket: "a szinpadon minden tündökletesen szin- és formaérzékeny,"-irja elismeréssel mindkét művész munkájáról.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. febr. 4.
XXII. évf. 5. sz. 13. lap.

Poós Éva, jelmezkeverő

a miskolci Nemzeti színház előadásához

a jelmezeket keverte.

K. T.: Schmaida György: Segítség 30.

Kritika, Bp. 1978. júl. 78/7.

Poós Éva kosztümtervező

Schwajda György: "Segitség" c. tragikomédiáját a Miskolci Nemzeti Szinházban mutatták be.
Szekrényesy Julia: "A szegény italozó apuka esete az abszurd drámával" c. kritikájában elismeréssel méltatja Székely László szinpadképeit és Poós Éva jelmezeit.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. május 6.
XXII. évf. 18. sz. 13. lap.

Poós Erika, épiteń

L. Farkas dy Z.

– szövetségi kírch

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

6

83/3

Poór Vaskó

Kiúkit

Ek. 1930. X. 15.

MDK

Poór Sándor

Tabáni részlet, vf.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. M.Szal. 1922. máj. 19. l.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Póór Sándor Szeged

készítette az alábbi
templom üvegmozaik
munkáit

Löw Immánuel dr

A szegedi új zsina-
góga. Szeged.
1903. 14. l.

donna Szt. József és Zakariással (Brera), velencei tartózkodása idejéből egy muranói templom részére Giov. Bellini és Antonello hatása alatt, még mielőtt Leonardo hatott volna rá. Ugyancsak korai munkája a Szegfűs Madonna (Brera), továbbá a Zöldpárnás szoptató Madonna (1500 körül, Louvre). Leonardo és Raffael hatását mutatja színpompás tájképével a kései Pihenő Szt. család menekülés közben (1515, Milano, Poldi-Pezzoli gyüjt.). Raffael egyik Madonnája szolgált alapul a Madonna a gyermekkel (Budapest, Szépműv. Múz., Pálffy-gyüjt.) képnek, mely talán csak műhelyében készült. A Poldi-Pezzoli-gyüjteményben még két leonardeszk oltárszárnya :Szt. Katalin és Keresztelő János (1499). Leonardo kifejezőereje, sfumatója kissé símábban és keményebben található az Ecce Homo félalakján (Poldi - Pezzoli - gyüjt.) és a sokszor megfestett, tányéron fekvő Ker. János fején (Louvre). Másolta Leonardo Utolsó vacsoráját (Milánó, S. M. della Grazie). Arcképei oly finomak, hogy gyakran Holbein és Antonello neve alatt szerepelnek a különféle képtárakban, a legkiválóbbak: Cristoforo Longoni (1505, London) a még Franciaországban festett Charles d'Amboise marsall (Louvre), nemkülönben a Férfiarckép (Brera), továbbá Morone kancellár (Milánó, Duca Scotti gyüjt.) és Massimiliano Sforza arcképe (1514, Milánó, Perego-gyüjt.). Utolsó munkáját (Mária mennybemenetele, 1515, Pavia Certosa) Bern. Campi fejezte be, benne Leonardo hatása még a legnemesebben érvényesül. — Irodalom: *Schlegel* (Milánó 1913). *Bardt* (Leipzig, 1914). *Fónagy.*

S., 2. *Cristoforo*, másképen *il Gobbo* (a. m. a púpos), lombardiai szobrász és építész. Andrea S. festő öccse, * 1475 előtt, † 1525 után. Bátyjával, a festővel 1490 körül Velencébe ment, 1498 óta Milánó és környékén és Lombardia

Podr Sándor

1900/1 - 1903/4

Ferképzomfoiskèvk

123. l.

Pór Sándor

festő

VIII. Baross u. 86.

MKSz 1947

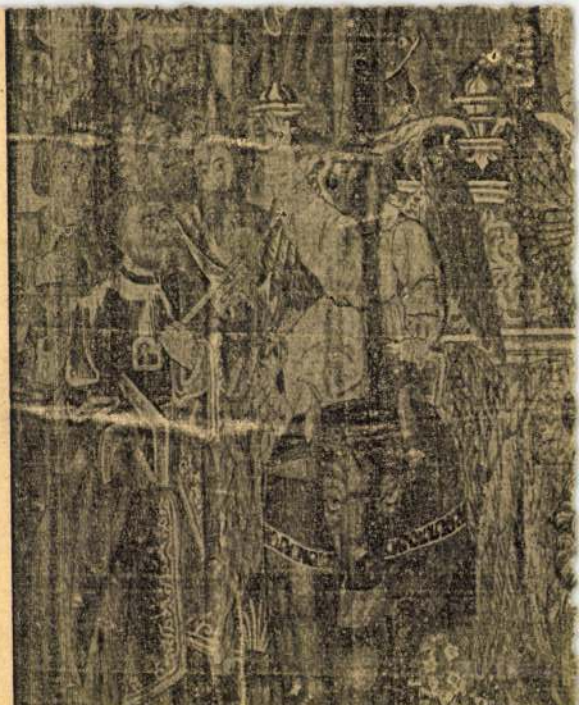

204. kép. *A Sze* *lm*

Poór Mihály

nobrais

1933 - 34.

Iparm. Isk. Évk.

1930 - 34. 46. l

M.D.K.

Poór Mária

Mezey Mária szinmüvésznő részére tervezett ruháit bemutatja a lap.
Hat rajz. Repr.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. január 5. IV.évf.
2. sz. 5. lap

M.D.K.

Poór Mária

"Divat a jogászbálon" című írását illusztrálta ruhatervekkel.
4 rajz. repr.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 19. IV. évf. 4. sz. 6. lap.

M.D.K.

Poór Mária

"Piroska és a farkasok" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 12. IV. évf. 3. sz. 22. lap.

er Adel,

von

Oskar v. Bárczay.

d: IV. 12. Heft: 4.

1895.

ıer & Raspe

ɜr.)

Erster Preis, Heraldisc

M. 7.50

Poór Erzsébet

alakrajz

1928–29

Éimisk 1930. 87. l

8580.

lló utász (árkász) kissé jobbra
erekát szoritó szij csatját
esztett puskáját fogja. Öltözete:
kék kabát, kék mellény, fehér nad-
e, czipő. Kardjának és táskájának

ester. Armee 1760.

5.9 : 10.5 cm.

(szentgáli) Póór Erzsébet Lilly

Geboren zu Csurgó (Com. Somogy) am 30. Januar 1907, ist sie seit Februar 1928, nach Absolvierung des Prämonstratenser Gymnasiums zu Nagyvárad, Schülerin des Bildhauers Szilárd Ködy. Befasst sich nur ausnahmsweise mit Plaketten und widmet sich hauptsächlich dem Akstudium.

Kámos szürve fels.
Arckép plakettek

Hu Prmagyarem 320. l.

szengáli Poor Lili

MDK

Dr Traeger Ernő vándordij, bronz

Miesarnok 1931/32 téli kiállitás

MDK

Sz. Poór Lilly, szobrászm.

torzójában sok a finoman mintázott részlet.

Mücsarnok. - Tavaszi Tárlat.
Képzőmüvészet. - 1929. 18.sz.

MDK

Poór Lili szobrász

A m.k.vallás és közokt. miniszter a Mübarát 3. kiáll.
... Szépművészet, 1941, 71 l.

MDK

Poór Lili

/A Műteremben/ Szépművészet 1941, 105-6.l.

szentgáli Poor Lili MDK

Dr. Gelóczy Géza, bronz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállitás

Poór Lili

Műcsarnok téli tárlatán "Tavasz" c. aktjával szerepelt.

PH.929. XII.24.

Poór Lili

Műcsarnok téli kiállításain szere-
pelt.

Bók. 929. XII. 22.

Poór Lili

Műcsarnok téli tárlatain finoman mintázott kis aktja szerepelt.

M. 929. XII. 22.

MDK

szentgáli Poor Lili, szobrászm.

dr. Gerlóczy Géza. Bronz.

Műcs.-OMKT 1931-32 téli kiáll. dec.20.-jan.17. kat. 12

MDK

Peór Lilly szobrászm.

neve férjezett Kárai Szabóné s nem "Kállai"
ez a tévedés becsuszott a lexikon adatainál.

Éber
[illegible] László: Müvészeti Lexikon. /az ö szerkesztésében/.
Magyar Müvészet. 1935. 119.1.

MDK

szengáli Poor Lili, szobrászm.

Dr. Traeger Ernö vándordij. Bronz.

Mücs.-OMKT 1931-32. évi téli kiáll. dec. 20-jun. 17. Kat. 7.1.

MDK

Poór Lilly szobrászművész

Vendégtagként dolgozott, illetve folytatta speciális tanulmányait /múzeumi tanulmanyok/ a kollégiumban egy hónapnál hosszabb ideig.

Orszöszt. 1936/37. 18.1.

MDK

Poór Lili, szentgáli szobrasz

Nagyvárad 1907 jan.30.-án sz.
Budapesten Sződy Szilárdnál tanult.
1928 óta állit ki a Nemzeti Szalonban és a Műcsarnokban /Táncosnő,Torzó,stb./
1929.gyüjtm.kiáll.-a volt a Nemzeti Szalonban.

E.G. II. 318.1.

MDK

Poór Lili

Adámot és Évát ábrázoló plakettje a Műbarát kiállitásan.

Magyar Kulturszemle 1941.2.sz. 45.l.

PONYRCZ József fertőantalos

Dubicsányban javította az 1839-ben
Rémült Karettás mennyezetet 1899-ben

Dobosy 1992 42

szentgáli Poór Lili

Tánc, gipsz

Tanulmányfej, plaket

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

39 l.

Poór Lily Erzsébet, von Szentgál, Bp. VIII. Mária
Terézia-tér 8.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

MDK

Poór Lilly
Táncosnő

Ars Hungaria kiáll. 1940.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság K
cimü levéltári publikáció jelent meg,
Müvészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete, mely a Dokumentációs K

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhat

Poór Lili

Kiákít

Mi M. 1942. IV. 19.

MDK

szentgáli Poór Lili, szobrász

Tánc. Gipsz.
Tanulmányfej. Plakett.

Bp.Müss.-OMKT Nemz.Képzőmüv. kiáll. /Rend.M.Kir.Vall.-
és Közokt.Min./1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 39.1.

szentgáli Poór Lili MDK

Dr. Radnay Béláné, bronzrelif

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

szentgáli Poór Lili MDK

Meznerics Ilus, bronzplakett

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

Pór és Parkhoff kiállítás – Könyves Kálmán –
Bp. – 1911.

Revue de Hongrie
1911. IV. a. VII. f. 468–469. l.
Pór és Parkhoff Könyves Kálmánról.

Képes Pesti Hirlap 1931 LIII okt. 15.2.

Poór Lili: plakett, a Gyorsiró Szövetség Traeger Ernő-vándordija 4x6.

MDK

Sz.Poór Lili

"Torzó"c.szobor repr.A Nemzeti Szalon csoport-
kiállitásáról.Repr.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 148.l.

szentgáli Poór Lili MDK

Tánc, gipsz

Tanulmányfej, plakett

Műcsarnok 1933 Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Pór Lilly

Szentgály

szobrai

Vérzeti szalon

65. csop. kiáll.

1 katalogus vége

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út
33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) disz-
termében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"**
címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Poor Lili

~~nobrárt~~

Vkminkiáll. 1943

állami vásárlás, nem volt kiállítva!

Plakett, bronz

e der Gesellschaft — auch bei uns durch die öffent-

ıptstadt bestrebten sich gleicherweise, die Tätig-
ltkriege im Bau- und besonders im Wohnungs-
—1914: 6120 Wohnungen, 66 Schulen mit den
aute die grosse Wekerle-Ansiedlung in Kispest
w.)

HEBUNG DER ÖFFENTLICHEN BAUTÄTIGKEIT.

rungsverordnungen.

nanzielle Unterstützung oder Verbilligung, Zins-
ausserordentliche Haussteuerfreiheiten. In die
1922 : 17; 1923 : 34; in die zweite : 1921 : 51;
und fördert den gemeinschaftlichen Hausbesitz
ewährte von den strengeren Regeln der ständigen
en und Erleichterungen. Schliesslich wurde das
Wohnungszwangswirtschaft betroffen.

Poor Lili

Tavasz, bronz

Alkotás Műverház

II. Csop-Kiáll -

1942. dec

STAND DER BAUARBEIT VOR

Die öffentliche Bautätigkeit — welche
Einrichtungen, sowie der Ausschmückung der S
weise dient — hielt in den Friedensjahren mit
und öffentliches Bauen machten Budapest, zu
lichen Erscheinen zu einer schönen, mächtiger
keiten belebten des Baugewerbe, dieses eigentlic

Pannoniens gesättigten Transdan
grössten Verehrers und Apostels
Corvinus, dann in Estergom, dem
schönsten Renaissancedenkmäler
Kassa, dem Vorort Oberungarns,
dernden Kirchenfürsten, Georg S
Bildern der ungarischen Meister
Maler uns zulächelt, weiterhin
legenen Städten, in der Thököly
Haus des grössten ungarischen F
an vielen andern Orten, wo eine
architektur bis in das XVIII. J
Siebenbürgen sich nur schwer v
Empfinden so nahe stehenden Kun

Poór Lili

Magyar Kulturszemle

1941. 2. sz. 45. l.

(Kiállítás a dübarát helyiségében)

Poor Lili, szengáli

szobrász

Alkotás Műcsarnok

II. csop. kiáll. 1942. dec.

Tavasz, bronz

Globe – Wernicke-rendszerű

cédula Katalogus IV. 125.

Poör Lili

nobrán

l.

Műbarát IV. kiáll

1941. jan.

Poór Lili

~~Műcs, kiáll, tól~~

Pipics Geo. l.

A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárábe

kölcsönvettem a következő munkát:

Szerző, vagy rendszó	czím, rész	darab-szám	alak	kötés	

Kelt 1.....

Határidő 1.....

Hivatalos jegyzet: .....

Sajátkezü aláirás: .....

Állás: .....

Lakás: .....

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

JANUÁR

31 nap — 4. hét

22 Vasárnap	
23 Hétfő	
24 Kedd	
25 Szerda	
26 Csütörtök	
27 Péntek	
28 Szombat	

Poór Lili

Műcsarnok tavaszi
tárlatán Halmos-féle
kisplasztikai díj Tavasz
c. szobormüvére

Uj Magyarság
1940. máj. 19

Pluviale, fehér selyem alapon leveles és virágos díszű hullámos fehér selyembrokát inda egy háromszínű arany hullámos brokát-indával keresztezi egymást. Zvális nagy hátpajzsa legembolható. Elöl dombrú kartusdíszű csatt. Mag. 154 cm. Francia munka 1770 körülről.

Csernyánszky 91 l.

Poor Lilli

vengáli

vobrán

vint. Csurgó (Somogy m.)

lásd okv.

Bozlagyanszlex

752 h.

755 h.

volt Kákay Szabó

Gyöppé

Sabácz h. n. X. 124.

szentgáli Póór Lilly

Műcsarnok szobrász.

Bercsényi u. 9

1928/29 tél. kiall. 208, 210

1929. tav. kiall. 155

Property of the Library
Northern Illinois University

Poór Lili, szentgáli

szobrász

Műcs. kiáll, 1928 tól
Pipics 119. l.

Pór Lili

Kiállít az "Alkotás Művészház" második csoportkiállításán

P.H.1942.XII.12.

E. Poor Lili

Kiállit az "Alkotás" művészház második csoportkiállitásán.

U.M. 1942.december 12.

Poór Erzsébet Lici

nobrát

laid okv.

Orsz Őszt. 1931/32.

16, 17. l.

utóbb Kákay Szabó Györgyné

kitol elvált.

A KÜLFÖLDI MAGYAR INTÉZETEK MŰKÖDÉSE ÉS A MAGAS MŰVELTSÉG CÉLJÁT SZOLGÁLÓ ÖSZTÖNDÍJAK AZ 1933—34. TANÉVBEN

AZ 1927. ÉVI XIII. T. C. 7. §-A ALAPJÁN ELŐTERJESZTI
A MAGYAR KIRÁLYI VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER

ÖSSZEÁLLÍTOTTA
AZ ORSZÁGOS
ÖSZTÖNDÍJTANÁCS

~~Pečzel VII. 268.~~

Poór Erzsébet Lili

lásd
2
Ornószt. 1932/33

14. l

Poór Lili, szentgáli

M. Képrőm. Egyes. tagj.

KMTARS művesoptok
1931 fob márc kiáll.

III. 37

1931/32. téli kiáll. 58, 173
1932. febr. – márc. kiáll. 182.
1932. tav. tárl. 235, 253
1932/33. téli kiáll. 532, 577
1933. nemz. Képzm. kiáll. 496, 497

Spanyol zsidók, levelezés IX. 123.

Póór Lili, Hentgáli

Hobrán, Bercsényi u. 9. Műcsarnok

1930. tav. kiáll. IV. t. 7, 10

M.D.K.

Poór Lili

"Finom bronzai nagy tehetségre vallanak.."- irja Csemiczky: "Nyolc müvész kiállitása" cimmel a "Mübarát" helyeiségeiben rendezett kiállitáson szereplő alkotásokról. /Valószinüleg a lap hozza is a müvész valamelyik müvének repr.-ját, de a lap hiányos, igy nem lehet megállapitani, melyik müve került bemutatásra./

Film Szinház Irodalom, Bp. 1941. jan. 31.- febr. 6. IV. évf. 5. sz.

Poór Lili MDK

Tavasz, szobor

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Poor Ilii

szobrász

Képzőművészeti Társulat kiállitáss - Műcsarnokban - szobráival szerepel

Nemzeti Ujság 1931.XII.22

Poór Lili

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Sórai lijság 1931. II. 22.

Poór Lili

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

EK. 1931. II. 24.

Poór Lili

szobrász

Csoportkiállitás - Nemueti Szalonban - szoborral szerepel. Plasztikus márványok.

Magyarság
1929.V.30.

Poór Lilly

szobrász

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - két jó aktja és egy érdekes portré-feje képviseli a szobrászatot.

8 órai Ujság
1929.VI.2.

Pór Lili
szobrász

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - szobrával szerepel - dr Ltraeger Ernő és dr Gerlóczy Géza feje, plakettek

Pesti Hirlap 1931.XII.19.

Poór Lili

Műcsarnok reprezentativ kiállításán neve szerepelt.

BH.932.II.21.

Póór Lili

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállí-
tásán

M. H. 1931. II. 22.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

n: . . . . . .

. . . . . .

Pór Lili

Kiállít

8.ó.u. 932 XII. 18.

Poór Liki

Művével szerepel a Műcsarnok
Téli Tárlatán.

P. K. 929. XII. 24.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól
Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gyö

Poór Lilli

Kiállít

P. H. 932. XII. 20.

Poór Léli

Szerepelt az I. nemzeti társaton.

EK. 1933. IV. 20.

Prór Lili

szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M H. 1933. IV. 19.

Poór Lili

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

ik. 1933. IV. 20.

Poór Lili

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

BH. 1932. XII. 18.

Póór Lili

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

P. Jl. 1932. XII. 20.

MDK

Poór Lilly MDK

Sződy Szilárd

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Poór Lilly MDK

Janika

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Poór Lili

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

PH. 1930. III. 19.

Pošt Lily

Szerepelt a dűcsernek Tavaszi tárlatán.

EK 1930. III. 15.

POPOVITS ZOLTÁN

Popovits Zoltán
szobrászművész kiállítását

Hannu Halinen,
a Finn Köztársaság magyarországi nagykövete
nyitja meg.

A kiállítást bemutatja:
Kerékgyártó István művészeti kritikus,
a Magyar Művelődési Intézet
tudományos főmunkatársa.

Közreműködik:
Hibay Éva fuvolaművész

A kiállítás megtekinthető
1999. október 8-ig
hétköznap 14–20 óra között.

A tárlattal egyidőben
a művész monumentális szobrai október 15-ig
az egri volt trinitárius templomban láthatóak.

Szeretettel meghívjuk a

Napút

hetedik számának
bemutatójára

1999. szeptember 27-én
18 órakor.

Műsorvezető:
Nyakas Szilárd

Fellép:
Nyári Zoltán operaénekes
zongorán kísér: **Hajnal Éva**

MASSZI

A folyóiratot kiadja a
Masszi Lap és Könyvkiadó Kft.

E számunk megjelenését
Eger Város Önkormányzata támogatta.

A Napút a Nemzeti Kulturális Alapprogram
támogatásával jelenik meg.

A szeptemberi szám témája:

Ismerjük-e az oroszokat?

A lapszámban szerepelnek:

Fried István (Évgyűrűk),
Molnár István és **Henter Nóra** tanulmánya
Dosztojevszkijről, illetve Bulgakovról,
fordítások **Vlagyimir Szolovjov, Leonyid Andrejev,**
Ilja Ehrenburg, Lev Lunc, Danyiil Harmsz,
Anna Ahmatova, Joszif Brodszkij műveiből (Hetedhét)
Jelenczki István, Ruttkay Zsolt (Kopogtató),
Prágai Tamás, Toót H. Zsolt (Ablak)
Grandpierre Attila tanulmányának
befejező része,
napstop. hu pályamunkák.

Felolvas:
Szabó András

A Pesti Kiadó könyvbemutatója:
Bognár Antal *Túlélők*
és **Brickner Balázs** *Evelin világgá megy*
(két új prózakötet).

Májusban hetvenéves meghívott vendégek
(írók, színészek, képzőművészek):
Csanády András, Olsavszky Éva
és **Ritoók Zsigmond.**

ÚJLIPÓTVÁROSI

KLUB-GALÉRIA

1136 Budapest, Tátra utca 20/b.

Cím:
Újlipótvárosi Klub-Galéria
1136 Budapest, Tátra utca 20/b.
(bejárat a Radnóti Miklós utca felől)

E-mail: ARTBOX13@c3.hu
http://www.c3.hu/~artbox13

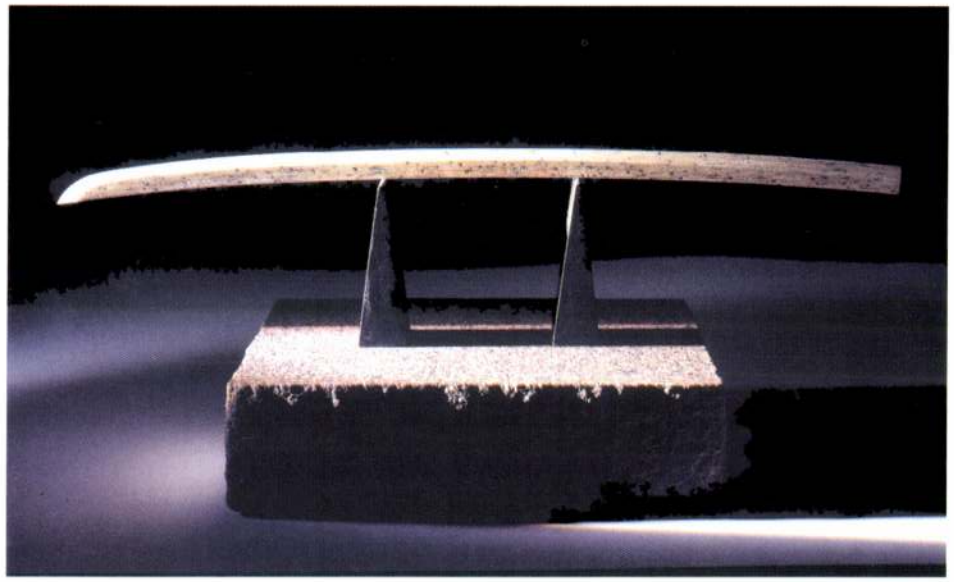

IN MEMORIAM YUKIO MISHIMA
GRÁNIT ÉS GYUFASZÁLAK
1988

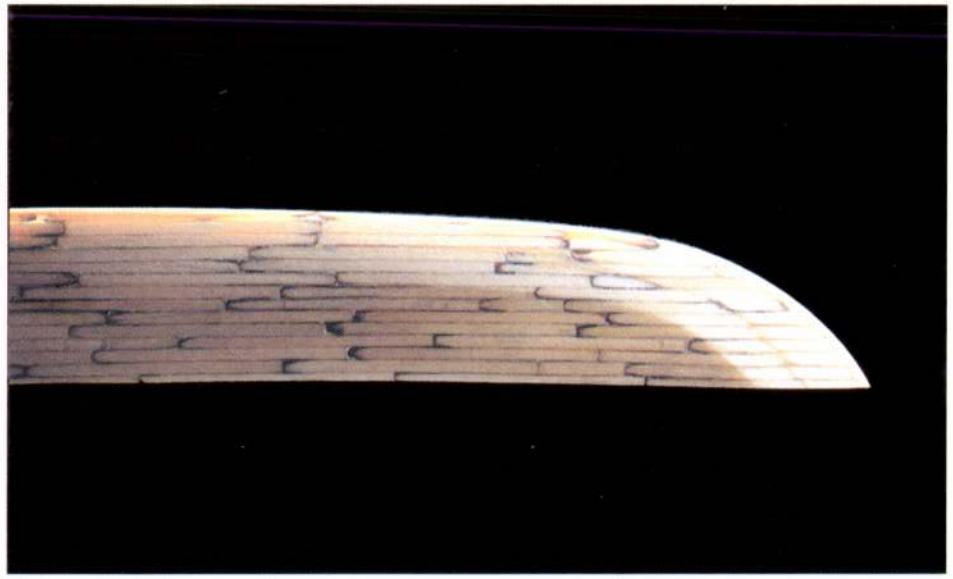

RÉSZLET

AZ IDŐ FÉRFI, A TÉR NŐ
1976

ESZKÖZ
VASLEMEZ
1989

HAJLÉK
GRÁNIT ÉS SZILFA
1988

lékeztető tárgyak jelentek meg kiállításain. Ezek a tárgyak elveszítik köznapi funkcióikat, és új tartalommal telítődnek. A *Hajlék* című szobor például egyszerre kelti fel a ház, szarkofág és egy súlyos négylábú állat képzetét. Az állatalak asszociációját külön felerősíti az, hogy a bal hátsó láb a jobbhoz viszonyítva előbbre kerül. Ez a megoldás váratlan dinamizmust ad a műnek, pontosabban egyszerre nyújt statikus és dinamikus élményt.

Az *Eszköz* című szoborban egy kovácsüllő formarendje szemünk láttára alakul át a férfierő szimbólumává, a végsőkig leegyszerűsített hajóformák pedig női szexuális jelképpé. E szobrok olyan precizitással és hűvös eleganciával kidolgozottak, hogy eltüntetik az alkotó személyiségét és általános érvényűvé emelik a műben rejtőző belső üzeneteket. A szobor első pillantásra egy köznapi tárgy képzetét kelti, majd újabb és újabb tárgyi asszociációkat sugall, ám mielőtt túlzottan konkretizálódna, felébreszt bennünk egy másik képzettársítást. A művet szemlélve szakadatlan belső metamorfózisnak lehetünk tanúi.

Popovits felfedezte és feltárta ezekben az alapvető tárgyakban rejtőző szellemiséget, az archaikus világ üzeneteit. A kezdetek jelentésvilágában ugyanis ezek a tárgyak szakrális, szimbolikus jelentést hordoznak. A kapu szimbolikus értelemben bezár és kinyit, összeköti az anyagi világot a szellemivel. A *kapuszobrok* sorozattá állnak össze, új és új üzeneteket közvetítve aszerint, hogy mi kerül záróformaként a két függőleges oszlopra szarvasagancsot vagy hegyóriást, hegyvonulatot asszociáló formaegyüttes, szigorúan konstruktív vagy barokkos, avagy keletiesen szakrális sugallatú forma. A kapu-jelleget megadó záró főmotívum hol a súlyosság, hol a könnyűség érzetét kelti bennünk.

Popovits Zoltán egy olyan korban, amelyben sok a múlékony divat, új ösvényt vágott magának, sajátosan egyéni plasztikai nyelvet teremtett. Műveiben a modern forma utal az ősi jelentésre, az archaikus üzenet mai nyelven szólal meg.

Az egri templomgalériában rendezett kiállításon van egy kopott papundeklinek és könnyűnek látszó bőrönd, amely arra csábít, hogy megemeld. Ám ha megkísérelnéd – amikor a teremőr nem néz oda – felemelni, rájössz, hogy kőből van, és megemelhetetlenül nehéz. A tárgymű az eddig megélt sors súlyáról beszél, vagy még inkább arról, hogy Popovits Zoltán nem üres kézzel, hanem tele poggyásszal érkezett vissza oda, ahonnan ötévesen elindult.

Odüsszeusz hazatért. Ám művészetében új kalandokra indul. A kiállítás főhelyén, az apszis előtt a *Nyugati Kelet* című kompozíció áll. A gránittalpú, obeliszk formájú két faoszlop az európai, az oszlopok piramiscsúcsára állított, a könnyűség érzetét keltő, finoman vöröslő hegyvonulat a távol-keleti kultúrára utal. Mi a mű üzenete? Talán a keleti kultúra megidézése nyugati szemmel? Talán az, hogy a keleti kultúra is nyugatiasodott? Vagy inkább az, hogy elképzelhető a művészet egyetemessége jegyében a két kultúra kölcsönhatása, ötvöződése? Egzakt választ nem kapunk. A művészetnek azonban valójában nem is az a feladata, hogy pontos válaszokat adjon, hanem hogy kérdezzen, kérdőjelezze azokat a dolgokat, amiket az ember magától értetődőnek, egyértelműnek tart. Ahhoz azonban, hogy jó válaszokat fogalmazzunk, a művésznek új nyelven kell kérdeznie. Popovits Zoltán a lényegre, a legidőszerűbbre kérdez rá egy olyan korban, amikor a különböző civilizációk önmaguk valódi vagy vélt igazságaitól elkábulva egyre kevésbé tudnak szót érteni egymással, és a civilizációs törésvonalak mentén futótűzként harapóznak el a szörnyűséges és kegyetlen háborúk. A *Nyugati Kelet* a szobrászat nyelvén azt sugallja, hogy a párbeszéd, a harmonikus együtt munkálkodás – legalábbis a művészetben – megvalósítható.

Kerékgyártó István

POPOVICS Z.

Tárlat

Odüsszeusz az ezredfordulón

„Ha majd elindulsz Ithaka felé,
válaszd hozzá a leghosszabb utat,
mely csupa kaland és felfedezés.
Inkább legyen hosszú, minél hosszabb az út,
hogy évekkel rakva szállj ki a szigeten,
az út aratásával gazdagon…"

(Konsztantinosz Kavafisz: Ithaka)

A mítoszok, mondák ősi emberi vágyakat, magatartásformákat, szerepeket testesítenek meg, s újra és újra inkarnálódhatnak, még most is, az ezredév végén, a XX. század utolsó harmadában.

Konsztantinosz Kavafisz, a krízishelyzetbe sodródott Görögország külföldre emigrált értelmiségét az odüsszeuszi magatartás vállalására, kalandra, felfedezésre, a minél több tapasztalat és tudás összegyűjtésére biztatta költeményében. **Popovits Zoltán** is így, újkori Odüsszeuszként vándorolta végig eddigi életét, s „az út aratásával gazdagon" tért haza. Ez a hosszú, ez a „leghosszabb út" kettős értelemben, az életútra, és a szellemi kalandozásra, művészetére vonatkoztatva is, egyaránt igaz.

Egerben, a barokk városban, a magyar katolicizmus fellegvárában született 1940-ben. A család innen került fel Budapestre, ahol a mérnök apa az Oktatásügyi Minisztérium műemlékvédelemmel, a közoktatási intézmények épületeivel foglalkozó főtisztviselője lett. 1944-ben a család csatlakozott a Nyugat felé tartó menekültáradathoz. Három hónapot vártak reménykedve Szentgotthárdon, ám amikor a szovjet csapatok átkeltek a Dunán, elhagyták Magyarországot, s előbb Ausztriába mentek, majd Nyugat-Németországban, Murnauban telepedtek le. Az apa itt, az amerikai hadsereg alkalmazásában dolgozott mérnökként. Négy év múlva innen is továbbmentek, a föld túlsó felére, Ausztráliába, ahol öt évet töltöttek. Popovits Zoltán 14 éves volt, amikor egy újabb kontinensre, Amerikába, az Egyesült Államokba vándoroltak tovább. Itt végezte egyetemi tanulmányait, előbb repülőgéptervezést, majd építészetet, végül szobrászatot tanult. Huszonöt éves korában, 1965-ben két évre szóló Fulbright-ösztöndíjjal a Finn Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. Ám az ösztöndíj lejárta után sem tért vissza Amerikába, hanem Helsinkiben telepedett le. Több mint harminc éven át élt itt. Sokáig úgy tekintettek rá, mint „idegen madárra". Ám ez őt egyáltalán nem zavarta. Önnön belső indíttatására hallgatva munkálkodott. Érezte, jó úton halad. Csaknem két évtizede dolgozott már Finnországban, túl volt egy sor egyéni és csoportos kiállításon, amikor alkotói súlyának megfelelően kezdték értékelni őt, és a Finn Szobrászok Szövetsége tagjai közé választotta. Néhány éven belül a finn képzőművészet és iparművészet meghatározó egyéniségei közé emelkedett. A 90-es években öt esztendeig a szobrászszövetség alelnöki és a Finn Művészek Érdekvédelmi Szövetségének elnöki tisztjét töltötte be. 1990-ben visszakapta magyar állampolgárságát. Egy évtizeden át az esztendő egy részét Magyarországon, másik részét második hazájában, Finnországban töltötte, míg végül 1998-ban feleségével, Hibay Éva fuvolaművésszel együtt hazatért szülővárosába, Egerbe, és Szarvaskőn te-

lepedtek le. Magyarországon először 1987-ben állított ki: *piramisdoboz* sorozatának négy darabjával Finnországot képviselte a budapesti nemzetközi kisplasztikai biennálén. Az utóbbi évtizedben három csoportos kiállításon szerepelt, és négy önálló kiállítást rendezett Magyarországon. Popovits Zoltán kezdi elfoglalni helyét a magyar művészeti életben.

Ezek az életút, az alkotói pálya külső eseményei, ám ahhoz, hogy Popovits Zoltán alkotói egyéniségének, világképének formálódását végigkövethessük, a belső történésekre is figyelnünk kell. A rövid magyarországi gyermekkor: elmosódó képtöredékek, a félig rommá bombázott város emléke, kiszakadás az otthon biztonságából, vándorlás és vesztéglés a háborús zűrzavartól felbolydult országutakon. Megérkezés egy csupa rom országba, ahol az emberek mint tétován futkosó hangyák próbálnak eligazodni a szétbombázott házak között. Aztán három évi ideiglenes állapot: várakozás az elhagyott hazából való visszatérésre. 1948-49-re kiderül: nem lehet visszamenni. Az iskolába úgy pottyan be az idegen gyermekek közé, hogy egy kukkot sem tud németül. Feszülten figyel, kínlódik a nyelvvel, fél év múlva már úgy-ahogy boldogul az órákon.

Az újabb állomás Ausztrália, Sidney, majd egy kis hegyi falucska, távol a várostól. A gyermek Odüsszeusz elé egy egzotikus, idegen világ tárul. Az első meglepetés maga a város, ahol nyoma sincs a háborúnak, a romoknak. A második, hogy minden új és idegen: más színű az ég, mások a fák, a virágok, a bogarak, a madarak. Különös formájú, hatalmas gyíkok futkosnak a kertben. S az iskola, ahol ismét számára ismeretlen nyelven beszélnek. A tizenéves gyermek az indiánregények, az indián tárgyi kultúra vonzáskörébe kerül. Nyilat, nyílvesszőt készít. Ekkor fedezi fel, hogy a kézügyesség milyen nagy dolog. Az ember megtervezi, hogy mit csinál, elkészíti a tárgyat, és az működik. Egy barátjával hétvégeken bevetik magukat az erdőbe, hogy kipróbálják, mit jelent az, ha szülők nélkül, csak önmagukra vannak utalva. Zsinórral halásznak, csapdával nyulat fognak, még az elejtett gyíkot is megsütik. Ebben az időben repülőmodellezéssel is kezd foglalkozni. Amikorra beilleszkedik az ausztráliai életformába, máris jön az új helyszín, az Egyesült Államok, Denver, ahol a város közepén találnak maguknak lakóhelyet. A nyelv ugyanaz, de csak írásban. Mégis könnyebb elsajátítania az amerikai angolt, mintha egy teljesen új nyelvet kellene ismét megtanulnia. Újra feszült figyelemmel igyekszik elsajátítani diáktársai körében a másfajta szokásokat, gesztusokat. Két év múlva már teljesen beilleszkedik az amerikai életformába, együtt diszkózik a hasonló korú fiatalokkal. Az önállóságra való törekvést itt az jelzi, hogy esténként és szünidőben pincérsegédként tevékenykedik, s az összegyűlt pénzből tizenhat éves korában használt kocsit vásárol. A repülőgép-modellezést Denverben is folytatja, de már nem gumipántos modelleket, hanem motoros típusokat készít. Pályaválasztását is ezek a gyermekkori álmok határozzák meg. A Coloradói Egyetem repülőmérnöki szakára jelentkezik, ám egy év múlva belátja, hogy a mérnöki tudnivalók nem érdeklik őt, ezért átmegy az építész szakra. Három év után észreveszi, hogy az általa hallgatott órák túlnyomó része a művészettel kapcsolatos. Ismét levonja a konzekvenciákat. Otthagyja az építész szakot, és a Kansas City Art Institute-ban szobrász szakon folytatta tanulmányait.

Popovits Zoltán élete összekapcsolódott a vándorlással, az ideiglenességgel, a gyors változásokkal, a világ sokrétűségének élményével. Ez a létszituáció a készenlét, az örökös figyelés állapotában tartotta őt. Kamaszkoráig háromszor kellett drasztikus gyorsasággal új nyelvet tanulnia, s felnőtt korában még egyszer, Finnországban. A gyermek alapélménye az volt, hogy ahhoz, hogy ki ne nevessék, hogy iskolatársai elfogadják őt, pontosan olyannak kell lennie, mint a többiek. Amikor az ember arra kényszerül, hogy egy kultúrából másik kultúrába menjen át, tudatosan kell figyelni az új világot a maga já-

tékszabályaival. Ám ha bele is tanul ebbe a világba, nem tudja teljesen magáévá tenni, nem tud teljesen azonosulni vele. Mindez gyökértelenséghez is vezethetett volna. Ám ez nem következett be. Magyar identitása elszigeteltségében is sértetlen maradt. A négyfős család otthon magyarul beszélt. Ez az identitástudat, amely megteremtette a személyiség szerves folytonosságát, nem akadályozta a világ gazdagságának, változatosságának megélését, a minden új iránti kíváncsiságot. A folyton változó helyszínek arra sarkallták, hogy a múló, jelenségértékű dolgok mögött a közös lényeget, az állandót keresse. Kifejlődött benne a meditációra való hajlam, az intuíció rejtett képessége is.

Első szobrai egyszerre születtek az őskultúrák és a modernség, az indián kultúra és Henry Moore igézetében. A Kansas City Art Institute-ban méternyi vastag farönkökkel viaskodva, daruval emelgetve és láncfűrésszel alakítva készítette totemszobrait egy hatalmas szerelőcsarnokban. Ám ezeket a kísérleteket hamarosan abbahagyta, mert ösztönösen érezte a kívülmaradást, azt, hogy ezeket az archaikus formákat a személyesség és az újrateremtés gesztusa nélkül nem lehet felhasználni. Ekkoriban, 1963-ban látott egy Oldenburg-kiállítást, amely a felfedezés erejével hatott rá, és kivezette válságából. A meghökkentően felnagyított használati tárgyak, ipari termékek, a színezett gipszből készült „ételféleségek" a maguk naiv és brutális őszinteségével arra döbbentették rá, hogy esztétizálás helyett a nyers élethez, a konkrét, személyes tapasztalathoz, a köznapi tárgyakhoz kell visszatérnie, és ebből kell művészetet csinálnia, s hogy az esztétika, az alkotói teremtés eredménye kell hogy legyen, s következésképpen a művész számára az esztétika ugyanaz, mint a madárnak az ornitológia.

Finnországba érkezve újra átgondolta eddigi tevékenységét, s bekapcsolódott a kortárs művészeti irányzatok áramkörébe, az egymást követő avantgárd irányzatok sodrásába. Művészetében hasznosította a pop art, az installációs és konceptuális művészet, az akcióművészet, a land art, a minimal art tanulságait. Eme irányzatok gyakran együtt, egymást átszőve jelentkeztek a műben. Ezeket az alkotásmódokat egyben bizonyos távolságtartással is kezelte.

Az első pop art és installációs jellegű kiállításokat ő rendezte Finnországban. 1966 zord havas telén *Nosztalgia* címmel rendezett kiállítást. A nyár utáni vágyakozást idézte a sztaniolpapírba burkolt kiállítóteremben. A pop art szellemében megvalósult személyességet a falra akasztott mázas kerámiából formázott munkakabát, a kerámiából készített ágy és a rá vetett, cserépből formázott kék farmernadrág biztosította. S persze sok-sok giccs, műanyag virágok, gyümölcsök sugallták a konzumkultúra jelenlétét. Aztán a különböző avantgárd kalandok után elkezdte a szerszámok, használati tárgyak, bútorok beépítését művészetébe, megpróbálva áttörni az iparművészetet és a képzőművészetet elválasztó merev határokat. A fából faragott háromméteres szobor, a *Nikè*, tulajdonképpen egy felnagyított bicska. Egyik kiállításán egy fekete íróasztalt mutatott be, melynek asztallapját meghökkentő módon hullámosra formázta. Ez a konstrukció azonban nem vált igazán művé, a dadaista és szürrealista reminiszcenciák ellenére, félúton rekedt a használati tárgy és az autonóm művészet között.

Ez a hangsúlyozott köznapiság és tárgyszerűség azonban már a pop arttal ellentétes szándékokat takart. Miközben Popovits végigkalandozta a kortárs izmusokat, az alkotói folyamat mélyén fokozatosan kibontakozott egy sokáig rejtőző alkotói törekvés. A köznapi tárgyakban megtalálta és felmutatta az ősformákat, a tárgyakban rejtőző alapszimbólumokat, és kibontotta az emberi, a természeti és a kozmikus létezésre utaló üzeneteket. A hetvenes, s még inkább a nyolcvanas években a legköznapibb használati tárgyakat is képes volt művészetté átlényegíteni. Asztalra, székre, kapura, szarkofágra, hajóra em-

PHOTO: W. ZAKOWSKI © ZETART

Z. POPOVITS
KHEIRON

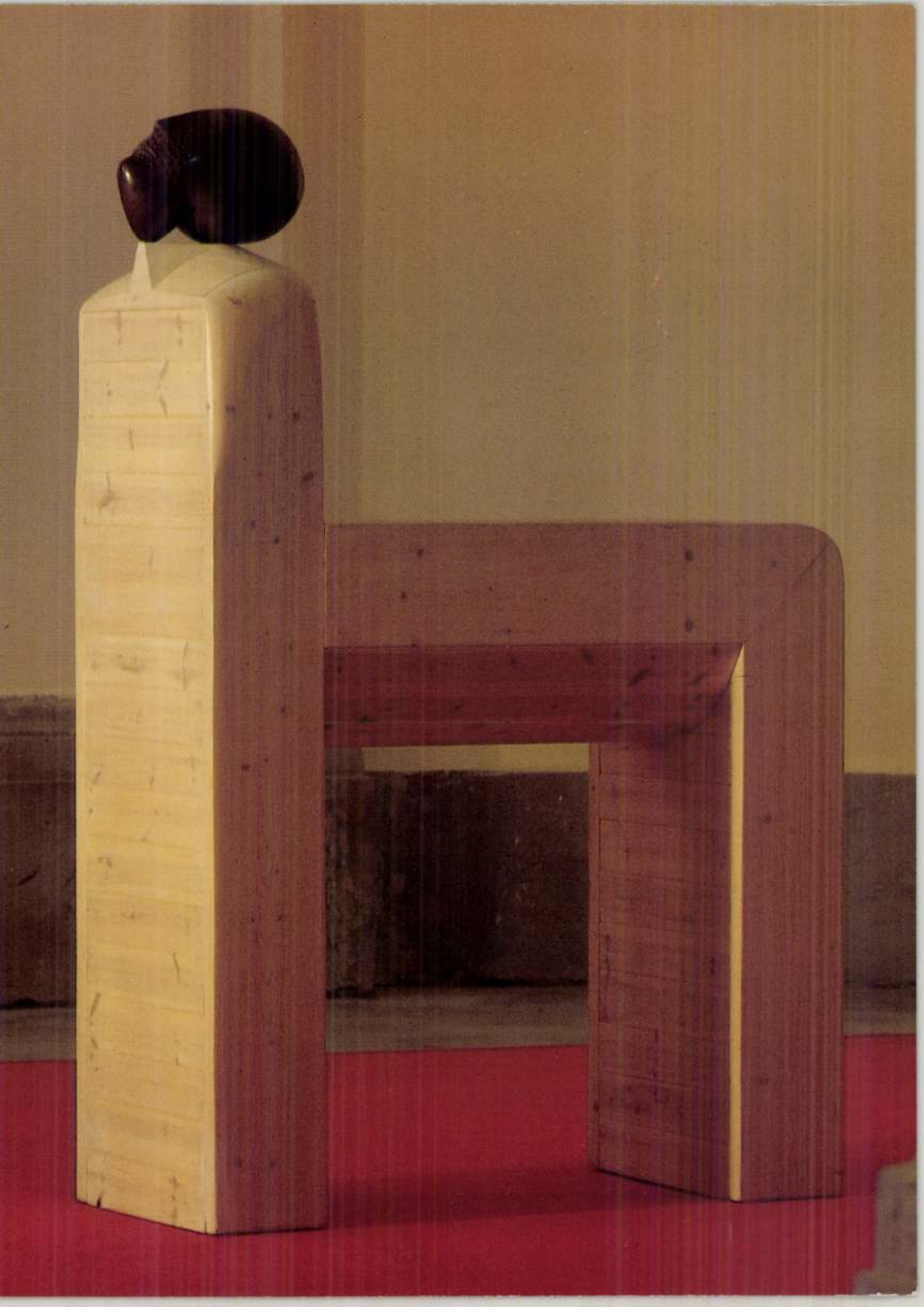

Z. POPOVITS
THE ESSENTIALS OF GOOD TASTE

PHOTO: W. ZAKOWSKI © ZETART

Z. POPOVITS
THE WESTERN EAST

PHOTO: W. ZAKOWSKI © ZETART

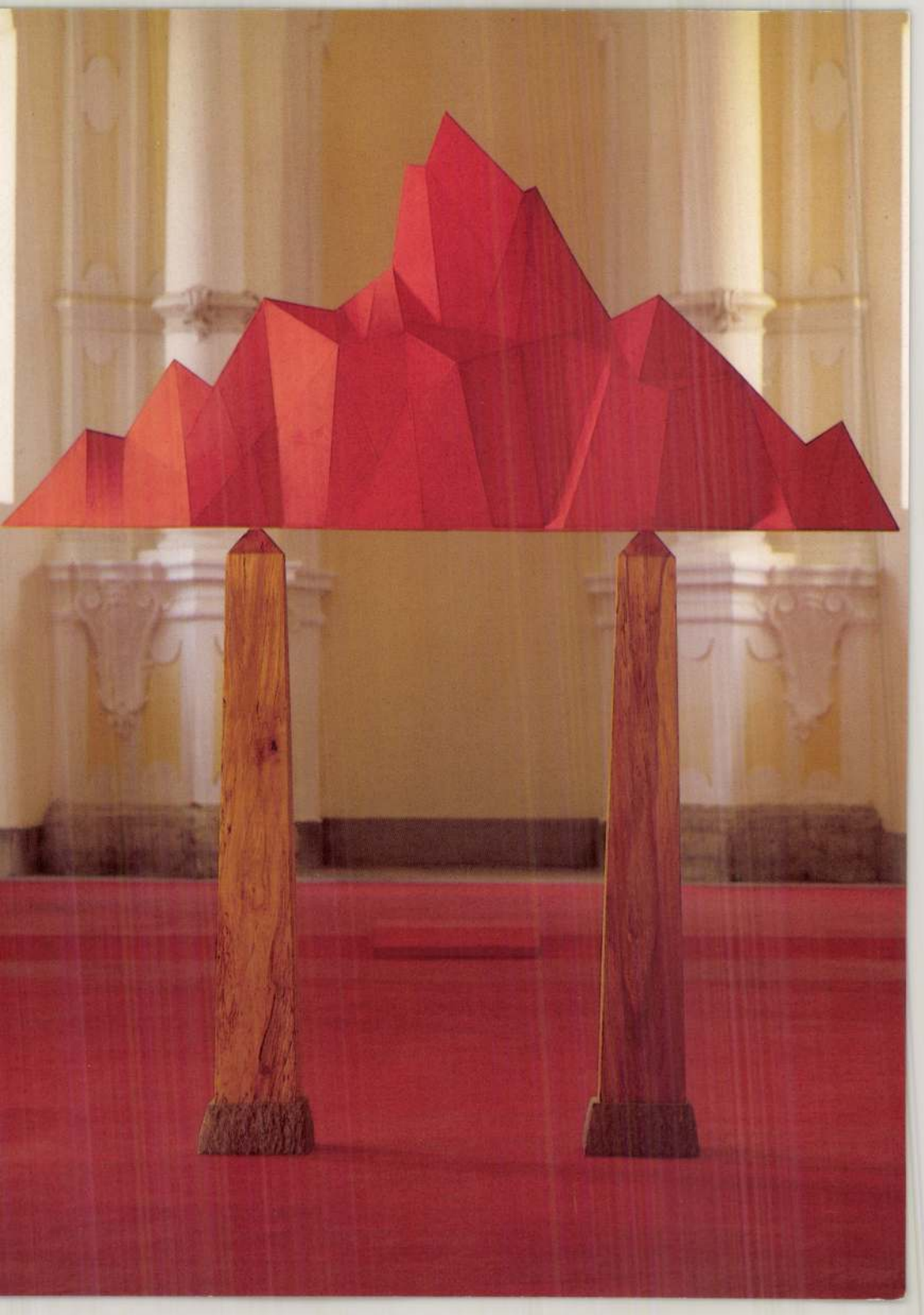

PHOTO: W. ZAKOWSKI © ZETART

Z. POPOVITS
PIETÁ BOREALIS

Popovits Zoltán

TIZENEGY EGRI MŰVÉSZ SZABAD TÁRLATA

FREE EXHIBITION OF ELEVEN EGER ARTISTS

1995. augusztus 23-tól szeptember 13-ig

a Heves Megyei Művelődési Központ galériájában
(Eger, Knézich Károly u. 8.)

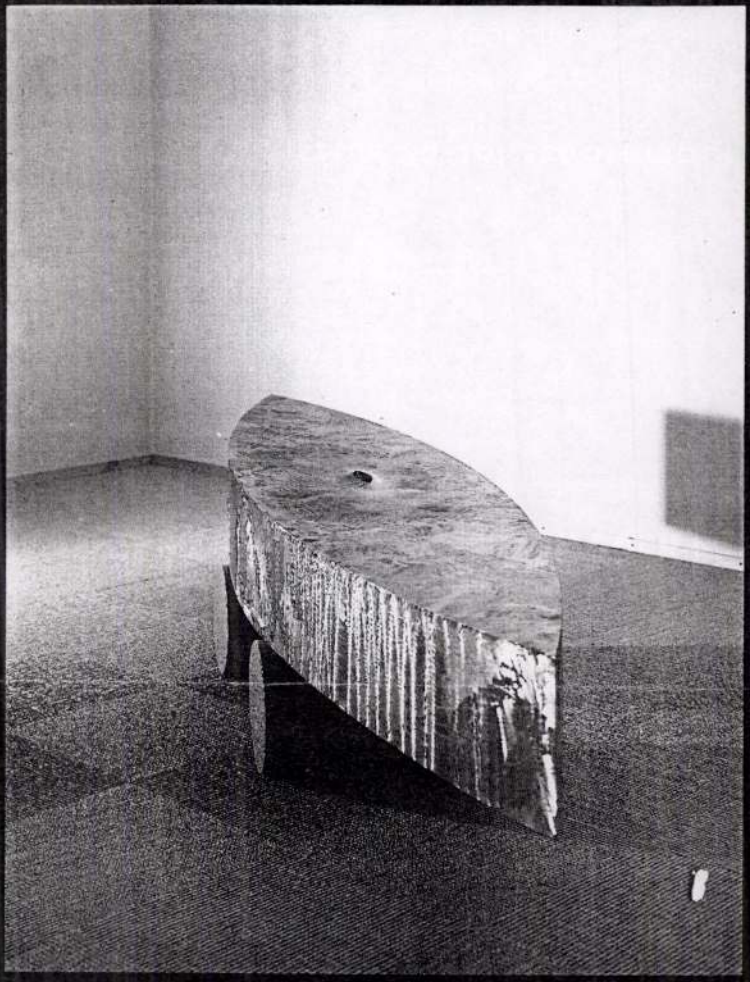

9. Popovits Zoltán:
Páncélozott tartály - Container Coated with Armour
hegesztett acél, gránit - welded steel, granite 55 x 300 x 60 cm

Érdemes művész

1021

„AZ ÉN LELKEMBEN MINDIG KÉT JÓHISZEMŰ EMBER NYÚJT EGYMÁSNAK TESTVÉRI JOBBOT...“

BESZÉDES EMLÉKEK POPP AUREL ÉLETÉBŐL

Nemrégiben ünnepeltük Szatmár nagy fia, Popp Aurel születésének századik évfordulóját. Mind a városban, mind szerte az országban méltóképpen emlékeztek meg a híres mesterről, akinek nevét örökértékű művészete a halhatatlansággal jegyezte el. Kortársai közül már senki sincs az élők sorában, s egykori fiatal barátai közül is talán márcsak magam vagyok, akit közel negyven évi barátság fűzött a művészhez. Ebben a négy évtizedben volt olyan időszak, amikor szinte naponként együtt voltunk. Együtt tárgyaltunk művészetről és irodalomról, történelemről és politikáról, szóval mindenről úgy, ahogy adódott. Műtermében baráti találkozókon, alkalmi rendezvényeken, a felsőbányai hegyekben, vagy fehér asztal mellett, mindig nagyon boldog volt, ha körülvették barátai. Ilyenkor feloldódott, emlékezett, mesélt, mesélt elevenen történeteket és eseményeket az életéből, amelyben, mint mondta, több volt a göröngyös, mint a síma út. Mi, barátai örömmel hallgattuk színes emlékezéseit, amelyek lenyűgöző élményt jelentettek számunkra és ugyanakkor felejthetetlen emlékeivé váltak az igaz barátságnak. Ahhoz, hogy még jobban megismerjük a nagy művészben a következetesen szocialista magatartású, a bátor, szókimondó, a mindig szellemesen sziporkázó embert, életrajzából nem maradhatnak ki ezek a felejthetetlen emlékek. Beszéljenek tehát nemcsak maradandó alkotásai, hanem a kedves emlékek is Popp Aurelről, a nagy művészről, a nagyrabecsült barátról, az igaz emberről!

Az első világháború után, amint azt életrajzából is ismerjük, az 1919-es forradalmi tevékenysége miatt nem akarták visszavenni tanári állásába. Kérvényeit visszautasították a tanügyi hatóságok. „Kommunista érzelmű ember, nem alkalmazható a tanügyben“ — jelentették ki illetékesek. Ekkortájt már felfigyeltek művészetére. Octavian Goga barátságban volt Popp Auréllal, s mint közoktatásügyi miniszter, szeretett volna segíteni állása ügyében. Ennek nyomán a főtanfelügyelő próbálta meggyőzni arról, hogy „hagyjon fel“ baloldali magatartásával és tevékenykedjék valamelyik polgári politikai pártban, akkor állásügye bizonyára elintézhetővé válik. „Elveimet nem váltom fel aprópénzre“ — jelentette ki Popp Aurel.

Persze, így, alkalmazásából nem lett semmi. Közben azért illetékesek tovább próbálkoztak megnyerni a művészt a maguk vonalának. Az egyik ismert képviselőt, aki kapcsolatban is volt vele, megbízták azzal, hogy keresse fel otthonában és kíséreljen meg kimozdítani „baloldaliságából.“ Beszélgetés közben a képviselő csodálkozva kérdezte meg, hogy miként lehet egy „papfiú“ kommunista! „Úgy, ahogy egy «pap» lehet kommunista“ — jelentette ki a művész. — „Hogyan, hát ismer ma Romániában olyan papot, aki kommunista elveket vall?! — kérdezte csodálkozva a képviselő. „Hogyne, kérem: én vagyok az a pap! Papp Aurél“ — jelentette ki a művész. A nemvárt szójáték zavarba hozta a képviselőt. És dolgavégezetlenül távozott...

Az évek teltek és Popp Aurel művészetére egyre inkább felfigyeltek a hatóságok is. Ekkor már részt vett az Erdélyi Festőművészek Egyesületének kolozsvári tárlatán — teljes sikerrel. Itthon a megye vezetősége segíteni próbált anyagi helyzetén és elhatározta, hogy képet rendel a művésztől a megyeháza számára. A megyefőnök magához kérette és közölte vele a vezetőség határozatát. Egyben azt a szándékát is, hogy szeretné, ha egy avasi, vagy egy Szamos menti tájat festene meg. „Szívesebben megfestem a szabadság, meg az igazság szimbólumát — jegyezte meg a művész. — Miért éppen azt? — kérdezte a megyefőnök. — Mivel ez a kettő hiányzik innét“ — jelentette ki Popp Aurel. A megyefőnök „elértette“ a célzást, a rendelés pedig elmaradt...

Mindenki tudta Popp Aurélról, hogy bár szűkös anyagi viszonyok között élt, nem szívesen vált meg képeitől. Egy alkalommal kövér pénztárcájú uraság kereste fel képvásárlás céljából. A mester szívélyesen fogadta és bevezette műtermébe. Miután a vásárolni szándékozó megtekintette a műtermet és elragadtatással nyilatkozott a képekről, előadta jövetele célját. A mester közölte, hogy neki nincs eladó képe! Aztán humoros jókedvében kijelentette, hogy tőle vásznat csak lopni lehet, vásárolni nem, mivel ő is lopással készíti festményeit. A vendég zavarban volt és értetlenül vette tudomásul a mester kijelentését, aki aztán szellemesen és félig tréfásan megmagyarázta szavainak lényegét: „Az úgy van nálam — magyarázta —, hogy én ellopom az uristentől az alkotás szikráját, és akkor aztán festek végnélkül. Van aztán úgy néha, hogy az uristen visszalopja és akkor nem megy a festés. Majd én ismét ellopom és folytatom. Így megy ez a hadakozás végnélkül, s néha sikerrel. A félbehagyott képek azt igazolják, hogy időnként ő győz. A legvégén majd ki fog derülni, hogy ki lesz a győztes! A képvásárlás ismét elmaradt.

Egyik születésnapján jóegészséget és hosszú életet kívánva, a „színek fejedelmének“ neveztem a mestert. Boldog érzéssel köszönte meg a jókívánságot és így egészítette ki: „Inkább lennék az élet fejedelme, hogy végre már egyszer én parancsolhatnék ennek a kutya életnek, amelyik annyiszor kibabrált velem!“ Derültünk a szellemes kijelentésén és még fokozottabb hangulatban emeltünk poharat jóegészségére.

Nagyon szeretett cigánymuzsika mellett nótázni. Szatmári Balog Imre és Bornyász Béla voltak a kedvenc primásai. Ők sincsenek már az élők sorában. Órák hosszat el tudott nótázgatni barátai társaságában. Kellemesen csengő baritonját mindig élvezettel hallgattuk, vagy halkan kísértük. A „primet“ mindig ő vitte. Kedvenc nótája volt: „Meg kell a búzának érni, / Ha minden nap meleg éri! / Meg kell a szívnek hasadni, / Ha minden nap bánat éri! // Le van a búza aratva, / Keresztbe is van már rakva. / Ahány szem van egy keresztbe, / Annyiszor jussak eszedbe —/“. Ugyanennek a dallamára énekelt egy kedves doina-változatot, amelyiket kívüle azóta sem hallottam senkitől“ „M-aș sui pe dealui Cernei! / Să-mi văd mîndrulița dulce! / Că nu-i floare mai frumoasă / Ca a mea Mărioară, / Ca a mea Mărioară!“.

Többek között egyszer igen hangulatos nótaestet rendeztünk, talán éppen annak örömére, hogy az „Érdemes művész“ címmel tüntették ki. Egyik frissen hozzánk szegődött barát csodálattal kérdezte meg tőle, mi a titka annak, hogy ilyen lenyűgözően nótás kedvvel tud mulatni? A legmeggyőzőbben válaszolt: „Kedves Barátom! Ennek egyszerű a titka: **az én lelkemben mindig két jóhiszemű ember nyújt egymásnak testvéri jobbot: egy doinázó, becsületes román és egy nótáskedvű becsületes magyar... Különbenis, hogyha az úristen személyében elfér három személyiség, az enyémben csak megfér kettő!**“ — jegyezte meg tréfásan a mester.

Avasi szekeres (1947)

Gyakran emlegette, hogy nótázó kedvét apai nagyapjától, nobilis Papp Jánostól, örökölte, akit Szilágyság peremén „daloslelkű“ papként emlegettek és, aki arról volt híres, hogy lakadalmakon színes rigmusokban kívánt sok boldogságot az ifjú pároknak.

Mindig nagy tisztelettel beszélt elődeiről. Hagyományok, családi írások, levéltári kutatások segítségével összeállította visszamenőleg a szerteágazó Popp-família családfáját, amelyet a szintén Popp Aurel névre hallgató egyetlen, Szatmáron, élő orvos fia nagy kegyelettel őriz. Az ősi familiát alkotó elődeit így jellemezte: „Népet szerető, küzködő, dolgos emberek voltak elődeim és magam is ezt teszem!“

Egyik képét „A kőgörgetőket“ (a szatmári múzeumban látható) az együttélők testvérisége szimbólumának tartotta. Ezzel a szándékkal festette. A képen három verítékező munkás minden erejének megfeszítésével görget egy hatalmas sziklakövet a görönyös úton. Az egyik munkást saját magáról, a másikat Sarkady Sándor szobrásztanárról mintázta. Mindkettő felismerhető a képen. A harmadik munkás háttal áll és úgy segít nekik a nehéz munkában. **„A testvériség sziklakövét' taszítja egy román, egy magyar, és egy német, hogy a megértés és a kölcsönös megbecsülés várának erős alapot építsenek. Nem könnyű feladat ez, de ebben a nemes munkában részt kell vennie minden becsületes embernek románnak, magyarnak és németnek ebben a hazában!** Ezt a gondolatot jelképezi ez az alkotásom“ — mondta a nagy művész, valahányszor ezt a képet szemléltük.

Egyik 1951-ben írt levelében félig tréfásan, de azért komoly meggyőződéssel írja, hogy őt állandóan négy múzsa veszi körül: a festészet, a szobrászat, a költészet és főmúzsája ,a felesége. Az első három állandó bírkózásban van az ő lelkében. Főmúzsájának pedig az a feladata, hogy kibékítse a marakodó múzsákat és mindig a legtermékenyebbik felé irányítsa őt! „Mindig a drága feleségem arcáról olvasom le, hogy melyik múzsámmal kössek szövetséget“ — ismételte gyakran jóízű humorral. Élete utolsó szakaszában kissé hátat fordított a festészetnek. Így jónéhány, komoly munkája félbemaradt és a tervezett, nagy történelmi kompozíciói már csak vázlattöredékekben készültek el. Valahányszor arra biztattam, hogy „ragadjon“ ecsetet, mindig azt válaszolta, hogy „alszik a múzsám, de majd felébred. Van ideje, mert 110 évig élek!“

Hát nem úgy történt, de csak fizikailag! Szelleme halhatatlan marad és a félbemaradt alkotásai is az ő teljes és örökértékű művészetét tükrözik.

Irtak már róla, de idekívánkozik egyik önarcképével kapcsolatos szellemes megjegyzése: amikor megkérdeztem, hogy miért éppen gatyaszárban örökítette meg saját magát. „Fiam! Annyi szoknya mellé bevonulhat már a gatyaszár is a művészet világába“. Ebben az időszakban ecset helyett inkább a tollat forgatta. Verseket írt, kiterjedt levelezést folytatott távoli barátaival, költőkkel, írókkal, hivatali személyekkel. Szerette volna megírni az új társadalom hőskölteményét. Bizonyára, a még rendezésre váró írásai között lehetnek ebből részletek. Közben nagy lelkesedéssel kertészkedett is, azzal az indoklással, hogy a saját termésből készített zöldfuszulyka, meg salátaleves mindennél finomabb!

Egy látogatásom alkalmával éppen egy újtípusú füstölőt tervezett. Megkérdeztem, hogy miért éppen ezzel foglalkozik. „Bolyai Farkas saját tervezésű kályhát készített, Michelangelo széklábakat faragott. Ezek után úgy gondolom, hogy én is készíthetek saját tervezésű füstölőt, annál is inkább, mivel effélét egyik sem készített“ — jegyezte meg a mester.

Közben fáradhatatlanul tevékenykedett az adyfalvi Ady múzeum, a költő szülőházának rendbetétele dolgában és a költő születésének 80. évfordulójára rendezett ünnepségek megszervezésében. Sajnos, közbejött betegsége miatt az ünnepségeken nem vehetett részt, de igényelte, hogy mindenben és részletesen számoljunk be azokról. Meg is tettük. Még betegágyában is a testvériség ügyét szolgálta és ápolta...

Jelmondata volt és idézte is, valahányszor csak tehette: **„Vagyok olyan jó román, hogy népem iránti szeretetembe beleférjen a magyar ember iránti tiszteletem és nagyrabecsülésem“.** Ezt a jelmondatát minden tettével igazolta is.

Dr. Kakassy János

AZ ÉLET MINŐSÉGE

MŰSZAKOSÍTÁS, KÉNYELEM, EMBERI MÉLTÓSÁG

Jürgen Habermas, müncheni társadalomtudós egy vitázó tanulmányában megállapitja, hogy a szükségletek értelmezése megváltozik a termelőerők fejlődésfokával. Valóban, a szükségletképzet a maga összes énleges változataiban lényegében tényszerű történelmi tudattermék, mely az emberi nem természetes szükségletei kielégítésének alaphelyzetéből indulón változott a történelem folyamán. Egy 1902-ben megjelent Zola-regényben (Tisztesség uriház) a vidékről Párizsba került fiatalembernek így dicsérik a házat, ahol hónapos szobát bérel: „Mindegyik emeleten folyóvíz és gáz van". A termelőerők és azzal összefüggésben a fejlődő tudomány száz évvel ezelőtti szintjén a lakástűrának e minősége luxusszükségletnek számított. Manapság a fejlett és fejlődő világ régiein a közművesítés alapvető szükséglet, a gázvilágítást kiszorította a villanyvilágítás, a földgáz a távfűtés nyersanyaga lett stb. A komfort egész mechanizmusa, felszerelés-rendszere és annak zavartalan működtetése nagyüzemből mindennapi fogyasztási szükségletté változott. Máról-holnapig ez a számtalan nyelvbe átvett (eredetileg az angolból átvett szó «comfort») valójában kényelmet jelent. Minthogy erről van szó: az emberi munkát és alkotásban az emberi létet megkönnyítő, a nehéz fizikai erőfeszítésektől megkímélő műszaki mechanizmus objektíve — nemcsak óhajtottan, célkitűzötten — századvég alapvető emberi szükséglete.

Fejlődésterveink új ötéves szakaszában a gépesítés, automatizálás, kibernetizálás további, nagyfokú bevezetése, általános elterjedése megy végbe. Egymillió-egyszázezer lakás épül. Ehhez igazodva növekszik a vízszolgáltatás, a vízelosztó hálózat, a csatornázás, az utcahálózat korszerűsítése, a városi közszállítás, a reálbér szinthez viszonyítva ötvenhét százalékkal növekszik a közszolgáltatások volumene. Mindezek a gazdasági jellegű mennyiségi mozgások mellett vagy közvetlenül az ember kényelméről gondoskodnak. Hiszen a gépesítés a legkülönfélébb alakjában is, de főként a modern elektronikus távvezérlés és automatizálás, gyakorlatilag minden nehéz testi munkát kiiktató gépek, a parányítás ,a műanyagvegyészet, a kibernetikus termelésirányítás korszakában mindenekelőtt az emberen megkímélik az embert az erőfeszítésnek attól a fajtájától, mely hosszú évezredeken keresztül egyet jelentett a munka jelenségével és fogalmával. Mondjam-e még, hogy a korszerűen művesített lakás, a korszerű hálózat, a közszállítás, a szolgáltatások bővülése rendre-szerre felmentesíti az embert fizikai és egyéb vesződségektől, több szabad időt teremt számára?

A kényelem mégsem öncélérmű az élet minőségének szükségletmezejében. A fölszabadult, felmi töltetű ésszerűség öncélt csak az emberi teljességet keri, a teljesen felszabadult emberi személyiséget. A műszaki bálványimádás a technika világméretű elterjedésével (mely kétségtelenül az embert kímélő kényelem egyik döntő föltétele) az emberi összkérdések megoldásának hitét hirdeti. Meddő hit ez is, a maga egyoldalúságával, robotmessianizmusával, technikai csodavilág káprázataival. Bacon, aki alighanem a tudomány és a technika első filozófusa volt, már a XVII. század elején megsejtette, hogy az emberi teljesség megteremtéséhez nem elegendő az emberi fizikum megtoldása a tudomány és a technika erejével: „A puszta kéz — írja a Novum Organum-ban — és az önmagára hagyatkozó értelem egyaránt keveset ér: szerszámra és segédeszközre van szüksége az értelemnek éppúgy, mint a kéznek. És amint a kéz szerszámai kiváltják vagy irányítják a mozgást, éppúgy segítik vagy óvják az értelmet az elme szerszámai." Az eszményi fejlődésrajzolat függőségi vonatkozásában a viszonyok alakulása akkor emberközpontú, ha a kéz segédeszközei megteremtik az értelem számára a védettség és a szabad mozgás föltételeit. Tárgyunk szerint: ha nem az ember válik a technika, illetve a belőle áramló kényelem rabjává, hanem a technika, illetve a kényelem szolgálja az embert.

A műszaki fejlődés, édes gyermekével, a kényelemmel együtt, ellentmondásos, mint minden társadalmi jelenség. Ha nem is érthetünk egyet Heideggerrel, aki a Technika és a fordulat című tanulmányában azt írta: „a technika a modern ember sorsa lesz, létsorssá válik", ha nem is lehet fönntartás nélkül elfogadni tételét, mely szerint a gépi civilizáció, a műszakiság planetáris jellege a teljes emberi elidegenedés és uniformizálódás forrása, észleletei ugyancsak meggondolkoztatóak. A műszaki túltengésben benne van valóban annak a lehetősége, hogy a teremtett tárgyi világban az ember maga is tárggyá váljék, eltárgyiasuljon, föladja személyiségét, de a technika önmagában véve se nem áldás, se nem átok, nem jó és nem rossz, hanem alapvetően az adott társadalmi létobjektiváció függvénye. Adott és alakuló társadalmi objektivációnkban a technika tételezett célértelme az emberközpontú társadalmiasság megteremtését szolgálja.

Ám korántsem ellentmondások híján. Nem csupán a műszaki struktúrák fejlesztése során föllépő ellentmondásokra gondolunk a társadalmi mozgásban, hanem a műszakosított, szociológiai vetületében városiasodott és városiasodó létvitel ellentmondásaira is, a kényelmi állandók emelkedésével a civilizációs ártalmak jelentkezésére, az emberközi kapcsolatok elbonyolódására, a természeti környezetelemek szerepcsökkenése következtében föllépő betegségekre, a folytonos műszaki változásokkal együttjáró stressz-tünetekre stb. Mindezek a jelenségek a műszaki haladás ambivalenciájának objektív törvényszerűségéből fakadnak, de korántsem vastörvények, mert egyfelől manipulálhatók, másfelől tudományos ésszerűséggel irányíthatók. A XII. pártkongresszuson elfogadott közvetlen és távlati tervek ezért irányozzák elő a környezetvédelem, az egészségvédelem, a testkultúra és a művelődés anyagi alapjait és strukturális kereteit, hangsúlyozzák megnövekedett szerepüket a társadalmi létben.

Heurisztikának nevezik azt az eljárást, amellyel logikai úton megközelíthető egy megoldandó probléma, a valamire rájövés művészetét; magától értetődik, mily jelentős a szerepe a jövőkutatásban, a prognosztikában. Alkalmazásához nyilván szakemberek egész kutató csoportja szükséges, már csak azért is, mert az előrejelzéshez és megoldásmódozathoz a kérdéskör teljes információforrásának föltárása szükséges. Az közíró efféle műveletekre természetesen nem vállalkozhat, csak éppen érzékelheti, hogy a megiramlott műszaki fejlődés és a velejáró kényelmi tényezők növekedése miféle kérdések megoldása elé állítja egész társadalmunkat. Hosszú folyamat teljében vagyunk, melynek tetőzése nehezen előrelátható, tény azonban, hogy a most születő nemzedékek, a 2000-ben húszévesek már kizárólag a ma még csak heurisztikailag megközelíthető kérdések valóságos közegében fognak élni. Nem mindegy miként alapozzuk meg számukra a megoldások lehetőségét, az élet minőségének miféle jellegét, a minőségképzet milyen tartalmait hagyományozzuk rájuk. Terveink mutatóiból éppen ezért mindenekelőtt a felelősség minőségi mutatói kibetűzendők.

Heidegger technikai sorsképzete valójában a Napoleonét korrigálja, ki szerint a modern sors a politika. A természetfölötti sorsképzet világiasítását ezzel Heidegger visszaveszi, mivel a technikát az ember fölött vakon uralkodó erőnek tételezi. Kétségtelen, hogy a világ jelenségei, sorozatos válságokat teremtő strukturáltságának ellentmondásaiban adva van a lehetőség az ambivalens műszaki fejlődés negatívumainak túltengésére. Gondoljunk csak a haditechnikára és a fegyverkezési hajszára. Valós tehát a veszély, hogy az ember elveszítse, elveszejtse önmagát. Mindez azonban csak fokozza a másik lehetőség útjain járók munkájának és harcának jelentőségét. Azokét, akik mint jómagunk is, nem törődnek bele a zsákutcák reménytelenségébe, hanem a kiutakat keresik... Herbert Marcuse kedvenc mondása volt, hogy jobb élni, mint meghalni, és jobb jól élni, mint rosszul élni. Bármily pragmatikusnak és parlaginak is tetszenék e kijelentés, mint minden aforizma, nyilván ez sem szószerint értendő. Mert benne az élet méltóságának igénye lüktet. És alighanem ezzel a méltóságigénnyel alapozható meg az élet minőségének képzete.

Szász János

„A VÉLEMÉNYEMRE KÍVÁNCSI?" (Pusztai Péter felvétele)

SÖTÉTKAMRA

KÁPRÁZAT FEKETE-FEHÉRBEN

Aki annyi feketét látott életében maga körül, aki annyiszor mosdott ki munka után, reménytelenül s mégis bizakodón sikálva kezeit, akire annyiszor nézett vissza a tükörből a kohómély feneketlen árnya, akit annyiszor káprázтatott el a tűz, megállás nélkül, váltásban, hogy már-már beleszédült, aki úgy veti le a kezeslábast, mintha pállott éjszakából bújna elő, annak oly tiszta, vakítóan fehér lehet az álma, mint a mélység fölött kerengő szabad sirályok lebegése az ébrenlét partjai közelében, amiktől ha elszakadna, maga lenne a behunyt szemű, feltartóztathatatlan zuhanás.

Cseke Gábor

SIRÁLYTÁNC (Barta Lajos felvétele)

POPP, Aurel festő

BOREGHIDA István: Harcos müvészet. = Igaz Szó, 1973.7.sz. 124-125.p.

Nagybányához közel, Szatmáron élt *Aurel Popp*, nyaranta pedig éveken át Felsőbányán dolgozott.

Az érkávási görög-katolikus pap fia még gyermek volt, amikor Ady Endrével megismerkedett. A főiskolát Budapesten végezte, ahol újra összekerült a költővel s annak irodalmi körével. Az első világháború kitörésekor mozgósítják. Hazatérte után közvetlen élmények nyomán a háborúellenes kompozíciók egész sorát alkotja: Utolsó parádé, A roham, Gáztámadás, Ki tudja?

1923-ban festi meg főművét, az Új Krisztust. Drótakadályokra hulltan egyetlen katona ernyedt fejjel, ernyedt tagokkal. A kép egységes szürkészöld tónusú. Hátulról halványan derengő fény glóriaként fogja körül a megkínzott alakot. Az első világháborúban céltalanul megkínzott, meggyilkolt katonák emlékére alkotta a művész. 129 p.

felhajtást kedvenc lapjában kedve
ról itt legyen elég csak annyi, hog
sik lapja, a *HVG* díjtételei mögött.

Február 15-én pénteken a 20
reménybeli szerzője, ***Ascher Tama***
és a főszereplő. Meg fogjuk kérde
színházak felől lessük-e a fényt, h
milyen érzés Párizsban premiert t
karját. mert a színpadon Platonov

Kérjük a késve jövőket, hog
nem stílusos, a szünetben a bort -
tel — műanyag pohárból vagyunk

„Futurum ante portas".

SZIGETI PÉTER

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Elsa 1979 IX 2.
Popp Aurél

festőművész

1979.
SZEPTEMBER 2.

• VA

1021

ÉSZAK FESTŐJE

Szatmár egy festő, a rajz egy nagy mesterének városa. Neve: POPP AURÉL. Egyetlen más művészet, egyetlen más művész sem írta nevét ily markánsan az ezeréves város szépségeinek címerébe. A festő születésének századik évfordulóján (1879. augusztusa, Érkávás, ma Szatmár megye) bizonyosak vagyunk afelől, hogy műve bekerült festőművészetünk fő vonulatába, egyúttal más kezdetek táplálója, a képzőművészet megtermékenyítője lett.

„Érzem, tudom, hogy tekintetem és a mű közé valamilyen kísértet kerül: a kor kísértete, amelyhez a mű tartozik, a koré, amelyhez az én látásom tartozik". Ez a „kísértet", amelyet Gaëton Picon nevez meg, uralkodik a művel való találkozás pillanatában. Hány akadályon kell áthatolnia, áttörnie a tekintetnek, hogy a képben felfedezze önnön rejtett élményeit, olykor egyenesen a színek „héja" alatt. Talán, ha ismerem a festőt, könnyebben megsemmisül az a „kísértet". De bármennyire is szívós, bármily makacsul tartja is magát az a „kísértet", a festészettel való találkozás mégiscsak megtörténik. Vagy azokon a délutánokon, amikor nyitva van a szatmári múzeum Popp Aurél szalonja, vagy a festő utódainál, vagy ama barátainál, akik őt túlélték.

Észak festőjét a Nagybányai Festőiskolához tartozónak mondják. Ide jöttek — ahol Lucian Blaga szerint „az isten Gauguint utánozta" — Észak fiataljai, hogy a természet után dolgozzanak. Nem csupán a táj „bonyolultabb" itt, mint másfelé Erdélyben, hanem „bár Északon vagyunk, mintha egy merítőkanálnyi déli verőfényben lennénk" (Mircea Zaciu). Igen, ez a „déli verőfény" vonzza a festőket a bányai tájra, enyhítve valamit a klasszikus északi táj szigorúságán, merevségén, lényegében Észak zordsága is megenyhül, s hozzájárul ilyenformán a kolónia vagy akadémikusabban szólva a Nagybányai Festőiskola létrehozásához. A bányászváros mélyeinek emberei sok festőnek szolgáltak modellként.

Az alkotásokon az élet meghatározó tapasztalatai, pillanatai erőteljesen meglátszanak. Az ember, a művész sajátos lázadása, elégedetlensége jellemzi őket. E lázadás csak jobban hangsúlyozza az emberekkel való kapcsolatuk problematikus voltát, a kor hatóságaival szemben tanusított hajthatatlan magatartásukat. Olyan tűzhányó volt ez, amely nagyon messzire hajította volna az elégedetlenség láváját, de amely nem tudott kitörni. Ez táplálta folyamatosan elégedetlenségüket, bizonytalanságukat, magányukat. A vidéki festő életkörülményeinek szorításából, amelyet mindenféle korlátoltság tett még súlyosabbá, eredeti művészet sarjadt ki, erőteljesen drámai hangsúlyokkal.

Egyfajta határozott expresszionizmus keretén belül, Popp Aurélt először legközelebbi hozzátartozóinak vonásai ragadják meg. Igen kevéssé ismert az Anya csodálatos portréja (született Soproni Mária, 1861—1936). A kép mélységesen erdélyi jellegű: egy karosszékben ülve, könyökét az asztalra helyezve, az Anya egy könyvből olvas. Szemüvege orra hegyére csúszott, botját az asztal egyik sarkára akasztotta, az olvasás e pillanatban valamiféle szertartás szerepét tölti be, az időnek — látszólag — semmi jelentősége. Mindez meghitt, családias hangulatot ad a képnek. Furcsa, hogy hiányzik róla az a tekintélyes és teljes falióra, amely olyannyira jellemző Erdély öreg házaira. Ám lehetséges, a festő úgy gondolta, az idő múlását ezáltal túlságosan is didaktikus módon érzékeltette volna.

Az anya ideális modell a festő számára, az egyetlen életmozzanat, ahol nem lehet őt „kiagyalással" meggyanúsítani. Az otthon, a csend, a nyugalom egyetlen oázisa a művésznek.

A háborús évek, az első világháború harcai felfedték előtte az élet tragikus oldalait, a megaláztatást, a ki tudja milyen őrülettől meggyötört emberi sorsot. A hadműveletek bibliai ihletésű művek megalkotására ösztönözték, mint amilyen a Keresztrefeszítés, de a Fadöntés vagy a Szekeres is, amely bár témájában N. Grigorescu Ökörszekeréhez hasonlít, megkülönbözteti tőle a görcsösen feszült légkör, a festő menekvés nélküli gyötrelme: abban a szekérben mintha ott volna az egész földgolyó súlya! Két közismert önarcképe is lázadóként mutatja a festőt. Egyiken, amelyet idős korában alkotott, csupasz mellel áll előttünk, egyik kezében az ecset, másikban a paletta, s mintha csak valamely valós vagy képzelt ellenség felé mosolyogna irónikusan, mintegy „lerázva" magáról életének számtalan elégedetlenségét, beteljesületlenségét.

Elhangzott olyan vélemény is Popp Aurélről, miszerint a táj, a Felsőbánya környéki természet kivonta volna őt ama emberi zsivajból, amely „ott lent" kavargott. Vagyis, hogy a táj valamiféle menedék volt az ő számára. Pontatlan ez a vélemény, ha arra gondolunk, hogy a festő legjelentősebb alkotásai a nagybányai, illetve az alföldi tájból ihletődtek. A festő a nagybányai iskola kiegészítő színtechnikájával alkotja meg ama bizonyos felsőbányai képeit, még akkor is, ha némely kompozíció valóban hasonlít a hegy lábánál kanyargó folyóhoz, e képeket a vizualitás, határozott perspektíva jellemzi. A Falun, a Kertben, a Zöld szimfónia a falusi, patriarkális szépség, a természet visszatérő ciklusainak, az élet győzelmi szakaszainak dicséretei. A festő kedvelt évszaka a tavasz meg a nyár. Művészetéből nem hiányoznak a bukolikus elemek sem, mint amilyen a Kövér legelő, meg a Nyárfák. Másutt ünnepélyesen légkör világítja meg annak lelkiállapotát, aki vallott általuk: Almaszedés.

Van a festőnek egy olyan képe, amelyet ars poetica-jának tekintek, bár a festők általában tartózkodnak attól, hogy a mű univerzumára ablakot nyissanak. A Szörnyeteg című tájképről van szó. Egy felleg ólálkodik a síkság fölött, arra várva, hogy rátörjön a nyers zöld mezőre, amely maga is mintha megzavarodott volna a szörnyeteg jelenlététől. Félelem és titkos nőies vágyakozás, várakozás, egy el nem kerülhető találkozás. A vegetáció hívását hallani a rónán át, és viharként a válasz is megérkezik bizonyosan. A szörnyeteg gyorsan ellobbantja életét, talán egy festő-élethez hasonlóan...

Nézem Ziffer Sándor Popp Aurélről készült portréját, az elégedetlen, gyötrődő embert, aki mindenféle előítéletekkel harcolva is rejtegeti nyugtalanságát. Merengő arc, e jellegét erősíti a homlokra szorított ujj is, mintha azt mondaná, véget ért immár az értelmes emberi világgal való civakodása. Vajon, valóban véget ért? Nem hiszem: a harc tovább tart. Ez csupán a művészet titka vagy varázsa, amelyről G. M. Cantacuzino azt mondta: „festeni közelebb áll az álomhoz, mint írni".

Scarlat Grigore

ÉN RETYEZÁT“

EP ÁSA

„kinőtt“ a munkagödörből, tehát semmiképpen nem ismétlődhet meg hasonló eset. De még ma is drámai látvány a pusztítás nyoma, a Nagyvíz medrében ott fekszenek a megfeketedett fémdögök, egy-egy felismerhetetlenné gyűrt kocsialváz, összelapított cementsiló, tartály, a vaslemez mintha holmi pléh lenne, a kavicspadokon itt is, ott is rossz gumiabroncsok ülnek, mint valami nagy lapos fekete madarak... A partra vetett betontuskók, épületalapok, hídfők, a kimosott és elhordott kanyarulatok mutatják az özönvíz kolosszális erejét! Az anyagi kárt hozzávetőleg negyven millióra becsülik. De a szervezett és fegyelmezett védekezés következtében, az élőerő megmenekült. Megmenekült mindenki, egyetlenegy asszony kivételével, aki a katasztrófa pillanataiban visszarohant a barakkba valamiért. Az életével fizetett érte. Akinek biztosítási kötvénye volt, az ADAS mindenkit kártalanított. A többi telepi külön Elnöki rendelet alapján részesült gyorssegélyben, az elpusztult személyi tulajdon reális fölbecsülése után... Az emberek ma se felejtik azt az éjszakát, neurotikusak a puszta emlékétől is.

Az özönvíz emlékétől.

Három hónap alatt helyreállítottak mindent — és ma már úgy beszélnek az egészről, mint egy epizódról, a havasi front egyik hadműveletéről.

Talán már a harmadához ért a Retyezát: épülnek a vízgyűjtőalagutak, épül a szállítóalagút, a nyomócső, a vízfő, épül a helység mélyében az erőmű csarnoka, a csatlakozó és kiszolgáló vágatok. És a völgyzárógátnál befejeződött a talapzat konszolidálása.

De a munka nagyja, kétharmada még hátra van.

Csak hogy közben átértékelődött az egész hazai energiaprogram! A Retyezát és az összes magashegységi vízépítési objektum előre avanzsált, a kiemelt főberuházások közé került, hiszen reális a lehetőség, hogy az ország egész felszíni vízkészletét, ezt a megújuló hatalmas energiaforrást hasznosítsuk. A vízerő-gazdálkodás új programja új gondolkozásmódot is jelent egyben: nemcsak óriás-vízerőművek fognak épülni, mint a Vaskapu I, II, vagy az Argeș, Lotru, Olt, Meleg-Szamos, Retyezát, vagy a készülő Nagy-Szamos, hanem a kiserőművek egész láncolatát kell néhány gyors évtized alatt megtervezni, megépíteni és üzembe helyezni. Száz és száz mikrocentrálét. Mint például Norvégiában, ahol a vízerőkészlet egészét energiatermelésre használják.

Mi van még hátra a Retyezátban?

Gura Apelor, Gura Zlata, Brădețel, Brazi, Riușor, Netiș, Nucșoara, Riu Alb, Riu Bărbat... Hány bázistelep! Hány föld alatti vágat, alagút-részlet, a Robins fúrópajzs telephelye, hány vízfoglalás a havason! Ellátótelepek, műhelytelepek, a transzport, a nehézteher-bázis, autóoszlopok, kőbányák... Aztán a szakótelepek, nyolcezer ember hétköznapjai, iskolák, orvosi rendelők, mentőszolgálat, házasságok, válások, fegyelmi ügyek, hány részlete a „havasi“ életnek!

Mi van még hátra?

Egyelőre csak a terepet azonosítom, ez is többnapos gyalogút — telepről telepre...

Szinte kívánkozik ide az újságírós fordulat, ide is írom:

Embertől emberig.

Marosi Barna

TENGER KAL

Amikor Lujzáék megérkeztek Désről, és becsengettek a fővárosi negyedik emeleti lakásba, az ajtót nyitó Adorjánnak egészen váratlanul egy harminc éve hallott kuplé jutott eszébe. Hogy azt mondja „tizenkét kofferrel vonult be, legbelső életembe nyúlt be a vendég“. De aztán haladéktalanul és illendően el is szégyellte magát, hiszen Lujza elsőfokú unokatestvére volt, mondhatni kedves és szeretetreméltó, csak az Adorján tapasztalatai mélyén berregett fel egy rég elfelejtett vészcsengő. Az urával sem volt semmi baja, ha fölrakta a sakkfigurákat a táblára, még jól el is lehetett tölteni vele az időt, és a gyerek, hát istenkém, milyen egy gyerek? Nyughatatlan, pákosztos, bajkeverő, de ahogy mondani szokták, nemcsak azért szeretjük.

Ha jól megnézzük, Lujza inkább az Adorján feleségének ment az idegeire. Mert többnyire a konyhában ütötte fel a főhadiszállását, és kissé agresszívan változtatta meg az ételek vegyi összetételét: „azt nem úgy csinálják, lelkem, szegény anyám csombort tett bele, s mi az, hogy két babérlevél, minimum ötöt tégy bele, és nem szerecsendióval, hanem gyömbérrel, és nem olajjal hanem disznózsírral, és mazsola nélkül nem lehet, és vaníliaport nem szabad használni, csak rudacskát, és... és...“ S a fenyegető felhők már be is borították a rokoni szeretet porcelánkék egét, csak egy tenyérnyi derűs folt maradt rajta, mikor Lujza egy karosszékbe vetette magát és kijelentette:

— Ne is próbáljatok marasztalni, átutazóban vagyunk, hajnalban indulunk a tengerpartra!

Megkönnyebbülten felsóhajtani persze egyáltalán nem illett, ezt a műveletet Adorjánék csak a leikük mélyén végezték el, de Lujza erre sem hagyott időt, mert már folytatta is:

— Most jöttek meg a Szabó doktorék, azt mondták, hogy nehéz a főszezonban szobát szerezni, s ha van, akkor drága, ezért úgy gondoltuk, hogy elkérjük tőletek azt a jó cseh sátrat. Megleszünk mi a kempingben is, elvégre nem vagyunk még olyan öregek.

— No persze — hagyta rá Adorján —, tágas, szép sátor, van hozzá gumimatracunk is, egészen jól boldogulhattok vele.

Így aztán különösebb zűr nélkül telt el az este, és Lujzáék reggel sem késtek el a pályaudvarról, s Adorján ti-

MO

Vajon hányszor mosol
Valami külföldi képe
öregedő amerikai filmcsi
tott végre magán. A sebe
kedett: 5000 mosolyt bir

Ötezer mosolyt nagyo
hogy kitartson. Mert vi
nap alatt is elköltheti...
hollywoodi divának ninc
lább fényképezkedés vag
kell a fogát. És szerinte
igazi mosolyra vagy smil
ezentúl csak tragikus sz
nésznő?

...És kire mosolyognék
ezer vagy ötszáz vagy ötv
— elgondolni is szörnyű —

VIHARBAN

vastag kötetre rugó levelezés
leltek De Gaulle-lal, de iratt
rakban bizonyára fölbukkan ma

A szobor rejtette titok*

Popovits, a szobrász és ékszerész

„...ítélhetnénk a szépség felől az
ő engesztelhetetlen viszonylagossága alapján.
Így például a *távolság* is vezethet szépségre,
mert elleplezi a tökéletlenségeket és
szabálytalanságokat – és ugyanez vonatkozhat
az *eltúlzott közelségre* is, mert még hatásosabbá
teszi a megvalósított finomságokat."

Mészöly Miklós

*

„Munkásságom az évek során felhalmozott tapasztalatból származik. De a természet – ami nélkül elképzelhetetlen, amit csinálok –, éppoly fontos forrása az ihletnek, mint az előbbi."

Popovits Zoltán

* Részlet a *Távol és közel* című esszésorozatból.

Tiszta, világos, átlátszó: Popovits Zoltán lakásának egy részlete

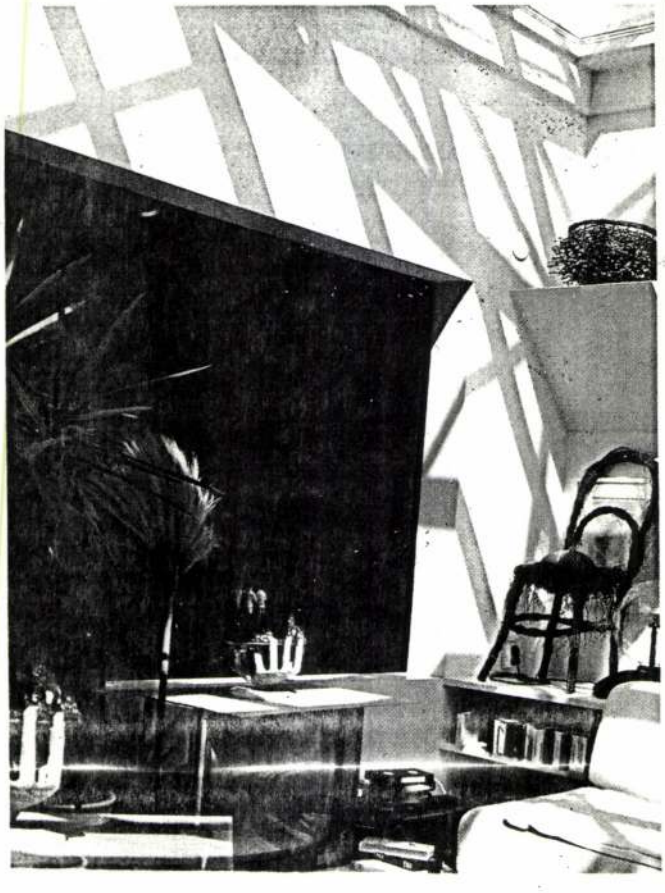

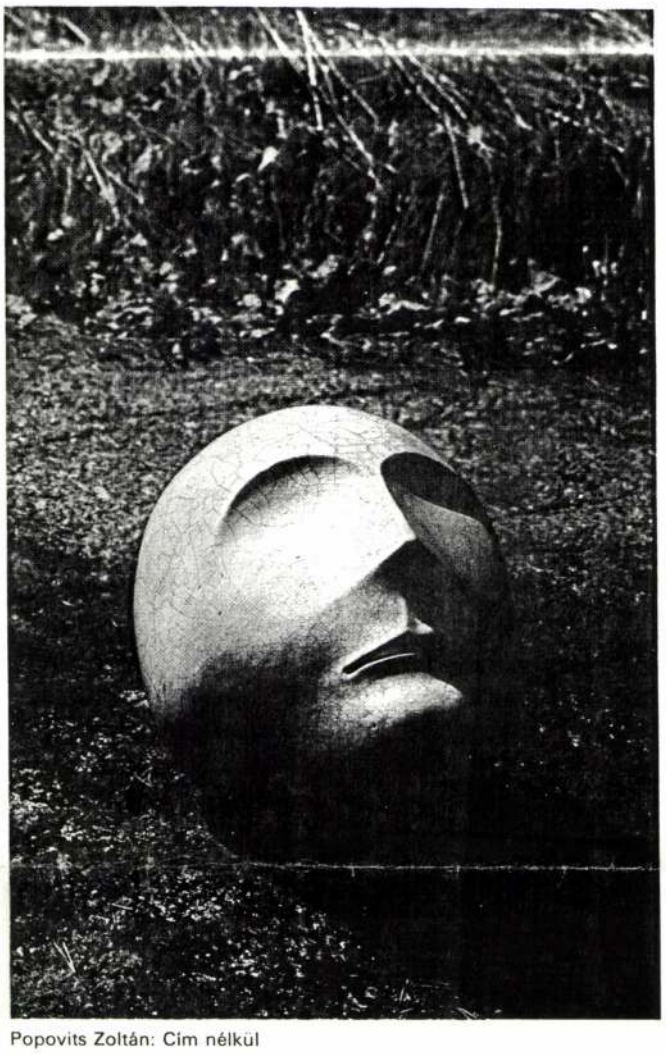

Popovits Zoltán: Cím nélkül

Popovits Zoltán magyar származású amerikai állampolgár, aki több mint két évtizede Finnországban él. Egerben született 1940-ben. Kilencéves korában vándorolt ki szüleivel először Ausztráliába, innen az Amerikai Egyesült Államokba mennek, s a Colorado-beli Denverben telepednek meg. Két évig az itteni egyetemen, majd három évig a cansasi Képzőművészeti Főiskolán tanul. 1965-ban egy évre Finnországba, az ottani képzőművészeti főiskolára kerül ösztöndíjjal. A folytatás már talán egyszerű: újabb ösztöndíj, majd finn feleség, letelepedés. Azóta itt, Helsinkitől harmincharmincöt kilométerre él egy elhagyatottnak tetsző csendes vidéken.

Popovits Zoltánnak Európa számos országában volt kiállítása, de Amerikában és Ausztráliában is. Első önálló bemutatkozására 1965-ben Denverben került sor. Számos kiállítás és több, elsősorban Helsinkiben felállított köztéri szobor mellett, több érkékes díjról és elismerésről is szól a rövid életrajz.

1975 óta a híres-neves ékszerkészítő cég, a Lapponia Jewerly Oy egyik megbecsült tervezője. Itteni munkái – évente készített kollekciói, amelyek elsősorban exportra készülnek – megélhetésének alapját adják. Így tud az itt megteremtett pénzből aztán kedvére és örömére szobrászkodni, bár ugyanolyan kedvvel és örömmel készíti ékszereit: a nyakékeket, karkötőket, fülönfüggőket, gyűrűket. „Ez

POPOVITS Zoltán
M 1989/3

egy más világ, új világ volt – mondta –, amely új dimenziókat és lehetőségeket nyitott számomra."

„Arányos, világos, átlátszó" – mint a tiszta víz. Mi ez? Az egyik válaszom ez lehet: Popovits Zoltán saját tervezésű lakása. De ilyenek a szobrász gondolatai, művei, s ilyen lehet ő maga is. De az arányos, világos jelző, hogy bővítsem a felsorolást, érvényes a természet teremtette formákra, a sziklákra, kövekre és a fákra is, amelyek körülveszik otthonát, s amelyek nagy hatással vannak életére, életművére. Mielőtt gyanút ébresztenék bárkiben is, hadd áruljam el, hogy az előbbi kezdő félmondatot azért tettem idézőjelbe, mert ezt *Kodály Zoltán* mondta a magyar népdalról. S a folytatást, hogy „elszánt energia sugárzik belőlük", mármint a magyar népdalból, azt is ideírhatom, miközben én Popovits Zoltánra és szobraira gondolok.

Hogy ez nekem ott, *Kirkkonumi* falutól négy-öt kilométerre, a tündöklő tavaszban jutott az eszembe, a sziklás kertben, az udvaron, a fotózás végeztével, talán nem véletlen. Itt – mi tanyának mondanánk –, a lakásán, műhelyében és birodalmában munkáiból csak néhányat fényképezhettem, mert azok egy része akkor egy távoli kiállításon szerepelt, a nagyobbik részét már eladta vagy szétszedte. Így otthon csak három-négy régebbi és újabb munkáját láttam, ugyanennyit fölállítva Helsinkiben.

Miközben kislányával bement a faluba biciklit venni, a lakásában, annak környékén fényképeztem. Aztán együtt kihoztuk azt a kész vagy majdnem kész művét, amiről s ami fölött sokat beszélgettünk, és amit alig-alig tudtam lefényképezni. Mert az egyik legegyszerűbb forma, ami csak létezik, amit mindenki ismer: házforma, de egyúttal a kisgyermek koporsójára is emlékeztet. Ez is, az is: élet és halál szimbóluma egyszerre.

„Popovits műveinek harmóniáját az adja, hogy lényegében értette meg az élet és halál kölcsönhatásának szükségességét" – írja róla *Kuutti Lavonen*.

A formánál maradva, ugyanilyen egyszerű és harmonikus forma a piramis. Ismét Kuutti Lavonent idézem: „Popovits piramisai egyszerű eszközökkel mesélik el a rég múlt történetüket, az intimtől a monumentálisig, a kamrákban ott rejlik a múló vigasz, mely a lepke szárnyára emlékeztet." Ehhez a szép, metaforikus megfogalmazáshoz azért hadd illesszünk még néhány gondolatot. Mert az intim és monumentális között ott a finoman erotikus (mint a „Thalassa"), a vigasztalanul vigasztaló, s ott a rémület is, amit egy-egy arc (maszk vagy álarc), a romlandó és pusztuló emberi test jelent és jelöl. Itt a vigaszt és harmóniát egyértelműen és mindig a piramis forma adja, kölcsönzi. Ebből egy egész sorozatot készített – és továbbra is készít – Popovits Zoltán, amelyből négyet 1987-ben a VII. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállításon láthattunk. Ezek mind egyforma méretűek (28x28x24 cm), mind terrakotta s mindegyik kinyitható, becsukható. Bármilyen *ötlet*, még ha jónak ígérkezik is, nem biztos, hogy megvalósítása után több lesz, mint érdekesség. Itt az ötlet, amit egyszerűnek is mondhatok, izgalmat és élményt jelent. S ha az, akkor újra és újra átélhető. (De hát ez minden igazi alkotás egyik fő jellemzője!) „Nem kell ezekkel a kezekkel, arcokkal, torzókkal együtt élnem, ha nem akarok – magyarázta az egyik piramist nézegetve. – Ha akarom, becsukom, ha kívánom, ha látni szeretném, kinyitom."

Mit látok, láthatok ezekben a belsőkben, a rejtett kamrákban, amelyek a Bartók Kékszakállú hercegének

Popovits Zoltán: Niké, fenyőfa, 1976

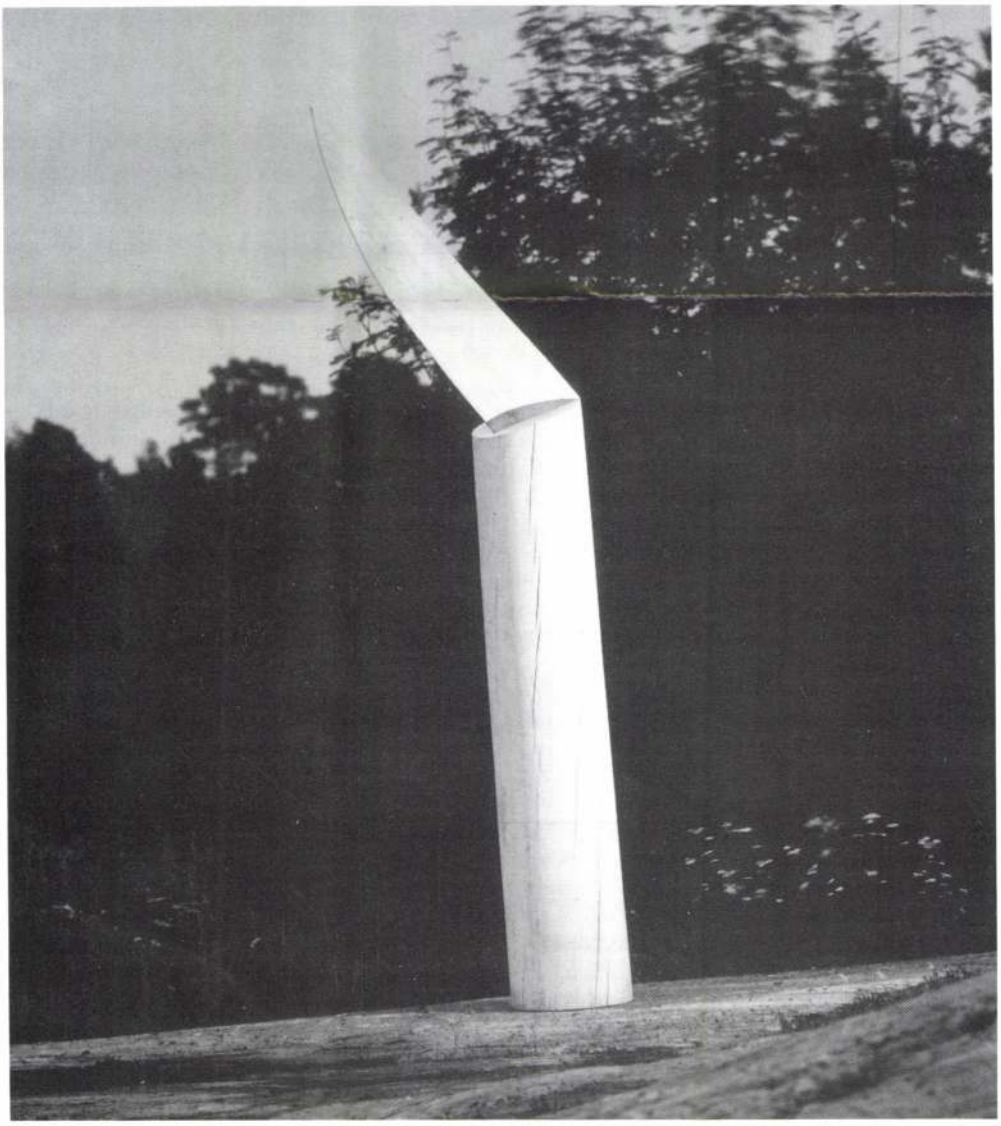

palotájából ismert lezárt, ódon termekhez hasonlatosak, és ahhoz hasonlóan jelképesek is? Talán nem járok messze az igazságtól, ha *József Attila* szavait kölcsönvéve azt mondom: kegyetlenséget és jóságot, napsütést, sivatagot, de homályló s borongó északi fényt is – „az öntudatlan örökkévalóságot".

Itt a bemutatott képen – amelynek címe: *Ravasz értelem* vagy az *Értelem ravaszsága* – egy félig profilban, félig szemből ábrázolt női arc látszik hegyes, kiugró orral, baloldalt szem nélkül, jobboldalt a szem helyén tengeri kagyló lenyomatával. S ha már a kagylónál tartunk, amely több munkájában is felbukkan, mintha az ötlet, az ihlet innen származna. Mert a kagyló belseje, miként ezek a kisplasztikák is, az életet jelzik, mutatják, még ha ez az élet különös, rejtelmes is. Mindkettő szétnyitható, s mindkettő a távoli múltat, talán évezredek emlékét őrzi. Évezredek, élők és holtak rejtélyes, múltbeli üzenetét hordozzák a *Piramis* sorozat egyes darabjai? Talán igen. Miként ez a fehér zománccal bevont terrakottafej is, amely az *Álom és álmodó* című, hasonló fejszobornak az egyik, közeli testvére, amellyel kapcsolatban a ragyogó napsütésben, amíg helyet kerestem és fényt mértem, Freudot idézte Popovits Zoltán: „A testem a végzetem." Ő épp az ellenkezőjét mondja, és a *Fej* sorozat is ennek cáfolata volna, vagyis: „Testemen nem vesz erőt a végzet."

A mitológiából, az antik drámákból jól ismert *végzet* és *sors* mindig tragikus végű. Így van ez a mi életünkben is, bár mitológiáktól fosztott korunkban ezt különösnek, érthetetlennek, elviselhetetlen csapásnak mondjuk, vagy vallásos emberként Istennel perlekedve azt kérdezzük: Miért, Uram...? Miért ez a sújtás, az átok?

A nyírfa vitorlás a jó szélre, a szarvasfej a télre gondol: a műterem egy sarka (fotók Móser Zoltán)

De fordítottja is igaz, még ha egy legyintéssel intézzük is el: ha elkerülünk valami végzetesnek ígérkezőt, ha szerencsével kikerülünk egy balesetből, akkor talán eszünkbe jut, hogy valaki játszik velünk. Miért ez az eszmefuttatás itt, kérdezheti az olvasó. Azért, mert mintha a *végzet és játék* kettősségét mutatnák a Piramis sorozat egyes darabjai, amelyekből most csak címeket sorolok fel: *Soha és egyidejűleg* (1975); *Az Idő férfi – A Tér nő* (1977); *Az anyaméh nem más, mint sír* (1976). Erről a végzetesen pesszimista *Beckett* híres drámájának, a *Godot-ra várva* egyik sötét sora jut eszembe: „A lovaglóülésben a síron szülnek [a nők], egy pillanatig ragyog a fény, s aztán újra éjszaka."

Ez, ennyi volna az élet? – kérdezzük a fentiek után, egy kicsit a szobrokra és kisplasztikákra is gondolva. Bizonyára ennél több, legalábbis az értelmesen megélt, leélt élet, de azért életünk valóban játék a halállal – vagy csak kihívás? –, ami előtt és után ott a titokzatos ÉJSZAKA, a nagy, mindent beborító SÖTÉTSÉG! A valódi sötétséget Finnországban sokkal jobban érteni, hisz évente mindenki átéli, megszenvedi, nem úgy, mint itt vagy délebbre még. (Hogy a sötétet és hideget elűző tavasz valóban a fény és fényesség győzelme, diadala, sőt mámora, azt itt látva láttam, és Popovits Zoltán megyarázatával meg is értettem.)

Egyik vallomásában szólt arról is a művész, hogy a tapasztalat és élmény mellett a természetben fellelhető anyagok és formák – egyszerre mutatják az állandót és változót – igen nagy hatással voltak és vannak rá.

E gondolatot jól és szépen illusztrálja az egyik, talán fő művének is tekinthető *Nike*-szobor. Ezt a fenyőfából készült, nagyméretű (320 centiméter) szobrát 1976-ban készítette. Félszárnyú lett a gyors röptű istennő, a Győzelem istennője? De milyen ez a szárny, s milyen az istennő? Amikor az egyik, a finnekről szóló könyvet átnéztem, vettem észre, a négy jellegzetes finn nemzeti szokás és tárgy között ott szerepel a *finn tőr*, a *pukko kés*, amiről eddig nem tudtam, nem hallottam. (Hiába, bármennyit láttam és tapasztaltam is, a három hét alatt, ez – bár lényeges, fontos bizonyára – valahogy elkerülte a figyelmemet.) E nagyméretű faszobor mintha a finn tőrnek, és egy becsukódó magyar zsebkésnek – gyermekkorunk vásárainak örökös ajándéktárgya – volna a felnagyított, szoborrá növesztett variánsa. Az immár félszárnyú istennőnek különös, szuggesztív erejű, paradox megjelenítése és megjelenése a finn földön, a finn tájban. „Szeretem azokat az anyagokat és formákat, amelyek paradoxonok és rejtélyesek" – vallotta egyik nyilatkozatában Popovits Zoltán. Azt hiszem, ez éppúgy igaz erre a fába álmodott istennőre, mint az aranyból és ébenfából készült ékszerekre, amelyről viselői talán nem is tudják – bár lehet, hogy sejtik! –, aranyból napot, ezüstből holdat varázsolt kezükre, mellükre a művész, s mindezt rejtélyes és sötét ébenfával, szürkülettel és ködfátyollal körbevonva. Példázva, hogy a Nap és a Hold fénye csak e rejtélyes, fénynyelő, súlyos anyag körében ragyog fel igazán.

Móser Zoltán

POPOVITS ZOLTÁN formatervező

Egy formatervező Finnországban

Magyar névre bukkantunk az alighanem legválasztékosabb finn formaművészeti folyóiratban — *Form, function* — Popovits Zoltánéra. „Zoltán", mint Barbro Kulviknak, a lap főszerkesztőjének vele folytatott izgalmas beszélgetésből kitűnik, 1940-ben Magyarországon született, az ötvenes évektől az Egyesült Államokban és Finnországban tanult, s lett szobrász, keramikus és designer. Beleszeretett az akkortájt világhírűvé vált finn építészetbe és formatervezésbe, majd letelepedett a skandináv országban. Ma a Lapponia ékszerkészítő cég tervezője.

Kulvik, ismételten hangsúlyozva Popovits magyar származását, a finn designról vallatja, faggatja őt. Félreérthetetlen: az elegáns lap ilyen nyilatkozatot két teljes oldalon nyilván olyantól kér, akinek már elismert neve, tekintélye van a finn művészek, formatervezők körében és a közvélemény előtt. Hadd idézzünk egyet-mást Popovits kijelentései közül.

A beszélgetés sajátságosan a szinte kibírhatatlanul hosszú skandináv tél és sötétség körül indul, amelynek körülményei között különös jelentősége van, hogy minden tárgy, eszköz, amellyel folyamatosan dolgunk akad, főként ha ott leledzik körülöttünk a lakásban, elveszítse esetleges irritáló, boszszantó tulajdonságait, mi több, igyekezzék a kedvünkben járni. Voltaképpen ezt a meggyőződést olvasta ki Popovits a finn formatervezők munkájából és valamiképpen ez impresszionálta őt magát is későbbi működésében.

Egy másik észrevétel, hogy a Finnországban készült jól sikerült tárgyak alapvetően különböznek például az amerikaiaktól, mindenekelőtt abban, hogy a lehető legnagyobb hasznosságra törve, a lehetséges legcsekélyebb mennyiségű anyagból állítják elő őket. Popovits a „maximális design" kifejezéssel illeti ezt a törekvést. Ezek a holmik — említi —, miután roppant sok időt, munkaórát fordítottak előállításukra, valahol *a művészet és az ipari forma között* helyezkednek el és valami egészen új minőséget képviselnek mindkettő történetében.

Végül a finn exportlehetőségekre fordul a beszélgetés, a szerkesztő azt tudakolja, vajon miként segítheti elő a designer a külkereskedelem sikereit. És Popovits Zoltán — természetesen finnországi vonatkozásban — végtére csupa olyan argumentumot hoz föl, amelyet ugyane tárgyban idehaza is méltán hangoztathatna. Ez esetben tehát idehaza is „próféta" lehetne.

B. J.

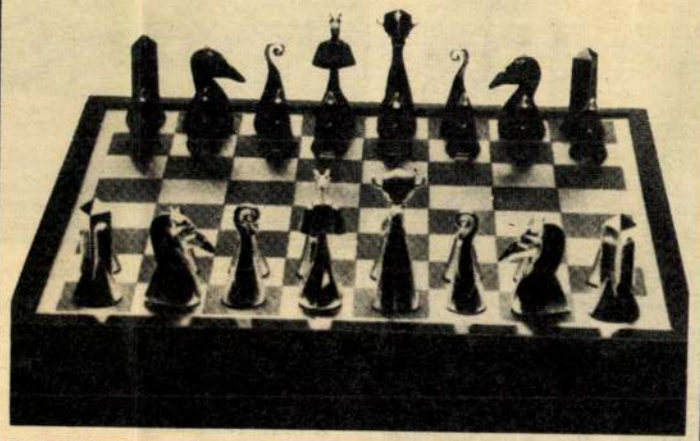

Sakk-készlet, melyet Popovits ezüstből, fából és bőrből tervezett a Lapponia ékszercégnek

Indiai (gudzsaráti) baba
menyasszonyi viseletben

Jávai bábfig
a múlt száz

KÉKESDY K

sszám, megnevezés:

törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér: Ft.

itásánál alapulvett munkaidő: hónap.

rtama: -tól -ig.

itója:

szükséges előzetes engedély kelte, száma:

lő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül

.....

....

zott megbizó

Popovits Zoltán, szobrászművész
Sinkovits Péter: Díjak és mesterek.

8 8 Popovits Zoltán: Soha és egyidejűleg/Never and simultaneously, terrakotta, csont, bőr, 23 × 27 × 27 cm, 1975

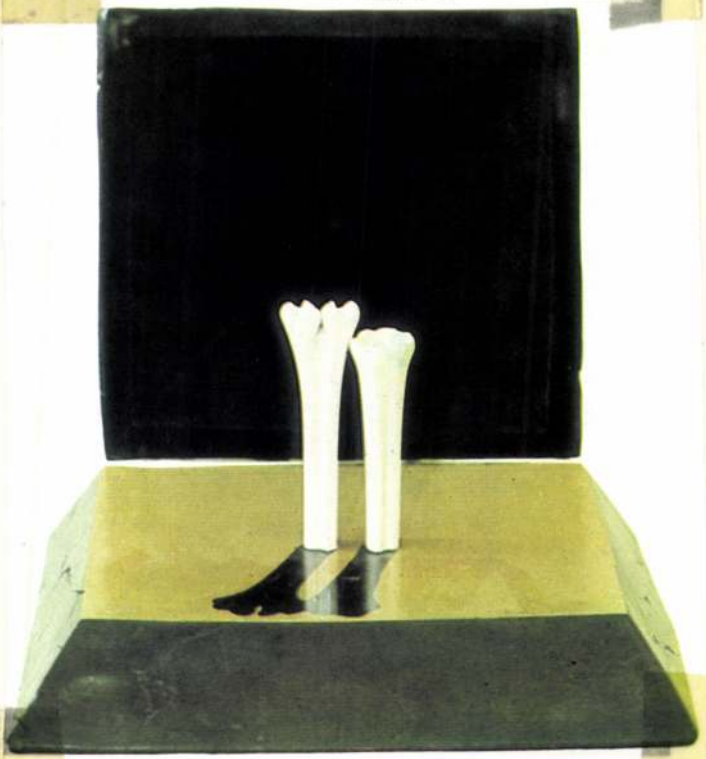

Művészet, 1988. febr., 15-old.

Popovits Zoltán, szobrászművész 2. Folytatás.

Mázer Zoltán: A szobor rejtette titok, A szobrász és ékszerész

„Nikè", fenyőfa, 1976.

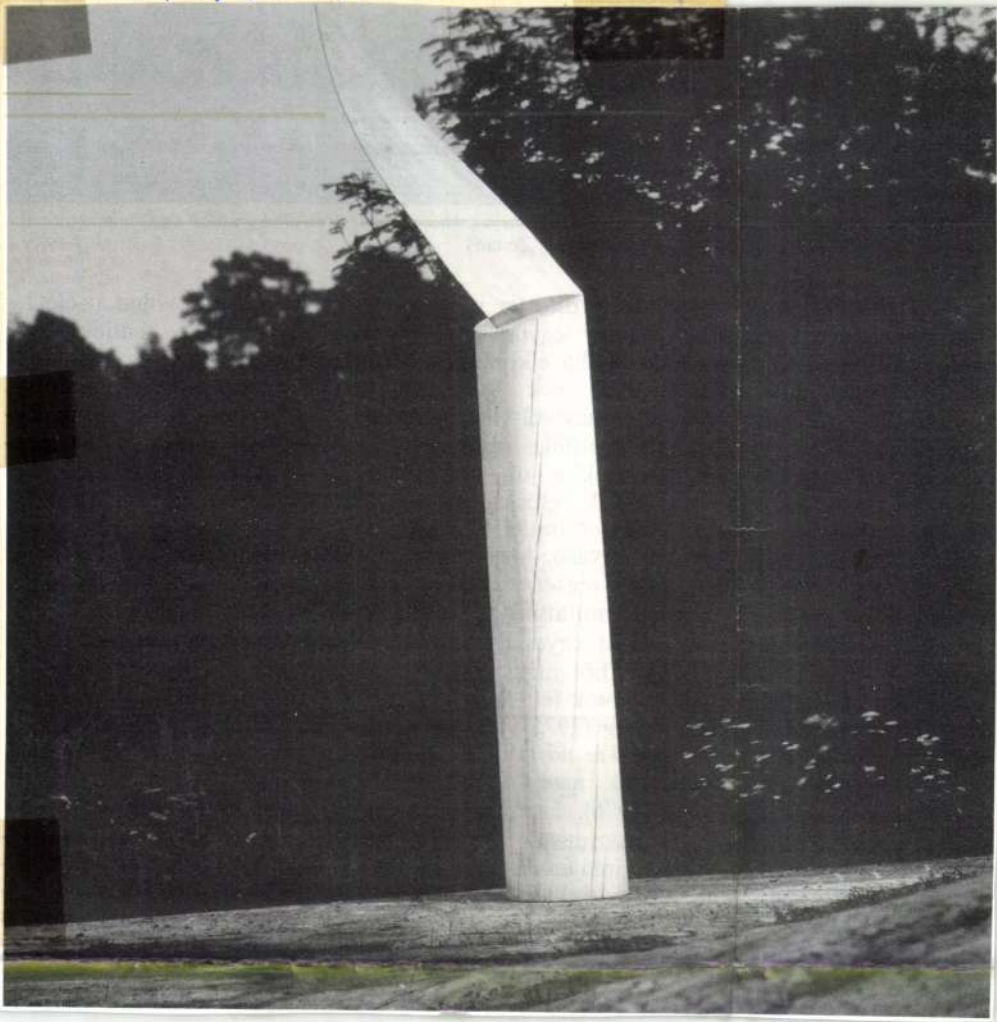

Művészet, 1989., 3., 57-old.

atják, még ha ez az élet
önös, rejtelmes is. Mindk
ő szétnyitható, s mindke
távoli múltat, talán évez
lek emlékét őrzi. Éve
lek, élők és holtak rejtél
múltbeli üzenetét hordoz
Piramis sorozat egyes
abjai? Talán igen. Mik
z a fehér zománccal bev
errakottafej is, amely
Álom és álmodó című,
onló fejszobornak az eg
közeli testvére, amel
kapcsolatban a ragy
napsütésben, amíg he
kerestem és fényt mért
Freudot idézte Popc
Zoltán: „A testem a vé
em." Ő épp az ellenkez
mondja, és a *Fej* soroza
ennek cáfolata volna, v
s: „Testemen nem vesz
végzet."

A mitológiából, az a
drámákból jól ismert *vé*
s *sors* mindig tragikus v
gy van ez a mi életünk
s, bár mitológiáktól fos
korunkban ezt különös
rthetetlennek, elviselh
en csapásnak mond
vagy vallásos emberkén
ennel perlekedve azt
dezzük: Miért, Uram...?
Miért ez a sújtás, az átok?

pillanatig ragyog a fény, s aztán újra éjszaka."

Egyik vallomásában szólt arról is a művész, hogy a

ochwertige,
ell aufge-
n verhält-
an in Ulm
ers Maria
onsunfehl-
trefflichen
izerischen
siker, die
enst bereit
n glänzen.

WILHELM LEHMBRUCK: *Büste der Frau L., Steinguß aus dem Jahr 1910, 82 cm hoch. — Die Büste, früher in der Sammlung Hugo Simon, wurde der Neuen Nationalgalerie in Berlin von der Siemens AG geschenkt.*

Süddeutsche Zeitung
17.23.

ger Mythos

ttbewerbs in München

Sonate vor, verstanden sich auch blind und gut, aber mehr als so etwas wie einen Achtungserfolg konnten sie sich nicht erspielen. Die Sängerinnen Reingard Didusch (Österreich), Else Paaske (Dänemark), die beide den 3. Preis gewannen, gefielen und haben sich jetzt sicher schon in ein gutes Opernhaus hineingesungen; der Bariton Marco Bakker (Holland, 3. Preis)

Ludwigshafe

Die Einweihung des „Pfalzbau"-

Haben wir es mit besonders rafi… Stadtvätern zu tun oder mit einem Schildb… gerstreich? Ludwigshafen hat — obwohl es selbst kein Ensemble unterhält — für 34 Millionen einen äußerlich ansprechenden, prachtvollen Bau errichtet, in dem ein Theater für 1200 Besucher mit einem riesigen Konzertsaal für 1450 Hörer — abtrennbar ein Kammermusiksaal mit 300 Plätzen — in einem asymmetrischen Grundriß vereint ist. Durch großzügige Hallen und Foyers geht es ins Innere, das mit viel Farbenfreude gestaltet wurde: viel Rot mit Altsilberton abgesetzt zu blauer Bestuhlung im Theater, teils blauer, teils brauner Grundton zu Gold und Grau im Konzertsaal. Das sieht eher aufdringlich als festlich aus, zumal die Beleuchtung zu sehr an Warenhaus erinnert.

Ludwigshafen ist über diesen Bau in eine eigenartige Eröffnungseuphorie geraten, die alle — auch in dieser Stadt vorhandenen — Kritiker zum Schweigen zu verurteilen scheint und die Lokalpresse zu dem kühnen Slogan veranlaßt, mit der Weihe dieses Pfalzbaues sei das „Kulturereignis des Jahrhunderts" für Ludwigshafen geboten, die modernste deutsche Bühne gewonnen. Gut, der Bau mag einen geborenen Ludwigshafener mit Stolz erfüllen. Technisch ist die Bühne freilich mangelhaft: nur eine — und winzige — Seitenbühne beeinträchtigt die Praxis ebenso wie eine relativ leistungsschwache Beleuchtungsanlage und ein grotesk kleiner Orchesterraum. Schon nach der ersten Premiere — die nur von einem Mozartorchester bestritten wurde — will man eine Wand herausreißen, um notdürftig Abhilfe zu schaffen und einem größeren Orchester einen auch dann noch höchst gedrängten Platz zu geben. Die Akustik schließlich durchweg zu trocken — der Nachhallwert zu niedrig.

Nehmen wir das alles in Kauf und gestehen wir auch zu, daß eine Stadt von der Größe Ludwigshafens ein eigenes Theater- und Konzerthaus samt Konferenzräumen benötigt — auch wenn mit dem BASF-Feierabendhaus schon ein

Schwarzweiße Eleganz

Galerien im September

Die schönste Ausstellung, die es im Augenblick in München zu sehen gibt, ist jene bei *Stangl* (bis 9. November) in der Brienner Straße. Selten hat eine Galerie mit so viel Sensibilität und Geschmack ihren großen, lichten Raum genutzt wie hier. Weiße Wände, schwarzweiße Graphik und Bilder harmonieren in verblüffender Weise mit silbrig glänzenden Metallskulpturen: ein Fest für das Auge. Der Mann, dem die Bilder zu verdanken sind, heißt Werner Knaupp, er ist 1936 in Nürnberg geboren und hat die dortige Kunstakademie besucht.

Knaupp ist ein ungewöhnliches, eigenwilliges Talent, das seine „Bilder" mit dem Kugelschreiber ausführt. Dabei kommen keine graphischen Wirkungen zustande, sondern Hell-Dunkel-Wirkungen, die dem Pinsel verwehrt sind. Die Malfläche wird mit abertausend winzigen Strichen geheimnisvoll belebt, mit Strichen, die zart sind und zugleich von einer faszinierend leidenschaftlichen Intensität des Künstlers künden, wie auch im schönsten Sinn den „Fleiß" erkennen lassen, mit dem hier gearbeitet wird. Auf Reisen zu den Lofoten, nach Sizilien und Marokko hat Knaupp sich diesen ureigensten Stil entwickelt, der nur tiefes Schwarz und Übergänge von dunklem Grau zu Weiß duldet. Dem Weiß, höchst sparsam verwendet, ist die Rolle der Akzentuierung eines bestimmten Bildteils überlassen. Eine großartige, irrtümliche Welt wird erahnbar, zumal in dem machtvoll aus drei Diagonalen gebauten düsteren Lofotenbild.

Die Metallplastiken von Ernst Hermanns sind zuchtvolle Gebilde aus Eisen, Metallegierungen, Stahl- und Leichtmetall, oft auf Hochglanz poliert, Plastiken aus der Schmiede eines kunstreichen Vulkans unserer Tage. Strenge waltet und Kühle, die sich aus den verwendeten Materialien ergibt. Hinzu kommt, daß man die formende Hand überall spürt, Mechanisch-Technisches nicht in Anwendung gebracht wird: Multiplizierbar sind diese Arbeiten aus den Jahren 1964 bis 1968 nicht, so wenigstens will es mir scheinen. Die Formate wechseln, es gibt nahe beieinanderstehende runde oder eckige Säulen, die, umschreitet der Betrachter sie, immer neue, lebensvolle Aspekte bilden; es gibt Kompositionen eigenwilligster Art: liegende zersägte, hohle Trommeln, kurze massive Metallstäbe, in Harmonie gebracht mit gleich hohen Balken von rechteckigem oder quadratischem Grundriß.

Dergleichen sieht aus wie der Teil einer sinnvoll durchkomponierten Maschine, ist starr und lebensvoll zugleich und könnte als zeitlose, vollendet durchrhythmisierte Großdekoration etwa in der Empfangshalle eines Flughafens, eines Verwaltungsgebäudes der Großindustrie den Geist unseres technischen Zeitalters repräsentieren. Hohes, ernsthaftes Verantwortungsgefühl der Form und dem Material gegenüber charakterisiert die vielgestaltigen Arbeiten Hermanns', denen man eine herbe Grazie im besten Sinn des Wortes nachrühmen muß, Sinn für Ausgewogenheit, für handwerkliche Intelligenz und Akkuratesse.

*

„Licht und Dunkel" ist der Titel einer Ausstellung von starkfarbigen abstrakten Expressionen der ungarischen Malerin Marika Popowits in der im Rohbau fertiggestellten *U-Bahn-Station* Leopold-/Franz-Joseph-Straße. Das Milieu, eine düstere Höhle aus unverputztem Beton, ist den Bildern günstig, die, einzeln genommen und genau besehen, flinke Virtuosität eines lockeren Handgelenks und Freude an Kurven, Schrägen, Wirbeln und Spiralen zeigen. Doch bleibt das alles an der Oberfläche, und so mag es den Bildern günstig sein, daß sie, grell angestrahlt, in den Untergrund, eben den U-Bahnhof, gegangen sind. Das Milieu fördert den Effekt dieser nicht eben bedeutsamen Malerei.

tik. Szóbeli, levélbeli és távirati m[e]g-

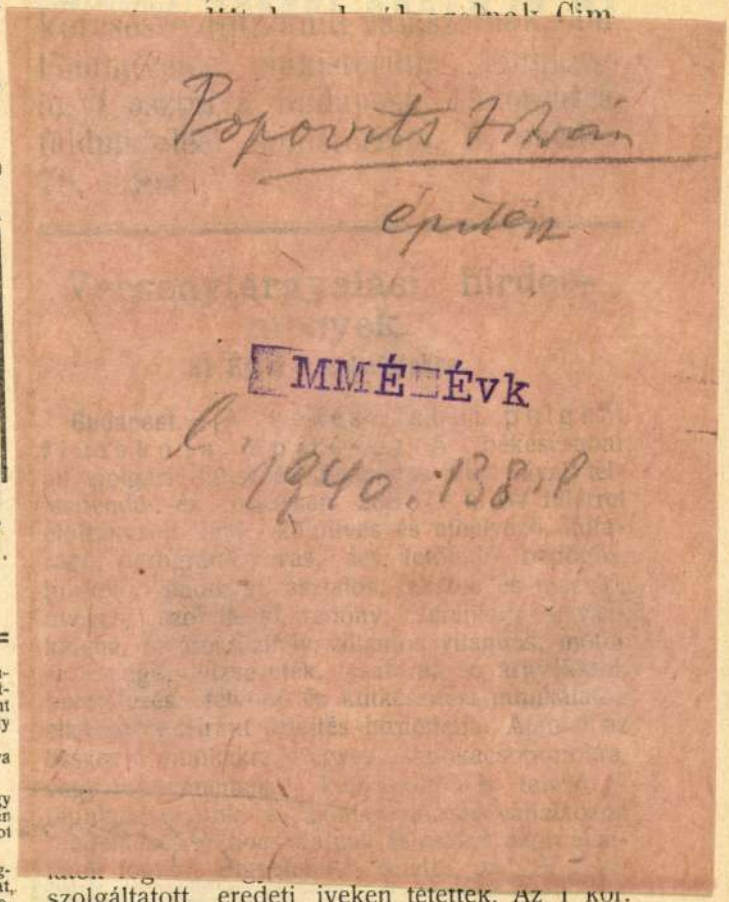

szolgáltatott eredeti iveken tétettek. Az 1 kor. bélyeggel ellátott ajánlatok december 28-án déli 1 óráig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójánál (V. ker. Hold-u. 16. sz.) nyujtandók be. Az ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi ministerium II.-ik (műszaki) ügyosztályában (V., Báthory-u. 10. IV. em. 14,) december 29-én d. e. 11

Központi fütés, vizvezeték,

kapja a 120 drb. fajzin

Kimerítő ismertetőt

MACHÓ JÓZSEF építőmester, Bud

Hirmann Ferenc fémárugyára

Budapest, VII., Csányi-utca 7—9.

Felszerelések gőz-, viz és légszeszvezetékhez, rézcsapok, réz, érc- és horganyöntvények, felirattáblák minden célra és méretben.

KORNFELD ÁRMIN

épület, diszmü bádogos és ércnyomó mühely

IRODA: KISPEST, BOCSKAI UTCA 5. SZ

Gyártelepekhez szükséges bádogosmunkákban specialista. Vidéki megbizások árfelemelés nélkül elfogadtatnak.

Munkácsy Gyula

lakatosmester

Budapest, VI. ker. Király-utca 102. szám.

A jelenkor legjobb, legolcsóbb és legerősebb szerkezetü kémény és szellőztető toldóinak készitője. (E számunkban foglalt hirdetésére e helyen is felhivjuk olvasóink figyelmét.)

Vasbetonszerkezetek elkészitését elvállalja

Gerstenberger Emil építőmester

(Mészáros és Gerstenberger cég)

Budapesten, VII., Thököly-ut 77.

Vasbetonfödémek 15 m. fesztávolságig, szabadon felfekve; vastartók, vasoszlopok, falkapcsok fölöslegessé válnak. — Korlátlan hordképesség. Leggyakorlatibb térkihasználás. — Teljesen hangelszigetelő. Egész épületek elkészitése vasbetonból, közraktárak, áruházak, gyári épületek gabonatárházak, lépcsők, hidak csatornák, vizi-épitkezések, viztartányok, alapozások készitése. **Tetemesen olcsóbb és műszakilag tartósabb mint vastartók közötti boltozat.**

— TELEFON 56—81. —

Telefon 54—98. **Telefon 54—86**

PASCHKA és TARSA

Budapest, X., Füzér-utca 35.

Acéllemez,- fa- és vászonredőnyök, napellenző-ernyők, lépcsőkkovácsolt vasból, felülvilágitó ablakzáró készülékek, szinházi függönyök és kovácsoltvas tömegáruk gyára.

Popovits István

épitész

l.

MMÉEÉvk

1934.236.l.

...nér

...sok

...li m. ... unkára
15 ... k. 36
a A... ával e
(Gy... tos, m
(G... arj
Arad ... S e
1899 ... (Szab
jánla... adka)
...ha. ... alo
köz... együt
a ... (Sza
sál ... , Na
el ... 3421
oron... ára :
elme...
[Bá... erend
elől ... W
a Sz...
re. A... nél
2557 ... nd (
udap... dor
an ... lac
és ...

...svár. (Óvoda épités.) A szekely-
...l. sz. állami óvoda épitését a temesvári
államépitészeti hivatal által február
...artott árlejtésen Wolf Mátyás billédi
...ster nyerte el 15.919 kor. 52 fillérért.
pályáztak: Schlarb Péter és fia
...kubin) 2·5%, Schneider Miklós
0·6% árengedéssel, Pavlovics
...ancsova) 5% felülfizetéssel.

(Hidépités.) A Petrozsény nagy-
...en lévő 117. sz. Maleapatak hidnak
... a dévai m. kir. államépitészeti hivatal
...bruár 13-án tartott árlejtésen a kö-
...cégek pályáztak és pedig:
...on hidra: Berger és Vida (Buda-

az ács és cserepe
schlosz Ödön
50685 kor.;
a bádogos munkára:
k. 60 f.-ből 5% enged
a mázoló munkára:
3155 k. 86 fill., Be
(Szabadka) 2805 k. 50
(Szabadka) 4481 k.-val.
Az ajánlatok döntés

Abrudbánya. (Vizve
bánya város tanácsa f
tartott ivóvizvezeték ép
előirányzattal. Ajánlato

139 1909.

Versenytárgyalási hirdetmény

Kis-Küküllő vármegye törvényhatósági bizottságának 19(
október hó 15-én tartott közgyülésében 10.204 515. szám
hozott, a m. kir. belügyminister urnak 1908. évi január 1-é
139.649 1907. számu rendeletével jóváhagyott határozatá
dicsőszentmártoni vármegyei közkórháznái gőzmosó-, s
és fertőtlenitő gépészeti berendezés létesitését engedé
A fent emlitett munkák kivitelének biztositása céljál
1909. évi március hó 13-ik napjának d. e. 11 órá
dicsőszentmártoni m. kir. államépitészeti hivatal helyisé
tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi s
végrehajtásának elvállalására vonatkozó szabályszerüen ki
és pecséttel lezárt, sértetlen boritékban elhelyezett zárt ajánl
az ajánlati költségvetéssel együtt, közvetlenül vagy posta u
kitüzött nap d. e. 11 óráiáig annyival is inkább igyeke
beadni, mivel a későbben érkezettek figyelembe vétetn
fognak.

Az ajánlathoz az általános feltételekben előirt, az á
költségvetés végösszege **5%-ának** megfelelő bánatpénznek a
szentmártoni kir. adóhivatalnál történt letételét igazoló p
nyugta csatolandó.

Készpénzt, vagy értékpapirt csatolni nem szabad.

Az ajánlatok boritéka „Ajánlat a 139. számu hirde
kiirt, a dicsőszentmártoni vármegyei közkórháznál létes
mosó-konyha berendezés szállitási munkálataira" felirással lá
el. Megjegyeztetik, hogy végösszeggel tett ajánlatok figy
vétetni nem fognak és az ajánlatok csupán egységárakkal te

A szóban forgó munkákra vonatkozó műszaki n
valamint általános és részletes feltételek a dicsőszentmárt
kir. államépitészeti hivatalnál a rendes hivatalos órák alatt
ként megtekinthetők, ugyanott megszerezhető az ajánlati k
vetés ivenként 1 koronáért, az ajánlati minták pedig dij

A munka f. évi április hó folyamán vállalkozónak me
végett át fog adatni. A befejezési határidő a munka átad
napjától számitott 60 napban állapittatik meg.

Azon pályázók, kik alólirott hivatallal üzleti összeköt
még nem állottak, illetőleg a hivatal előtt még isme
kötelesek szállitóképességüket és megbizhatóságukat azo
kedelmi és iparkamara bizonylatával igazolni, melyhez v

Popovits István

l

MMÉ Évk

1934.167.l

k., Osztr. magyar
pgyára ugyanarra
al ugyanarra mm.-ként
Ernő az alépitményre
h és Heves (Kolozs-
75 fill., Incze Lajos
és vasfelszerkezetre
cco P. r. t. vasbeton

április 27-én tartott
vállalkozó pályázott és pedig: K
16,626 kor. 43 fill., Szinte
kor. 90 fillérrel.

Az ajánlatokat döntés végett
terjesztették.

Beregszász. (Hidépités.) A k
áll. közut 139—140 km. szakasz
munkácsi Latorcahid ujjáépitésére

BU

A jelen

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldó
ménytoldók felett áll.
erős vaslemezből készült. Erős szerkezete, csinos kivitel
Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldó
zívóképességük felülmulhatlan ; a szél és napsugár kár
l s nagy olcsóságánál fogva a rossz huzatú kéményekr

---

feltételek a fegyintézet igazgató-
kinthetők.

dás, vevés, bérbeadásra.

. [Beszterce-Naszód m.] (F a -
néregyház község „Hébesz" nevü
12951 kor. 40 fillérre becsült
ának eladására a versenytárgyalás
d. e. 10 órakor fog Fehéregy-
ódájában megtartatni. Versenyezni
ek bánatpénzül a kikiáltási árnak
az árverési bizottság kezéhez le-
rési és szerződési feltételek a
. p. Dipse) körjegyzői irodában
.

ő z k a z án- és s o d r o n y -
á s.) Az aldunai m. kir. hajózási
rb. tüzcsöves hajógőzkazán és
3500 m. h. 31 ½ mm átm. és
. h. 22 mm. átm. tömör acél-
eladó. Venni szándékozók fel-
y ajánlataikat m á j u s 31-ig
dunai m. kir. hajózási hatóságnál
ol a tárgyak megtekinthetők.
(H e l y p é n z s z e d é s i j o g
s a.) A Kaposvár r t. város

az összes munkára :
148.143 kor. 07 fill., E
168.794 kor. 93 fill., I
155.605 kor. 27 fill., F
157.491 kor. 17 fill., '
147.891 kor. 17 fill. ;
a föld, kőmüves é
K o z á k János (Kas
H a l m o s Jenő (Kas
kavicsolási munkával
fillérrel ;
a kőfaragó munkára
(Budapest) műkőből 1
koló munkára 4533 ko
az aszfalt és facement
v e y Tivadar (Budapes
a facementtető mun
(Pozsony) 3231 kor. 0
a felvonók készitésér
(Budapest) 4070 kor
készülékek gyára 3648
Az ajánlatok döntés
Budapest. (U t é p i t
toknak biztositására F
hivatalában m á j u s
Ajánlatot tettek :

Poós Éva

A Budapesti Gye
még a holnap" c
tervezett jelme
Iszlai Zoltán:
címmel kiemeli

e"

Élet és Irodalo
XXI. évf. 15. s

A minden ízében recsegő-ropogó előadást *Kazán István* rendező erős kézzel fogja össze. A színreállítók közül a leghálásabb művészi feladatot *Poós Éva* jelmeztervező kapta: egy teljes korabeli társadalmi keresztmetszet ruhatára mellett még szimbolikus jelmezeket is kitalálhatott. Géczy Dorottya kompléi isteniek: az opálzöld és a lilásrozé együttes meg a folk-estélyi belépő provokatív felhívás a ruházkodási kultúra forradalmasítására.

Iszlai Zoltán

[redacted] **1977. ÁPRILIS 9.**

SCHMIDL FERENC
OKL. ÉPÍTÉSZMÉRNÖK
MŰEGYETEMI INTÉZETI TANÁR
SZÉKESFEHÉRVÁR
VÁRKÖRÚT 18.

Székesfehérvár, 1949. augusztus 14.
Budapest,

Kedves Gyula Bátyám!

A görög-keleti templomban csak havonként egyszer tart misét egy Pestről jövő pap. Igy csak ma jutottam abba a helyzetbe, hogy az ikonosztáz szövegét vele lefordittassam. A jobboldali alsó saroktáblán - a pap szerint barokos cifraságokkal diszitett és ezért nehezen olvasható ciril betükkel, ószláv nyelven - a következő szöveg áll:

" Ezen templom alapittatott ő császári és királyi felségeik Mária Terézia és II. József imperátorok államában, Jovanovics Vikentia metropolita ur, Kirilovics Szofronij püspök ur a budai püspökségben, András Szubotics plebános ur ezen templomban, tekintetes epitropok Rózsa Eigovits, Márk, János, György Dömötör és a többi nép és a többi kereskedők, akik ezen plebánia körzetébe tartoztak /idejében/. 1776. julius hó 30. Szent János születéséről elnevezett templom, Székesfehérvár. Fáradságos kézi munkájukkal ikon festők Grábovan János és Popovits Gergely".

Az ikonosztáz többi tábláin, valamint a templom bejárati részén lévő - megállapitásod szerint legrégibb-falképeken ószláv, a középső kupolán az Atyaistent ábrázoló kép köriratán pedig görög nyelvü bibliai idézetek vannak.

Az "1610" évszámmal jelzett Madonna-ikon hátán két tintával irt felirás van:
Felül: "A szerb iskolának adja ajándékba 1874-ben" - teljesen elmosódott, olvashatatlan aláirás.
Alul: " 1610.
Pater Vilib Gy. zentai születésü."

Őszinte nagyrabecsüléssel köszönt igaz hived

Schmidl Ferenc

SCHMIDL FERENC
OKL. ÉPÍTÉSZMÉRNÖK
MŰEGYETEMI INTÉZETI TANÁR
SZÉKESFEHÉRVÁR
VÁRKÖRÚT 18.

Szentiványi Gyula
festőművész urnak

Budapest.
IX. Hőgyes Endre-u. 10.
Müemlékek Orsz. Bizottsága.

~~Grabován János~~

~~ikonfestő~~

sovállt Popovits Gergely

ikonfestő

Székesfehérvár

BUDAPEST
43 III. 1-2
Ne
POSTA

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONITOR
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-776
Popovics Tibor, 1983. 2
TISZATÁJ
Szeged

verseket. múlásod sem lesz majd betakarni mi

1021

POPOVICS TIBOR RAJZA

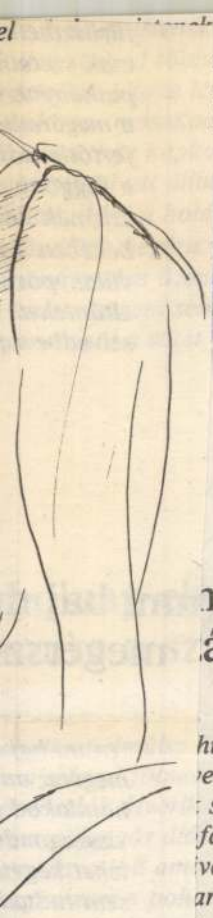

núlsz huszonnyolc éves
ázad fölnevelt…]

huszonnyolc éves
elt: a bárdra: gondos
szögekkel s mintha asszonyokra
fás délutánra is
vel mindennapi kenyered
arad melybe olcsó vizesbor jutott
t az öröm s helyébe feküdtek

ndani ?
tt nyílnak el ablakodban itt
l krokodil ásít
íg az erkélyen a medve. vért
é még. bár már ez sem érdekel
éltek szégyellik a méltatlan
dent megtettek érted. elmondják

POPIK Mihály egri lakatos. 1814-45-ig szerepel a városi adókönyvekben, 1827-ben Eger külvárosában, mint egy segéddel dolgozó egri iparost irják össze.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

POPOVICS Tibor

Tiszatáj, 1983/2. A szegedi Tömörkény István Gimnázium tanulója.
50.p.

POPOVICS TIBOR RAJZA

Lesz-e pénz, lesz-e emlékmű?

Akadályok a második világháborús emlékmű megszületése előtt

Lakossági kezdeményezésre, önkormányzati segítséggel és megértéssel s az érintettek nagy lelkesedésével kezdődhetett meg *a második világháború szegedi áldozatainak emlékműállítási munkája.* Az év elején megalakult az e célra létesült alapítvány kuratóriuma, melynek tagjai azóta is, fáradságot nem kímélve dolgoznak a nemes feladat végrehajtásán. Mint ismeretes, *képzőművészeti pályázatot írtak ki* szegedi szobrászok részére, akik közül a zsűri és a lakosság egyetértésével *Popovics Lőrincet* bízták meg a feladattal. A Belvárosi temető e célra kijelölt helyére *a volt szovjet hősi emlékművek márványtömbjei felhasználásával* tervezte a lapunkban is bemutatott negatív kettős keresztet. Az elképzelések szerint az emlékművet *halottak napján kellene avatni.*

Csakhogy... Mint a kuratórium elnöke, *Török Pál* és egyik tagja, *Bagó János* elmondták, az 1992-es költségvetés módosításakor jóváhagyott 2 millió forintos közgyűlési támogatás az emelkedő árakon és a mintegy félmillióra tehető áfakötelezettséget figyelembe véve, igencsak megcsappant. Csalódást okozott azon várakozásuk is, hogy e, szinte minden szegedi családot érintő mementó megmozdítja majd a cégeket, vállalatokat, intézményeket és magánembereket egyaránt. A szomorú tény, hogy *alig-alig csordogál az alapítvány bankszámlájára* néhány ezer forint. Jelentős segítséget eddig a Honvédség adott, a szegedi Török Ignác műszaki dandár fontos részt vállalt a munkálatokból. A csigalassúságú adminisztráció és a bürokrácia útvesztői is akadályozzák a munka mielőbbi befejezését. Az építési engedélyre másfél hónapig kellett várni, holott maga az önkormányzat volt az első létrehozója az alapítványnak. Egy budapesti polgár, *Hoffmann János* támogatása elismerésre méltó, sok helyről komoly szponzorokat szerzett. A kuratórium tagjai remélik, hogy a közeli hetekben szegedi cégek és vállalatok, és a lakosság is *szívügyének érzi* az emlékmű gyors megvalósulását, s *támogatja anyagilag is létrejöttét.* A Klauzál téri Kígyó gyógyszertár kirakatában olvasható a felhívás, *pénztáránál pedig befizetési csekkeket lehet kapni*, s mellé igazolást az adóalapból történő levonásához.

Még van realitása, hogy halottak napján ünnepélyes külsőségek között, méltósággal avathassák fel Szeged második világháborús áldozatainak emlékművét. A márványok a csengelei kőfaragótelepen vannak, Popovics Lőrinc fizetés nélküli szabadságot vett ki, hogy minden idejét a mű elkészítésére fordíthassa. A kuratórium tagjai remélik, hogy az áldozatok iránti tisztelet *áldozatvállalásra készteti Szeged minden lakóját.*

■ Felhasználtuk az alkalmat, és egy villáminterjú keretében *Fazakás János* személyes sorsán keresztül próbáljuk felvillantani egy volt recski rab „élményeit".

– Négy esztendeig soha egy sort sem írhattam a családnak. Használt ávós ruhába öltöztettek bennünket, s letartóztatásunk után úgy csempésztek ki Szegedről.

■ ***Személyes tárgyaikkal mi történt?***

– Kincstári pokrócra mindent kirakattak velünk, a mütyürkétől kezdve a zsebkendőig... Főbenjáró bűnnek számított, ha valakinél tükröt találtak – azzal vádolták, hogy fényjeleket ad az imperialistáknak.

■ ***Hány szegedi jutott erre a sorsra?***

– Körülbelül 1800 személyt tartottak fogva a recski kőbányában; szegediek és Csongrád megyeiek kétszázan lehettünk. Engem különben előzőleg a Tisza Szállóban láttak „vendégül", hiszen több hónapig a szálloda pincéjének magánzárkájában tartottak fogva.

■ ***A családnak soha nem írhatott – mit jelentett ez?***

– Az őrök „rablóknak" szólítottak bennünket, az a tény, hogy a civil ruhánkat soha nem kaptuk vissza, jelzi, miszerint a recski tábor lakói tulajdonképpen életfogytiglani büntetésre számíthattak. Bírói ítélet nélkül. Nyom nélkül akartak eltüntetni bennünket.

■ ***Hogy élték át a kiszabadulást?***

– Sztálin halála után, Nagy Imre első miniszterelnöksége idején jelentették be szabadulásunk hírét; mikor embereknek szólítottak bennünket, több rabtársam rosszul lett... Harmincegy évesen vittek el, s szabadulásom után két évre kitiltottak Szegedről. Végül lakatosként tudtam elhelyezkedni.

■ ***Mi a szombati találkozójuk célja?***

– Az emlékezés! Ez a mi kötelességünk.

Pataki Sándor

■ ***Visszatérés a recski pokolból***

■ ***Tükörrel jeleztek az imperialistáknak?***

Emlékezni: kötelesség!

...Ezt vallja Fazakas János, a Csongrád Megyei Recski Szövetség elnöke. Felkeresett bennünket a szerkesztőségben, és az alábbi felhívás közzétételét kérte:

„1953 őszén számolták fel a hírhedt Recski Kényszermunkatábort. Sok szegedi és Csongrád megyei »elítélt« raboskodott e helyen. A 40. évforduló alkalmából 1993. szeptember 11-én, szombaton 12 órakor megemlékező gyűlést tartunk a táborban. Tisztelettel hívjuk és szeretettel várjuk az egykori rabokat és hozzátartozóikat a találkozóra. A recski vasútállomáson szombaton 11.15 órakor találkozunk."

■ ***Alkotmánybírósági határozatok***

Szóban is végrendelkezhetünk

A testület által kiadott közlemény utal arra, hogy az alkotmánybírósági eljárást indítványozó szerint a kifogásolt rendelkezés megfosztja az állampolgárt attól a lehetőségtől, hogy a szabálysértési határozatokkal szemben bírósághoz fordulhasson. A határozat leszögezi: a vizsgált paragrafus önmagában nem jelenti a jogorvoslat korlátozását, s ezért nem alkotmányellenes. Csupán arról van szó, hogy a törvényhozó a szabálysértési eljárás szabályait az államigazgatás általános eljárási szabályaitól külön kívánja kezelni. Az Alkotmánybíróság elutasító határozata csak a kifogásolt törvény alkotmányosságát állapította meg.

Az Alkotmánybíróság nem találta alaposnak azt az indítványt sem, amely szerint a szóbeli végrendelet feltételeit nem határozza meg egyértelműen a Polgári törvénykönyv, így azokat a bírósági gyakorlatban nem pontosan értelmezik. Az alkotmánybírósági határozat indokolása szerint a kifogásolt rendelkezések nem homályosak. A testület szerint az nem sérti a jogbiztonságot, hogy a törvényi feltételeket a jogszabály nem túl részletezően határozza meg.

■ A tájegységek gyűjteményének létrehozásával, fennállásának huszadik évfordulójára befejeződött a vasi múzeumfalú építésének első üteme; mostantól egy teljes falukép kialakítására törekednek a szombathelyi intézmény szakemberei.

Az országban másodikként, 1973-ban megnyílt regionális szabadtéri múzeumba – ahol két évtized alatt másfél millió látogató fordult meg – eddig harminc építményt telepítettek. Lakóházak, pajta, istálló, vízimalom idézi a XVIII.–XIX. század építészetét, bemutatva az Őrség, a Vend-vidék, a Kemeneshát és a Kisalföld falvainak egy-egy részletét. A fa-, föld- és téglafalú épületek jellemzik a korabeli társadalmi rétegződést, a nemzetiségi különbözőségeket is. Megtalálhatók itt a térség legjellegzetesebb épületformációi, például a füstöskonyhás, a kerített, a kuldosállásos ház.

Vasi múzeumfalu

■ ***Film***

Benny és Joon, avagy: bolondulok a bolondokért

Joon

Sam

■ **Főszereplők: Sam – Johnny Depp, Joon – Mary Stuart Masterson, Benny – Aidan Quinn**
Rendezte: Jeremiah Chechik

Jó lenne egyszer tudni, hogy ki a bolond, és ki nem az. A Benny és Joon című filmben találunk példát erre is, arra is. Mármint mindenki a saját szája íze szerint tart valakit bolondnak, s mást normálisnak. A legtöbb ember azt gondolja magáról, hogy normális, hogy normális életet él, és akik ettől valamelyest eltérnek, azok egyből gyanúba keverednek, hogy esetleg nincs-e valamilyen beütésük. Szívem szerint én mindig azt választom, akit a nagytöbbség bolondnak tart, mert egyszerűen sokkal érdekesebbek, van bennük valami titok, amelyről minden mozdulatukban, tekintetükben, minden szavukban egy pillanatra fellebbentik a fátylat. Na és itt van ehhez képest a nagytöbbség, akik normálisnak tartják magukat, és mindent megtesznek azért, hogy annak is látszonak; ezek a szánalmasan dögunalmas figurák: filmben és életben egyaránt. Csak amikor a normálisok a bolond közelébe kerülnek, akkor ők is megérzik, hogy milyen egyhangú az életük, és vonzalmat érezek a bolond iránt, vagy pedig önvédelmi reflexként megpróbálnak távolmaradni tőle, nehogy fény derülje unásig unott életükre.

Benny és Joon testvérek. Joon a normálisokhoz képest egészen bolondnak számít, s szüleik tragikus halála után Benny felügyelete alatt él, aki viszonylag normálisnak mondható, s éppen ezért egy autójavító műhelyt vezet. Életét Joon miatt bonyolultnak érzi, szinte minden percét a Joon fölött való atyáskodása tölti ki, de mégsem tudja otthonba adni a lányt. Megjelenik a színen Sam, a kalapos fiú, aki legszívesebben a fa tetején gubbaszt, vagy Buster Keaton életét bújja. Joon és Sam egymásba szeretnek, ami Bennyt kihozza a sodrából, Joon viszont a szerelem egyszerű adományával új életbe kezdhetne.

Joon és Sam testesítik meg a normálistól eltérő figurákat, de valami olyan elképesztően jól, hogy nélkülük az amúgy silány történet egy hajítófát sem érne. Nélkülük a filmet nem lett volna érdemes leforgatni, hát még megnézni. Így viszont, bár a rendezőnek nem ártott volna még egy fél éves munkálódás a filmen, olyan eredeti és zseniális pillanatokkal ajándékozzák meg a nézőt, amiket akkor sem lehet kihagyni, ha lila és sárga csíkos jegesmedvék potyognak az égből.

Podmaniczky Szilárd

■ ***Lopásgátló, csak kisstílű tolvajok ellen***

Kisszarkák a Nagyáruházban

Azt hihetnénk, hogy a szegények táborának gyarapodásával növekszik a kis lopások száma, s a hiánypótlás jelszavával olyanok is a bűn útjára lépnek, akik eleddig tisztességesen éltek. Gondolhatnánk e reménytelen szegénységben azt is, hogy a társadalom még elfogadható színvonalon élő csoportjától mindjobban leszakadók csúsztatnak zsebükbe kifizetetlen árukat.

A Szeged Nagyáruház rendészeti csoportjának vezetője, *Harter Álmos* cáfolja eme feltevést:

– Nincs egyenes arányban a szegénység növekedésével a lopások számának gyarapodása. S hiába zuhant ily nagyot az életszínvonal, nálunk nem ugrott meg drasztikusan a tolvajok száma. Kilencesztendős tapasztalatom, hogy

sokkal inkább a tehetősebbek lopnak,

mint azok, akik valóban nem képesek megfizetni teszem azt egy drágább csokoládét, vagy egy márkásabb italt. Volt nekem már nem egy, magas beosztásban dolgozó, következésképpen igen jól megfizetett „ügyfelem", akinek igazándiból semmi oka nem lett volna a pénztártól fizetés nélkül távozni. Arra ne várjon tőlem magyarázatot, hogy miért nem a kisnyugdíjas rejt a zsebébe egy finom csokoládét, s miért az, aki ezt meg tudná fizetni.

Kivált élelmiszert, főképpen élvezeti cikket lopnak – sorolja a rendszertől és rendszerváltástól függetlenül kedvelt cikkeket a rendész –, *de viszik vagy vinnék a ruhaneműt és műszaki cikket is.* Az áruház felső szintjén most már nagy akadályt kell legyőznie a tolvajnak, hiszen az emeleten a kijárati ajtó riasztója azonnal jelzi, ha valaki az árut fizetés nélkül akarja kicsempészni. Persze előfordult már, hogy olyan vevőnél is megszólalt a berregő, aki rendezte számláját, csak a vásárolt termékből nem vették ki a jelzőcsengőt beindító áruvédelmi címkét. Kellemetlen eset mind a vásárlónak, mind nekünk rendészeknek, hiszen a vevő megszégyenül, mi pedig nem tehetünk mást, mint

bocsánatot kérünk a tévedésért.

A tolvajjal – ha rajtakapják, s ha egy meghatározott értéken aluli árut lopott – nem sokat bíbelődnek, *egyszerűen kifizettetik vele.* Az árcédulján már több száz, vagy ezer forintot „hordozó" árucikk eltulajdonításának következménye viszont szabálysértési eljárás.

Aztán ki-ki vérmérséklete szerint reagál a tettenérésre: megszeppen, ez a ritkább eset. A magabiztosabbja kikéri magának a gyanúsítgatást, s csak *aztán csendesedik el, amikor a motozás után előkerül a lopott holmi.* Akad, aki sikoltozik, ordibál, s előfordul nem is oly ritkán, hogy a lopáson kapott megtámadja a rendészt: kezét és bordáját töri.

Nem csak az árukészletet károsítók ellenében van a rendészcsapat, hanem a zsebesek munkálkodását akadályozandó is. Az áruházak rendjének fenntartói jól ismerik a zsebes banda tagjait. Az üzletházba lépésük pillanatában megy a „drót" a rádió adó-vevőn, hogy

megérkezett a „kézműves brigád".

Pillanatok alatt terjed a híre érkezésüknek. De hiába vannak a figyelem középpontjában, rendszerint nem üres kézzel távoznak, mert hát akadnak köztük profik, s a vásárlók többsége is hanyag – *pénztárcája helyét illetően.*

A Nagyáruház szarkáinak ellenében állított mindössze négy rendész és két Secab-os – ez utóbbiak a dolgozók testi épségére vigyáznak – kevésnek bizonyul az áruház vagyonának védelmére. A júliusban bevezetett szoros elszámolás pedig *kikényszeríti a vagyonvédelmi vonalak erősítését.*

A Nagyáruház földszintjén helyet foglaló Dél-Tisza menti Áfész osztályaira tervezett „lopásgátló" rendszerről *dr. Azeri Zoltán* áruház-igazgatótól hallok.

– A napokban születik végleges döntés a Nagyáruház földszintjének korszerűsítéséről, amelynek része lesz a korszerű elektronikus lopásgátló – szakszerűen vagyonvédelmi – rendszer kiépítése. Lényege, hogy valamennyi cikkünket ellátjuk mágneses jelzővel. Ha e kódokat nem dekódolják – márpedig ez a művelet csak a pénztárban, a fizetés után történik –, akkor azok

megszólaltatják a kijáratok jelzőberendezéseit.

Az új védelmi rendszer mellett is szükség lesz rendészekre, s olyan, apróságnak tűnő védelmi megoldásokra, mint az élelmiszerosztályon már működő, kizárólag egy irányban forgó – a visszautat elzáró – bejárati ajtó.

Az áruházi lopások számát jelentősen csökkentő elektronikus védelmi rendszer kiépítése csak a januári gyenge forgalom idején lehetséges és tanácsos, de addig sem szabad a pálya.

Kalocsai Katalin

Néhány noteszlap a U.S. Openről

A minap, amikor rendezgettem amerikai feljegyzéseimet, előkerült néhány olyan noteszlap, ami felelevenítette a tavalyi U.S. Open eseményeit. A hatalmas küzdők természetesen az idén is ott vannak a gyönyörű létesítményben, s ahogy értesültem amerikai barátaimtól, a kavalkád, a körítés most sem kisebb, mint egy évvel ezelőtt.

Rohan az idő

Jobbnak látom elkerülni az egymás mellett fekvő Shea baseball stadion és a New York-i teniszközpont, a Flushing Meadow parkolóit, inkább veszem a fáradságot, s a Korona Park másik harmadában, a U. S. Open teniszverseny korábbi helyszínének tőszomszédságában állítom le kocsimat. Igaz, aztán kisebb gyalogtúra vezet az újkori mérkőzések színhelyére, de közben legalább bepillanthatok a tó felöli nyitott oldalról, a régi viadalok küzdőterére. Úgy tűnik, nemcsak egyedüli érdeklődő vagyok, egy idős hölgy, s egy úr – lehetnek úgy hetven évesek – méregetik a borostyánnal benőtt falakat. Zavartan állnak a bejárat előtt, mintha be akarnának menni.

– **Segíthetek valamiben?** – kérdezem tőlük, amikor közelebb érek a régi főkapuhoz. Megszólításomra, a férfi elővesz zsebéből két jegyet, ami a női döntőre szól, majd ezt mondja:

– *Nagyon régen jártunk itt, mint friss házasok. Szép mecscseket láttunk akkor, s szerettünk megnézni, hogyan is játszanak ezek a mai kislányok. De nem értjük, miért nincs itt semmi? Miért olyan elhagyatott minden? Nem szeptember második szombatja van?* – halmoz el kérdésekkel az idős úr.

– **De igen** – válaszolok tapintatosan. – **Ez szeptember második hétvégéje Csak közben eltelt jónéhány esztendő...**

– *Nocsak észre sem vettem* – jegyzi meg az öregúr, s elindulunk együtt a világ egyik legnagyobb arénája felé.

Csak itt igazán úr a pénz

Barátom, akivel együtt ülünk a center pálya lelátóján egyszercsak meglök a könyökével.

– *Te, azt a labdaszedő srácot ismerem, magyar gyerek* – mondja ezt olyan izgalommal, mintha éppen a pályán lévő *Edberg* lenne a legjobb ivócimborája. Végül is, engem sem hagy hidegen az a kérdés: hogyan lehet ezen a rangos teniszversenyen valaki labdaszedő? Mert ugye, ez sem akármilyen rang.

A mérkőzés végén, a U. S. Open alatt kitűnően működő információs hálózat segítségével könnyedén megtaláljuk a nagy zsibvásárban – mert lassan az amerikai nyílt teniszbajnokság ehhez hasonlítható – a barnára sült fiút. Érdeklődésünkre egy-egy pohár üdítő mellett elmondja, hogy több válogatót rendeznek a labdaszedők részére, ahol természetesen elsődleges az alapfokú tenisztudás, azonban a szabályokat bírói szinten, a legapróbb részletekig ismerni és alkalmazni kell. A tudást pedig több lépcsős vizsgán kell bizonyítani. Ezután kezdődnek csak a különböző pszichológiai tesztek, amik elsősorban a tűrőképességet vizsgálják.

– *Az egész kiválasztás eltartott körülbelül egy hónapig, s aztán közös gyakorlaton kellett részt venni* – meséli a 15 éves srác.

– **Fizetést kaptok?**

– *Némi tiszteletdíjat adnak, no meg a felszerelést megtarthatjuk.*

– **Az Edberg–Sampras döntőmérkőzésen te is közreműködsz?**

– *Nem hiszem... Nincs olyan jó pénzes protektorom...*

Egy füzér üzér

A jegyárak tűrhetőek, ami azt jelenti, hogy sima napokon az egyén igénye szerint 15-35 dollárért megtekinthető minden kavalkád, ami a U. S. Open huszonnégy órájában történik. Természetesen a fő attrakció egy-egy meccs, illetve nagyon sokakat érdekel a sztárok pihenőnapi edzése. Belépő, az utolsó három nap kivételével folyamatosan kapható, sőt jegy még a döntők előtti utolsó órákban is váltható.

– *Ticket! Szőr, Ticket! Ticket!* – zsong a teniszközpont környéke. A finálé előtti órák ugyanis a jegyüzérek világa. Túlságosan bújkálniuk sem kell, a rendőrök – akikből van éppen elég – elnézőek. S mint látom, a kereskedő szelleműek keresenek is épp eleget. A hálózat egységáron dolgozik, alkudni kötelező, de egy centet sem engednek a maguk által megszabott száz dollárból. Persze sorban állni nem kell, hiszen az üzérekből van egy füzér...

Cs. Gát László

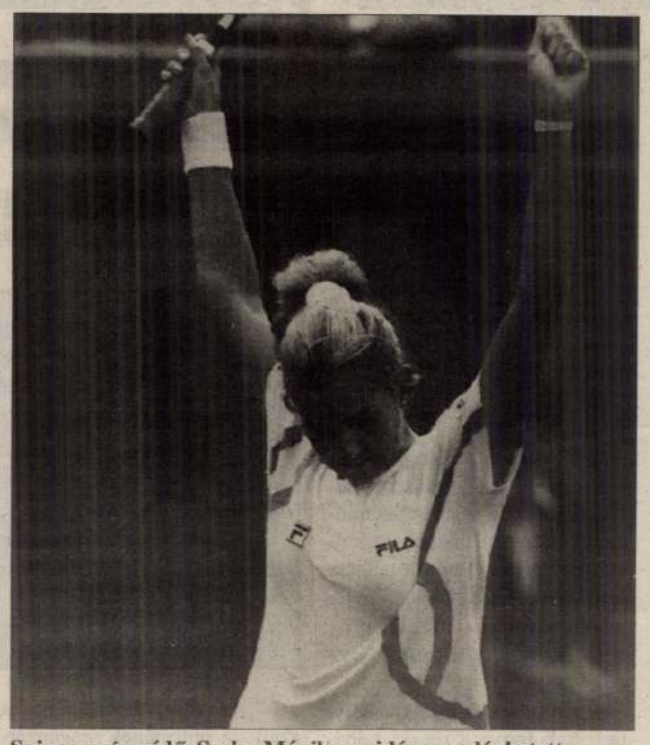

Sajnos a címvédő, Szeles Mónika az idén nem léphetett Flushing Meadow-ban pályára

Elhunyt Zsiborás Gábor

Keddre virradóra a Szobi utcai Mentőkórházban 35 éves korában elhunyt Zsiborás Gábor. A népszerű kapus – mint ismert – a válogatott keret múlt szerdai edzésén lett hirtelen rosszul, és eszméletét azóta sem nyerte vissza.

Zsiborás Gábor 1957. november 12-én született és sikerekben gazdag, hosszú pályafutása során az első osztályban 361 alkalommal lépett pályára. Összes NB I-es fellépése két klubhoz, a Ferencvároshoz és az MTK-hoz kötődik. Az FTC-ben először 1975. december 10-én védett, a Csepel elleni Téli Kupa találkozón.

Játékoskarrierjének főbb állomásai: 1978-ban MNK-diadal és 1980/81-ben bajnoki aranyérem a zöld-fehérekkel. Az elmúlt szezont az MTK színeiben védte végig és nagy szerepet játszott a csapat UEFA Kupa-indulást jelentő 4. helyének megszerzésében. Néhány napja nagy megtiszteltetés érte: 1987 után újra meghívást kapott Verebes Józseftől a válogatott keretbe.

A nemzeti tizenegyben négy alkalommal szerepelt.

*

Azt hiszem, az futballszerető közvélemény mély megrendüléssel vette tudomásul Zsiborás Gábor tragikus halálát. Talán mindekinél jobban sújtott a hír azokra, akik közeli kapcsolatban voltak a kapussal. Bizonyára sokan emlékeznek még, hogy az egykori kitűnő szegedi játékos, a hatszoros válogatott, Kutasi László sokáig egy keretben készült Zsiborás Gáborral. Igaz, Kutasi, akkor a Diósgyőr erőssége volt, Zsiborás pedig a Fradié. Ez azonban nem szabott gátat barátságuknak.

„Nem találok szavakat, annyira megrendített Gábor esete – mondta Kutasi László, amikor tegnap felkerestem. Majd így folytatta a szomorú hagyvételű visszaemlékezését: – Lehet, hogy sokan nem tudják, de nagyon jó barátságban voltunk. Akárhányszor találkoztunk, igazán örültünk egymásnak. Gábor tényleg igazi sportember volt, kicsit hasonlítottunk is egymásra, hiszen mindketten rendkívüli lelkiismeretességgel készültünk a meccsekre. Mindent megtett a sikerért, de soha nem kért kegyelmet.

Fradista volt... Fővárosi fiú, de talán ő volt az egyetlen, akire nem lehetett ráfogni a nagyképűséget. Sportszerű ellenfélként ismertem meg, hiszen soha senkit nem cikizett, pedig párszor fenn volt a magaslabda...

Harcoló típus volt... Nagyon, de nagyon sajnálom...!"

Gát

Startolnak a tekések

A Szegedi Postás férfi tekézői számára lassan befejeződik a felkészülési időszak, hiszen szeptember 9-én, csütörtökön 10 órakor rajtol a Szuper Liga küzdelemsorozata. A szegediek az első fordulóban a Szolnok MÁV MTE együttesét fogadják a Dorozsmai úti tekecsarnokban.

■ ***Ferrero dúsgazdag, s másként számol***

Vecseri Lajos bosszankodik

A szegedi quadriatlonisták újabb Európa Kupa futamon vettek részt, s igen szép eredményeket értek el. Vecseri Lajos, a németországi Königsbrunnban rendezett viadalon a nagyon értékes harmadik helyet szerezte meg, míg Rétfalvi Róbert a hetedik lett. Eddig a hír, azonban a versenynek több érdekessége volt, amiről Vecseri Lajos számolt be.

■ ***Kezdjük egy rázós kérdéssel: nem állhattál volna a dobogó valamelyik magasabb fokára?***

– Ezt a versenyt a hazai quadriathlonistáknak rendezték, úgy, hogy semmiképp nem tudtam vona előrébb kerülni. Így is a maximumot nyújtottam.

■ ***Mi az, hogy a helyieknek rendezték? A rajtlistából ugyanis az derül ki, hogy más országokból is ott voltak a rajtnál.***

– Igen, így van, de olyan szörnyű pályát jelöltek ki a szervezők, amire senki sem számíthatott, csak a németek.

■ ***Miért? Milyen volt a pálya?***

– Először is a versenyen csak mountain bike kerékpárral lehetett indulni, de nekem a felkészülés során nem volt lehetőségem ezt a fajta gépet kipróbálni. Königsbrunnban ültem ilyenen először. Másodszor a pálya...: erdőben, harminc centi szélességű vadcsapáson kellett karikázni, sáron, tarlón keresztül. Sőt, volt amikor patakon kellett átkellni mellig érő vízben.

■ ***Nem lehetett valami kellemes utazás.***

– Ha még negyven fok lett volna, akkor talán még jól is jön a fürdőzés, de esett az eső és csak nyolc fok volt a hőmérséklet. Aztán egyszercsak egy kétméteres fal állta utunkat, hetven százalékos emelkedővel....

■ ***Volt még valami, ami bosszantott?***

– Ez mind elviselhető lett volna, de amikor megtudtam hogyan számítják ki az Európa Kupa összesített állását, bizony mérges lettem. Van hat futam és ezeknek az eredményeit összesítik. Ilyen a világon nincs, hiszen ez nem az erősorrendet tükrözi. Aki megteheti és mindegyik versenyen elindul, az rosszabb helyezésekkel is az élbolyban lehet. Én meg hiába kerülök dobogóra, nem lehetek ott, mert Angliában nem tudtam anyagi gondok miatt rajthoz állni.

■ ***Nem reklámáltál?***

– De igen. Felvetettem, Sergio Ferrerónak, az európai szövetség elnökének, az egész quadriatlon kitalálójának, a pontszámítás megálmodójának, de különösebben nem reagált, mert így neki jó. Persze, egy dúsgazdag hercegnek miért is lenne ez gond...

Cs. G. L.

■ ***Műszaki gondok ellenére***

Gyetvai Antal vb-hatodik

A motorcsónak országos bajnokság S 750-es kategóriájának tavalyi győztese, Gyetvai Antal az idén igencsak keveset hallatott magáról. Először a szegedi OB-fordulóban találkozhattunk vele. A napokban azonban igen frappáns választ adott azoknak, akik már „temették", ugyanis az olaszországi Auronzoban a hatodik helyen végzett. A sikerről tegnap beszélgettünk a Szegedi ESK versenyzőjével.

■ ***Kezdjük azzal, hogy miért volt eddig „csendben"? Talán, nem volt pénze?***

– Bizonyára nem hiszi el: kéz és lábtörést szenvedtem. No nem a motorcsónak versenyen, hanem a hétvégi házam építésénél. A vízen egyébként még soha nem volt komolyabb balesetem. Ami pedig az anyagiakat illeti: jó lenne ha több volna belőle, de a Secolor Kft., az Algyői Takarékszövetkezet, a Szész Metlant és a Szész és társai Kft. annyi támogatást ad, hogy szerényen a saját pénzemmel kiegészítve el tudok indulni a versenyeken.

■ ***A hazai bemutatkozás nem a legjobban sikerült.***

– Jobb helyezésre számítottam, de nem jött össze. Sajnos, motorhibával kellett végigmennem, így távol kerültem az élcsoporttól.

■ ***Úgy tudom, eléggé márkás a hajója...***

– A hajótest Molgard (dán), míg a motor Sella (olasz), a propeller Rolla gyártmány. Ilyenekkel szokták egyébként nyerni a kontinens és világversenyeket.

■ ***Akkor most közel állt a dobogóra kerüléshez?***

– Közel is meg távol is. Az ezer méter magasságban, festői környezetben, nem úgy viselkedett a motor – ritka volt a levegő –, mint itt az alföldön. Nekem pedig fúvókát kellett volna cserélnem. Ez azonban elmaradt. De így is elégedett lehetek az olasz, dán, spanyol indulók között megszerzett hatodik hellyel. Mögöttem végzett például a dánok Európa-bajnoka, Karin Nilsen, vagy az idei magyar bajnoki címre legesélyesebb, Eb bronzérmes, Kádas György.

■ ***További versenyek?***

– Október első hetében Szegeden lesz az OB befejező fordulója, s azon feltétlenül rajthoz állok. Számomra már nincs tétje, hiszen egy versenyen való jó szerepléssel nem lehet a dobogóra kerülni, bármennyire is gyenge a mezőny. Klubtársamat, Papp Györgyöt szeretném segíteni ezen az erőpróbán.

Süli József

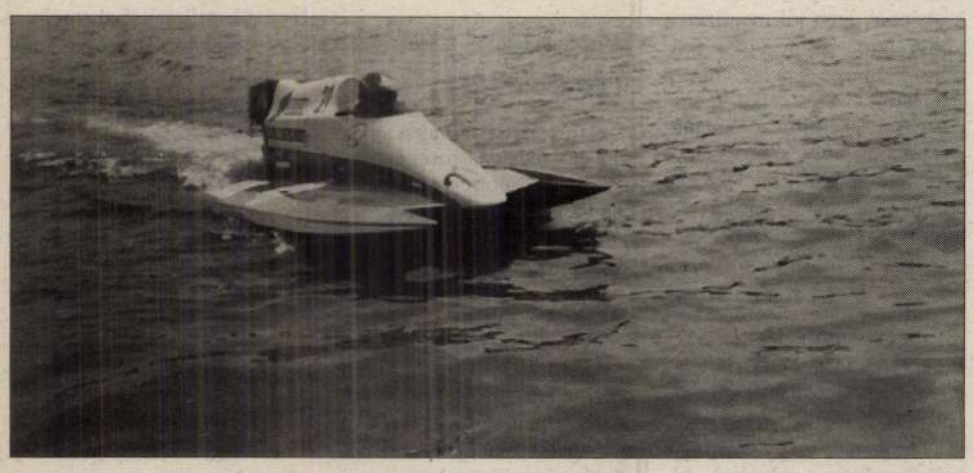

Horgászhírek

A Deszki Maros Ponty HE 1. számú taván, haltelepítés miatt, ma hajnal 4 órától szeptember 12-én reggel 4 óráig horgászati tilalom lesz. A vezetőség 11-én, (szombat) reggel fél 8-tól 11 óráig versenyt rendez az egyesületi tagoknak, illetve a területi engedéllyel rendelkezőknek. Jelentkezni a helyszínen lehet reggel 6 és 7 óra között, nevezési díj 300 forint. A verseny után közös ebéd (egy adag birkapörkölt 100 forint).

Napijegy váltható a helyi horgászboltban és a tavak melletti minibüfében.

■

A Mohosz Csongrád Megyei Intézőbizottsága értesíti a horgászokat, hogy szeptember 11-én 6-tól 13 óráig az I. és II. számú kikötő közötti mólókon nem lehet horgászni. Az említett szakaszon a Mérlegkészítő-, Javító és Kereskedelmi Szövetkezet rendez versenyt.

Verebes kerete

Kedden kora délután Verebes József szövetségi kapitány csapatot hirdetett a szerdai válogatott mérkőzésre, a névsor így fest (zárójelben az eddigi válogatottság száma): *Végh Zoltán (1) - Puglits Gábor (0), Bánfi János (5), Kuttor Attila (0) - Bordás Csaba (2), Albert Flórián (1), Détári Lajos (55), Lipcsei Péter (13) - Csertői Aurél (0), Klausz László (0), Vincze István (28).*

Tartalékként *Brockhauser István (9), Hahn Árpád (0), Halmai Gábor (0), Kovács József (0)* és *Répási László (1)* áll készenlétben.

Kopjafa Szegedről

A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének szabadkai szervezete az idén is megemlékezik az 1944-es partizán bevonulás több ezer ártatlan áldozatára, akiknek tömegsírjai a város délkeleti részén levő Zentai temető mögötti elhanyagolt területen vannak. A volt téglagyári sárgaföldbánya mélyedéseiben kivégzettek hozzátartozói pár évvel ezelőttig a zaklatás veszélyének kitéve látogathatták a horpadt sírokat, s mostanában sem sokan merészkednek a helyszínre, pedig most már az önkormányzat is megemlékezésre bátorítja a szabadkaiakat, lévén hogy az idén birtokába került a mészárlások színhelye, s ott hamarosan emlékparkot alakítanak ki.

A tervbe vett munkálatok elvégzéséig és az emlékmű felállításáig a VMDK tagsága gondozza a területet. A november másodikai megemlékezésen – melyen Dudás Károly, a szervezet elnökségi tagja szól az egybegyűltekhez – új keresztet és kopjafát állítanak a régi helyébe. A két és fél méteres kopjafát, mely a Bácskába telepített és onnan menekülő csángók Szabadkán kivégzett csoportjának állít emléket, a VMDK és az RMDSZ szegedi szervezetének Tető néven létrejött közös egyesülete adja.

A halottak napjára tett megemlékezéssel majd egy időben zárul a VMDK szabadkai történelmi bizottságának az eddig ismeretlen áldozatok adatainak begyűjtésére indított kezdeményezése. Az áldozatok névsorát 1994-ben, a tragikus események félszázados évfordulóján megjelenő monográfiában teszik közzé, s az a tervezett emlékműre is felkerül. Dr. Uzon Miklós, a diáksegélyező egyesület vezetője szerint a szabadkai magyarokat semmiképp sem a bosszúvágy, hanem a kegyelet készteti megemlékezésre.

Garai László

Tudjman kezdeményezni akar

Franjo Tudjman, Horvátország elnöke hamarosan kezdeményezéssel akar előállni, melynek egyik vélhető célja: az egymással marakodó boszniai politikusok, Izetbegovic elnök és a bihaci körzet vezetőjének Fikret Abdicnak az összebékítése, az érdekek ismét egységes képviselete – jelentette vasárnap a Deutschlandfunk Zágrábból, Hans Sterckennek a Bundestag külügyi bizottsága elnökének ottani tárgyalásairól beszámolva.

■ Stercken többek között azért utazott Zágrábba, hogy tisztázza a Danas című hetilapban megjelent Tudjman-interjújának azt a részét, amelyben a horvát elnök a Mate Boban vezette hercegovinai körzet és a bihaci terület Horvátországhoz való szoros kötése mellett állt ki. „Magyarország, Ausztria, Svájc és a német szövetségi kormány támogatását is élvezve teljesen tiszta képet akartam kapni arról, hogy mit is ért a horvát elnök ezeken a kijelentéseken" – idézte a külügyi bizottság elnökét a német rádióállomás.

Stercken azt mondta, hogy teljesen kielégítő felvilágosítást kapott Tudjmantól, a horvát elnök a kijelentéseket annak „a békekezdeményezésének az alapvonalaival összefüggésben tette, amely Horvátországnak és Boszniának szól, s amellyel a jövő héten szándékozik előállni" – hangzott el a Deutschlandfunkon.

A Tudjman-Stercken megbeszéléseken megvitatták, hogy Németország miként segíthet ennél a kezdeményezésnél, s több iszlám ország is elő kívánja mozdítani a boszniai muzulmánok egységének helyreállítását. „A végén ez volt a legfontosabb probléma (megbeszélésünkön), mert ha nem áll helyre a boszniai érdekek egységes képviselete, minden terv – legyen az Tudjmané vagy a nyugati közvetítőké – kudarcra van kárhoztatva" – mondta a bonni politikus a Deutschlandfunk szerint.

A fő cél a harci cselekmények mielőbbi leállítása. Németország egyetért Horvátországgal abban, hogy a kezdeményezéssel nem szabad sokáig várni, mert elodázás esetén Boszniával már csak mint hatalmas temetővel lesz dolguk – jelentette a kölni rádió a Stercken-látogatásáról készült összefoglalójában.

■ *Brüsszeli EK-csúcs*

„Minimális szerződés"

■ A francia lapok általában csalódottan kommentálják az Európai Közösségek hét végi csúcsértekezletének eredményeit. A Le Parisien című bulvárlap szerint a találkozónak „csak a neve volt rendkívüli", az elért eredmények gyengék. A Le Quotidien de Paris című, a jobboldalhoz közelálló újság kiemelte: a maastrichti szerződés ratifikálásának megünneplésére összegyűlt állam- és kormányfők megelégedtek egy „minimális szerződés" kitöltésével, ami viszont a nyugat-európai közvéleményt legjobban izgatja, a munkanélküliség emelkedése, itt a program kijelölését a decemberi rendes csúcsértekezletre halasztották. Az újság ezt a „diszkréciót", „Európa hallgatását" igen kiábrándítónak minősíti.

A baloldali Libération szerint az EK-országoknak még be kell bizonyítaniuk, hogy az általuk vezényelt, kifulladóban lévő gépezet képes leküzdeni a gazdasági válság, a munkanélküliség és a keleti térség instabilitásának kihívását. – Az elmúlt két évben a nyugat-európai kormányok akcióik hiányát, illetve saját megosztottságukat azzal a kényelmes érvvel magyarázták, hogy nincsenek megfelelő eszközeik a közös fellépéshez. Mostantól már rendelkeznek ezekkel, vagy legalábbis megszerezhetik azokat – írja a lap Maastricht végleges ratifikálására célozva. – Európa tehetetlensége mostantól még kevesebb megértést kap majd – szögezte le a vezércikk szerzője.

Új bosnyák kormány

■ Haris Silajdzic, Bosznia hétfőn kinevezett új miniszterelnöke pénteken megalakította túlnyomó részben muzulmánokból álló kormányát. A szarajevói rádió jelentése szerint Silajdzic a béke megteremtésében és abban jelölte meg az új kabinet prioritását, hogy segítsen a boszniai népnek még egy telet átvészelni a háborúban.

– A legfőbb kérdés az, hogy miként juttassák célba az emberbaráti segélyeket, mivel az utakat blokád alatt tartják – mondta a volt külügyminiszter, aki külön mnekültügyi minisztériumot hozott létre az új kormányban. – Védelmi képességünket és hadseregünket a lehető legerősebbé kell fejlesztenünk, enélkül nem lesz béke és jövő – hangoztatta.

A 21 tagú kormányban négy tárcát mérsékelt szerbek és horvátok kaptak, akik a többetnikumú Bosznia mellett kötelezték el magukat. Az 1992 áprilisában megalakult előző kormánynak nyolc nem muzulmán tagja volt.

Az új külügyminiszter Irsan Lubijankic lett, aki a mérsékelt muzulmánok közül való – írta a Reuter. Lubijankic a bosnyák elnök Demokratikus Akció Pártjának egyik vezetője. A miniszterek többsége új, kivéve a szarajevói katonai bandák elleni akciókat felügyelő belügyminisztert, az egészségügyi minisztert és a tájékoztatási tárca vezetőjét, aki történetesen horvát.

■ *Új határkelő Garánál*

Vízumkényszer és szigorítások?

A belgrádi magyar követség ugyan cáfolta az alaptalan híreszteléseket, de most újabbak keltek szárnyra.

A szabadkai ócskapiac és a Cserepes sor között ingázóknak ismét „pontos" információik vannak: a magyar hatóságok rövidesen adminisztratív intézkedésekkel teremtenek rendet a határátkelőhelyeknél, és számítógépes ellenőrzéssel, illetve vízum bevezetésével korlátozzák a beutazók számát. A jugoszláv beutazókat két csoportba sorolják: mindazok a jugoszlávok, akiknek a lakóhelye nincs távolabb a határtól ötven kilométernél, heti egy beutazásra jogosulnak, akik pedig távolabb élnek, vízumot kell hogy kérjenek Magyarországra utazásaikhoz. A szigorítások hírét keltők szerint a magyar vámszervek számítógépes ellenőrzéssel szűrik majd ki a heti egy alkalomnál gyakrabban beutazni szándékozókat.

Ehhez most újabb követségi, vagy külügyi cáfolat kéne, de ha dementálnák is a zavarkeltést, naponta újabb bizalmas közlések kelnének szárnyra. Ami pedig a hatóságokat, a határátkelőkkel foglalkozókat illeti, a jelenleg igencsak akadozó kétirányú forgalom enyhítése érdekében mérlegelhetnék a tavasszal és a nemrégiben magyar és jugoszláv részről egyaránt javasolt új határátkelőhelyek mielőbbi megnyitását. A Szabadkától északkeletre levő árokszállási és a Zombor felé újabb utat nyitó Gara és Regőce közötti határállomás hosszú távú jelentőségét aligha kell bizonygatni, rövid távon még kevésbé, hisz amíg az embargó tart, Vajdaság és Szerbia ezeken a kapukon át látja el magát – mégpedig kiskereskedelmi áron! – üzemanyaggal, élelmiszercikkel, divatáruval, közszükégleti cikkekkel. Nyilván nem egyszerű kimutatni, hogy mekkora ez a rejtett export, de hogy nem elhanyagolható, azt az átjáróknál tapasztalható, éjt nappallá tevő sorakozás is alátámasztja: a déli szomszéd áruéhsége nemhogy csillapodna, hanem az embergó hiányteremtő hatására mindinkább fokozódik.

Zavart keltő hírek keringenek a Tompánál és Röszkénél három, hat, esetenként tíz órát, vagy még ennél is többet várakozó jugoszláv utasok körében, akiknek a többsége naponta jár át üzemanyagért és bevásárolni. Elterjedt, hogy a magyar hatóságok hamarosan jegyre adják a benzint, és csak vízummal léphetnek be az országba. Egyesek azt is tudni vélték, hogy a jugoszláv táblájú kocsikba csak október 18-ig töltenek üzemanyagot. Ezek a kósza hírek is fokozták a tolongást a közúti határátkelőknél, és az augusztusi „török invázióhoz" tették hasonlatossá a határ mentét.

A zombori és a Bács–Kiskun megyei önkormányzatok már meg is tették az első lépést az újabb átkelőhely megnyitására. Gara és a vajdasági oldalon levő Regőce között ideiglenes jelleggel – két napra – a múlt szombaton reggel 8-kor megnyílt a határállomás. A zomboriak szerint a magyar fél a Jugoszlávia ellen bevezetett embargó miatt ugyan vonakodott a lépés megtételétől, de abban megegyeztek, hogy november folyamán kétszer két napra ismét szabaddá teszik az átjárást. Szabadka és Kanizsa felől még nagyobb nyomás nehezedik az egyetlen Csongrád megyei közúti átjáróra, még sürgetőbb a most már heteken, s lassan hónapokon át tartó forgalmi dugó megszüntetése. Ha a Bács–Kiskun megyei határszakaszon négy átkelő lehet – a hercegszántói, a bácsalmási, a tompai és legújabban a garai –, akkor miért ne nyílhatna még egy Csongrád megyében, a már tervbe vett árokszállási?

Garai László

Jelcin és a sajtószabadság

Az amerikai média egy jelentős képviselőjének előadását követően külföldi és orosz újságírók kétségbe vonták, hogy az orosz elnök valóban támogatja a demokráciát és a sajtószabadságot.

Allen H. Neuharth, a Washington D. C. székhelyű Freedom Forum elnöke és az USA TODAY megalapítója így nyilatkozott: „Demokratikus viszonyok között nem tiltanak be újságokat, nincs cenzúra sem, és kritikus hangvételű tv-műsorokat sem szüntetnek meg. Jelcin mindhármat megtette. Az orosz elnöknek a világ nyilvánossága előtt kell ígéretet tennie arra nézve, hogy többé nem folyamodik olyan eszközökhöz, melyek a diktatúrát és nem a demokráciát fémjelzik."

Mikhail Poltoranin, az Orosz Információs Központ Jelcin által kinevezett vezetője úgy tartja, hogy a közelmúlt sajtóeseményeit „nem tendenciaként, hanem egyszerű félreértésként kell értelmezni. Néhány betiltott újság várhatóan már néhány nap múlva újra megjelenik." Hangsúlyozta, ő és Jelcin elnök is értik a sajtószabadság fontosságát.

Neuharth és Poltoranin a Nemzetközi Sajtóközpont és a Club of Moscow támogatásával szervezett Sajtó Kerekasztal fórumon szólaltak fel, október 24-én. A rendezvényen több mint 100 újságíró jelent meg. Az előadók között volt az Izvesztyija szerkesztője, a Radio Echo Moscow igazgatója, és a Külföldi Újságírók Moszkvai Szövetségének vezetője is.

Neuharth véleménye szerint Jelcin követelése, hogy változtassák meg a Pravda és a Roszszijszkaja Gazeta főszerkesztőjének személyét, demokratikus viszonyok között elfogadhatatlan. Ha a Watergate botrány idején Nixon elnök Katharine Graham-t, a Washington Post kiadóját arra utasította volna, hogy bocsássa el Ben Bradlee-t, a lap főszerkesztőjét, „az amerikai közvélemény felháborodott volna".

„A demokrácia nem feltételekhez kötött sajtószabadság", mondta Neuharth.

■ *November 13-ig a Délmagyarországban*

Ítélet nélkül

■ *Egy eltussolt gyilkosság nyomában*

■ *Posztobányi László riportsorozata (16.)*

1977 szeptemberében történt. A 24 éves Páli Sándor este elköszönt hazulról. Bálba indult. Családja nem látta többé élve. Hajnalban fölakasztva találták egy út menti fán, Nagymágocson. A vizsgálat annak idején öngyilkosságot állapított meg. A család szerint megölték. Mi történhetett valójában? Erre keresi a választ riportsorozatunk.

■ ***Soha nem merült fel önben, hogy mégis a rendőrök követték el a bűntényt?***

– Legyek őszinte? De igen. És ezt a közvélemény erősítette meg bennem. A szentségit, hát mindenfelől azt hallottam, hogy ezek felakasztották a fiút. A mundér becsülete megkövetelte tőlem, hogy megvédjem a társaimat.

■ ***Megvédte?***

– Kételyeim támadtak. Amikor egyedül voltam bent, kutatni kezdtem a helyszíni jegyzőkönyvek után.

■ ***Megtalálta?***

– Nem. Pedig alaposan átkutattam mindent, többször is. Az iratok eltűntek!

■ ***Megerősödött önben a feltevés, amiről beszéltek?***

– Megkérdeztem őket, hogy mi a fenét csináltatok a gyerekkel? Azt mondták, ők csak igazoltatták, semmi mást.

■ ***De a jegyzőkönyvek...***

– Hát éppen ez az. Egy példánynak ott kellett volna lenni.

■ ***Szólt a parancsnokának?***

– Nézze, akkor a rendőrség egy elég zárt világ volt. Nem szerették a felesleges kérdéseket. Mivel a főnököm kedvence volt Papp, nem feszegettem tovább a kérdést. Mit is csinálhattam volna?

■ ***Ha tesz egy feljelentést?***

– Maga mondta, hányan tettek, és mi lett a vége? Lépett valaki ez ügyben?

■ ***Nem.***

– Na látja. Nekem meg meggyűlt volna a bajom a kollégáimmal is, meg a főnökeimmel is.

■ ***Mit tud Erzsike néninek mondani ezek után?***

– Hát nem is tudom. Ezek bizony nagyon furcsa dolgok.

■ ***Bizonyára arról sem tud, hogy a fiú derékszíját a boncolóorvos ellopta, majd később a tiltakozásra visszaadta.***

– Ezt komolyan mondja?

■ ***Egészen komolyan, ügyészi papír van róla...***

– Őrület. Semmit sem hallottam ezekről...

■ ***Más színben látja már a dolgokat?***

– Amiket elmondtak itt, azok felett nem térek napirendre.

■ ***Ön egy tapasztalt, sok mindent megért bűnügyes zsaru. Egy hetven kiló körüli testet, aki ráadásul védekezik is, hányan tudnak felakasztani egy kiálló fágra, ami három méter körüli magasságban van? Egy ember megteheti?***

– Nem, az ki van zárva.

■ ***Kettő, talán?***

– Talán, de három ember minimum kell hozzá.

– Én is így gondolom.

■ ***A boncolást hány ember végzi?***

– Hát az orvos, a boncmester és az írnok, esetleg még hatósági tanú is van.

■ ***Tudja, hogy itt csak egy rendőrorvos volt jelen?***

– Nem hiszem el.

■ ***Pedig így volt. Negyedikén meghalt a fiú, és hatodikán már el kellett temetni. Így, ahogy mondom, el kellett.***

– Ha én akkor nem vagyok szabadságon, ez nem történik meg.

■ ***Mert mit tett volna?***

– Levetetem a vért, majd hazavitetem a gyereket. Ez volt a szokás. A fenébe, mennyi dolog, ami nem tisztázott...

■ ***Azt már meg sem kérdezem, hogy utólag látta-e a vérvételi jegyzőkönyvet...***

– Nem, ilyen sem volt ott, megtaláltam volna.

(Folytatjuk.)

■ Megtalálták Atilla sírját? (Riportunk a 7. oldalon)

ALAPÍTVA: 1910-BEN

DÉLMAGYARORSZÁG

HÉTFŐ, 1993. NOV. 1., 83/254. ÁRA: 17 FT

Fölavatták a II. világháborús emlékművet

Gyulay Endre püspök felszenteli az emlékművet. (Fotó: Schmidt Andrea)

■ „Kegyelet, emlékezés, remény"

A Belvárosi temetőben tegnap, pontban déli tizenkét órakor kezdődött a második világháború szegedi áldozatainak tiszteletére állított emlékmű avatóünnepsége, amelyen *dr. Ványai Éva* alpolgármester, és *dr. Farkas László* köztársasági megbízott is megjelent.

A márványból készült, hosszanti tengelye mentén megtört síkú kettős keresztet ábrázoló alkotást *Popovics Lőrinc* és *Tarnai István* tervezte, akiknek *Tóth Tibor*

(Folytatás a 3. oldalon.)

■ Fidesz-választmány

Szájer József az elnök

A Fiatal Demokraták Szövetségének Miskolcon ülésező országos választmánya Szájer Józsefet választotta szombaton a testület elnökévé. Mint ismeretes, a posztra Szájer József frakcióvezető-helyettes mellett Fodor Gábor, a párt alelnöke is pályázott. A 78 tagú választmányból 77-en voltak jelen. A 76 érvényes szavazat alapján Szájer Józsefnek 53 küldött szavazott bizalmat, míg Fodor Gábor 23 voksot kapott.

Médiatüntetés Pesten

MTI – Telefotó

■ „...Már régen nem műsorokról, újságírókról, Rádióról, Televízióról van szó, hanem a sajtószabadságról. Minden demokrácia legfontosabb alapelveinek és eszközeinek egyikéről, mellyel a polgárok a hatalmat kordában tarthatják..." fogalmazták meg újságírók szombaton a Kossuth téren, a Parlament előtti tüntetésükön.

(Összeállításunk a 8. oldalon.)

■ Megyebíróverés Szőregen

Mai mellékletünk:
A DÉL SPORTJA
A DÉLMAGYARORSZÁG KFT. MELLÉKLETE

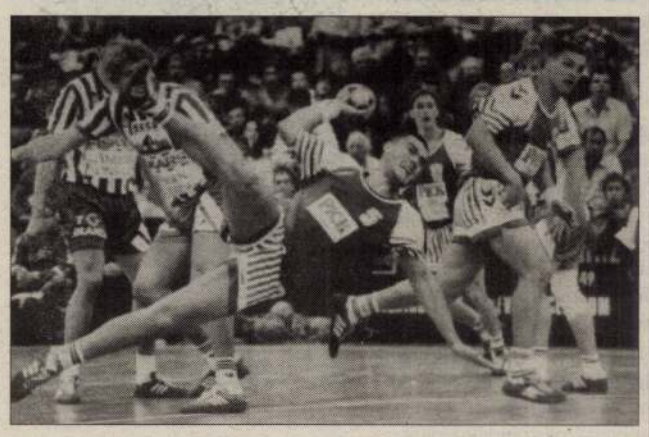

■ Az elmúlt hét végén igazán jó volt szegedi sportszurkolónak lenni. A nemzetközi sikerben a sort a Szegedi ESK női kézilabdacsapata kezdte, miután hat gólos előnyt szerzett a City Kupa visszavágójára, majd a Papiron SC Szeged röplabdásai következtek, akik mindkét cseh ellenfelük felett diadalmaskodtak. Végül az i-re a pontot a Pick Szeged férfi kézilabdásai tették fel, ugyanis hét gólos előnnyel utaznak a hét végén Finnországba. Sőt még a Szeged SC is nyert a labdarúgó NB II-ben. Kell ennél jobb hír...

(A részletekről A Dél Sportja mellékletünkben olvashatnak)

■ Július Binder a bősi erőmű beruházási igazgatója „borítékolta" az erőmű kérdésében kialakult jogvita végkifejletéről szóló jóslatát.

Binder a Slobodny piatok című hetilapnak nyilatkozva elmondta: bízik abban, hogy még a Hágai Nemzetközi Bíróság döntése előtt sikerül megállapodni a magyar féllel és közös akarattal visszavonják a nemzetközi jogkeresletet, hiszen ez fölösleges kiadásokkal terheli meg a feleket. „Csakis egyféle döntés születhet. Hogy milyen, azt leírtam és zárt borítékban őrzöm. Meglátják: nem tévedtem" – mondta a szlovák beruházási igazgató, a Slobodny piatok menedzse-

■ Kinek kell Hága?

Binder borítékolt

reket rangsoroló népszerűségi ankétjának abszolút listavezetője.

A lap legújabb számában megjelent írás szerint Július Binder ezt a verhetetlen népszerűséget „a bősi erőmű védelméért folytatott rettenthetetlen magatartásával vívta ki s vált olyan népszerűvé, mint bármelyik énekes, színész, vagy politikus."

SZER-búcsú

A müncheni Szabad Európa Rádió (SZER) negyvenkét év sugárzás után vasárnap este 22 órakor beszüntette magyar adásait. Hírekkel megszakított búcsú-konzervműsorokat tűztek az utolsó adásnap műsorára, 21.40-re pedig Ribanszki László igazgató-főszerkesztő elköszönését.

Belmondo lányának tűzhalála

Kigyulladt lakásában életét vesztette Patricia Belmondo, a világhírű francia színész legidősebb lánya. A francia főváros legdivatosabbjának számító 6. kerületi lakásban vasárnap hajnalban keletkezett tűz. A lakásba bejutó tűzoltók a 40 éves Patricia elszenesedett holttestét a hálószoba ablakának közelében találták meg. Az első jelentések szerint baleset történt, a tüzet egy kandallóból kipattant parázs okozhatta.

Patricia volt Jean-Paul Belmondo legidősebb gyermeke. A színésznek még egy lánya és fia van.

IRÁNY AMERIKA!
A DELTA AIR LINES és a MORTON'S ajándékaként amerikai utazásokat nyerhet! részletek a szombati STEFÁNIÁBAN!

Diana békülni akar

A brit királydráma legújabb fordulata, hogy Diana walesi hercegnő békülni akar férjével, Károly trónörökössel, akitől tavaly december óta, állítólag saját kezdeményezésére, különváltan él. A hercegnő úgy véli, nyugodtan élhetnének egy fedél alatt, habár talán nem ugyanazon az emeleten – vélte tudni vasárnap a Sunday Express című brit lap.

A Diana szándékáról beszámoló lap szerint azonban Károly, felső tízezerbeli támogatói és a Buckingham palotai udvartartás nagyrésze nem akar hallani semmiféle békülésről Diana feltételei szerint, mert az ártana Károly tekintélyének. Ezek az erők szembeszállnak II. Erzsébet királynővel is, aki titkon a békülést támogatja.

■ Unicum a tetőn ■ Hajnali fuvarosok ■ „Állampolgári kezdeményezés"

A ház – félig bontva. (Fotó: Somogyi Károlyné)

A széthordott ház históriája

A Móra utcából azzal hívott föl minket valaki, hogy a 21. számú IKV-házat téglánként, cserepenként hordják szét. Hajnalonként utánfutós autók érkeznek, s az emberek fölpakolják, ami még használható. Ha nem történik valami, lassanként „elfogy" az épület...

(Folytatás a 3. oldalon.)

Hatvanmillió az átképzésre

Az első fél évben két pályázati kiírásra közel 300 jelentkezés érkezett – 72, oktatással foglalkozó szervezettől, vállalkozástól. A szakértői bizottság ezekből összesen 19 tanfolyamot javasolt elfogadásra. Sajnálatos tényként említette az előadó, hogy központi támogatási pénzeket nem sikerült szerezniük.

A Szakképzési Alap megyei pályázatának elbírálása, valamint a képzési támogatás szerepelt a Csongrád Megyei Munkaügyi Tanács tegnapi ülésének napirendjén. Az utóbbi előadója *dr. Juhász Károly* megbízott igazgató volt, aki hangsúlyozta, hogy a Foglalkoztatási Alap második legnagyobb összegű felhasználásáról van szó.

Csoportos képzésben eddig idén 40 tanfolyamon több mint kilencszáz – ebből 364 pályakezdő – munkanélküli vett részt. Október végéig 24 tanfolyam fejeződött be, s ez 600 embert érintett. A képzések során mindössze tízen morzsolódtak le, ami 1,6 százalékot jelent. Ezekben a hetekben öt tanfolyam indítását készítik elő, ami további 110 munkanélküli beiskolázását teszi lehetővé.

Egyéni képzésben – s úgy tűnik, a törvény értelmezése miatt ez lesz a jövő útja – idén nyolcszázan vettek (vesznek) részt, ebből négyszázan már végeztek. Itt nagyobb a lemorzsolódás, ami azért ellentmondás, mert a munkanélküli maga választja ki a tanfolyamot és kéri hozzá a munkaügyi központ támogatását. A tanfolyamok átlagos költsége 1 350 ezer forint, ami egy személyre 62 ezer forintot jelent.

A képzések területén 1992-ben 11 visszakövetelő határozat született, a 380 ezer forintból eddig 83 ezer folyt be. Az idei mérleg 54 visszakövetelő határozat, 1,7 millió forint értékben. Ebből 22 esetben kellett végrehajtási eljárást indítani, ami 900 ezer forintra szól. Szeptember végéig ténylegesen 35 millió forintba kerültek a képzések, de idén a szerződésekkel lekötött összegekkel együtt a végeredmény megközelíti majd a 60 milliót.

Kovács

Összevont középiskolák Szabadkán

A hat szabadkai középiskola közül háromban nem lesz fűtés november 1-jétől, a tüzelőanyaghiány miatt fél hónappal későbbre tett fűtési idény kezdetétől. Ugyancsak hideg marad hat olajfűtésre berendezkedett általános iskola. Az olajfűtéses középiskolák diákjait átvezénylik a távfűtéses épületekbe, az elemisek kérdését még nem oldották meg. Az önkormányzat felajánlotta, hogy szilárd tüzelőanyagot biztosít az ellátást illetően köztársasági hatáskörbe tartozó iskoláknak, de azok igazgatói – minisztériumból központilag kinevezett vezetők – nem találták célszerűnek elfogadni az ajánlatot...

G. L.

MIRŐL ÍRT A DM?

DÉLMAGYARORSZÁG 75 éve

Egy magyar tiszt szózata

Mit vársz magyar? Körülötted ég minden s ha gyorsan nem cselekszel, ha haza nem szólítod sereged, mely annyi esztendei vérzés után is minden erejével csak hivó szavadra vár, hogy megkezdje azt a szent, magasztos küzdelmet, mely megmentheti ezeréves becsületünket (...). Cselekedj, hogy a sok idegen országban feszült idegzettel remegő fiaid idejében haza érkezzenek.

Cselekedj, ne csüggedj, a magyar szuronyok milliói ha annyi véres csatát megnyertek, meg fogják nyerni még az utolsó nagy küzdelmet is. Cselekedj, mert minden perc drága!... (...) Opré János t. hadnagy **(1918. okt. 30.)**

DÉLMAGYARORSZÁG 50 éve

Halottak napja

Hitünknek egyik legmélyebb tanitása Isten szentjeinek egyessége, az élőknek és a megholt hiveknek misztikus közössége. A küzdő Egyház egymás mellett üli meg a dicsőséges Egyháznak, és a szenvedő Egyháznak ünnepét: mindenszentek és halottak napját. Az ősz hervadása, mélabus hangulata szolgál ez ünnepeknek keretül, figyelmezteti az élőket az elmulásra, de egyuttal biztatja őket a halál után való megdicsőüléssel is. Az élők ilyenkor a maguk minden bizonnyal eljövendő sorsára, a halálra. Rágondolnak azonban azokra is, akik már megelőzték őket. Iparkodnak e szenvedő lelkeken imádsággal, mise- és bucsufölajánlásokkal, jócselekedetekkel, főképpen pedig alamizsnálkodással segiteni. E gondoskodásnak a népnél számos jellegzetes megnyilatkozása van, amely sok tekintetben még ma is a jámborságnak középkorias felfogásában gyökerezik.

Szegeden Mindenszentekkor kalácsot sütnek, amelyet temetőbe menet a temető kapujában várakozó koldusoknak adnak azzal a kéréssel, hogy az alamizsna fejében imádkozzanak halottjaikért. Este odahaza kis gyertyákat égetnek. Rendre annyit gyujtanak meg, ahány halottjuk van. Egy-egy mellett addig imádkoznak, amig el nem ég. Utána másik halottjukért uj gyertyát gyujtanak.

Szögedi Bálint **(1943. okt. 30.)**

DÉL-MAGYARORSZÁG 25 éve

A szegedi szurkolók álma

NB I.

1. Szeged	21	12	7	2	63:20	31
2. Ú. Dózsa	21	12	7	2	41:22	31
3. Ferencváros	21	13	4	4	50:27	30
4. Vasas	21	10	2	8	38:20	28
5. Bp. Honvéd	21	10	6	5	28:17	26
6. Csepel	21	8	5	8	24:26	21
7. Pécs	21	8	5	8	23:28	21
8. Dunaújváros	21	6	7	8	25:27	19
9. MTK	21	5	8	8	20:25	18
10. Tatabánya	21	4	9	8	24:32	17
11. Egyetértés	21	7	3	11	23:38	17
12. Videoton	21	5	6	10	28:39	16
13. Salgótarján	21	5	6	10	24:34	16
14. Diósgyőr	21	2	11	8	20:27	15
15. Győr	21	4	7	10	19:37	15
16. Szombathely	21	5	5	11	20:51	15

(1968. okt. 30.)

OK NISSAN
SZEGED, RÁKÓCZI TÉR
TEL.: 62/474-433
GEMMAX
LÍZING, RÉSZLET, FORINT, VALUTA
NISSAN SUNNY 1,4 LX 4 DR
NISSAN SUNNY 1,4 SLX 4.DR
NISSAN SUNNY 1,4 SLX 5.DR
NISSAN SUNNY 1,6 SLX 4.DR

MA

A SZÁZSZORSZÉP GYERMEKHÁZBAN 8–12 óráig a Kandó Kálmán vasútbarát és modellező kör foglalkozásán filmeket vetítenek a vasútról; a Kincskereső körbe 10–12 óráig azokat a felső tagozatosokat várják, akik szívesen részesei lennének egy újság szerkesztésének; 10–13 óráig, a természetesen egészségesen nap rendezvényén: a rajzpályázat megnyitása, díjátadás, játék, aerobic, natura-túra, salátaparty, fitt-próba, koleszterin és kalóriamérés.

A MÚZEUMI MATINÉ vendége 10 órától Hegyi Füstös László lesz. A foglalkozást a Móra Ferenc Múzeumban tartják.

A DYSLEXIÁS GYERMEKEKÉRT Szegedi Egyesület 10 órakor, a Somogyi-könyvtár lapozgatójában tartja összejövetelét. A téma: hidroterápiás gimnasztikai módszer.

HASZNÁLT KÖNYVEK VÁSÁRA 14-től 17 óráig a Somogyi-könyvtár rókusi fiókkönyvtárában (Vértói u. 5.).

AZ EMBERISÉG JÖVŐJE – az előadás önálló 5. része 17 órakor lesz a Talent Centerben (Fürj u. 92/B). Előadó: dr. Szikra Tamás.

A FELSŐVÁROSI TEMPLOMBAN 19 órától rendezik meg a Kardos Pál Női Kar és a Musica Parlante kamarazenekar hangversenyét. Műsoron Mozart: A-dúr klarinétverseny és Pergolesi: Stabat Mater. Közreműködik: Somogyvári Tímea (szoprán), Megyesi Schwartz Lúcia (alt) és Tamás Péter (klarinét). Vezényel: Meszlényi László.

A JGYMK városi rock klubjában 19 órakor kezdődik a Nyers együttes koncertje.

A JATE-KLUBBAN 20 órától Mi-csoda-buli.

A DALLAS BÁRBAN (Tisza Lajos krt. 27.) este 10 órától Szaniszló János szórakoztatja a vendégeket.

VASÁRNAP

A JAZZ KOCSMÁBAN (Kálmány L. u. 14.) este 7 órától a Volvox együttes játszik.

HÉTFŐN

A SZÁZSZORSZÉP GYERMEKHÁZBAN újra indul a gyermektorna- 15.45–16.45-ig (csütörtökönként is) és a női torna szakkör 18–19 óráig (szerdánként is).

A JAZZ KOCSMÁBAN Szaniszló János szórakoztatja a vendégeket, este 8 órától.

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÓRA FERENC MÚZEUMBAN

Ókori művészet – kiállítás a Szépművészeti Múzeum válogatott gyűjteményéből – a II. emeleten.

MÓRA FERENC MÚZEUM KÉPTÁRÁBAN (Horváth M. u. 5.)

Fekete Miklós festőművész kiállítása;

a Szegedi Lajos Sándor Fotóklub kiállítása.

A FEKETE-HÁZBAN

Ortodox egyházművészet;

Szent-Györgyi Albert című kiállítás;

Szeged, 1956

AZ IMPALA HÁZBAN (Zárda u. 9.)

Orosz István grafikusművész Vigyázat, lépcső! című kiállítása.

A RÓKUSI FIÓKKÖNYVTÁRBAN (Vértói u. 5.)

Kovács Pál búvárfotói láthatók.

A BÁLINT SÁNDOR MŰVELŐDÉSI HÁZBAN

Fontos Sándor festőművész (1920–1991) emlékkiállítása.

AZ IFJÚSÁGI HÁZBAN

Benda Balázs emlékkiállítása.

Hüllő kiállítás lesz 30-án és 31-én, 9–18 óráig.

A SAJTÓHÁZ KLUBJÁBAN

Nizza építészete és fényei fotódokumentációs kiállítás.

A SZÁZSZORSZÉP GYERMEKHÁZBAN

Ásványkiállítás – Vincze Mónika, a Tabán Általános Iskola 8/d osztályos tanulójának gyűjteménye.

A KÁLVÁRIA GALÉRIÁBAN (Boross J. u. 27.)

Darázs József festőművész Elragadtatás című tárlata.

A PEDAGÓGIAI INTÉZETBEN (Közép fasor 1–3.)

„Az én Adym" címmel dr. Faragó Ambrus magángyűjteményéből rendezett kiállítás az intézet 4-es termében.

UT–2-es desire takarmányburgonya!
Desire, Kondor, Cleopatra vetőburgonya!
„Gülbaba" Vetőmagkereskedés, Kecskemét, Budai utca 11. sz. (Piactér)

KÖZÉLETI NAPLÓ

MA

AZ „IFJÚSÁG 1994–2000" konferenciát 10 órától tartja a Szocialista Párt Ifjúsági Kollégiumi tagozata az MSZOSZ Eszperantó utcai székházában.

HÉTFŐN

A FÜGGETLEN KISGAZDA-, FÖLDMUNKÁS- ÉS POLGÁRI PÁRT irodáján (Szeged, Teleki u. 3.) dr. Torday János pártfőügyész ingyenes jogi tanácsadást tart az érdeklődőknek, 10–12 óra között.

A SZOCIALISTA PÁRT irodáján (Tisza L. krt. 2–4. I. me. 123-as szoba) dr. Bálint János ingyenes jogi tanácsadást tart az érdeklődőknek 15–16 óra között.

JOGSEGÉLYSZOLGÁLAT az SZDSZ Földváry utca 3. szám alatti székházában, 16–17 óráig. Tartja: dr. Pesti Gábor.

Új üzlet!
Szeged, Gutenberg u. 31.
Telefon: 327-515. (A Gutenberg u. végén, az általános iskolával szemben)
Szőrmebutik
Nemesszőrme, bundák, gallérok, sapkák, boák elegáns egyedi modellek, a jelen divat legszélesebb választéka, termelői áron!
Nyitva tartás: hétfőtől csütörtökig délelőtt 9.30–12.30-ig, délután: 16–19 óráig. Péntek-szombat: délelőtt 9.30–12.30 óráig. Szeretettel várjuk!

Római katolikus plébániák

Belváros – *szombaton,* október 30-án 7 és 18 órakor: szentmise. *Vasárnap,* október 31-én: 7.30 (Ábrahám István prépost, plébános), 8.30 (diákmise, Kovács József spirituális), 10 (énekkari mise, Kovács József spirituális), 11.30 (dr. Lotz Antal teológiai tanár), 17.30: vesperás, és 18 órakor (Ábrahám István prépost, plébános): szentmise. *November 1-jén, Mindenszentek napján:* 7 és 8 órakor: szentmise. 18 órakor szentmise, celebrálja Gyulay Endre megyés püspök. *November 2-án, halottak napján* 6.30, 7.00, 7.30, 8.00 órakor: szentmise. 18 órakor: szentmise, celebrálja Gyulay Endre megyés püspök. Hétköznap: 7, 8, 18 órakor: szentmise.

Alsóváros – *szombaton,* október 30-án, 6.15 (zsolozsmával), 7.30, 15.30 (óvodás mise és hittan), 18 órakor: szentmise. 17 órakor: rózsafüzér; 17.30 órakor: vecsernye. Egyedülélők szeretetközössége 16 órától a tanácsteremben. *Vasárnap,* október 31-én 7, 9 (diákmise), 11, és 18 órakor: szentmise. 17 órakor: rózsafüzér, 17.30 órakor: vecsernye. Családok szeretetközössége 16 órától a tanácsteremben. Az alsóvárosi *temetőben* sírkőszentelés 14 órától, megemlékezés az elhunytakról 15 órától. *November 1-jén Mindenszentek ünnepe. November 2-án halottak napja.* November hónapban mindennap a 6.15 órakor kezdődő szentmiséken megemlékezés elhunytjainkról. Hétköznap: 6.15, 7.30 és 18 órakor: szentmise; 17.30 órakor: vecsernye.

Felsőváros – *szombaton,* október 30-án 6.30, 7, 18 órakor: szentmise, 17.30 órakor: litánia. *Vasárnap,* október 31-én 7, 8.30, 11, 18 órakor: szentmise, 17.30 órakor: litánia. *Hétköznap:* 6.30, 7, 18 órakor: szentmise, 17.30 órakor: litánia.

Rókus – *szombaton,* október 30-án 7, 8, 18 órakor: szentmise. *Vasárnap,* október 31-én 6.30, 8, 9, 11, 18 órakor: szentmise. *Hétköznap:* 7, 8, 18 órakor: szentmise.

Móraváros – *szombaton,* október 30-án 7, 18 órakor: szentmise. *Vasárnap,* október 31-én 7, 9, 11.30, 18 órakor: szentmise. 15 órakor a II. Kórház kápolnájában: szentmise. *Hétköznap* 7, 18 órakor: szentmise.

Újszeged – *szombaton,* október 30-án 7.30 órakor: szentmise, 16 órakor a kápolnában: szentmise. 18 órakor: szentmise. *Vasárnap,* október 31-én 7, 11.30 órakor: szentmise. 9 órakor: diákmise. 18 órakor: szentmise. *Hétköznap:* 18 órakor: szentmise.

Tarjánváros – *szombaton,* október 30-án 17 órakor: szentmise. *Vasárnap,* október 31-én 9, 11 és 17 órakor: szentmise. *Hétköznap:* 17 órakor: szentmise.

Református egyházközségek

Kálvin tér – *Vasárnap,* október 31-én 8 órakor: istentisztelet a templomban. Igét hirdet: Demeter János segédlelkész. 9 órakor: gyermekistentisztelet. Tartja a gyülekezeti teremben: dr. Bartha Tiborné b. o. lelkész. 10 órakor: ünnepi istentisztelet a templomban. Igét hirdet: dr. Bartha Tibor lelkipásztor, teológiai professzor. Az istentiszteleten ünnepi beszédet mond Fekete György helyettes államtitkár, beszédének címe: Reformáció és reform: tegnap – ma – holnap.

Honvéd tér – *Szombaton,* október 30-án 18 órakor a protestáns hét evangelizációja. Igét hirdet Szőke László lelkipásztor (Marosvásárhely). *Vasárnap,* október 31-én 8 és 11 órakor istentisztelet, úrvacsorával. Igét hirdet: Szőke László lelkipásztor (Marosvásárhely). Úrvacsorai szolgálatot végez: Papp László lelkész. 11 órakor: gyermekistentisztelet. Tartja: Novák Melinda hitoktató. 18 órakor: reformációi emlékünnepély. Ünnepi beszédet mond: dr. Mesterházy Ákos, az evangélikus egyház felügyelője. Igét hirdet: Sipos Ete Zoltán újszegedi lelkipásztor. Közreműködik a szegedi baptista gyülekezet énekkara.

Újszeged – *szombaton,* október 30-án 18 órakor: imaóra. Tartja: Sipos Ete Zoltán lelkipásztor. *Vasárnap,* október 31-én 9 órakor: istentisztelet. Igét hirdet: Sipos Ete Zoltán lelkipásztor. 9 órakor gyermek istentisztelet. Tartja: Sipos Ete Zoltánné.

Evangélikus egyházközség

Tisza Lajos körút 16. *Vasárnap,* október 31-én 10 órakor: istentisztelet. Igét hirdet: Tóth Attila lelkész.

SZERTARTÁSOK

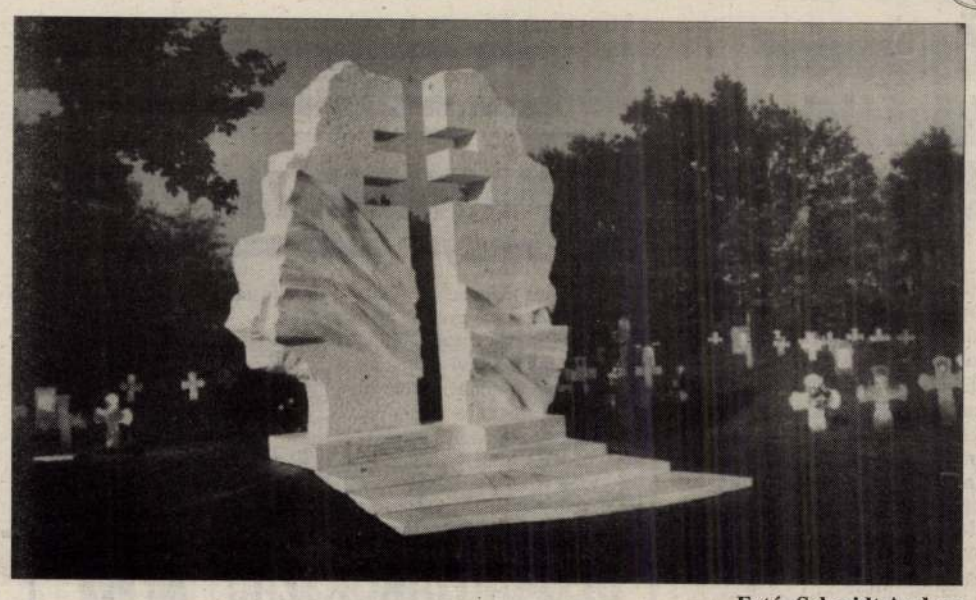

Fotó: Schmidt Andrea

■ **Elkészült a II. világháborús emlékmű**
■ **Avatás vasárnap délben**

A tisztelet és emlékezés márványtömbje

Nem sokan hittek abban – még a kuratórium tagjai közül sem –, hogy holnap, a halottak napjához közeledve, Szeged városa a Belvárosi temetőben fölavathatja II. világháborús áldozatainak emlékművét. Évek óta élt az igény, hogy valami módon meg kell örökíteni azoknak a szegedi hősöknek, áldozatoknak, hadifoglyoknak, munkaszolgálatosoknak emlékét, akik a II. világháború poklában haltak meg.

A múlt év végén hozott létre alapítványt Szeged város önkormányzata, melynek nyomán létrejött *a II. világháború szegedi áldozatainak emlékművéért alapítvány kuratóriuma.* Szegedi szobrászművészek részvételével pályázatot írtak ki, majd a szakmai zsűri – a közönség véleményét is figyelembe véve – *Popovics Lőrinc* tervét ajánlotta megvalósításra. Mégpedig a volt szovjet emlékművek rózsaszínű ruszkicai márványtömbjeiből. Sok-sok nehézség, bürokratikus akadály, anyagi és szervezési probléma ellenére is *készen áll* a Belvárosi temetőben a II. világháborúban Szegeden és környékén elesettek sírjainak tőszomszédságában a több mint három és fél méteres márvány emlékmű. A mementó idézi az itt nyugvó magyar és külföldi halottakat, valamint *emlékezik a II. világháború közel hatezer szegedi hősére és áldozatára.*

A napokban a művet átvevő zsűri – mely azonos volt a terv elbírálóival – megelégedéssel állapította meg, hogy *jól döntött* a terv kiválasztásakor, szerencsésnek bizonyult *Tarnai István* építész közreműködése és *Tóth Tibor* kőfaragó lehetetlent nem ismerő munkája. Az államiságot jelképező, a Köztársaság címerében is jelenlévő, eltolt kettős kereszt negatív formája hasított, durva kontúrú márványtömbök között jelenik meg az út mentén tölgyfákkal övezve, sírkeresztek között. A szépen faragott drapéria egyszerre utal zászlóra és szemfedőre, a továbbörökített hazaszeretet gondolatára és az elmúlás méltóságára. A zsűri egyhangúlag állapította meg, hogy a mai emlékműállítási divatok közepette *igényes, magas művészi színvonalú mementó született,* mely példát szolgáltathat arra, milyen alázattal, szakmai igényességgel és művészi méltósággal lehet és szabad emlékműveket készíteni.

Szeged II. világháborús emlékművének *ünnepélyes avatását* holnap, vasárnap déli 12 órakor tartják a Belvárosi temetőben. A Himnusz elhangzását követően *Katona Judit* versét *Kiss Ernő* mondja el, majd *dr. Trogmayer Ottó* megyei múzeumigazgató mond avatóbeszédet. Az ökumenikus szertartáson *Gyulay Endre* szeged-csanádi megyés püspök, *Kádár Ferenc* református esperes, *Tóth Attila* evangélikus lelkipásztor, *dr. Winter Miklós,* a szegedi izraelita felekezet elnöke és *Gráf Imre,* a felekezet ügyvezető elnöke hajt fejet az áldozatok emlékműve előtt. Ezt koszorúzás, a Szózat, majd katonai tiszteletadás követi.

T. L.

Emlékezik a város

A II. világháború szegedi áldozatainak emlékművéért alapítvány kuratóriuma tisztelettel és szeretettel meghív és vár mindenkit a II. világháborús emlékmű felavatására. Az emlékmű létrehozását Szeged Megyei Jogú Város Közgyűlése 1992. december 15-én hagyta jóvá, s előterjesztése alapján 2 millió forintos alaptőkével megszületett az Alapítvány. Az öt főből álló kuratórium 1993. január 13-án alakult meg, célkitűzése és feladata az volt, hogy szervezőmunkája nyomán az adományokból és közreműködők segítségével az idei halottak napjára készüljön el Szeged város II. világháborús emlékműve.

A kuratórium által a szegedi szobrászművészek részére meghirdetett tervpályázatot Popovics Lőrinc nyerte el, ő alkotta meg az emlékművet Tóth Tibor kőfaragómester és Tarnai István építész közreműködésével.

Az Alapítvány kuratóriuma ezúton is hálás köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik segítették eddigi 9 hónapos munkáját, akik anyagi támogatást nyújtottak, vagy más módon működtek közre az emlékmű megvalósításában. Kérünk mindenkit, hogy a hősöknek és áldozatoknak kijáró tisztelettel rója le kegyeletét az emlékműnél idős és fiatal, hozzátartozó és a tragédiát átérző polgár. Olykor egy-egy szál virággal emlékezzünk azokra, akik a véres II. világháborúban katonaként, hadifogolyként, munkaszolgálatosként életüket adták, hogy mi élhessünk, és építhessünk egy háborúktól mentes szebb és jobb jövendőt.

Az Alapítvány Kuratóriuma

Őszirózsás

Mi történt 1918 októberében? Érdemes föllapozni a Révai Nagylexikont. Első kötete a tízes évek legelején jelent meg, az őszirózsa-szócikk a sorozat utolsó harmadában található. Húsz körül láthatott napvilágot, mert már az őszirózsás forradalomról is olvashatunk benne.

Meglepődve fedezem föl, hogy az őszirózsának hétszáz fajtája van. Ezek szerint a hétszázegyedik a róla elnevezett forradalom. A jelzős szerkezet azt jelenti, hogy a fölkelt tömegek az éppen kéznél lévő – és nyilván a halottak napjára összegyűjtött – őszirózsát tűzték a fejfedőjükre. Az emlékirat-szerzők még azt is hozzáteszik, hogy olykor az időszaki virágot krizantém helyettesítette.

Külön a társadalmi biztosítéké október 30-áról 31-ére virradó éjjel olvadt ki. A fölfegyverzett katonák és civilek ekkor szállják meg Budapest stratégiailag legfontosabb pontjait. Másnap néhány fegyveres behatol az időközben lemondott miniszterelnök villájába és megöli gróf Tisza Istvánt, a Monarchia legbefolyásosabb magyar politikusát. Utódja szintén gróf, Károlyi Mihály a neve, nyúlszája van, ezt többnyire bajusszal takarja. Egyébként pedig erősen francia beállítottságú, ez az akkori feltételezések szerint sokat nyomhatott (volna) a latban. Az Osztrák–Magyar Monarchia ugyanis darabjaira hullott; a vesztes háború után nem volt mindegy, hogy az ország nevében ki tárgyal a győztesekkel.

Furcsa a polgári demokratikus forradalom utókori megítélése. Huszadik századi történelmünkben jószerével egyetlen rezsim sem akadt, amelyik rokonszenvvel viseltetett volna az őszirózsások iránt. Hogy Horthyék gyűlölték Károlyit? Hát istenem, ez tulajdonképpen érthető. A gróf országlása után Kun Béláék következtek, s valakit csak bűnbakká kellett kikiáltani a proletárdiktatúra miatt. Rákosiék sem rajongtak az őszirózsás forradalomért. Egyrészt azért nem, mert a kopasz diktátor semmiért sem rajongott, ami csökkenthette volna az ő (amúgy nem létező) 19-es érdemeit. Másrészt a negyvenes évek második felében a franciaországi nagykövetként tevékenykedő Károlyi Mihály átlátott a szitán, és nem adta nevét a Rajk-pörhöz. A Kádár-korszakban valamivel enyhébben ítélték meg az 1918-as megmozdulásokat, a népi demokráciában azonban nem tudtak és nem is akartak mit kezdeni a polgári demokráciával.

Logikus volna, hogy most, egy mégiscsak polgári demokrácia kellős közepén a kormányzat vállalja valamelyest – vagy legalábbis nem utasítja el – az őszirózsás forradalmat. Elvégre a helyzet kísértetiesen hasonló. Akkor is, most is egy birodalom omlott össze, részei önállósultak és megpróbálnak külön életet élni. Azt hiszem, az ilyen helyzetben vállalható egy polgár- és demokratamódra gondolkodó gróf szellemi öröksége. Csakhogy van mai vezető, aki nemes egyszerűséggel azzal vádolta meg Károlyi Mihályt, hogy átpasszolta a hatalmat Kun Béláéknak. Mintha nem vált volna közismertté a legutóbbi másfél évtizedben a hiteles történet, amely szerint a miniszterelnökből köztársasági elnökké előlépett arisztokrata ártatlan: személyi titkára hamisította a hatalomátadó nyilatkozatra Károlyi nevét...

Tizenkilencszáztizennyolcban a világháborús frontról a hátországba özönlenek a lerongyolódott, kiéhezett, kétségbeesett katonák. A volt hadifoglyok közül legalább tízezren a határon, karanténban rostokolnak. Csak októberben 44 ezer ember a spanyolnátha áldozata. A közigazgatás összeomlófélben. Gyülekeznek a román, cseh, szerb csapatok. Tenni kell valamit – nos, a cselekvésre tett kísérletet egy naiv gróf és őszirózsás csapata. Igyekeztek olyan társadalmat kialakítani, amelyben minden lényeges érdek kanalizálódhatott. A csatornákba természetesen szennyvíz is belefolyik, de a csatornarendszer természete már csak olyan, hogy a város alól elvezeti a kártékony folyadékot.

Legalább ezt a szándékot illene méltányolni – háromnegyed évszázad múltán először.

Zöldi László

■ **Agrár-érdekegyeztetés**

Nincs megállapodás

Konkrét megállapodás nélkül ért véget a kormány és az agrárkoordinációs fórum megbízottainak pénteken Budapesten tartott érdekegyeztető tanácskozása, közölte a sajtó munkatársaival a megbeszélések után Deák Ferenc, a Magyar Parasztszövetség főtitkára az agrárkoordinációs fórum soros elnöke.

Az érdekképviseleti vezető egyetlen konkrét előrelépésről tudott beszámolni, nevezetesen arról, hogy a kormányzat az aszálykár sújtotta gazdálkodók támogatására további ezer forintos támogatást helyezett kilátásba hektáronként, és az aszálykár elismerésének felső határát 60 százalékról 50 százalékra szállította le. Újabb plenáris ülést csak akkor tartanak, ha tényleges megvitatnivalójuk lesz a feleknek. Erre tett javaslatot az agrárkoordinációs fórum és ebben sikerült is megállapodni. A tárgyalásokat viszont más csatornákon – azaz szakértői szinten – tovább folytatja a kormányzat és az érdekképviseleti fórum.

„Esernyős" buszmegállók

Szépérzékünknek is kedvező új építmények tűntek fel frissiben a város különböző pontjain: dekoratív küllemű esőbeállók készültek hat, nagy forgalmú autóbuszmegállóban. Az Intermédia kft kivitelezésében megvalósult építmények két önkormányzati képviselő, *dr. Tichy-Rács Csaba és Dobó János* megrendelésének eredményei. A képviselői fórumok alapján kezdeményezték a praktikus és valószerű igényt szolgáló építmények elhelyezését, természetszerűen a saját képviselői körzetükben.

Így a hat, ütésálló üvegű, fedett autóbuszváró a Rókusi krt – Tópart utca sarkán, a Csongrádi sugárúton, a Rókusi víztorony mellett, az alsóvárosi iskolánál, a főiskola Szentháromság utcai épületénél, valamint a Nagyállomás közelében az alsóvárosi vendéglő előtt található. A szerződéskötés értelmében – a megvilágított reklámfelületet tartalmazó – buszvárók folyamatos karbantartását és takarítását az amortizációs időszak végéig, 15 évig az Intermédia kft vállalja. Felvételünk az alsóvárosi vendéglőnél lévő megállónál készült.

(Fotó: Schmidt Andrea)

Szenzációs **ZANUSSI** mosógép- és gáztűzhelyvásár

ZF 411 C automata mosógép	39 900 Ft helyett	35 900 Ft
ZC 500 G gáztűzhely	25 900 Ft helyett	23 900 Ft

Bármilyen típusú ZANUSSI mosógép vásárlása esetén 4 kg OMO mosóport adunk ajándékba.
ZANUSSI LEHEL, ITT NOKIA, SAMSUNG TERMÉKEKRE 10% ENGEDMÉNY, OKTÓBER 30-ig!
Szeged, Tisza L. krt. 42. Tel.: (62)322-786

■ **Fiatalkorúak sorozata**
■ **Negyedmilliós aranyrablás**

Fojtogató a körúton

(Folytatás az 1. oldalról.)

rint. Október hónap folyamán a város területén legalább 4–5 személygépkocsit vittek el, jogtalanul használva a járműveket, majd mindegyiket megrongáltan hátrahagyták. Ügyükben a nyomozást folytatja a rendőrség.

Értékes arany ékszert két helyről tulajdonítottak el az utóbbi időszakban. A Tanács utcában lakó 28 éves magánkereskedő, F.-né Sz. Zs. lakásából ismeretlen tettes 50 ezer forint értékű arany láncot tulajdonított el. A Móra utcai kárvallott, O. I.-né lakását napközben, ajtófeszítés után fosztották ki. Az ismeretlen tettesek 250 ezer forint értékben videomagnót és arany ékszereket vittek el.

P. S.

sunk végig az összes terheken. Mert bár
nem rúg is ezrekre a képek száma, hetedhé
száz műtárgy mégis csak van a tárlaton
ezeknek részletes, egyenként való boncolgatá
sához is ívek kellenének.

De különben is, puszta leírás vagy elemzé
által nem sok fogalmat nyujthat az embe
műtárgyakról — különösen képekről! —
azoknak, kik a képet magát nem láthatják
így tán nem is sok haszonnal jár a kritiká
nak ez a lelkiismeretes methodusa. A *művé*
szeknek nem használ semmiesetre; először
mert a kép már készen van s valószínüleg a jövő
ben is mindegyik a maga érzése és tudása szerin

achauban s így nem tudom: igaz-e a dol-
uk, vagy sem, de reám olyan hatást tesznek
zek a dachauiak, mintha köves Arábiát
kizzelnék. Ám a természetben minden meg-
het — tán úgy van, a hogy ők festik. —
inom, sejtelmes hangulatával és szubtilis
etailljaival tűnik ki *Stevenson* akvarellje,
gészséges realizmusával *Heyden* kakasviadala.
zt a képet oda lehet állítani a XVII—XVIII
zázadbeli nagy holland mesternek: Jan
Veenixnek állatképei mellé, ott sem vesztenek
emmit. Nagy szimbólista vászon az *Anets-
erger*-é: «A monda». Életnagyságu lovag és
eztelen nő, a ki italt nyujt a lovagnak. Tán
költészet üdítő cseppjeit? Fantasztikus,
lealizált táj a háttér, de itt van értelme az
lealizálásnak. A költő képzelete teremtette meg
z alakokat, a költő álmodhatott nekik milieu
. Ám mivel igazolható ez *Landenberger* vízi
ájképén? És még hozzá minden rajz nélkül!
modern picturának egyik legnagyobb bűne
z; mindenki csak «érezni» akar, *rajzolni*
em. Pedig hiába, a rajzban való fogyatékos-
ágot nem lehet palástolni a legszebb érzéssel
em. De ők még egy lapos interieurt is meg
karnak «érezni». Nem, uraim, azt meg kell
ajzolni! Íme, meg van érezve *Zumbusch*
enre-ja, az «eret vágó fürdőmester» is, tanus-

< Popp János >

cikke

< > Az európai porcellán

Műveltt Ipar

III. 98 — 112 l.

Képekkel

Nálunk ezen a téren még, sajnos, igen

8. junius 12. 7. sz.

arnok

művészeti Társulat lapja.

szti
cs Dezső

A társulat tagjai ezt a lapot ingyen kapják.

zőknek öntudatos együttműködése szükséges, a melyeknek a művészi életben habár csak a legcsekélyebb szerep is jut.

A művészetek népszerűsítésének a legfőbb eszköze a *diszítő művészet,* vagy mint sokan nevezik az *alkalmazott művészet* kultusza, mely elsősorban alkalmas arra, hogy a lakásberendezések, butorok a mindennapi használati tárgyak révén a művészetet a legkülönbözőbb társadalmi osztályok köznapi életébe úgyszólván észrevétlenül s aránylag csekély anyagi áldozatok árán belevigye s ott a *Taine*-éle milieuelmélet alapján az emberek

Bezár a Sportuszoda...

...no nem véglegesen, csak addig, amíg megszabadítják téli „köntösétől", azaz a sátorbontás befejezéséig. Ma még, 14 óráig, a vendégek rendelkezésére állnak medencék, utána viszont egy hétre bezár az újszegedi Sportuszoda. A tervezett nyitás időpontja május 6. (csütörtök), reggel 6 óra.

■ Szombaton 9 órától az SZVSE-csarnokban

Szabó Sándor-birkózóemlékverseny és -OB

A Szegedi VSE birkózószakosztályában több mint egy évtizedig sportolt egy olyan versenyző, aki tehetségével, szorgalmával, tudásvágyával a társai fölé tudott nőni. Nyolcadik osztályos volt, amikor már legyőzte a nálánál két évvel idősebbeket is, így a hazai serdülő szabadfogású birkózók között nem is talált ellenfélre. Talán ezután nem kell csodálkozni azon, hogy stabil tagja volt még az ifjúsági válogatottnak is. Sajnos, tragikus halála a további sikerekhez vezető utat lezárta, emléke azonban Szeged és az ország birkózóiban tovább él.

A kiváló sportember emlékére immáron ötödik alkalommal rangos szabadfogású versenyt rendez az SZVSE. A szakszövetség, csakúgy mint tavaly, a szombaton 9 órakor kezdődő versenyt egyben az országos szabadfogású bajnokságnak is tekinti. Szombaton a Vasutas-stadion Sportcsarnokában a teljes magyar élmezőny rajthoz áll, hiszen ezen a versenyen választja ki a szövetségi kapitány az ifjúsági Eb-n indulókat. A súlycsoportok eredményhírdetése után átadják a tragikusan elhunyt birkózó szülei által alapított díjat is.

■ Túlzás lenne azt állítani, hogy szerda este a moszkvai Luzsnyiki stadionban (ki ne emlékeznék az 1980-as nyári olimpia központjára?) sok munka várt a jegyszedőkre. A futballhistória harmadik orosz-magyar hivatalos találkozója előtt egy órával ugyanis inkább katonák és rendőrök üldögéltek a verőfényes, de meglehetősen hűvös időben a lelátókon, amelyeket bizony alaposan megviselt már az idő.

Ezen a napon a magyar csapat az európai 5. csoportban az ötödik találkozóján lépett fel, míg Pavel Szadirin szövetségi kapitány együttese a negyedik mérkőzésén öltözött szerelésbe. Az oroszok oldalán kilenc, a magyar válogatottban pedig öt idegenlégiós futballista jutott szóhoz. Amikor a belga Guy Goethals a sípjába fújt, mintegy 30 ezren ültek a lelátókon, azaz csak megnőtt az érdeklődés.

Az első félidőben azért egy-két bíztató dolgot mutatott a magyar csapat, de ilyen nagyságú feladat megoldására képtelen. Az első 45 percben Csábi és Kiprich megoldásai ütötték meg színvonalat, fordulás után időnként Pisont és Détári elfutásait jegyezhettük fel, más kérdés, ezek végén szinte sohasem alakult ki gólveszélyes helyzet. Az oroszoknál Juran és Kirjakov nagyszerű negyedórával ijesztgetett, utána elveszítették a fonalat. Azt az egész orosz válogatott nem is találta meg a félidőig. Szadirin kapitány a Kornyejev - Kulkov cserével nyerő lapot húzott, utóbbi ugyanis a középpálya baloldali sávjában fűrészként nyírta szét a magyar védelmet.

■ Labdarúgó vb-selejtező
■ Egy félidőt bírt a magyar csapat

Vereség Oroszországtól is

A hazai válogatottból tulajdonképpen senkit sem kell külön kiemelni. Ez a csapat úgy jó, ahogy van. Az európai elitben (Olaszország, Anglia, Franciaország, Németország, Portugália) edződnek kiválóságai, egészen más gyorsaságú labdarúgáshoz szoktak, s erről vallottak a második félidőben. Szerdai biztos diadalukkal többmérföldes lépést tettek a jövő évi amerikai vb-döntő felé.

Oroszország–Magyarország 3–0 (0–0)

Moszkva, Luzsnyiki stadion, 30 000 néző. Vezette: Goethals (belga).

Oroszország: Harin – Kancselszkisz, Gorlukovics, Onopko, Ivanov – Kornyejev, Salimov, Dobrovolszkij, Kolivanov – Kirjakov, Juran.

Magyarország: Petry – Telek – Csábi, Lőrincz – Balog, Márton, Détári, Pisont, Duró – Kiprich, Kovács.

Csere: Kornyejev helyett Kulkov (56. p.), Kirjakov helyett Mosztovoj (73.), illetve Duró helyett Bánfi (64.), Balog helyett Vincze (64.).

Gólszerzők: Kancselszkisz (54. p.), Kolivanov (61.), Juran (85.)

Sárga lap: Juran (76. p.)

A csoport állása

1. Görögország	5	4	1	-	5–0	9
2. Oroszország	4	4	-	-	10–0	8
3. Magyarország	5	1	1	3	4–6	3
4. Izland	4	1	-	3	2–4	2
5. Luxemburg	4	-	-	4	0–11	0

A Múzeum becsülettel helytállt

■ Immár tizenkettedik alkalommal rendezték meg az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkban a nagy hagyományokkal rendelkező kispályás labdarúgótornát, a szeri Árpád Kupát.

A küzdelmek két csoportban zajlottak. **„A" csoport:** Primagáz–Múzeum 6–0, Securicor–Ópusztaszer 4–2, Securicor–Primagáz 4–1, Ópusztaszer–Múzeum 5–0, Securicor–Múzeum 5–0, Ópusztaszer–Primagáz 2–2.

„B" csoport: Dégáz–Jakabszállás 3–3, Jakabszállás–Délmagyar 4–0, Délmagyar–Dégáz 2–1.

A harmadik helyért óriási csatát vívtak a Primagáz és a Délmagyar labdarúgói, és végül a szerencsésebb csapat nyert (4–0-ra...). Az első helyért: Securicor–Jakabszállás 3–0. A kupát a Securicor csapata nyerte, a Jakabszállás, a Primagáz, a Délmagyar, az Ópusztaszer, a Dégáz és a Múzeum gárdája előtt.

Külön ki kell emelni a Múzeum csapatát sportszerű helytállásáért, valamint a Délmagyar csapatát, amelyik cserejátékos nélkül küzdötte végig a mérkőzéseket.

Az értékes díjakat egyébként *Trogmayer Ottó* múzeumigazgató adta át a csapatoknak. *Szép volt fiúk, folytatás jövőre!*

Vajda János
(szurkoló)

Nincs pénz, nincs víz

A Maty-érrel kapcsolatos gondokat tavaly már a Dunapack Kupa nemzetközi kajak-kenu-verseny felszínre hozta. Akkor annyival elintéződött az ügy, hogy a szegedi verseny anyagilag tönkre tette a kajak-kanu szövetséget, s ezért soha többet nem jönnek a gróf Széchenyi Istvánról elnevezett vízitelepre. Szerencsére a másik nagy igénybevevő, az evezősszövetség csak szívta a fogát, de kitartott a Maty-éri pálya mellett. Sokan úgy gondolták, ezzel lerendeződött az ügy. Igen ám, de kiderült, hogy elavultak a pálya úgynevezett sporttechnikai berendezései. Az üzemeletetés is eléggé költséges lett. A vízügyi szakemberek egyöntetű véleménye az volt, hogy le kell engedni a háromméteres vízmennyiséget. Egyrészt azért, hogy elvégezhessék a technikai felújítást, másodsorban pedig ez a leghatásosabb módszer a hínár elszaporodása ellen. Ebből aztán akkora probléma keletkezett, hogy veszélybe került a Maty-ér jövője. Arról van ugyanis szó, hogy nincs pénz a feltöltéshez szükséges költségekre. A jelenlegi patthelyzetről beszélgettem tegnap Tripolszky Imrével, az Ativízig szakaszmérnökével, a Szegedi Vízügyi SE elnökével, aki ma már minden szabadidejét a pályára fordítja.

■ Marad csak horgászparadicsom?
■ Előbb a kajak-kenu, majd a motorcsónak, végül az OTSH farolt ki
■ A mai közgyűlés kezében van a Maty-ér jövője

■ Tizenkét évvel ezelőtt adták át a létesítményt. A víztározó hármas célját már unos-untig emlegettük. Egy biztos, hogy mint belvíztározóra ezekben az aszályos években nincs szükség, mint öntözési lehetőséget sem érdekel senkit, marad a horgászás és a sport paradicsoma, de mindkét célra csak kiadások vannak.

– Addig nem volt gond a Maty-ér körül, amíg a vízügyi igazgatóság lenyelte a feltöltéssel és a fenntartással járó költségeket – mondta a kettős szorításban élő vezető. – Tavaly azonban a nyakunkba szakadt a pályával kapcsolatos összes gond. Már akkor tudtuk: ha nem sikerül pénzt szerezni, akkor egyszerűen a létesítmény léte forog kockán. Nem sikerült, pedig igazán mindent megtettünk.

■ Úgy tudom a hajdani sportot felügyelő tárca nélküli miniszter is segítséget ígért.

– Dr. Horváth Balázs bekérte a pályával kapcsolatos összes dokumentációt, s költségvetést (16–18 millió forintos igénnyel léptünk fel, hiszen mégiscsak nemzetközileg elismert előnyökkel rendelkező pályáról van szó). Elég hamar – két héten belül tavaly szeptemberben – válaszolt is a kísérő levelünkre, amiben közölte, hogy átadta az ügyet az OTSH-nak. Az országos sporthivataltól pedig hiába vártuk a levelet. Végül egy újabb megkeresésre április 13-diki keltezéssel kaptunk Gallov Rezső államtitkártól egy támogatást elutasító levelet.

■ A szegedi közgyűlés sem szavazott egy fillért sem a Maty-érnek.

– Erről van szó. Ma itt állunk egy leapasztott víztározóval és reménytelen helyzettel.

■ Közben a horgászok is verték a vasat.

– Igen, de ők legalább felajánlottak 100 ezer forintot arra, hogy a legalább a tározó ökológiájához szükséges vízmennyiséget biztosítsuk. Mondanom sem kell, hogy ez a pénz csak a költségek egynegyedét fedezi, de a vízügyi igazgatóság magára vállalta ennek a vízszintnek a biztosítását. Április 28-án a vízjelző 84 centimétert mutatott. A szivattyúk pedig ha elérjük a négyszázezer forintos költséget, akkor leállnak. Pedig most, a Tisza magas vízállása miatt sokkal kevesebből lehetne a három méteres szintet elérni.

■ Ez mennyibe kerülne?

– Durván három millió forintba.

■ Egy biztos, hogy rangos kajak-kenu verseny nélkül marad Szeged. De az evezősök az idéán is letették a Maty-ér mellett a voksukat.

– Ez így van, de ha nem lesz pénz a tározó feltöltésére akkor hiába ragaszkodnak hozzánk. Pedig ha az idén nem tudjuk Szegeden megtartani a szövetség 100. évfordulójának jegyében a nemzetközi regattát, 8 nemzet jelezte már részvételi szándékát, akkor ezt a sportágat is örökre elüldözzük, s akkor már tényleg felvetődik a kérdés: van-e értelme fenntartani a létesítményt? Pedig az 1996-os expo idején éppen a Maty-érre terveznek egy rangos nemzetközi versenyt.

■ Miben reménykednek még?

– Szerencsére a szegedi sportigazgatóság kitűnő hozzáállása még tartja bennünk a lelket. Így újabb két szálat kezdtünk gombolyítani. Június 11–14. között egy nemzetközi triatlon- versenyt akarnak rendezni, s ennek kapcsán megcéloztunk egy főhatósági támogatást. Ez azonban egyrészt bizonytalan, másrészt pedig nem fedezi a költségeinket. A legbiztosabb a szegedi közgyűlés által megszavazott pénz lenne. El kell azonban mondani, hogy mint egyesület eddig sem ültünk ölbetett kézzel: 1,2 milliót megtakarítva elvégeztük a pálya újra bójázását, mégpedig úgy, hogy kajak-kenu versenyek rendezésére is megfeleljen. Mi bízunk még ennek a sportágnak a visszatérésében is...

Szeged egyik színfoltjává vált a Maty-éri gróf Széchenyi István evezőspálya. Minden vonatkozásban eddig is a város érdekeit szolgálta, hiszen a külföldi versenyzők költségei mégiscsak a városban maradtak. Az idegenek elvitték a Tisza-parti település hírét a világba. Éppen ezért nem értem, hogy miért várunk idegen megmentőkre... Úgy tudom, a mai közgyűlésen felvetődik a víztározó lehetetlen helyzete. Remélem, minden képviselő tudja, hogy Maty-ér jövőjére voksol, amikor így vagy úgy állást foglal. Ha az idén elmaradnak a betervezett versenyek, akkor a jövőben a kutya sem jön már ide...

Süli József

Valamikor azzal dicsekedhettünk, hogy a szegedi pálya a moszkvai olimpiai hasonlót...

Ki vagyunk a vízből – csak ez a Maty-érre vonatkoztatva nem éppen jó

Táncművészek

Minden mozog. Éppen tegnap mesélte egy színházcsináló ember: milyen érdekes, hogy a változó világ változó mozgásművészetében most azoknak az országoknak a szabad (nem hivatásos) truppjai tudnak újat, amelyeket úgy is nevezünk: volt szocialista. Arra gondoltam, ez nem véletlen. Ami történik – hogy az egykori Nyugaton virágzó mozgásszínházi művészet legérdekesebb produktumai immár más földrajzi helyeken, az egykori Keleten születnek –, hasonlít a mindannyiunk által ismert gesztushoz: mihelyt kijutunk egy tönkretett városból, az első „szép helyen" (hegyen-völgyben-zölderdőben) – nyújtózkodunk. Úgy mondjuk, szabadabban lélegzünk.

A tánc, ha művészet: a szabadság kifejezése. Ezért is „értheto" mindenütt, mindenkinek. Embernek való. Mint a zene. És ezért is nehéz szavakkal illetni.

Mint sok egyéb emberi dolognak, a táncművészetnek is van világnapja, ma, amikor mégiscsak megpróbálunk szavakkal férkőzni... Mihez is? Közhely, hogy Művészet (nagybetűs) – nincsen. Művészek vannak, akik táncolnak. S vannak, akik látják őket táncolni. És pontosan annyi mű van, ahányfélék vagyunk, táncosok és nézők. Hiszen nem egyformán látunk, nem egyformán érzékelünk és nem egyformán érzünk. Itt aztán nincs a helyén a szó: ismerem. Ki merné mondani? Annál inkább azt, hogy: érzem, értem. Elemi önzéseink egyetemesek. Az élmény, ami csak a miénk – mindannyiunké.

Picassónak van egy rajza, az a címe: Kiskakas. Nézegetjük. „Micsoda felfújódott hólyag! Nevetséges." - mondja az egyik; „Félelmetes, gonosz, sátáni!" – így a másik; „Nem is hasonlít egy kakasra." – szól a harmadik. Nevetünk.

Ez a helyzet. Vagyis: legalább egy ilyen világnapon mondjuk meg, milyen szerencsénk van, hogy vannak közöttünk művészek. Akik annyiféle kiskakast tudnak rajzolni, ahányan vagyunk. És minden alkalommal, amikor – mert éppen táncművészek – megkísértik a szabadságot, meggyötrik érte (magukért és értünk) testüket-lelküket. Így élünk.

S. E.

Németh László-ülésszak

A Németh László Társaság, a Tiszatáj szerkesztősége, a JATE II. sz. magyar irodalomtörténeti tanszéke és a Szeged városi önkormányzat Németh László regényei a mai megközelítések tükrében címmel ma délelőtt 10 óráűtól ülésszakot rendez a városháza dísztermében.

Az előadók: *Sándor Iván író, Domokos Mátyás, Füzi László, Bodnár György, Görömbei András, Dérczy Péter, Fejér Ádám* és *Olasz Sándor* irodalomtörténészek.

■ Sokévi hallgatást tesz jóvá ez az emlékmű, hiszen a kommunista rendszer a katonasírokra még a hősi halott feliratot sem engedélyezte – mondotta köszöntőjében *dr. Török Pál*, az alapítvány kuratóriumának elnöke, aki maga is részt vett a Szeged környéki harcokban. Az áldozatokra, akik között németek, románok, sőt britek is vannak, méltó monumentum fog emlékeztetni; erre a célra az önkormányzat tavaly kétmillió forintot különített el. Mint *dr. Blazovich László*, a Csongrád megyei Levéltár igazgatója, a kuratórium tagja elmondotta, az emlékműre a magas költségek miatt az elesettek névsorát sokak kérésének ellenére sem tudják felvésni, a teljes feltárásra váró anyagból azonban pontos adatokkal kiegészített könyv készül.

A szakmai bíráló bizottság nevében *Prokai Gábor*, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus főosztályvezetője ismertette az emlékműpályázat eredményét. A bizottság Popovics Lőrinc finoman lejtő drapériával szegett, egymástól eltolt

■ ***Kétmillió forint, és egy számlaszám***
■ ***Popovics Lőrincé a megbízás***

Világháborús emlékmű készül

Popovics Lőrinc

tömbökből álló kettős kereszt tervét fogadta el, bizonyos méretcsökkentéssel. *Szathmáry Gyöngyi* és *Kligl Sándor* 30-30 ezer forintos, *Beliczay Mária* és *Bánvölgyi László* 20-20 ezer forintos nívódíjban részesültek. Mint elhangzott, a kivitelezéshez rendelkezésre álló kétmillió forinton kívül különböző adományokból még félmillióra lehet számítani, de a nemes célra nyitott az alapítvány bankszámlája is (OTP, 665-37265-9).

■

A kuratórium eredményhirdetése után nyilatkozatra kértük *Popovics Lőrinc* szobrászművészt, a megtisztelő megbízás tulajdonosát.

■ ***Gratulálunk, a szakmai zsűri és a közönség tetszését egyaránt elnyerte az emlékműterv. Számított rá?***

– Köszönöm, egy kicsit igen, hiszen, ha nem így kezdenék dolgozni, elveszne a munka vonzereje. Ez az elképzelés, a kettős kereszten a drapériás kapcsolat, a kőben kialakítandó felületekből lágyan előrehajló forma az utóbbi időben jellemző a munkáimra.

■ ***Mi a véleménye a méretcsökkentésről, hiszen az emlékmű magassága így majd két méterrel lesz kisebb?***

– Én a helyszín megválasztásánál eltértem a kiírástól, de úgy el kellett volna terelni a temető főútját. A kuratórium által javasolt helyen már nem indokolt az eredeti méret.

■ ***Mikor kezdi a munkát?***

– Most rögtön, hiszen a kuratórium javaslata alapján *Tarnai István* építésszel elkezdjük az új konstrukciós tervek kidolgozását. Hogy az emlékmű elkészül-e november elejére, az a szovjet emlékműből maradt kövek állapotától is függ, ez majd a vágásnál derül ki. Úgy gondolom, a művészi munkát a nyár végén elkezdhetem.

Panek József

Művész-közönség találkozó

A Szegedről elszármazott művész, Kubinyi Anna csodálatos színekben pompázó textiljeit már csak ma és holnap nézhetik meg az érdeklődők a Móra Ferenc Múzeum Képtárában. A vendégkönyv tanúsága szerint is nagysikerű tárlat zárása előtt, pénteken délután 3-kor a művésznővel is találkozhatnak mindazok, akiknek erre nem volt módjuk a megnyitón, s érdeklődésüket felkeltették a különleges textilképek.

(Fotó: Nagy László)

„Gyermekgyilkosságok" Cannes-ban

Egy magyar film szerepel az idén a cannes-i filmfesztiválon: Szabó Ildikó alkotása, a Gyermekgyilkosságok kapott meghívást a rendezők május 14-én kezdődő fesztiváljára.

A hivatalos versenyben, illetve az Egy bizonyos nézőpont elnevezésű „párhuzamos fesztiválon" az idén nincs magyar alkotás.

■ ***Muzsika, mozgás minden mennyiségben***

Búcsúzik a szabadtéri – a nézőtértől

A szokásosnál később, tegnap rendezte meg a szabadtéri igazgatósága az idei szezonról szóló tájékoztatót – talán kiegyenlítésképpen reprezantatív helyszínen, a Tisza Szálló tükörtermében. Szabadkozott is dr. Nikolényi István igazgató és mindenre adott magyarázatot: a helyszín a szállodatulajdonos művészetpártoló hajlandóságának köszönhető (s ha a költség „kiszámlázásra kerülne", bizony laposodna a szabadtéri nem túl dudoros pénztárcája), a késésnek pedig több oka is van, köztük ugyane pénztárca tartalmával, valamint a nézőtérrel kapcsolatos bizonytalanságok. És azok a színházvezetői válságok, amelyek hol itt, hol ott, de rendre tárgyalásképtelen helyzetekbe hozzák az éppen válságból ki-, vagy befelé lábaló színigazgatókat. Minden akadály dacára: az idén utoljára a régi nézőtéren, de várakozásteljesen ülhetünk – csupa zenés produkcióra várva.

Igazgatói válságok ellenére a szabadtéri vezetőinek muszáj más színháziakkal tárgyalni, ha az újabb hagyományok és az anyagi szűkösség parancsai szerint egy-egy kőszínházzal közösen akarnak létrehozni produkciókat. Az igazgató – aki két éve a Szegedi Nemzeti Színház és a szabadtéri egységesített szervezetének élére pályázott – nem is hagyta ki az alkalmat, s elöljáróban utalt arra, hogy az idei műsorból is három előadást a színházzal közösen lehetett volna létrehozni... Az együttműködés mindenképpen szükségessé válik, ha nem előbb, akkor, amikor eljő a szabadtéri történetében korszakos váltás: lesz új nézőtér. Mint köztudott, jövőre. Azt ugyanis szakszerűen kell tárolni; a mai vasmonstrum alatti-melletti nyári műhelyeket is el kell helyezni – azaz raktár és műhely szükségeltetik. A dorozsmai rossz állapotokat tekintve nemcsak a szabadtérinek, hanem a kőszínháznak is. Következtetés: remélhetni, hogy az ésszerűtlenség diadalaként nem két különálló műszaki bázis épül majd...

A múltak és a jövő után – a jelen: az idén négy bemutató lesz, s az összesen öt produkciónak – mert egy estén kettő is megy – összesen 12 előadását láthatják a Dóm téren. A szabadtérire teremtett opera, Verdi Aidája nyitja a sort július 17-én. Az Operaházzal közösen létrehozott (ott decemberben lesz a bemutatója), olasz nyelvű előadás sztárjai részben a tavalyi Carmen főszereplőivel azonosak: a szegedieket az elmúlt nyáron pillanatok alatt meghódító Gail Gilmore és Mario Malagnini; mint az Operaházban, orosz énekművész, Anatolij Fokanov lesz Amonasro, Szendrényi Katalin a címszereplő, Airizer Csaba a főpap. Két szegedi művész, Erdélyi Erzsébet és Szakály Péter kap szerepet a Nagy Viktor rendezte előadásban, melyet olasz karmester, Piergiorgio Morandi vezényel.

Különleges lesz a Parasztbecsület bemutatása, nemcsak azért, mert a Temesvári Opera produkciója lesz, hanem mert ezúttal nem a Bajazzókkal, hanem egy balettel megy együtt: Imre Zoltán – Márta István: Szent Antal megkísértése című művével debütál a Szegedi Balett a dóm előtti színpadon. A modern táncszínház és a misztérium egyféle szintézisét megvalósító, a megkísértett emberről komponált balettben a kísértő, a Sátán szerepében vendégművész lép fel: Szakály György.

A kétévenkénti nemzetközi néptáncfesztivál gálaműsorát ezúttal Diószegi László koreográfus jegyzi, s Rossa László zenéjére a szlovák, román, bolgár, horvát és magyar táncosok adják elő a Mesemondó című játékot. A főszereplők a kitűnő énekművészek: Sebestyén Márta és Berecz András.

Lehár Ferenc klasszikus műve, a Cigányszerelem kapja a legtöbb előadást: Vámos László rendező, mint hírlik, nagyszabású látványszínházat tervez s az Operettszínházzal közös produkcióban a műfaj sztárjai lépnek fel – Makláry László zenei irányításával.

Kétféle gálát terveznek: egyik a hagyományos operagála lesz két Aida között, a másik pedig az utolsó előadás utáni, augusztus 22-i nagyszabású „nézőtérbúcsúztató" koncert. Ez utóbbi szervezéséhez-összeállításához segítséget ígért a szülővárosában mindig szívesen szereplő világsztár, Tokody Ilona.

Balog József a Szabad Színházak Nemzetközi Találkozójáról tájékoztatott: a harmadszor megtartott, öt napos találkozó hat helyszínén 30 előadást, elsősorban mozgásszínházi és prózai produkciókat láthatunk. A nem hivatásos színházaknak ez a maga nemében egyedülálló alkalom egymás jobb megismerése mellett új közönségrétegekkel való találkozást is jelent, s viszont, sokféle nézői igény kielégítésére nyílik mód. A szabadtérivel együttműködésben, elsősorban személyes erőfeszítések és kapcsolatok eredményeként életre hívott különleges színházi fórum mindazonáltal nem nélkülözheti tovább a biztosabb hátteret. Balog József ezért, sokadszor, megismételte javaslatát a városi Színházi Alap létrehozására.

S. E.

Alapítványi kérdőjelek

Az alapítvány-alapítási láz csillapodott. Most az alapítványok támogatása és működése körül dúlnak viharok.

A Csongrád megyei közgyűlés is bábáskodott alapítványok születésénél. Az alapítványi célok megvalósulása, az alapítványok tevékenysége eltérő színvonalú – állapította meg a testület legutóbbi ülésén. A minősítés *17 alapítvány* információjának esszenciája.

A megyei főügyészség a múlt évben elvégezte az alapítványok törvényességi vizsgálatát. Ennek eredménye: az alapítványok a kuratórium összeállításakor jobban ügyelnek a testület összetételére, hogy a tagok több, mint fele ne az alapító képviselője legyen. A kurariumi tagok számát növelte az *„IANUA IN MUNDUM"*, a *Milos Crnjanszki*, a *Vagyonvédelmi*, a *Tiszatáj*, a *Modern Medicina*, a *Progress*, a *Komplex Termál Alapítvány*. Az ügyészség kifogása alapján több alapítvány alapító okiratát módosítani kellett, hogy az alapítványhoz csatlakozó természetes és jogi személyek ne rendelkezhessenek az alapítót megillető jogokkal, így például kuratóriumi tagsággal.

Az alapítvány-alapítási láz egyik oka az volt, hogy az alapítvány támogatására szánt összeget levonhatták az adóalapból. Ám 1991-től a belföldi székhelyű alapítvány céljára átadott pénzeszköz csak akkor vonható le az adóalapból, ha ahhoz előzetesen az adóhatóság hozzájárul. Az erről szóló igazolást az alapítvány adhatja ki, ha ezt neki az APEH engedélyezi. A megyei önkormányzathoz tartozó alapítványok többsége megkapta ezt az engedélyt. Három alapítvány – az Életkezdési, az IANUA IN MUNDUM, a Progress – alapító okiratban rögzített céljait az APEH nem minősítette közérdekűnek, így nem engedélyezte az adót érintő igazolások kiadását.

Az alapítványok egy része – így például az *Ópusztaszer Árpád*, a *Modern Medicina*, a *Gazdasszony és Gazdaképző*, a *Komplex Termál Alapítvány* – semmilyen érdemi tevékenységet nem végez. Igaz, a néhány százezer forintos alapítói tőke hiába kamatozik, a megjelölt célok megvalósításához kevés. Ezen alapítványokhoz nem vagy kevesen csatlakoztak. Ezen alapítványok tevékenységét – a megyegyűlés javaslata szerint – az illetékes kuratóriumoknak értékelniük kellene, s dönteni arról, hogyan dolgozhatnának jobban.

Kiemelkedő munkát végez – állapította meg a megyei közgyűlés – *a JATE Csillagvizsgáló, az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek, a Technikai Fejlesztésért, a Feszty-körkép, a Tiszatáj, a Progress, a Csongrád Megye Önkormányzataiért Alapítvány. Jó úton halad az Életkezdési, a Juratus és a Választásokért Alapítvány.*

■ Szeged lett Fortuna kegyeltje ■ Ma: rádió- és tévémellékletünk

ALAPÍTVA: 1910-BEN

DÉLMAGYARORSZÁG

CSÜTÖRTÖK, 1993. ÁPR. 29., 83/99. ÁRA: 15 FT

Figyelmeztető légicsapások Szerbiára?

■ Harcok Srebrenicánál és Bihacnál
■ Fenyegetnek a szerbek
■ Késik a döntés Boszniáról

Bill Clinton amerikai elnök várhatóan a héten dönt a további lépésekről a boszniai válságban, de a terveket nem hozzák nyilvánosságra: Warren Christopher külügyminiszter még egyezteti majd azokat Párizsban, Londonban és Moszkvában.

Szerdai értesülések szerint a kormányban és a törvényhozásban tovább folyik a vita, milyen lépésekhez folyamodjanak, és a nézetek változatlanul eltérnek. Albert Gore alelnök nyomatékosan sürgeti a beavatkozást, míg a katonai vezetés nagy többsége továbbra is ellenzi a légicsapásokat. Nézetük szerint elkerülhetetlen, hogy amerikai gépeket lelőjenek, személyzetük fogságba essen –, s így háborúba bonyolódjanak Szerbiával.

A The Wall Street Journal szerint a légierő amúgy is rendkívül nehéz feladatnak tartja beásott szerb tüzérségi állások megsemmisítését: az

MTI – Telefotó

polgári áldozatokkal is járna. Inkább hajlanak arra, hogy figyelmeztető légicsapásokat mérjenek katonai raktárakra, hidakra, olajfinomítókra, Bosznia szerb területén vagy Szerbiában – de kérdés, hogy ez érdemben befolyásolná-e a helyzetet. Az amerikai vezérkar inkább azt választaná, hogy tegyék lehetővé a bosnyákok fegyverkezését: először a tilalom feloldásával, majd a Nyugat közvetlenül is szállítson fegyvert, biztosítson kiképzési lehetőséget és hírszerzési adatokkal is segítsen.

A közvélemény-kutatások szerint az amerikaiaknak csak 30 százaléka támogatna katonai lépéseket a délszláv válságban, 60 százalékuk viszont ellenzi az akciókat.

Időközben a tíz nappal ezelőtt létrejött tűzszüneti megállapodás ellenére heves harcot vívnak egymással Srebrenica térségében a szerb és muzulmán csapatok. A város kórháza zsúfolásig megtelt sebesültekkel – közölte Srebrenicában szerdán John McMillan, az ENSZ Menekült-

(Folytatás a 2. oldalon.)

Világháborús emlékmű a Belvárosi temetőbe

Nyolc szegedi szobrászművész tíz pályamunkája közül választotta ki A II. világháború Szegedi Áldozataiért Emlékmű Alapítvány kuratóriuma azt az emlékműtervet, melyet – valószínűleg az idei Halottak Napjára – a Belvárosi temetőben állítanak majd fel. Az alapítvány kuratóriuma dr. Lippai Pál polgármester jelenlétében tegnap ünnepélyesen eredményt hirdetett és átnyújtották a színvonalas tervekért járó díjakat. Az emlékmű elkészítésére a szakmai zsűri véleménye és a közönségszavazatok alapján Popovics Lőrinc szobrászművész, a Gedói Általános Iskola tanára kapott megbízást.

(Írásunk a 8. oldalon.)

Föloldották a húsembargót

A Közös Piac – miután a magyar kormány elfogadta az általuk támasztott föltételeket, miszerint többek közt az exportra szánt állatokat kiszállítás előtt kéthetes karanténban tartják – föloldotta a Magyarországgal szembeni húsbehozatali tilalmat.

Fotó: Nagy László

A sarkkör veszélyes, ha orosz

Tíz turista szenvedett súlyos sérüléseket egy Oroszországban szervezett sarkköri kirándulás közben. A résztvevők az Északi Sark közelében ejtőernyővel ugrottak le az őket szállító repülőgépről. Eredetileg csak néhány órát töltöttek volna a sarkköri területen. A viharos idő és a nemtörődöm szervezés következtében azonban napokig fagyoskodtak a jégen. A zömében külföldi turisták egyébként 4500 dollárt fizettek az útat szervező orosz kft-nek, hogy részt vehessenek az Északi Sark fölötti első tömeges ejtőernyős ugrásban.

Összeesküvés a Vidia ellen?

Levél érkezik a szerkesztőségbe. Természetesen nem nekünk, hanem egy „komolyabb" cégnek, az Állami Számvevőszéknek címezve. De hát megkapjuk mi is a másolatát. Az aláírás helyén a következő sor szerepel: a Vidia Rt. 700 dolgozója, Szeged, Baja, Békéscsaba, Kecskemét, Szolnok. Nevek azonban nincsenek.

A szerző nem kevesebbet állít, mint hogy Molnár Sándor ingyen szerezte meg a 850 milliós részvénytársaságot az államtól, mert nem fizette ki, hogy a maga hasznára dolgozik a menedzsment, miközben a kollektív szerződést felmondták. Emiatt az emberek csak minimális végkielégítést kaphatnak.

Egy újabb botrány úgy kell a Vidiának, mint üveges tótnak a hanyattesés.

Az írásra reagálva dr. Géró Imre, a Vidia Rt. ügyvezető vezérigazgatója a következőket mondta el:

– Ha a levélnek lenne aláírója, lehetne vele vitatkozni. Így azonban egyszerűen felháborítónak tartom, hogy az a cég, amelyik megpróbál

(Folytatás a 3. oldalon.)

■ A szegedi kólás bácsi

Kislányok vámszedője

Trenyik Pál a röszkei vámhivatalnál dolgozott a kábítószerkereső kutyák kiképzőjeként, vezetőjeként. Gyakorlás céljából hasist, heroint és marihuanát is bíztak rá. Az anyagokat a páncélszekrényben tartották, időnként azonban haza is vitt belőlük, mutogatta azokat ismerőseinek. Vélhetően kedvelte az efféle „szerepléseket". Környezetében kedves embernek ismerték, sokak bizalmát megnyerte.

Három éve költözött Szegeden a Csongrádi sugárútra. Főleg leánygyermekes családok barátságát kereste. A lányok hamar elfogadták a 34 éves Trenyiket, aki játszott velük, üdítővel, édességgel halmozta el őket, sőt még pénzt is adott nekik. Szívesen töltötték nála az időt. Felajánlotta a 8–11 éves gyerekeknek, hogy aludjanak nála. A szülők könnyelműen beleegyeztek ebbe. Ez volt a baj. És ha már ott éjszakáztak csemetéik, miért nem faggatták ki őket másnap, mert ugyancsak meglepő dolgokat hallhattak volna.

A vádlott a leányokat megfürdette, közösen lubickolt velük. Pornográf videokazettát nézetett „áldozataival". Simogatta, csókolgatta őket tetőtől talpig és ugyanezt elvárta tőlük. Ami a fajtalanság fogalmába belefér azt jórészt megvalósította. Játékát hosszú hónapokon át folytathatta.

(Folytatás a 3. oldalon.)

OPEL
RUPESKY,

Ígéretes hétvégére várja Önt és kedves családját
a temperamentumos új **OPEL CORSA**
és az izgalmas **ASTRA SEDAN.**
MÁJUS 1-JÉN ÉS 2-ÁN, 9–18 ÓRÁIG.
SZEGED, FONÓGYÁRI ÚT 2–6. Tel.: 62/324-800

■ *Gól Ruckojnak*
■ *Tilos tüntetni a Vörös téren, pártoskodni állami intézményeknél*

Jelcin rendelkezett

Borisz Jelcin orosz elnök veszi át ezentúl a parlament nemzetbiztonsági tanácsának a bűnözéssel és korrupciós ügyekkel foglalkozó tárcaközi bizottsága munkájának irányítását. Az elnöki rendelet értelmében a bizottság állandó tagjai között van Viktor Csernomirgyin kormányfő is. Az orosz elnök ezzel a lépéssel gyakorlatilag leváltotta Alekszandr Ruckoj alelnököt a testület éléről. Ruckoj – az elnök legfőbb ellenfeleinek egyike – szerdai parlamenti beszédében megismételte a Jelcin korábbi és mostani tanácsadói ellen felhozott korrupciós vádakat, azonban most sem tárta a nyilvánosság elé állítólagos bizonyítékait.

Borisz Jelcin ugyancsak elnöki rendeletben tiltotta meg a politikai pártok működését az állami intézményeknél. Jelcin így próbálja elejét venni a szovjet és orosz kommunista párt feléledésének és annak, hogy a párt alapszervezetei állami intézményekben működjenek. A dokumentum utasítja a minisztereket: adjanak meg minden információt arról, mi lett a volt kommunista párt vagyonával, annak érdekében, hogy megerősítsék ezen vagyon feletti kormányellenőrzést.

Egy harmadik rendelet meghatározatlan időre betiltott minden gyűlést és tüntetést a Vörös tér és a kormány székhelye közelében.

■ *Emil Bobu és Manea Manescu*

Népirtók szabadon

Visszanyerte szabadságát Emil Bobu és Manea Manescu, a Román Kommunista Párt politikai bizottságának 1990-ben népirtásért elítélt két tagja azt követően, hogy a Legfelső Bíróság hétfőn 10 évre csökkentette büntetésüket.

Mivel mindkét elítélt 60 éven felüli, a törvények értelmében büntetésük negyedét kell csak letölteniük – ezt pedig meghaladja eddigi fogva tartásuk időtartama.

A Legfelső Bíróság még hétfőn, azt követően csökkentette a két vádlott büntetését, hogy március 30-ikán a legfelső ügyész a népirtás vádját módosította súlyosbító körülmények mellett elkövetett gyilkosságra, illetve gyilkossági kísérletben való részvételre.

A két szabadlábra került politikust 1990-ben életfogytiglani börtönre ítélték az előbbi váddal, de büntetésüket időközben enyhítették. Manea Manescu egészségi okokból már korábban – eredetileg hat hónapra – hazatérhetett otthoni gyógykezelésre.

Tudor Postelnicu, a rettegett Securitate – a Ceausescu-féle biztonsági szolgálat – parancsnoka és Ion Dinca, a negyedik, népirtásért elítélt PB-tag, mint emlékezetes, az enyhítés után 17, illetve 15 évi börtönbüntetést kapott. A tíz éven felüli börtönbüntetések harmadát kell letölteniök a hatvan éven felülieknek – tehát az eredeti életfogytiglani büntetésből nekik is csak két-három év marad a rácsok mögött.

■ *(Folytatás az 1. oldalról.)*

ügyi Főbiztosságának szóvivője.

McMillan a Reuternek elmondta, hogy srebrenicai idős emberek tüntettek a város köré telepített kanadai ENSZ-békefenntartók állomáshelye előtt és a lakosság kitelepítését követelték. – A hatóságok nem engedélyezik a város kiürítését, mert attól tartanak, hogy ez szabad bevonulást jelentene a szerbek számára – hangoztatta McMillan. Az ostromlott Srebrenica körét tíz nappal ezelőtt telepítették az ENSZ kéksisakosait, hogy ezzel megállítsák a szerbek tüzérségi támadásait. A szerb parancsnokok úgy vélik, hogy a várost védő muzulmánok nem tettek eleget a leszerelési megállapodásnak, és nem adták át valamennyi fegyverüket az ENSZ képviselőinek. A szerbek egyúttal követelik, hogy állítsák le a segélyszállításokat Srebrenicába.

■ *Harcok Srebrenicánál és Bihacnál*
■ *Fenyegetnek a szerbek*

Késik a döntés Boszniáról

A boszniai és a horvát rádió szerint a szerbek erős tűz alatt tartanak számos falut és várost a bihaci katlanban. Az AFP értesülései szerint szerdán három ember életét vesztette és harmincan megsebesültek a nyugat-boszniai város körzetében folyó összecsapásokban. A zágrábi HINA hírügynökség jelentése szerint kedd éjszaka 50 szerb vesztette életét a harcokban.

A dpa nem hivatalos információkra hivatkozva jelentette, hogy a Bihacban állomásozó francia ENSZ-békefenntartók engedélyt kaptak fegyvereik használatára a „genfi konvencióban foglalt emberi jogok védelme" érdekében. Ezenkívül a térségben állomásozó három francia zászlóaljat további csapatokkal erősítik meg. Lars-Eric Wahlgren ENSZ-főparancsnoknak a fegyverhasználatra vonatkozó utasítását, amelyet a szarajevói és zágrábi rádió egyaránt ismertetett, az ENSZ-békefenntartók zágrábi főparancsnokságán nem erősítették meg.

Az ENSZ-békefenntartók egyik brit parancsnoka szerdán bejelentette: a szerb szabadcsapatok megfenyegették, hogy amennyiben a NATO bombázni kezdi a szerb állásokat, úgy a szerbek azonnal megtámadják az ENSZ kéksisakosait. Brian Watters őrnagy, a középboszniai Vitezben állomásozó brit csapatok parancsnokhelyettese egy tévéinterjúban elmondta, hogy két napppal ezelőtt a frontvonalak mögött találkozott a helyi szabadcsapatok parancsnokával, és ott hangzott el a fenyegetés.

Lesz-e katonai beavatkozás a Balkánon?

? A HÉT KÉRDÉSE

Fotó: Somogyi Károlyné

„Az Isten szerelmére, csináljanak már valamit!" Ez a kétségbeesett könyörgés és egy gyermekét magához ölelő sebesült bosnyák asszony képe szerepelt a brit Time magazin legutóbbi számának címoldalán. A világsajtó megrázó összeállításokat közöl a balkáni tragédiáról, a vezető országok politikusai eközben mind komolyabban foglalkoznak a katonai beavatkozás gondolatával, mert a békés rendezés reménye sajnos egyre távolibbnak tűnik.

Szilágyi Mihály, műszerész: – Féltem a vajdasági magyarokat, mert attól tartok, még rosszabb lesz a helyzetük. Népirtás folyik ma a volt Jugoszláviában. Félek attól, hogy hamarosan katonai beavatkozásra is sor kerülhet. Az egész világ ellen már nem harcolhat sokáig Szerbia. Elképzelhető, sőt nagyon valószínű, hogy az amerikaiak hamarosan katonai célpontokat fognak bombázni. Attól azonban nem tartok, hogy a háború átterjed Magyarországra is. Azért mondom ezt, mert Magyarországnak nem volt problémája Szerbiával. A szerbeknek csak a saját nemzetiségeikkel akadtak gondjai – igaz, a vajdasági magyarokkal sem felhőtlen a viszonyuk. A háború alapvetően hódító jellegű, amelyet a szerbek végül is idegen földön vívnak. A háború kimenetele is ott fog eldőlni, nem pedig Szerbiában vagy a Vajdaságban, átterjedni mihozzánk pedig végképp nem fog.

Nagy Péter, vállalkozó: – Remélem, nem kerül sor külföldi beavatkozásra, mert az esetleg világháború kitöréséhez is vezethetne. A beavatkozást szerintem nem fogja támogatni az ENSZ. Nekik békés úton kellene elérniük a rendezést. A béke útja volna az egyetlen ésszerű megoldás. Bár az is igaz, már két éve, hogy nem sikerül megfékezni a háborút. Amennyiben mégis beavatkozik a külföld, azt hiszem, még súlyosabbak lesznek a következmények, hiszen ha erőre erővel válaszolnak, azután mindig óriási robbanás következik. Magyarország nagyon közel van a háborús területekhez, a nagy hatótávolságú modern fegyverek programozásánál elég egy apró hibát véteni, és máris megtörténhet a katasztrófa...

Kiss Ferencné, nyugdíjas: – Nem szabadna beavatkoznia a külföldnek a jugoszláviai háborúba. Véleményem szerint mindenkinek a saját ügyével kell foglalkoznia; mi sem szeretnénk, ha adott esetben Magyarország ügyeibe avatkoznának be mások. Két év óta folyik a háború, az ENSZ konvojkísérő kéksisakosaihoz hasonlóan nem biztos, hogy képesek lennének a katonák eredményt elérni. Lehetséges, hogy külföldi katonák ezrei halnak majd meg értelmetlenül, anélkül, hogy a kitűzött célt elérnék, s megfékeznék a további vérengzést. Azt hiszem, végül is lesz katonai beavatkozás, mert a politikusok egyszer majd úgy gondolják, nincs már más megoldás. Csak a jó ég tudja, mi következik azután...

P. T. P.

Raul Castro esete Brezsnyevvel

Egy tizenkét éve szigorúan őrzött titkot fedett fel Raul Castro kubai hadügyminiszter a napokban publikált interjújában. Az El Sol de México című lapnak elmondta, hogy már az 1980-as moszkvai látogatásakor közölte vele Leonyid Brezsnyev akkori szovjet pártfőtitkár: ha az Egyesült Államok megtámadná a szigetországot, nem számíthatnak a szovjet csapatok beavatkozására.

A kubai vezetés második embere, aki idősebb testvérénél sokkal ritkábban szólal meg a nyilvánosság előtt, s latin-amerikai lapnak 30 éve most nyilatkozott először, elmondta: Brezsnyev megtagadta, hogy figyelmeztessék a washingtoni kormányzatot a még 1962-ben, a Kubába telepített szovjet atomrakéták kivonása fejében vállalt kötelezettsége betartására; arra, hogy tartózkodik a Castro-rendszer elleni katonai agressziótól. Raul Castro szerint a kért moszkvai biztonsági garanciák megtagadásának hatására dolgozták ki a totális népi háború doktrínáját, ami lényegében a lakosság felfegyverzését és az esteleges megszállók elleni gerillaharc stratégiáját jelenti.

Raul annak idején csak fívérével, Fidellel közölte a moszkvai visszautasítást. Az ügy mind ez idáig kettejük titka maradt, hogy kiszivárgása ne bátorítsa támadásra Washingtont – magyarázta most a mexikói lapnak. Még a kommunista párt politikai bizottságával is megszavazták, hogy a testület se kapjon tájékoztatást egy – úgymond – „rendkívüli fontosságú, a szovjet- kubai kapcsolatokat érintő információról". A demokrácia jegyében olyan ügyről szavaztak tehát, amiről semmit nem tudtak... (A nyilatkozatban felidézett epizód önkéntelenül is árulkodik arról: mennyire bízott-bízik meg közvetlen környezetében, a mindenkori vezető gárdában a Castro-testvérpáros, amely 1959 óta áll az ország élén.)

Ráadásul, ahogyan havannai diplomáciai körökben megjegyzik, a Castro-fivérek titka – bármilyen féltve is őrizték – nem sokáig maradt titok a kubai politikát elemzők körében. S ha így van, elképzelhetetlen, hogy ne tudott volna róla az amerikai hírszerzés is. Érdekes módon mégsem használták ki a lehetőséget, mindmáig nem támadtak Kubára. Lehet, hogy az állítólagos amerikai agressziós veszély hangoztatása már régóta csak a belső fogyasztásra szánt ellenség-kép fenntartását szolgálja Kubában?

■ *Kádár elismerte*

Kifulladóban az export

A külgazdasági folyamatok alakulása az export kifulladásának jeleit mutatja – mondta szerdai sajtótájékoztatóján Kádár Béla külgazdasági miniszter. A rendelkezésre álló adatok szerint az év első negyedévében a kivitel értéke 1,8 milliárd dollár volt, ami 28,7 százalékkal kevesebb mint a múlt év azonos időszakában. A behozatal értéke 2,5 milliárd dollár volt, s ez 5 százalékos elmaradást mutat az elmúlt év első negyedévéhez képest.

A külkereskedelmi forgalom vámstatisztikai egyenlege -700 millió dollár. A fizetési mérleget nem terhelő tételek – a bérmunkához szükséges anyagok készletei, tőkeapport, jamburgi földgázimport – levonása után a külkereskedelmi áruforgalom passzívuma az első negyedévben 470 millió dollár.

Exportszállításaink legkisebb mértékben – 9 százalékkal – a fejlődő országokba csökkentek, a legnagyobb mértékű 33 százalékos visszaesést az EFTA-országokba irányuló kivitel szenvedte el. Az összexport csökkenése mellett Kínába, Romániába, Szlovéniába és Horvátországba szállítottunk több árut. A miniszter véleménye szerint nem igaz, hogy az exportárualapokat a belföldi piac szívja fel, a kivitel csökkenésének más okai vannak. Az egyik ok például, hogy nálunk a munkabérek mintegy 20 százalékkal magasabbak, mint a környező volt szocialista országokban. Az sem helytálló – mondotta Kádár Béla, hogy az aszály miatt a mezőgazdasági kivitel csökkentette volna drasztikusan az export volumenét. Igaz ugyan, hogy a legnagyobb mértékben – 44 százalékkal – az agrárgazdasági termékek exportja mérséklődött, ám a kivitelben ezek aránya csak 6 százalékponttal csökkent. A legkevésbé – 7 százalékkal – a gépek és berendezések exportja mérséklődött, így ezek részesedése az export áruszerkezetében tovább növekedett.

Behozatalunkban az energiahordozók, valamint a gépek és berendezések részaránya csökkent, ugyanakkor 3 százalékkal nőtt a fogyasztási cikkek és 8 százalékkal az agrárgazdasági termékek importja. Az év első három hónapjában 400 millió dollárnyi külföldi működőtőke áramlott az országba.

■ Minszkben szerdán véget ért a Független Államok Közösségének (FÁK) egynapos kormányfői szintű csúcstalálkozója. Az ITAR-TASZSZ jelentése szerint a megbeszélések után tartott sajtókonferencián Vjacseszlav Kebics fehérorosz miniszterelnök, a találkozó elnöke óriási jelentőségűnek nevezte azt, hogy a FÁK tagállamok kormányfői új, koordinációs-konzultatív bizottság felállítását határozták el, s kézjegyükkel látták

■ *Minszki csúcs*

A FÁK létéért

el a testület megalakításáról szóló okmányt. Kebics hozzátette: – Egy évvel ezelőtt nem lettünk volna hajlandóak aláírni egy ilyen dokumentumot. Mi több, senkinek az eszébe se jutott volna egy hasonló bizottság felállításának a gondolata.

Viktor Csernomirgyin orosz miniszterelnök is rendkívülinek értékelte a bizottság létrejöttét. Szavai szerint: – Egyre inkább közeledünk egymáshoz a gazdasági szövetség alapján. Egy valódi nemzetek közötti együttműködés van készülőben.

Az orosz hírügynökség elemzése szerint az új bizottság talán megteremti azt a döntéshozatali mechanizmust, amelyet mindeddig nagyon sokan hiányoltak, és amely nélkül a FÁK nem működőképes. Mint az ITAR-TASZSZ emlékeztet rá, a szervezetben már legalább háromszáz jó és szükséges döntés született, közülük azonban mindössze néhány működött. A mostani döntéssel a helyzetnek gyökeresen meg kell változnia – így a hírügynökség.

KÉP ÉS SZOBOR

Popp János rajzolóművész kiállítása

Kolozsvárt a polgárság tekintélyes része ismeri Popp Jánost, az egykori komoly, kötelességtudó tisztviselőt s a hivatalos órákon kívül csendes, jóhumorú, kedves, bohém embert. Mégis most, midőn szinte gyerekes szerénységét legyőzve, hatvan éves korán is túllépve megrendezte rég várt kiállítását, azon még régi ismerőseinek is meglepetésekett szerzett.

Popp János testvéröccse Popp Sándornak, a kitűnő festőművésznek s mint humoros rajzoló rég ismeretes. Mostani kiállításán is humoros képei és karrikaturái uralkodtak. Azonban ezeken kívül nehány olyan szép tanulmányfejet és tájrajzot mutatott be, melyek előtt látogatói az öröm és csodálkozás érzésével állottak meg.

Popp János magyar iskolák neveltje Az aradmegyei Almáson született, középiskoláit Nagyváradon, a premontreieknél végezte, hivatalnoki és művészi pályáját egyaránt Budapesten kezdte, s Jankó Jánosnak, a zseniális torzképrajzolónak volt tanítványa. Legelső rajzai a *Borsszem Jankó*, *Üstökös*, és *Urambátyám* című magyar élclapokban jelentek meg. Azonban Popp Jánost az élet elsodorta a tisztán művészi pályáról. Pénzügyi tisztviselő lett, hosszabb ideig Kolozsvárt szolgált, majd Temesváron volt pénzügyi főtanácsos, s az uralomváltozás után újra Kolozsvárra jött megyei főszámvevőnek, 1930-ban itt vonult nyugalomba. A hivatal roboros világától szabadulva, azután újra visszatért régi szerelméhez, a művészethez s nehány nagybányai útja hozzájárult ahhoz, hogy a lelkében soha ki nem aludt tűz újra föllobogjon.

A vármegyeház üvegtermében június első felében rendezett kiállításán több, mint 300 művét láthattuk. Ezek közül nehány finom, rézkarcszerű tollrajz (öreg paraszt, kat. plebános stb.) s színes és fekete ceruzarajzai nemcsak művészi értékükkel, hanem egyéni sajátságaikkal és kifejezőerejükkel meglepők és megkapók. A titokzatos, halk erdőszélek, a felbukkanó csöndes vízű patakkal vagy csermellyel, a tölgyes szélének viharverte öreg faóriása tövén nehány dúsvirágú erdei növénnyel, egyszerüségükben szintén nagy tárgyakká nőttek egy-egy rajzán, melyeken majdnem kivétel nélkül valami bánatos magányosság hangulata uralkodik.

Annál vídámabbak karikaturái. Román népviseleti és zsidó tárgyu ily képei az életből ellesett kitűnő és jellemző. de saját mosolyával színezett alkotások. Popp János itt is derült lelkű, jóindulatu művész. Nem gúnyol, nem sebez, csak nevettet. A humorral megáldott néző nem egy karikatúrája előtt hangos nevetésre fakad. E tekintetben a kiállítás élményt és különleges élvezetet nyujtott. Nevető állatai, vagy a gyermekek lelkéhez szóló *Kutykurutty-illusztrációk* pedig a legjobb ilynemű alkotások közé tartoznak. Mindezek, valamint arckép- és gyorskarikaturái sok derűs percet szereztek látogatóinak és elismerést a szerény, de értékes művésznek.. *(kl.)*

A Szopos-Tóth rajziskola növendékeinek kiállítása

Egy hete nyílt meg a két kitűnő mester rajziskolájának a kiállítása, ahol körülbelül harminc növendék munkáját szemlélhetjük meg. Tavalyi kiállításukra emlékezve, valóban jelentékeny fejlődésről győződhettünk meg. Nevek fölsorolásában nem bocsátkozunk, a legkiemelkedőbb tehetségek a jövőben amugyis hallatni fognak magukról. Számunkra a rajziskola léte, fennállása a legnagyobb jelentőségű, mert azzal a reménnyel biztat, hogy erdélyi tehetségeket ment meg az elkallódástól. *á. k.*

ZENE

Katolikus főiskolások énekkari hangversenye

A katolikus főiskolai hallgatók ezidén is megtartották Kodálynak és követőinek szolgálatába állított énekkari hangversenyüket. *Venczel József* bevezető szavai után megszólalt *Domokos Pál Péter* vezetése alatt a körülbelül ötven főnyi vegyeskar és Kodálynak *Jézus és a kufárok* című rendkivül szövevényes, nagyvonalú kórusművét énekelte. E bibliai tárgyú, megrázó erejű zeneköltemenyének ez volt a legelső bemutatója Kolozsvárt. Utána *Márton Áron* kanonok-plebános mondotta el néhány szép gondolatát a kereszténység és a zeneművészet összefüggéséről. Majd ismét az énekkar lépett a színpadra, hogy Nádasdy *Három útját* és Bárdos Lajos *Malomnótáját* adja elő. Szünet után Kodálytól a *Székely keservest* énekelte a kórus, *Kéki Béla* tartott rövid előadást az új magyar zenéről s befejezésül Bárdos *Réten-réten* című derűs szerzeményét dalolták el a főiskolások, sőt a kisszámú, de hozzáértő közönség tapsaira meg is kellett ismételniök. *á. k.*

A Goldmark-Társaság évadzáró hangversenye

Megalakulása óta figyelemmel kísértük a Goldmark-Társaság munkáját, mert azt az utat töri, amelyet a mi magyar társadalmunknak is meg kell járnia. Intézmények hiányában a kisebbségi néptöredékek csakis társadalmi szervezkedéssel őrizhetik meg és emelhetik műveltségi színvonalukat. Ezt az időparancsolta követelményt ismerték fel a Golmark-Társaság szervezői s ezért példamutató végzett munkájuk.

A Társaság zenekari hangversenyeit mindig szigorú bírálattal illettük, ez azonban sohasem akart oktalan gáncsoskodás lenni, hanem inkább őszinte rámutatás a kiküszöbölhető hibákra, s ezúttal örömmel számolunk be a zenekar készültségében észlelhető fejlődésről. Ez a fejlődés szoros összefüggésben van a legkényesebb, de legdöntőbb jelentőségű szerepben: a karnagy szerepében bemutatkozó *Fischer Vilmos* személyével. A művek stílusának hű értelmezése, a kitűnő érzékkel választott idők, az erélyes és igen kifejező mozdulatok Fischer Vilmos rátermettségéről tettek tanubizonyságot már Beethoven *Fidélio-nyitányának* elhangzásakor. Letagadhatatlan, hogy a műsoron szereplő *Haydn-szimfónia* előadása előttünk ismeretlen okokból gyengébben sikerült, de annál eredményesebben küzdöttek meg a zenekar működvelő tagjai Smetana *Moldva* című szimfónikus költeményének hivatásos zenészeket is súlyos próbára tevő nehézségeivel. Játszották még Hamerick dán zeneszerző *Zsidó triológiáját* s befejezésül, sikerült előadásban Schubert *Rosamunda nyitányát*. Nem hagyhatjuk említetlenül, hogy az operától kölcsönkért fuvósok között ott láttuk a Társaság fuvóhangszert tanuló tagjait is tekintélyes számban. *K. B.*

E június havi összevont számunkon kívül ugyancsak a szokásos, nagyobb terjedelmű, összevont nyári számokat adjuk ki július és augusztus hónapokban.

Szerkesztésért felel:
CSÁSZÁR KÁROLY
Társszerkesztő:
KÉKI BÉLA

Pásztortűz 1937. június 15-30

Lehet azonban, hogy épen ez ad Grandpierre regényeinek sajátos önállóságot a fiatal magyar prózairodalomban. Egyelőre természetesen nem lehet helyet jelölni neki, bizonyos azonban az, hogy látásmódja egyéni és az a hűvösség és világosság, ami ma még regényeit tulságosan önmagukba zárja, a jövő regényírójának csak segíteni fog a jelentkező mondanivaló pontos kialakításában.

Mostani regényének befejezését pedig arra szeretném magyarázni, hogy Grandpierre is érzi a tétel egyszerü bebizonyításának ki nem elégítő voltát. Mert ez a befejezés valami általánosabb, magasabb értelmezést igyekszik adni a Miklós és Gazsi önmagában zárt történetének.

„Megborzadt a gondolatra. Emelvényen látta Gazsit, amint kemény, katonás gesztusokkal szónokol... Kezdetben alig néhányan hallgatják, kezdetben harminc-negyven ember előtt beszél, de a tömeg nőttön nő, lassan eláraszta a teret, Gazsi szavait hangszórók továbbítják, megtelnek a szomszédos uccák, vidéken vándorútra kelnek az emberek, állanak hidegben, az esőben, vagy a forró napsütésben és hallgatják... Egyszerre fölemeli kezét, kemény ellentmondást nem tűrő parancsal irányt mutat, a tömeg zúgva, hömpölyögve megindul s a történelemben új fejezet kezdődik."

Pompás befejezés. Ebben a regényben még csak befejezés. De abban, ami ez után következik, valószinüleg szerves kifejlődés lesz.

I. SZEMLÉR FERENC

Tessedik Sámuel élete és munkája

— Nádor Jenő dr. és Kemény Gábor dr. könyve —

Amikor a Tessedik Sámuel neve az ismeretlenség homályából először bukkant elém, közönyösen haladtam tovább. Kicsoda Tessedik Sámuel és mi közöm hozzá? gondoltam, de telt az idő és a Féja Géza könyvében (Viharsarok) ismét elém állott Tessedik Sámuel, most már a maga környezetében, Szarvason, gazdasági iskolát alapítva, küzdve a jövőért. A megindított érdeklődést a Nádor Jenő és Kemény Gábor könyve magával viszi, továbbfejleszti, széles megalapozású, áttekinthető feleletével, teljes mértékben kielégíti. Ez mutatja, hogy a két szerző értékes munkát végzett és a Tessedik Sámuel életműve megérdemelte azt, hogy ismét feléje forduljon a figyelem.

Tessedik Sámuelt a reformer Széchenyi előfutárának tekinti a könyv és ha a szarvasi papnak fáradhatatlan, folyton új és új gyakorlati kérdéseket ostromló, gazdasági, társadalmi, pedagógiai munkásságát nézzük, igazat adhatunk ennek az állításnak. De magának Tessediknek az egyénisége és szellemi alkata szorosabban kapcsolja őt a franciás irányú szellemi megújulás megindítóihoz (Bessenyei). Bessenyeiék a francia szellem racionalizmusától áthatva az egész magyar szellemi élet gyökeres átalakítását munkálják, a század végén a társadalmi, közgazdasági kérdések egyre követelőbb erővel hatolnak be az irodalomba (Martinovics, Hajnóczy, Berzeviczy stb.), ezalatt Tessedik hasonló szellemben már javában dolgozik gyakorlati úton a magyar élet gazdasági előbbrevitelén.

Amint európai, nemzetközi áramlatok indítják meg a magyar szellem új célokat ostromló bővizű megáradását, ép úgy a Németországban tanuló Tessediket a felvilágosodás nemzetközi gondolata fogja meg, ébreszti magyarságára és vezeti egy hosszú életen keresztül az anyagi építés szolgálatában. Hősies és tragikus ez az élet, amelyben talán leginkább a sorssal, a csökönyös mozdulni nem akarással folytatott harc kap meg, noha Nádor Jenő írásának súlypontja a helyzetképnek és az alkotásnak eleven, de kissé szétdarabolt keresztmetszetén van. Az 1767 körüli Szarvasban a XVIII. századi elszigeteltségében kultúráltlanságba, babonaságba, unalomba süllyedt alföldi magyar falu dermesztő képe tárul elénk: megdöbbentő keret egy tragikus hős számára. Ebből a környezetből nő ki Tessedik. Gyalog járja be Magyarország, Németország egy részét, Halleban, Berlinben, Erlanglenben stb. tanul, „a reális tudományok legjózanabb elveit" szívja magába. 1767-ben Szarvasnak lesz ev. lelkésze és a józan, gyakorlatias, mindig észszerű gondolkozású pap pályája hamarosan felfelé lendül, hogy azután annál rohamosabban zuhanjon alá. Emelkedésének megvan minden előfeltétele és támasza: a fölvilágosodott kormányrendszer hathatósan támogat minden mezőgazdasági, iparfejlesztési törekvést. Igy lesz Tessedik Sámuel a „korszellem missziónáriusa", aki szinte diktátori erővel akarja a magyar falut a kor színvonalára emelni.

Gyakorlati előadásokat tart, népi önképzőkört szervez, könyveket ír, melyekben a minta-falu elgondolásait adja. Egész élete példaadás a munkás, józan takarékos életre, a paraszti élet szellemét igyekszik így átformálni. Alkotásainak a koronája gazdasági iskolája, amely az uraságtól kapott hat hold földön az ő munkája és anyagi áldozata révén jött létre. Az első magyar gazdasági iskola a szemléltető népneveléssel, aktiv módszerével rövidesen külföldi tekintélyek figyelmét is fölkeltette. Ezzel függenek össze talajjavítási, fásítási, takarmánytermelési, iparfejlesztési kísérletei. Iskolájában szövő-fonó üzem létesült, foglalkozott a selyemtermeléssel, a cukorgyártással. Ehhez a sok tekintetben úttörő munkához kell hozzátennünk azt, hogy tudományos munkát is végzett és hogy tizennyolc, részben fiatalon elhalt gyermeknek példás apja volt.

Ilyen sokirányú tevékenység nyugtalanító, lázító jelenség volt a XVIII. századi Magyarországban. Ha csak egy pillantást vetünk a korviszonyokra, a kortársakra, éreznünk kell, hogy egy ilyen ember nem futhatott meg békés, síma, csendesen emelkedő életpályát. Az 1790-es években fellép Tessedik ellenfele, Bocskó Dániel, a második szarvasi pap. A személyi féltékenység, irígység magát a népet használja fel Tessedik megbuktatására. A nép lázong, az iskola gyári jellegét támadja, az iskolát megszüntetik. 1806-ban végleg megszünt a Tessedik iskolája és ömaga visszavonulva már csak önéletrajzát, emlékeit írta meg. A bukás, a tragikum beteljesedett, a nagy népboldogítót, nevelőt, maga a félrevezetett parasztság buktatta meg és törte össze lelkileg. A mintaiskola gondolata sokáig pihent eltemetve, hogy az utókor több mint egy évszázad mulva térjen vissza hozzá. És amint visszatekintünk Tessedik pályájára, eltűnik lassan a reformer és népnevelő alakja és tragédiája, mind mélyebbre süllyed a körülötte hullámzó tengerbe, a paraszti élet tengerébe. És már nem egy harcos szellem elhullása sikolt felénk, hanem maga az évszázadokon keresztül magára maradt magyar paraszti élet panaszolja a maga elesettségét. A Tessedik iskolájának megszünése, a magyar gazdasági kultúra megtorpanását és az alföldi magyar nép egyik elbukását hirdeti nekünk.

Nádor Jenő és Kemény Gábor könyve gazdag tárgyi tudásról, pontos, alapos munkáról tesz tanuságot. Tessedik Sámuelt a maga környezetével, korával együtt támasztja fel, csak az egyéniségét nem tudja elég elevenné formálni. A pedagógiai részben a külső történet mellett igen kevés a belső történet. Nem hagyhatom szó nélkül, hogy az első résznek egy pár stilusbeli hanyagsága kellemetlenül érinti a figyelmes olvasót.

VITA ZSIGMOND.

ÚJDONSÁG!!

BABITS MIHÁLY:

HATHOLDAS RÓZSAKERT

ELBESZÉLÉSEK

AZ IRODALMI ÉLET ESEMÉNYE

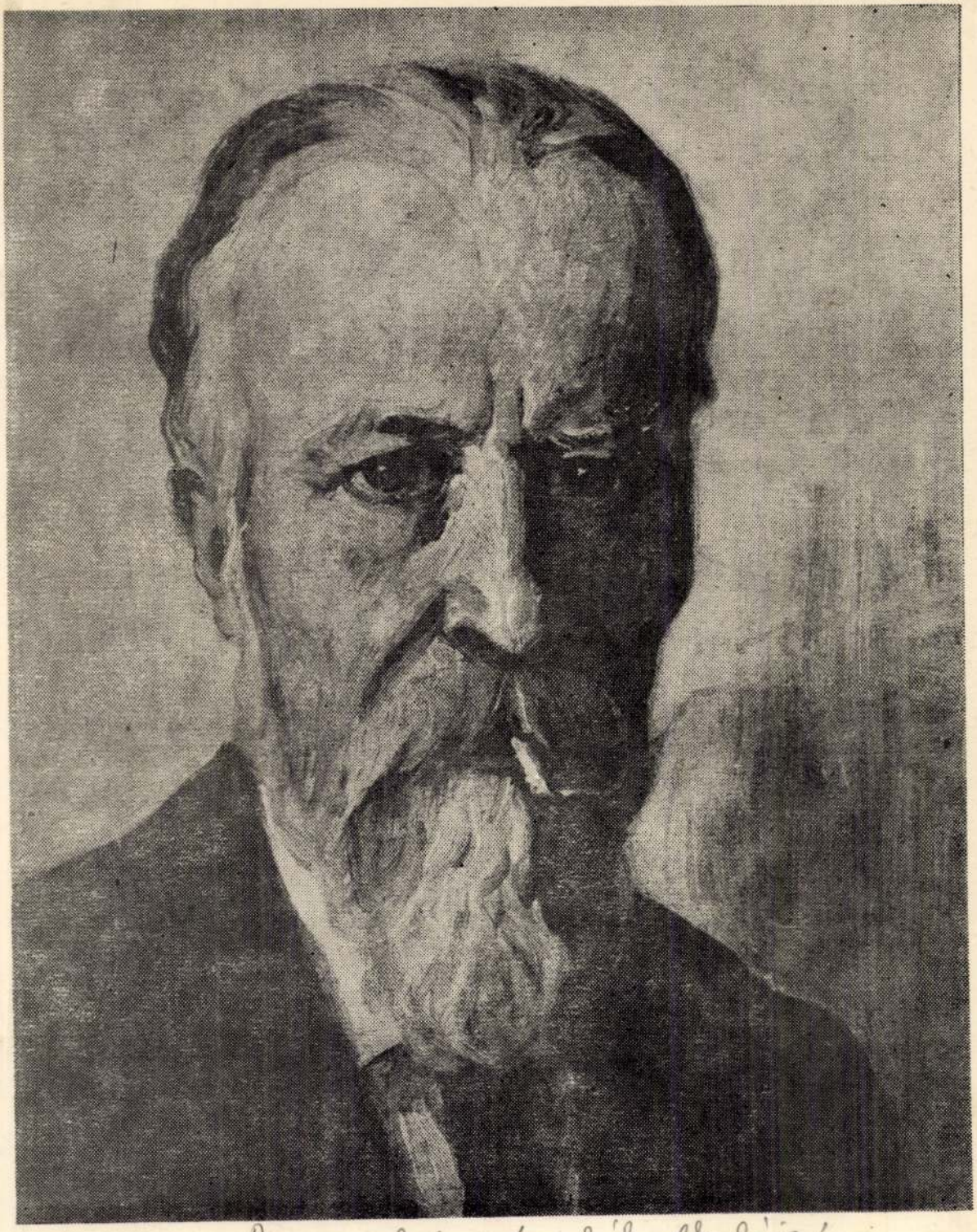

A pannonhalmi preskók alkotója!

ALEXANDRU POPP

COMITETUL DE CULTURĂ
ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ AL JUDEŢULUI CLUJ
MUZEUL DE ARTĂ CLUJ-NAPOCA

EXPOZIŢIE RETROSPECTIVĂ

ALEXANDRU POPP

MUZEUL DE ARTĂ CLUJ-NAPOCA, 1983

AUTORII CATALOGULUI: VELICA BOARI – NEGOIȚĂ LĂPTOIU

PREZENTAREA ARTISTICĂ: PAPP KÁROLY

FOTOGRAFII: FELEKI ISTVÁN

PE COPERTĂ: AUTOPORTRET (1935)

Pictorul şi graficianul Alexandru Popp — exponent spiritual al unei epoci

Reconstituirea analitică a vastei opere şi activităţi artistice a pictorului şi graficianului Alexandru Popp se înscrie în perimetrul unor preocupări constante specifice Muzeului de artă din Cluj-Napoca, orientate în direcţia valorificării bogatei moşteniri artistice transilvane. Sava Henţia, Aurel Popp, Elena Popea, Alexandru Szolnay, Emil Cornea, Nagy Albert, Tasso Marchini, Petre Abrudan, Romul Ladea, Aurel Ciupe etc. sînt doar cîteva nume de prestigiu care şi-au găsit în acest fel o firească şi revelatoare recunoaştere a contribuţiei lor de substanţă la afirmarea spiritualităţii din această parte de ţară. Astfel au fost aduse în contemporaneitate mărturiile unor opere care riscau să se piardă în negura timpului, creîndu-se totodată noi deschideri şi posibilităţi pentru continuarea cu mijloace moderne a unor tradiţii artistice de certă valoare. Încă un moment de reală şi evocatoare restituire se vrea şi actuala retrospectivă Alexandru Popp.

Definirea trăsăturilor caracteristice creaţiei sale constituie o încercare dificilă, dată fiind lipsa de informaţii privitoare la o bună parte a vieţii şi activităţii, precum şi faptul că multe din lucrări se află răsfirate în colecţii publice şi particulare din ţară şi străinătate. După investigarea efectuată în principalele colecţii muzeale din Transilvania şi în numeroase colecţii particulare, informaţia noastră s-a completat edificator prin descoperirea unui important fond de lucrări, păstrate cu veneraţie de către fiul artistului, prof. Nicolae Popp din Cluj-Napoca. Studiul atent al operelor depistate, completat cu impresiile inserate în presa vremii, ne-au permis să desprindem sfera largă a preocupărilor şi împlinirilor sale artistice.

Născut în 1868 în satul Dieci, judeţul Arad, vădeşte de timpuriu o deosebită înzestrare pentru desen, fapt care-i va permite să asimileze îndrumările primite în cadrul Şcolii model de desen din Budapesta. Sub puternica înrîurire a prof. Lótz Károly, artist cu influenţă deosebită asupra mediului artistic budapestan, Alexandru Popp îşi însuşeşte temeiurile unui riguros meşteşug academic, cu urmări decisive pentru întreaga sa evoluţie artistică. Bazat pe o structură psihică ce se definea prin echilibru, sobrietate, rigoare şi conştiinciozitate faţă de solicitările ce avea să le împlinească, s-a acomodat atmosferei specifice epocii, devenind unul din reprezentanţii săi semnificativi în Transilvania.

După cum o arată primele lucrări efectuate în cadrul studiilor de la Budapesta (desenele în creion, cretă, cărbune), notaţia se întemeia pe siguranţa liniei, abilitatea punerii în pagină, simţul construcţiei şi capacitatea de individualizare a personajelor *(Autoportret* – 1888, *Tatăl artistului* – 1890, *Studiul de portret* – 1892). Poate fi urmărită şi preocuparea de punere în valoare a formelor prin haşură, prin diferenţieri tonale de umbră-lumină *(Bust de bărbat* – 1892 din patrimoniul Muzeului de artă clujean). Contactul cu natura îi prilejuieşte aceeaşi fidelă înregistrare a concretului căruia i se caută ipostaze în măsură să-i releve specificul *(Peisaj cu case* – 1892, **Grădină împrejmuită** – 1892, **Gard la Dieci** – 1892).

Cunoştinţele de specialitate se desăvîrşesc în urma contactului cu viaţa artistică parisiană şi münchenează, contact pe care artistul îl realizează din noiembrie 1894 – aprilie 1895. Aici se familiarizează cu efluviile spirituale ale epocii în care tendinţele novatoare se interferau cu modalităţile de expresie tradiţională. Alexandru Popp rămîne însă consecvent principiilor academice în portretistică, iar în peisaj atmosferei naturaliste. Îşi manifestă totodată interesul pentru compoziţie, efectuînd numeroase studii de mişcare din care se desprinde o anumită mobilitate şi tensiune a liniei, o notă de fermitate în structurarea planurilor, astfel încît volumele se precizează viguros în spaţiu *(Cap de ţăran cu pălărie* – 1895, *Model văzut din spate* – 1896).

Oferindu-i-se şansa de a colabora la executarea unor lucrări de artă monumentală (1896–1898), Alexandru Popp are posibilitatea să-şi întregească opera cu scene de inspiraţie ecleziastică şi mitologică. Această inedită deschidere imaginativă îi îngăduie realizarea unor compoziţii pline de nerv şi vitalitate (spre exemplu *Adam şi Eva*, studii de *fauni*, *Cain şi Abel)* ce mărturisesc nu numai ştiinţa construcţiei anatomice, siguranţa

și mobilitatea ductului, ci și capacitatea de a evoca stări paroxistice, de tensiune interioară. Dar creația ulterioară nu va evolua către o direcție care să valorifice virtuțiile de transpunere acum afirmate, adică, forța de a exterioriza traume sufletești care merg pînă în pragul dramaticului.

Spirit sensibil și cultivat nu rămîne totuși în afara tendințelor înnoitoare ale epocii astfel că în jurul anului 1900 va manifesta interes pentru stilizarea în sens decorativ a formelor recomandată de viziunea secesionistă. Notații mai spontane, o linie mai fluentă, insistînd asupra formelor curbe, un ușor lirism și o preocupare mai accentuată pentru psihologia modelelor portretizate sînt caracteristice lucrărilor acestei perioade. Cînd desenează linia devine dezinvoltă, primind sinuozități pline de eleganță, desfășurîndu-se într-un inspirat joc de curbe și contracurbe (*Flora* – 1901, *Femeie în decolteu* – 1902, *Profil de fată* – 1902, *Coafură de epocă* — 1903, *Țigancă* – 1903, *Nud cu voal* – 1904, *Nud cu draperie* – 1905, *Flora II* – 1906 s.a.). Gama trăirilor afective cuprinde stări de inocență, puritate, beatitudine și-un vag senzualism. Chipurile sînt străbătute uneori și de o meditație calmă, nostalgică. Transpunerile în ulei înregistrează armonii cromatice sobre, cu dominante de ocruri și brunuri fin nuanțate. Cînd rezolvă elementele de natură anatomică (mîini, fizionomie) pensulația apelează la acele rafinate stingeri tonale, iar cînd pictează costumația și aspecte ale vegetației (prezentă în fundal) tușele devin mai libere și suculente. Stilistic oscilează deci între efectul discretelor penumbre și materialitatea unor împăstări care conferă culorii și funcție constructivă (*Portret de femeie în profil* — 1900, *Femeie tînără* — 1903, *Femeie cu colier albastru* – 1904, *Meditație* – 1907 etc.)

Lucrările lui Alexandru Popp, asimilînd în mod creator sugestiile stilului secesionist, ating un asemenea stadiu valoric încît sînt remarcate și în cadrul expoziției internaționale de la Milano (1906) unde i se conferă „Medalia de aur". Sinteză a soluțiilor formale pronunțat individuale, **Portretul compozițional – Meditație,** pictat în 1907, subliniază aceeași știință a dozării componentelor stilistice, bazate pe forme echilibrate, elegant arhitecturate, precum și desfășurarea amplă a registrului cromatic de la transparența unor griuri și ocruri vibrante pînă la pregnanța unor registre de roșu (la draperie), ocru-cărămiziu (la pajiște) și albastru dens (orizontala fundalului). Consistența tonurilor dn spațiul în care se integrează făptura umană în contrast cu vaporozitatea veșmintelor scoate în relief frăgezimea și delicatețea personajului. Lumina învăluie formele cu reflexe multiple, potențînd intensitatea trăirilor.

Orientarea limbajului – după 1900 – către o factură mai liberă, devine evidentă și în notațiile peisagistice (în creion sau ulei), unde își refuză totuși spontaneitatea. Rigoarea înlătură efuziunile. Accentele grafice precizează cu insistență motivele, descriind hașuri și volute cu un plăcut aspect decorativ **(Pe Mureș** – 1902, **Uliță** – 1903, **Creangă de copac** – 1904, **Salcimi** – 1904, **Margine de sat cu pomi, Moară veche din Arad** – 1904, **La cosit** – 1905, **Nuc bătrîn** – 1906, **Margine de pădure** – 1906, **Peisaj** 1907). Raportul dintre alb și negru înregistrează subtile dozări a zonelor aerate cu cele aglomerate, gradarea umbrelor trădînd iminenta transpunere în pictură. De fapt între imaginea desăvîrșită grafic și cea pictată nu există diferență de concepție, ci numai de accent. Culoarea dă consistență formelor a căror dispunere în spațiu se efectuează sub controlul lucidității. Majoritatea impresiilor peisagistice sînt culese în contact cu mediul rustic. Considerînd realitatea ca pe o sursă de informare, artistul receptor al acesteia va pune pe prim plan exactitatea informației, imaginea fiind rezultatul unei discipline care rămîne mereu fidelă culorii locale Un sugestiv exemplu îl reprezintă **Periferia** — 1909, aflată într-o colectie particulară clujeană, alcătuită din trei registre orizontale (expresie a unei firi calme) și două diagonale ce se intersectează în prim plan, accentuînd iluzia perspectivei. Pensulația face apel la un verde tonic, nuanțat sub incidența luminii. Vibrante devin și tonurile din primul registru, încălzind brunurile cu infiltrări de ocru-gălbui. Fundalul întemeiat pe griuri terne, opace, amplifică prin contrast ușoara vibrație lirică a celorlalte registre. Motivul se localizează și prin introducerea unei prezențe umane, rezolvată lapidar prin cîteva accente de alb, brun și roșu proaspăt.

Pe măsura trecerii timpului, nostalgia meleagurilor natale devine tot mai accentuată, creația înregistrînd preponderența motivelor culese în contact cu lumea satului transilvan. Atmosfera agrestă a peisajelor se completează cu expresive chipuri de țărani. Dacă prin anii 1904–1907 transpunerile recomandă fluența și suplețea conturelor, siluetele prelungi fiind marcate de ritmica decorativă a costumației populare **(Țăran bănățean** – 1905, **Țăran cu pipă** – 1906), în timp ce fizionomia radia o stare de seni-

nătate și candoare (**Țăran cu căciulă** – 1904), pătrunderea mai adîncă în intimitatea realității rustice îi relevă amănunte de o asprime ce solicită modificarea limbajului plastic. Liniile devin angulare, sintetice, în acord cu asperitatea faptului de viață înregistrat. Fizionomiile precizate din cîteva trăsături ferme degajă multă noblețe și vigoare (**Cap de expresie** – 1906). Două desene din patrimoniul Muzeului de artă Cluj-Napoca stau mărturie asupra realei sale capacități și surprindere și reprezentare a autenticului social (**Cap de țăran bătrîn** – 1911, **Cap de țăran** – 1913). Chipurile macerate de suferință trădează o durere resemnată, o momentană împăcare cu un destin potrivnic. Energica lor proiectare în spațiu le transformă în viguroase argumente de statornicie ale unui spiritualități.

Gîndind asupra calității unor asemenea împliniri artistice, care recomandau reale virtuți de configurare a unui univers spiritual specific spațiului transilvănean, este de regretat că n-a insistat în suficientă măsură la valorificarea acestora. O motivație aparține și nevoii de adaptare la vibrațiile unui mediu atît de diferit față de lumea pe care și-o simțea apropiată.

Alături de contactul permanent cu ambianța satului autohton, Alexandru Popp a păstrat o vie și continuă relație cu fruntașii intelectualității transilvănene. Astfel apare ca firească decizia sa de a se statornici definitiv în patrie într-o conjunctură istorică prielnică, determinată de înfăptuirea unității naționale depline. Din toamna anului 1921 îl întîlnim la Cluj, orientîndu-și eforturile într-o dublă direcție: activitatea didactică și creația propriu-zisă. Ambele sfere ale activității îl impun între personalitățile culturale ale timpului.

Sub raportul creației, artistul desăvîrșește lucrări într-o viziune și modalitate stilistică precizate în bună măsură în anii anteriori. Îndeosebi portretistica se înscrie în sfera soluțiilor formale ce asociau rigoarea și siguranța desenului cu fina gradare a tonurilor în funcție de proiecția sursei de lumină. Dacă în epoca precedentă peisajele se afiliau, fără excepție, viziunii naturaliste, acum se consemnează o certă descindere a limbajului către o factură mai degajată, care încurajează vibrația lirică. În intervalul 1922–1930 opera sporește cu un număr impresionant de portrete, peisaje, naturi statice sau nuduri compoziționale, relevînd o ardentă voință de a impune în ambianța spirituală transilvană sobra respirație a artei autentice.

Cele patru expoziții personale organizate la Cluj (1922–1927) și cea deschisă la Timișoara (1936) au reprezentat adevărate evenimente artistice ale vremii. Iată ce se consemna în paginile ziarului clujean „Patria" cu ocazia expoziției de la sfîrșitul anului 1922: „Coloritul e poate însușirea cea mai importantă a talentului său. Nuanțările le face cu precizie și subtilitate, redă admirabil perspectivele /.../. Portretele indică genul lui Lenbach. Sobrul colorit lenbachian dă maestrului prilejul și de data aceasta să creeze din puține izvoare de culori bogății de tonuri și impresii"[1]. Mult mai ample și revelatoare, comentariile la expoziția din 1924 subliniau faptul că „în arta lui se întîlnește o simplitate contemplativă care este armonizată organic cu natura, cu ritmul culorilor și al liniilor. În afară de peisaje și naturi statice ușor rezolvate au atras atenția portretele și interesantele studii de capete. A încercat să prindă și freamătul interior al modelelor"[2]. Caracteristicile operei sale sînt evocator surprinse și-n cronica din 1926 în care se preciza: „Neconceptualizînd natura o redă obiectiv prin mijloace simple ale artei autentice. Se simte sufletul cald al artistului vibrînd în dosul pînzei, inundînd totul cu un optimism senin"[3].

Impresiile mai sus redate se verifică din lectura numeroaselor lucrări păstrate acum în colecții muzeale sau particulare transilvănene. Nu renunță la notația grafică, dar ea nu mai cunoaște diversitatea și funcția de sine stătătoare din epoca anterioară. Realizează schițe după model și peisaj (transpuse apoi în culoare) și uneori crochiuri, studii de anatomie și mișcare în orele afectate practicii pedagogice. În pofida vîrstei înaintate exercițiul grafic face dovada unei mobilități a ductului ce merge pînă la virtuozitate. Motivele și planurile se precizează din cîteva trăsături nervoase, alcătuite din hașuri paralele, lejeritatea transpunerii fiind animată și de vaporozitatea unor nori în

1 * * *, *Expoziția pictorului Alexandru Popp*, în „Patria", Cluj, 4 ianuarie 1923.

2 * * *, *Papp Sándor kiállitása*, în „Keleti Ujság", Cluj, 10—17 octombrie 1924.

3 * * *, *Expoziția pictorului Alexandru Popp*, în „Societatea de mîine", Cluj, 10—17 octombrie 1926, p. 160—161.

griuri, profilați pe albastrul senin al cerului. Se efectuează o precisă localizare în timp și spațiu a motivului prin păstrarea specificului culorii locale.

Frecvente, dar nu atît de numeroase ca în intervalul 1900–1915, portretele consemnează plusul de vitalitate și interiorizare a modelului grație caracterului mai liber al pensulației. Ca o culme a creației sale portretistice se remarcă **Autoportretul** (1935), recent achiziționat de Muzeul de artă clujean, reprodus pe coperta actualului catalog, unde forța pătrunderii psihologice atinge asemenea intensitate de expresie încît îl fixează pe Alexandru Popp între maeștrii genului din pictura românească. Pe de altă parte, disponibilitățile coloristului sînt mărturisite generos de seria naturilor statice și compozițiilor cu nuduri, pline de sevă și subtilitate, cum convingător se sublinia și în presa vremii.

Desăvîrșindu-și opera într-o epocă de aprigă dispută dintre formele de expresie tradiționale cu cele moderne, Alexandru Popp a optat în cele din urmă pentru un limbaj conform cu structura intimă a temperamentului său bazat pe sobrietate, calm și echilibru. Și-a însușit pînă la virtuozitate tainele meșteșugului, a exersat cu rigoare și sensibilitate, devenind autorul unei opere viabile, care-l recomandă între artiștii semnificativi pentru o anume perioadă istorică. Fără a purta semnele aderenței la exigențele moderne, pictura și grafica lui Alexandru Popp rezolvate cu un înalt profesionalism au ajutat la formarea gustului public, împietind totodată libera manifestare a diletantismului.

Retrospectiva de-acum, făcînd cunoscute datele esențiale ale creației, va marca un moment de firească și motivată integrare a artistului Alexandru Popp în tradiția durabilă a artei românești.

VELICA BOARI

Alexandru Popp — reputat profesor şi om de aleasă cultură

Artist consecvent unor principii estetice care aveau să marcheze definitoriu realitatea plastică transilvană din primele decenii ale veacului nostru, Alexandru Popp s-a impus în conştiinţa epocii sale şi prin aportul de substanţă adus la dezvoltarea învăţămîntului artistic românesc. El aparţine deci acelei categorii de intelectuali, cu vast orizont spiritual, care de-a lungul unei vieţi prodigioase s-au preocupat cu egală pasiune şi vocaţie atît de desăvîrşirea propriei creaţii, cît şi de înfăptuirea unor profunde imperative culturale.

Încă din vremea specializării la Budapesta în cadrul Şcolii model de desen îşi afirmă hotărît intenţia de a nu se mărgini la o activitate strict didactică. De aceea, după trei ani de acomodare cu programul de instruire util unui viitor profesor, în toamna anului 1891 se înscrie la Şcoala practicanţilor în pictură, condusă de cunoscutul pictor Lótz Károly (1833–1904), absolvind-o cu excelente rezultate în 1896. Între timp — graţie progreselor evidente dovedite în studiu — beneficiază de o bursă, din noiembrie 1894 pînă în aprilie 1895 poposind (cîte trei luni) la Paris şi München. A avut astfel privilegiul unui contact fertil cu freamătul artistic din aceste prestigioase metropole, consolidîndu-şi opţiuni mai vechi, dar şi asimilînd convingeri noi, fixate la temelia viitoarei sale opere.

În baza unor temeinice cunoştinţe de specialitate — însuşite graţie firii sale receptive, riguroase şi tenace — Alexandru Popp reuşeşte — fără dificultate — la examenul de capacitate, din 1896. Cultura sa plastică solidă îl încurajează pe profesorul Lótz a-l asocia la executarea unor ample lucrări de artă monumentală, transpuse în importante edificii de cult sau de uzanţă laică. Perspectiva acestor înfăptuiri — atît de rîvnite de orice creator — l-au determinat să-şi prelungească popasul la Budapesta, în toamna anului 1897 fiind numit profesor suplinitor la Şcoala de arte industriale. Tot în acest an, dornic să-şi perfecteze măiestria artistică se numără printre cursanţii „Şcolii de maeştri nr. 1" (atunci înfiinţată), după trei ani de frecvenţă primind un certificat din care reieşea „că a făcut dovada unor excelente calităţi"[1].

Anul 1900 consemnează şi titularizarea sa la Şcoala de arte industriale din Budapesta, urmare a „rezultatelor sale de profesor, cu remarcabile succese, apreciate atît în cercurile speciale, dar şi de presă şi public cu ocazia expoziţiilor din octombrie şi noiembrie 1898, cît şi de lucrările trimise la expoziţia de la Paris, în anul 1900. Tratamentul arătat faţă de elevi este din punct de vedere pedagogic exemplar, aparitia şi maniera sa individuală sînt prevenitoare, iar în îndeplinirea îndatoririlor este un profesor punctual, conştiincios, ireproşabil"[2]. A profesat la această Şcoală pînă în noiembrie 1921 cînd se stabileşte la Cluj. La plecare primeşte un certificat de serviciu în care se specifica: „... tot timpul cît a servit aici a dovedit o mare pricepere şi conştiinciozitate, fiind recunoscut şi respectat"[3].

Pe întreaga durată a popasului său la Budapesta, Alexandru Popp a păstrat o permanentă relaţie cu fruntaşii intelectualităţii române din Transilvania, întîlniţi fie în capitala ungară, fie în ţară cu ocazia vacanţelor şcolare. Cu prilejul acelor contacte distinsul profesor îşi manifestă deschis dorinţa organizării — pe temeiuri moderne — a învăţămîntului artistic românesc din provincia natală. Creindu-se şi cadrul politic adecvat prin desăvîrşirea la 1 decembrie 1918 a unităţii naţionale depline, el dă curs invitaţiei lui Octavian Goga, ministru al Instrucţiunii Publice, de a se statornici la Cluj, în vederea înfiinţării şi conducerii Acodemiei de arte frumoase. Pînă la desăvîrşirea

[1] *Certificat*, eliberat de Şcoala regală de maeştri de pictură, Budapesta, 1900, arhiva familiei Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

[2] *Certificat*, Şcoala industrială de la Budapesta, 25 mai 1900, arhiva familiei Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

[3] *Certificat de serviciu* eliberat de Şcoala de arte decorative, Budapesta, 3 noiembrie 1921, arhiva familiei N. Popp, Cluj-Napoca.

unei asemenea mult rîvnite instituții i se încredințează în toamna anului 1921 „inspecțiunea Școlii superioare de arte și meserii, precum și asupra Muzeului tehnologic care funcționează în legătură cu această școală. Veți face un studiu asupra instituirii Școlii inferioare de poduri și șosele (școală de conductori), arătînd cum ar putea fi incorporată această instituție în secția a III-a a Școlii superioare de arte și meserii și veți face propunerea asupra modalității plasării ei în edificiul Școlii și al muzeului, avînd în vedere și Școala superioară de desen ce intenționăm a instala în edificiul Muzeului"[4].

În schimbul catedrei de la Budapesta pe care o părăsește în 3 noiembrie 1921, la Cluj primește deocamdată una de profesor la Școala superioară de comerț pentru băieți în a cărei schemă figurează pînă la pensionare, în 1933. Întrucît Academia de arte frumoase își amînă inaugurarea, dornic să vină în ajutorul celor care voiau să se inițieze în tainele picturii, deschide la 1 decembrie 1922 o Școală liberă de pictură, asociindu-se cu pictorul clujean Ács Ferenc (1876–1949). Inițiativa este salutată entuziast în presa vremii, considerîndu-se că „ea va umple un mare gol în viața artistică a neamului nostru. Această școală liberă care va primi fără deosebire de neam pe toți cei pe care natura i-a înzestrat cu talentul picturii va înlesni dezvoltarea lor artistică și va desăvîrși aptitudinile lor. De prezent va funcționa ca Școală liberă, în speranța că viitorul apropiat va consfinți-o ca o școală oficială (. . .). E de admirat curajul și altruismul maestrului Alexandru Popp, dar nutrim speranța că statul îi va da sprijin moral și material"[5]. În cei doi ani de funcționare Școala și-a dovedit din plin utilitatea, fiind frecventată anual de 25–30 elevi, care au și organizat cîte o expoziție colectivă în sala „Pavilionului" din parcul orașului.

Concomitent cu activitatea didactică și artistică, pentru care-și cîștigase o binemeritată reputație în conștiința vremii, Alexandru Popp se implică activ și-n ample inițiative de interes obștesc. Se numără printre fondatorii „Clubului artiștilor pictori și sculptori" înființat la Cluj în 1922, conferindu-i-se calitatea de vicepreședinte. În intențiile organizatorilor acest club urmărea impulsionarea vieții artistice la Cluj, pregătind terenul pentru înființarea Academiei de arte frumoase. Inițiativele „Clubului" au fost susținute și de conducerea Societății „Astra" care în toamna anului 1925 își întregește sfera activității prin înființarea unei secțiuni artistice, cu sediul la Cluj. Rostul adînc motivat al secțiunii – recent fundate – era „îndeplinirea misiunii grele de răspîndire a gustului pentru frumos în mulțime", întrucît „Ardealul bogat în talente n-a avut pînă astăzi o societate artistică care să se ocupe de chestiunile importante ale progresului artistic ardelean"[6]. Considerat între fruntașii intelectualității ardelene, Alexandru Popp este ales în comitetul de conducere al secției, alături de Tiberiu Brediceanu, Zaharia Bârsan, Emil Isac, Constantin Pavel, Aurel Popp, Elena Popea, Coriolan Petranu, Cornel Medrea, Ion Vidu, ș.a.

Dar gîndul cel mai ardent care-i stăpînea ființa era ctitorirea Academiei de arte frumoase, ideal pentru a cărui înfăptuire renunțase la condiția sa budapestană. Cu o rîvnă și elocință demnă de toată admirația cîștigă adeziunea și sprijinul intelectualității progresiste, influentă în cercurile guvernante. Excelente relații întreținute și cu istoricul clujean Alexandru Lapedatu, devenit ministru al Cultelor și Artelor, fac posibilă înființarea în toamna anului 1925 a Școlii de arte frumoase din Cluj, prima instituție cu profil academic – în domeniul plastic – din Transilvania. Încredințîndu-i-se conducerea instituției, Alexandru Popp se preocupă cu pasiune și abnegație de rezolvarea promptă a numeroaselor implicații de ordin profesional și administrativ. Selectează atent – împreună cu Comisia specială – corpul profesoral, întronînd în ambianța atelierelor o atmosferă de muncă, disciplină și exigență. Cît adevăr cuprindeau cuvintele lui Emil Isac: „. . . deasupra generației tinere stă ca un simbol al cinstei profesionale Alexandru Popp, pictor și artist de rasă, eminent pedagog și deasupra acestora om de cultură occidentală (. . .), un simbol de muncă pentru toți"[7].

Cu tot prestigiul pe care și-l cîștigase Școala – grație competenței și dăruirii unui valoros corp profesoral: C. Bogdan, A. Ciupe, P. Capidan, A. Demian, R. Ladea la specialitate, E. Isac, V. Papilian, C. Petranu, A. Popa la disciplinele teoretice, Alexandru Popp predind desenul-pictura, iar din 1931 și arta decorativă – după numai cîțiva ani constituindu-se într-un „important focar de cultură în Transilvania"[8], în loc să-și conso-

[4] *Adresă* către Alexandru Popp, nr. 40.494/14 septembrie 1921, din partea Secretariatului general Cluj al Ministerului Instrucțiunii Publice, arhiva familiei Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

[5] *Școala liberă de pictură*, în „Patria", Cluj, 23 noiembrie 1922.

[6] Ștefan Dumbravă, *secția artistică a Astrei*, în „Sicietatea de mîine", Cluj, 3—10 ianuarie 1926, p. 20—21.

[7] Emil Isac, *Un pictor ardelean: Alexandru Popp*, în „Universul", București, 31 august 1925.

[8] N(agy) R(ozália), *A kolozsvári Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállitása*, în „Ellenzék", Cluj, 11 iunie 1929.

lideze statutul, existența instituției devine tot mai nesigură în condițiile agravării crizei economice generale. Străduințile și sacrificiile devotaților ei susținători – în frunte cu neobositul și generosul ei director – îi prelungesc regimul clujean pînă în vara anului 1933, din toamnă Școala de arte frumoase mutîndu-se la Timișoara. Deși împlinise 65 de ani (primind și o pensie din învățămîntul secundar), Alexandru Popp – iubindu-și cu ardoare ctitoria – o însoțește în pelerinajul ei bănățean, conducîndu-i destinele pînă în toamna anului 1935. Demisionînd din motive de vîrstă, rămîne profesor al catedrei de pictură pînă în 1938, cînd se pensionează și din învățămîntul artistic. Dar și după acea dată va fi alături de corpul profesoral suplinind colegii chemați la repetate concentrări. Iar în anul școlar 1940/41 va preda chiar și istoria artelor, impresionînd cursanții prin bogăția informației și elocvența exprimării.

Amănunte revelatoare asupra profilului său uman și artistic le întîlnim în evocările lui Ion Vlasiu[9], care a avut bucuria de a-l fi cunoscut pe Alexandru Popp în diverse ipostaze: ca director, profesor sau pictînd o biserică la Deva. Ca înfățișare „era înalt, cu barba lungă și părul alb, căzut pe creștet (...). Mantia neagră, pălăria cu boruri largi îl dădeau aerul unui dascăl din alte vremuri, ros de ani și de amintiri." Însoțindu-l la Deva, după efortul unei prelungite zile de lucru, uneori venerabilul maestru îl lua „la plimbare", vorbindu-i „atît de frumos, despre atîtea lucruri, că-mi pierdeam firea ascultîndu-l (...). El găsea bun orice prilej să filozofeze cu umor". Ca suflet „directorul meu era un om de o rară bunătate". Referitor la convingerile sale estetice aflăm că „ideea lui era că trebuie să te inspiri din viață, iar cultura trebuie să ți-o faci cu clasicii"[10].

Așadar, Alexandru Popp a apărut și s-a afirmat în cultura românească în vremuri de frămîntate mutații și împliniri. Răspunzînd – cu înflăcărare – la chemarea acelor vremi a contribuit în mod esențial la statornicirea unui climat și a unor principii estetice care au fertilizat calea afirmării a noi generații de artiști, amplificînd prin aceasta rezonanța fondului spiritual autohton. Dacă faptele sale – săvîrșite din impulsuri umaniste – i-au adus veneratia contemporanilor, mărturiile unei vieți pilduitoare de profesor și artist se fac simțite și astăzi, înfruntînd efemeritatea timpului. Ele fac din Alexandru Popp o personalitate viabilă, demnă de invocat în toate ocaziile cînd i se reactualizează epoca.

NEGOIȚĂ LĂPTOIU

[9] Ion Vlasiu, *Drum spre oameni*, București, 1970, vol. I, p. 323, 326, 347 și vol. III, p. 21—22, 42.
[10] *Ibidem*.

În memoriam . . .

Încercînd să evoc unele amănunte – mai puțin cunoscute – legate de viața și activitatea tatălui meu, artistul și profesorul Alexandru Popp, mă văd cuprins și copleșit de amintiri care de care mai răscolitoare. Întotdeauna mi-a apărut ca un om impunător, sobru, mereu frămîntat de gînduri înalte despre artă și rostul ei în educarea celor mulți.

Primele amintiri comune – legate de arta sa – s-au petrecut la Arad, înainte de primul război mondial. Mă lua în pelerinajele sale pe malurile Mureșului, la Cetate sau prin periferia orașului, cînd mergea să facă schițe, să culeagă impresii. În asemenea ocazii îi purtam instrumentele și accesoriile necesare, umbrela specială, mapa și trusa completă de desen. Pe parcursul drumului, pentru a nu mă plictisi, mă distra înșirînd diferite povești sau întîmplări din viață. Vorbea cuceritor, cu vervă și elocvență, iar eu îl ascultam întotdeauna fascinat, întrucît toate aceste istorioare se depănau într-un limbaj pe măsura capacității mele de înțelegere.

În locurile care-i stîrneau interesul se oprea și schița cu o rapiditate uluitoare datele esențiale ale motivului, prin cîteva linii, conture, hașuri. Odată înregistrat motivul nu se repeta notația, aceasta efectuîndu-se în contract cu altă privelițte care-i incita în alt mod sensibilitatea. Din fiecare excursie ne întorceam cu cca. 4–5 desene, bine elaborate.

Instrumentele de desen erau numeroase și variate: creioane de diferită duritate, cărbune, creioane colorate, batoane de pastel extrem de numeroase, ținute într-o cutie compartimentată pe sortimente. Dintre instrumentele de lucru cel mai frecvent întrebuințat era creionul. Trusa de desen era mereu completă, dar guma de șters lipsea cu desăvîrșire.

L-am însoțit, de asemenea, în evadările sale prin periferiile Budapestei, pe malurile Dunării, unde căuta privelișți noi, pline de pitoresc, pe care le transpunea de predilecție mai întîi în desen. Aveam aceleași conversații plăcute, tata fiind stăpînit mereu de bucuria dezvăluirii unor fapte de viață pline de tîlc și înțelepciune.

În perioada anilor 1914–1918 era deja un artist format, matur, erudit, bine cunoscut și apreciat în cercurile Societății artiștilor plastici din Ungaria. Firește despre acest statut al său n-am avut nici o idee la acea vreme, deoarece nu obișnuia să vorbească despre sine, despre succesele obținute la expozițiile din țară sau străinătate. Nu cunoșteam nici faptul că a fost ales – în unanimitate – președinte al Asociației generale a artiștilor plastici din Ungaria.

Încă un amănunt al vieții sale care merită dezvăluit și reținut era faptul că-i plăcea să citească mult, cărți de literatură, filozofie, artă, istorie, făurindu-și o cultură clasică solidă. Adesea se înflăcăra în discuție pe cele mai diverse teme, dispunea de o replică promptă, care trăda o mare mobilitate a gîndului. Și-a exersat vorbirea în prelungite popasuri în cafenea, unde întîlnea colegi de breaslă, ziariști, intelectuali de aleasă cultură, purtînd discuții stimulative în jurul mesei de șah, joc căruia i-a conferit multe clipe din viață. De fapt, elevul său, pictorul și sculptorul Ion Vlasiu, în romanul său autobiografic „Drum spre oameni" dă relații detaliate și sugestive despre această pasiune și alte preocupări ale veneratului său maestru.

Gîndind retrospectiv asupra perioadei 1895–1918, epocă marcată de majore împliniri artistice, prioritate au desenele și picturile care au ca motiv central chipul uman, aplicînd diferite metode de transpunere. În ce privește activitatea sa didactică a muncit cu zel, rodnic, obținînd rezultate pozitive, bucurîndu-se pînă la sfîrșit de respectul și dragostea studenților.

Prin anii 1918–1921 a pictat aproape în exclusivitate naturi statice. Desăvîrșea cîte 2–3 asemenea tablouri săptămînal, pe care le vindea – uneori cu vopseaua proaspătă pe ele – banii fiind necesari familiei în depășirea momentelor de dificultate care au urmat războiului.

În toamna anului 1921 s-a stabilit la Cluj, depunînd eforturi susținute pentru înființarea Școlii de arte frumoase, motiv pentru care și fusese chemat de la Budapesta.

Deşi era o fire echilibrată, cu un solid fond sufletesc care greu putea fi tulburat, avea şi momente depresive văzind dezinteresul unor oficiali – cu putere de decizie – faţă de cauza culturii. A oferit mult din viaţa sa bunei organizări a Şcolii de arte frumoase Cluj, pe care a condus-o cu autoritate şi prestigiu – înfruntînd oprelişti multiple – pînă în 1933 în oraşul de pe Someş şi doi ani după aceea cînd a fost transferată la Timişoara. A regretat mult schimbarea reşedinţei, întrucît vedea afirmarea ei mai firească în preajma Universităţii clujene.

Mă cuprinde o vie emoţie şi astăzi gîndind la clipele încărcate de evenimente, petrecute la Deva în vara anilor 1928–1929, cînd tata a pictat biserica ortodoxă din localitate la stăruinţa dr. Petru Groza, cu care se afla în cele mai bune relaţii încă din 1922. Îl însoţeam în plimbările sale la Cetate sau prin Ţara Haţegului, pictînd frumuseţi ale locului. De asemenea discutam mult, oferindu-mi generos date din bogata sa cultură apuseană, pe care şi-o reliefa prin talentul său înăscut de orator.

Mutat la Timişoara în 1933 a desfăşurat încă o muncă intensă pînă prin 1940. Desena şi picta mai mult portrete. Am avut şansa să fiu alături de el în două rînduri, de cîte 2–3 săptămîni, în excursiile sale de documentare estivală la care nu renunţase. Aşa, de exemplu, în 1936 am fost împreună la Roşia Montană, iar un an mai tîrziu la Orşova şi pe insula Ada-Kaleh, locuri unde picta numai peisaje. Devenind un virtuos al penelului, realiza uneori cîte două lucrări zilnic, precis executate. Îi admiram stilul degajat, uşurinţa cu care la o vîrstă înaintată încă elabora lucrări.

L-am întrebat – în acei ani ai senectuţii – care gen i se pare mai dificil în artă? Mi-a răspuns fără ezitare că portretul reprezenta genul cel mai complex, implicînd ferm probleme de desen, de construcţie şi caracter. De fapt tata considera desenul fundamental oricărei opere de artă viabilă. Culoarea intervenea ca element afectiv peste structura desenului care constituia factorul raţional al actului de creaţie.

În ultimii 4–5 ani n-a mai lucrat, slăbindu-i vederea.

Dar cîte n-ar mai fi de spus despre un om viguros, cultivat, pasionat de profesia şi arta sa, părinte generos şi exigent, interlocutor comunicativ şi sociabil...

Cluj-Napoca la 22 noiembrie 1982

NICOLAE POPP

Date biografice

1868 — Se naşte în 27 mai la Dieci, judeţul Arad, Alexandru, primul din fiii notarului Nicolae Popp şi al Zenei Popp, născută Popovici.

1875 — Pleacă la Arad unde urmează şcoala primară şi-apoi, patru clase gimnaziale la şcoala civilă din localitate, întrerupîndu-şi studiile pentru a deveni ucenic la un magazin de lenjerie. Concomitent cu obligaţiile serviciului frecventează sala de modelaj şi colecţia de mulaje din cadrul şcolii reale superioare din Arad. Apar primele încercări artistice (în domeniul portretisticii) care trezesc interesul şi simpatia protipendadei arădene, din partea căreia primeşte încurajări şi sprijin efectiv pentru a-şi perfecta talentul în cadrul unei Academii.

1888 — Se află la Budapesta ca elev extraordinar al Şcolii model de desen, singura instituţie de învăţămînt artistic superior din capitala ungară.

1889 — Dovedind aptitudini deosebite este trecut în rindul elevilor ordinari.

1891 — Se înscrie la Şcoala practicanţilor în pictură condusă de Lótz Károly, absolvind-o în 1896. Între colegi se numără Octavian Smigelschi, Ioan Thorma, Fr. Schullerus şi Nagy István.

1894 — Din noiembrie — timp de trei luni — îşi perfectează pregătirea artistică în cadrul Academiei „Julian" din Paris, primind corectura lui Ch. Lefebre şi A. W. Bougereau.

1895 — Începînd cu luna februarie va poposi alte trei luni în atelierele Academiei de artă din München, familiarizindu-se cu soluţiile formale ale artiştilor contemporani, F. Lenbach, W. Leibl, H. Thoma şi M. Liebermann.
Întors la Budapesta devine asociatul prof. Lótz Károly în decorarea cu picturi murale a Parlamentului, Palatului Justiţiei, basilicii şi catedralei „Mathia" din capitala ungară, iniţiative încurajate de amploarea manifestărilor prilejuite de serbările Mileniului (1896).
Debutează la Salonul oficial din Budapesta, continuînd să expună fără întrerupere la galeria „Műcsarnok", pînă în 1919.

1896 — Reuşeşte la examenul de capacitate, pentru ca un an mai tirziu să devină profesor suplinitor la Şcoala de arte industriale din Budapesta.

1897 — Înfiinţîndu-se „Şcoala de maeştri nr. 1" se numără printre primii ei cursanţi, absolvind-o în 1900.

1898 — Realizările sale din domeniul artei monumentale mai cuprind desăvîrşirea picturii murale de la Pannonhalma, iar mai tîrziu pictarea teatrului din Praga (tavanul) şi a catedralei din Eger.

1900 — Participă la expoziţia internaţională de la Paris.
Devine profesor titular la Şcoala de arte industriale, condiţie pe care şi-o păstrează pînă în 1921.

1903 — Se căsătoreşte cu Maria Irina Schauer.

1906 — Prezent în cadrul secţiei de artă decorativă a expoziţiei internaţionale de la Milano i se conferă „Medalia de aur".
Calitatea deosebită a lucrărilor de pictură expuse în cadrul manifestărilor colective budapestane este dovedită de achiziţionarea a cinci dintre ele de către Galeria naţională, Muzeul Brukenthal, din Sibiu, Muzeul din Arad, precum şi către colecţionari particulari.

1915 – Semnează memorandumul profesorilor Școlii de arte industriale din capitala ungară, adresat Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, vehement protest împotriva diletantismului din conducerea instituțiilor artistice.

1918 – Dată fiind scindarea mișcării artistice din Ungaria în trei direcții, Alexandru Popp se alătură grupării artiștilor independenți.

1921 – La solicitarea Secretariatului general al Ministerului Instrucțiunii – cu sediul la Cluj – acceptă stabilirea în capitala Ardealului în vederea înființării unei Școli de arte frumoase. Numit profesor de desen și caligrafie la Școala superioară de comerț pentru băieți, unde predă pînă în 1933.

1922 – Înființează și conduce timp de doi ani – împreună cu pictorul clujean Ács Ferenc – o Școală de pictură la Cluj.
Devine vicepreședinte al „Clubului artiștilor pictori și sculptori", asociație menită să impulsioneze viața artistică la Cluj. Participă la expoziția colectivă organizată la Cluj împreună cu pictorii Emil Cornea, Cornel Codreanu și Ács Férenc. La inițiativa primăriei municipiului Cluj, execută – cu un remarcabil simț grafic și decorativ – diploma de onoare conferită lui George Sion în urma generoasei donații făcute bibliotecii Universității clujene.
Deschide – în 31 decembrie – prima expoziție personală în sala Prefecturii din Cluj, itinerată un an mai tîrziu și la Arad.

1924 – Organizează o a doua sugestivă expoziție personală tot la Cluj, inițiativă repetată în anii 1926 și 1927.

1925 – Este integrat în Comitetul de conducere al secției artistice, atunci înființată în cadrul Societății „Astra".
Numit profesor și director al Școlii de arte frumoase din Cluj, prima instituție de grad academic din istoria învățămîntului plastic al Transilvaniei. Între colegi figurau – la specialitate – Pericle Capidan, Catul Bogdan, Anastase Demian, Romul Ladea, iar la disciplinele teoretice Emil Isac, Corilan Petranu, Victor Papilian, Gh. Bogdan-Duică, Anastase Popa, Liviu Rusu.

1926 – Expune patru lucrări la Salonul oficial din București, comentate de N. Tonitza.

1928 – 29 Execută pictura murală a bisericii ortodoxe din Deva. Lucrări de asemenea factură finalizează mai tîrziu la biserica din Hălmagiu, Viștea și o icoană pentru biserica ortodoxă din Cluj-Napoca, actualmente pe strada Dr. Petru Groza.

1930 – Se impune între numele reprezentative ale Salonului artei ardelene, deschis în 30 noiembrie la Cluj.

1933 – Se mută la Timișoara, împreună cu Școala de arte frumoase la a cărei ctitorire contribuise în mod esențial, păstrînd calitatea de director pînă în toamna anului 1935.

1936 – Participă la o expoziție colectivă la Timișoara, deschizînd în decembrie și o personală cu portrete și peisaje pictate la Roșia Montană, Zona Dunării, Ada-Kaleh, Valea Crișului, periferia timișoreană.

1938 – Își întrerupe oficial activitatea profesorală în cadrul Școlii de arte frumoase din Timișoara (întrucît împlinise 70 de ani), suplinind totuși catedrele vacante din cauza multiplelor concentrări.
Peregrinează prin Țara Hațegului și Munții Retezat, culegînd impresii, pictate cu multă prospețime și sensibilitate.

1941 – Expune un număr important de lucrări la expoziția retrospectivă a cărții, artelor plastice și graficii românești din Banat, deschisă mai întîi la Timișoara, apoi la București, 1943.

1946 – Prezent – cu lucrări recent executate – la Salonul bănățean din Timișoara.

1947 – Starea sănătății înrăutățindu-se se mută la Lugoj.

1949 – Se stinge din viață – la 10 martie – pe masa de operație a spitalului din Timișoara.

1966 – Muzeul Banatului din Timișoara îi organizează o primă retrospectivă, alcătuită din 20 uleiuri și 114 lucrări de grafică.

1982 – Muzeul de artă din Cluj-Napoca, sprijinind nobila inițiativă a fiului său, prof. Nicolae Popp, s-a preocupat de restituirea – cît mai cuprinzătoare posibilă – a activității artistice desfășurată timp de cinci decenii de Alexandru Popp, organizîndu-i o semnificativă retrospectivă.

Bibliografie selectivă:

Arhiva familiei prof. Nicolae Popp, fiul artistului, Cluj-Napoca.

Arhiva Muzeului memorial „Emil Isac", Cluj-Napoca, corespondență, anii 1920–1933.

Arhiva Școlii de arte frumoase din Cluj și Timișoara, 1925–1941, păstrată la Liceul de artă, secția artă plastică, din Timișoara.

Beneș V., *Două decenii de artă plastică ardeleană*, în „Gând românec", Cluj, septembrie 1939, 328–330.

Birou Virgil, *Școala de arte frumoase din Banat*, în „Vrerea", Timișoara nr. 9-12, 1934, p. 4.

Blaga Lucian, *O școală de arte frumoase*, în „Adevărul literar și artistic", București, 6 decembrie 1925.

Botiș Emil, *Alexandru Popp* (prefață catalog), Expoziție retrospectivă, Timișoara, 1966.

Chinezu Ion, *Școala de arte frumoase*, în „Gând românesc", nr. 3, 1933, p. 186–187.

Ciupe Aurel, *Problema artelor plastice în Ardeal*, în „Societatea de mîine", nr. 13–14, 1930, p. 275–277.

Ciupe Aurel, *Expoziția artiștilor ardeleni*, în „Societatea de mîine", Cluj, 1–15 decembrie 1930, p. 433.

Clubul artiștilor pictori și sculptori, în „Curentul", București, anul 1, 1922, p. 3.

Cosma Aurel, *Pictura românească din Banat de la origini pînă azi*, Timișoara, 1940, p. 26.

Dumbrava Ștefan, *Secția artelor a „Astrei"*, în „Societatea de mîine", Cluj, 3–10 ianuarie 1926, p. 20–21.

(Lucian Blaga), *Expoziția pictorului Alexandru Popp*, în „Patria", Cluj, 4 ianuarie 1923.

Expoziția pictorului Alexandru Popp, în „Societatea de mîine", Cluj, 10–17 octombrie 1926, p. 660–661.

Florea Vasile, *Arta românească*, vol. II, București, 1982, p. 109.

Fulicea Virgil, *Amintiri despre Școala de arte frumoase din Cluj*, (manuscris), arhiva dr. I. Fulicea, Cluj-Napoca.

G(hibu) O(nisifor), *O expoziție românească de pictură la Cluj*, în „Societatea de mîine", Cluj, 18 mai 1924, p. 132.

Gomboșiu Ștefan, *Academia de arte frumoase din Timișoara*, în „Luceafărul", Timișoara, ianuarie 1935, p. 143–144.

Gombosiu Ștefan, *Pictorul Alexandru Popp*, în „Luceafărul", Timișoara, decembrie 1935, p. 607.

Három művészcsoport a társulat kebelében, în „Művészet", Budapest, 1918 (XVII), p. 39.

Inaugurarea festivă a Școlii de arte frumoase din Cluj, în „Patria", Cluj, 19 ianuarie 1926.

Isac Emil, *Un pictor ardelean: Alexandru Popp*, în „Universul", București, 31 august 1925, p. 4.

Isac Emil, *Cîteva figuri ale artelor plastice române din Ardeal*, în Societatea de mîine", Cluj, 1–15 decembrie 1928, p. 455.

Iskola tanárok nélkül, meglepő eredményekkel, în „Keleti Újság", Cluj, 16 iunie 1931.

Kiss Peter, *Alexandru Popp* (lucrare de diplomă), Cluj-Napoca, 1972.

K., *Papp Sándor kiállitása*, în „Ellenzék", Cluj, 13 mai 1926.

K. L., *Papp Sándor kiállitása*, în „Keleti Újság", Cluj, 6 mai 1924.

Lăptoiu Negoiță, *Muzeul de artă Cluj*, București, 1974, p 18.

Lăptoiu Negoiță, *Înființarea Școlii de arte frumoase din Cluj*, în „Biharea", Oradea, 1977, p. 223–228.

Lăptoiu Negoiță, *Alexandru Popp sau calmul lucidității*, în „Incursiuni în plastica transilvană", vol. I, Cluj-Napoca, 1981, p. 165–186.

L. D., *Școala de arte frumoase din Cluj*, în „Patria", Cluj, 1 decembrie 1929.

Mohi Alexandru, *Jurnal de atelier: Școala de arte frumoase din Cluj* (manuscris), Arhiva familiei A. Mohi, Cluj-Napoca.

N(agy) R(ózsa), *A kolozsvári képzőművészeti főiskola növendékeinek kiállitása*, în „Ellenzék", Cluj, 11 iunie 1929.

Pintilie Ileana, *Şcoala de arte frumoase din Cluj* (lucrare de diplomă), Bucureşti, 1977.
Podaru Teodor, *Anchetele noastre: Şcoala de arte frumoase din Cluj*, în „Patria", Cluj, 17 februarie 1929.
Popp Alexandru, *Autobiografie, 1868–1896* (text dactilografiat în limba maghiară), arhiva fam. Nicolae Popp, Cluj-Napoca.
Popp Alexandru, *Discurs* la inaugurarea Şcolii de arte frumoase din Cluj, 17 ianuarie 1926, arhiva fam. Nicolae Popp, Cluj-Napoca.
Stoicănescu Constantin, *Patru ani de la înfiinţarea Şcolii de arte frumoase din Cluj*, în „Patria", Cluj, 31 mai 1929.
Stoicănescu Constantin, *Expoziţia artiştilor ardeleni*, în „Patria", Cluj, 4 decembrie 1930.
Şcoala de arte frumoase din Cluj, în „Patria", Cluj, 29 octombrie 1925.
Şcoală liberă de pictură la Cluj, în „Patria", Cluj, 23 noiembrie 1922.
Tonitza Nicolae, *Salonul oficial*, în „Universul literar", Bucureşti, 23 mai 1926, p. 3
T. M. P., *Situaţia actuală a Şcolii de arte frumoase din Cluj*, în „Patria", Cluj, 20 iunie 1929.
Ţoca Mircea, *Pictori clujeni*, Bucureşti, 1977, p. 5.
Vlasiu Ion, *Cu ocazia expoziţiei de artă plastică de la Şcoala de arte frumoase*, în „Vestul", Timişoara, 27 iunie 1934.
Vlasiu Ion, *Şcoala plastică ardeleană*, în „Vremea", Bucureşti, 30 noiembrie 1941.
Vlasiu Ion, *Drum spre oameni*, Bucureşti, 1970, vol. I, p. 323, 326, 347 şi vol. III, p. 21–22, 39, 43
V. D., *Etatizarea Şcolii de arte frumoase din Cluj. De vorbă cu Alexandru Popp, directorul Şcolii*, în „Patria", Cluj, 7 decembrie 1930.
V. G., *Academia de arte frumoase din Timişoara*, în „Vrerea", Timişoara, nr. 1–4 1936, p. 34.

Grafică

1. AUTOPORTRET
   cărbune pe hîrtie; 0,196×0,156m,
   semnat şi datat dreapta jos:
   „Papp S. 88".
   Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

2. STUDIU DE CAP
   creion şi cretă pe hîrtie;
   0,160×0,125 m.
   semnat şi datat dreapta jos:
   „Papp S. 88".
   Colecţia Muzeul de artă
   Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7864.

3. TATĂL ARTISTULUI
   creion pe hîrtie; 0,170 × 0,130 m.
   semnat dreapta jos: „A. Popp";
   nedatat (1890).
   Colecţia Muzeul de artă
   Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7868.

4. BUST DE BĂRBAT
   creion pe hîrtie; 0,240 × 0,165 m.
   semnat dreapta jos: „A. Popp";
   nedatat (1892).
   Colecţia Muzeul de artă
   Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7873.

5. PEISAJ CU CASE
   creion pe hîrtie; 0,180 × 0,260 m.
   semnat şi datat dreapta jos:
   „Papp S./92".
   Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara.

6. STUDIU DE PORTRET
   cărbune şi cretă pe hîrtie;
   0,400 × 0,300 m.
   semnat şi datat dreapta jos:
   „A. Papp/92".
   Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 737.

7. NUD DE BĂRBAT
   sepia pe hîrtie; 0,443×0,180 m.
   semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1893).
   Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4661.

8. IOAN – FRATELE ARTISTULUI
   creion pe hîrtie; 0,226×0,160 m.
   semnat şi datat dreapta jos: „Papp S. 92".
   Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

9. GRĂDINĂ ÎMPREJMUITĂ
   creion pe hîrtie; 0,186 × 0,200 m.
   semnat şi datat dreapta jos:
   „Papp S/92".
   Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

10. DIGUL
    creion pe hîrtie; 0,150 × 0,224 m.
    semnat şi datat dreapta jos:
    „Papp S/92".
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

11. GARD LA DIECI
    creion pe hîrtie; 0,140 × 0,215 m.
    semnat şi datat dreapta jos:
    „A. Popp/92".
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

12. STUDIU DE MIŞCARE
    creion pe hîrtie; 0,450 × 0,180 m.
    semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1893).
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

13. NUD VĂZUT DIN SPATE
    creion şi cretă pe hîrtie;
    0,390 × 0,230 m.
    semnat stînga jos: „Papp S"; nedatat (1893).
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

14. STUDIU DE DRAPERIE
    creion pe hîrtie; 0,184 × 0,260 m.
    semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1893).
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

15. BACHUS
    cărbune pe hîrtie; 0,586 × 0,350 m.
    semnat şi datat stînga jos:
    „A. Popp/1893".
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

16. MODEL PARISIAN I°
    creion pe hîrtie; 0,560 × 0,300 m.
    nesemnat, nedatat (1894).
    Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

17. MODEL PARISIAN II
    cărbune şi pastel pe hîrtie;
    0,600 × 0,294 m.

semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S/Paris 1894".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

18. MODEL PARISIAN III
cărbune şi pastel pe hîrtie;
0,595 × 0,275 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S/Paris 1894".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

19. MODEL PARISIAN IV
cărbune şi pastel pe hîrtie;
0,590 × 0,285 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1894).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

20. PROMETEU
creion pe hîrtie; 0,405 × 0,300 m.
nesemnat, nedatat (1895).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

21. NUD ŞEZÎND
creion pe hîrtie; 0,326 × 0,240 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1895).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

22. NUD CU ARC
creion pe hîrtie; 0,287 × 0,250 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (aprox. 1896).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

23. LIVIA – SORA ARTISTULUI
creion pe hîrtie: 0, 186×0,135 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1896).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

24. PEISAJ
creion pe hîrtie; 0,200 × 0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1896).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 736.

25. GRĂDINĂ DIN DIECI*
creion pe hîrtie; 0,250 × 0,360 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1896).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

26. MODEL VĂZUT DIN SPATE
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,450×0,256 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1896).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

27. MAMA ARTISTULUI*
creion pe hîrtie; 0,460 × 0,295 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„A. Popp/1896".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

28. TATĂL ARTISTULUI*
creion pe hîrtie; 0,442×0,294 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„A. Popp/1896".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

29. BĂRBAT ŞEZÎND
creion şi cretă albă pe hîrtie gri;
0,260 × 0,185 m.
semnat dreapta jos: „Al. Popp"; nedatat (1897).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

30. STUDII DE MIŞCARE
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,422×0,282 m.
semnat mijloc jos: „A. Popp"; nedatat (1897).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

31 ABEL*
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,428 × 0,260 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1897).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

32. SCHIŢĂ PENTRU „CAIN ŞI ABEL"
creion pe hîrtie; 0,430 × 0,295 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1897).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

33. STUDIU DE LUMINĂ I
pastel şi cretă pe hîrtie;
0,470 × 0,290 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

34. STUDIU DE LUMINĂ II
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,430 × 0,295 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

35. STUDIU DE NUD I
cărbune şi cretă pe hîrtie gri;
0,290 × 0,170 m.
semnat derapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898)
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 734.

36. STUDIU RE NUD II
cărbune și cretă pe hîrtie gri;
0,290 × 0,170 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara.

37. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA" I"
sepie pe hîrtie; 0,422 × 0,298 m.
semnat „A. Popp", dreapta jos, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

38. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA II"
creion pe hîrtie; 0,390 × 0,250 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

39. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA III"
creion pe hîrtie; 0,400 × 0,295 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

40. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA IV"
creion pe hîrtie; 0,408 × 0,290 m.
nesemnat, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

41. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA V"
creion pe hîrtie; 0,410 × 0,312 m.
semnat mijloc dreapta: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

42. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA VI"
creion pe hîrtie; 0,405 × 0,285 m.
nesemnat, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

43. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA VII"
creion pe hîrtie; 0,345 × 0,215 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

44. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA VIII"
creion pe hîrtie; 0,440 × 0,275 m.
semnat dreapta jos: „Papp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

45. SCHIȚĂ PENTRU ADAM ȘI EVA IX"
creion pe hîrtie; 0,462 × 0,320 m.
nesemnat, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

46. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA X"
creion pe hîrtie; 0,425 × 0,290 m.
nesemnat, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

47. SCHIȚĂ PENTRU „ADAM ȘI EVA XI"
creion pe hîrtie; 0,465 × 0,355 m.
nesemnat, nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

48. STUDIU DE MIȘCARE
creion pe hîrtie; 0,357 × 0,312 m.
semnat dreapta jos: „Popp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

49. FAUN I*
cărbune pe hîrtie; 0,320 × 0,247 m.
semnat și datat dreapta jos:
„Papp S. 98".
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

50. FAUN II*
cărbune pe hîrtie; 0,320 × 0,250 m.
semnat dreapta jos, „Papp S. 98".
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

51. FAUN III*
cărbune și cretă pe hîrtie;
0,425 × 00,292 m.
semnat și datat dreapta jos: „A. Popp/1898".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

52. FAUN IV
cărbune și cretă pe hîrtie;
0,400 × 0,295 m.
semnat și datat dreapta jos:
„A Popp/1898".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

53. FAUN V
cărbune pe hîrtie; 0,380 × 0,300 m.
semnat și datat dreapta jos:
„A. Popp/1898".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

54. STUDIU DE MIȘCARE
creion pe hîrtie; 0,465 × 0,290 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

55. NUD DE BĂRBAT ȘEZÎND
creion și cretă pe hîrtie;
0,425 × 0,215 m.
semnat dreapta jos: „Papp"; nedatat (1898).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

56. CAP DE ȚĂRAN CU PĂLĂRIE*

creion și cretă pe hîrtie;
0,190 × 0,140 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1899).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA 7867.

57. PRIMĂVARA ÎN GRĂDINĂ

creion pe hîrtie; 0,270 × 0,370 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1899).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

58. BĂIAT CU BERETĂ

creion pe hîrtie; 0,160×0,130 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1899).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

59. CASĂ ȚĂRĂNEASCĂ

creion pe hîrtie; 0,250×0,340 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1899).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

60. DIECI – CASA PĂRINTEASCĂ*

creion pe hîrtie; 0,212×0,320 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1900).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

61. STUDIU DE MÎNĂ I

cărbune și cretă pe hîrtie;
0,280×0,210 m.
semnat dreapta jos: „Papp S."; nedatat (1900).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

62. STUDIU DE MÎNĂ II

cărbune și cretă pe hîrtie;
0,290×0,200 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1900).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

63. IOAN – FRATELE ARTISTULUI*

creion pe hîrtie; 0,231×0,156 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1901).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

64. FEMEIE MEDITÎND*

creion pe hîrtie; 0,148×0,130 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1901).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

65. FLORA*

creion pe hîrtie; 0,335×0,250 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1901).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

66. ÎNVĂȚĂTORUL NOVAC*

creion pe hîrtie; 0,250×0,160 m.
semnat mijloc dreapta: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1902).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. 741.

67. TÎNĂRĂ*

creion pe hîrtie; 0,400×0,310 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1902).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

68. NUD CULCAT*

sepia și cretă pe hîrtie;
0,250×0,425 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1902).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

69. CAP DE COPIL

creion pe hîrtie; 0,150×0,105 m.
semnat și datat dreapta jos: „Papp S/902".
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

70. INOCENȚĂ*

cărbune, și cretă pe hîrtie;
0,179×0,138 m.
semnat și datat dreapta jos: „Papp S/902".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

71. FEMEIE CU DECOLTEU*

cărbune, cretă și pastel pe hîrtie;
0,480×0,332 m.
semnat și datat stînga jos: „A. Popp/902".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

72. COPAC SOLITAR*

creion și hîrtie; 0,218×0,170 m.
semnat și datat dreapta jos: „A. Popp/902".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

73. CAP DE BĂTRÎN*

creion pe hîrtie; 0,197×0,127 m.
semnat și datat dreapta jos: „Papp S/902".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

74. POTECĂ*
creion pe hîrtie; 0,165×0,230 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S/902".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

75. PE MUREŞ*
creion pe hîrtie; 0,195×0,220 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1902).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

76. PROFIL DE FEMEIE
creion pe hîrtie; 0,125×0,086 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„P.S./902".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

77. POM ÎNFRUNZIT
creion pe hîrtie; 0,266×0,190 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S'902".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

78. PROFIL DE FATĂ*
creion pe hîrtie; 0,330×0,250 m.
semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S/902".
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA 7874.

79. ŢĂRANCĂ ÎN PORT NAŢIONAL*
creion pe hîrtie; 0,348×0,232 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1903).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

80. ULIŢĂ
creion şi cretă pe hîrtie gri;
0,170×0,260 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1903).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 739.

81. FEMEIE CU BLUZĂ ALBĂ*
cărbune şi pastel pe hîrtie;
semnat şi datat dreapta jos:
„Papp S/903".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

82. ŢIGANCĂ
creion şi cretă pe hîrtie;
0,270×0,200 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1903).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7871.

83. NUD FEMININ*
cărbune pe hîrtie; 0,460×0,185 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

84. COAFURA DE EPOCĂ*
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,410×0,310 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1903).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

85. BĂRBAT – CAP DE EXPRESIE*
creion pe hîrtie; 0,163×0,120 m.
semnat şi datat stînga jos:
„A. Popp/903".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

86. FATĂ CU FLOARE*
creion pe hîrtie; 0,252×0,197 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1904).
Colecţia Muzeului de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7872.

87. CAP DE ŢĂRAN CU CĂCIULĂ*
creion pe hîrtie; 0,180×0,122 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7866.

88. NUD CU VOAL*
creion pe hîrtie; 0,385×0,240 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

89. CREANGĂ DE COPAC
creion pe hîrtie; 0,160×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7859.

90. CU PĂR ÎNVOLBURAT*
cărbune şi pastel pe hîrtie;
0,388×0,295 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

91. SALCÎMI
creion pe hîrtie; 0,270×0,355 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

92. BUST DE BĂRBAT*
cărbune şi cretă pe hîrtie; 0,420×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

93. MARGINE DE SAT CU POMI
creion pe hîrtie; 0,215×0,296 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

94. MOARĂ VECHE DIN ARAD
creion pe hîrtie; 0,235×0,332 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1904).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

95. STUDIU DE MÎINI ŞI PICIOARE
cretă şi creion pe hîrtie; 0,266×0,315 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

96. FEMEIE CU PĂR ORNAMENTAL*
cărbune pe hîrtie; 0,490×0,370 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

97. NUD ŞEZÎND*
cărbune şi cretă pe hîrtie; 0,415×0,272 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

98. FEMEIE CU CERCEI*
creion pe hîrtie; 0,470×0,320 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

99. LA COSIT*
creion pe hîrtie; 0,173×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

100. NUD CU DRAPERIE
creion pe hîrtie; 0,430×0,208 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

101. PORTRETUL PICTORULUI KLÄBER*
creion pe hîrtie; 0,189×0,134 m.
semnat stînga jos: „A. Papp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

102. FATĂ CU FLOARE*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,258×0,190 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

103. BĂRBAT CU OCHI ALBAŞTRI*
cărbune, pastel şi cretă pe hîrtie; 0,430×0,295 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

104. COLINE*
creion pe hîrtie; 0,262×0,233 m.
semnat şi datat dreapta jos: Popp S/905".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

105. CAP DE FATĂ DIN PROFIL*
creion, laviu şi cretă colorată pe carton; 0,510×0,364 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. XI/1007.

106. ŢĂRAN BĂNĂŢEAN*
creion pe hîrtie; 0,285×0,172 m.
semnat lateral dreapta: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

107. CASE LA MUNTE
creion pe hîrtie; 0,200×0,260 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (aprox. 1906).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2206.

108. NUD DIN PROFIL*
cărbune şi cretă pe hîrtie; 0,440×0,285 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

109. NUD CU MÎNA ÎNDOITĂ*
cărbune şi cretă pe hîrtie; 0,430×0,280 m.
semnat mijloc jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

110. FETIŢĂ CU COARDĂ*
creion pe hîrtie; 0,265×0,220 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

111. CAP DE EXPRESIE*
creion pe hîrtie; 0,210×0,150 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

112. NUD ÎN MANDORLĂ
creion pe hîrtie; 0,204×0,157 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

113. CAP DE FATĂ*
cărbune şi cretă pe hîrtie; 0,418×0,297 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4660.

114. ŢĂRAN CU PIPĂ*
creion pe hîrtie; 0,186×0,131 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

115. COPAC*
creion pe hîrtie; 0,228×0,174 m.
semnat şi datat dreapta jos: „Papp S/1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

116. VEDERE DIN BUDAPESTA*
creion pe hîrtie; 0,257×0,350 m.
semnat dreapta jos: „A. Papp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

117. MARGINE DE PĂDURE*
creion pe hîrtie; 0,195×0,260 m.
semnat şi datat dreapta jos: „A. Papp/406".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

118. PORTRETUL FRATELUI IOAN
creion pe hîrtie; 0,189×0,148 m.
semnat lateral dreapta: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

119. FLORA II
creion pe hîrtie; 0,310×0,180 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

120. STUDIU DE MIŞCARE
sepia pe hîrtie; 0,425×0,295 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1906).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

121. PROFIL DE FEMEIE*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,286×0,256 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţie particulară, Cluj-Napoca.

122. ŢĂRANCĂ*
creion pe hîrtie; 0,260×0,170 m.
nesemnat, nedatat (1907).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara nr. inv. 735.

123. PORTRET DE FATĂ CU BERETĂ*
creion pe hîrtie; 0,238×0,174 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

124. NUD CULCAT*
cărbune pe hîrtie; 0,225×0,390 m.
nesemnat, nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

125. PEISAJ
creion pe hîrtie; 0,250×0,190 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1907).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 740.

126. PORTRET CU GULER VERDE*
creion, cărbune, pastel şi cretă pe hîrtie; 0,415×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

127. TÎNĂRĂ CU BASMA ROŞIE*
cărbune, pastel şi cretă pe hîrtie; 0,400×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

128. FEMEIE CU TURBAN*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,400×0,330 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

129. PORTRETUL PICTORULUI VICTOR SCHAUER*
cărbune, laviu şi cretă colorată pe hîrtie; 0,500×0,345 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. XI/1007.

130. PORTRET CU ŞAPCĂ DE CATIFEA*
cărbune, cretă şi pastel pe hîrtie; 0,415×0,290 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1907).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

131. CAP DE ŢĂRAN BĂTRÎN*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,160×0,110 m.
nesemnat, nedatat (1908).
Colecţia Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. XI/1004.

132. PROFIL DE FEMEIE CU COC*
creion pe hîrtie; 0,256×0,178 m.
semnat dreapta jos: „Papp"; nedatat (1908).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. M.A.

133. NUC BĂTRÎN
creion pe hîrtie; 0,138×0,225 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

134. CAP DE ŢĂRAN*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,145×0,160 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1908).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7865.

135. NUD ÎN FOTOLIU*
cărbune pe hîrtie; 0,390×0,235 m.
nesemnat, nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

136. PORTRET DE ŢĂRAN CU MUSTAŢĂ*
creion pe hîrtie; 0,191×0,144 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

137. GRĂDINĂ CU FÎNTÎNĂ
creion pe hîrtie; 0,252×0,185 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1908).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4662.

138. COCHETĂRIE*
cărbune pe hîrtie; 0,500×0,355 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

139. PROFIL DE FEMEIE*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,220×0,160 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

140. PORTRET DE FEMEIE CU EŞARFĂ*
creion pe hîrtie; 0,282×0,215 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

141. MALUL MUREŞULUI LA ARAD*
creion pe hîrtie; 0,210×0,280 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

142. PROFIL DE FEMEIE*
creion pe hîrtie; 0,213×0,172 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1908).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

143. DRUM SPRE SAT
creion pe hîrtie; 0,280×0,210 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1909).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2210.

144. FEMEIE CU PĂR BLOND*
creion pe hîrtie; 0,170×0,110 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1909).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

145. ŢĂRANCĂ ŞEZÎND*
creion pe hîrtie; 0,350×0,230 m.
semnat lateral dreapta: „A. Popp": nedatat (1909).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2215.

146. FEMEIE PE BALANSOR*
creion pe hîrtie; 0,293×0,190 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1909).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

147. CAP DE EXPRESIE*
creion şi cretă pe hîrtie; 0,180×0,137 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1909).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

148. ALEE CU POMI
creion pe hîrtie; 0,205×0,265 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

149. PERIFERIE LA ARAD
creion pe hîrtie; 0,230×0,310 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

150. MALUL APEI
creion pe hîrtie; 0,205×0,180 m.
semnat dreapta jos: „Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

151. ŢĂRAN DIN PROFIL*
creion pe hîrtie; 0,235×0,157 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

152. MODEL CU MÎINILE LA SPATE
creion pe hîrtie; 0,450×0,240 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

153. NUD SPRIJINIT DE BARĂ I
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0.420×0,230 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp

154. NUD SPRIJINIT DE BARĂ II
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,450×0,252 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

155. NUD SPRIJINIT DE BARĂ III
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,450×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

156. CURTE ŢĂRĂNEASCĂ*
creion pe hîrtie: 0,235×0,340 m.
semnat şi datat dreapta jos: „A. Popp/910".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

157. PE TREPTE*
creion pe hîrtie; 0,320×0,310 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

158. PEISAJ
creion pe hîrtie: 0,135×0,242 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7861.

159. COPIL DORMIND*
creion pe hîrtie; 0,290×0,280 m.
semnat dreapta mijloc: „A. Popp"; nedatat (1910).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

160. CASE DIN BUDAPESTA*
creion pe hîrtie; 0,215×0,254 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1911).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

161. RITMURI*
creion pe hîrtie; 0,217×0,150 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1911).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

162. COLEG DE GENERAŢIE
cărbune şi cretă pe hîrtie;
0,171×0,128 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1911).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

163. PORTRETUL PICTORULUI FILIP
creion pe hîrtie; 0,187×0,130 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1911).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

164. CAP DE ŢĂRAN BĂTRÎN*
creion şi cretă pe hîrtie;
0,192×0,142 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1911).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7869.

165. PEISAJ CU GARD DE LEMN
creion pe hîrtie; 0,210×0,330 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1911).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

166. PORTRET DE BĂRBAT ÎN TUNICĂ*
creion şi cretă pe hîrtie;
0,170×0,121 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

167. ŢĂRANCĂ ŞEZÎND*

creion pe hîrtie; 0,270×0,200 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. XI/1008.

168. ŞLEP PE DUNĂRE*

creion pe hîrtie; 0,210×0,267 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

169. PORTRETUL UNUI PICTOR*

creion şi cretă pe hîrtie; 0,191×0,111 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Najoca.

170. PEISAJ RUSTIC*

creion pe hîrtie: 0,200×0,246 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

171. NUD CU MÎINI ÎNCRUCIŞATE

creion şi cretă pe hîrtie; 0,430×0,282 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

172. PORTRET DE BĂRBAT CU CĂCIULĂ*

creion şi cretă pe hîrtie; 0,172×0,139 m.
semnat dreapta jos: „Papp"; nedatat (1912).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

173. BĂRBAT CU MUSTAŢĂ*

creion pe hîrtie; 0,290×0,190 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1913).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

174. BĂRBAT CU BARBIŞON*

creion şi cretă pe hîrtie; 0,227×0,150 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1913).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

175. PEISAJ SĂTESC

cărbune pe hîrtie; 0,270×0,420 m.
nesemnat, nedatat (1913).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2209.

176. CAP DE ŢĂRAN*

creion şi cretă pe hîrtie; 0,185×0,145 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1913).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4754.

177. LUMINIŞ

creion pe hîrtie; 0,240×0,210 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1913).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2211.

178. PEISAJ

creion pe hîrtie; 0,220×0,162 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1914).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. P.M.T. 732.

179. MARGINE DE DRUM*

creion pe hîrtie; 0,230×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1914).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

180. AUTOPORTRET*

creion şi cărbune pe carton; 0,390×0,280 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1914).
Colecţia Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. XI/1009.

181. CAP DE ŢĂRAN*

creion şi cretă pe hîrtie; 0,190×0,140 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1914).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

182. CAP DE BĂRBAT CU BARBĂ*

creion pe hîrtie; 0,205×0,158 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1915).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7870.

183. PEISAJ

creion pe hîrtie; 0,340×0,265 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1915).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 727.

184. PORTRETUL PICTORULUI REICHART*
creion pe hîrtie; 0,182×0,142 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1915).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

185. PORTRET DE SOLDAT*
creion pe hîrtie; 0,207×0,139 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1916).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

186. PEISAJ CU PLOPI*
creion pe hîrtie; 0,215×0,290 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1916).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

187. PÎRÎU ÎN PĂDURE*
creion pe hîrtie; 0,190×0,264 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1916).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

188. ÎN MEDITAŢIE
creion pe hîrtie; 0,258×0,434 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1918).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

189. PEISAJ CU CĂPIŢE*
creion pe hîrtie; 0,210×0,315 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1918).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

190. PERIFERIE ARĂDEANĂ*
creion pe hîrtie; 0,195×0.300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1919).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

191. NICOLAE POPP-FIUL ARTISTULUI*
cărbune, pastel şi cretă pe hîrtie; 0,410×0,290 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1920).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

192. SPRE CASĂ*
creion pe hîrtie; 0,297×0,247 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1921).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

193. PERIFERIE LA CLUJ I*
creion pe hîrtie; 0,322×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

194. PERIFERIE LA CLUJ II*
creion pe hîrtie; 0,315×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

195. PERIFERIE LA CLUJ III*
creion pe hîrtie; 0,146×0,246 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

196. PERIFERIE LA CLUJ IV*
creion pe hîrtie; 0,190×0,250 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

197. ÎN OGRADĂ*
creion pe hîrtie; 0,295×0,235 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

198. ULIŢA SATULUI
creion pe hîrtie; 0,210×0,320 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

199. PEISAJ SOMEŞEAN
creion pe hîrtie; 0,170×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara, nr. inv. 2212.

200. LA ADĂPAT
creion pe hîrtie; 0,235×0,355 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

201. STUDIU DE FLORI
creion pe hnîrtie; 0,175×0.254 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

202. NELLY POPP
cărbune, pastel şi cretă pe hîrtie; 0,500×0,360 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

203. CASE PE MALUL SOMEŞULUI
creion pe hîrtie; 0,255×0,175 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4663.

204. FORTĂREAȚĂ DIN CLUJ*

creion pe hîrtie; 0,326×0,232 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

205. MALUL SOMEȘULUI

creion pe hîrtie; 0,175×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4755.

206. CURTE ȚĂRĂNEASCĂ

creion pe hîrtie; 0,180×0,300 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

207. FRATELE IOAN

cărbune și pastel pe hîrtie; 0,500×0,370 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

208. PORTRETUL D. CIORTEA*

cărbune și cretă pe hîrtie; 0,520×0,385 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

209. CASĂ VECHE*

creion pe hîrtie; 0,300×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

210. PORTRET DE FEMEIE

creion pe hîrtie; 0,300×0,230 m.
semnat dreapta mijloc: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 2213.

211. CASĂ ȚĂRĂNEASCĂ

creion pe hîrtie; 0,230×0,315 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7862.

212. TURNUL POMPIERILOR LA CLUJ

creion pe hîrtie; 0,320×0,240 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7863.

213. PEISAJ MONTAN*

creion pe hîrtie; 0,244×0,172 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

214. COPIL DE MOȚ*

creion pe hîrtie; 0,230×0,170 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 2208.

215. PEISAJ RUSTIC*

creion pe hîrtie; 0,195×0,310 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7860.

216. SCHIȚĂ – LA ȚARĂ

creion pe hîrtie; 0,340×0,260 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 730.

217. STUDIU DE MÎNĂ III

creion pe hîrtie; 0,232×0,150 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

218. STUDIU DE MÎNĂ IV*

cărbune pe hîrtie; 0,260×0,178 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

219. STUDIU DE MÎNĂ V

cărbune pe hîrtie; 0,195×0,270 m.
nesemnat, nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

220. STUDIU DE MÎNA VI

creion și cretă pe hîrtie; 0,270×0,350 m.
nesemnat, nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

221. PEISAJ DIN BAIA BARE*

creion pe hîrtie; 0,240×0,350 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp/Baia Mare"; nedatat (1926).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 2207.

222. PORTRET DE FUNCȚIONAR

cărbune și cretă pe hîrtie;
0,563×0,408 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

223. SCHIȚĂ PENTRU „NUD CULCAT"

cărbune pe hîrte; 0,232×0,382 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

224. PAPP BÁCSI

cărbune și cretă pe hîrtie;
0,515×0,376 m.
semnat dreapta jos „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

225. PORTRET DE BĂRBAT

cărbune și cretă pe hîrtie;
0,465×0,345 m.
semnat stînga mijloc: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

226. NUD DE BĂRBAT ȘEZÎND

cărbune pe hîrtie; 0,410×0,265 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

227. CASE PE MALUL SOMEȘULUI – CLUJ

creion pe hîrtie; 0,300×0,235 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

228. CAP DE EXPRESIE II*

creion pe hîrtie; 0,230×0,165 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

229. BUST DE BĂRBAT

creion pe hîrtie; 0,230×0,162 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

230. NUD DORMIND*

creion și cretă pe hîrtie;
0,237×0,483 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

231. STUDIU DE STÎNCI

creion pe hîrtie; 0,325×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

232. PORTRET DE COMERCIANT II

cărbune pe hîrtie; 0,515×0,365 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

232. DIN ȚARA HAȚEGULUI*

creion pe hîrtie; 0,370×0,250 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1929).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

233. STRADĂ DIN CLUJ

creion pe hîrtie; 0,260×0,400 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1929).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 2216.

234. CASE DIN ȚARA HAȚEGULUI

creion pe hîrtie; 0,295×0,252 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1929).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

235. ULIȚA SATULUI

creion pe hîrtie; 0,186×0,282 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1929).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

236. FEMEIE CU PĂR ROȘU

cărbune și pastel pe hîrtie;
0,475×0,350 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1931).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

237. CASE PE SOMEȘ*

creion pe hîrtie; 0,320×0,245 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1932).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

238. SCHIȚĂ PENTRU „NUD ÎN PEISAJ"

creion pe hîrtie; 0,240×0,330 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1934).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

339. CURTE ȚĂRĂNEASCĂ DIN BANAT*

creion pe hîrtie; 0,237×0,328 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1934).
Colecția Nicolae Popp. Cluj-Napoca.

240. ȚĂRAN

creion pe hîrtie; 0,280×0,120 m.
nesemnat, nedatat (1935).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, nr. inv. P.M.T. 2205.

241. PEISAJ DIN ROȘIA MONTANĂ

creion pe hîrtie; 0,245×242 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1936).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

242. PORTRET DE FATĂ

creion pe hîrtie; 0,200×0,140 m.
nesemnat, nedatat (1936).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara, P.M.T. 729.

243. BĂRBAT CU MUSTAȚĂ

cărbune și pastel pe hîrtie; 0,468×0,340 m.
semnat mijloc dreapta: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1937).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

Pictură

1. AUTOPORTRET*
pastel pe hîrtie; 0,260×0,165 m.
semnat și datat stînga jos: „A. Popp/898".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

2. CAP DE BĂRBAT CU BARBĂ*
ulei pe pînză; 0,330×0,270 m.
semnat stînga jos, incizat: „A. Popp"; nedatat (1899).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

3. PORTRET DE FATĂ*
ulei pe pînză; 0,600×0,400 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „Papp S"; nedatat (aprox. 1899).
Colecția Nicolae Giurgiu, Cluj-Napoca.

4. LA BAIE*
ulei pe pînză; 0,380×460 m.
semnat dreapta jos, cu brun roșcat: „A. Popp"; nedatat (1900).
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara.

5. PORTRET DE FEMEIE ÎN PROFIL*
ulei pe pînză; 0,500×0,440 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „Papp S"; nedatat (1900).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7908.

6. SOȚIA ARTISTULUI*
ulei pe pînză lipită pe carton; 0,620×0,480 m.
semnat și datat dreapta jos, cu alb: „A. Popp/903".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

7. FEMEIE TÎNĂRĂ*
ulei pe placaj; 0,500×0,355 m.
semnat și datat dreapta jos, cu alb: „Papp S 903".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

8. FEMEIE CU COLIER ALBASTRU*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,410×0,305 m.
semnat dreapta jos: „Papp S"; nedatat (1904).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

9. PORTRET DE FEMEIE
ulei pe pînză; 1,244×0,985 m.
semnat dreapta jos, cu roz: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1904).
Colecția Muzeul de artă al R. S. România, București, nr. inv. 1643.

10. SENINĂTATE*
pastel și creion pe hîrtie; 0,410×0,310 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1905).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

11. PORTRET DE BĂRBAT
ulei pe pînză; 0,600×0,500 m.
semnat dreapta mijloc, cu brun: „Papp S/906".
Colecția Muzeul Banatului, Timișoara.

12. MEDITAȚIE*
ulei pe pînză; 1,400×1,000 m.
semnat lateral dreapta, cu roșu: „Papp S"; nedatat (1907).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

13. PEISAJ*
ulei pe carton; 0,400×0,500 m.
semnat dreapta jos, cu brun roșcat: A. Popp"; nedatat (1907).
Colecția Maria și Octavian Fodor, Cluj-Napoca.

14. STUDIU DE CAP
ulei pe pînză; 0,485×0,442 m.
semnat și datat dreapta jos, cu brun: „Papp S/907".
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 2419.

15. FIUL ARTISTULUI
ulei pe pînză; 1,300×0,830 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „Papp S"; nedatat (1910)
Colecția Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. 2628.

16. AUTOPORTRET*
ulei pe pînză; 0,800×0,603 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 735.

17. CAP DE FEMEIE DIN PROFIL*
pastel pe hîrtie; 0,415×0,300 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1908).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

18. NUD CULCAT I*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,160×0,220 m.
nesemnat, nedatat (1908).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

19. NUD CULCAT II*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,160×0,220 m.
nesemnat, nedatat (1908).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

20. PEISAJ*
ulei pe carton; 0,430×0,340 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1909).
Colecția Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. 2073.

21. ȘTEFAN SCHAUER*
ulei pe pînză lipită de carton; 0,455×0,375 m.
semnat și datat dreapta jos, cu alb: „Papp S/909".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

22. PORTRETUL GALBEN*
ulei pe pînză; 1,090×0,820 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „Papp S"; nedatat (1909).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

23. MARIA IRINA POPP
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,450×0,345 m.
semnat și datat dreapta jos: „A. Popp/910".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

24. PORTRETUL PICTORULUI IULIU KLÄBER*
pastel pe hîrtie; 0,263×0,180 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1913).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

25. PORTRET
ulei pe pînză; 0,500×0,400 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „Papp S"; nedatat (1916).
Colecția Emil Botiș, Timișoara.

26. MAHALA ȚIGĂNEASCĂ*
ulei pe pînză cașirată pe carton; 0,343×0,486 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecția Muzeul de artă Tg. Mureș, nr. inv. 172.

27. INSERARE LA CLUJ*
ulei pe carton; 0,360×0,440 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

28. CASE LA ȚARĂ*
ulei pe carton; 0,490×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; datat pe verso: „Reghin, 14 august 1923".
Colecția Ioan Goia, Cluj-Napoca.

29. PEISAJ CU RÎU*
ulei pe carton: 0,355×0,495 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecția Marius Pașca, Cluj-Napoca.

30. CASĂ RUSTICĂ*
ulei pe carton; 0,490×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1922).
Colecția Lya Hubic, Cluj-Napoca.

31. PORTRETUL FIULUI ALEXANDRU*
ulei pe pînză; 0,600×0,450 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

32. PEISAJ*
ulei pe placaj; 0,495×0,349 m.
semnat stînga jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1923).
Colecția Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 4437.

33. FEMEIE C UBLUZĂ ROZ*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,484×0,360 m.
semnat dreapta mijloc: "A. Popp"; nedatat (aprox. 1923).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

34. PEISAJ RUSTIC*
ulei pe carton; 0,360×0,480 m.
semnat dreapta jos, cu brun: "A. Popp"; nedatat (1924).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

35. ÎNTRE MUNȚI*
ulei pe carton; 0,485×0,685 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Muzeul de artă Tg. Mureș, nr. inv. 170.

36. BĂRBAT CU OCHELARI
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,475×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

37. PEISAJ PE SOMEȘ*
ulei pe carton; 0,300×0,400 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. 2073.

38. TÎNĂRĂ DIN CLUJ*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,490×0,375 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

39. MALUL SOMEȘULUI*
ulei pe placaj; 0,942×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Gheorghe Isac, Cluj-Napoca.

40. FIUL ARTISTULUI – ALEXANDRU*
ulei pe pînză; 0,645×0,445 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

41. GOSPODĂRIE ȚĂRĂNEASCĂ*
ulei pe carton; 0,490×0,350 m.
semna tdreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1924).
Colecția Maria și Octavian Fodor. Cluj-Napoca.

42. DUPĂ AMIAZĂ DE VARĂ*
ulei pe placaj; 0,350×0,492 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția ing. Ion Ungureșan, Cluj-Napoca.

43. PEISAJ MARIN*
ulei pe placaj; 0,360×0,500 m.
semnat dreapta jos, incizat: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția ing. Ion Ungureșan, Cluj-Napoca.

44. MALUL MĂRII NEGRE*
ulei pe carton; 0,494×0,348 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. 2629.

45. PORTRET CU PANGLICĂ ROȘIE*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,415×0,340 m.
semnat mijloc dreapta: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

46. CASE LA BALCIC*
ulei pe carton; 0,490×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Ioan Goia, Cluj-Napoca.

47. PEISAJ CU GIAMIE*
ulei pe carton; 0,480×0,340 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1925).
Colecția Remus Pop, Cluj-Napoca.

48. PORTRET CU BLUZĂ VERDE
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,500×0,370 m. semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

49. BUST DE BĂIAT*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,500×0,360 m.
semnat dreapta jos, „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

50. MAMA PICTORULUI*
ulei pe placaj; 0,480×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; redatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

51. MELANCOLIE*
ulei pe pînză; 0,600×0,480 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

52. LECTURĂ*
ulei pe pînză; 0,635×0,530 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

53. NICOLAE POPP
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,445×0,300 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1926).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

54. MOARĂ PE CERNA*
ulei pe placaj; 0,345×0,390 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

55. PEISAJ DIN MĂNĂȘTUR*
ulei pe pînză; 0,400×0,600 m.
semnat dreapta jos, cu brun; A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția dr. Emil Botiș, Timișoara.

56. CASE VECHI DIN DEVA*
ulei pe placaj; 0,480×0,345 m.
semnat dreapta jos, cu brun roșcat; „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

57. PORTRETUL ANEI GROZA*
ulei pe placaj; 1,240×0,820 m.
semnat dreapta jos, cu brun roșcat; „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Casa Petru Groza, Deva.

58. MUREȘUL LA DEVA*
ulei pe placaj; 0,370×0,520 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

59. PE MALUL MUREȘULUI*
ulei pe placaj; 0,510×0,370 m
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

60. BUST DE FEMEIE
pastel pe hîrtie; 0,460×0,350 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

61. NUD DE BĂRBAT ÎN PICIOARE*
pastel și cretă pe hîrtie; 0,480×0,285 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

62. AUTOPORTRET*
ulei pe pînză lipită pe carton; 0,580×0480 m.
semnat dreapta jos, cu alb: „A. Popp"; nedatat (1927).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

63. TINEREȚE*
pastel și cărbune pe hîrtie; 0,450×0,340 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

64. VEDERE SPRE CETATEA DEVEI*
ulei pe placaj; 0,510×0,370 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

65. RUINELE CETĂȚII DEVA*
ulei pe pînză; 0,560×0,660 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

66. MIA GROZA*
ulei pe pînză; 0,491×0,400 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

67. LUCIA GROZA*
ulei pe pînză; 0,491×0,400 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1928).
Colecția Casa dr. Petru Groza, Deva.

68. AUTOPORTRET*
ulei pe pînză; 0,592×0,500 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1930).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

69. FEMEIE CU EVANTAI*
ulei pe carton; 1,300×0,900 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1930).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

70. PORTRETUL SOȚIEI
ulei pe placaj; 0,495×0,350 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1930).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

71. DUPĂ BAIE*
ulei pe carton; 0,480×0,670 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1930).
Colecța Gheorghe Simonovici, Hunedoara.

72. PEISAJ
ulei pe carton; 0,360×0,492 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1931).
Colecție particulară, Cluj-Napoca.

73. PEISAJ CU ARBORI*
ulei pe pînză; 0,647×0,504 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1931).
Colecția Muzeul de artă Tg. Mureș, nr. inv. 171.

74. PEISAJ CU RUINE*
ulei pe pînză; 0,650×0,500 m.
semnat dreapta jos, cu roșu: „A. Popp"; nedatat (1931).
Colecția Muzeul Brukenthal, Sibiu, nr. inv. 2630.

75. CASE DE PE SOMEŞ LA CLUJ I*
ulei pe carton; 0,400×0,600 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1932).
Colecţia Rectoratul Universităţii „Babeş–Bolyai", Cluj-Napoca.

76. CASE DE PE SOMEŞ LA CLUJ II*
ulei pe placaj; 0,255×0,345 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1932).
Colecţia Gheorghe Simonovici, Hunedoara.

77. FEMEIE CU PĂR ROŞCAT
pastel pe hîrtie; 0,465×0,375 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1934).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

78. CASĂ ŢĂRĂNEASCĂ*
ulei pe placaj; 0,350×0,490 m.
semnat dreata jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (aprox. 1934).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara.

79. FEMEIE CU TURBAN II
pastel şi cărbune pe hîrtie: 0,570×0,404 m.
semnat stînga jos: „A. Popp"; nedatat (1934).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

80. VIRGIL – FIUL ARTISTULUI*
pastel şi cărbune pe hîrtie; 0,510×0,382 m.
semnat şi datat dreapta jos: „A. Popp/934".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

81. AUTOPORTRET*
ulei pe carton; 0,240×0,180 m.
semnat dreapta jos, cu roşu: „A. Popp"; datat pe verso: 1935.
Colecţia Muzeul de artă Cluj-Napoca, nr. inv. MA. 7907.

82. NICOLAE – FIUL ARTISTULUI*
ulei pe pînză lipită pe carton; 0,630×0,490 m.
semnat şi datat dreapta jos: „A. Popp/935".
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

83. BĂRBAT CU OCHI VERZI*
pastel şi cărbune pe hîrtie; 0,490×0,340 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1935).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

84. AUTOPORTRET
ulei pe carton; 0,600×0,490 m.
semnat dreapta jos, cu roşu: „A. Popp" nedatat (1935).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara.

85. PORTRETUL SCULPTORULUI LADEA*
ulei pe placaj; 0,650×0,500 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1935).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara.

86. PEISAJ*
ulei pe carton; 0,490×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1935).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara.

87. NICOLAE POPP*
pastel pe hîrtie; 0,490×0,347 m.
nesemnat, nedatat (1935).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

88. PEISAJ*
ulei pe carton; 0,350×0,500 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1936).
Colecţia Muzeul Banatului, Timişoara,

89. PEISAJ RUSTIC*
ulei pe carton; 0,350×0,490 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1936).
Colecţia Muzeul de artă Tg. Mureş, donaţia dr. Teofil şi Madeleine Baciu.

90. CARIERĂ*
ulei pe placaj; 0,500×0,350 m.
semnat dreapta jos, cu brun: „A. Popp"; nedatat (1936).
Colecţia Lya Hubic, Cluj-Napoca.

91. REZIDENTUL MARTA*
pastel pe hîrtie; 0,370×0,300 m.
semnat dreata jos: „A. Popp"; nedatat (1938).
Colecţia Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

92. PERIFERIA ORAŞULUI HAŢEG*
ulei pe carton; 0,345×0,495 m.
semnat dreapta jos, cu negru: „A. Popp"; nedatat (1938).
Colecţia Gheorghe Simonovici, Hunedoara.

93. MOARA VECHE – HAŢEG*
ulei pe placaj; 0,345×0,495 m.
semnat dreapta jos: „A. Popp"; nedatat (1938).
Colecţia Gheorghe Simonovici, Hunedoara.

94. PEISAJ MONTAN*
ulei pe pînză; 0,750×0,600 m.
semnat dreapta jos, cu brun:
„A. Popp"; nedatat (1938).
Colecția Muzeul memorial „Emil Isac",
Cluj-Napoca.

95. DRUM SPRE RETEZAT*
ulei pe placaj; 0,530×0,470 m.
semnat dreapta jos, cu brun:
„A. Popp"; nedatat (1938).
Colecția Gheorghe Simonovici,
Hunedoara.

96. AUTOPORTRET
ulei pe placaj; 0,315×0,254 m.
semnat dreapta jos, cu brun:
„A. Popp"; nedatat (1942).
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

97. PORTRET DE BĂIAT
pastel și creion pe hîrtie;
0,397×0,300 m.
semnat și datat dreapta jos:
„A. Popp/947".
Colecția Nicolae Popp, Cluj-Napoca.

Familia artistului la Arad (1910)

In atelier (1904)

Cu soția la Veneția (1904)

Alături de pictoul Ács Ferenc și elevii Școlii libere de pictură, Cluj (1924)

La Deva, după un concert, împreună cu familia dr. Petru Groza (stînga), soția, Nicolae Popp (cu șapcă), Virgil Popp (violonist) și Catița Hermann (pianistă), 1929.

La Ada-Kaleh cu soția și fiul Nicolae (1937)

Țăran cu pipă (nr. cat. 114 g)

Grădină la Dieci (nr. cat. 25 g)

Faun II (nr. cat. 50 g)

Faun III nr. cat. 51 g)

Portretul unui pictor (nr. cat. 169 g)

Portretul galben (nr. cat. 22 p)

Nud cu voal (nr. cat. 88 g)

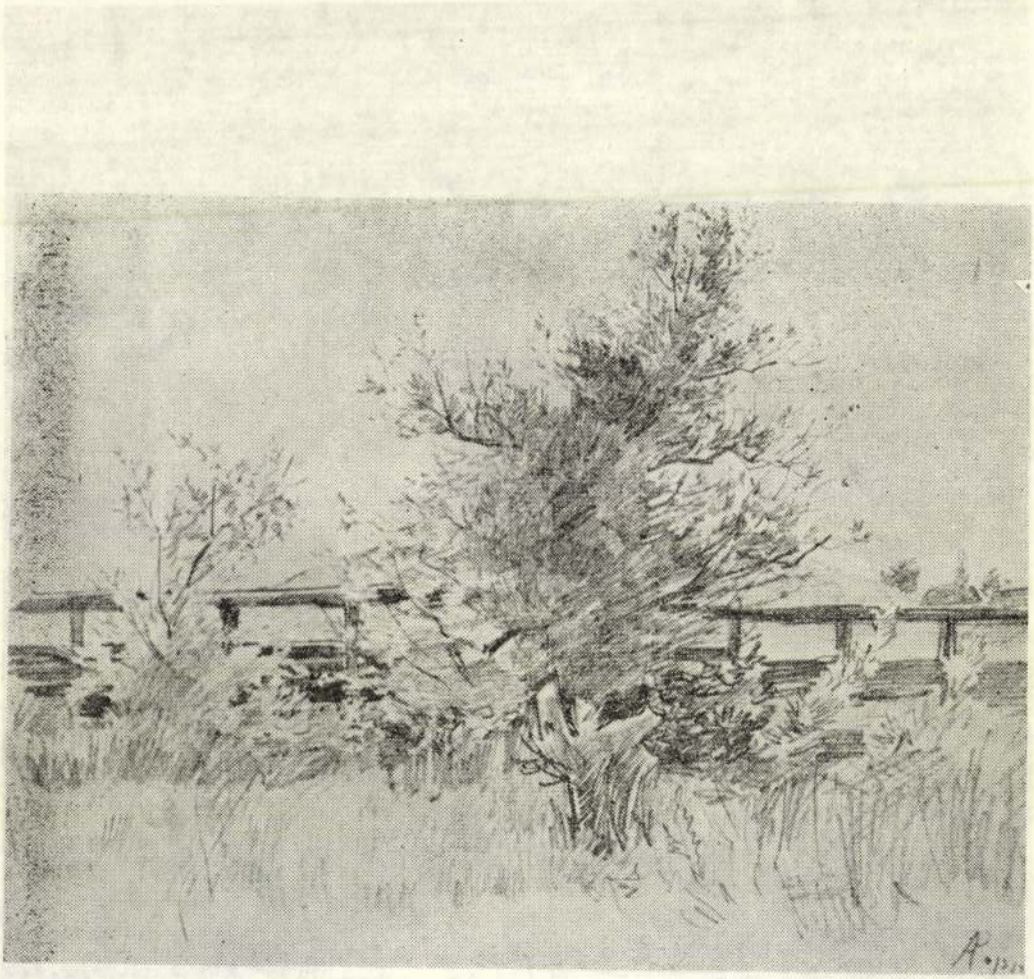

Peisaj cu gard de lemn (nr. cat. 165 g)

Portret de femeie în profil (nr. cat. 5 p)

Peisaj (nr. cat. 13 p)

Profil de femeie cu coc (nr. cat. 132 g)

Nud în fotoliu (nr. cat. 135 g)

Portretul pictorului Kläber (nr. cat. 101 g)

Meditație (nr. cat. 12 p)

Ţăran bănăţean (nr. cat. 106 g)

Fată cu floare (nr. cat. 86 g)

Malul Mureșului la Arad (nr. cat. 141 g)

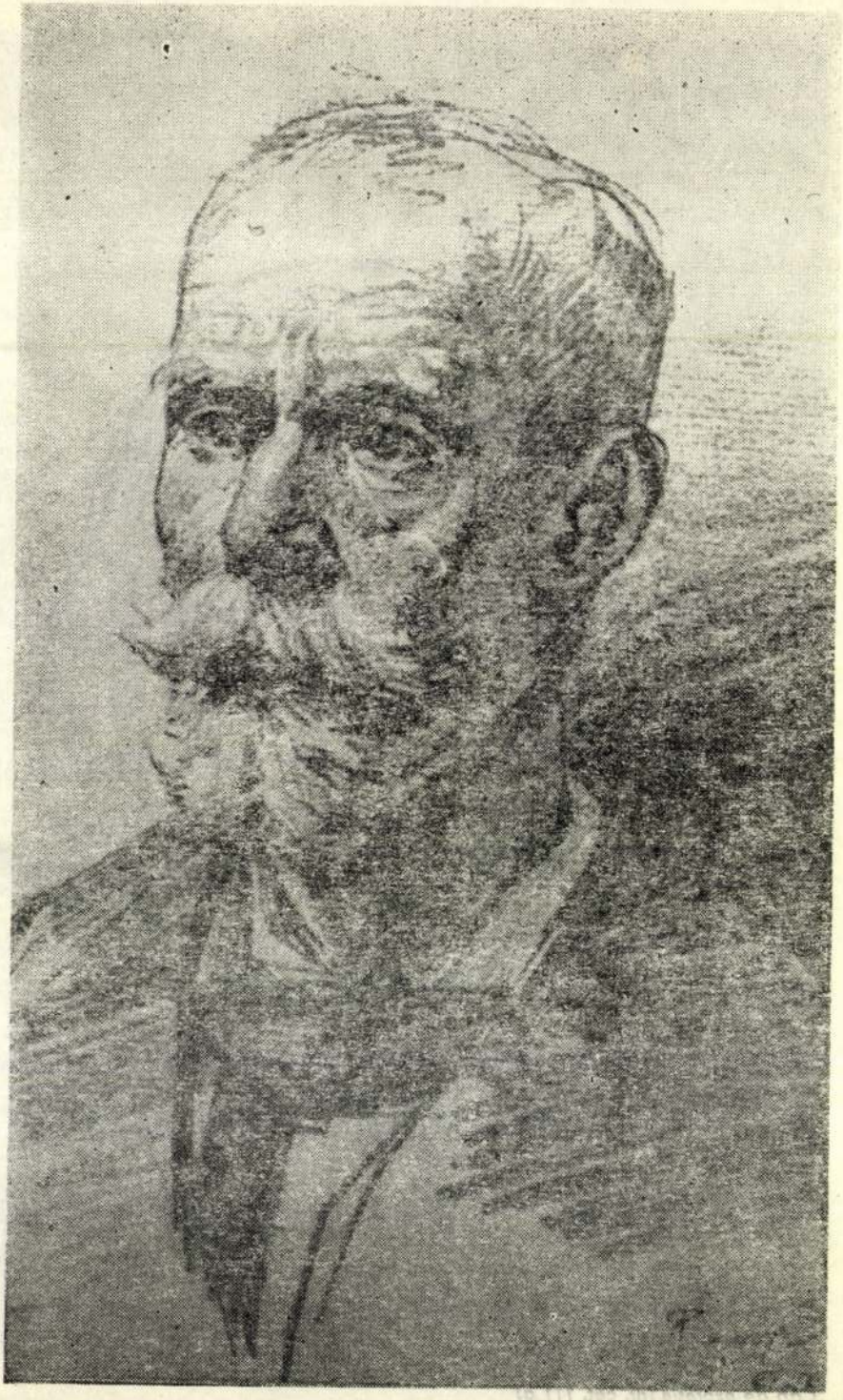

Cap de bătrîn (nr. cat. 73 g)

Cap de expresie (nr. cat. 111 g)

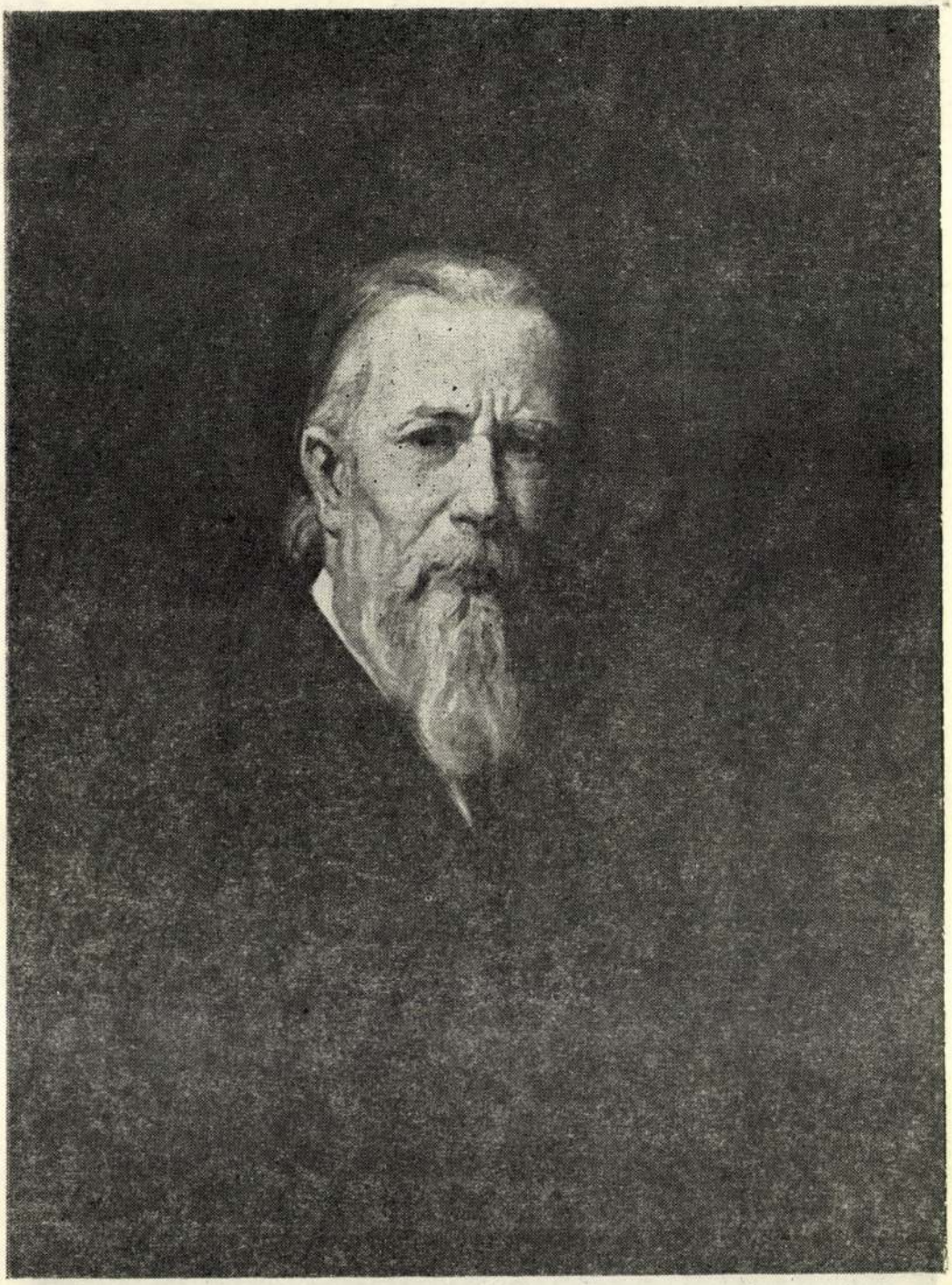

Autoportret (nr. cat. 16 p)

Fortăreață din Cluj (nr. cat. 204 g)

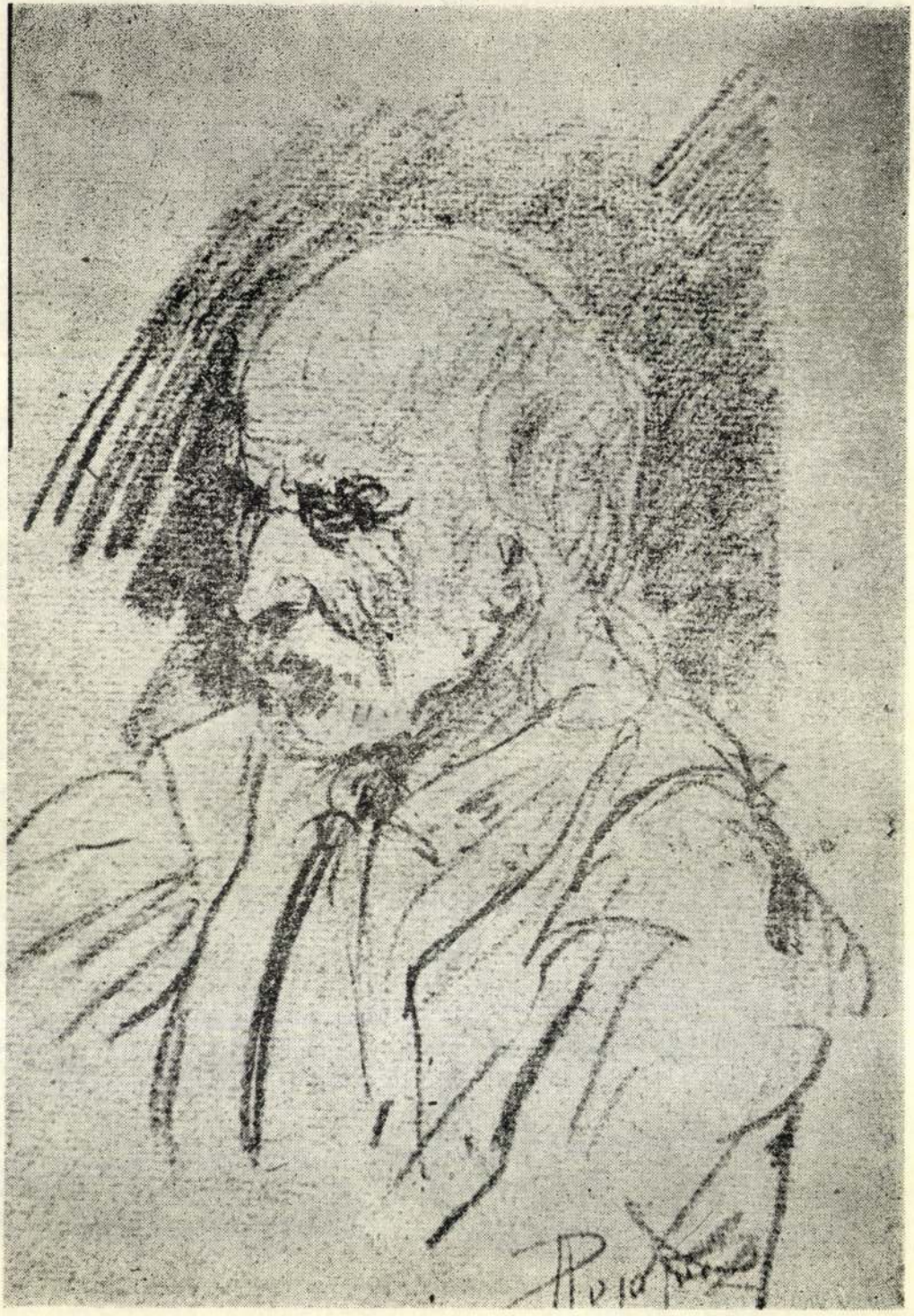

Cap de țăran bătrîn (nr. cat. 164 g)

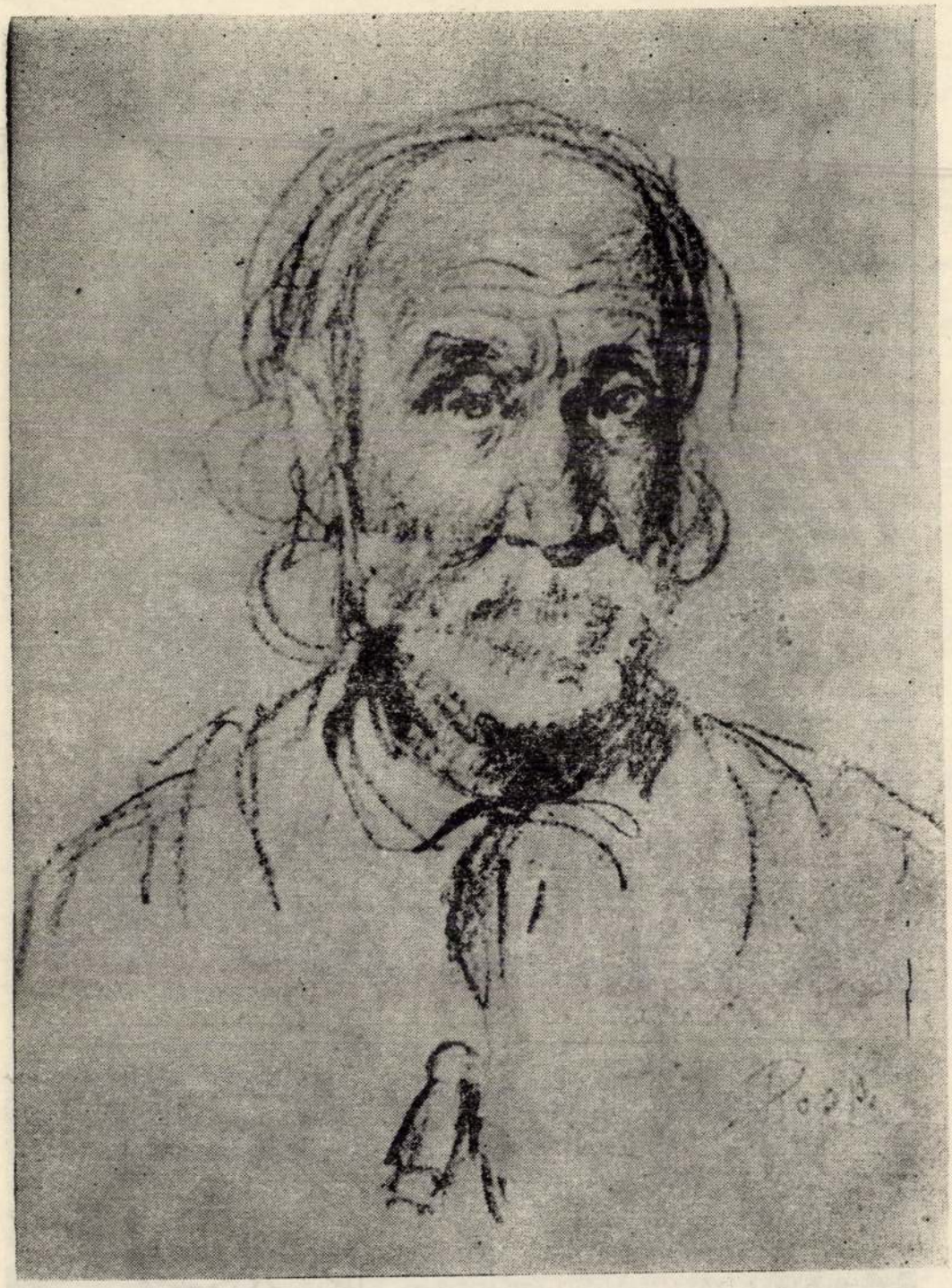

Cap de țăran (nr. cat. 176 g)

Gospodărire țărănească (nr. cat. 41 p)

Cap de țăran cu căciulă (nr. cat. 31 g)

După amiază de vară (nr. cat. 42 p)

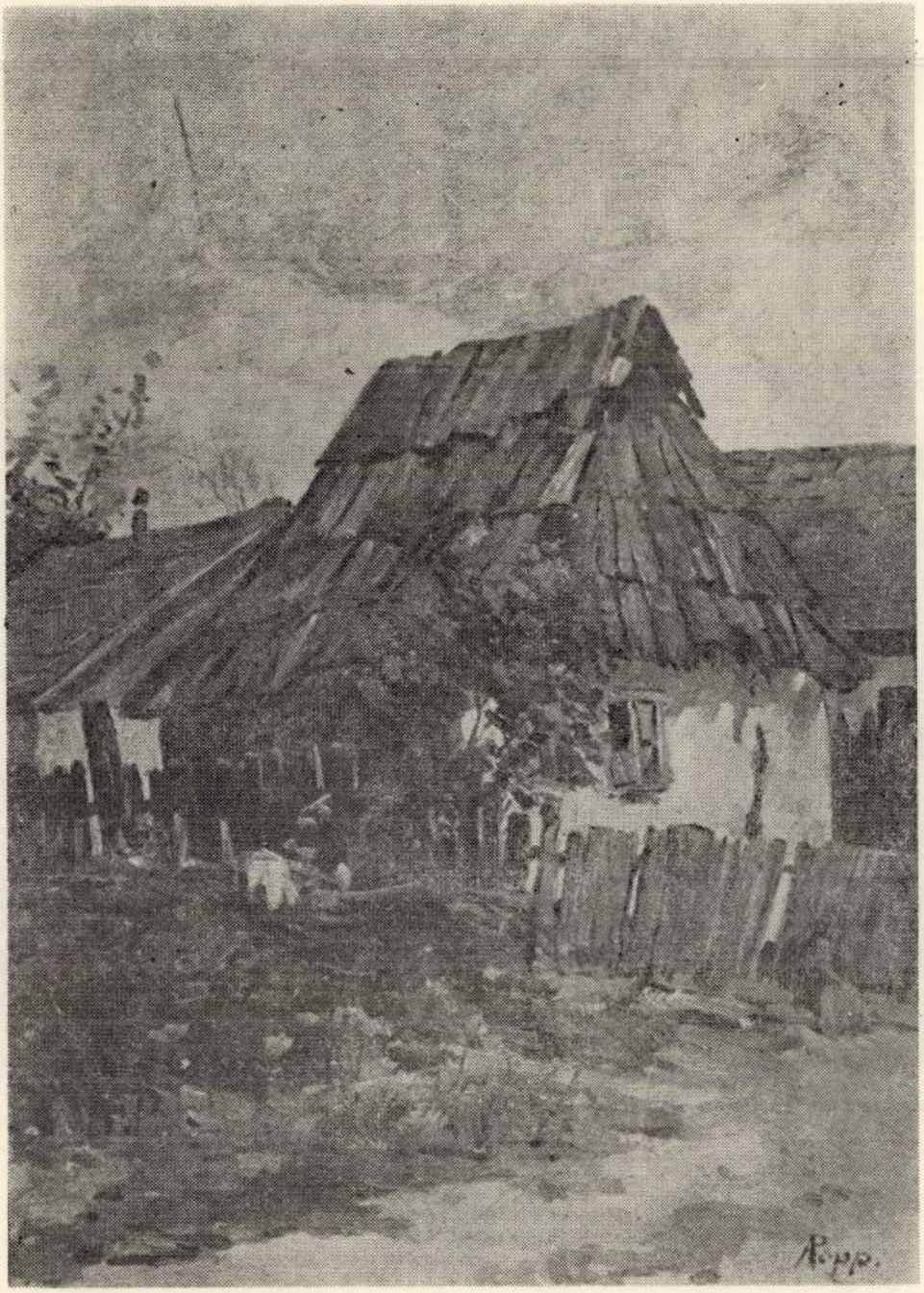

Casă rustică (nr. cat. 30 p)

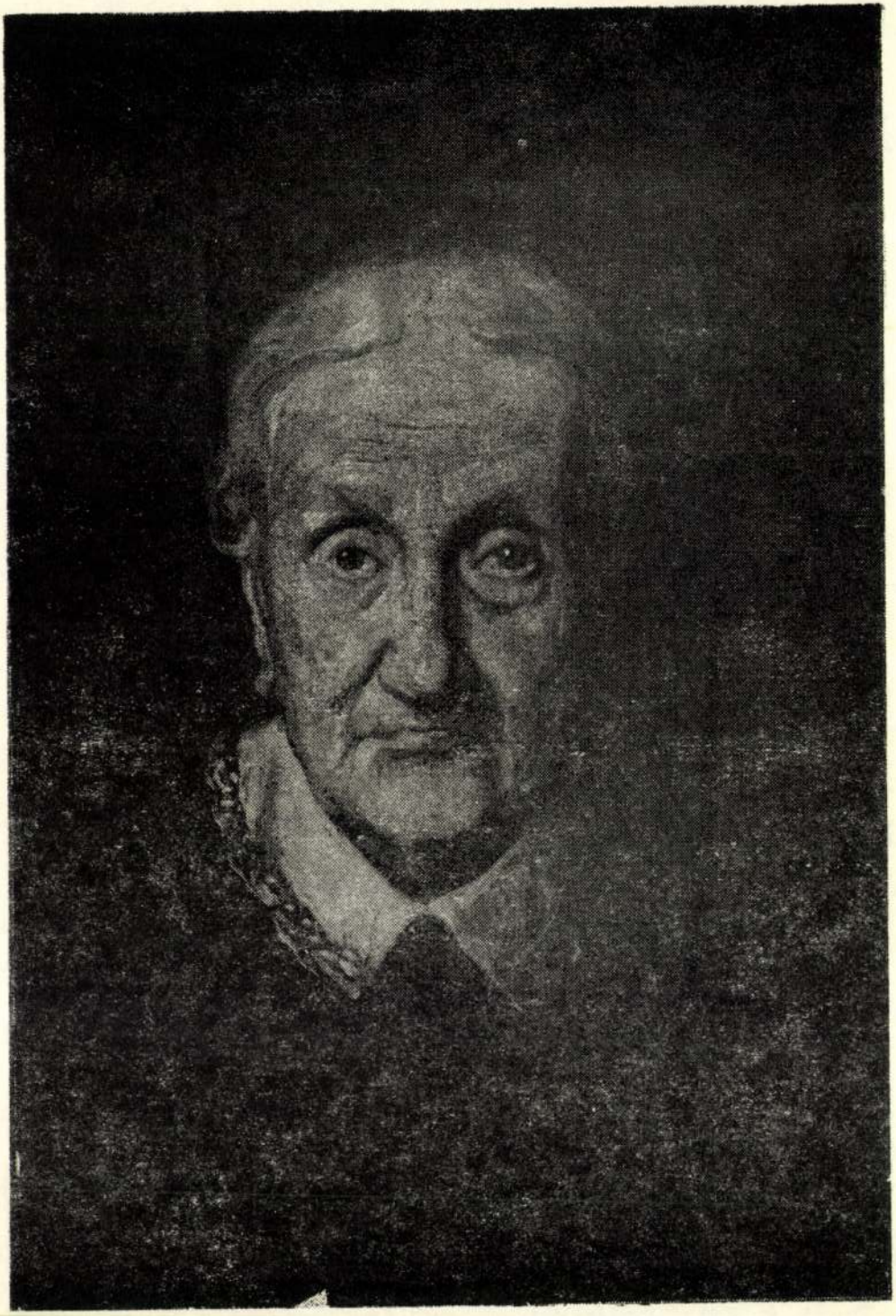

Mama artistului (nr. cat. 50 p)

In ogradă (nr. cat. 197 g)

Peisaj (nr. cat. 32 p)

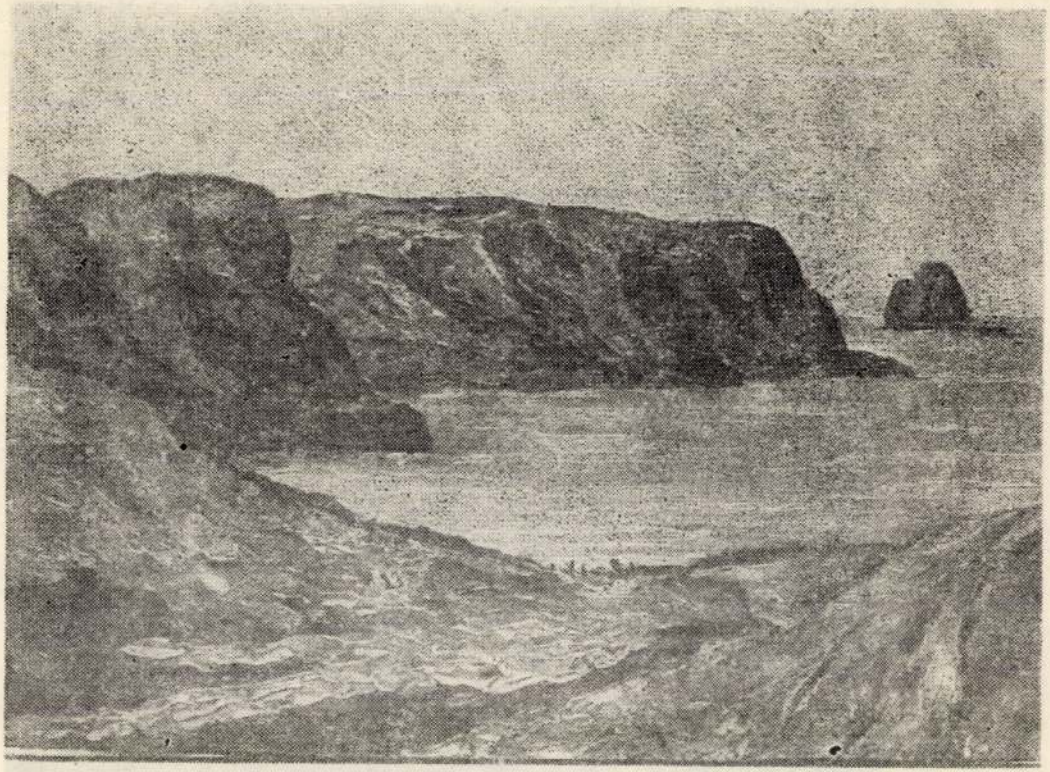

Peisaj marin (nr. cat. 43 p)

Femele meditînd (nr. cat. 64 g)

Maria Irina Popp (nr. cat. 23 p)

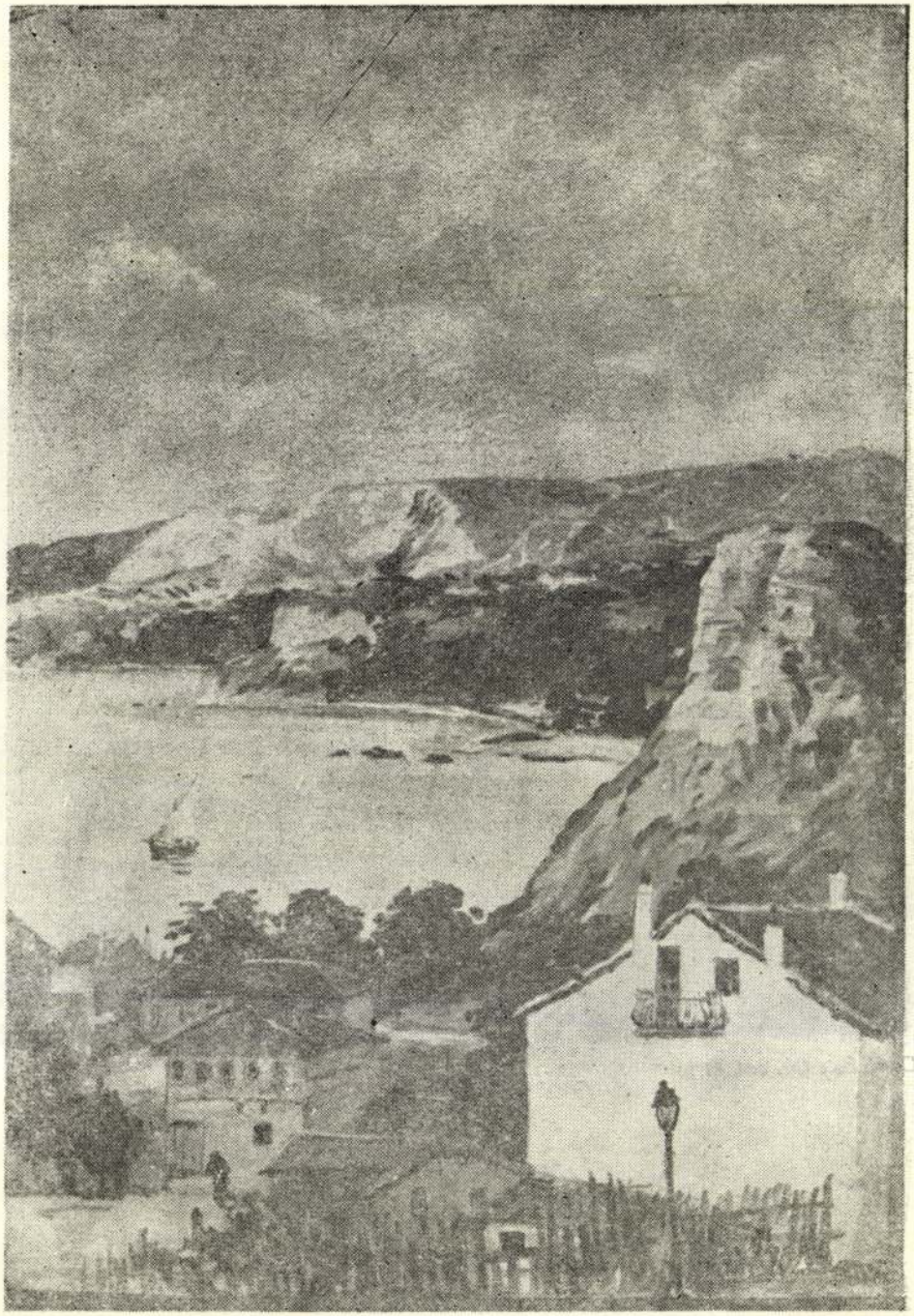

Case la Balcic (nr. cat. 46 p)

După baie (nr. cat. 71 p)

Case pe Someş la Cluj II (nr. cat. 76 p)

Spre casă (nr. cat. 192 g)

Cap de expresie II (nr. cat. 228 g)

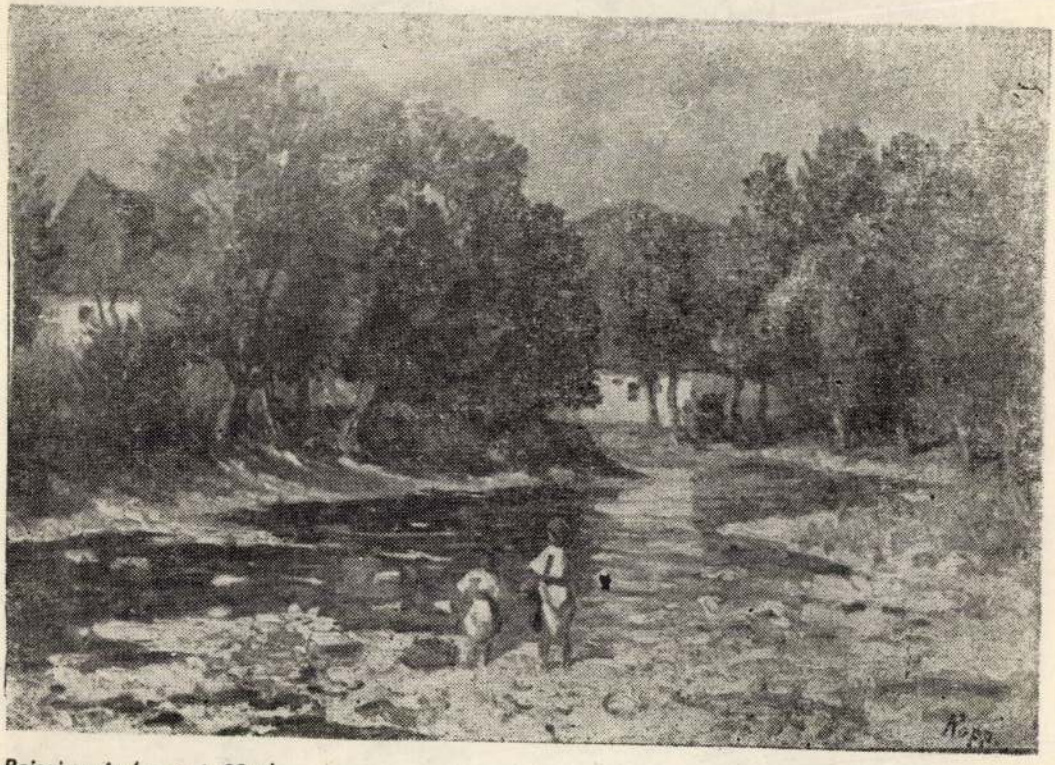

Peisaj cu riu (nr. cat. 29 p)

Fiul artistului – Alexandru (nr. cat. 40 p)

Periferia orașului Hațeg (nr. cat. 29 p)

MUZEUL DE ARTĂ CLUJ-NAPOCA
ȘI FIUL ARTISTULUI, PROF. NICOLAE POPP,
MULȚUMESC ȘI PE ACEASTĂ CALE
TUTUROR CELOR CARE NE-AU ACORDAT
– CU GENEROZITATE – SPRIJIN,
FĂCIND POSIBILĂ ACEASTĂ SEMNIFICATIVA
EXPOZIȚIE RETROSPECTIVĂ.

Intreprinderea Poligrafică Cluj, Municipiul Cluj-Napoca cd. nr. 684.

Feladó: ifj.Vass Béla okl.épitészmérnök
Szombathely, Városháza.

K Popper, Margó és Hikisch

KITÜNTETÉSEK. A Tóth László-féle családi sírbolt-pályázaton a 2000 koronás első díjat Füredi Rikárd, az 1200 koronás második díjat Betlen Gyula és Fritz Oszkár, a 800 koronás harmadik díjat Popper, Margó és Hikisch terve kapta.

Művészet. 1906. 280. l.

Nincs čed.

Fél évszázados jubi

Születésnapját ünnepli az adócsőgyár. Nem is akárhányadikat! Fél évszázada rakta le az „alapjait" egy magyar mérnök, *dr. Patay Imre.*

Fél évszázad — egy egész élet. A gyár azonban nem öregedett: fiatalabb, mint eddig bármikor. Termékei megállják a helyüket a szocialista és a tőkés piacon egyaránt. Berendezései korszerűek, s a gyár dolgozói nagy tudással, hozzáértéssel és lelkiismeretesen látják el feladatukat.

A nagyszabású jubileumi ünnepségen részt vett *Biszku Béla*, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Kovács Károly*, az MSZMP XIII. kerületi Bizottságának első titkára, *Dienes Béla*, az Egyesült Izzó vezérigazgatója, az MSZMP Budapesti Bizottsága Végrehajtó Bizottságának tagja, *Vadas Sándorné*, az Egyesült Izzó pártbizottságának titkára, *Sugár György*, a vasasszakszervezet titkára, *Földes Róbert*, a XIII. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottságának elnöke, *Pohánka László*, a vszb titkára, *Pál László*, az Egyesült Izzó KISZ-bizottságának titkára.

Az ünnepségen az adócsőgyár következő dolgozói vettek át Kiváló Dolgozó kitüntetéseket:

Csabai Károly igazgató, Horváth Vince párttitkár, Fehér Lajos szb-titkár, Szita Róbert KISZ-titkár, Viczelka Ferenc főmérnök, Klemanovits György főkönyvelő, Barthalovics Ilona kereskedelmi előadó, Bátorfi Géza fejlesztési, művezető, Bori István műszerész, Farkas Jánosné pénzügyi előadó, Kácser Józsefné könyvelési csoportvezető, Káldi Pálné mérőnő, Konóróth Pál művezető, Liszta Lajosné tervelőadó, Padári Ernőné mérőnő, Pelsőczi Béláné üvegipari szakmunkás, Vágó Béla művezető, Weiszman Rudolf műszerész.

Az évforduló azonban nemcsak a kitüntetettek ünnepe, hanem a gyár minden dolgozójáé, akik áldozatkészségükkel, lelkiismeretességükkel hozzájárultak az eredmények eléréséhez.

Szeretettel köszöntjük mindnyájukat!

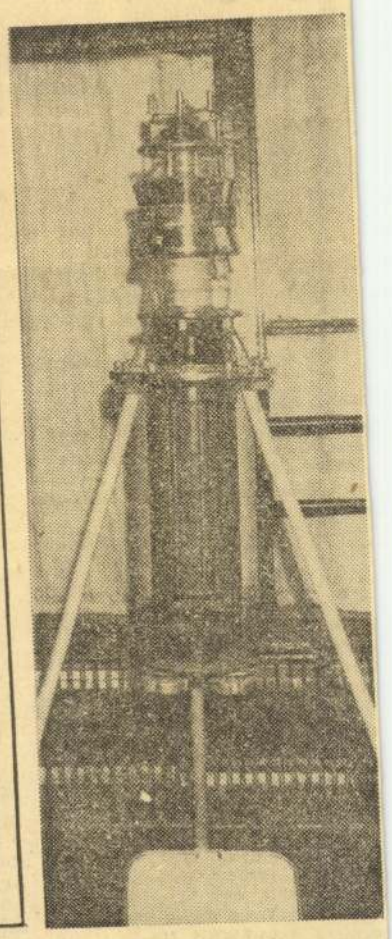

Új titkár az adócsőgyár ifjúsági mozgalmának élén

A volt titkár: Hoós László

Növények az ablakban és az íróasztalon. Húsos levelű szanzavéra, szép, fejlett pálmák, hosszúra nőtt futóvirágok. A helyiségben hárman dolgoznak. Előkalkuláció — olvastam az ajtón, a „szoba" lakói közül azonban egy fiatalember foglalkozását nem leplezi le a kiírás. Újszerű feladatot lát el: *Hoós László* a volt KISZ-titkár üzemszervező.

— Én is szívesen pihentetem a tekintetemet ezeken a zöld leveleken, amikor egy-egy fejtörést okozó problémán gondolkozom — mondja. *— Töprengeni pedig, bevallom, sokat kell. A szervezői munkakör olyan, hogy egyelőre kevés a kész ismeretanyag. Keveset tudunk, ezért van az, hogy még nem fektetünk túl nagy súlyt a szervezésre.*

Hoós László életét és gondolatait egy hónapja teljes egészében munkája foglalja le. „*Szabad*" óráiban is a szervezést tanulja. Főiskolai államvizsgájára készül. Ezért mondott le a titkári funkcióról is. Úgy érezte, három helyen nem tudna helyt állni.

— Életemnek KISZ-es szakaszára mindig egy kis nosztalgiával fogok visszaemlékezni — mondja.

Hoós Lászlóval szép, sikeres *csőgyári KISZ-alapszervezet ötlete, munkája nyomán bontakozott ki. Abban az időben volt a legerősebb az alapszervezet. A gyár fiataljainak kétharmad része volt a tagja.*

Aztán az első vezetőképző tábor következett, amit attól fogva minden nyáron megrendeztek.

Hoós László alig győzi sorolni munkájuk eredményeit. *Most, hogy három év után leköszönt a titkár, aki fellendítette az adócsőgyár mozgalmi életét, búcsúzóul és elismerésként aranykoszorús KISZ-jelvényt kapott a KISZ Központi Bizottságtól.*

Az új titkár: Szita Róbert

Szabatosan, nagyon átgondolt mondatokban, tömören, pontosan fogalmaz. Azaz fogalmazna, mert újra és újra félbeszakítja szavait mentegetőzve a „*nagy szavak*" miatt.

— Csak azt mondhatom: arra gondolok mindig, egyszer mi is leszünk öregek. Arra kell törekednünk, hogy majd az akkori fiatalok ne szidhassanak minket. Mi is a feladatunk? — kérdezi. *— Talán furcsán hangzik, de azt kell elérnünk, hogy a társadalom minőségibbé váljon.*

— Minőségibbé... — tűnődik a szón, aztán megerősíti: *— Igenis, minőségibbé, jobbá. Nem mondhatok mást akkor sem, ha ez a kijelentés fellengzősnek tűnik. A legegyszerűbb emberi törekvés: hogy mindig jobban kell csinálni, magasabb szinten folytatni, amit elkezdtek előttünk.*

Az arcára eső fény [illegible] továbblépni? Milyen módszerek, eszközök tehetik eredményesebbé a mzgalmi munkát?

— Nyolcvanöt tagot számlál most az alapszervezetünk. Mondom, most. Mert aztán jön a nyár, elindulnak a fiatalok. Ki pincérnek, ki autómosónak. Visszatartani őket mivel lehetne? Pénzzel? Kevés lenne erre minden pénz. Olyan közösséget kell kialakítani, amely fogva tartja, nem engedi ki az odatartozót. Hogy a fiatal valóban érezze, a munkahelyéhez tartozik. Nem lehet kiszakadni belőle. Én már kitaposott úton megyek tovább. Az elődöm, Hoós László sok eredményt ért el. Őt kell követnem a munkában, de valamit szeretnék hozzáadni saját magamból.

Szita Róbert és a KISZ-aktívák már eltervezték, hogy elsőként egy klubot kell létrehozni. Az egyik pincerakt[illegible]tárt szemelték ki erre a célra, s az üzem gazdasági vezetői mint mindig, ezúttal is segítőkésznek [illegible]

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 NOV 2 21
IZZÓ

Poppe Kornél
1021 képzőművész

Lámpatest a tetőtükrös izzókhoz

Képzőművész a világítástechnikában
Elképzelések a BNV-re

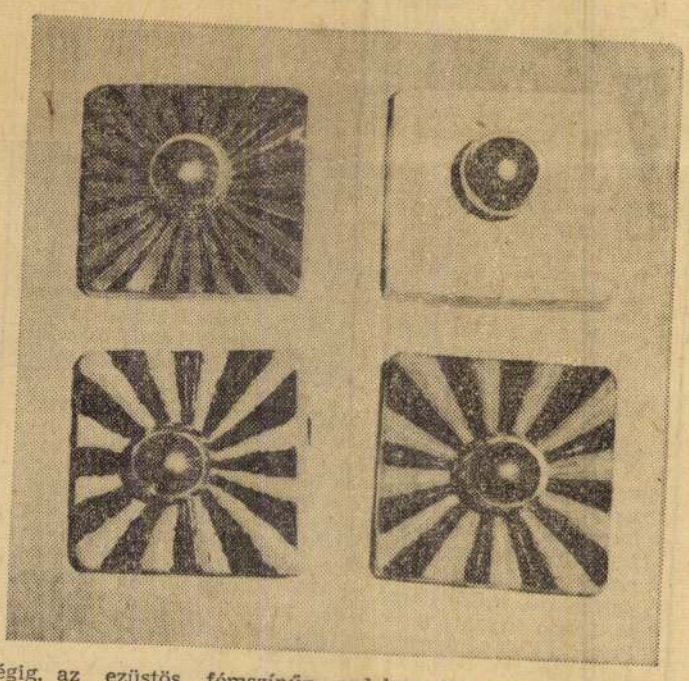

Már a BNV-n láthattunk egy érdekes kiállítási újdonságot, a Tungsram feliratú mobilt, amely művészi formában hívta fel a figyelmet a fény és a fényforrások esztétikai hatásaira. A mobilnak nevezett mozgó dekorációs eszközt sokan megcsodálták, a tavaszi kiállításon.

Tervezője fiatal képzőművész, *Poppe Kornél*. Foglalkozása szerint világítástechnikai szakember, aki a Világítástechnikai Állomáson dolgozik. 1960-ban végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. 1970 óta izzós.

Vajon most mivel foglalkozik a mobil tervezője? — ezzel a kérdéssel kerestük fel munkahelyén Poppe Kornélt.

— *Szeretnénk ötletesen bemutatni a legújabb izzós gyártmányokat! Nem elég gyártani egy új terméket — meg is kell vele ismertetni a vásárlókat, a felhasználókat. Mi az alkalmazás legelőnyösebb módjain, a felhasználás legdekoratívabb formáin kísérletezünk* — mondja a tervező.

A kis helyiségben — amely tulajdonképpen keveréke egy műhelynek, egy irodának és egy féligkész kirakatnak —, ezek a dekoratív formák már láthatóak.

A feladat jelenleg a legújabb izzós sztár, a tetőtükrös lámpa bemutatása. Az aranyfényű Tungsragold legelőnyösebb bemutatási lehetőségeit kutatják. Egyelőre még csak rajzpapírból készült el a makett, amely később sárgaréz lemezekből valósul meg. A sugarasan álló, sűrű sárgaréz lemezrózsa közepéből, mint egy aranyos gomb, emelkedik ki az impozáns Tungsragold.

— *Azért gondoltam sárgaréz lemezekre, mert ezekkel lehetne a legjobban visszaadni a Tungsragold arany fényét, érzékeltetni a szín melegét* — magyarázza *Poppe Kornél*.

A *„kirakatban"* háromféle megvalósításban, készen áll a *tetőtükrös lámpákat bemutató, modern kollekció.*

Alumíniumba fagyott hullámvonalakból áll maga a test, amelyen a fény és árnyék hullámzása jól érvényesül. Egy piros, egy fehér és egy fémszínű hullám közepén izzik a lámpa. Mind a három *„hullám"* másképp adja vissza a tetőtükrös izzók fényét. A pirosan a *„hullámvölgyben"* mély bordó az árnyék, a fehéren szürkés derengés vonul végig, az ezüstös fémszínűn mélyebb a fém csillogása.

— *A Tungsragoldnál és a tetőtükrös lámpáknál nagy lehetőséget ad a dekorációra a fény és az árnyék variációinak kihasználása, ezeket próbáltam itt alkalmazni* — mutatja a tervező.

A nagy külföldi cégek jól bevált gyakorlata, hogy izzóikhoz lámpatesteket konstruáltatnak. Kelendőbbek így lámpáik.

Nálunk is ilyen újfajta kísérletezések kezdődtek meg.

Poppe Kornél már tervezett korábban is lámpatestet. A kerámialaborral együttműködve, egy kerámialapokból összeállított lámpatestet tervezett, ugyancsak a tetőtükrös lámpák számára.

Az állomáson a világ számos világítástechnikai irányzatáról tudnak — a legjobb külföldi szaklapok sorakoznak az archívumban.

Tehetséges szakemberek dolgoznak itt, akiknek nemcsak modern elképzeléseik vannak, hanem állandóan bővítik is ismereteiket.

Debreczeni Gábor, az állomás vezetője, jelenleg Karlsruhéban végez különleges világítástechnikai tanulmányokat.

Az igények egyre nőnek a korszerű világítástechnika iránt. Ki gondol ma már a lakás mennyezetének közepéről alá függő opálbúrára? A modern kislakásokba való lámpatestek már kaphatók nálunk is, de még nagyobb választékra van szükség. *Az igények mindig a megvalósulás előtt járnak. Ezen a területen is érvényes ez: mindenki szebb, jobb, modernebb megvilágítást óhajt a lakásába, a munkahelyére, az utcára.*

Például a lakásokban, most kezd elterjedni az úgynevezett szabályozott világítási mód. Tirisztoros fényszabályozó a derengéstől a maximális fényerőig különböző fokozatokon szabályozza a szobák megvilágítási erősségét.

— *Tervezzük egy szobamodell felállítását* — mondja *Gács István*, aki hosszú évtizedeken át, mint az állomás vezetője, nemzetközi hírnevet vívott ki magának a világítástechnikában is. — *Ebben a diszletlakásban mutatnánk be a különféle megvilágítási módokat. Másképpen érvényesül a fény a sima, meszelt falon, egy csillogó tapétán, vagy egy érdes felületen. Más fényre van szükség a konyhában, az íróasztal felett és a pihenősarokban, vagy a tévénél. A megvilágítás funkciója szerint szeretnénk bemutatni a különböző lehetőségeket. És persze, azt is, hogy milyen izzók, fénycsövek alkalmasak egy-egy feladat megoldására a leghatásosabban.*

Poppe Kornél skicceket, elképzelt ábrákat mutat, a jövő évi tervek érlelődnek most. Ötlet pedig van elég. A nyers tervektől még hosszú az út a megvalósításig.

Meg kell találni a megfelelő anyagokat, amelyek esztétikusak, modernek és főleg kaphatóak.

Jelenleg két fiatal iparművész is igénybe veszi az állomás segítségét — jövőjükben nagy szerepet szánnak a lámpatestek modern formai kidolgozásának.

Szaporodnak körülöttünk az új házak, új otthonok. Egyre nagyobb az igény az esztétikus, hatásos megvilágításra, a korszerű világítótestek iránt egyre nő a kereslet. *Az Izzó a legmodernebb izzókat konstruálja* — mint például most a tetőtükrös lámpákat —, *amelyekhez korszerű, célszerű lámpatestek valók.*

— *A stílusos megoldásokat keresem, új és új ötletekkel próbálkozom* — mondja búcsúzóul *Poppe Kornél*.

Jövőre, a vásárokon, kiállításokon, már bizonyára találkozhatunk ezekkel a megvalósult elképzelésekkel, a fény modern alkalmazásával.

Hary Márta

Popper F.

Családiház Debrecenben. Tervezte: Popper Ferenc. Kivitelezők: Tóth és Sebestyén r.-t., Debrecen.

Familienhaus in Debrecen. Arch.: F. Popper.

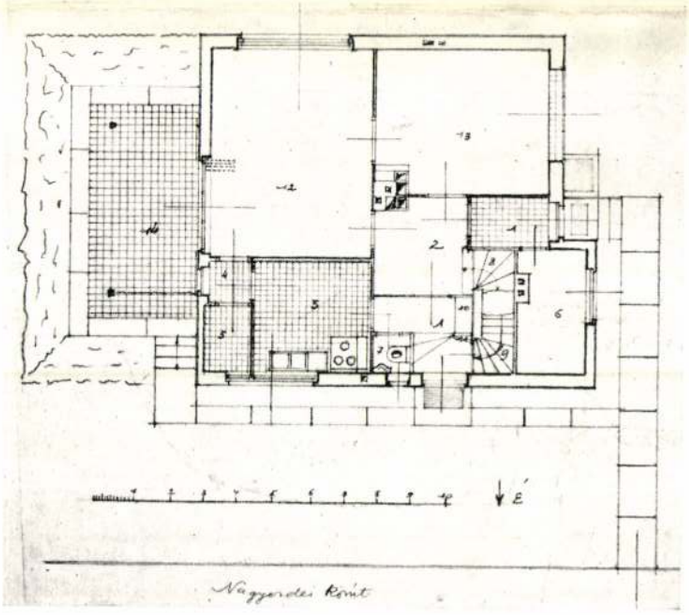

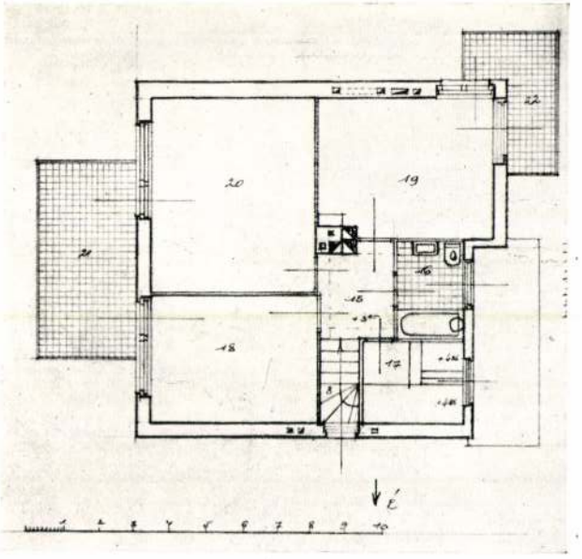

Alaprajzok.

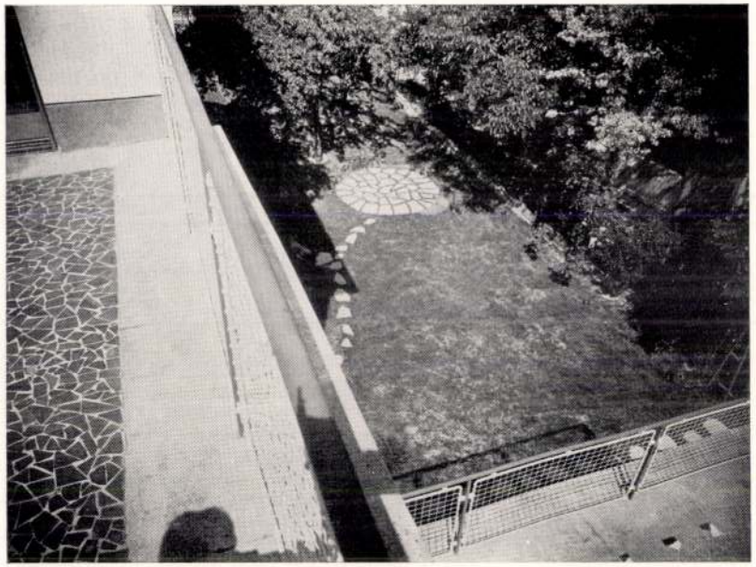

A berkenyeutcai ház részletei.

Foto: Máté Olga.

a felismeréshez jutna el, hogy a programm nem felel meg a kitűzött célnak, nem kénytelen jobb meggyőződése ellenére dolgozni, mert hiszen számíthat arra, hogy terve dacára eltérő elveinek figyelemre tarthat számot s ha az valóban értékes gondolatokat tartalmaz, megvásároltatik. A tapasztalat azt mutatja, hogy a tervkiállításokon épp e második csoport kelt különleges figyelmet s ismételten megtörtént, hogy a kiíró épp e tervek láttára felemelte a megvásárlások számát.

Lech Nemojewski (Warszawa).

A XIII. (római) nemzetközi építészkongresszusra beérkezett jelentésekből.

Szerkesztőség megjegyzése:

A magyar tervpályázatok ügyének rákfenéi mindenki előtt jól ismertek, talán nincsen építészmérnök, aki ne szenvedne azon károk alatt, amelyek minden egyes tervpályázat alkalmával bekövetkeznek. A Tér és Forma állandóan és ismételten foglalkozott e kérdéssel. Az 1934. évfolyamban 10 oldalon rendszeresen tárgyaltuk a kérdést — sajnos, senki sem szólott hozzá — bizonyára azért, mert a cikkünkben előadottak helytállóságát senki kétségbe nem vonta, vonhatta. Mindenesetre bizonyos és elvitathatatlan, hogy ez állapotok így nem maradhatnak s a javítás módját kell mindenáron keresnünk. Épp ezért igyekeztünk minél messzebbmenő bepillantást nyerni más országok tervpályázatainak ügyébe és a tudomásunkra jutottakat részletesen közre fogjuk adni. A legutóbbi argentinai tervpályázati helyzetről adott képet egy ottani kartársunk. Jelenleg reámutattunk a felette érdekes lengyel tervpályázati szabályzatra. A legközelebb az olasz viszonyokról fogunk szólni, majd pedig áttérünk az Északamerikai Egyesült-Államok tervpályázataira. *A szerkesztő.*

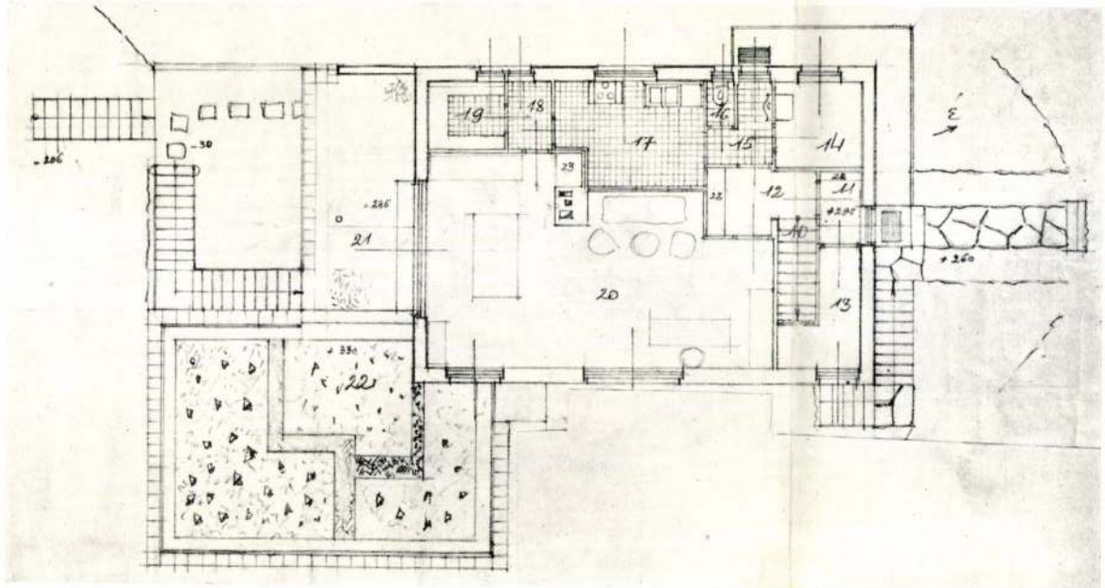

A berkenyeutcai ház alaprajzai.

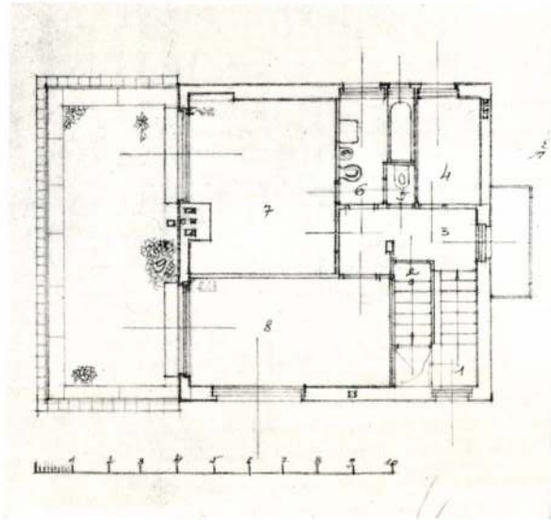

kat, ahol mint egy fellebbviteli bíróság előtt tárgyaltatnak. Ennek során a bírálat indokaival nem foglalkoznak, hanem csak megállapítják a felszólamlások helytállóságát, avagy helytelen mivoltát — első esetben a jury ismét összeül, s ha az is úgy találja, hogy tévedett, a díjazott terv vagy tervek disqualifikáltatnak. Ezután a nyilvánosság előtt felbontatnak a díjazott tervek borítékjai és ugyanakkor felolvastatik a vonatkozó bírálat, mint az esetleges felszólalás és a jury vonatkozó replikái.

Ily formán a tervpályázat a pályázók összességének, a jurynek és a kívülálló, a terveket mint a bírálóbizottságot felülbíráló és ellenőrző személyek együttműködésévé válik. Így a terveket 1. elbírálják a bírálótestületbeli építészek, 2. a bírálati döntést ellenőrizték azok, akik a kiállításon a bírálat hibáit keresték, 3. mint felsőbbfokon a központi tervpályázati hatóság. Ennélfogva a tervpályázat elveszti az eddigi, általában inkább sorsjáték jellegét.

Külön figyelmet érdemel a lengyel tervpályázati szabályzatnak az az intézkedése, amellyel újszerű, a kiíró által előre nem látott ötletek termelését kívánja lehetővé tenni és elősegíteni. A beérkezett tervek két csoportba osztatnak s így bíráltatnak el: az egyikben a kiíráshoz ragaszkodók foglalnak helyet, a másodikban azok, amelyek attól eltérő megoldásokat javasolnak. Így ha az építész tervezési munkája során ahhoz

Familienhaus in Budapest. Arch.: F. Popper.

A lengyel tervpályázati rendszer

A lengyel köztársaság építészeinek szövetsége, amely az ország összes építészeinek képviseletét alkotja, olyan tervpályázati szabályzatot dolgozott ki, amely tekintetbe veszi mindazokat a kérdéseket, amelyek az építészeti tervpályázatok szövevényes területén adódhatnak. A szabályzat abból a gondolatból indul ki, hogy a tervpályázat a legjobb módja új építészeti tehetségek felfedezésének, a legjobb útja egy bizonyos építészeti alkotás megteremtésére legrátermettebb építész kiválasztásának, — nevezetesen akkor, ha közpénzekből épülő objektumról van szó. A tervpályázatnak a tárgy legjobb ismeretében és legönzetlenebb módon való lebonyolítása biztosíthatja csak a kitűzött célt: a legmegfelelőbb építész megválasztását. Azonban ebben a leglényegesebb kérdések egyike a bírálók kiválasztása, mert a nem megfelelő jury a leghamisabb eredményekhez vezethet. A bírálók megválasztását épp ezért véleményünk szerint függetleníteni kell a napi hangulatoktól, a máról holnapra kialakuló érdekcsoportoktól. Épp ezért a lengyel tervpályázati szabályzat előírja az építészeti tervpályázatok bíráló és titkári (előadó) állandó testületének megalkotását. Ez a testület kétfokozatú választásokkal évente megújíttatik, a tagok hivatali ideje két év — tehát évente a tagok fele kicserélődik. A szövetség egyes csoportjai minden 30 taguk után egy bírálót jelölnek, ezek közül a választást a szövetség évi közgyűlése ejti meg, ez alkalommal választatnak meg a titkárok is. Ha már most magánszemély, avagy közhatóság pályázatot ír ki, a bírálótestületből választja ki a bírálókat, de oly módon, hogy ezeknek legyen többsége a juryben. A bíráló testület ily felállítása kitűnőnek bizonyult s kitűnt a rendszer előnye a véletlenek nyomán alakított jurykkel szemben, ahol is a pályázók többnyire a felfogások zürzavarosságának áldozataivá lettek. A rendszer annyira bevált, hogy ma az összes állami pályázatoknál ezt alkalmazzák. Amennyiben a bírálatok során visszásságok merülnének fel, úgy azt a bíráló testület összeállításának kell tulajdonítani — s ezen könnyű változtatni, mivel minden évben újra választják az érdekeltek s ekkor a meg nem felelő tagok kiesnek.

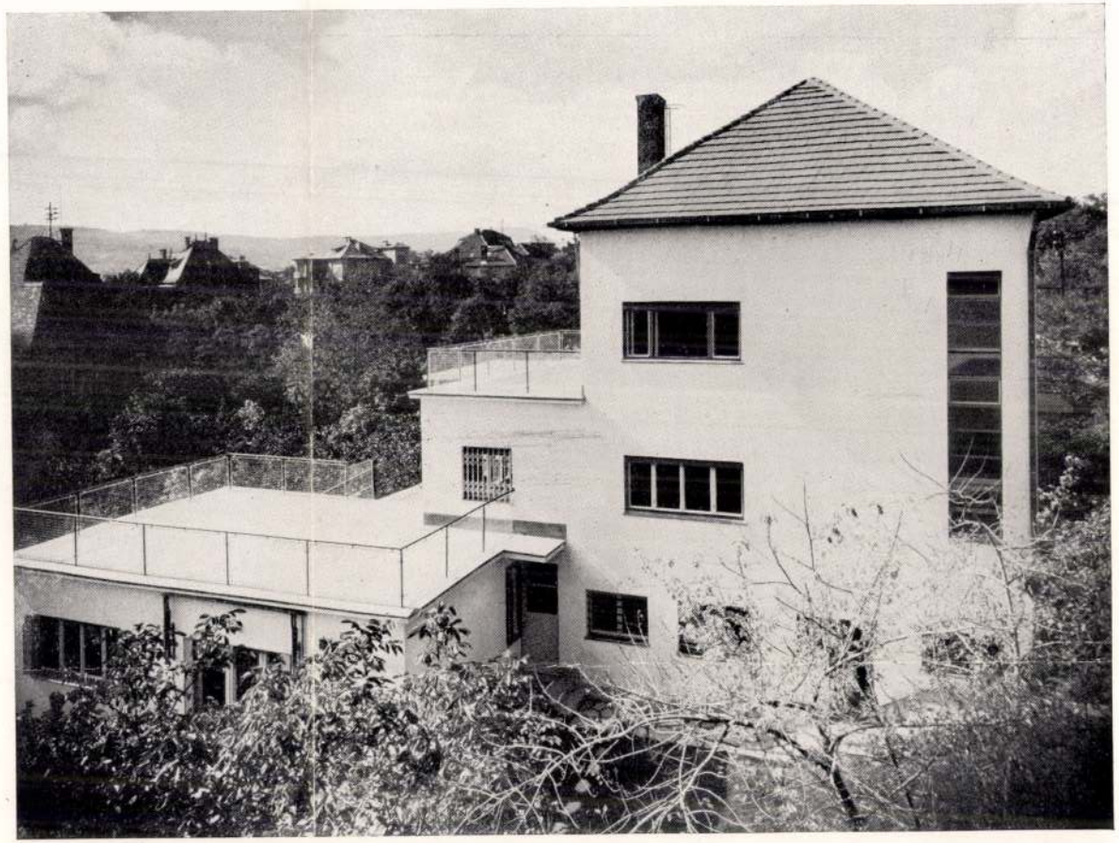

Családi ház Budapesten (Berkenye-utca). Tervezte: Popper Ferenc. Fotó: Máté Olga.

Ami már most a bírálat végrehajtását illeti, annak felépítése arra a tényre alapul, hogy tévedni emberi — tehát meg kell adni a módot a tévedések jóvátételére. Ezért a lengyel szabályzat a következő újszerű intézkedéseket tartalmazza:

A névaláírás és jelige nélkül beérkezett pályaműveket a tervpályázati titkár beérkezésük sorrendjében megszámozza s ezután a bírálóbizottság elvégzi munkáját s a még mindig névtelen terveket a díjazás feltüntetésével és a bírálati jegyzőkönyvvel együtt kiállítja. Egy meghatározott időn belül mindenkinek módjában áll a bírálat ellen felszólalni, kifogásokat tenni a bírálat formai részei ellen, megjelölni a tévedéseket, egy díjazott terv ellen kifogásokat tenni, avagy egy tervnek a bírálat során észre nem vett előnyeire reámutatni. E felszólamlások a titkárságnál vevény ellenében adandók be s az a tervpályázatok központi hatósága elé terjeszti azo-

Tér és Forma
1935. 12. 24.

Hogyan vehet részt Franciaország az európai újjáépítésben?

„A haza halála lett volna, ha tovább folytatjuk a harcot"

Genf, december 28.

(Az Esti Kurir tudósítójától.) A francia könyvkiadás az összeomlást követő hónapokban jóformán teljesen szünetelt. Most már ismét megjelennek új könyvek a francia könyvpiacon, természetesen sokkal *gyérebb számban, mint a háború előtt.* Az új könyvek szerzőinek legfontosabb témája

a háború és a francia tragédia.

Szépírók és katonai szakírók egyre bátrabban nyúlnak ehhez a kényes kérdéshez, amelynek sok részletét derítik fel ezek a hozzászólások és memoirok.

Most egy figyelemreméltó könyv hagyta el a sajtót. A könyv szerzője Georges *Fleury* francia alezredes, aki könyvében *a fegyverletétel okaival, Franciaország és Európa jövőjével foglalkozik.* A könyv címe: *Tanuljunk az elvesztett csatákból!* A szerző résztvett a világháborúban, többször megsebesült és számos kitüntetést szerzett.

Fleury alezredes jobboldali világnézete kiütközik a francia kormány cselekedeteinek megítélésében, de *érdekes megállapításai könyvét mindenki számára értékessé teszik.*

Fleury alezredes a francia kormány három nagy elhatározásával foglalkozik könyvében. Az első elhatározás következménye a fegyverszünet volt, a második az állam restaurálására vonatkozik a tekintélyuralom alapján, a harmadik pedig

a francia együttműködés kérdése

Európa újjáépítésében.

Megállapítja a szerző, hogy a kormány első elhatározása, *a fegyverszünet megkötése az ország érdekében szükséges lépés volt.* A fegyverszünetet többek között így indokolja a szerző:

— A vérontásnak és a rombolásnak határa van és ezt a határt a szív és az ész állapítja meg. Amikor eljutottunk ehhez a határvonalhoz,

magának a hazának a halálát és az egész fajnak öngyilkosságát kockáztatjuk, ha tovább folytatjuk a harcot.

A fegyverszünet megmentette a francia hadsereg maradványait a szétzülléstől

— A háború folytatása ezenkívül elkerülhetetlenül maga után vonta volna az egész ország megszállását. A szerző hangoztatja azt az álláspontját is, hogy az akkori körülmények között

lehetetlen lett volna folytatni a harcot,

miután a kontinentális *Franciaország* hadserege összeomlott.

Az állam újjáépítése

A második kérdéssel, az állam újjáépítésével foglalkozva a szerző az állam tekintélyének növelése mellett foglalt állást, hogy az államnak legyen ereje szükség esetén elhallgattatni az olyan irányzatokat, amelyek politikai vakságtól, önzéstől, vagy világnézeti doktrináktól vezérelve szembehelyezkednek a közérdek által megkövetelt intézkedésekkel.

Foglalkozik a szerző azzal a kérdéssel is,

hogyan vehet részt Franciaország az európai újjáépítésben.

Véleménye szerint a francia kormánynak ehhez az együttműködéshez való csatlakozása azt jelenti, hogy politikai realitás születik a szemünk előtt: Európa. A háború minden nappal — írja — növeli egy életképes Európának és egy észszerű békének az esélyeit.

A helyzet mérlegelése alapján Fleury alezredes arra a megállapításra jut, hogy az új francia kormány három nagy elhatározása bölcs és helyes volt és csak ezek a döntések tudják biztosítani Franciaország feltámadását.

Hogyan korlátozzák a személyszállító vonatok forgalmát?

A MÁV igazgatóságától nyert értesülés szerint december 29-én, vasárnap 0 órától kezdődően további intézkedésig a személyszállító vonatok mennyiségét forgalmi nehézségek miatt korlátozzák. Ettől az időponttól kezdve a budapesti távolsági forgalomban az egyes fővonalakon csak az alábbi vonatok fognak közlekedni:

Budapest—losonc—rozsnyói vonalon:

a Budapest Keleti pu.-ról 13.20-kor induló és ide 14.12-kor érkező losonc—rozsnyói gyorsvonat, valamint a Budapest Keleti pu.-ról 23.55-kor induló és ide 5.30-kor érkező személyvonatok.

Budapest—Miskolc—Kassa és munkácsi vonalon:

a Budapest Keleti pu.-ról 6.54-kor induló és ide 23.17-kor érkező kassai, illetve munkácsi és kőrösmezői gyorsvonatok, valamint a Budapest Keleti pu.-ról 23.38-kor induló és ide 5.40-kor érkező személyvonatok. A Budapest Keleti pu.-ról 14.10-kor induló és ide 11 órakor érkező miskolc—kassai gyorsvonat, mint Árpádgyorssínautóbusz közlekedik. A gyorssínautóbusz Budapest Keleti pu.-ról először december 30-án indul és ide először 31-én érkezik.

Budapest—debreceni vonalon:

Budapest-nyugati pu.-ról 12.50-kor és 20-kor indul személyvonat Debrecenbe, ellenirányban pedig Budapest-nyugati pu.-ra 5.32-kor és 21.10-kor érkezik személyvonat.

Budapest—kolozsvári vonalon:

Budapest-keleti pu.-ról 23.20-kor és 14.40-kor indul személyvonat Kolozsvárra, ellenirányban pedig Budapest-keleti pu.-ra 8.17-kor és 23.35-kor érkezik személyvonat.

Budapest—békéscsabai vonalon:

Budapest-keleti pu.-ról személyvonat indul 22-kor, ellenirányban Budapest-keleti pu.-ra érkezik személyvonat 5.28-kor.

Budapest—szegedi vonalon:

Budapest-nyugati pu.-ról 7.40-kor és 21.10-kor indul személyvonat Szegedre, ellenirányban pedig Budapest-nyugati pu.-ra 6.22-kor és 17.30-kor érkezik személyvonat.

Budapest—kelebiai vonalon:

Budapest nyugati pu.-ról 23.48-kor Budapest keleti pu.-ról 14.34 órakor gyorsvonat, Budapest keleti pu.-ról 18.22-kor indul személyvonat Kiskunhalasra, ellenirányban 6.16-kor érkezik gyorsvonat Budapest nyugati pályaudvarra, 14.58-kor gyorsvonat Budapest keleti pu.-ra, Kiskunhalasról 9.23-kor érkezik személyvonat Budapest keleti pu.-ra.

Budapest—újdombovár—gyékényesi, illetve pécsi vonalon:

Budapest keleti pu.-ról gyorsvonat indul 8.35-kor, személyvonat indul 13.27-kor, ellenirányban Budapest keleti pu.-ra gyorsvonat érkezik 20.48-kor, személyvonat 8-kor. December 30-tól, hétfőtől kezdve gyorssínautóbusz Pécsre indul Budapest keleti pu.-ról 18.50-kor, ellenirányban a gyorssínautóbusz érkezik Budapest keleti pu.-ra 10-kor.

Budapest—nagykanizsai vonalon:

Budapest déli pu.-ról gyorsvonat indul 7.20-kor, személyvonat 13.50-kor, ellenirányban Budapest déli pu.-ra gyorsvonat érkezik 23.22-kor, személyvonat érkezik 6.55-kor.

Budapest—tapolcai vonalon:

Budapest déli pu.-ról személyvonat indul 7.40-kor és 16.33-kor, ellenirányban Budapest déli pu.-ra személyvonat érkezik 9.05-kor és 19.30-kor. Vasár- és ünnepnapokon 1941 január 1-től Tapolcára sebessínautobusz indul Budapest Keleti pu.-ról 8.40-kor, ellenirányban Budapest Keleti pu.-ra érkezik 21.25-kor.

Budapest—Győr—Hegyeshalom, illetve szombathelyi vonalon:

Budapest keleti p. u.-ról személyvonat indul 20 órakor és 7.45-kor, ellenirányban Budapest keleti p. u.-ra személyvonat érkezik 5.40-kor és 17.12-kor. *Szombathelyre Székesfehérvár — Celldömölkön* át december 30-tól, hétfőtől kezdve gyorssínautóbusz indul Budapest keleti p. u.-ról 6.16-kor, ellenirányban a gyorssínautobusz Budapest keleti p. u.-ra érkezik 9.32-kor.

Budapest—érsekújvár—szenci vonalon:

Budapest nyugati p. u.-ról személyvonat indul 7.20-kor és 23 órakor, ellenirányban Budapest nyugati p. u.-ra személyvonat érkezik 6.16-kor és 17.20 órakor.

A többi vonalakon a felsorolt vonatok csatlakozó vonatai közlekednek.

A gyorssínautobusz-vonatok csak teljesáru 2. osztályú gyorsvonati menetjeggyel vehetők igénybe.

A helyi vonatok közlekedésére, valamint a vonatok részletes közlekedési adataira nézve az állomásokon kifüggesztett hirdetményekből nyerhet tájékoztatást az utazóközönség. *(MTO.)*

— **Szilveszter-est a Fészekben.** A Fészek Művészek Klubja nagyszabású vidám Szilveszter estét rendez kiváló művészek közreműködésével és hajnalig tartó tánccal egybekötve. Estélyi ruha kötelező. Jegyeket a tagok és vendégek részére a Fészek titkársága szolgáltatja ki.

— **Orvosi hír.** *Dinner* Ottó dr. kórházi sebészalorvos ismét rendel. Szabolcs-utca 38. Tel.: 29-09-60.

Dr. *Horovitz* Béla bel-idegorvos rendelését ismét megkezdte. VII, Károly király-út 15. Tel.: 42-33-90.

— **Bajtársi találkozó.** A cs. és kir. *székesfehérvári Hindenburg* 69-es gy. ezred altisztjei és legénysége bajtársi találkozót tart 31-én este 8 órai kezdettel, az V. ker. tűzharcosok nagytermében Visegrádi-u. 3. sz. alatt. Akik még címüket eddig nem közölték, haladéktalanul jelentsék be *Halás* István bajtársnak, V., Wurm-u. 3, IV., 16.

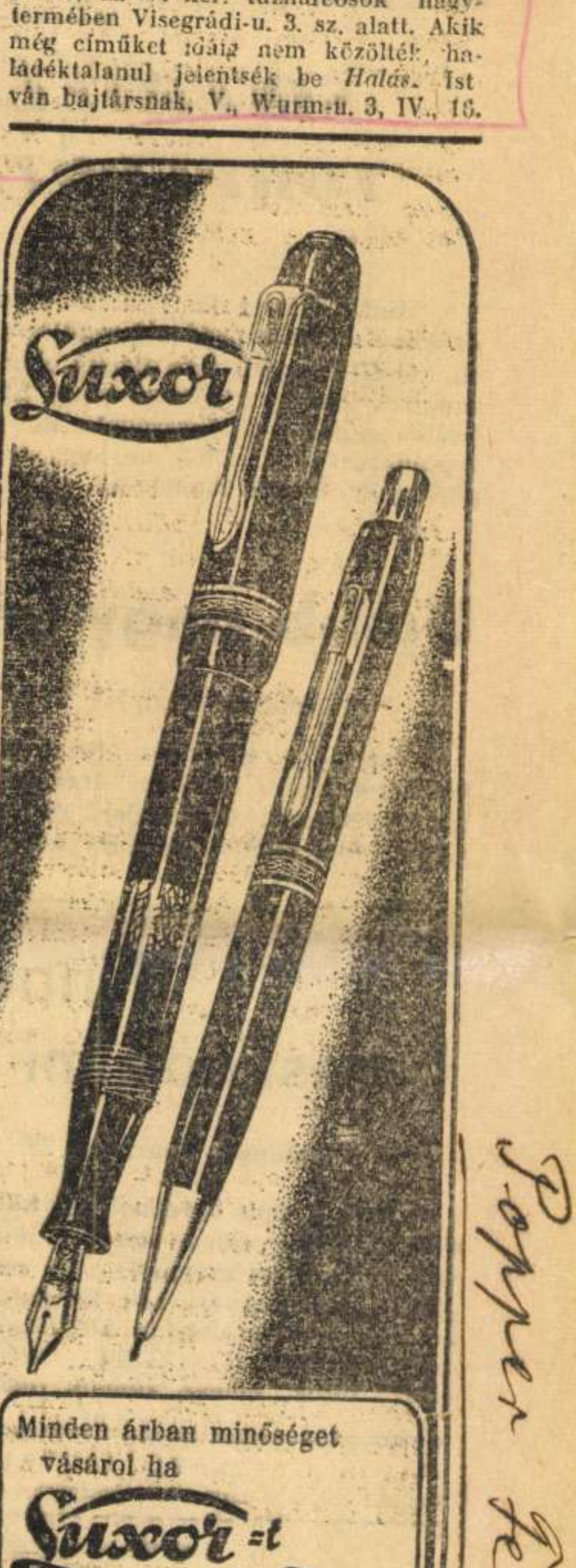

Minden árban minőséget vásárol ha Saxon-t vesz!

KISHIRDETÉS

10 MILLIMÉTER ÁRA 3P ★ ÁLLÁS—OKTATÁS 1.50 P

SVÁBHEGYI Majestic. Komfort. Kis Majestic. 8-em. luxuspenzió a Fogaskerekűnél

Az üdülők paradicsoma. Legn. komfort. Fürdőszobás, erkélyes lakosztályok. Hideg-meleg folyóvíz. Tündéri kilátás. Diétás konyha. Árak P 8-tól. Telefon: 165—418 v. 165—286.

MÁRY luxus melltartó A NŐ IDEÁLJA! MINDENÜTT KAPHATÓ!

„OLLA" GUMICIKKEK KIVÁLÓAK

Nagy gyárhelyiség világos és pincehelyiségek azonnal kiadók. VIII., NÉMET-UTCA 23.

Magas színvonal az új modellekben Ferda Mányinál

HASZNÁLT férfi-, női ruhákért

Törött fogsorát

Használt férfi-, női és egyenruhákért szenzációs árat

Összecsukóságyak

HASZNÁLT férfiruhát, katonaruhát magas áron vesz WERTHEIMER, Teréz-krt 29. I. TELEFON: 126-727

IRÓGÉP karbantartás és javítás HUNGÁRIA írógépvállalat, PETERFFY SÁNDOR-U. 17. Telefon: 424—229

VILLA Gellérthegyen, parkban, 4+2 szobás, összkomf., luxuslak, alkalmi áron eladó. Dr. Hegyi. Telefon: 139—683

Angol-amerikai kiejtésű izr. mester, különös gyakorlattal, órákat ad. Tel.: 338—700

EGY PENGŐTŐL márkás porcellán, dísztárgy

D.K.W. autót vennék. 421—016

Főkönyvelő

Vennék családi villát

Kombinált szoba

10 pengőért tanítok

Taxigépirás

Német-francia

FIAT 1100 TYP.

SZŐNYEG

RÉGI levelezést

Hetvenéves öreg

Pénzt ád a házhoz

Nincs több hideg lakása

BÚTORT

Paplanokat

Füstölt LIBAMELL

HÁZ

MÁK bélyegüzlet Múzeum-körút 2. Tel.: 143-048.

Vétel, eladás, csere

SZŐNYEGEIT lakásán is, művészien MEGJAVÍTOM. POLLÁKNÉ, VII. Sajó utca 2. II. em. 19.

RÁDIÓJÁT

Üzlethelyiséget

Vásároljon a forrásnál! MUSICA

Tánc és tea öltönyök EDELMANN Kammermayer Károly-u. 3.

Szilveszterre kölcsönbe SZÉKEK, ASZTALOK

FOTOKÓPIA FÉNYMÁSOLÁS Grafotyp MŰSZAKI NYOMDA NYUGATINÁL KÁDÁR U. 6 TEL 113-901

Használt bútor. Bútormagazin, Mária-u. 48

KERESZTÉLY ZONGORA TERME. Családja sohasem érheti!

Világmárka Primeros ARANY

Márton és Szász BÁLVÁNY-UTCA 3.

Ne kísérletezzen

LYRA

RUHA sportmellény bőrkabát esőkabát legolcsóbban

Renczes hajfestőmester Csengery-u. 84. T. 326-008

A hajfestés, tartóshullámosítás most éli fénykorát

Hirdessen az ESTI KURIR-ban

Popper Ferenc

Olasz hivatalos jelentés:

Valahol Olaszországban, dec. 28.

(Stefani) **Az olasz főhadiszállás 204. közleménye:**

A kirenaikai határvidéken, Bardia körül tüzérségi tűz. A légierővel együttműködésben folytatott hadműveletek során egyik gyors hadoszlopunk elpusztított egy ellenséges gépesített osztagot, amelynek legénységét foglyulejtette. Egyik hajóegységünk a partok mentén tűz alá vett ellenséges páncélos-osztagokat, szétszórta embereiket és elhallgattatta a gépesített tüzérséget.

Bombavető repülőgépeink pénteken egész nap és éjszaka sikeresen támadták az ellenség előretolt támaszpontjait és gépjárműveit. Vadászaink heves harcokat folytattak ellenséges vadászgépekkel.

Egyik repülőgépünk torpedóval eltalált és elsüllyesztett a Földközi-tengeren egy ötezer tonnás gőzöst. Összesen három ellenséges vadászrepülőgépet lőttünk le. Egy olasz bombavető-gép nem tért vissza támaszpontjára.

A görög harctéren erélyes ellenállással visszaverték az ellenséges támadásokat; több foglyot ejtettünk és harckocsikat zsákmányoltunk. Bombavető- és vadász-alakulataink csapatokat, katonai berendezéseket és országúti csomópontokat támadtak. A Preveza ellenséges tengerészeti támaszpont ellen intézett támadás során a kikötőben horgonyzó több gőzöst találtak el. Az Atlanti-óceánról egyik tengeralattjárónk nem tért vissza.

Kelet-Afrikából nincs említésreméltó jelentenivaló. *(MTI.)*

A NÉMET—ROMÁN KAPCSOLATOK

Bukarest, december 28.

(Német Tavirati Iroda.) **A Buna Vestire, a legionárius mozgalom hivatalos lapja, feltűnő helyen áttekintést nyújt a román és a német nép kapcsolatairól és a többi között a következőket írja: A román nép történelmének dicsőséges idejében mindig együtt haladt a német néppel.**

A románok és a németek kapcsolataihoz a történelem folyamán nem hasonlíthatók a román népnek Angliához és Franciaországhoz fűződő kapcsolatai. Ezért — fejezi be cikkét a lap — hasonlítsa össze mindenki ezeket a kapcsolatokat és mondjon ítéletet. *(MTI.)*

Japán tárgyalásai Holland-Indiával a petróleumszállítások ügyében

Batávia, december 28.

(KH) A japán és hollandindiai kereskedelmi tárgyalásokban a legfontosabb szerepet **a Japán felé irányuló holland petróleumkivitel játssza.** *Saito* volt japán főkonzul az ujságírók előtt kijelentette, hogy Tokióban *nincsenek megelégedve* az összel kötött megegyezéssel.

Ugyanis a holland illetékes körök **állást foglalnak minden olyan japán törekvéssel szemben, amely a petróleumkivitel fokozását célozza.** A Batáviában tárgyaló japán kereskedelmi küldöttség főleg arra törekszik, hogy az összel kötött megállapodás *két pontját* megváltoztassa, illetve semlegesítse. E két pont közül az egyik az, amely Japánt arra kötelezi, hogy a **Holland-Indiában vásárolt petróleumot saját hajóin köteles elszállítani, a másik pont pedig kimondja, hogy a japánok a vásárolt petróleumot dollárban** kötelesek kifizetni.

SIKERTELEN ANGOL TORPEDÓTÁMADÁSOK

Berlin, december 28.

Mint a Német Távirati Iroda értesül, december 27-én a kora délutáni órákban angol torpedóvető repülőgépek sikertelen támadást hajtottak végre az Északi-tengeren lévő német előőrsnaszádok ellen. A támadás során a németek lelőttek két angol gépet. Kis idő multán hasonló támadásra indultak az angol repülőnaszádok, de megint csak sikertelenül. Egy angol repülőnaszádot lelőttek, úgyhogy az angol légi haderőnek három repülőgépébe kerültek e támadások. *(MTI)*

Újabb nagy áradás Tráciában

Istanbul, december 28.

(Német Távirati Iroda.) **Szmirna vidékéről újabb hatalmas áradásokat jelentenek. A Meander és a Gediz folyó kiöntött és nagy károkat okozott a mezőgazdaságban. Pergamonban 37 ház összeomlott. Tráciában is nagy területek kerültek víz alá. Istanbul és Drinápoly között megszakadt a vasuti összeköttetés.** *(MTI.)*

Finnország kereskedelmi megállapodásai

Helsinki, december 28.

(KH.) **A finn kereskedelmi küldöttség, amely kilenc európai államot keresett fel szerződéskötés céljából, pénteken érkezett Helsinkibe. Ez a kereskedelmi küldöttség megállapodásokat kötött svéd, olasz, török, bolgár, román, jugoszláv, magyar és a szlovák kormánnyal. Hét államal árucserekereskedelmi szerződést irtak alá. Jugoszláviával és Szlovákiával a legnagyobb kedvezmény alapján kötötték meg szerződésüket. Ezek a megállapodások azonban csak a finn parlament hozzájárulása után lépnek életbe.**

KIADJA A LIBERTAS IRODALMI ÉS LAPKIADÓ VÁLLALAT K. F. T.
Hozzánk beküldött kéziratokat, okmányokat nem őrzünk meg, azokért felelősséget nem vállalunk

Felelős szerkesztő: LOVÁSZY MÁRTON
Szerkesztő: DR. RÁTKAI KÁROLY
Felelős kiadó: DROZDY GYŐZŐ vezérigazgató

Hungária Hirlapnyomda R. T., Budapest, V. ker., Vilmos császár-út 24.
Felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató ○ Nyomatott a szomdászat 800-ik évében.

A TŐZSDÉK

TERMÉNYTŐZSDE

Arra való tekintettel, hogy január elején a búza ára ismét emelkedik, a búzakínálat ma egész mérsékelt volt. Ugyanez vonatkozik a rozsra, árpára és zabra is.

A kiváló minőségű sörárpából kínáltak néhány tételt a Kisalföld vidékéről a jelenleg érvényben lévő 26.60 pesti paritásos ár mellett, de üzlet nem jött létre

Egyébként a december végéig érvényes árak: búza 23.70, rozs 19.70, zab 22.05, szemeskukorica 17.60 pengő. A magpiacon emelkedett a fehérköles és a csillagfürt ára. A fehérköles 50—52, vörös 49—51 csillagfürt 30—31 pengő.

ÉRTÉKTŐZSDE

A részvénypiacon eleinte ma is egyenlőtlen volt az irányzat, mert hol lebonyolításokat, hol pedig fedezővásárlásokat teljesítettek.

Az üzletidő második felében a lebonyolító műveletek száma volt túlsúlyban — megint csak elsősorban azoknál a papíroknál, melyeknek ára a mult héten emelkedett. Ennek következtében a Nemzeti Bank 1, Dreher 2, Délcukor 3.5 pengős áremelkedésével szemben *olcsóbbodott* többek közt a Bauxit, Salgó, Rima, Georgia 1.5, Kőszén 3.5, Acél 2, Trust 1.75, Magyar cukor és Gumi 3.75, Izzó 9, Vasútforgalmi, Győri textil 1—1 pengővel.

A fixpiacon az 1914-esnél 2.25 pont volt az olcsóbbodás, a hadikölcsönök 1 fillérrel javultak, a bankrészvények alig változtak.

A mai hivatalos árfolyamok

	Előző napi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Nemzeti B.	202.—	203	203.—
I. M. Bizt.	440.—	—	440.—
Foncière	42.—	—	42.5
Concordia	3.2	—	3.20
I. Bp. g. mal.	—	15	15.—
Hungária	—	—	35.—
Bauxit	203.—	196—203	202.5
Beocsini	14.5	14.5—15	14.5
Borsodi sz.	12.8	12.3—12.5	12.75
Kohó	22.5	—	21.5
Aszfalt	6.—	5.95	5.95
Kőszén	403.5	395.5—402	400.—
Nagybát.	45.5	45—45.25	45.—
Salgó	42.1	40—41.35	40.7
Urikányi	32.—	32—32.5	32.—
Fővárosi	2.75	—	2.75
Franklin	6.5	—	6.5
Globus	14.75	14.5	14.75
Pallas	6.—	—	6.—
Rigler	—	—	48.—
Fegyver	42.—	41.5—42.5	42.—
Ganz	20.—	19.25—20	19.8
Acél	46.—	—	44.—
M. vagón	37.—	—	36.5
Rima	95.5	93—95.25	94.—
Schuller	26.5	—	30.—
Nasici	67.—	66.5—67.5	67.5
Levante	0.55	0.55	0.55
Nova	20.5	20	19.75
Trust	53.1	51—51.75	51.25
Államvasút	8.—	—	8.—
Délcukor	98.5	101.5—103	102.—
M. cukor	107.75	103—105.5	104.—
Georgia	27.75	25.75—26.5	26.—
Izzó	139.—	130	139.—
Dreher-H.	165.—	167	167.—
Gschwindt	1050.—	—	1020.—
Mezőgazd.	58.—	—	58.—
Pannónia-s.	17.—	—	17.—
Hungária-sz.	—	—	500.—
Royal	—	—	101.—
Győri textil	53.—	—	52.—
M. kender	16.75	17	17.—
Pamutipar	39.—	39—39.5	39.4
Sz. kender	67.—	—	67.—
Chinoin	18.5	20	19.5
Flóra	—	22	22.—
Szikra	192.—	192	192.—
Gumi	60.5	56—57	57.—
Vasúti forg.	22.5	21—21.5	21.5
Telefon	9.5	—	9.5

Államadósság, kötvények, záloglevelek:
1940. évi pjtegy 100 (100), I—V. hadkiölcsön 6% 0.24 (0.24), VI—VII. 0.20 (0.20), VIII. 5.5% 0.16 (0.16), 1914. évi fővárosi kötvény 4.5% 347 (347), 1927. évi 6% 107.25—108 (107), MOKTÁR B) dollár ar. zl. — (108), MOKTÁR A) font ar. zl. — (108).

A magyar népi építészet

Érdekes előadást tartott a magyar népi építészetről *Popper* Ferenc építészmérnök a Magyar Építőművészek Egyesületében. Ez az építészet oly kevéssé szerepel a köztudatban, hogy egészében véve névtelen mesterek néphagyományának tekinthető. Gazdag nemzetközi összehasonlító anyag bemutatása után arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy a magyar építészeti hagyomány jellegét kevés barokkhatás mellett főként a klasszicizmus adja meg.

— **Halálozás.** Dr. *Klein* Károly és neje, *Patakí* Cecilia megtört szívvel közlik, hogy gyermekük, *Klein* Gabriella temetése e hó 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztúri ker. temetőben.

A török kormány önköltségi áron lefoglalhat minden árut

Ankara, december 28.

(KH) Az a teljhatalom, amelyet a török törvényhozástól kapott legutóbb a kormány, igen messzemenő jogokat biztosít a török állami ügyek vezetésében. Lehetővé teszi, hogy mélyen belenyúljanak a gazdasági életbe.

A kormánynak a jövőben joga lesz minden olyan árut, amely akár a hadsereg, akár a lakosság részére szükséges, **önköltségi áron lefoglalja.**

Joga van továbbá a bányák, ipari vállalatok *üzemének átvételére,* amennyiben ezek teljesítőképessége nem kielégítő. Természetesen a bányák és iparvállalatok tulajdonosait kártalanítják. Ezenkívül jogot kapott arra a kormány, hogy **a munkanapot három órával meghosszabbítsa,** az áruk minőségét és árát meghatározza és a magánszállításokat korlátozza és a szállítóeszközöket összevásárolja.

Ideiglenes német—török kereskedelmi szerződés

Konstantinápoly, december 28.

(KH.) **1939 július eleje óta most íriák alá a harmadik török—német időleges kereskedelmi egyezményt. A jelenlegi szerződés értelmében 7 millió törökfont értékű árut cserélnek majd ki. A törökök főleg dohányt és déligyümölcsöt szállítanak, Németország pedig gyógyszereket.**

— Újévre Cyklamen hölgyeknek, Kosztelitz Lavendula uraknak.

Még mindig nem tisztázódott a politikai helyzet Vichyben

Vichy, december 28.

(NST.) A politikai helyzet Vichyben még mindig nem tisztázódott s a kívülálló megfigyelő nem tudja, mi történik a politikai kulisszák mögött.

A miniszterek lázas tevékenységet fejtenek ki, a kormány tagjai ide-odautazgatnak s állandóan úton van Páris és Vichy között De Brinon nagykövet is.

Mindez természetesen a legkülönbözőbb híresztelésekre ad alkalmat anélkül, hogy a nagyközönség tudhatná, mi igaz az egymásnak igen gyakran ellentmondó találgatásokból. A francia lapok semmit sem irnak a kulisszák mögött lezajló eseményekről, s ami a különböző kombinációkból közismertté válik, azt a francia közönség többnyire csak a svájci lapokból tudja meg.

Frossart volt miniszter, a *Mot d'Ordre* szombati számában panaszkodik is a sajtó megbénítása miatt és azt követeli, hogy **tájékoztassák jobban a nagyközönséget, egyúttal pedig engedjék meg a lapoknak a helyzet megvitatását is.**

A legújabb találgatások központjában az az elenőrizhetetlen hír áll, hogy Pétain tábornagy, aki pénteken több óra hosszat tárgyalt Darlan tengernaggyal, a tengernagy közvetítésével üzenetet küldött Hitler kancellárnak. A francia sajtó természetesen erről az állítólagos üzenetről sem ír.

Pétain és Darlan pénteki tárgyalásait követően további sorozatos megbeszélések voltak Darlan tengernagy és a kormány számos tagja között.

Darlanról azt beszélik, hogy amikor legutóbb Pétain tábornagy képviseletében Párisban járt és résztvett a reichstadti herceg koporsójának átszállításán, érintkezésbe lépett a német megszálló hatóságokkal és sikerült kedvező légkört teremtenie a további német—francia tárgyalások számára.

Több órát késett az Orient-expressz *a hatalmas hóviharok miatt*

Bukarest, december 28.

(MTI.) **Románia különböző részein hatalmas hóviharok dühöngenek. Tulcea megyében több ember megfagyott. Dolj megyében a hóviharok és a hatalmas havazás következtében szünetel a forgalom. A Jugoszláviából érkező Orient-expressz több mint hatórás késéssel futott be Temesvárra. A buzeui hegyekben egy lavina eltemetett három munkást. Egy munkás holttestét sikerült megtalálni, a másik kettőét azonban még nem.**

Kizárások a Vasgárda brassói csoportjában

Bukarest, december 28.

(Magyar Távirati Iroda.) **A vasgárda központi szervezete bizonytalan időre kizárta a vasgárda brassói csoportjának négy tagját. A kizárásnak az volt az oka, hogy a négy vasgdárdista a vasgárda szellemével össze nem egyeztethető magatartást tanusított.**

Bukarest, december 28.

(Magyar Távirati Iroda.) A román munkaügyi minisztérium rendelete értelmében a jövőben nem lehet zsidó tanoncokat szegődtetni. A november 6-a után történt szegődtetések érvénytelenek.

Bukarest, december 28.

(Magyar Távirati Iroda.) **December 30-ától kezdve a malmokban és raktárakban eladott fehér liszt kilóját 27.50 lelben állapították meg. Az úgynevezett népliszt kilója ugyancsak malmokban vagy raktárakban eladva, 14 lei lesz. December 30-ától 800 grammos népkenyeret hoznak forgalomba. A népkenyér ára darabonként 12 lei lesz és csak a sütést követő napon szabad forgalomba hozni. Friss kenyér forgalombahozása december 30, után tilos.**

Pehkonen a dezignált finn miniszterelnök

Helsinki, december 28.

(NST) **Ryti finn köztársasági elnök kihallgatáson fogadta Tulu Pehkonent, a finn közigazgatási bíróság elnökét, akit a finn fővárosba hivtak. Az államelnök Pehkonent bízta meg az új kormány megalakításával.**

KIS HIRDETÉS — NAGY SIKER

POPPE Kamil

Németh Lajos halálára

Alig jelent meg 60. születésnapjára egy nagyon tartalmas kötet, amelyben személyiségét méltathattam, s jó egészséget kívánhattam neki új terveinek megvalósításához, és máris a temetése alkalmából kell megemlékeznem róla. Szivet facsaróan fájdalmas feladat. Negyvenkét esztendeje ismertük egymást, s lettünk nagyon jó barátok. Megbonthatatlan kapcsolatban voltunk, állandó párbeszédben, gyakori találkozásokkal, amelyeken vitánk is akadt szép számmal, ámde anélkül, hogy barátságunkra és kölcsönös bizalmunkra valaha is árnyék vetődött volna.

Tudom, ugyanezt nagyon sokan elmondhatják a barátai közül. Mert Németh Lajos a szónak legkomolyabb értelmében jó volt, mások megsegítésére örökké készen álló, nagyvonalú ember, kiváló tanár, jó vitákra képes tudós, akinek jellemétől nagyon idegen volt a kicsinyes ellenségeskedés, a klikkszellem. Az ilyesminek mindig fölébe kerekedett, mégpedig nem a közöny vagy elvtelenség okán, hanem mert szuverén egyéniség, és a maga útját járó tudós volt, aki végezte a maga dolgát fáradhatatlanul és pályájáról semmi és senki el nem téríthette. Széles körű érdeklődésének, az övétől eltérő gondolkodás iránti türelmének köszönhette, hogy oly sokan szerették. Minden olyan kísérlet mellé odaállt, amely mögött megérezte a tehetséget.

Pályánk egyébként együtt indult, egy időben voltunk aspiránsok, majd egyformán nyomorogtunk és dolgoztunk erőnk szerint. Néhány éve az ELTE művészettörténeti tanszékének vezetőjeként oszthatta meg nagy tudását és tapasztalatát a fiatalabbakkal, akiknek ő már hosszabb ideje a szakma „nagy öregjei" közé tartozott. Tavaly végre a Magyar Tudományos Akadémia is tagjai sorába választotta, az idén pedig átvehette az ugyancsak régen megérdemelt Széchenyi Díjat. Úgy látszott, hogy a magyar tudományos és művészeti élet általános elismerését lassan követő hivatalos megbecsülés még nem késett el, új erőt adhat neki egyetemi oktatói és tudományos kutatói munkájához. A kegyetlen betegség azonban keresztülhúzta minden számításunkat.

Nagy formátumú tudós, pedagógus és művészetkritikus volt, sok-sok tehetséges művész értő elemzője, önzetlen segítője, vagy éppen felfedezője. Hatalmas életművéből bizonyosan Csontváry-könyve tette országosan és nemzetközileg is híressé a nevét. Ám sok más írása is nemzedékeket fog még tanítani és gyönyörködtetni.

Németh Lajos már hosszú ideje a magyar művészettörténeti és művészetkritikai életnek jóformán a lelke volt, iskolája pedig mesteriskola. Egész tevékenységét még sokan fogják alaposabban is méltatni, életvidám, derűs és kedves, mindent megbocsátó egyéniségét pedig senki, aki igazán ismerte, soha el nem felejtheti.

Betölthetetlen űrt hagyott maga után a szakmájában és barátai szívében egyaránt. Testvérünket búcsúztatjuk s temetjük ma, 15 órakor a Farkasréti temetőben.

Tőkei Ferenc

Az első klarinétos

HORVÁTH LÁSZLÓ BESZÉL AZ ÉLETÉRŐL

Kőszegen születtem, zenészcsaládból. Öt év hegedűtanulás után kezdtem klarinétozni, édesapám volt a tanárom. A Zeneművészeti Szakközépiskolát Győrben végeztem.

I. Út az ÁHZ-ba

1964-ben felvettek a Zeneakadémiára. Egy évvel később indultam a Budapesti Nemzetközi Klarinétversenyen. Én voltam a legfiatalabb. Bekerültem a döntőbe, és végül hatodik lettem. Ennek köszönhettem, hogy a Magyar Állami Hangversenyzenekar felvett ösztöndíjasnak. Főiskoláséveimben valójában a zenekari munkát tanultam. Csak egy hangszerem volt, ezért gyakran kellett transzponálnom. Szaxofonoztam is. Egyszóval mindent elvégeztem, amire szükség volt. Aztán, mikor 1968-ban próbajátékot hirdettek az első klarinétos posztjára, én is megpályáztam.

II. A verseny

Az utolsó főiskolai év elején behívattak a tanulmányi osztályra és megkérdezték, beszélek-e franciául. Mondtam, hogy sajnos nem. Aztán az ajtóból visszafordultam és közöltem, hogy megtanulok. Így engem küldtek ki ösztöndíjasnak a párizsi Conservatoire-ba. Tudtam: ezt az évet arra kell felhasználnom, hogy bepótoljam mindazt, amit elmulasztottam a hangszeres gyakorlásban. 1970-ben újból versenyt rendeztek Budapesten, és én úgy gondoltam, feltétlenül indulnom kell, hiszen ilyen lehetősége nemigen volt még senkinek: nyolc hónapot gyakorolhat háborítatlanul. Megjöttem Párizsból — és nyertem.

III. A szólista és tanár

Az első díjnak köszönhetően rendszeresen felkértek szólistának. A rádió és a Filharmónia sokat foglalkoztatott. Az ÁHZ nagyon sok munkát adott — huszonhat év alatt Dél-Amerikát és Afrikát kivéve mindenütt jártunk —, de azért jutott időm egyéni fellépésekre.

Mindig szerettem megtanulni a különlegességeket is. Talán nem szerénytelenség, ha azt állítom: eljátszottam az egész klarinétrepertoárt.

Mindezek mellett öt évig tanítottam a Debreceni Zeneművészeti Főiskolán. 1980-tól pedig a Budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában oktatok.

IV. Lemezek

Az első lemezem kilenc évvel az első díj után jelent csak meg a Hungarotonnál. Még azt is kikötötték, hogy a Mozart előtti korszak zenéjéből állítsam össze a programot. Először megijedtem, hiszen Mozartnál lett nagykorú a hangszer, ő írta az első igazán jelentős klarinétműveket. A lemez — Molter, Johann és Carl Stamitz egy-egy versenyműve szerepelt rajta — nagyon sikeres lett, annyira, hogy felkértek folytatására.

A következő lehetőséget a Radioton és a Magyar Zeneművészek Szövetsége pályázata kínálta, melyet Körmendi Klára zongoraművésszel közösen — ő már nyolc éve állandó partnerem — nyertünk meg.

Amikor 1988-ban megismerkedtem az Erkel Ferenc Kamarazenekarral, fölvetődött az ötlet, hogy eljátsszam Molter mind az öt klarinétversenyét. Így lett világpremier A clarinetto születése című lemez.

V. „Hommage a Veress Sándor"

Tagja vagyok a Magyar Zeneművészek Társaságának, amely már háromszor rendezett minifesztivált. Ennek keretében volt alkalmam megtanulni és eljátszani az 1949 óta Svájcban élő Veress Sándor klarinétversenyét. Versenyműve a század egy egészen fantasztikus klarinétdarabja.

Szinte magától értetődő volt az a gondolat, hogy közelgő, 85. születésnapjára készítsünk egy lemezt, Hommage a Veress Sándor címmel. Az e században komponált magyar klarinétművek közül — Veress Concertóján kívül — Weiner Leó, Szervánszky Endre és Hajdu Mihály művei szerepelnek majd a lemezen.

VI. Franciaországi fesztiválok

Idén nyáron meghívtak Diebe. A Du Pied fesztivál célja, hogy hidat teremtsen Kelet és Nyugat között. Két hét alatt bemutatják valamelyik kelet-közép-európai ország zeneéletét. Csehszlovákia, Lengyelország után idén Magyarország a kiválasztott ország. Bartók Kontrasztok című művét és Brahms Klarinétkvintettjét — melynek szintén vannak magyar vonatkozásai — játszom cseh és lengyel művészekkel.

Két alkalommal vettem már részt tanárként és előadóművészként a pradesei fesztiválon is.

VII. „Hommage a Lajtha László"

Gyakran hívnak nyári kurzusokra, táborokba itthon is. Nyírbátorba, Fertődre... Nagyon sajnálom, hogy a fertődi tábor egy éve megszűnt, pedig kiválóan alkalmas volt arra, hogy a fiatalok nyáron zenét tanuljanak ott. Lajtha Ildikó, Lajtha László zeneszerző unokahúga javasolta, hogy a fiatalok is vegyék ki részüket a jövő évi centenáriumból, melyet a zeneszerző születésének 100. évfordulója alkalmából rendeznek. Azonnal Fertőd jutott az eszembe. Felvetődött, hogy ez francia—magyar tábor legyen, így kapcsolatba léptem a Francia Intézettel is. Nagyon szeretném, ha létrejönne, hiszen elsősorban a fiataloknak kell megismerkedni magyar zeneszerzőkkel.

Lejegyezte:
Fürth Lívia

CSŐDBEN AZ ORION FILM:

Kinél forgat Woody Allen?

(Washingtoni tudósítónktól.)

Az *Árnyékok és köddel* talán az utolsó filmjét forgatta *Woody Allen* az Orion Pictures stúdiójában. A szuperfilmgyárak mögött a második vonal élén álló, jó nevű cég a csőd szélén van, még nem tudni, hogy a világhíres rendező jövőre — következő, de még cím nélküli művén — vele fog-e dolgozni.

Ha több mint egy évtizedes együttműködésük után sor kerül a válásra, az újabb frigy nem lesz könnyű, mert Woody Allen művészfilmjei nem kasszasikerek Amerikában (igaz, a költségvetésük sem „hollywoodian" csillagászati összegű), ugyanakkor a kitűnő rendező az Orion Picturesnél olyan messzemenő alkotói szabadságot élvez, amit más cégek általában vonakodnak megadni. Alighanem ez késlelteti, hogy tető alá kerüljön Woody Allen és a 20th Century Fox megállapodása, amelyet szakmai körökben pedig valamennyi lehetőség közül a legvalószínűbbnek tartanak.

Mindenesetre az Orion Pictures fogja jövőre forgalmazni az Árnyékok és köd című vígjátékot, amelyet Woody Allen fekete-fehérben forgatott. Kétszeresen is stílusosan, mert a történet a húszas években játszódik. Az immár örökös főszereplő, *Mia Farrow* partnerei között *Madonnát, Jody Fostert* és *John Cussackot* is láthatja majd a közönség a filmben.

S. P.

SZÜRREÁLIÁK

A metrón

(A Blaha Lujza téri mozgólépcsőn nagypapa ereszkedik alá, egy Corvinban vásárolt lámpaernyővel, és egy ötvenforintos fagylaltot nyaló unokájával.)

Férfi: (szedi lábát a szabadon maradt sávon, a kisunokánál elakad). Szabad?

Unoka: (félre akar lépni).

Nagyapa: (hangosan) Maradsz! Az élet — harc!

Férfi: (ingerülten) Ha megengednék!?

Nagyapa: (hátra se pillantva) De siet! Ég a hitközség?

Férfi: Figyelembe vette, uraságod, a mozgólépcső végén a föliratot? Jobb kézzel a korlát, balra utat engedni.

Nagyapa: Hogy balról előzzenek? Vége azoknak az időknek! Megváltottam a jegyem, utazok, ahogy akarok. (Természetesen nagypapának nincs jegye, mert bliccelni becsület és dicsőség dolga)

Férfi: Én is megváltottam a jegyem! (Három hónapja lejárt a bérlete.)

Nagyapa: Megváltotta. Na és? Egyenlő jogokat élvezünk. Demokrácia van. (Megfordul, fenyegetően.) Vagy nincs?

Férfi: Ma tagadhatatlanul demokrácia van. Megkönnyítendő a közlekedést utcán és társadalomban. (Leérnek a peronra. Nem mozdulnak. A mögöttük jövők egymásnak esnek. Kisunoka fagylaltja rácsurog az emberkupacra)

Nagyapa: (üvöltve) Emberek! Ez a pofa azt mondja: nincs demokrácia! Mi kéne magának? A Biszku? (Szúrósan a szemébe néz.) Nem volt maga munkásőr? (Elmegy egy szerelvény. A mögöttük torlódók átmásznak a fejükön)

Férfi: Uram! Legyünk higgadtak! Elmagyarázom a helyzetet. Én sietek, ön nem. Logikus tehát: ön előreenged engem. Ennyi.

Nagyapa: Maga ne magyarázzon! Maga nem előz. Maga ne tartson szemináriumot! Az a világ véget ért. (Két újabb szerelvény indul ki az állomásról. A kisunoka bámulja a reklámtelevíziót. Fagylalttól ragadós kezét beletörli a mellette álló háziasszony szoknyájába)

Férfi: A demokrácia a személyiségek szabad kibontakozását segíti elő.

Nagyapa: Kuss! Maga ne bontakozzon ki, mert rendőrt hívok.

Férfi: Csak azt szerettem volna, ha utat ad. Ha nem korlátozza a mozgási szabadságomat.

Nagyapa: Miért adjak én magának bármit is? Ki ad nekem?

Férfi: Lépjünk konszenzusra?

Nagyapa: (magából kikelve ordít) Konszenzusra? Szatír! Emese, add a kezed, ne mozdulj, ez egy cukrosbácsi. Mit mondott? Konszenzus? Nekem mondta ezt?

Férfi: Igenis, magának.

Nagyapa: Hogy mondta? Kon...?

Férfi: Konszenzus.

Nagyapa: Kohn Szenzus. Ezt nekem? Én Vaszary Kolosnál bérmáltam.

Férfi: A demokrácia nemcsak jog, kötelesség is.

Nagyapa: Ne oktass!

Férfi: Nem oktatom. Csak...

Nagyapa: Nix csak. (Fejbe vágja a lámpaernyővel.)

Férfi: A demokrácia egymás tiszteletben tartása. (Sípcsonton rúgja.)

Nagyapa: Nekem papolsz demokráciáról? Hol voltál, amikor én a Don-kanyarban a magyar demokráciáért ontottam a véremet? (Letépi a fülét.)

Férfi: A demokráciában könnyű megoldani az érdekek súrlódását. (Beleharap a nagypapa orrába.)

Nagyapa: Kurucok, előre! (Kirobbantja a polgárháborút.)

Férfi: Éljen, a demokratikus, szabad Magyarország! (A szomszédos országok hadat üzennek egymásnak. Megkezdődik a harmadik világháború. Elmegy a hatodik metrószerelvény is.)

GÉ.

A fővárosi mozik műsora SZEPTEMBER 20–26.

BUDAPEST FILM

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő; *: 14 éven alul nem ajánlott; **: 16 éven felüli; ***: 18 éven felüli; IM: ifjúsági mozibérlet érvényes; K.: kísérőfilm; H.: híradót is játszanak. A budapesti mozik pénztári rendje: az egész nap játszó mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával aznapra és egy napra előre. Csak délután működő moziknál jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI

DÁKOK (felújítás) (színes román—francia történelmi kalandfilm) **Csokonai**

A GYÖNYÖR RABJAI (színes amerikai film)* **Duna, Flórián, Panoráma Autós, Tivoli**

SPIONFIÓKA (színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték)* **Átrium, Bartók, Bástya, Budafok, Hunyadi, Köbánya, Lux, Olimpia, Uránia, Panoráma Autós**

TUZMADÁR AKCIÓ (színes, szinkronizált amerikai akciófilm)* **Corvin, Flórián, Hunyadi, Kossuth, Köbánya, Lux, Uránia**

ALKOTÁS: Terminator 2 — Az ítélet napja (mb. am.)** 4, f7, 9. **A Riviéra vadorzói** (mb. am.) 10, 12, 2. A moziban játékautomaták üzemelnek!

ALKOTMÁNY: Hudson Hawk — Egy mestertolvaj aranyat ér (am.)* 4, 6, 8.

APOLLÓ: Magas szőke + 2 szőke (mb. fr.). 10, 12, 2, 4, 6, 8.

ÁTRIUM: SPIONFIÓKA (mb. am.)* Dolby sztereo 10, 12, 2, 4, 6, 8.

BARTÓK: SPIONFIÓKA (mb. am.)* 10, 12, 2, 20-21-én éjjel 10 is. **Magas szőke + 2 szőke** (mb., fr.) 4, 6, 8.

BÁSTYA: SPIONFIÓKA (mb. am.)* 10, 12, 2 és éjjel 10. **Terminator 2 — Az ítélet napja** (mb. am.)** f5, f8.

BEM: Oliver és társai (mb., am. rajzfilm) de. 10. **Eszelős szívatás** (am.)* 12. **Dot és a moszkító** (mb. ausztrál rajzf.) 2. **Robin Hood** (mb. am.) 4. **Hiúságok máglyája** (am.)* 20-22-ig 6. **Utazás a koponyám körül** (magy.) 23-24-én 6. **Pendragon legenda** (magy.) 25-26-án 6. **Zöld kártya** (mb. am.) 8.

BROADWAY: Csendes terror (mb. am.)* 20-22-ig és 24-26-ig 4, 6, 8. 23-án 6, 8. **Egy ágyban az ellenséggel** (am.)** sztereo 24-én 2.

BUDAFOK: Magas szőke +2 szőke (mb. fr.) 20-22-ig 3. **Lánglovagok** (am.) 5. SPIONFIÓKA (mb. am.)* n8. Játéktermek, presszó du. 2-től este 9-ig!

CORVIN: TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 4, n7, f9.

CSOKONAI: Apócák a pácban (mb. angol) 4, 6. DÁKOK (felújítás) román—francia) 8.

DUNA: Magas szőke +2 szőke (mb. fr.) 4, 6, 8. A GYÖNYÖR RABJAI (am.)* Dolby sztereo minden éjjel 10. **Kutyaparadicsom** (mb. ol.—fr.—sp.) (Premier előtt!) 21-22-én de. 10, 12, 2.

ÉVA: Oscar (mb. am.) f4. 21-22-én f2 is. **Terminator 2 — Az ítélet napja** (mb. am.)** f6, 8.

FLÓRIÁN: A GYÖNYÖR RABJAI (am.)* 4, 6, 8. TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 21-22-én de. f11, 1. **Hudson Hawk** am.)* 20-21-én éjjel 10.

FÓRUM: Magas szőke + 2 szőke (mb. fr.) 4, 6, 8. Video: **Szerelmes növérkék** 5, f8.

GORKIJ: Kacsamesék: A film — Az elveszett lámpa kincse (mb. am.) rajzfilm) 21-22-én de. 10. **Willow** (mb. am.) 21-22-én 12. **Tini nindzsa teknőcök** (mb. am.) 21-22-én 2. **Lambada, a tiltott tánc** (am.) 20—22-ig 4. **Táncörület** (am.)* 23-26-ig 4. „ÉZ IS ELMÚLIK EGYSZER" — jugoszláv filmek hete: **Ez is elmúlik egyszer** 20-án 6. **A papa szolgálati útra ment** 21-én 6. **A bün szépsége** 22-én 6. **Tiszt rózsával** 23-án 6. **Sínek a semmibe** 24-én 6. **Keserű eper** 25-én 6. **Krízis** 26-án 6. **Madonnával az ágyban** (am.)* este 8.

HORIZONT: Terminator 2 — Az ítélet napja (mb. am.)** sztereo f11, 1. **Lánglovagok** (am.)* sztereo f4, h6, 8. **Magas szőke + 2 szőke** (mb. fr.) minden éjjel n11.

HUNYADI: SPIONFIÓKA (mb. am.)* 4, 6, 8. TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 20-21-én éjjel 10. **Hudson Hawk** (am.)* 21-22-én 10, 12, 2.

JÓZSEF A. MŰV. KÖZP.: A Riviéra vadorzói (mb. am.) 22-én f4, f6.

KOSSUTH: The Doors (am.)** Dolby sztereo 5, f6, 8. TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* minden éjjel f11. **KAMARATEREM: Egy ágyban az ellenséggel (am.)**** sztereo 4, 6. **Pretty woman — Micsoda nő!** (mb. am.)* sztereo 8.

KOBÁNYA: TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 4, 6, 8. SPIONFIÓKA (mb. am.)* 20-21-én éjjel 10. Dolby sztereo. Játéktermek du. 2-től este 10-ig!

LUX: Ne folytassa, felség! (mb. am.) 20-án és 23-26-ig 10, 12, 2. SPIONFIÓKA (mb. am.)* 21-22-én 10, 12, 2. TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 4, 6, 8. **Földön kívüli zsaru** (am.)*** (Premier előtt!) 20-22-ig éjjel 10. A moziban játékautomaták üzemelnek!

METRÓ: Hudson Hawk (am.)* sztereo 10, 12, 2, 4, 6, 8. **Törvényre törve** (mb. am.)** (Premier előtt!) minden éjjel 10. **KAMARATEREM: Ne folytassa, felség!** (mb. am.) 11, f2. **Sztálin menyasszonya** (magy.) f4. **Melodráma** (magy.) f6. $1\frac{1}{2}$ **álom** (magy.) f8. **Ghost** (mb. am.)* minden éjjel f10.

MONTEVIDEO: Van, aki forróbban szereti (am. szexf.)*** 23-án 4, 26: 8. **Renee Summers erotikus naplója** (mb. német forró szexf.)*** 23-án 6. **Candy Shilds erotikus világa** (mb. német forró szexf.)*** 23-án 8. 26-án 6. **Marilyn, a hódító** (am. szexf.)*** 26-án 4.

OLIMPIA: SPIONFIÓKA (mb. am.)* 4, 6, 8. **Földön kívüli zsaru** (am.)*** (Premier előtt!) 20-21-én éjjel 10.

PUSKIN: A GYÖNYÖR RABJAI (am.)*, sztereo 10, 12, 2, 4, 6, 8. **Magas szőke + 2 szőke** (mb. fr.) 20-21-én éjjel 10. Video: **Gyalog galopp** (ang.) f3, f5, f7.

SPORT: Törvényre törve (mb. am.)** (Premier előtt!) 4, 6, 8.

TÁNCSICS: Tigristánc (am.)* 4, 6. **Fogd a nőt és fuss!** (am.)** 8. **Magas szőke + 2 szőke** (mb. fr.) 20-21-én éjjel 10. 21-22-én 2. A moziban játékautomaták üzemelnek!

TÁTRA: Magas szőke – 2 szőke (mb. fr.) 6, 8. 21-22-én 4 is. A moziban játékautomaták üzemelnek!

TISZA: Palimadár (am.)* f5. **Belevaló papapótló** (mb. am.) f5, f7. Matiné: **Lolka és Bolka a Vadnyugaton** (mb. lengy. rajzfilm) 21-22-én de. 10, 12. (Egységes, 50 Ft-os belépők!) **Bízzál bennem (Nadine)** (am.)* 20-án f9. **Fehér féreg búvóhelye** (ang.)** 21-én f9. **Fekete mágia** (am.)*** 22-én f9. **Vad orchideák** (am.)** 23-án f9. **És Isten megteremté a Nőt** (mb. am.)* 24-én f9. **Oltalmazó ég** (ang.—olasz)** 25-én f9. **Erkölcstelen mesék** (fr.)*** 26-án f9. (Minden csütörtökön 25% kedvezmény!)

UGOCSA: Magas szőke – 2 szőke (mb. fr.) 4, 6, 8.

URÁNIA: TUZMADÁR AKCIÓ (mb. am.)* 10, 12, 2. SPIONFIÓKA (mb. am.)* 4, 6, 8. **Törvényre törve** (mb. am.)** (Premier előtt!) 20-21-én éjjel 10.

ZUGLÓI: Tigristánc (am.) * 20-24-ig f6. **Csendes terror** (mb. am.)* 20-24-ig f8. **Madonnával az ágyban** (am.)* 21-22-én f4.

KERTMOZIK

PANORÁMA AUTÓS: A GYÖNYÖR RABJAI (am.)* 20-án 9. **Földön kívüli zsaru** (am.)*** (Premier előtt!) 21-22-én 9. SPIONFIÓKA (mb. am.)* 23-24-én 9. **Csendes terror** (mb. am.)* 25-26-án 9.

SZTRÁDA AUTÓS: Belevaló papapótló (mb. am.) 20-án 8. **Terminator 2 — Az ítélet napja** (mb. am.)** 21-23-ig 8. **The Doors** (am.)** 24-26-ig 8.

ART MOZI

BLUE BOX MOZIKLUB: Tűz van, babám (mb. csehszl.) 20-án 4. **Tájkép csata után** (lengy.) 20-án 6. **A szakasz** (am.)** 20-án 8. és éjjel 11. 21-én 6. **Amerikai anzix** (magy.) 21-én 4, 8. **Ez is Amerika** (magy.) 21-én éjjel 11. **Tejút** (fr.—ol.) 22-én 4. **Ben Hur I—II.** (mb. am.)* 22-én 6. **Hair** (am.)* 23-án 4. **Szürkület** (ff. magy.) 23-án 6, 8. **Megáll az idő** (magy.) 24-én 4. **Betty Blue** (fr.)*** 24-én 6. **Társasutazás** (BBS) 24-én 8. **Kairó bíbor rózsája** (am.)* 25-én 4. **Veszett a világ** (am.)** 25-én 6. **Melodráma** (magy.) 25-én 8. **Defekt** (magy.) 26-án 4, 6. **Taxisofőr** (am.)* 26-án 8. Matiné: **Vakondmesék** (mesesor, 3-6 éveseknek) 21-22-én de. 10. (Minden szombaton ingyen matiné, kakaóval.)

EURÓPA: Veszett a világ (am.)** f2. 20-21-én éjjel h10 is. **Holt Költők Társasága** (mb. am.)* 4. **Farkasokkal Táncoló I—II.** (mb. am.)* f7. **KAMARATEREM: Zöld kártya** (mb. am.) h2, **Brazil** (ang.) h4. **Ébredések** (Awakenings) (mb. am.) 6. **Betty Blue** (fr.)*** n9. 20-21-én éjjel n11 is.

HUNNIA: A kösziv ember fiai I—II. magy.) 20-22-ig de. 11. **A Pál utcai fiúk** (am.—magy.) 20-22-ig 2. **Abigél I—II.** (magy.) 23-26-ig 12. **Legényanya** (magy.) 4. **Jákob lajtorjája** (am.)* 6. **Taxisofőr** (am.)* 8. **Egyenesen át** (Flatliners) (mb. am.)** minden éjjel 10. Video: **120-as tempó** (magy.) f4. **Nyuga, ton a helyzet változatlan** (E. M. Remarque regénye nyomán) f6.

MŰVÉSZ: CHAPLIN-TEREM: Varázsfuvola (svéd r.: I. Bergman) 6. **Legyek ura** (am. r.: H. Hook) 4, n9. (Premier előtt!) **HUSZÁRIK-TEREM: A rajzoló szerződése** (ang. r.: P. Greenaway)** 21-23-ig és 25-26-ig 4. **A szakács, a tolvaj a feleség és a szeretője** (mb. fr.—ang. r.: P. Greenaway)** 21-23-ig és 25-26-ig 6. **Rosencrantz és Guildenstern halott** (ang. r.: T. Stoppard) 21-23-ig és 25-26-ig n9. MÁS KÉP: **Számokba fojtva** (ang. r.: P. Greenaway)** 20-án és 24-én f6. **Amedus I—II.** (mb. am. r.: M. Forman)* 20-án és 24-én f8. **BODY-TEREM (videoterem): Meteo** (magy. r.: Monory M. A.) 6. **Rock Térítő** (magy. r.: Xantus J.) 21-23-ig és 25-26-ig 8. MÁS KÉP: **Az éjszakai portás** (fr. r.: L. Cavani)*** 20-án és 24-én 8.

SZINDBÁD: LATINOVITS-TEREM: Egy ember tragédiája (magy.) 20-án 4. **Benedek ház** (magy.) 21-22-én 4. **Garzonlakás kiadó** (magy.) 23-24-én 4. **Mindenki mást szeret** (magy.) 25-26-án 4. KORDA SÁNDOR-sorozat: **Marius** 21-én 6. **VIII. Henrik magánélete** 22-én 6. **Don Juan magánélete** 23-án 6. **Rembrandt** 24-én 6. **Lady Hamilton** 25-én 6. **Eszményi férj** 26-án 6. **Leningrad Cowboys menni Amerika** (finn) 8. 20-án 6 is. **DAJKA-TEREM: Édes élet I—II.** (olasz) (video) f4. **Dali** (ol.—sp.) (video) f7. f9. 20-án f9.

TABÁN: A karmester (mb. lengy.)* 20-án 6. **Ninocska** (am.) 20-án 8. **Rosemary's baby** (am.) 21-én 5. **Az ember, aki túl sokat tudott** (mb. am.) 21-én f8. (Vetítési joga lejár, utoljára látható!) **I love you** (fr.—ol.)** 22-én f6. **Orület** (mb. fr.—am.)* 22-én f8. **Élethalálharc** (fr.)* 23-án 6. **A nagy kékség** (mb. fr.—am.)* 23-án h8. **Stalker I—II.** (szovj.)** 24-én 6. **Isten akaratából** (magy.) 25-én 6. **Az én XX. századom** (magy.)* 25-én h8. **Egy faun megkésett délutánja** (mb. csehszl.).* 26-án 6. (Vetítési joga lejár, utoljára látható!) **Százszorszépek** (csehszl.) 26-án 8. Októbertől zártkörű bérletes sorozatok: BERGMAN-sorozat: okt. 7-től kéthetente hétfőn f8-kor (8 előadás 400 Ft.) OLASZ sorozat (Antonioni, Fellini, Ferreri): okt. 14-től kéthetente hétfőn f8-kor (10 ea, 500 Ft.). Bérletek válthatók a moziban szept. 23-ig!

TIVOLI: Broadway Danny Rose (am.) 20-22-ig 4. **Hannah és nővérei** (mb. am.)* 23-24-én 4. **Kairó bíbor rózsája** (am.)* 25-26-án 4. **Eltávozott nap** (ff. magy.) 20-22-ig 6. **Jézus Krisztus horoszkópja** (magy.) 20-22-ig 8. **Sirokko** (magy.) 23-24-én 6. **Ok ketten** (magy.) 23-24-én 8. **Kilenc hónap** (magy.) 25-26-án 6. **A zsarnok szive** (magy.) 25-26-án 8. A GYÖNYÖR RABJAI (am.)* 20-21-én éjjel 10.

TOLDI: Cinema Paradiso (ol.—fr.) 20-22-ig f4. **Tükör** (szovj.) 23—26-ig f4. **Gyertek el a Mennyországba** (am.) 21-26-ig h6. **A remény útja** (svájci) (Premier előtt!) 21-26-ig 8. **The Doors** (am.)** 20-án és 22-26-ig éjjel 10. 20-án és 26-án éjjel n1 is. **Rocky Horror Picture Show** (am.)* 21-én éjjel 10. (Performance — élő bemutató.)

VÖRÖSMARTY: The Doors (am.)** f4. és minden éjjel f10. **Psyché I—II.** (magy.)* 20-21-én h6. **Egy szobalány naplója** (fr.—ol.) 22-én h6. **Tristana** (sp.—fr.—ol.) 23-án h6. **A szabadság fantomja** (mb. ol.—fr.) 24-én h6. **A vágy titokzatos tárgya** (mb. fr.)** 25-én h6. **A burzsoázia diszkrét bája** (mb. fr.) 26-án h6. **Berlin fölött az ég** (NSZK)* 22-26-ig f8.

A BUDAPEST FILM INFORMÁCIÓS SZOLGÁLATA
a Metró moziban (VI., Teréz krt. 62.)
naponta reggel 10-től este 8-ig
Telefon: 131-7302
Felvilágosítás filmekről, műsorokról
telefonon vagy személyesen

FELESELŐK

Antallban bízunk

Ideje lenne már észrevennie a *Népszabadságnak*, hogy hiába gúnyolja, rágalmazza, ássa alá a kormányt, a nép nagy része mégis *Antall Józsefben* bízik. Hisz' mit is akarnak a volt rendszer emberei, amikor forró őszt emlegetnek? Újabb blokádot? Nem tanultak a múlt ősziből? Rájött a nép, hogy a taxisok csak arra kellettek, hogy a balhét elvigyék, a tervezők a letűnt rendszer vezetői voltak.

Vegyék észre a liberális szociális szellemű újságírók, politikusok, hogy a magyarok döntő többsége keresztény, konzervatív szellemű ember. Hiába erőlködnek, oktatnak, lázítanak, mocskolódnak, rágalmaznak, csinálnak műbotrányokat az ellenzéki politikusok, rájön a nép, hogy a régi rendet szeretnék feléleszteni, visszahozni.

Nem az Antall-kormány züllesztette le Magyarországot. Nem ők vették fel a 22 milliárd dollár kölcsönt. Nekik kell viszont — ha jól értettem a rádióból (persze a műsort a hajnali órákban adták!) — az évi egy tonna színarany értékével egyenlő kamatot kifizetni. Ebből sok mindenre futná ám, szocialista képviselő hölgyek és urak!

Igen össze kellene ám húzniuk magukat az MSZP és az MSZMP politikusainak, amikor az ország sorsáról, anyagi helyzetéről van szó! Nem ám még interpellálni és goromba nyilatkozatokat adni a demokratikusan választott kormányról!

Tóth Sándorné
Ajka

Ki tudja, hol állnak meg?

Nyugdíjasként, szerény körülmények között élek. Napjaimat újra és újra kell programozni a piacon tapasztalható drágulás miatt. Már ez is elég ok a nyugtalanságra. S akkor még olyan tervekkel, mint a Justitia nyugtalanítják az embereket. Úgy látszik, éhes farkasok és rókák állnak lesben, s áldozatokra várnak.

Ha sikerülne nekik valóra váltani, hogy a volt párt-, KISZ- és szakszervezeti alkalmazottak munkaviszonyát ott eltöltött éveik számával csökkentsék, bekövetkezhet az, hogy megnyirbálják a mezőgazdasági vagy ipari szövetkezetek dolgozóinak nyugdíját is, sőt aztán az előző rendszerben kitüntetett művészekét, és ki tudja, hol állnak meg.

Az MDF-es képviselő úr javaslata a demokráciára hivatkozva tollvonással megszüntetné egy logikus rendelet érvényességét, azt, hogy aki után a munkáltatója, illetve ő maga is SZTK-hozzájárulást fizetett, annak jog szerint el kell ismerni munkaéveit.

Ebből az indítványból is azt szűröm le, hogy az MDF korántsem a nép boldogulásáért fáradozik. A nyugtalan lakosságot ilyen elképzelésekkel izgalomban tartja, zavart igyekszik kelteni a fejekben. Kérdezem: nem túlzás az, hogy Kónya, Csurka urak — védőszenteket tudva maguk mögött — a demokráciára hivatkozva uszító beszédeket írhatnak, mondhatnak, és zárt ajtók mögött szövetkezhetnek mindannyiunk kárára?

Szükségesnek látom tárgyalásra kérni a parlamenti pártok, a szakszervezetek képviselőit, a parlamenten kívüli kisebb pártok képviselőinek bevonásával, hogy amíg teljesen össze nem kuszálódik minden, megfelelő emberi életet biztosító programot dolgozzanak ki.

László Istvánné
Budapest

KIK VANNAK A KALAP ALATT?

A szakma védelmében

Nem mindenki adócsaló, aki utcán árusít

Lapjuk szeptember 9-i számában olvastam T. C. (vajon ki ő?) kesergőjét *Kelet-Európa Isztambulja* címmel. Az, hogy a hírlapíró szót emel az utcai kávésmaffia ellen, még rendben is lenne. Ami nekem nem tetszik, hogy jó magyar demokrata szokás szerint, veri a tamtamdobot", és „keresztes hadjáratot" szorgalmaz utcai árusok elűzésére. Leírja, hogy nem adóznak stb. „Így megy ez az összes slágertermék esetében, ami felbukkan az aluljáró félhomályában" — véli ő.

Mint rendőri módszerekkel minden rezsimben üldözött „fö'dalatti ember", ezt a következő gondolatokkal szeretném kiegészíteni. Lottót, sorsjegyet, könyvet árultam ebben az évben. A lottó kibocsátója, a *Szerencsejáték Rt.*, forgalmazója az *OTP*. Minden kerületben egy OTP foglalkozik a lottóbizományosokkal. A lottó (totó, bongó, borítékos sorsjegy) esetében az adóelőleget azonnal levonják tőlem. A húszforintos lottó eladásából bruttó egy forint a jutalékom, ami azt jelenti, hogy nettó keresetem 80 fillér/darab. Nekem tehát 150 szelvényt kell eladnom 120 forint jövedelemért. Amire pedig nem vonnak tőlem adóelőleget, arról minden állampolgárra érvényes általános szabályok szerint kell bevallást tennem, és fizetnem. Az utcai árusok jó része — hozzám hasonlóan — tisztességes adófizető.

Tisztelem a *Népszabadságot*, de sajnálattal állapítom meg, hogy az említett kérdésben egyoldalú volt, és több cikkben is igyekeznek lejáratni minket, egy kalap alá vesznek (lottósokat, könyveseket, rikkancsokat) a KGST-piac neppereivel, tiltott szerencsejátékok (pirosozó) krupiéival, a zsebtolvajokkal, a bűnözőkkel.

Ha nem is nagy százalékban, de a Népszabadságot is árulják maszek terjesztők. Nehogy legközelebb azt írják, hogy az önök lapját is Bécsből csempészik az alkalmi árusok.

Éliás András
Budapest

Sikeres akció

Pistike vesére vár

Lapjukban indult el 1990 novemberében a gyűjtési akció, amely anyagilag lehetővé tette beteg kisfiunk külföldi gyógykezelését. Hálás szívvel mondunk köszönetet honfitársainknak, üzemeknek, vállalatoknak, szövetkezeteknek, kft.-knek, kollektíváknak, akik gyermekünkön, Fodor Pistikén külföldön elvégzendő veseátültetési műtét költségeihez anyagi áldozatokkal hozzájárultak, illetve azt lehetővé tették.

Kisfiunk az idén kétszer volt a münsteri klinikán, ahol a veseátültetéshez szükséges vizsgálatokat, műtéteket végezték el.

Sajnos, az otthoni hashártya-dialízist augusztus elején abba kellett hagynunk, mert gyermekünk szervezete a beépített felszereléssel már nem tudta ellátni vértisztító feladatát. Jelenleg a SZOTE Gyermekklinika Művese Állomásán heti háromszori művesekezeléssel tartják életben.

Most már az a legfontosabb, hogy mielőbb adódjon beültetésre alkalmas vese, s az ideiglenes életmentő állapot átváltozzon biztonságos életté.

Bízunk és remélünk, s ez segít leküzdeni mindazt, ami még ránk vár.

Fodor Pistike és szülei
Kiskunhalas

Egy történelmi blöff és az igazság

A közelmúltban megdöbbenéssel hallottam a Magyar Televízió *Panoráma* című műsorában *Sugár András* történelmi blöffjét, amely mögött nem annyira tájékozatlanságot lehetett felfedezni, mint inkább jól irányított célzatosságot, propagandafogást az úgynevezett keresztény kurzus mégiscsak létező szolgálatában.

A riporter újabb „történelmi felfedezése" szerint a vallásszabadságot ezeken a tájakon Bocskai István idejében, 1606-ban, Kassán hirdették ki, az ott tartott törvénykezés alkalmával. Ezért érdemelte volna ki, hogy a Genf városában felállított Reformáció-emlékművön az ő szobra is ott legyen.

Bocskainak volt érdeme elég, amiért ott látható a szobra. Ebben a kérdésben viszont a történelmi tény, igazság az, hogy az egyetlen magyar földön született egyház, Dávid Ferenc unitárius egyháza mondatta ki a világon először: „mindenki azt a vallást gyakorolja, mely felfogásával megegyezik". Erre 1568-ban került sor, a január 6. és 13. között, Tordán tartott országgyűlésen. János Zsigmond, Erdély fejedelme jóval a törvény kihirdetése után lett csak unitáriussá. E világtörténelmi jelentőségű esemény tehát nem „koronás" fő nyomására született meg.

Pokoly József református történetíró ugyan soha nem bánt kesztyűs kézzel az unitáriusokkal, de elismerte: „Míg Mélius ellenfeleit folyton büntetné, égetné, kövezné, addig az unitáriusok állandóan azt hangoztatják, hogy a hit kérdésében mellőzni kell minden erőszakot, Istenre bízván az ügyet, ki úgyis elvégzi azt, amit választottai számára üdvösségesnek tart."

Balázsi László
lelkész,
Füzesgyarmat

MÍTOSZTEREMTÉS HELYETT

Emlékem a Derkovits-kollégiumról

Jelenleg a *„Népi Kollégiumok"* egykori világa valamilyen csodálatos hátteret kap: ott gyűltek össze a zsenik, a tehetségek . . .

1948-ban kerültem (magam sem hittem!) elsőévesként a Képzőművészeti Főiskolára, *Szőnyi István* osztályába. Azért csodálkoztam felvételemen, mert a Budai Cisztercita Gimnáziumban érettségiztem, és ekkor már tudtam, hogy ez nem „jó" pont. Igaz, ebben a gimnáziumban nem annyira a latin nyelvtan kötött le, sokkal inkább a jól felszerelt kamaraszínház, az önképzőkör előadásai, melyekhez elég sok díszletet tervezhettem, kifestettem az újjáépült zeneterem egyik falát. (Kiegészítő iskolám: *Major Máté* professzor több köbméternyi nyugati művészeti folyóirat-gyűjteménye, Corbusier, Chagall, Picasso „éppen aktuális" alkotásaival.)

Pár hónapos ismerkedés után (1948) látogattam a Derkovits-kollégiumba. A hangulat számomra lehangoló volt. Többeket „udvariasan" csak burzsujoknak címeztek, és kis piros füzetecskékből tanult demagóg harsánysággal igyekeztek „leradírozni" őket. A tanulókör beszélgetései, ahol a kollégisták voltak a sztárok, ma már elképzelhetetlen marhaságokat tartalmaztak. (Szép példa a jeles Jancsó-film, a „Fényes szellők" erőszakolt jelenetei.)

Talán felesleges említenem: 1949-ben, a reform kezdetén kirúgtak pár „burzsoát", például *Mialkovszki Erzsébetet* és másokat, velem együtt. Jó lenne a „Nagy Népi Kollégiumok" valódi szerepét bemutatni a mai, érdeklődő fiataloknak — a mítoszteremtés helyett.

Poppe Kornél
Budapest

KINCSTÁRJEGY

Egy hasznos ajándék...

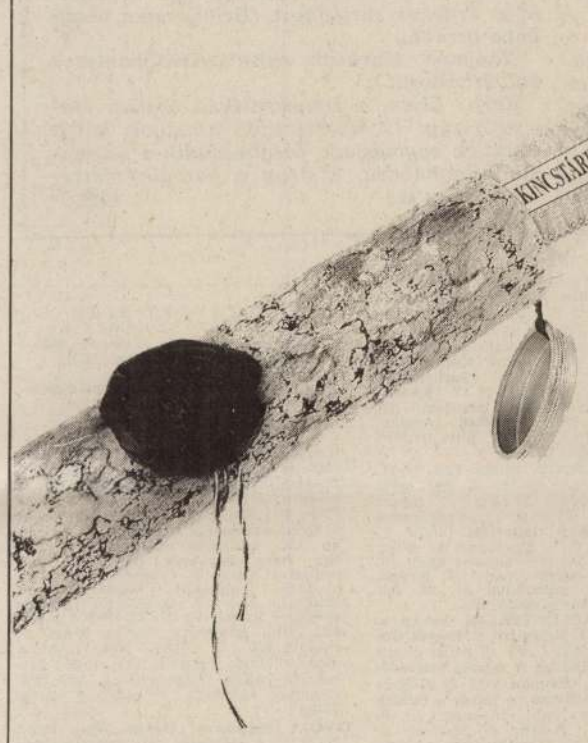

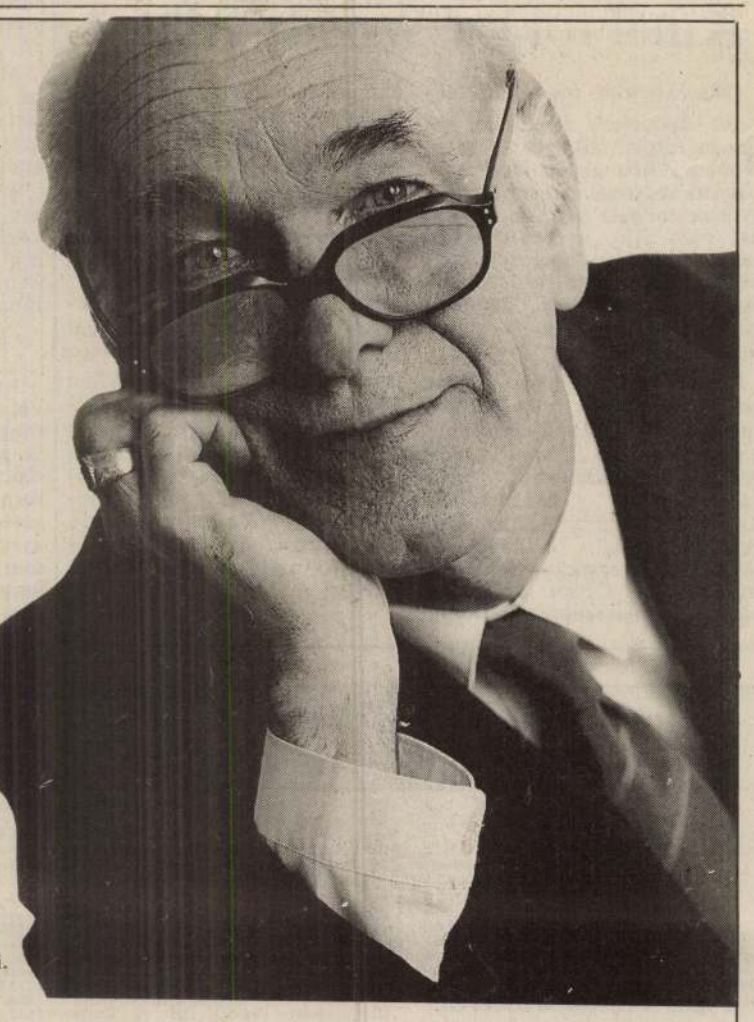

Ma már senki sem engedheti meg magának, hogy megtakarított pénzét otthon tartsa, miközben számtalan rövidebb vagy hosszabb távú befektetési lehetőség létezik.
Tízezer forint hasznos felhasználásáról, gyarapításáról éppen olyan komoly felelősséggel kell dönteni, mint sokkal nagyobb összegek esetén.
Higgyék el, mindenki lehet üzletember. Sőt, egy kicsit azzá kell válnia Önöknek is, amikor a családjuk pénzügyeiről felelősséggel szeretnének dönteni.
Én magam például egy jól működő kisvállalkozás gazdasági vezetője vagyok, ugyanakkor otthon, a „családi igazgatói tanács" is elvárja, hogy ugyanolyan jól gazdálkodjak a saját pénzünkkel.
Amikor kibocsátották az új kincstárjegyet, világossá vált számomra, hogy jelenleg ez a legelőnyösebb rövidtávú befektetési lehetőség mind a vállalkozás, mind a családom számára.
Hiszen **évi 36%-ot kamatozik**, és már az **első hónap után is 28%-ot fizet.**
Bármikor kivehető vagy meghosszabbítható. A legtöbb pénzintézetnél kapható, tízezer és százezer forintos címletekben.
Az új kincstárjegy az egyetlen lehetőség, hogy kisebb családi pénzeszközeinket is olyan hasznosan gyarapítsam, mint vállalkozásunk vagyonát.

...amely **garantáltan többet ér**

Kapható: Budapest Bank • IBUSZ Rt.fiókjai • OTP Bank Rt. 283 hálózati egységében • Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. budapesti és vidéki hálózati egységei (Bp. V., Szent István tér 11. és Türr István u. 1.) • Budapest Értékpapír és Befektetési Rt. (Bp. V., Deák F. u. 5.) • Arany Bróker Értékpapír-ügynökség Kft. (Bp., Nagysándor József u. 8.) • Microbróker Kft. (Bp., Városmajor u. 74.) • Investbank Rt. (Bp., Képíró u. 9.) • Szenzor-Takarék-Bróker Értékpapír Forgalmazó és Tanácsadó Kft. (Bp. V., Szent István krt. 11.) • Daiwa-MKB Rt. (Bp. VIII., Rákóczi út 1-3.) • Girozentrale Befektetési Rt. (Bp. V., Bajcsy-Zs. út 12.) • CO-NEXUS (Bp. I., Roham u. 1.) • Lupis Brókerház Rt. (Bp. Váci u. 11/b.) • New York Bróker Budapest Kft. (Bp. Rákóczi út 1-3.) • Quaestor Brókerház Rt. (Bp. Balassi B. u. 21-23.) • Ipari Fejlesztési Bank Rt. (Bp. Hold u. 23.) •

Wunderman POST R

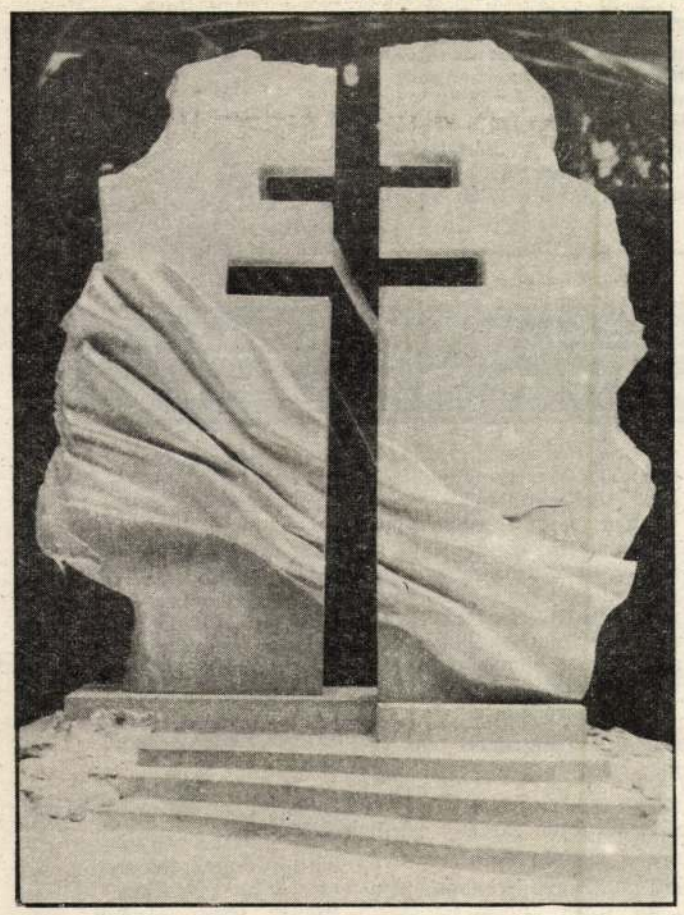

Popovics Lőrinc alkotása

Kligl Sándor kompozíciója

Hősök elégtétele

A II. Világháború Szegedi Áldozataiért Emlékmű Alapítvány pályázatának díjkiosztó ünnepségét tartották tegnap Szegeden, a városházán. „Az elmúlt időkben testükben már nem gyalázhatták meg a halottakat, meggyalázták hát emlékükben" — mondta Török Pál kuratóriumi elnök, s örömét fejezte ki, hogy az emlékmű felállításával elégtételhez jut a hősi halottak emléke. „Halottak napjára állítják fel az emlékművet a Belvárosi temetőben, amely jogos igénye a túlélőknek és az utókornak egyaránt" — vallotta Lippai Pál polgármester.

A pályázatok elbírálásában nem volt nagy az egyetértés. Nyolc pályázat érkezett, amelyeket szakmai zsűri bírált el. Ez értékelés alapján a kuratórium Popovics Lőrinc tervét választotta, ellentétben a közönség szavazataival, akik elsöprő többséggel Kligl Sándor alkotására voksoltak. A Popovics-mű a kiírásnak megfelelően a volt szovjet hősi emlékmű márványának felhasználásával készül, azonban méretét és helyét megváltoztatják, hogy minél kevesebb sírt kelljen megbolygatni. Az eredetileg kétmillió forintos költség mellé plusz ötszázezer forint gyűlt össze eddig, és még várják a magánszemélyek adományait. Balogh László kuratóriumi tag ma a közgyűlés előtt lemond kuratóriumi tagságáról.

(mese)

Táncvilágnap

Hajlamos az ember elfeledni azt, hogy a tánc velünk él, mint a nappalok és éjszakák, mint a levegő, amit belélegzünk, vagy mint a táplálék, amit az életünk fenntartására nap mint nap magunkhoz veszünk.

Arra is hajlamosak vagyunk, hogy a táncot csupán társas szórakozásnak, kellemes időtöltésnek tekintsük. Pedig a tánc ennél sokkal több: az emberi kultúra fontos része. Ősidők kezdete óta az ember segítője akkor is, ha vallási szerepe volt, akkor is, ha az ember mágikus erejében bízva akart a természet erői fölé kerekedni, akkor is, ha csupán egy-egy kisebb közösségnek adott összefogó erőt.

A civilizált világ racionális embere ma kétféle módon él a tánccal. Egyrészt szórakozik vele, szavak nélkül „beszél" a másik emberrel vagy a nem táncoló szemlélővel, másrészt színházi műfajként műveli, a tánc segítségével a legbensőségesebb emberi érzelmeket, gondolatokat közvetítve a nézőközönség felé. A tánc nyelve rendkívül gazdag népek és korok szerint, s a színpadi értelmezése és színpadi irányzatai szerint is nagy gazdagsággal bír. A tánc léte fontos éltető erő a sok gonddal-bajjal küszködő világunkban, erőt ad a jövőért vívandó kemény harcainkban.

A tánc világnapján gondolnunk kell a tánc „papjaira" és „papnőire", a táncosokra, akik teljes szellemi és fizikai képességüket latba vetve kicsiny gyermekkoruktól kezdve, nap mint nap szolgálják a hivatásukat, sokszor nagyon szerény elismerés mellett.

Nagyon reméljük, hogy a tánc ünnepe is hozzájárul a tánc értékeinek teljes felismeréséhez, azok méltó megbecsüléséhez. Hiszem azt, hogy a jövő ezred küszöbén átlépő emberi civilizáció nem mond le olyan fontos segítőjéről és támogatójáról, mint a tánckultúra. Bennem e hit megléte teszi meghitt ünneppé a tánc világnapját.

TIMÁR SÁNDOR

Jancsó-díjas: Joó Ferenc

Dr. Fráter Lóránd, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem rektora nyitotta meg a szegedi új klinika előadótermében a Jancsó Miklós emlékére rendezett ünnepélyt. Az egyetem első embere beszédében jellemezte Jancsó Miklóst, megemlékezett munkásságának főbb állomásairól. Elmondta, a Jancsó Miklós emlékére alapított díjat először 1968-ban adták át. Az idén az MTA Szegedi Biológiai Központjának egyik munkatársa, dr. Joó Ferenc címzetes egyetemi tanár, tudományos tanácsadó vehette át az emlékérmet. Fráter Lóránd elmondta, a jeles kutató több mint kétszáz publikációval és háromszázat is jóval meghaladó számú vendégelőadással adott számot munkásságáról. A megnyitó után dr. Joó Ferenc megtartotta A vér-agy gát in vitro vizsgálata című előadását.

kéri

Ferences dokumentumok

Hamarosan eredeti őrzési helyükre kerülnek a Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett Ferences Rendtartomány szécsényi kolostorának 600 éves történetét megörökítő dokumentumok. A kolostor rendházfőnöke kérte a megyei levéltár igazgatójától az 1,8 iratfolyóméter terjedelmű anyag átadását azzal, hogy a kolostori levéltári elhelyezést követően a dokumentumok továbbra is hozzáférhetőek lesznek a kutatók számára. A Nógrád megyei közgyűlés támogató határozatát a Művelődési és Közoktatási Minisztérium is jóváhagyta, így nincs akadálya a dokumentumok hazatérésének.

A meglévő iratok egyébként már csak töredékét képezik a hajdani dokumentumoknak, az írásos emlékek javarésze történelmi sorsfordulók során kézen-közön eltűnt. A megmaradt papirosok nagy része az 1700-as évek elejétől felvett rendtagok személyes adatait tartalmazza, illetve a rendtartomány ingatlanairól, alapítványairól szolgáltat értékes információkat.

Tollhegy

Szeretnet vallani és imádkozni, őszintén, csak az anyanyelvünkön tudunk.

*

Idősebb korban már nem kötünk barátságot, — de ellenséget még szerezhetünk.

*

Az igazi demokráciában a többségnek is szóhoz kell jutnia.

*

Amilyen rövid az élet, ahhoz képest elég hosszú.

*

A fegyverkezésre világszerte többet költenek, mint az oktatásra: azt remélik, hogy ettől majd kevesebben maradnak, akiket oktatni kell?!

*

Ami fejlődésnek látszik, az gyakran csak a meglevő különbségek növekedése.

*

A féltékenykedés a leghűségesebb partnert is kísértésbe viheti.

*

Amíg valaki gondol ránk, emleget, addig nem haltunk meg egészen.

*

Amit nem tudunk megfogalmazni, az még nem gondolat.

*

Azok a sikerült gondolatok, amelyeken tovább kell gondolkodni.

*

A hallgatás is lehet sokatmondó.

*

A haza az anyanyelvben van: amíg használhatom az anyanyelvem, van hazám.

Gyermekkori hálátlanságunkért szülőként vezeklünk.

*

Aki helyünkre áll, annak helyettünk is helyt kell állnia.

*

Nagy szerencse az idő múlása: melyik kor állhatna meg a következők ítélőszéke előtt?!

*

Ha meg akarod ismerni valakinek a jellemét, ülj le vele kártyázni!

*

Elkeserítőbb, ha úgy vallunk kárt, hogy túljártak az eszünkön, mint akkor, ha csak a puszta kényszer előtt kell meghajolnunk.

*

Amíg nevetni tudsz, nem győztek le.

*

Nem ütköznek össze, akiknek az útjai nem keresztezik egymást.

*

Megrészegül a saját szavaitól: inkább inná le magát!

*

Bárcsak a sajtóhiba lenne a sajtó legnagyobb hibája!

*

A kis szolgálatok gyakran gyümölcsözőbbek, mint a nagy érdemek.

*

A szellemes társalgó tudja, mikor kell hallgatnia.

*

A vidámság szeretetreméltó.

MARÓTI EGON

A TISZA SZÁLLÓ TÜKÖRTERMÉBE INVITÁLTA SAJTÓTÁJÉKOZTATÓRA AZ ÚJSÁGÍRÓKAT A SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK IGAZGATÓSÁGA. NIKOLÉNYI ISTVÁN IGAZGATÓ ELŐLJÁRÓBAN KIFEJTETTE, IDÉN MÉG A RÉGI, ÁM A KÖVETKEZŐ ÉVBEN MÁR MOBIL NÉZŐTÉR ELŐTT TARTJÁK AZ ELŐADÁSOKAT. S AZ IS ELDŐLT, EMIATT NEM KELL KIHAGYNI ÉVADOT.

Hátráltatja a munkálatokat az is, hogy országszerte színházi vezetői válság volt tapasztalható, ezért a szabadtéri illetékesei nem minden esetben tudtak kivel tárgyalni. A műsorterv összeállításánál másik nyomasztó problémát is figyelembe kellett venniük, nevezetesen az idegenforgalom jelentős csökkenését. Mint ismeretes, a szegedi szabadtéri költségvetésének egyharmadát a jegybevételek teszik ki, de nagy látogatottságra csak a hétvégeken megtartott előadások „esélyesek". Mindezzel együtt az idei költségvetés „hiánya" jelenleg 6—8 millió forint, mely összeget szponzoroktól, pályázatokból remélik fedezni. A Dóm előtti színpad technikai felszereltsége is javításra, felújításra szorul: többek között új világító berendezést, színpadi tartószerkezetet kell beszerezni, s közelesen megoldásra vár a műhelyek elhelyezése.

Ezek után Nikolényi István a műsortervről szólt. Négy bemutató — öt produkció — összesen tizenkét előadása várja a nézőket július 17. és augusztus 21. között, a Dóm téren. Az első bemutató Verdi *Aidája* lesz, *Piergiorgio Morandi* vezényletével, *Nagy Viktor* rendezésében. A címszerepet *Szendrényi Katalin* énekli, s ismét Szegeden köszönthetjük a tavaly Carmenként megismert *Gail Gilmore*-t és *Mario Malagninit*. Július 23-ára tervezik a hagyományos nemzetközi operagálát. A következő bemutató két darabból áll: Mascagni *Parasztbecsület* című operája, valamint *Imre Zoltán* és *Márta István* balettkompozíciója, a *Szent Antal megkísértése* szerepel a műsoron — ez utóbbi ősbemutató. A Parasztbecsületet a temesvári operatársulat adja elő, akik korábban már jártak Szegeden: akkor a Nabuccót játszották sikerrel. A balettről szólva pedig, Imre Zoltánt idézzük, aki a következőket mondotta: „Egyfajta szintézis ez a modern táncszínház és a misztérium között." Az egyik főszereplő *Szakály György*, az Operaház művésze lesz, aki tavaly a *Macskák*ban táncolt.

Mozgalmas nyár Szegeden: Aida, Parasztbecsület, Szent Antal megkísértése, Mesemondó, Cigányszerelem — Néptánc Újszegeden is

Szabadtéri és szabad színházak

Világsztárok tavaly a Carmenben, idén az Aidában: Malagnini és Gilmore.

A hagyományokhoz híven, *Mesemondó* címmel idén is rendeznek nemzetközi néptáncgálát. Ezen a környező országok magyar, illetve ottani nemzeti táncegyüttesei lépnek fel, amelyek az előző hétvégen Újszegeden tartanak fesztiválesteket. Az utolsó bemutató, az úgynevezett „húzódarab", Lehár Ferenc *Cigányszerelem* című daljátéka lesz. Az augusztus 14-i bemutatót még négy előadás követi. *Vámos László* rendezi a darabot, a karmester pedig *Makláry László* lesz. Programon kívül még egy eseményt terveznek a szabadtéri vezetői: augusztus 22-én „nézőtér-búcsúztató" gálát tartanak, ahová fölajánlotta közreműködését *Tokody Ilona*.

Balogh József, a Szegedi Színházi Páholy vezetője a szabadtéri külön kis fesztiváljáról, a Szabad Színházak Nemzetközi Találkozójáról szólt. Az idén harmadik nyarába érkezett programsorozat július 18-án kezdődik, öt napon át tart, melyre a remények szerint, mintegy harminc társulat érkezik, ad számot tudásáról. Balogh József elmondta, hogy szeretnének kultúrtörténetileg „szélsőséges" előadásokat is bemutatni: így felnőtt lakodalmast táncolnak majd mátófalvi (apró erdélyi falu) általános iskolások, és góleméptést ad elő egy fővárosi zsidó iskolás csoport. Ez a rendezvény a maga nemében egyedülálló az országban. Nem vetélkedő, nincs zsűri, hanem a közönség tetszése vagy nem tetszése jelenti az értékelést. Különböző kulturális közösségek seregszemléje lesz ez az öt nap. Ezzel egy időben, július 20. és 30. között, színházi tréninget is szervezneknek, ahol színházak vezetői, képviselői cserélik ki gondolataikat, tapasztalataikat.

ARATÓ LÁSZLÓ

Popovics Lőrinc szobán

Elkábított gyerekek

(Folytatás az 1. oldalról.)

barátnőikkel is Trenyiknél aludtak.

Egy idő után a vámtiszt lakásából valóságos gyerekparadicsom lett, a gyerekek, legfőképp 10-12 éves lányok, akkor jöttek-mentek, amikor akartak, Trenyik játszott velük, főzött nekik, üdítővel, süteménnyel, gyakran ajándékkal, pénzzel kedveskedett nekik, nála azt tehettek, amit csak akartak. A többnyire a baráti társasághoz tartozó gyerekek tehát gyorsan odaszoktak, hiszen éjszakáig tévézhettek, bulizhattak, miközben a szülők nyugodtak voltak, hiszen a gyermek, úgymond jó helyen van a barátaival.

Hogy ezenkívül mi történt még Trenyiknél, csak két év múlva, '92 februárjában derült ki, amikor a Kovács család megkérte Trenyiket, hogy az iskolai farsangon fényképezze a kislányokat. A férfi nemcsak a Kovács lányokat, hanem más, hasonszőrű tini lányt is lencsevégre kapott, amiért a lányok megharagudtak, s miután hazaértek, kitálaltak anyjuknak a szomszédban folyó, eddig titkolt dolgokról.

A lányok elmesélték a szülőknek, hogy Trenyik megfürdeti, törölgeti, simogatja, csókolgatja őket, „még a pisilőjüket is". Gyakran beül velük a kádba, s arra is kéri őket, hogy simogassák, csókolgassák... Egy ágyban aludt velük, pornókazettákat néztek, de azt mondta nekik, nehogy elárulják ezt bárkinek, mert bajuk lenne belőle, s vége lenne a nagy szabadságnak.

Kovácsné, miután végighallgatta a gyerekeket, végigjárta az összes családot, akinek gyermeke Trenyiknél sűrűn megfordult, s kikérdezte a többi kislányt is, majd az érintett szülőkkel összefogva feljelentették a férfit.

Trenyik letartóztatása után először beismerte tettét, majd visszavonta vallomását, melyet később a bírósági tárgyalás során is fenntartott. A tárgyalást a gyermekek érdekében a nyilvánosság teljes kizárásával tartották heteken keresztül, de végre tegnap ítéletet hirdettek.

A *dr. Maráz Vilmosné* vezette bíróság bűnösnek találta Trenyik Pált öt rendbeli szemérem elleni erőszak elkövetése és öt rendbeli szemérem elleni erőszak kísérlete miatt, ezért négy év fegyházban eltöltendő szabadságvesztésre ítélte, valamint öt évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától. Az ügy során felmerült a gyanú, hogy a vádlott a nála játszó gyerekeket kábítószeres kólával itatta, de ez százszázalékosan nem volt bizonyítható, így a bíróság ez alól felmentette Trenyiket.

Az ítélet nem jogerős, a védő enyhítésért, az ügyész súlyosbításért fellebbez.

PINTÉR EDINA

Történelmi zászló nem, Rákosi igen
Zavarban Szeged

Mint ahogy arról lapunkban is tudósítottuk olvasóinkat, Szeged múlt heti közgyűlését stílszerűen megvadította a vadaspark vezetői kinevezése körül kavart politikai perpatvar. Melynek hosszasan elrágógumizott vitája majd' agyon is vágta a képviselők aznapi munkateljesítményét. A maradék idő azonban tartogatott még nem csekély érdekességet. Ezek közül szólunk most néhányról.

Ott volt például a belváros közlekedési rendje, melyről alighanem valamennyi autósnak megvan a saját véleménye, mely, gyanítom, aligha egyezik az úgynevezett szakemberekével. Magam sem találkoztam még olyan, „csupán" egyszerű, józan paraszti ésszel megáldott autóstárssal, aki megértette volna, hogy a belváros tehermentesítése címszóval miért terelték be a forgalmat a legbelebb belvárosba, a Virág cukrászda hónaljába, a Kelemen utcába. Oda, ahol a kétirányú villamosközlekedés meg az egyirányúsított autós forgalom nemcsak agyi rémeket, de fokozott balesetveszélyt is sejtet. Több képviselő morgolódott is eleget, a város mind kacifántosabbá és mind követhetetlenebbé, s ezzel együtt érthetetlenné váló közlekedési renden. Mindenesetre az el-, meg visszaterelni tudó önkormányzati és a tervezésbe bevont külső szakemberek, no meg a mindenható közgyűlés változtatásaiban odáig máig nem volt képes eljutni, hogy a centrum centrumát, a Klauzál teret megtisztítsák a járművektől. Az ottani érdekek, úgy látszik, rendszersemlegesek, hisz ami a tanácsrendszernek ez ügyben nem sikerült, az ugyanúgy az önkormányzatinak sem. Az irritáló belvárosi rend hivatali magyarázói kicsit mellbe lökhették az odafigyelőket, amikor kiderült: valahol éppen az a cél, hogy az autósok undorodjanak meg a belváros közlekedési nehézségeitől... Mint egy az autósok közül, jelzem az illetékeseknek: az állati ösztöneinken, meg a vegetatív idegrendszerünkön kívül van ám nekünk tudatunk, meg saját racionális közlekedésszervező képességünk is! Amint a belvároson kívül felgyorsulhat a közlekedés, mondjuk azzal, hogy a nagykörúton meg a sugárutakon feloldják az 50 kilométeres sebességkorlátozást — melyre a képviselők egynémelyike is tett javaslatot —, továbbá olcsó, vagy ingyenes, könnyen megközelíthető parkolók csábítják beállásra a centrumba igyekvőket.

Az egyik napirend az önkormányzat kitüntetési rendjével; illetve a város jelképeivel foglalkozott. Már majdnem rendelettel szentesítette a közgyűlés Szeged zászlaját, a világoskék alapszínnel, hozzá a címerrel, meg a piros-ezüst-arany-kék rojtdíszítéssel, amikor Simor Ferenc kereszténydemokrata képviselő szót kért. Megdöbbentőnek nevezte az amnéziát, mely 45 év után képes volt kiradírozni a közéleti emberek tudatából a város történelmi zászlaját, melyet mint feudális cafrangot, a „fordulat éve" után tiltottak be a kommunisták. Aztán évtizedekig semmi, míg a puhább diktatúra idején, idegenforgalmi propaganda céllal számos városban egységesen bedobták a világoskék lobogót, melynek Szeged történelméhez az égvilágon semmi köze nincs. A képviselő úr javaslata tehát: állítsák vissza a város piros-ezüst-arany-kék sávos történelmi zászlaját. Mint ilyenkor lenni szokott, megszólaltak a máskor akár tízmilliókkal dobálózó kétkedők: mibe kerül ez a városnak! Tízezrekbe, de lehet, hogy százba... Vagy éppen ennyi vágná agyon Szeged több mint 7 milliárdos költségvetését?! Végül a közgyűlés abban maradt, hogy szakértők bevonásával megvizsgálják a javaslat kínálta új lehetőséget.

Ugyancsak ezen előterjesztés ürügyén borzolta fel a kedélyeket Galiba Ferenc demokrata fórumos képviselő, amikor azt kérte a közgyűléstől, vonja meg Rákosi Mátyástól a máig érvényben levő díszpolgári címét. Előbb figyelmeztették a képviselőt, hogy a felvetés nem tartozik a napirendhez, mivel csak a kitüntetések alapításáról és adományozásuk rendjéről van szó. Aztán Náfrádi Zoltán, a Fidesz frakcióvezetője az ügyben kicsit érthetetlen ingerültséggel intett: egyszer már határoztak arról, hogy visszaható hatállyal nem szüntetnek meg címeket. Ezek után arra lennénk kíváncsiak, hogy a fiatal demokraták kissé sajátos jogállamiság-felfogása hogyan birkózna meg azzal, ha a város díszpolgárságra érdemesítettjei nem fogadnák el, avagy visszaadnák címüket, mondván, nem kívánnak egy tablón szerepelni a bolsevik gazemberrel. Közben eszembe jut például Tata, ahol a rendszerváltás első pillanatában megvonták a díszpolgári címet Havasi Ferenctől, aki Rákosihoz képest hamvas lelkű cserkészfiú volt.

A közgyűlési döntésnek megfelelően hamarosan vagy félszáz újszegedi telektulajdonos lélegezhet fel, hisz több évtizedes építési tilalom után eljöhet számukra is a tulajdon szabadsága. Az érintett egyetemeknek, intézményeknek is záros határidőn belül — három hónap — nyilatkozniuk kell, mit óhajtanak megvenni, és mit nem. Tovább ugyanis nem tartigálnak nekik egyetlen négyzetmétert sem.

A város képviselői, mivel a múlt héten nem tudták befejezni munkájukat, ma délután folytatják a köztisztasági helyzetről szóló, s további kilenc napirendi pont megtárgyalását.

— Őrfi —

Régi május, makói módra

Majális

Szegeden a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének Csongrád megyei képviselete május elsején, délelőtt fél 9-kor rendez koszorúzási ünnepséget a Munkásotthonnál (Hét vezér utca 7—9. sz.). Ezt követően felvonulás indul a Széchenyi téren és a Kárász utcán át a Dugonics térre. A nagygyűlés 10 órakor kezdődik, ünnepi beszédet mond Tóth József, az MSZOSZ Csongrád megyei képviseletének vezetője. Az ünnepségen fellép a MÁV Fúvószenekar, *Fekete Gizi*, a Szegedi Nemzeti Színház Jászai-díjas művésze, *Dinynyés József* énekes és a Szeged Táncegyüttes. Az újszegedi ligetben a hagyományos sátoros, kirakodóvásáros majális várja az odalátogatókat.

Hódmezővásárhelyen az érdekvédelmi szervezetek május 1-jei programja: 11 órakor megemlékezés lesz a Szántó Kovács János-szobornál, utána majális a Népkertben. Fellép: a városi fúvószenekar, nótaénekesek, a szentesi Coctail együttes, a Blasko Dixieland Band, az Advent együttes. Jó idő esetén utcabál lesz a Népkertben, az Interrock együttes közreműködésével. Mindenkit szeretettel várnak.

Szentesen több helyszín várja a szórakozni vágyókat május 1-jén. A Vasutas és a Kontravill sporttelepen műsoros előadásokon, közös rendezvényeken vehetnek részt a szentesi polgárok. A Kontravill sporttelepen délelőtt 10 órától fellép a Pom-Pom együttes, a művelődési központ bábcsoportja, Ördögh Ottó humorista, valamint Szűcs László bűvész.

Délután 4 órától az ifjúsági park szabadtéri színpadan a Pom-Pom együttes gyermekműsorára várják az érdeklődőket. Délután 5 órától alternatív zenei találkozó keretében a Szabadszáj Filmszínház, a DZS Kvartett, az Old Sound és a Coctail együttesek lépnek fel. Este 8 órától az ifjúsági ház pódiumtermében Bandiszkóban szórakozhatnak a fiatalok.

A sportesemények közül kiemelkedik a már 30-án, pénteken délután 2 órakor megkezdődő Orosz Imre Asztalitenisz Emlékverseny a Koszta József Általános Iskolában, amely elsején 8 órától folytatódik a helyszínen. Ugyancsak pénteki esemény még a teniszpályán megrendezendő lábteniszverseny, továbbá a sportpálya betonpályáján sorra kerülő kispályás labdarúgó mérkőzés. Mindkét rendezvény délután 2 órakor kezdődik.

Makón, május 1-jén, szombaton, a Maros-parti üdülőövezetben — nem szervezetten —, de minden bizonnyal sokan látogatnak ki, ahol kereskedők kínálják játékaikat, sört, üdítőt, más finom étkeket. A program délután 2 órakor, a Maros-parti színpadon kezdődik. Közreműködnek: Iaido-Jodo klub, Írisz Táncklub, Kick-box karate csoport, Mens-Humana együttes, Velnök citerazenekar, Maros Táncegyüttes, városi fúvószenekar. (Eső esetén a műsor elmarad.) Este 6 órakor „Post Wave Day" rocktalálkozó lesz az Árkádia Színpad szervezésében. Este 9 órától a művelődési központban Alter M diszkó.

Színesíti a programot május 1-jén a „Csillagtúra" elnevezésű autóverseny. A Renault cég e maratoni versenyén közel 100 híres ember, közöttük színészek, újságírók, olimpiai bajnokok látogatnak el Makóra, az Aradi u. 128. sz. alatt lévő Renault-üzletház elé. Itt a házigazda, Bugyi Pál várja az érdeklődőket és a verseny résztvevőit.

Csongrádon a majálist ez évben is Bokrospusztán rendezi meg a Bokrosi Baráti Kör és a művelődési központ. Délelőtt 10 órától Wing Tsun Kung-fu, Kyokushinkai karate és divatbemutató várja a majálisozókat. Fellép a városi fúvószenekar is.

Délután Aikidó-bemutató, felnőtteknek és gyermekeknek tréfás ügyességi vetélkedő lesz programon, a sportrendezvények közül mezei futás, foci és horgászverseny, Lada Kupa lebonyolításával állnak a szórakozni vágyók rendelkezésére. A bátrabbak helikopterre is szállhatnak. Este a Zseton együttes zenéjére pusztabálban rophatják a táncot a majálisozók.

Természetesen lesz étel, ital is bőven, erről a kitelepülő vendéglátó egységek gondoskodnak. És ami nagyon lényeges, délelőtt 9 órától — két óránként — autóbuszjárat közlekedik a csongrádi művelődési központtól a helyszínre.

A városban — a Renault-majális keretében — délután 2 órától skander-verseny, este 7 órától utcabál, Szigeti nosztalgiabuli várja a majálisozókat a Szentesi út 4. szám alatt. Ételről — pacal, roston sült — itt is gondoskodnak a vendéglátók.

A földeáki önkormányzat majálist rendez május 1-jén, a Centrumkertben, amelyen részt vesznek különböző társadalmi szervezetek. Lesz bográcsos marhapörkölt, ifjú demokraták által rendezett ügyességi verseny, és este 20 órától kerül sor a Mezőfi diszkóra a művelődési házban, melyre mindenkit vár az IDE csoport.

Hamis italok

Békés megyében a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség részvételével vizsgálat kezdődött annak kiderítésére, honnan származnak a kereskedelmi forgalomba került, egészségre káros, hamisított címkével ellátott szeszes italok — jelentették be szerdán Békéscsabán a megyei fogyasztóvédelmi felügyelőség sajtótájékoztatóján.

Timkó Pálné főtanácsos az üggyel kapcsolatban elmondta: részletekkel még nem szolgálhat, a vizsgálat a megyehatáron kívül is folyik. A házilag készített „márkás" italok — a hírekkel ellentétben — egészségkárosítóak, de nem mérgezőek.

A sajtótájékoztatón elhangzott: a békési fogyasztóvédelmi felügyelőség évente mintegy ezer ellenőrzést végez, s száz panaszból 95 ügyet saját hatáskörben rendez el, ötöt más hatósághoz irányít. Békésben a jogos panaszok aránya évek óta ötven százalék körül van. A panaszok döntő része a minőséggel kapcsolatos, de a vásárlók megkárosításának egyéb példáival is lehet találkozni. Gyakori, hogy a külföldi eredetű áruk mellől hiányzik a magyar nyelvű tájékoztató. A gazdasági átalakulással összefüggő jellegzetes fogyasztókárosítás, hogy a megszűnő cégek már nem gondoskodnak a garanciális javításokról.

hogy ma az első nagy király bőkezűségének kincseiből a jegyzéken kívül alig maradt egyéb nyoma.

A XII. század elején bazilikáját tűz emésztette meg. De nem maradt sokáig üszökbe fúlva, mert akkori apátja Dávid, a leégettnél díszesebb román stílusban újra építtette. A templom fölszentelését 1137-ben Felicián esztergomi érsek végezte. Az ünnepségen számos egyházi és világi főúr kíséretében II. Béla király is résztvett.

A XIII. század nagy utazó, szervező és építő apátja Oros, II. Endre kortársa, ki nemcsak az időközben ismét leégett templomot építtette föl, hanem csodálatos előérzettel, esetleges ellenséges támadások kivédésére gyilokjáró folyosós falakkal is megerősítette. A templom 1225-ben tartott felszentelési ünnepségeit II. Endre és felesége Jolanta királyné személyes jelenléte tette még fényesebbé.

De Oros apát nemcsak a rend szűkebb körű történetébe írta be erőteljes vonásokkal a nevét, hanem nemzeti művelődésünk történetébe is. Ugyanis a joghatósága alá tartozó jószágokról részletes összeírást, népei részére pedig mindenre kiterjedő szabályzatot készített, úgy hogy az ebben feltalálható kétezer hely és személynév, legbecsesebb XIII. századbeli nyelvemlékeink közé tartozik.

1241-ben várát a tatárok sikertelenül ostromolták, de a monostor birtokaiban annál nagyobb károkat okoztak.

Az Árpádház kihalása után, a monostor anyagi helyzete rosszra fordult. Az akkori bizonytalan időkben egyik csapás a másikat érte. Birto-

ekkor olvastatta föl
ben a nagy király k
monostornak.

Történetében je
tott, Kálmán király
reszteshadak fővez
I. László egyik
egyházi szerelvénye
kezűséggel halmozt
látó lélekkel megér
egyik legfontosabb
lődésének s ekként
ajándékosztásban m

De lássuk csak,
lyen egyházi szerel

10 oltárfeszüle
nyozott ezüst feszü
tük 13 színarany, a
tömjénező. 4 pár h
nyezetéről aláfüggő
tartására. 3 láncon
aranyozott ezüst sz

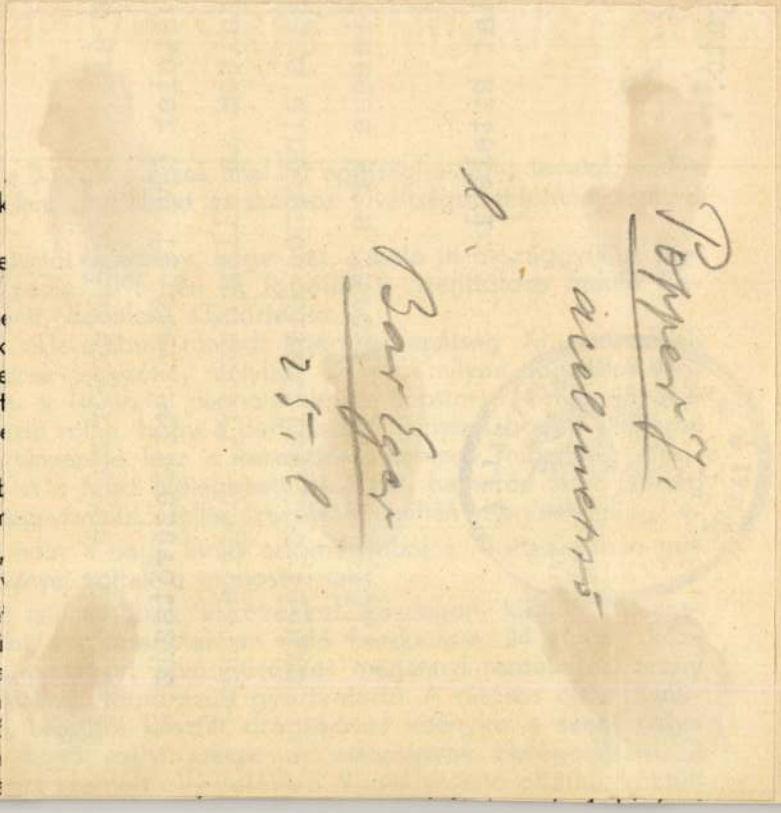

Popper H.

Magyar Iparművészet
1900. 129. l.

»ÉVA«

POPPER H.-TÓL.

Budapesti Mérnöki Kamara.
N. 860/1934.

FELHÍVÁS.

Felhívjuk azon kartársakat, akiknek családi neve belügyminiszteri engedély alapján megváltozott, hogy a kamarai nyilvántartások közhitelű és egyöntetű kiigazítása céljára szíveskedjenek a névváltoztatásra vonatkozó hivatalos okiratot a Kamarához beküldeni, vagy pedig — ha erről a Budapesti Közlönyben hivatalos hirdetmény jelent meg — a közlönynek azon számát megjelölni, amelyben az közzététetett.

Azok a kartársak, akik a névváltozás elrendelését tanusító anyakönyvi kivonattal is rendelkeznek, e kivonatot is beküldhetik.

A beküldött okiratot a Kamara a szükséges adatok kijegyzése után nyomban visszaszármaztatja.

A névváltozásnak, mint nyilvántartási adatváltozásnak bejelentését (amelynek elmulasztása elsősorban a kartársakra nézve jelent hátrányt, miután a hivatalos, vagy magánmegkeresésekre történő adatszolgáltatásoknál, állás- vagy munkaalkalom közvetítéseknél, szakértőmegjelöléseknél stb. azonosítási nehézségek merülhetnek fel) egyébként a mérnöki rendtartásról szóló 1923: XVII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 85042/1927. II. K. M. számú rendelet 2. §-a is — jogkövetkezmények mellett — kötelezőleg előírja.

Budapest, 1934. évi december hó 7-én.

Thoma Frigyes s. k., titkár.

MÉRNÖKNYILVÁNTARTÁS, TAGNYILVÁNTARTÁS.

A Kamara új tagjai: A Budapesti Mérnök-Kamara közhirré teszi, hogy:

a) a Mérnöki Tanács által hozott jogerős határozat folytán a Kamara új tagja

1934. évi december hó 10-től: Kuszenda Kálmán sz. 1875. budapesti lakos, gépészmérnök;

b) a Kamara választmánya által hozott, jogerőre emelkedett határozat folytán új tagok

1934. évi november hó 12-től: Hauer György gépészmérnök, Gyón, dr. *Janovics Miklós* vegészmérnök, Budapest, VII., Telep-u. 45., *László György* mérnök, Rákospalota, Bethlen-u. 57., *Tóthy-Szabó* Sándor mérnök, Hollád.

1934. évi movember hó 26-tól: ifj. *David Károly* építészmérnök, Bpest, XI., Somlói-út 76., dr. *Heller Imre* gépészmérnök és közgazdasági mérnök, Bpest, II., Bimbó-u. 5., *Kerner* Antal gépészmérnök, Hódmezővásárhely, Horthy Miklós-út 43., *Kiss Lipót* gépészmérnök, Székesfehérvár, Alsókirálysor 3., *Liszkay Károly* erdőmérnök, Soroksár, Ferenc József-tér 1/a., *Pongrácz* Albert gépészmérnök, Szeged, Kossuth Lajos-út 89., *Popper* László építészmérnök, Bpest, III., Zöldmáliút 18., *Pozsonyi* (Filtsch) Zoltán építészmérnök, Szeged, Mars-tér 7., *Rózsa* Ferenc mérnök, Bpest, II., Tölgyfa-u. 14., *Somló* Dezső mérnök, Gödöllő, Horthy Miklós-u. 30.

1934. évi december hó 24-től: Cserba Dezső építészmérnök, Bpest, XI., Somlói-út 8—10., *Déri* György gépészmérnök, Bpest, V., Személynök-u. 16., *Dunay* András gépészmérnök, Bpest, II., Rhédey-u. 5., *Farkas* Imre gépészmérnök, Bpest, V., Visegrádi-u. 60., *Gödri* István mérnök, Békéscsaba, Ujkigyósi-u. 44., *Mattyasovszky* László mérnök, Bpest, VIII., Rákóczi-út 73., *Szántó* János mérnök, Szeged, Brüsszeli-krt. 31., *Szondi* Jenő gépészmérnök, Bpest, XI., Mohai-u. 32.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1934. évi december hó 7-én tartott ülésében alábbi kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Abos Bruno építészmérnök, Bpest, III., Mandula-u. 32., *Balázs* József mérnök, Bpest, VI., Vilmos császár-út 45., *Forgács* Béla mérnök, Bpest, VIII., Német-u. 41—43., *Ihrig* Dénes mérnök, Mohács, Szent János-u. 3., *Karvázy* János gépészmérnök, Kelébia, II., Fő-út 350., *Kóh* József gépészmérnök, Bpest, VIII., Práter-u. 59/c., *Schenk* Béla mérnök, Balasagyarmat, Petőfi-u. 8., *Wellisch* Zsigmond dr., mérnök, Bpest, VI., Ó-utca 4.

Fellebbezési határidő: 1935. évi január hó 9.

A Kamarából kilépő tagok. Önkéntes lemondás folytán a Kamara tagjai sorából töröltettek:

Bencze Pál em. Sopron, *Jakschitz* Lajos em. Sopron, *Kiss* Lajos em. Zalaegerszeg, *Lászlóffy* Ernő em. Bpest, *Somogyi* Zoltán em. Vajszló, *Tóth* János em. Vajszló, 1934 március 31-i hatállyal; *Borsothy* Géza m. Gyula, 1934 szeptember 30-i hatállyal; *Csáki* Keresztély Erik m. Bpest, *Gáspárdy* Gyula gm. Bpest, *Gruber* Andor m. Bpest, *Hajcsi* Barna gm. Bpest, *Hergloz* István vm. Bpest, *Kol* Ferenc m. Bpest, *Littke* Kázmér ép. Bpest, *Molnár József* gm. Diósgyör-Vasgyár, *Puskás* Rezső gm. Nagykanizsa, *Zalai* György gm. Pétfürdő, 1934. évi november hó 23-i hatállyal.

Elhalálozott tagok. A Kamara tagjai sorából elhalálozásuk folytán töröltettek:

Markó Kálmán gm. Miskolc, 1933. aug. 6-i hatállyal, *Parthy* József em. Doromlás, 1934 szeptember 21-i, *Sajó* Elemér m. Bpest, 1934 szeptember 21-i hatállyal.

A „DR. ZIELINSKI SZILÁRD ALAP"-RA ALÁBBI ADOMÁNYOK ÉRKEZTEK:

1934. évi augusztus hóban: Clementis László gm. 2.—, Styevó András m. 2.— P, *szeptember hóban:* Clementis László gm. 2.— P, *október hóban:* Clementis László gm. 2.—, Enyedy István m. 1.—, Iványi Gyula ép. 5.— P, *november hóban:* Clementis László gm. 2.—, dr. Kardos Jenő gm. 6.—, Pap Ferenc m. 5.—, id. Riva JJóJzsef ép. 4.66 P, *összesen 31.66 P.*

A Kamara A. 436/1934. sz. kérelme folytán beérkezett adományok: Ajtay Pál gm. 1.50, Andraschek Ferenc gm. 10.—, Andrási Lajos m. 3.—, Andrásovszky Zoltán gm. 20.—, dr. Álgyay Hubert Pál m. 5.—, Barsi Nándor em. 3.—, Bauer Károly bm. 2.—, Baumgarten Zsigmond m. 20.—, Bácsi Elek gm. 5.—, Bekő Ferenc m. 7.50, Benkert Dezső m. 5.—, Bogyós Ottó gm. 4.—, Böckh Béla gm. 5.—, Britz Béla gm. 3.—, Brunner Vilmos gm. 4.—, Buday Béla m. 20.—, Budai Károly gm. 1.—, Castelli Árpád m. 10.—, Clementis László gm. 2.—, Csanády László bm. 10.—, Csemiczky Zoltán m. 1.—, Czakó László ép. 3.—, Domokos J. Róbert m. 2.—, Emmerling Géza m. 2.—, Erdős Róbert gm. 1.—, Faragó Sándor ép. 2.—, Farkas Árpád m. 2.—, dr. Fábri Jenő vm. 5.—, Forgó Árpád m. 20.—, Főző Márton m. 2.—, Frenreisz Géza gm. 5.—, vitéz Füry Mihály em. 3.—, dr. Gállik István m. 2.—, Gerey Jenő gm. 2.—, Gergurevic Miksa m. 2.—, Gerő András m. 4.—, Graf Frigyes gm. 0.50, Gulyás Imre gm. 1.—, Gyurosovits György gm. 2.—, Haidekker János m. 0.50, Hajós József gm. 2.—, Halász András ép. 1.—, Hamburger Andor ép. 5.—, Hantó István m. 1.—, Hauser Arthur gm. 2.—, Hoffer Imre ép. 2.—, Hoffer és Preisich mérnökök 5.—, Hoepfner Guidó ép. 5.—, dr. Horovitz György gm. 10.—, Hunek Emil vm. 5.—, vitéz Imre János m. 3.—, Ivánfenéki Ármentesítő Társulat, Gyoma 10.—, Jankó Béla m. 2.—, Jánosfi Emil vm. 2.—, Juhász Zoltán gm. 10.—, Kalabay László m. 4.—, Kassai Pál m. 5.—, Kelemen Adolf gm. 2.—, Klein Jenő gm. 3.—, Klement Károly gm. 5.—, Knoll Gusztáv gm. 5.—, Koller Károly vkm. és kgm. 10.—, dr. Korányi Imre m. 2.—, Dr. Kossalka János m. 20.—, Kovács Ferenc ép. 2.—, Kovács Frigyes ép. 20.—, Kovách Imre m. 5.—, Kövesi Antal gm. 5.—, Krátky János m. 10.—, Krompecher László ép. 3.—, Lampl Hugó m. 5—, László Géza gm. 2.—, Lexa Emil gm. 2.—, Liszer Dávid m. 1.—, Machovich István gm. 5.—, Magirius Gyula gm. 2.—, Marjalaky Jenő m. 2.—, Márer Sándor m. 1—, Mentényi Tibor ép. 1.—, dr. Mihailich Győző m. 20.—, Miszory Ferenc m. 5.—, Müller Géza gm. 2.—, Nagy Elek gm. 10.—, Sarkadi Nagy Lajos m. 1.—, Nagy Pál gm. 5.—, Nagy Sándor m. 2.—, Okányi György m. 5.—, Orczy Gyula gm. 3.—, vitéz Ortutay Pál em. 2—, Palinay Győző ép. 5.—, Pauntz Rezső m. 2.—, Polgár Károly gm. 5.—, Reischl Gusztáv ép. 2.—, Reymeyer Gusztáv gm. gm. 10.—, Roboz Miksa gm. 10.—, Saguly Károly m. 5.—, dr. Sasvári Géza gm. 20.—, Schaefer Ferenc ép. 2.—, Schimmerl Emánuel gm. 5.—, Schmitterer Jenő ép. 20.—, Schön F. és Schön T. 3.—, dr. Seidl Ottó vm. 5.—, Siklován István ép. 1.—, Sinai Leó gm. 1.—, Sipos József m. 5.—, Somlyó József m. 10.—, Szabolcs Rezső bm. 5.—, Szabó Kálmán ép. 2.—, Szalay Imre m. 1.—, Szathmáry Sándor m. 1.—, id. Szepessy József m. 3.—, Széchy Endre m. 10.—, Szilágyi Imre m. 5.—, Szilágyi János m. 3.—, n. Szőts Imre ép. 10—, Szumrák Jenő gm. 1.—, Thoma Frigyes gm. és m. 20.—, Ujhelyi József m. 1.—, Unger Ernő gm. 10.—, dr. Varsányi Emil gm. 5.—, dr. Viola Rezső m. 2.—, Zámor Ferenc gm. 10.—, Zsigmondy Hugó bm. 5.—, *továbbá:* Bognár Lajos gm. 3.—, Boros Andor 3.—, Boszrucker Lajos ép. 2.—, Ferdinand Lajos gm. 2.—, Francisci György gm. 20.—, Grósz Pál m. 2.—, borosjenői Kádár Gusztáv m. 50.—, Kiss Árpád gm. 2.—, Lám Béla m. 10.—, Luib Kálmán gm. 5.—, Magyar János em. 1.—, Mantuano Jenő m. 1.—, Meszlény Jenő gm. 1.—, ifj. Ritoók Zsigmond gm. 5.—, *összesen 757.— pengő.*

gépészmérnök és építőiparos közbejötte nélkül készíti a szerelőiparos a berendezéseket s így készülnek a horonyvésések is, ilyen esetben a tervező gépészmérnök és a szerelőiparos együtt legyen felelős azért, hogy a biztonsági szempontok érvényesüljenek, ez a megállapítás tehát csak olyan esetre vonatkozik, ha a munkát mérnöki kamarai tag közbejöttével bonyolítják le;

d) az *a)—c)* alattiakból iparjogi vagy képesítési következtetéseket leszármaztathatóknak a Mérnöki Kamara nem tart.

Az építési kedvezmények körüli ellenőrzés tárgyában a m. kir. pénzügyigazgatóságtól a Kamarához intézett átirat alapján a választmány felhatalmazta az elnökséget, hogy 20 állástalan építészmérnököt megnevezzen, akik közül a pénzügyminiszter négyet kiválaszt és az ellenőrzés körüli teendők ellátására alkalmaz.

Az 1934. évi december hó 7-i ülés.

A köztisztviselői magánmunka-engedélyek közhírré tételéről külön közlemény jelenik meg.

A miskolci kamarai tagértekezlet jegyzőkönyvében foglaltakat a választmány azzal vette tudomásul, hogy a tagértekezleten felvetett gondolatokat és kérelmeket a megfelelő ügyek intézésénél fogja mérlegelni.

A városok és községek rendezéséről és az építésrendészetről szóló törvénytervezetnek az 1935. elején a képviselőház elé terjesztésének kilátásba helyezése alkalmából a választmány a kereskedelemügyi minisztert melegen üdvözölte s egyben elhatározta, hogy felterjesztésben kell rámutatni arra, hogy a község szabályozási, illetőleg rendezési általános és részletes terveket feltétlenül meg kell előznie a község részletes helyszínrajzi és magassági felmérésének és térképezésének, mindazon községekben, ahol ez még hiányzik, tekintet nélkül arra, hogy sík, vagy dombos vidéken fekvő községről van szó; sík vidéken a magassági felmérésnek különös fontossága van a helyes vízlevezetés szempontjából; rá kell mutatni arra is, hogy a felmérés és a rendezési tervek elkészítésére elegendő, a korábbi törvénytervezetekben kilátásba vettnél lényegesen hosszabb időt kell biztosítani.

Budapesti Mérnöki Kamara
A. 410/1934/4. sz.

FELHÍVÁS.

A mérnöki munkafenntartás fejlesztéséről.

A Miskolcon ez évi november 11-én megtartott tagértekezlet tárgysorozatának 1. pontjával kapcsolatban felkérjük a Kamara t. tagjait, hogy a Mérnöki Kamara tagjainak fenntartott mérnöki munkákról szóló 127.000/1929. K. M. számú rendeletre, illetőleg annak fejlesztésére, különösen a rendeletben még nem szabályozott mérnöki munkákra vonatkozó javaslataikat e felhívásunkra hivatkozással a Kamara titkárságával 1935. évi január hó 15-éig írásban közölni szíveskedjenek.

Budapest, 1934. évi december hó 19-én.

(Ismételt felhívás). *Thoma* s. k., titkár.

Budapesti Mérnöki Kamara
A. 420/1934/3. szám.

FELHÍVÁS.

Az új közszállítási szabályzat 50.000/1934. K. M. sz. rendelet f. évi október hó 1-én hatályba lépett. A szabályzat szerint versenytárgyalásoknál előnyt kell adni annak az ajánlattevőnek, aki olyan árut vagy munkát ajánl, amely magyar mérnöki munka eredménye, valamint, aki az összes alkalmazottakhoz viszonyítva minél nagyobb arányban alkalmaz magyar műszaki főiskolán szerzett vagy honosított oklevéllel bíró magyar honos mérnököket.

A szabályzat értelmében azt, hogy valamely munka vagy áru magyar mérnöki munka eredménye, a Mérnöki Kamara útján kell esetenként igazolni, ha az ajánlattevő az előnyre igényt tart.

Folyamatban vannak a Kamara által indított olyan lépések is, melyek azt célozzák, hogy a Kamara illetékességi körébe utalják annak igazolását is, hogy az ajánlattevő milyen számban, illetőleg milyen arányban alkalmaz magyar mérnököket. Ugyanis csak a Kamara vezet az egész országra kiterjedő központi mérnöknyilvántartást, amelynek adataira ilyen igazolás céljából amúgyis szükség van.

A Kamara ezért már most *felhívja azon t. tagjait, akik közmunkában, vagy közszállításokban részt vesznek, vagy a jövőben esetleg részt kívánnak venni, hogy jövő év január 15-ig jelentsék be* a Kamarának, hogy 1934 október 1-i állapot szerint mennyi az összes alkalmazottaiknak száma és kik az általuk alkalmazásban tartott magyarhonos mérnökök (mérnökök, építész-, gépész-, vegyész-, bánya-, kohó-, erdőmérnökök), akik magyar műszaki főiskolán szerzett vagy honosított oklevéllel bírnak. Ezt a bejelentést a célra való tekintettel tegyék meg az 1933. évi október 1-i állapot szerint is. (Az alkalmazott mérnökök nevét, születési évét és mérnöki szakját kell bejelenteni.)

Felhívja a Kamara egyúttal a tervező vagy tanácsadó irodát fenntartó t. tagokat is, hogy a fenti bejelentést a megjelölt határidőben ők is teljesítsék, amire az adatgyűjtés és annak alapján felfektetendő nyilvántartás teljessége céljából szükség van.

Budapest, 1934 december 19-én.

(Ismételt felhívás). *Thoma* s. k., titkár.

N. 400/1934/2.

FELHÍVÁS
A MAGÁNMÉRNÖKÖKHÖZ A KAMARAI MŰKÖDÉSI KÖRÖKBE VALÓ BEOSZTÁS ÜGYÉBEN.

Mint már ismételten közöltük, a Kamara a vonatkozó ügyrendi rendelkezések és közgyűlési határozatok alapján tagjait magánmérnökök, közszolgálatban álló mérnökök és magánalkalmazásban álló mérnökök működési körébe s a magánmérnököket két működési csoportba osztja. A beosztás, amely egyéni jelentkezés alapján történt, máig sem teljes, holott anélkül a Kamara az azonos érdekkörbe tartozó tagok közül igen sokat nem tud bevonni számukra fontos tagértekezleti tárgyalásokba s ilyenek tartásának értéke is csökken.

A mérnöki munkák díjszabásának 9. §-ában előre látott részletes alkalmazási utasítások (részletes díjszabások) hiányát érezzük, igen sok kartársunk sürgeti ezeknek előkészítését. A Kamara tudatában van a díjszabás hiányainak, éppen ezért a szükséges kiegészítések anyagát egyes mérnöki szakokra vonatkozóan már évekkel ezelőtt előkészítette és ezzel párhuzamosan tárgyalásokat is folytatott ezeknek a részletes alkalmazási utasításoknak rendeleti úton való kiadása iránt. Azonban a mérnöki munkák díjszínvonalának alakulására befolyással bíró tényezők mérlegelése arra a megfontolásra vezette a tárgyalás során a Kamarát, hogy egyelőre helyesebb, ha a díjszabási alkalmazási utasítások helyett olyan tájékoztató szabályok kidolgozását veszi közelebbről tervbe, amelyekre az önálló mérnöki működés során amúgy is szükség van és amelyek egyúttal alkalmasak arra is, hogy díjszabásunk általános jellegéből folyó hiányokat pótolják anélkül, hogy a díjazási színvonal jövőbeli kedvezőbb kialakulását veszélyeztetnék.

Ezeknek a szabályoknak a kidolgozását a Kamara a közeli jövőben folyamatba kívánja tenni s ezzel kapcsolatban tagértekezlet tartására is szükség lehet.

Felhívjuk ezért tagjainkat, hogy *jelentkezzenek jövő évi február hó 1-ig* a működési körükbe, illetőleg működési csoportukba való felvételre. Csak ez esetben áll ugyanis módjában a Kamarának a fenti tárgyalásokba őket szükség szerint bevonni és véleményüket, kívánságaikat, észleleteiket figyelembe venni.

A jelentkezéshez szükséges ürlapot a Kamara segédhivatala díjmentesen bocsátja rendelkezésre. Ugyanott élőszóval, távbeszélő útján (50—0—45), vagy írásban felvilágosítás kérhető abban az esetben, ha a t. Kartársak közül valaki nem tudná, hogy a megfelelő működési körbe, illetőleg csoportba — jelentkezése alapján — fel van-e véve, vagy sem.

Budapest, 1934. évi december hó 19-én.

Thoma Frigyes, s. k. titkár.

A KAMARÁNÁL ma is több száz elhelyezést kereső mérnök van nyilvántartva. Munkaadó kartársaink megbízásaik elvégzésénél kartársak munkaerejét vegyék igénybe.

POPPER Leo

NAGY Elemér: Akseli Gallen Kallela. = Budapest, 1983/7.

26.p.

Gallen-Kallela 1908-kiállitásáról Popper Leó ir a XX.században.
Tulzott nemzeti érzés megnyilvánulását veti Galenn)kallela szemére.

is vert soha gyökeret. De még mindezek leszámításával is az *Emil* élő könyv még: forradalmi alapgondolata még ma is diskusszió tárgya s egész tömegét találjuk benne a gondolatoknak, melyek ma is ép oly aktuálisak, sőt még aktuálisabbak, mint a könyv megjelenése pillanatában. Szóval az *Emil* nem csupán művelődéstörténeti reliquia, hanem hatékony, a mai szellemi életbe erősen belekapcsolt könyv s a paedagógiával foglalkozók még ma sem lehetnek el nélküle.

Vélemények új egyetemek alapításáról. A *Felső Oktatásügyi Egyesület* 1911 májusában *Medveczky* Frigyes elnöklete alatt tartott enquête-jén az új egyetemek most aktuális kérdéséhez hozzászóltak azok is, a kik évtizedeket, sőt egész emberéletet töltöttek a felső oktatásügy szolgálatában. (Sorukban *Wlassics* Gyula, *Plósz* Sándor, *König* Gyula, *Concha* Győző, *Tauffer* Vilmos, *Medveczky* Frigyes, *Pertik* Ottó, *Grósz* Emil és a magyar felső oktatás más nagytapasztalású képviselői). Az enquête tárgyalásai a következő programmkérdések körül forogtak: Milyen mértékben ajánlatos a mai viszonyok közt az egyetemek szaporítása? Teljes egyetem kivánandó-e vagy csak egyes karok szervezése? A kulturális milieu vagy a hely kérdése. Az állam és más tényezők szerepe. Az egész tárgyalás alaphangját s Berzeviczy Albert adta meg gazdag tartalmú exposé-vel. Helytelen az a gondolat, hogy új egyetem fölállítása korai mindaddig, míg a létező egyetemeken sok a pótolni való. Az egyetem sohasem kész, sohasem teljes. Viszont az ország szellemi erejének roppant túlbecsülése s az egyetem fogalmának devalválása rejlik azoknak a követelésében, kik a legközelebbi jövőben már 5–6 új egyetem felállítását óhajtják. Nem csonka fakultásokra, hanem nagy tudományos fórumra van szükségünk, igazi universitás-ra, a hol a tudomány művelésének összes ágai lehetőleg egyesítve vannak. A Felső Oktatásügyi Egyesület enquête-je nagy egyértelműséggel domborította ki a kulturális milieu döntő fontosságát az új egyetemek elhelyezése tekintetéből. Az új egyetemnek egy már kialakult műveltségi környezetbe kell jutnia, nem pedig neki kell utólag megteremtenie a maga kulturai talaját. Az enquête tárgyalásaiból az az alapgondolat bontakozik ki, hogy a mai viszonyok közt egyelőre egy, legfeljebb két új állami egyetem mielőbbi felállítása követelhető, hogy az ország nagy kulturális érdekeinek biztosítására csak az igazi egyetemi szellemet megtestesítő és annak nagy hagyományait képviselő teljes egyetem alkalmas és hogy ezt a nagy szervezetet a legfejlettebb kulturális milieu-be kell helyezni. Az enquête tárgyalásainak anyaga, az egyes felszólalások foglalata most jelent meg egy gondolatébresztő könyvben, mely a legfontosabb és legilletékesebb hozzászólás ehhez a fontos kérdéshez.

Shakespeare hatása a vígjátékiró Vörösmartyra. *Weber* Arthur egy kis dolgozata viseli ezt a címet. A kis munka megállapítja, hogy Vörösmarty felfogása a vígjátékról teljesen Shakespeare vígjátékain alapúl, a mint hogy az egész akkori dramaturgiának Shakespeare volt a bibliája, melyből dogmáit levonta. Azután Vörösmarty egyetlen szoros értelemben vett vígjátékát, a *Fátyol titkai*-t elemzi, kimutatva bennük a shakespearei nyomokat. Leszámítva egy pár részletet, melyet a füzet szerzője közvetlen hatásnak számít, holott talán inkább Shakespeareből az irodalomba átment drámai közhely — a kis tanulmány nagyjában helyesen állapítja meg Vörösmarty Shakespearetől való függésének mértékét.

A régi Budapest építőművészete címmel *Petrik* Albert érdekes könyvecskét adott ki: saját fölvételei alapján száz olyan budapesti régi épület vagy épületrész képét adja benne, a melyek építészetünk multja szempontjából érdekesek. Több igénye a könyvecskének nincs is, mert a szövege alig egyéb, mint az egyes képek tárgyainak felsorolása néhány rájuk vonatkozó ismert történeti adattal.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes heti gyermeklapja október 29-iki számában verset közöl *Ábrányi Emiltől* és *Elek nagyapótól*, vígjátékot *Murai* Károlytól, *Sebők* Zsigmond folytatja *Dörmögő* Dömötör sportkalandjait, *a világ legszebb meséi* sorozatában *Kipling* egy bájos meséjét találjuk, *Pozder* Gyula kedves képet rajzolt, *Elek nayyapó* apró mesét mond el, *Zsiga bácsi* vidám történetet, *Bihari* Ferencz ismert sportember pedig érdekes football-történetet, *Benedek* Elek folytatja regényét. A *Kis Krónika* rovat aktualitásai, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki e szám tartalmát. A «*Jó Pajtás*»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utcza 4.)

Munkácsy Liszt arczképe. Mult számunkban közöltük a Munkácsy által festett Liszt Ferencz arczképet és utólag jegyezzük meg, hogy ezen kép a Könyves Kálmán társaság jogosításával közöltetett, a mely vállalat Munkácsy ezen művét heliogravure kivitelben adta ki. A kép mérete margóval 71×55 cm és ára keret nélkül 20 korona.

Új könyvek.

Bajza József élete és munkái. Irta *Farkas* Zoltán. Budapest Franklin-társulat (Olcsó Könyvtár 1637—1640), ára 80 fillér.

Emil vagy a nevelésről. Irta *Rousseau* János Jakab. Fordította *Schöpflin* Aladár. Budapest, Franklin-Társulat; ára 10 korona.

Vélemények új egyetemek alapításáról. Budapest, Franklin-Társulat; ára 3 korona.

Shakespeare hatása a vígjátékiró Vörösmartyra. Irta *Weber* Arthur. Budapest. Különlenyomat a Shakespeare-tár 1911-ik évfolyamából.

A régi Budapest építőművészete. Ira *Petrik* Albert. (Építő munkavezetők könyvtára.) Budapest, ifj. Nagel Ottó.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Görgői és toporczi Görgey László, Miskolcz város déli kerületének országgyűlési képviselője, nyug. m. kir. államvasuti felügyelő, a III. osztályú vaskoronarend és több külföldi rendjel tulajdonosa, Miskolcz város törvényhatósági bizottságának tagja, a diósgyőri ág. ev. egyház felügyelője, 68 éves korában Miskolczon. — Sámuel Lázár dr., udvari tanácsos, volt országgyűlési képviselő, Budapesten. — Szentkirályi Antal lovag, pénzügyminiszteri számtanácsos, a Mária-Remete Kápolna Egyesület elnöke, 63 éves korában Budapesten. — Devich Ferencz nyug. pénzügyi hivatalnok, 79 éves korában Budapesten. — Popper Leó, tehetséges fiatal festőművész, Popper Dávidnak, a kitünő gordonkaművésznek és a magyar zeneakadémia kiváló professzorának egyetlen fia, Görbersdorfban. — Farkas Imre dettai főszolgabiró, 38 éves korában. — Kund Jenő volt országgyűlési képviselő, 70 éves korában Budapesten. — Strausz Miksa államvasúti ellenőr, 40 éves korában Újpesten, — Gerő Izsó, a «Kisiparosok Lapja» szerkesztője és tulajdonosa, 31 éves korában Budapesten. — Brooser Károly, 81 éves korában Budapesten. — Fetser Antal paleopopoliszi fölszentelt püspök, nagyváradi latin szertartású székesegyházi főesperes-kanonok. — Takáts József turjai esperes, Ung vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 59 éves korában Perecsény községben. — Tóth Lajos, a pécsi posta főnök, főfelügyelő, 57 éves korában Pécsett. — Lakatos János, Magyarország egyik legrégibb ügyvédje, 79 éves korában Nagyváradon. — Ifjú Árvay Sándor

Svájczi selyem vámmentesen :: házhoz szállitva!

Kérjen fekete, fehér vagy szines ujdonságainkból **mintakat: duchesse, voile, satin souple, taffetas, crêpe de chine, colienne, côtelé, mousseline** 120 cm. széles, méterenként 1·20 K-tól kezdve. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való **bársony** és **pelúche**, ugyszintén **himzett blúzok**, valamint batiszt- pamut- vászon- és selyemruhák. Mi csakis garantáltan erös selyemszöveteket adunk el **vám- és portómentesen közvetlen magánvevőknek.**

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.)
Selyemkivitel. Királyi udvari szállitók.

Divatos kézimunkák és a hozzávaló anyagok a legmodernebb kivitelben olcsó árakban beszerezhetők :: **WIEG TESTVÉREK-nél**
Budapest, V., Deák Ferencz-utcza 16. szám.
Előnyomda és műrajzterem. :: Választékárut szivesen küldünk.

RIDIKÜL-t
és egyéb finom bőrárut legelőnyösebben vásárolhat a készitőnél
CSÁNGÓ-nál
Budapest, IV., Muzeum-körut 5.
TELEFON: 67—00.
Olcsó szabott árak. Grand Prix aranyérem Páris.
A CZIM FONTOS!

Tollak, virágok, szobadiszek!
Eredeti párisi ujdonságok
ROSENBERG MÓR
művirág- és disztollgyártással egybekötött nagykereskedésében
Bpest, IV., Városház-u. 16. — Telefon 136—96.

Homok, kavics,
bányahulladék stb. legelőnyösebben
lesz értékesitve,
ha cementtel keverjük és falazótégláKat, ürtömböket, tetőcserepeket, járdalapokat, csöveket stb. készitünk belőle:
Dr. **GASPARY**-féle gépeken és formákon.
Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANSTÄDT
228. sz. brosüra ingyen. Németorsz. Kérjük gyárunkat meglátogatni

=ÁGYTOLLAK=
Legelőnyösebb bevásárlási forrás:
Magyar Kereskedelmi Vállalat * Miskolcz 20.
Tessék árajánlatot kérni. Tessék árajánlatot kérni.

Kvasz András útrakészen a magassági repülésre.

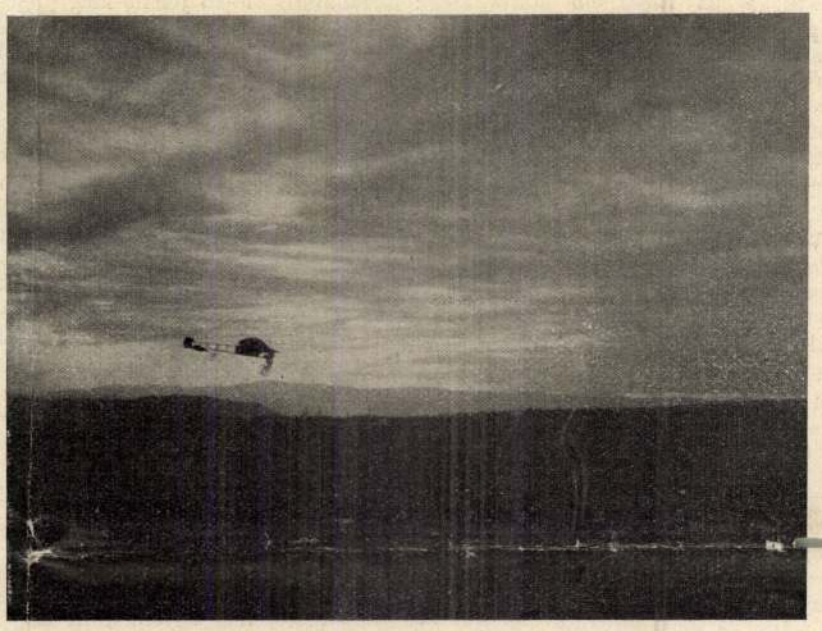

Kvasz András a negyven méteres magasságból való lezuhanása előtt.

REPÜLŐ-MUTATVÁNYOK MISKOLCZON, A MAGYAR GÉPREPÜLŐK SZÖVETSÉGE ÉRDEKÉBEN.

mekkora ezt a gyorsaságot normálissá és természetessé tenné, maga ez a technikai haladás nem adott. Itt más sarkantyú is dolgozott.

A spekuláczió mohósága? Kétségtelenül ez is. A házat nagyszerű és búsásan jövedelmező üzletté tette a lakásinséggé fokozódott lakáshiány. Szorongó, sőt kiszorult emberek özöne jajgatott és kinált, fizetett minden lehetetlen árat lakásért. Nyilvánvaló volt az is, hogy ez örökké így nem tarthat. A helyzet okvetlenül elkövetkezendő változását kétségtelenné tette és garantálta magának a helyzetnek tarthatatlansága. Sietni kellett a konstellácziò kihasználásával. *Bis dal, qui cito dat*, kétszeresen ád, a ki gyorsan ád, ez a budapesti háziurak műfordításában így hirdette az igazságot:

— Kétszeres áron adhatja ki a lakást az, a ki gyorsan adja.

Természetes tehát, hogy siettek — gyorsan adni. Annál, hogy a ház minél hosszabb ideig eltartson, sokkal becsültebb érdek lett az, hogy minél rövidebb idő alatt elkészüljön. Elkészüljön: ez nem jelenti azt, hogy készen legyen. A budapesti új ház lakója már hónapok óta bent van a lakásában, mikor a ház még mindig tisztes távolban áll a befejezettségtől. A lift-pénzt már évnegyedeken át fizeti, de lift még nincsen és a kapuból is csak annyi, hogy a házmester este tiz órakor ott áll a kapualjban és szedi az obulust, holott nincs a mit bezárjon vagy kinyisson.

De ha a hatóság megpróbálná, hogy a rendelet betűjéhez tartsa magát és csak olyan házra adja meg a lakhatási engedélyt, a mely valóban lakható, nem a házi urak lázadnának föl, hanem — a lakók. Mert a lakó — különben is nagy iskolázottsága lévén a béketűrésben — némán és készségesen visel el minden mizériát — egy jobb jövő reménységében. A legnagyobb elnézéssel tűri az új ház fogyatékosságait, mert az új házaktól várja a segedelmet. Mennél több lesz az új ház és benne az új lakás, annál jobban eltávolodik tőle a *stajgerolás* veszedelme és annál közelebb jő hozzá az olcsóbb bér reménysége. Tehát a lakónak is ez az álláspontja: csak elő azokkal az új házakkal minél tömegesebben és minél hamarább! Ha száz hibája és fogyatékossága van is *egyelőre*, elszenvedjük, kiálljuk, mert majd megcsináltatja és kipótolja a háziúr, ha lesz miben válogatnunk és mi diktálhatunk neki, nem pedig ő minekünk.

Ime: ez a nyilvánvaló magyarázata annak a mohóságnak, a mely az épülő Budapest bérkaszárnyáit és felhőkarczolóit összetákolja. A míg nem lesz bőségesen lakás, a háziúr arat és a lakó bőjtöl. Nagyon érthető tehát, hogy az egyik siet, hogy minél hamarább kezdődhessék az aratás, a másik is siet, hogy minél hamarább vége legyen a bőjtnek. A türelmetlenségben teljes közöttük a harmónia. A hatóság nem veheti magára az ódiumot, hogy az ő akadékoskodása hátráltatja a legégetőbb kérdés megoldását, a lakás-mizeria megszüntetését. A vállalkozónak sincs ez az áramlat ellenére. A sürgős munkát, a melyhez nyilvánvalóan hiányzott a tisztességes teljesítés legnélkülözhetetlenebb eleme: az idő, nem lehet nagyon szigorúan kritizálni. Már az is érdem, hogy annyira — a mennyire egyáltalában elkészült. A sietés láza semmit se sorvaszt annyira, mint a lelkiismeretességet. És mert munkában a lelkiismeretesség, a gondosság, és korrektség, a hibátlanság pénzbe kerül, a kinek mentsége, módja, ürügye van arra, hogy a lelkiismeretességgel takarékoskodhassék, pénzt is takarit meg véle.

Látni való tehát, hogy a súlyos jelenségért viselendő felelősség és odium *odaitélése* nem oly könnyű és nem oly egyszerű dolog. Sokfelé lehet adresszálni és minden czímzés helyes: akár a háziuraknak, illetve építtetőknek szól, akár a vállalkozóknak, akár a hatóságnak, akár a közönségnek. A sietés kazánját, a mely veszekedett és könyörtelen száguldásával mostanában annyi temérdek szerencsétlenséget, balesetet és katasztrófát okoz, egész csomó mindenféle önzés fűti és tudjuk: nincs erősebb hajtóerő, mint az érdek gőze. Hol a hatalom és a bölcsesség, a mely ezt az erőt mérsékelni s ezt a pusztító szolidaritást megbontani képes? Ki törődik vele, hogy a rohanás hány embert gázol el, mikor *mindenki* rohan? Ki látja az elesőket, mikor mindenkinek a maga haszna köti a tekintetét?

Ezért nem tartjuk valószinűnek, hogy a baj gyökeresen orvosolódjék, a míg az *oka* gyökeresen el nem múlik. Semmiféle parancs és intézkedés nem tehet annyit a veszekedett szokás megfékezésére, mint az a tudat, hogy: nincs már miért sietni. Hogy nincs veszedelem a csöndes járásban és nincs nyereség a rohanásban.

Addig pedig, a míg ez az állapot, a dolgoknak — mint mondani szoktuk, *nyugodt mederbe* térése elkövetkezik, be kell érnünk vigasztalásul azzal, a mit — panaszolunk. Magával a sietéssel. Mert végtére ez a sietés, ez a rohanás nem csak bajokozást, balesetet és szerencsétlenséget jelent, hanem jelenti azt is, sőt elsősorban azt, hogy itt egy nagy, erős, megfeszített, izgalmas munka folyik, a mely nem ingyen szedi az áldozatait.

Szigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Bajza József. Irodalmunk és egész magyar kulturánk megújhodása korának vezéreméről, *Bajza* Józsefről érdekes kis könyvet adott ki *Farkas* Zoltán. A könyv az életrajzi essay formájában ad összefoglaló képet Bajzáról; élete külső történetét, mely különben sem volt nagyon változatos, csak fővonásaiban tárgyalja s annál behatóbban foglalkozik irói pályájával és irói fejlődésével. Számot ad ifjúkori tanulmányairól, a hatásokról, melyek alá került s a melyek későbbi fejlődését meghatározták. Irói munkája során legelőbb líráját elemzi, találón, helyesen, minden elfogultságtól mentes kritikával. Igen jól emeli ki Bajza tehetségének analitikus jellemét, a mely már maga is lehetetlenné tette, hogy igazi alkotó költő legyen. Bajza elméleti, eszthetikai és kritikai dolgozatainak fejtegetésében rámutat azokra a forrásokra, melyekből kritikai felfogása táplálkozott s kivált munkássága e részének történeti jelentőségét állítja be a valóságnak megfelelően. Már eddig is több ponton feltünik irodalomtörténet-iróinknál szokatlanúl önálló itélete, mely szakít egyes nemzedékről-nemzedékre öröklődött és soha pontosan meg nem vizsgált téves itéletekkel s magából az iróból igyekszik kialakítani munkássága képét. Ez az önálló itélete legjobban Bajza polemiáinak tárgyalásában tűnik szembe, a hol több ilyen hagyományos babonáját igazítja helyre irodalomtörténet-irásunknak, pl. a híres lexikon-pör ügyében. Az egész kép, melyet Bajzáról rajzol, lényegesen korrigálja az iróról való eddigi hagyományos fogalmakat s komoly kritikát gyakorol vele szemben a nélkül, hogy ezáltal Bajza munkásságának nagy történeti fontossága háttérbe szorúlna. Épen az a kis könyv legfőbb ereje, hogy mindig megtalálja azt a helyes távlatot, a melyből iróját nézni kell, nem olvad bele az iró korába — a mi az efféle munkák iróival a históriai szempont túlságos hangsúlyozása révén meg szokott esni, — hanem a mai ember szemével néz a nélkül, hogy elvesztené a históriai szempontot. A sietség jelei meglátszanak a munkán, s itt-ott egyenetlenné is teszik, előadása nem elég művészi, néha szintelen, néha nehézkes, bár azért sok helyen fel tud emelkedni. A könyv mindenképen megérdemli az irodalmunk multja iránt érdeklődők figyelmét: jelentékeny irodalmi és filozófiai műveltség, nyugodt itélet és erős tárgyszeretet szól belőle s végeredményben pontosabbá és elevenebbé teszi Bajza képét.

Rousseau Emilje. A világirodalom legtöbb gondolatot közlő és legtöbb gondolatot keltő könyveinek egyike, *Rousseau* hires nevelési regénye, az *Emil*, új magyar fordításban jelent meg. A történelmi nevezetességű könyvnek immár nálunk is bizonyos multja van. Hatása nagyon régi a magyar gondolkodásra: már Verseghy Ferencz regényén, *A természetes ember*-en is megérzik s ily módon belőle indult ki az első lökések egyike a mai értelemben vett regény kifejlődésére. A magyar társadalmi regény megteremtőinél, Fáy Andrásnál és még inkább báró Eötvös Józsefnél is megtaláljuk Rousseau hatásának s közte az Emilének nyomait is s a magyar paedagogiai gondolkodásban ép úgy, mint a XIX. század folyamán minden más európai nemzetében minduntalan előtérbe lépnek olyan eszmék, a melyek hatás vagy ellenhatás révén Rousseaura vezethetők vissza. Az *Emil* első magyar fordítása 1875-ben jelent meg. Azóta elhúnyt derék nyelv-kutatónk, *Füredi* Ignácz műve volt ez a fordítás s annak idején jó szolgálatokat tett közművelődésünknek, 1895-ben második kiadást is ért. Azóta a könyv teljesen elfogyott s mivel a fordítás ma már avataggá vált, nem felelt meg a mai irodalmi nyelv követelményeinek, új fordításra lett szükség. Ez az új fordítás most jelent meg. A nagy munkát *Schöpflin* Aladár végézte s ebben a felfrissített, új formájában a könyv bizonyára újabb érdeklődésre fog találni. Irodalmi formája ma már teljesen irodalomtörténeti érdekűvé vált, ma már egész más fogalmaink vannak a regényről, még a didaktikus regényről is, mint a XVIII. században. Az *Emil* gondolatai is átmentek több mint száz év kritikai rostáján; van köztük, a mely már kiélte magát, van, a mely nem

Popper Leo

mutarajziskola, rendkiv. hallg. I éves.

Értesítő. 1903/4. 15 l.

Később úgy emlékszünk, mintha nekünk mesélte volna az illető.

Úgy olvasom e kötetet, ahogy a híradót nézem, amiből kiírom a számomra érdekesnek vagy furának tartott szövegrészeket, hogy megjelenjen a vicclapban kis rajzzal. Ebből is kiírtam néhány nekem tetsző idézetet.

Itthon megtanultam János fiamtól, hogy az ember bizony szövegel, kinyitja a száját. (9. o., Bródy András.)

A szerelem elmúlik, a szeretet nem. (19. o.)

Olaszországot maffiózók kormányozták negyven-ötven évig, s ez az egykor nyomorúságos ország mégis kivackolódott. Tehát nem kell azon sírni, milyen szörnyű a politika. (24. o., Vajda Mihály.)

A nyugatnak... ellenségképre volt szüksége a maga integrációja érdekében. Az atlanti szövetség vagy az Európai Közösség aligha jött volna létre effajta mumus nélkül... (26. o., Fejtő Ferenc.)

Az előbb és az utóbb vált viszonylagossá a relativitáselmélet fényében. (32. o.)

Ma oda jutottunk, hogy csak az a szellemi termék számít értékesnek, amit a legbutább ember is megért. (33. o., Teller Ede.)

A Kádár-korszakban a hatalom érdekelt volt a magas kultúra fenntartásában – az értelmiségnek az a része is, amely negatívan viszonyult a hatalomhoz. És csak most változott meg a helyzet, amikor a TV 2 végre szerepelteti Lagzi Lajcsit. (36. o., György Péter.)

Nagy kérdés, hogy személyiségünknek melyik része kollaborált, és milyen másik része ítéli el ezt a kollaborációt? Mennyire maradhat egyáltalán személyiség? (48. o., Kertész Imre.)

Az emberek nem tudják, miként működik a tőkés társadalom. A lakosság kifejezetten megértő az értelmiségi sikerekkel. Ám a vállalkozói típusú sikereket nem hajlandó elismerni. (56. o., Kolosi Tamás.)

Nemcsak az úgynevezett baloldali szociáldemokratákat tartóztatták le (prominens vezetőiket nem is fölakasztják, hanem agyonverik), hanem a magyar munkásmozgalom színe javát deportálták vagy marginalizálták. (78. o., Huszár Tibor.)

És akkor vissza lehetett kérdezni: Kádár elvtársnak ízlett-e a krumplileves.

Ma más a nyelv – a Fehér Házban nem szeretik, ha a vendég tovább beszél, mint Clinton elnök. (81. o., Lengyel László.)

Ha én azt mondanám, hogy hazafi vagyok... liberális barátaim furcsán néznének rám. Pedig, ha jól meggondolom, hazafi vagyok. (90. o., Babarczy Eszter.)

Amerika nem szól másról, csak kultúrpolitikáról, noha nincs minisztériuma. Az alelnök arról nyilatkozik, hány centis pénisszel minősül valamely fénykép pornográfnak. (96. o., Dessewffy Tibor.)

A kamaszkor nagyon hosszú időszakká válik, mondjuk elkezdődik a tizenkettedik évnél, és eltart huszonötig vagy tovább. A kamasz ragaszkodik elfogadott értékeihez, nem hagyja, hogy elmossák a dolgokat, vonzódik a végletek iránt. (101. o., Somlai Péter.)

Szerintem eleve nagy gyönyör egy kormányt megbuktatni egy olyan országban, ahol előtte negyven évik meg sem mukkanhattunk. A fordulat óta eddig négy miniszterelnök volt és mindegyik súlyos karakterhibákban szenved illetve szenvedett. A „nemzedék" volt az egyetlen legitim csoportképző kategória – nem volt szabad másnak lenni, mint az államtársadalom egésze – egyedül fiatalnak lenni volt szabad. (109. o., Konrád György.)

Amikor a téeszekbe frissen bevitt parasztokat (fotóként) mosolygásra kellett bírni, a pofámról sült le a bőr. (214. o., Nádas Péter.)

A húsz év alatt, amit Kanadában töltöttem, egy jó szót nem kaptam. Tulajdonképpen ott az állam kedvesebb, mint az emberek, ami nagyon ritka a világon. Furcsa volt itthon azzal szembesülnöm, hogy az emberek úgy érzik: a kormánytól függ az életük. Ez Amerikában teljesen elképzelhetetlen. (301. o., Faludy György.)

Ha valóban ilyen borzalmas a világ, ha valóban ilyen parttalan, az emberi érzelem számára felfoghatatlan a szenvedés, akkor feltételezhető, hogy egyre kevesebben tudunk hinni abban, hogy az ember a világ közepe, a célja, az értelme. Lehet, hogy tévedünk, amikor lemondunk erről a hitről, meggyőződésről. (262. o., Hankiss Elemér.)

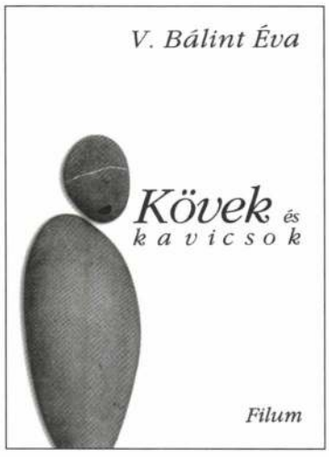

Lenyűgöző mozaik az elmúlt évtizedről (ami egyben egy gyilkos korszakot, évszázadot, évezredet is lezárt nagy átalakulás nyitánya: nem lehet róla nem érdekesen beszélni.)

Egyetlen apró hiányossága van a kötetnek: a szerző elfelejtett velem is leülni beszélgetni. Persze megértő vagyok: a szomszédomban lakik, naponta találkozhatunk. És biztos beszélgetünk majd, ha híres ember leszek és kilencvenéves. (*Filum kiadó*)

KOZMA GYÖRGY

D. Dennett „Darwin veszélyes ideája"

D. Dennett könyve nem könnyű, és nem rövid olvasmány. Viszont fontos és izgalmas. Mélító arra, hogy akit foglalkoztatnak a végső kérdések, – mi mozgatja a világot, honnan jövünk, mi végre élünk? – kezébe vegye. Aki pedig racionális választ keres a lét bonyolult kérdéseire, annak megéri átrágni magát rajta.

Az élőlények fokozatosan fejlődtek ki, a genetikai változékonyság alapján, a természet szelekciós mechanizmusainak hatására – ez Darwin állítása. A gondolat egyszerű, és szemléletes. Szinte kínálja a félreérthető és könnyen félremagyarázható analógiákat. Darwin óvatosan igyekezett elejét venni az indokolatlan túláltalánosításoknak. Még felismeréseinek nyilvánosságra hozását is vissza akarta tartani addig, amíg „meg nem érik" az idő, és a tudomány minden részletében igazolja elméletét. Elhatárolta magát gondolatainak a társadalomra való alkalmazásától vagy filozófiai következtetések levonásától. Ennek ellenére az evolúció gondolatának támogatói és ellenfelei közötti küzdelem szinte azonnal megindult. De mi is Darwin gondolataiban, ami veszélyes? Hiszen egész munkássága egy – látszólag – ártatlan kérdésről szól: hogyan alakul ki az új az élővilágban? Azt kutatta: hogyan jön létre az élő organizmus új tulajdonsága, hogyan keletkezik egy új fajta? Az ember számára hétköznapi élmény, hogy a „majdnem ugyanaz" többnyire benne van a régiben. Ezzel szemben a „nagyon új" nem vezethető le a meglevőből, azt „valakinek" bele kell tennie a létező dolgokba. A tudós a figyelmét évszázadokon keresztül a „kicsit új"-ra összpontosította. A „gyökeresen új" létrejöttének – ideológiailag érzékeny – magyarázatát átengedte a hitnek. Az idők folyamán azonban a tudomány egyre jobban megismerte a természet jelenségeit, és mind alapvetőbb kérdések megválaszolására vállalkozott. Végül, Darwinnal eljutott oda, hogy a „új" létrejöttének elméletét, az evolúció modelljét megalkotta. Ma már elfogadott, hogy az evolúció, az élővilágban, bármely faj és jelenség létrejöttét, minden külső beavatkozás feltételezése nélkül magyarázni képes. Ugyanakkor a „nagy ugrások" magyarázatához sokan – nemcsak az egyszerű hívők, hanem jelentős tudósok is – külső beavatkozást, a könyv szóhasználatával élve „égi fogantyúkat" igényeltek.

A könyvet az teszi izgalmassá, hogy nem csupán a részjelenségeket elemzi. Kérdései arra vonatkoznak, hogyan keletkezik az élettelenből az élet, hogyan alakul ki az ember az állatvilágból, hogyan indul el a fejlődés útján a társadalom, a gondolkodás vagy éppen a művészet, egyszóval, a kultúra. Dennett szerint ugyanis az evolúció képes bárminek – a szó szoros értelmében MINDEN-nek – a ki- és átalakulását megmagyarázni. Az evolúciót „működtető" elv általános a természetben: a „dolgok" változatosságának természeti törvényeken alapuló folyamatos bővülése egyfelől, a környezetnek e „dolgok" fennmaradását szelektáló hatása másfelől. Darwin ideájában – érzékelteti Dennett – már megfogalmazásának pillanatában benne rejlett a „gyökeresen új" keletkezésének külső beavatkozást nem igénylő magyarázata. Végső soron tehát, akár az univerzum születése, az élet megjelenése, majd a tudat, az ember és az emberi társadalom kialakulása, esetleg további, ma még nem is sejthető anyagfejlődési szintek létrejöhetnek evolutív módon, lépésről lépésre, az isteni *órásmester* beavatkozása nélkül.

Az elmúlt mintegy 150 év alatt az evolúció megítélése nagyot változott.

Kezdetben csupán tudományos hipotézis volt. A lehetséges elméletek egyike, de nem az egyetlen. Ma már a köznapi szóhasználat része a „természetes kiválasztódás" darwini kifejezése. Kezdetben ugyanis vita volt azon, hogyan nevezzük ezt a jelenséget. Még Darwin egyik támogatója is, eredetileg a „természet irányító keze" kifejezést javasolta az evolúcióra. Ez utóbbi kifejezés azonban azt sugallta, hogy a láthatóan tervszerűen működő élőlények keletkezésénél, a háttérben – valahol felül és kívül –, létezik valamiféle tervszerűséget létrehozó, azt megteremtő elme. Ezen a szemléleten alapul a keletkezés *égi fogantyúkon* alapuló koncepciója, amely az új létrejöttét, külső, kreatív értelemmel és a természet feletti hatalommal bíró kiváltó okra vezeti vissza. A koncepció a mindennapok ezerszer átélt életérzését tükrözi. Az elme megálmodja, majd tervszerűen megalkotja a dolgokat. Ennek mintájára hozza létre egy hatalmasabb elme a világot. A (földi) *daru* kifejezéssel Dennett azt az alternatív modellt jelöli, amely szerint a természet már létrejött elemei, egymással a természeti törvények által meghatározott módon kölcsön hatva, képesek „megszülni" olyan új „konstrukciókat" (az élő anyagot, majd az egymásból létrejövő fajokat, végül az embert) amelyek a fejlődés magasabb szintjét testesítik meg. Miként a nagyobb darukat a kisebbek felépítik, ugyanígy „hozzák létre" – minden *égi fogantyú* segítsége nélkül – az egyszerűbb folyamatok, a komplexitásában, funkcionális hatékonyságban magasabb szintű létezőket. Az égi fogantyú vagy földi daru alternatívája világosan utal arra, hogy valami újnak a keletkezését, kívülről magyarázzuk-e, vagy magából a létezőkből.

Darwin – igazi tudóshoz méltóan – elhatárolta magát attól, hogy általa nem ismert területekre ter-

terjedelem ellenére igen pontosan dokumentálja anyagát, és alaposan támaszkodik a szakirodalomra is. (Külön említeném, hogy joggal többször használja Bence György és Kis János még a hetvenes évek elején írott tanulmányát, mely máig is csak kéziratban lelhető fel.) Veres néhány oldalas minifejezetekben nagyon koncentráltan foglalja össze Lukács adott művét, és legtöbbször igen jó érzékkel szelektál a bemutatandó tanulmányok között. (Egészen kitűnő például Lukács 1929-ben íródott Molnár Ferencről szóló cikkének rekonstrukciója). A teljességigénynek azonban – legalábbis ilyen terjedelem esetén – szükségszerű buktatói is vannak. Egyfelől aránytalanság lép fel pl. a *Drámakönyv* néhány lapos elemzése, és teszem azt az előbbi Molnár-cikk ennél alig rövidebb ismertetése között. Másrészt a téma szempontjából igen fontos Lukács-művek elemzés nélkül maradnak (ha említődnek egyáltalán.) Lukács korai *Művészetfilozófiáját* említi ugyan Veres, de pl. a könyvében is felvetett dilemma: nevezetesen a műalkotások időtlensége és korhoz kötöttsége szempontjából döntő fontosságú fejezete e műnek említés nélkül marad. (Ugyancsak fontos lett volna bekapcsolni az elemzésbe Lukács kései *Esztétikáját* is, nem mintha annak volna külön szociológiaelmélete, ám az életművön végighúzódó esztétika és szociológia kapcsolatára nézve fontos anyagot meríthetett volna.)

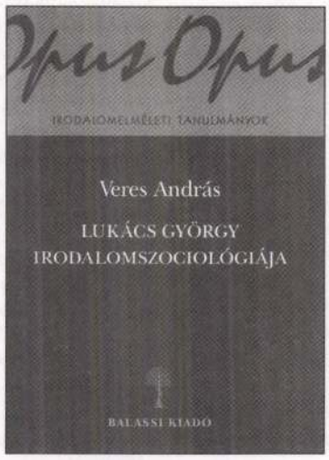

Nem pusztán a terjedelem tehertétele azonban, hogy a fiatal Lukács irodalomszociológiai nézeteinek szempontjából döntő tanulmányt, a *Megjegyzések az irodalomtörténet elméletéhez* címűt, noha Veres idézi és többször is hivatkozik rá, de érzésem szerint messze nem aknázza ki. Itt ugyanis Lukács talán a legrészletesebben foglalkozik a szociológia funkciójával, nevezetesen az irodalomtörténet szempontjából vetve azt egybe az esztétikával. Hiányérzetemnek csak a legfontosabb momentumára utalok, mivel ez egyben elmélyíthetné Veres rekonstrukcióját is. Veres idézi a *Drámakönyv* bevezetőjéből azt a mondatot is, mely aztán a könyv elméleti összefoglalásaként született fenti tanulmányban is megjelenik: „Az igazán szociális az irodalomban a forma." A következő bekezdésben már a tanulmány stílusfogalmát idézi, majd egy mondat erejéig még visszatér a formára. Szerintem azonban a fiatal Lukács esztétikai és *szociológiai* útkereséseinek rekonstrukciója elképzelhetetlen Lukács forma koncepcióinak centrumba állítása nélkül. S noha a fiatal Lukács formafogalmának közel sem a *Megjegyzések* az egyetlen dokumentuma, mégis épp az esztétika és szociológia formafogalmát e tanulmány tüzetes elemzésével oly módon lehet a centrumba állítani, hogy ezen elemzés aztán kisugárzik az egész életszakasz szerteágazó dilemmáira is, sőt alapvetően befolyásolja azokat. (Lukács fiatalkori centrumkereséseinek antinómiái és módszertani dilemmái is erről a forrásvidékről származnak.) Ennek mintegy csak a jelzésére álljon itt egy idézet kommentár nélkül, a tanulmány második fejezetéből, amelyre egyébként Veres is hivatkozik, noha nem idézi és nem elemzi: „Az irodalom tehát élmények közlése, és ennek a közlésnek az útja: a forma. A forma az igazán szociális az irodalomban, a forma az irodalomból nyerhető egyetlen fogalom, amelynek segítségével külső és belső életének összefüggéseihez eljuthatunk. Ez az állítás az első pillanatban talán kissé paradox módon hat. A forma lenne az összekötő, az egyetlen igazi kapcsolat alkotó és közönség között, az egyetlen egyszerre szociális és esztétikai kategória az irodalomnak – a forma, amelyről a közönségnek majdnem soha és az alkotónak igen sok esetben nincs tudomása?" Lukács számára a forma: „láthatatlan centrum".

Három további megjegyzést szeretnék tenni, melyek, noha nem a kötet lényegi témáját érintik, mégis fontosak lehetnek a Lukácsról folyó diskurzusokban. Az Előszóban Veres ír azokról, akik Lukács erkölcsi tisztességét kétségbe vonták. A kapcsolódó lábjegyzetben azt mondja, hogy az egyik Lukács elleni vádpont az, hogy 1919 májusában Lukács politikai biztosként tizedeltetett a tiszai hadjárat során. Majd Veres hozzáfűzi: „Felrótták, hogy egy filozófus nem tehet ilyet – csak hát ő nem filozófusi minőségében hozta meg döntését." Nos, akárhogyan is vélekedjünk Lukács eljárásáról, aligha szerencsés tettét azzal indokolni, hogy nem filozófusként tizedeltetett. Persze, mint politikai biztos adta ki a parancsot. Ám azt hiszem, súlyos zavarokhoz vezetne, ha az embert ilyen mereven fel lehetne darabolni mondjuk kritikai kritikusra meg vadászra. Néhány oldallal arrébb Veres megpróbál, ha tetszik, filozófiai magyarázatot találni Lukács „bűnbeesésére", azaz a bolsevik fordulatra. Maga Lukács igenis filozófusi minőségében idézi Hebbel Juditjának szavait annak a cikkének a végén melyben fordulatát megindokolja: „És ha Isten közém és a nekem rendelt tett közé a bűnt helyezte volna – ki vagyok én, hogy ez alól magamat kivonhatnám?" *(Taktika és etika)*

Köztudott, hogy a fiatal Lukácsot sokan, még a *Nyugat* jelentős alakjai is a magyar kultúrától idegennek, a „német metafizika" képviselőjének tekinették. Miközben egyetértek Veres erre vonatkozó nézeteivel, ismét csak egy sommás megfogalmazással találkozunk mikor Lukács nyelvhez való viszonyát érinti: „Lukács... *eszköznek tekintette a nyelvet.*" Veres ezzel véli indokolhatni Lukács idegenkedését a lírával szemben, sőt ez gátolta volna Lukácsot „a líraközpontú magyar irodalom megítélésében is". Lukács és a magyar irodalom viszonyának taglalása messze vezetne, ám azt gondolom, hogy a nyelvhez való viszonya is sokkal összetettebb kérdés. Igaz, hogy Lukács legtöbb művét németül írta, igaz, hogy magyarul még esszéi sem íródtak veretes nyelven. Ám elég fellapozni csak a Babits kritikájára írt válaszát *Arról a bizonyos homályosságról,* hogy kiderüljön: Lukács nagyon is tudatos viszonyt alakított ki a nyelvhez, s az, hogy nem írt „szépen „annak mélyebb okai is voltak, nem pusztán az írói képesség hiánya vagy a nyelv eszközjellege. *A lélek és a formák (magyar nyelven írt)* esszéinek „homályossága „és nehézkessége *szándékolt* filozófiai koncepciót takart. (A lírához való viszonyának „bonyolultságát" Veres könyve is jelzi mikor a Kosztolányiról vagy Adyról szóló cikkeit elemzi. Ez persze nem „menti" Lukács egyéb ítéleteinek helyenkénti abszurditásait.)

Az általam ismert szakirodalomban Veres könyve jelzi először, hogy Lukács barátjának, Popper Leónak oly fontos kategóriáját, a félreértést két jelentős művében nem ugyanabban az értelemben használja, pontosabban a *Megjegyzések...* tanulmányban nem popperi értelemben beszél Popper félreértés-elméletéről, míg a *Művészetfilozófiában* már a konstitutív félreértés hermeneutikailag is jelentős popperi meggondolását érvényesíti. Ezen felfedezés fényében csak még inkább sajnálatos, hogy Veres nem vonta be mélyebben a *Művészetfilozófiát* elemzési körébe, hiszen annak első fejezete, mely éppen e félreértés kommunikatív szerepét tárgyazza, az irodalom szociológiájához is jelentős adalékkal szolgálhatna.

Úgy vélem, hogy Veres András csendet megtörő könyve nyomán erre kellene továbbhaladni, még akár Lukács irodalomszociológiai kísérleteinek számbavételéhez is. *(Balassi)*

KARDOS ANDRÁS

V. Bálint Éva
Kövek és kavicsok

Megjelent egy interjúkötet. V. Bálint Éva beszélgetései az elmúlt évtizedről. Kevesen tudnak ennyire nyíltan kérdezni – pedig ez a fajta kérdezés inspirál csak. Teller Edének azt mondja egy véleményére, hogy „közhely." Rushdie-tól azt kérdi: „volt-e rá valami jó hatása a halálos ítéletének?" És ijesztő Robbe-Grillet története arról, hogy nem tudott Rushdie-val forgatni, mert annak egy betegség miatt felvarrták a szemhéját s „nem néz ki olyan jól", olyan elégedett lett az arca.

Kétségtelenül megdöbbentő a világ, amelyben élünk. Mindenki más képet alakít ki magának e furcsaságról. A legmeglepőbb számomra, hogy a média, a háború vagy a globális világ és a rendszerváltás tapasztalatairól a legtöbb nyilatkozó nézeteit ismerhetjük más forrásból is, én azonban az alaptabukról, Auschwitzról (Landsman- és a Spielberg-féle Soa-produkció kapcsán) és Kádárról olyan részleteket tudtam meg ebből a könyvből, ami máshol talán nem tűnt volna fel, vagy meg sem jelent soha sehol.

V. Bálint beszél például azzal a nővel (Renée-vel) aki a Spielberg-filmben meglátogatja nővére egykori gyilkosát, az orvost, aki bevallja neki, hogy soha nem mesélte el az unokáinak, mi történt vele annak idején. Mert még a szokványos gyerekmeséktől is szorong. Kornis Mihály elmeséli V. Bálintnak, hogy Kádár a forradalom oldalán állt még november 2-án Moszkvában. (Tudom, ez máshonnan is tudható ma már, de én most értesültem erről.) Hasonlóan megdöbbentőek az ilyen interjúkban az apró életrajzi részletek. Honnan sejthettem volna (azt hiszem Faludy meséli), hogy Koestler rendszeresen kiküldte a szobából a feleségét, ha a barátaival beszélgetett? És hogy beleszeretett egy gésába Japánban, amiről regényt is írt, majd felháborodott, hogy a gésa nem ismerte meg később. Elképesztő az is, ahogy leírja V. Bálint a tolókocsival érkező Tellert, aki kiszáll otthon a tolókocsijából, és udvarolni kezd neki, csak a testőre tartja vissza. Furcsa olvasni Faludy amerikai barátjáról, aki kém volt Koreában, és később a Magyar Rádió sportosztályán dolgozott. A számomra legmeglepőbb, hogy beszél V. Bálint azzal az emberrel aki kicsempészte az Auschwitz-jegyzőkönyvet a táborból. Ahogy elmondja, hogy minden rendszernek van gyenge pontja – a szökevényeket például csak három napig keresik. Három napig elbújt egy épülő barakknál és olyan dohányt fogyasztott, amit utáltak a kereső kutyák. Így menekült meg. Megdöbbentett, hogy ma is él, agykutató Kanadában s Vrba Rudolfnak hívták. Tudhattam volna talán, de nem tudtam. Hankiss Elemér elmeséli, hogy a köztársasági elnök kitüntette volna, de elfelejtették előre értesíteni, s érte küldtek egy helikopteres tisztet. És ő elutasította. Nádas Péter elmondja, hogy megdicsérte egyszer Ronyecz Máriát, ahogy a fájdalomtól hátat fordít, és összeránduk – mire a színésznő elárulta, hogy olyankor köpi ki a monológ alatt összegyűlt slejmet. Csodálkozva értesültem Benedek István Gábortól arról, hogy az újságírást fontosabbnak tartotta az írásnál, ezért csak nyugdíj után kezdte írni hátborzongató emlék-novelláit az elhurcolt rokonai kapcsán. És hogy csak hétvégén ér rá írni. Ilyen apróságok miatt olvasunk interjúköteteket.

sérletező és/vagy az elméletképző ego) mérsékelt, szemléleti dualizmusa talán a világ egységébe – de nem osztatlanságába – vetett szerény meggyőződés záloga, s ez a paradoxon, úgy vélem, nem feloldandó. Így persze visszacsatolunk a „szépség és elegancia" rejtélyesnek tűnő matematikai követelményéhez is, amennyiben valamely levezetés vagy egyenlet szép formára hozatala nyilván nem valamilyen „mögöttes", rejtett lényeg, valamilyen igazibb valóságosság birtokló előbányászása, nem uralhatóságának illúziója, hanem a benne, s általa való részesedés koegzisztenciája. A platóni tökéletes testek, az ideák világa talán nem más, mint a látásnak az a lehető legkisebb mértékben szubjektív módja, ami maga is a valóság (alkotó)része és részese. A participáció valóságos művelete, cselekvése, mint valóságelv az, ami a mérsékelt realizmus és a mérsékelt platonizmus melletti lehetőséget nem zárja ki. Persze hazabeszélek: az esztétika és a jelenkori kritika az utóbbi évtizedekben lemondani látszik a szépségről való beszéd ismeretelméleti és etikai eredetének, emez összefüggésnek az újratudatosító, konstruktív hagyományáról, s így az esztétikai anything goes önkényessége és esetlegessége sajátos esztéticista-kulturális titanizmussá válhatott. Hogy miért történt így, éppen ez az, ami kultúratörténeti és -elméleti magyarázatra szorulna. E magyarázatigény halványulása és a „jelen állapot" túlságos elfogadottsága maga is beszédes fejlemény.

Hraskó Péter könyve több alapvető tételt fogalmaz meg és állít fel önmagának. Az egyik ilyen tét, ha jól értem, régi kérdések újraolvasása, a tudománytörténet, a természet, az ég és föld, valamint a kísérleti tapasztalás könyvtárában. A tapasztalás és a „tisztán" logikai eljárás nem kijátszható egymás ellen, hanem korrelatív játékba hozható, az alkotó részvétel jegyében. Fontos vezérmotívuma továbbá, hogy a tudomány nemcsak az obskurantista, babonás vagy irracionalista előítéletek ellen kell, hogy harcát megharcolja, hanem *önmaga racionalista előítéletei ellen is*. Ha a felvilágosodás és a modernitás projektjét befejezhetetlennek véljük, a szintén üdítően anakronisztikus Habermasszal egyetértve, akkor ez mindenekelőtt az önkritika bátorságát és megvesztegethetetlenségét jelenti, önnön racionalizmusunk megóvását a babonaszerű megmerevedéstől. Mindez együtt adja e könyvnek a lehető legpozitívabban értett anakronizmusát-szakmaetikáját, nem humortalan, hanem invenciózus komolyságát. *(Typotex)*

BALASSA PÉTER

Szalai Erzsébet
Gazdasági elit és társadalom a magyarországi újkapitalizmusban

Sokféle elit van. Mégis, szemünk előtt csak a politikai figurák, színészek, topújságírók, netán sportolók jelennek meg – a látható elit. A gazdasági elit többnyire láthatatlan, néhány kivétellel háttérben maradnak: a pénz – tartózkodó. Pedig ebben a szférában dőlnek el a dolgok. Hogy miképp, milyen kezeken keresztül, milyen szimbolikus karakterek révén – arra keresi Szalai Erzsébet a választ. Nem portrékat rajzol, nem a bankok, vállalatok vezéreinek pszichéjét elemzi, hanem az elitképződés folyamatát kutatja. Könyve az elmúlt tíz év gazdaságtörténete – privatizálástól a nagy vállalatbirodalmak keletkezéséig, bankok versenyéig, a külföldi működőtőke hazai beágyazódásáig. És csak ennek a történeti folyamatnak összefoglalása az elittörténet: annak a négy-ötezer topmenedzsernek a pályája, akik meghatározóak e fejlődésben. Mert fő kérdése úgy szól, hogy kik és hogyan csinálták/dirigálják a változásoknak azt a viharsebes alakulását, amelyben egyesek a csúcsra kerültek, mások elbuktak – (közülük páran felálltak, és ma ismét nagyok) –, mások meg csak mennek mint a motolla.

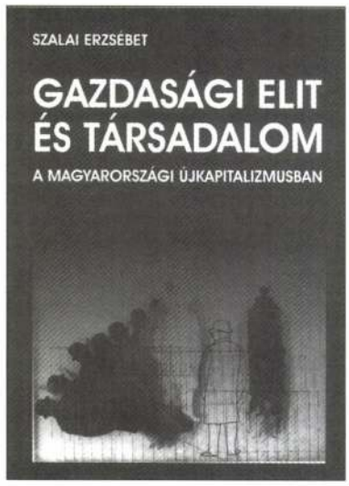

Könyve tehát sokrétegű gazdaságtörténet, ami azért egyedülálló, mert – olykor csak apró betűs – mélyinterjú idézeteiből kiderülnek e história titkai, fény derül máig homályos összefüggésekre. Hatalmas kutatási anyaggal dolgozik, empirikus vizsgálatokkal és elméleti áttekintéssel egyaránt, emellett nemcsak saját vizsgálataira támaszkodik, hanem kollégái írásait is beidézi, így válnak láthatóvá a változásfolyamatok kevésbé ismert gyorsítói és buktatói. Ezek a minitörténetek olykor a krimi izgalmát sejtetik. (Ilyen pl. a Bokros-csomag előtti percek megidézése, mikor is pár óra alatt beindult a forint elleni spekuláció, szerencsére nem nagy volumenben, vagy – kevésbé durván, az Elender-sztori esetében: miért kellett megállni a viharos fejlődésben.)

A magyarországi újkapitalizmus történeteként is forgathatod a könyvet, adatokkal, táblázatokkal, összehasonlító statisztikákkal és gazdaságszociológiai vizsgálatokkal: polifon könyv. Az állami nagyvállalatok, a maszek nagyvállalkozók, a bankok és a külföldi cégek alkotják azt a négy kategóriát, melyeket több megközelítésből vizsgál, aztán pedig a gazdasági elit és politika, valamint a kulturális közeg cserebomlását, kölcsönhatását vizsgálja. Még egyszer mondom: összefoglaló munka, a függelékben Szalai legalább ötven oldalon sorolja kollégái, a szakma – közgazdászok, szociológusok, újságírók, életmódkutatók stb. – műveit, mindannyian szerepelnek. Ritkaság. És a könyv egésze mégis markánsan önálló és egyedi rálátást kínál erre a tíz évre.

Elsősorban azért, mert a fő gazdasági folyamatok elemzésében mindig érezni a szerző szociális érzékenységét. Azt, hogy Szalai tudja: a hazai tőkés átalakulás sikeres, ám véres folyamat is, s hogy a vesztesekkel, (szegényekkel, lecsúszottakkal) alig foglalkozik a tudomány meg a média: zavaró közeg. Szalainak nem zavaró ez a közeg, sőt... (Pl. felemlíti, hogy baj lehet még abból, hogy a munkavállalók érdekérvényesítési lehetőségeit maximálisan beszűkítette a rendszer, nem ártana kiépíteni néhány régi-új lehetőséget.) De azt is ilyen érzékenység révén elemzi, hogy mit jelent ma a „kizsákmányolás" fogalma – ami egyszerűen elfelejtődött az elmúlt években, vagy kidobták egyéb marxistának (ósdinak) tekintett kacattal. Neki van bátorsága – és fogalmi apparátusa –, hogy e problémakört (nemzetközi irodalom alapján is) újra tematizálja. (És nézd csak, Marx neve is szerepel a névjegyzékben...) A másik oldalon viszont azt is jelenti, hogy a könyv elméletileg is tág felfedezési terepet nyit a neoliberális gazdaságszemlélettel szembeni, társadalomkritikus koncepciók számára.

Gazdasági elit nincs önmagában. A politikai elittel való kapcsolatokat izgalmas, (kalandos) elemzések jelzik, minden rosszízű célozgatást kerülve. (Azért minden párttal kapcsolatban összeállítható egy kis telefonkönyv a kapcsolati hálóról...) Gazdasági szempontból legalább ilyen fontos a tőkestruktúra alakulásának vizsgálata pl. a külföldi működőtőke beáramlásának elemzése. Azért választják Magyarországot, mert itt olcsóbb, ám magasan képzett munkaerőt találnak. Igen ám, mondja a szerző, de ez nem tart örökké: a mai, magasan kvalifikált munkaerőt még a 80-as években képezték, az akkori szakmunkásképző iskolákban, vagy nagyüzemek saját tanfolyamain. Ez a rendszer mára leépült, képzés alig, amiből baj lesz. Ha nem kerül visszaépítésre, Magyarország elveszítheti vonzerejét. Ugyanez a vonatkozik – magasabb szinten – a menedzsment képességeire: 8-10 évvel ezelőtt még elég volt egy MBA plusz angol, ma már legalább két diploma kell mellé, és versenyképes vezetői kvalitás, ami Nyugaton is megállja a helyét.

Az állami támogatás kezdetben a külföldiek becsábítását szolgálta, aztán kiegyenlítődött a pálya, megszűnt a jogi diszkrimináció. de csak formálisan. Ugyanis nagyobb kedvezményeket a 10 milliárdos vagy 100 milliárdos forgalom feletti cégek kapnak, viszont ebbe a dobozba túlnyomórészt csak külföldi vállalatok kerülnek. Ennek is következménye, hogy a tőkeszerkezet szerinti megoszlás homokóraszerű: mikrovállalatok és nagyvállalatokból sok van, középkategória hiánycikk. Ami egészségtelen. Szalai viszont felfedezi, hogy van itt egy másik akadály is: a vállalati növekedés fut egy darabig, – amíg áttekinthető, amíg családi jellegű – aztán valahol egy és tízmilliárdos forgalomnál beáll a plafonhatás: kifúj a dolog vagy csődbe megy a cég, vagy el kell adni. (Ez utóbbi lett a sorsa a telekommunikációs mintacégnek, az Elendernek.) Első pillantásra fura jelenség, Szalai megfejtésében azért következik be ez a váltás, mert ilyen nagyságrendnél már nyugati típusú vállalatvezetési rendszert, másfajta menedzsementet, a külföldi partnerekkel más kapcsolatrendszert kellene kiépíteni, ami részint titok, részint költséges, meg addigra már nincs is hozzá energia.

Ennek következtében (is) alakul ki a „kétféle Magyarország" képe. (ld. a „Kettős gazdaság – kettős társadalom" c. fejezetet.): a tőkestruktúra egyik hányada nyugati típusú, angolszász szervezési modellt követ, nincs bürokrácia, korrupció és merev hierarchia, másikban „rendies" a felállás, paternalista a stílus, szigorú a számárlépcső, a legfőbb mozgató a személyes kapcsolatrendszer, a kijárás és klientúra, minek következtében statikus és törékeny a struktúra. Az egyikben dívik a szürke- és feketemunka, a másik „fehér", az egyikben tőkehiány van, a másikban ott az anyavállalat. Szóval nagy a különbség és nemcsak metaforikusan: két ország él egymás mellett. E kétféle tőkerendszer empirikus felkutatása és bemutatása Szalai egyik legizgalmasabb felfedezése.

A könyv tízéves kutatómunka eredményeit összegzi. Ami azt is jelenti, hogy vizsgálatai szinkronban készültek a hazai tőkés átalakulás tízéves folyamatával. Ez azzal is járt, hogy a különböző időmetszetekben más és más divatok, ráták, befutók játszottak – Szalai ugyan mindezen kanyarokat nyomon követi, könyve mégis egységes, összefogott képet kínál az olvasónak. Ez a szintetizáló munka lehetett talán a legnehezebb e hatalmas empirikus és elméleti anyag kezelésében.

Megkerülhetetlen munka a hazai tőkefejlődés és elitképződés elemzése terén. Most már csak egy kis csipkelődő kérdés van hátra: miért kellett az elmúlt évek egyik legjelentősebb figuráját – Surányi Gyö-

gyöt – elmarasztalóan említeni? Annyit köszönhetünk neki. De ez csak privát szösszenet egy sikerkönyv margójára. *(Aula Kiadó)*

ALMÁSI MIKLÓS

Almási Miklós
A szőke nő

Ama élő felnőtt nemzedékek oly korban nevelődtek, amikor világosan meg lehetett különböztetni a valót és annak ellenkezőit, az álmot, a képzeletet, az őrületet, az ábrándot, vagyis mindazt, ami kívül esett nemcsak a meglevőn, hanem a lehetőn is. Heideggeren iskolázott elmék persze sejtették, hogy a lét jóval teljesebb a valóra vonatkozó közmegegyezésnél, s amit a többség lehetetlennek tart, annak forrása nem több mint a lehetőségbe vetett hit hiánya. Nem mintha a mögöttünk hagyott évszázad nem bővelkedett volna eseményekben, amelyek egy-egy történelmi pillanatra széthasították a valóságot, és betekintést engedtek abba a rettenetes űrbe, amelynek jobb híján a Semmi volt a neve. Ahányszor hasadt a valóság, annyiszor újra is forrt, miközben azt hihettük, hogy ami történt, az csak múló epizód volt, mely nem veszélyeztette a reálisan létező modern projekt valamennyiünk javát szolgáló megvalósulását.

Az új évszázad pótolni látszik a modern kor szemantikai hanyagságát. A posztmodern keresztségben a Semmi a Káosz nevet nyerte, mely elveszítette a köznapi valósághoz képest korábban élvezett elegáns, távolságtartó státusát, és részévé vált a legközönségesebb valóságnak, miáltal elmosódtak a való és valótlanság között korábban kényszeresen megállapított határok.

Almási Miklós új könyvénél keresve sem találhatunk jobb bevezetést az új világállapotok természetrajzába. A szerző kiváló marketingérzékét dicséri a címadás, mely a manapság oly divatos szőke nő viccek világába való bevezetést ígéri. Az alcím azonban figyelmeztet, hogy nem viccekről, hanem őrült mesékről lesz a könyvben szó. Összesen 43 történetet mond el Almási, de az új kor új valóságparadigmája jegyében a történetek egyike sem minősíthető mesének, s nincs köztük olyan sem, melyben a köznapi értelemben vett őrület fényei lobognának. Hiába keresnénk a mesékben hősöket, akik Ofériaként patakba ölik magukat, Csontváryként táviratot küldenek a császárhoz és királyhoz, vagy egy busás kormánypénzből gyártott magyar filmben Széchenyi Istvánt játszó színészként ismeretterjesztő előadásokat tartanak a magyar történelemről. Hétköznapi történeteket mond el a szerző, melyek csak akkor és azok számára tűnhetnek őrültnek és mesésnek, akik még éltek a kézzelfogható valóság bűvöletében fogant *ancien regime* világában.

A kötet különleges, borzongató hatása abból adódik, hogy két egymástól teljesen különböző közönséghez szól. A szerző egyszerre képes megszólítani azokat, akik még emlékeznek arra, hogy volt egyszer egy világ, melyben közmegegyezés-szerűen különbséget lehetett tenni lehető és lehetetlen, normális és abnormális között, miközben egyúttal a Káosz gyermekeivel is kommunikál, akik már tudják, hogy csak a bizonytalanság a bizonyos.

Az Almási által játékosan őrültnek és meséknek nevezett történetek az információs korszak *Extra Hungariam* világáról tudósítanak, ahonnan nézve a mai Magyarországon iszonyatos ütemben újra szerveződő hamis realizmus hőseiről szóló történetek tűnnek igazán őrültnek és meséknek. A 43 mese közül egy sincs, mely Magyarországról szólna. Mintha, mint annyiszor az ezeréves magyar történelem során, Hegyeshalom és Biharkeresztes között megint csak megállt volna az idő. Az emberiség belépett az információs korszakba, melyben minden, s mindennek az ellenkezője megtörténhet, legyen szó borneói aranybányáról, a vlagyivosztoki Fedorenko atomtengeralattjáró-bizniszéről, a cigarettacsempészetet életre galvanizáló cigarettagyárakról.

A könyv felettébb időszerű olvasmány a mai Magyarországon, ahol mindig is erős volt a többség legyűrhetetlen vágya az utóbb – de mindig csak utóbb –, hamisnak bizonyult realizmus iránt. Almási mindegyik meséje arról szó, hogy mi van a Semmiben, ugyanakkor nincs a kötetben olyan mese, mely ne azt üzenné, hogy körülöttünk és bennünk semmivé foszlik az élet.

Miközben a mai magyar olvasó Almási őrült meséit olvassa, egy másik könyv íródik benne, melynek más hősei vannak mint a szőke nő, a furfangos Jane, a sikeres Donique és társaik. A mai magyar őrült mesék hőse a Corvin-láncos dandártábornok-történész, a magyar helyesírással hadilábon álló magyarságpropagandista, a keresztényellenes református lelkipásztor, a kommunista stílustól elszakadni nem tudó antikommunista népvezér, az autoriter demokrata politikus, a polgárrá válni képtelen alattvaló. Erről a másik könyvről fölösleges recenziót írni, hiszen lapjai napról napra íródnak. Hogy ez a könyv véget ér, vagy lesz folytatása, azt megtudjuk áprilisban. *(Helikon)*

CSEPELI GYÖRGY

Veres András
Lukács György irodalom-szociológiája

Lukács György megakadt a rendszerváltás utáni magyar filozófiai és esztétikai gondolkodók torkán. Évtized alatt döglött kutyává vált, akibe mindenféle mélyebb elemzés nélkül, leginkább politikai-ideológiai okokból, jó nagyokat szokás belerúgni, az árnyalás legkisebb igyekezete nélkül. Nagyon kevés azon gondolkodók száma, akik kritikai és elhatárolódó véleményeiket elemzésekkel kívánják alátámasztani (Vajda Mihály írásai e kevés számú kivételek közé tartoznak.) Nem mintha nem lenne égető szükség Lukács-kritikára: a múlt század egyetlen nemzetközi rangú magyar filozófusának életműve mára legalábbis a marxista öt évtizedet figyelembe véve – vagy elavult, vagy már keletkezése idején is súlyosan problematikus volt. Ámde: még Lukács marxista periódusa is elemzést és értékelést követel. A puszta elutasítás nem több gesztusnál, mely lehet jelzésértékű, de másra aligha alkalmas. (Egy zárójel erejéig meg kell említenem a Lukácshoz hűséges, de nem kritikátlan tanítványok közül Eörsi Istvánt, aki vállalta azt a ma közel sem népszerű szerepet, hogy folyamatosan írjon Lukácsról.)

Veres András könyve már csak a fentiek miatt is fontos vállalkozás. Noha lehet, hogy igaza van abban, hogy az irodalomelmélet még kevésbé vet számot ma Lukáccsal mint a filozófiai gondolkodás, én úgy látom, hogy könyve messze nem csupán az irodalomelmélet és szociológia tárgykörében töri meg a csendet. (Az elmúlt évtizedben jobbára csak a régebben írt, ám nem hozzáférhető szövegek jelentek meg Lukácsról.) Ezért nagyon is indokolt, hogy mielőtt szűkebb tárgyára sort kerítene, még egy ilyen vékony könyvben is átfogó pályaképet vázol Lukácsról.

„Könyvem címválasztása korántsem magától értetődő. Szigorú értelemben véve Lukács Györgynek nem volt irodalomszociológiai munkássága." – írja Veres a kötet elején, mintegy jelezve saját kétségeit is azzal kapcsolatban, hogy Lukács hosszú munkásságában milyen helyet is foglal el az irodalomszociológia. Percig sem vitatom, hogy mind premarxista korszakában, mind a fordulat után a szociológia – igen különböző hangsúlyokkal és funkcióval ugyan – de folyamatosan jelen van. Csakhogy. Veres is említi, hogy Lukács egész életművét átszövi a történetbölcselet iránti fokozott érdeklődés, valamint marxista periódusában legalábbis a szociológia iránti nagyfokú bizalmatlanság. Ráadásul a marxizmuson belül még magánál Marxnál is igen nehéz határozott distinkciót tenni történetfilozófia és szociológia közé, és Lukácsnál – ezt Veres a későbbi fejezetekben szépen bizonyítja is – is erősen dominálja marxista korszakában a történetfilozófia a szociológiát.

Még bonyolultabb a kérdés a premarxista korszakban. Lukács első könyve *A modern dráma története*, valamint néhány, részben e könyvhöz kapcsolódó írása azt tanúsítja, hogy a tízes években (részben a marxista szociológia vulgarizmusát profétikusan bírálva) Lukács valóban kísérletezik a szociológia mint a „feltételezettségek elemzésé"-nek tudományával. Azonban, és ez Veres áttekintéséből is kiderül, Lukács fiatalkora a legkülönfélébb diszciplináris és metodikai *kísérletek* zseniális kavalkádja, melyben a szociológia (vagy kultúrszociológia) egy valóban jelentékeny részforma, de nem önálló diszciplína, még akkor sem, ha Veresnek igaza van abban, hogy Lukács „e terminussal *a társadalmi determinációval és közvetítésekkel foglalkozó tudományt* jelölve, … nem tért el az akkor általános gyakorlattól." Szimbolikusan: Lukács mesterének, Simmelnek, noha nekrológjában éppen Lukács nevezte őt centrumtalannak, volt szociológiája ebben az értelemben, Lukácsnak nem. Maga Veres is idézi Márkus György egyik tanulmányát, ám ebből a szempontból nem aknázza ki Márkus jellemzését, mely az egész fiatalkori periódusra vonatkozik: „...ezen egész alkotó perióduson végigkíséri [Lukácsot] a *metafizikai-egzisztenciális és a történelmi analízis állandó párhuzamossága*... a módszertani párhuzamosság az ifjúkorban mindvégig megoldatlan problémája mögött egy mélyebb, világnézeti dilemma is húzódik...vajon a korállapot a kultúra egzisztenciálontológiai tragédiájának vagy történeti és meghaladható válságának a kifejezése?" Veres ezt csupán a *Drámakönyvet* taglalva idézi, holott – Márkus intenciói szerint is – az egész ifjúkor dilemmáira vonatkozik. Nagyon röviden: bár Lukács fiatalkori „dilemmája „szerintem ennél is bonyolultabb, az biztos, hogy a szociológia csak a megoldást soha nem jelentő kísérletek „történelmi feltételezettségének" részformájaként él vissza-vissza térő módon a fiatal Lukács számára, ami természetesen nem jelenti ennek a lefokozását, csupán amellé tesz kérdőjelet, hogy létezett e Lukácsnál önálló irodalomszociológia fiatal korában. (Hogy marxista periódusában nem, az számomra evidencia.)

Veres könyvének jelentős érdeme, hogy az egész életművet igyekszik áttekinteni az irodalomszociológia szempontjából, ráadásul a viszonylag korlátozott

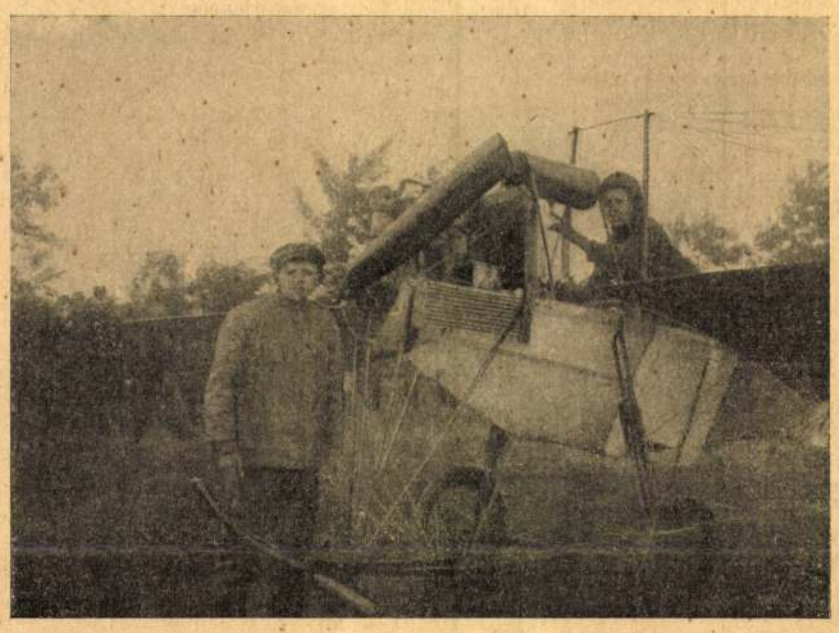

Kvasz András útrakészen a magassági repülésre.

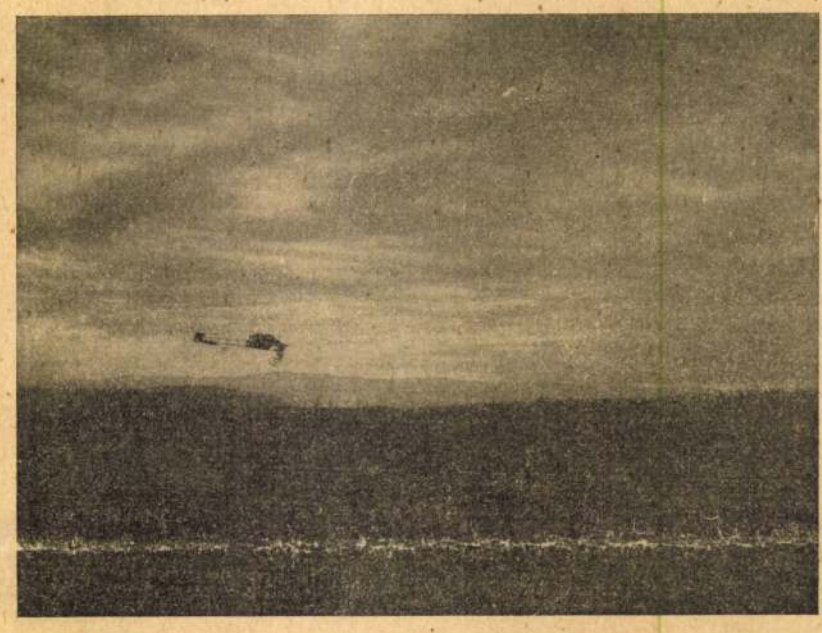

Kvasz András a negyven méteres magasságból való lezuhanása előtt.

REPÜLŐ-MUTATVÁNYOK MISKOLCZON, A MAGYAR GÉPREPÜLŐK SZÖVETSÉGE ÉRDEKÉBEN.

mekkora ezt a gyorsaságot normálissá és természetessé tenné, maga ez a technikai haladás nem adott. Itt más sarkantyú is dolgozott.

A spekuláczió mohósága? Kétségtelenül ez is. A házat nagyszerű és bűsásan jövedelmező üzletté tette a lakásinséggé fokozódott lakáshiány. Szorongó, sőt kiszorult emberek özöne jajgatott és kinált, fizetett minden lehetetlen árat lakásért. Nyilvánvaló volt az is, hogy ez örökké így nem tarthat. A helyzet okvetlenül elkövetkezendő változását kétségtelenné tette és garantálta magának a helyzetnek tarthatatlansága. Sietni kellett a konstellácziő kihasználásával. *Bis dal, qui cito dat,* kétszeresen ád, a ki gyorsan ád, ez a budapesti háziurak műfordításában így hirdette az igazságot:

— Kétszeres áron adhatja ki a lakást az, a ki gyorsan adja.

Természetes tehát, hogy siettek — gyorsan adni. Annál, hogy a ház minél hosszabb ideig eltartson, sokkal becsültebb érdek lett az, hogy minél rövidebb idő alatt elkészüljön. Elkészüljön: ez nem jelenti azt, hogy készen legyen. A budapesti új ház lakója már hónapok óta bent van a lakásában, mikor a ház még mindig tisztes távolban áll a befejezettségtől. A lift-pénzt már évnegyedeken át fizeti, de lift még nincsen és a kapuból is csak annyi, hogy a házmester este tiz órakor ott áll a kapualjban és szedi az obulust, holott nincs a mit bezárjon vagy kinyisson.

De ha a hatóság megpróbálná, hogy a rendelet betűjéhez tartsa magát és csak olyan házra adja meg a lakhatási engedélyt, a mely valóban lakható, nem a házi urak lázadnának föl, hanem — a lakók. Mert a lakó — különben is nagy iskolázottsága lévén a béketűrésben — némán és készségesen visel el minden mizériát — egy jobb jövő reménységében. A legnagyobb elnézéssel tűri az új ház fogyatékosságait, mert az új házaktól várja a segedelmet. Mennél több lesz az új ház és benne az új lakás, annál jobban eltávolodik tőle a *stajgerolás* veszedelme és annál közelebb jő hozzá az olcsóbb bér reménysége. Tehát a lakónak is ez az álláspontja: csak elő azokkal az új házakkal minél tömegesebben és minél hamarább! Ha száz hibája és fogyatékossága van is *egyelőre*, elszenvedjük, kiálljuk, mert majd megcsináltatja és kipótolja a háziúr, ha lesz miben válogatnunk és mi diktálhatunk neki, nem pedig ő minekünk.

Ime: ez a nyilvánvaló magyarázata annak a mohóságnak, a mely az épülő Budapest bérkaszárnyáit és felhőkarczolóit összetákolja. A míg nem lesz bőségesen lakás, a háziúr arat és a lakó bőjtöl. Nagyon érthető tehát, hogy az egyik siet, hogy minél hamarább kezdődhessék az aratás, a másik is siet, hogy minél hamarább vége legyen a bőjtnek. A türelmetlenségben teljes közöttük a harmónia. A hatóság nem veheti magára az ódiumot, hogy az ő akadékoskodása hátráltatja a legégetőbb kérdés megoldását, a lakás-mizeria megszüntetését. A vállalkozónak sincs ez az áramlat ellenére. A sürgős munkát, a melyhez nyilvánvalóan hiányzott a tisztességes teljesítés legnélkülözhetetlenebb eleme: az idő, nem lehet nagyon szigorúan kritizálni. Már az is érdem, hogy annyira — a mennyire egyáltalában elkészült. A sietés láza semmit se sorvaszt annyira, mint a lelkiismeretességet. És mert munkában a lelkiismeretesség, a gondosság, és korrektség, a hibátlanság pénzbe kerül, a kinek mentsége, módja, ürügye van arra, hogy a lelkiismeretességgel takarékoskodhassék, pénzt is takarit meg véle.

Látni való tehát, hogy a súlyos jelenségért viselendő felelősség és odium *odaitélése* nem oly könnyű és nem oly egyszerű dolog. Sokfelé lehet adresszálni és minden czímzés helyes: akár a háziuraknak, illetve építtetőknek szól, akár a vállalkozóknak, akár a hatóságnak, akár a közönségnek. A sietés kazánját, a mely veszekedett és könyörtelen száguldásával mostanában annyi temérdek szerencsétlenséget, balesetet és katasztrófát okoz, egész csomó mindenféle önzés fűti és tudjuk: nincs erősebb hajtóerő, mint az érdek gőze. Hol a hatalom és a bölcsesség, a mely ezt az erőt mérsékelni s ezt a pusztító szolidaritást megbontani képes? Ki törődik vele, hogy a rohanás hány embert gázol el, mikor *mindenki* rohan? Ki látja az elesőket, mikor mindenkinek a maga haszna köti a tekintetét?

Ezért nem tartjuk valószinűnek, hogy a baj gyökeresen orvosolódjék, a míg az *oka* gyökeresen el nem múlik. Semmiféle parancs és intézkedés nem tehet annyit a veszekedett szokás megfékezésére, mint az a tudat, hogy: nincs már miért sietni. Hogy nincs veszedelem a csöndes járásban és nincs nyereség a rohanásban.

Addig pedig, a míg ez az állapot, a dolgoknak — mint mondani szoktuk, *nyugodt mederbe* térése elkövetkezik, be kell érnünk vigasztalásul azzal, a mit — panaszolunk. Magával a sietéssel. Mert végtére ez a sietés, ez a rohanás nem csak bajokozást, balesetet és szerencsétlenséget jelent, hanem jelenti azt is, sőt elsősorban azt, hogy itt egy nagy, erős, megfeszített, izgalmas munka folyik, a mely nem ingyen szedi az áldozatait.

Szigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Bajza József. Irodalmunk és egész magyar kulturánk megújhodása korának vezéremberéről, *Bajza* Józsefről érdekes kis könyvet adott ki *Farkas* Zoltán. A könyv az életrajzi essay formájában ad összefoglaló képet Bajzáról; élete külső történetét, mely különben sem volt nagyon változatos, csak fővonásaiban tárgyalja s annál behatóbban foglalkozik irói pályájával és irói fejlődésével. Számot ad ifjúkori tanulmányairól, a hatásokról, melyek alá került s a melyek későbbi fejlődését meghatározták. Irói munkája során legelőbb líráját elemzi, találón, helyesen, minden ...ultságtól mentes kritikával. Igen jól emeli ki Bajza tehetségének analitikus jellemét, a mely már maga is lehetetlenné tette, hogy igazi alkotó költő legyen. Bajza elméleti, eszthetikai és kritikai dolgozatainak fejtegetésében rámutat azokra a forrásokra, melyekből kritikai felfogása táplálkozott s kivált munkássága e részének történeti jelentőségét állítja be a valóságnak megfelelően. Már eddig is több ponton feltünik irodalomtörténet-iróinknál szokatlanúl önálló itélete, mely szakít egyes nemzedékről-nemzedékre öröklődött és soha pontosan meg nem vizsgált téves itéletekkel s magából az iróból igyekszik kialakítani munkássága képét. Ez az önálló itélete legjobban Bajza polemiáinak tárgyalásában tűnik szembe, a hol több ilyen hagyományos babonáját igazítja helyre irodalomtörténet-irásunknak, pl. a híres lexikon-pör ügyében. Az egész kép, melyet Bajzáról rajzol, lényegesen korrigálja az iróról való eddigi hagyományos fogalmakat s komoly kritikát gyakorol vele szemben a nélkül, hogy ezáltal Bajza munkásságának nagy történeti fontossága háttérbe szorúlna. Épen az a kis könyv legfőbb ereje, hogy mindig megtalálja azt a helyes távlatot, a melyből iróját nézni kell, nem olvad bele az iró korába — a mi az efféle munkák iróival a históriai szempont túlságos hangsúlyozása révén meg szokott esni, — hanem a mai ember szemével néz a nélkül, hogy elvesztené a históriai szempontot. A sietség jelei meglátszanak a munkán, s itt-ott egyenetlenné is teszik, előadása nem elég művészi, néha szintelen, néha nehézkes, bár azért sok helyen fel tud emelkedni. A könyv mindenképen megérdemli az irodalmunk multja iránt érdeklődők figyelmét: jelentékeny irodalmi és filozófiai műveltség, nyugodt itélet és erős tárgyszeretet szól belőle s végeredményben pontosabbá és elevenebbé teszi Bajza képét.

Rousseau Emilje. A világirodalom legtöbb gondolatot közlő és legtöbb gondolatot keltő könyveinek egyike, *Rousseau* hires nevelési regénye, az *Emil*, új magyar fordításban jelent meg. A történelmi nevezetességű könyvnek immár nálunk is bizonyos multja van. Hatása nagyon régi a magyar gondolkodásra: már Verseghy Ferencz regényén, *A természetes ember*-en is megérzik s ily módon belőle indult ki az első lökések egyike a mai értelemben vett regény kifejlődésére. A magyar társadalmi regény megteremtőinél, Fáy Andrásnál és még inkább báró Eötvös Józsefnél is megtaláljuk Rousseau hatásának s közte az Emilének nyomait is s a magyar paedagogiai gondolkodásban ép úgy, mint a XIX. század folyamán minden más európai nemzetében minduntalan előtérbe lépnek olyan eszmék, a melyek hatás vagy ellenhatás révén Rousseaura vezethetők vissza. Az *Emil* első magyar fordítása 1875-ben jelent meg. Azóta elhúnyt derék nyelv-kutatónk, *Füredi* Ignácz műve volt ez a fordítás s annak idején jó szolgálatokat tett közművelődésünknek, 1895-ben második kiadást is ért. Azóta a könyv teljesen elfogyott s mivel a fordítás ma már avataggá vált, nem felelt meg a mai irodalmi nyelv követelményeinek, új fordításra lett szükség. Ez az új fordítás most jelent meg. A nagy munkát *Schöpflin* Aladár végézte s ebben a felfrissített, új formájában a könyv bizonyára újabb érdeklődésre fog találni. Irodalmi formája ma már teljesen irodalomtörténeti érdekűvé vált, ma már egész más fogalmaink vannak a regényről, még a didaktikus regényről is, mint a XVIII. században. Az *Emil* gondolatai is átmentek több mint száz év kritikai rostáján; van köztük, a mely már kiélte magát, van, a mely nem

is vert soha gyökeret. De még mindezek leszámításával is az *Emil* élő könyv még: forradalmi alapgondolata még ma is diskusszió tárgya s egész tömegét találjuk benne a gondolatoknak, melyek ma is ép oly aktuálisak, sőt még aktuálisabbak, mint a könyv megjelenése pillanatában. Szóval az *Emil* nem csupán művelődéstörténeti reliquia, hanem hatékony, a mai szellemi életbe erősen belekapcsolt könyv s a paedagógiával foglalkozók még ma sem lehetnek el nélküle.

Vélemények új egyetemek alapításáról. A *Felső Oktatásügyi Egyesület* 1911 májusában *Medveczky* Frigyes elnöklete alatt tartott enquête-jén az új egyetemek most aktuális kérdéséhez hozzászóltak azok is, a kik évtizedeket, sőt egész emberéletet töltöttek a felső oktatásügy szolgálatában. (Sorukban *Wlassics* Gyula, *Plósz* Sándor, *König* Gyula, *Concha* Győző, *Tauffer* Vilmos, *Medveczky* Frigyes, *Pertik* Ottó, *Grósz* Emil és a magyar felső oktatás más nagytapasztalású képviselői). Az enquête tárgyalásai a következő programmkérdések körül forogtak: Milyen mértékben ajánlatos a mai viszonyok közt az egyetemek szaporítása? Teljes egyetem kivánandó-e vagy csak egyes karok szervezése? A kulturális milieu vagy a hely kérdése. Az állam és más tényezők szerepe. Az egész tárgyalás alaphangját s Berzeviczy Albert adta meg gazdag tartalmú exposé-vel. Helytelen az a gondolat, hogy új egyetem fölállítása korai mindaddig, míg a létező egyetemeken sok a pótolni való. Az egyetem sohasem kész, sohasem teljes. Viszont az ország szellemi erejének roppant túlbecsülése s az egyetem fogalmának devalválása rejlik azoknak a követelésében, kik a legközelebbi jövőben már 5—6 új egyetem felállítását óhajtják. Nem csonka fakultásokra, hanem nagy tudományos fórumra van szükségünk, igazi universitás-ra, a hol a tudomány művelésének összes ágai lehetőleg egyesítve vannak. A Felső Oktatásügyi Egyesület enquête-je nagy egyértelműséggel domborította ki a kulturális milieu döntő fontosságát az új egyetemek elhelyezése tekintetéből. Az új egyetemnek egy már kialakult műveltségi környezetbe kell jutnia, nem pedig neki kell utólag megteremtenie a maga kulturai talaját. Az enquête tárgyalásaiból az az alapgondolat bontakozik ki, hogy a mai viszonyok közt egyelőre egy, legfeljebb két új állami egyetem mielőbbi felállítása követelhető, hogy az ország nagy kulturális érdekeinek biztosítására csak az igazi egyetemi szellemet megtestesítő és annak nagy hagyományait képviselő teljes egyetem alkalmas és hogy ezt a nagy szervezetet a legfejlettebb kulturális milieu-be kell helyezni. Az enquête tárgyalásainak anyaga, az egyes felszólalások foglalata most jelent meg egy gondolatébresztő könyvben, mely a legfontosabb és legilletékesebb hozzászólás ehhez a fontos kérdéshez.

Shakespeare hatása a vígjátékiró Vörösmartyra. *Weber* Arthur egy kis dolgozata viseli ezt a czímet. A kis munka megállapítja, hogy Vörösmarty felfogása a vígjátékról teljesen Shakespeare vígjátékain alapúl, a mint hogy az egész akkori dramaturgiának Shakespeare volt a bibliája, melyből dogmáit levonta. Azután Vörösmarty egyetlen szoros értelemben vett vígjátékát, a *Fátyol titkai*-t elemzi, kimutatva bennük a shakespearei nyomokat. Leszámítva egy pár részletet, melyet a füzet szerzője közvetlen hatásnak számít, holott talán inkább Shakespeareből az irodalomba átment drámai közhely — a kis tanulmány nagyjában helyesen állapítja meg Vörösmarty Shakespearetől való függésének mértékét.

A régi Budapest építőművészete czímmel *Petrik* Albert érdekes könyvecskét adott ki: saját fölvételei alapján száz olyan budapesti régi épület vagy épületrész képét adja benne, a melyek építészetünk multja szempontjából érdekesek. Több igénye a könyvecskének nincs is, mert a szövege alig egyéb, mint az egyes képek tárgyainak felsorolása néhány rájuk vonatkozó ismert történeti adattal.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes heti gyermeklapja október 29-iki számában verset közöl *Ábrányi Emiltől* és *Elek nagyapótól*, vígjátékot *Murai* Károlytól, *Sebők* Zsigmond folytatja *Dörmögő* Dömötör sportkalandjait, *a világ legszebb meséi* sorozatában *Kipling* egy bájos meséjét találjuk, *Pozder* Gyula kedves képet rajzolt, *Elek nayyapó* apró mesét mond el, *Zsiga bácsi* vidám történetet, *Bihari* Ferencz ismert sportember pedig érdekes football-történetet, *Benedek* Elek folytatja regényét. A *Kis Krónika* rovat aktualitásai, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki e szám tartalmát. A *«Jó Pajtás»*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utcza 4.)

Munkácsy Liszt arczképe. Mult számunkban közöltük a Munkácsy által festett Liszt Ferencz arczképet és utólag jegyezzük meg, hogy ezen kép a Könyves Kálmán társaság jogosításával közöltetett, a mely vállalat Munkácsy ezen művét heliogravure kivitelben adta ki. A kép mérete margóval 71×55 cm és ára keret nélkül 20 korona.

Új könyvek.

Bajza József élete és munkái. Irta *Farkas* Zoltán. Budapest Franklin-társulat (Olcsó Könyvtár 1637—1640), ára 80 fillér.

Emil vagy a nevelésről. Irta *Rousseau* János Jakab. Fordította *Schöpflin* Aladár. Budapest, Franklin-Társulat; ára 10 korona.

Vélemények új egyetemek alapításáról. Budapest, Franklin-Társulat; ára 3 korona.

Shakespeare hatása a vígjátékiró Vörösmartyra. Irta *Weber* Arthur. Budapest. Különlenyomat a Shakespeare-tár 1911-ik évfolyamából.

A régi Budapest építőművészete. Irta *Petrik* Albert. (Építő munkavezetők könyvtára.) Budapest, ifj. Nagel Ottó.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Görgői és toporczi Görgey László, Miskolcz város déli kerületének országgyűlési képviselője, nyug. m. kir. államvasuti felügyelő, a III. osztályú vaskoronarend és több külföldi rendjel tulajdonosa, Miskolcz város törvényhatósági bizottságának tagja, a diósgyőri ág. ev. egyház felügyelője, 68 éves korában Miskolczon. — Sámuel Lázár dr., udvari tanácsos, volt országgyűlési képviselő, Budapesten. — Szentkirályi Antal lovag, pénzügyminiszteri számtanácsos, a Mária-Remete Kápolna Egyesület elnöke, 63 éves korában Budapesten. — Devich Ferencz nyug. pénzügyi hivatalnok, 79 éves korában Budapesten. — Popper Leó, tehetséges fiatal festőművész, Popper Dávidnak, a kitünő gordonkaművésznek és a magyar zeneakadémia kiváló professzorának egyetlen fia, Görbersdorfban. — Farkas Imre dettai főszolgabiró, 38 éves korában. — Kund Jenő volt országgyűlési képviselő, 70 éves korában Budapesten. — Strausz Miksa államvasúti ellenőr, 40 éves korában Újpesten, — Gerő Izsó, a «Kisiparosok Lapja» szerkesztője és tulajdonosa, 31 éves korában Budapesten. — Brooser Károly, 81 éves korában Budapesten. — Fetser Antal paleopopoliszi fölszentelt püspök, nagyváradi latin szertartású székesegyházi főesperes-kanonok. — Takáts József turjai esperes, Ung vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 59 éves korában Perecsény községben. — Tóth Lajos, a pécsi posta főnök, főfelügyelő, 57 éves korában Pécsett. — Lakatos János, Magyarország egyik legrégibb ügyvédje, 79 éves korában Nagyváradon. — Ifjú Árvay Sándor

Svájczi selyem vámmentesen :: házhoz szállitva!

Kérjen fekete, fehér vagy szines ujdonságainkból **mintákat: duchesse, voile, satin souple, taffetas, crêpe de chine, colienne, côtelé, mousseline** 120 cm. széles, méterenként 1·20 K-tól kezdve. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való **bársony** és **peluche**, ugyszintén **bimzett blúzok**, valamint batiszt- pamut- vászon- és selyemruhák. Mi csakis garantáltan erös selyemszöveteket adunk el **vám- és portómentesen közvetlen magánvevőknek.**

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.)
Selyemkivitel. Királyi udvari szállitók.

Divatos kézimunkák és a hozzávaló anyagok a legmodernebb kivitelben olcsó árakban beszerezhetők ::
WIEG TESTVÉREK-nél
Budapest, V., Deák Ferencz-utcza 16. szám.
Előnyomda és mürajzterem. :: Választékárut szivesen küldünk.

RIDIKÜL-t
és egyéb finom bőrárut legelőnyösebben vásárolhat a készitőnél
CSÁNGÓ-nál
Budapest, IV., Muzeum-körut 5.
TELEFON: 67—00.
Olcsó szabott árak. Grand Prix aranyérem Páris.
A CZIM FONTOS!

Tollak, virágok, szobadiszek!
Eredeti párisi ujdonságok
ROSENBERG MÓR
művirág- és disztollgyártással egybekötött nagykereskedésében
Bpest, IV., Városház-u. 16. — Telefon 136—96.

Homok, kavics,
bányahulladék stb. legelőnyösebben
lesz értékesitve,
ha cementtel keverjük és falazótégákat, üritömböket, tetőcserepeket, járdalapokat, csöveket stb. készitünk belőle:
Dr. **GASPARY**-féle gépeken és formákon.
Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANSTÄDT
228. sz. brosüra ingyen. Németorsz. Kérjük gyárunkat meglátogatni

ÁLLANDÓ KIÁLLITÁS ANDRÁSSY-ÚT 27.
ELKÁN ÉS GERŐ SZŰCSÖK
BUDAPEST VI. PETŐFI-U. 5
Divatlap dijtalan.
Telefon: 83-73

=ÁGYTOLLAK=
Legelőnyösebb bevásárlási forrás:
Magyar Kereskedelmi Vállalat * Miskolcz 20.
Tessék árajánlatot kérni. Tessék árajánlatot kérni.

POPPER Leo

Valóság 1974/9.

DOKUMENTUM

Lukács György és Popper Leó levélváltásából (1909–1911)

Másfél évvel Lukács György halála után a Lukács-életmű rendkívül gazdag dokumentumanyaggal gyarapodott. Az anyag 1917. november 7-e óta hevert egy bőröndbe csomagolva a heidelbergi Deutsche Bank *egyik széfjében; ismeretlen tulajdonosa, dr. Georg von Lukács azóta se váltotta ki. A német sajtóban is nagy visszhangot vert felfedezésre Fritz Raddatz Lukács-monográfiája adott alkalmat; a könyv életrajzi adatai nyomán a bank egyik tisztviselője azonosíthatta az egykori* von Lukácsot *Lukács Györggyel.*

Vajon miért feledkezett meg a levelezését, naplóját tartalmazó (és korábban gondosan letétbe helyezett) bőröndről Lukács, amikor Heidelbergben hagyott könyvtárát maga után küldette a bécsi emigrációba? Feltételezésünk szerint szándékos emlékezetkihagyásról volt szó; az 1919-es fordulat a hétköznapi élettől a tudományos törekvésekig egész életét megváltoztatta, és egy célnak, a világforradalomért küzdő munkásmozgalomnak rendelte alá. Lukács úgy vélte, s e hitét kikezdhetetlen magabiztossággal haláláig megőrizte, hogy a korábbi, meghaladott és nagyrészt megtagadott időszak emlékei sorsdöntő választásával elvesztették értékükét, az utak tévutaknak bizonyultak: méltók a feledésre.

A heidelbergi dokumentumanyag lehetőséget ad rá, hogy Lukácsnak a karakter szempontjából jellemző, és fejlődésének megértéséhez nagyon jelentős végletes önértékelésével vitázzunk, az elszánt forradalmár igaztalan igazsága mellett helyet adva a tények igazságának. (A fiatal Lukácsnak a magyar kultúrában betöltött szerepe megvilágításához: Babits, Jászi és mások levelei; Irodalomtörténet, 1974. 3. sz.)

A heidelbergi bőrönd több mint 1600 levelet, valamint jegyzetfüzeteket, kézirattöredékeket tartalmaz. Az anyagból reprodukálhatók Lukács 1900 és 1917 közötti tudományos és baráti kapcsolatai; a levélírók között olyan személyek szerepelnek, mint Babits Mihály és Jászi Oszkár, Georg Simmel és Max Weber, Mannheim Károly és Fülep Lajos... A Lukácshoz írott levelek mellett fennmaradt néhány saját levelei közül is: a címzettjük Popper Leó, a fiatal Lukács legjobb barátja. A 39 levelet a tüdőbeteg Popper korai halála után közös barátjuk, Polányi Károly küldte el Lukácsnak: „Leó leveleit megsemmisítette. Ami elvétve maradt, azt elégettem. Csupán Bé, a te, Ottó, Heini és az én leveleimet hagyta hátra. A tieidet kiválasztottam, és holnap megküldöm őket neked" — írta Polányi 1912. január 27-i levelében. Polányi Károly foglalkozott Popper irodalmi hagyatékával is. Lukáccsal együtt azt tervezték, hogy esszékötetet jelentetnek meg a hátrahagyott írásokból. Elképzelésüket kiadó hiányában nem valósíthatták meg, az anyag egy része Lukácshoz került, s most ez is a heidelbergi bőrönd kincsei közé tartozik. (A heidelbergi bőrönd anyaga az MTA Filozófiai Intézete Lukács-archívumában található.)

Popper Leó torzóban maradt életművének jelentőségére Lukács György hívta fel a figyelmet Az esztétikum sajátossága *elismerő soraiban. Azóta az e helyütt idézett tanulmány —* Idősebb Pieter Brueghel *— Popper más írásaival együtt Tímár Árpád gondozásában megjelent a* Magyar Filozófiai Szemle *1972. 2., és az* Acta Historiae Artium *1971. 1—2. számában. Lukács kevéssel halála előtt elmondott önéletrajzi visszaemlékezéseiben is nagyrabecsüléssel nyilatkozott Popper Leóról: „Popperék, minthogy Popper Dávid tanította a húgomat csellózni, állandóan jártak hozzánk. Ebben az állandó hozzánk járásban jött létre a barátság köztem és Leó között, olyan módon, ezt tényleg így kell elmondani, hogy az én részemről a tisztelet és a hódolat volt az ő kvalitásképességei iránt, mert énbennem ez nagyon kevéssé volt kifejlődve, különösen abban az időben. Azóta nagyon sok tapasztalatot szereztem, sok mindenféle közbejött, de ezt, hogy a művészetben a kvalitásérzék a legfontosabb probléma, ezt én itt tanultam meg." (Beszélgetés Lukács Györggyel 1971. május 8-án. Kérdez: Vezér Erzsébet és Eörsi István. — A Lukács-archívum tulajdona.)*

Poppert — Lukács nekrológjának szavával — „életének töredékessége" megakadályozta abban, hogy kibontakoztathassa sokoldalú tehetségét; rajzolt, zenélt, esszéket írt, amikor súlyos betegsége éppen megengedte, s kórlapok, szanatóriumi számlák hátoldalára írta esztétikai ötleteit. Tudományos kifejtésükre nem volt ereje, gondolatai az alkotói szándék és a megvalósult műalkotás, a mű és a befogadó között szükségképpen létrejövő félreértésről *(a szövegekben gyakran esik szó a „félreértés-elmélet"-ről), a műalkotást, a formát átható-alkotó* Allteigről *(„univerzális anyag") Lukács tudományos gondolkodásában fejlődtek elméletté; és termékeny felismerésekként beépültek az 1912-től írott ún. Heidelbergi* művészetfilozófia *és esztétika alapgondolatai közé. (A hagyatékból előkerült kéziratot a Magvető Könyvkiadó*

Mint ahogy paradox módon az értelmiség önálló rétegként való definiálódásának igénye a nyugat-európai országokban is akkor válik időszerűvé, amikor a polgári társadalom fejlődésének regresszív korszakában — látszólag vagy valóságosan — elválnak a polgárság és az értelmiség, pontosabban az értelmiség meghatározott csoportjainak útjai. Ennyiben a *„renden és osztályon kívüli"* vagy modern megfogalmazásban: a *„szabadon lebegő értelmiség"* eszméje s ezen eszményhez kapcsolódó elméletek maguk is válságtermékek, a polgári társadalom krízisének sajátos lecsapódásai.

Természetesen ez a folyamat sem egyképletű. Mindenekelőtt maga a valóság vagy annak szegmentumai, amelyet a különböző értelmiségelméletek visszatükröznek, maga is ellentmondásos, különböző tendenciák foglalata. Olyan korszakváltás tanúi e teoretikusok, amikor a tőkés társadalom termelőerői páratlan dinamikával fejlődnek s koncentrálódnak, amikor gyakorlatilag befejeződött a világ felosztása, s kíméletlen — világháborúba torkolló harc kezdődött a világ újrafelosztásáért. A ciklikusan visszatérő gazdasági válságok s a monopóliumok kizárólagosságra való törekvése — sok más tényezővel kölcsönhatásban — megingatta a szabadverseny és a liberalizmusba vetett hit mindenhatóságát. E folyamattal párhuzamosan s ennek következményeképp erősödött az állami beavatkozás a korábban szuverénnek minősített gazdasági életbe. Jelentősen megnőtt s újabb területekre terjesztette ki befolyását az állami adminisztráció. Részben az erőteljesen fejlődő munkásmozgalom követeléseinek ellensúlyozásaként, később az októberi forradalom kihívására válaszolva, kiépül a társadalombiztosítás rendszere, újabb rétegekre terjed ki az iskoláztatási kötelezettség. A kiszélesedő nemzetközi piac a művészeti árut is jelentős jövedelmi forrássá tette. A korábban elit értelmiségi szakmák eltömegesedtek. A lapkonszernek, a nemzetközi ügynökségek, később a filmipar, a magánrádió és televíziótársaságok osztatlan hatalma fokozatosan eloszlatta a tudomány és a művészet korlátlan szabadságával kapcsolatos reményeket és illúziókat.

E változások hatására az értelmiség — amely korábban sem volt egységes réteg — tovább polarizálódik. Az értelmiségen belüli elkülönülések és konfrontálódások már a századfordulót követően — nemcsak a jövedelmi szint, a rang — a társadalmi tekintély — különbözőségeiben mutatkoztak meg. Az erősödő munkásmozgalom hatására — részben az azzal szemben megnyilvánuló válaszreakcióként — fokozódott az értelmiség politikai és szellemi megosztottsága is. Az októberi forradalom e folyamatokat egy fókuszba gyűjtötte össze, és felerősítette. E folyamatok elemzése azonban már egy másik tanulmány feladata.

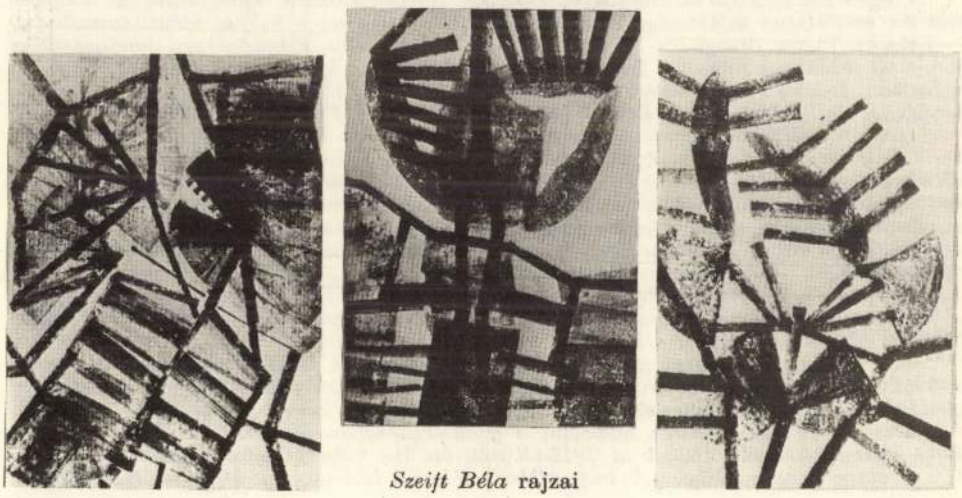

Szeift Béla rajzai

jelenteti meg.) Elemzésre váró probléma, miként élnek tovább e gondolatok Lukács későbbi esztétikai koncepciójában; mert kétségtelen, hogy van valamiféle közösség az alkotó és a mű közötti „félreértés" és a „realizmus diadala", vagy a műalkotás „univerzális anyaga" és „egynemű közege" között.

Az alkotói nehézségek mellett állandó probléma Popper számára, hogy alig van publikációs lehetősége. A Die Fackel *és a* Kunst und Künstler *adott helyet írásainak, más folyóiratoktól többnyire csak biztatást, majd visszautasítást kapott A levelekben említett tanulmányok közül megjelent:* Agius; Népművészet és a forma átlelkesítése; Id. Peter Brueghel, A szobrászat, Rodin és Maillol. Az aeroplán esztétikája *és a* Dialógus a „zárt" és nyitott művészetről *kézirata megtalálható hagyatékban.*

Tragikus paradoxon, hogy Popper alkotás, siker, elismerés előtt elsősorban élni szerette volna az életet. Nem volt meg benne Lukács fanatizmusa, amely az idősebb barátot arra sarkallta, hogy az „életet" feláldozza a „műért". Popper 22 évesen Párizsban ismerkedik meg a holland Beatrice de Waarddal (a levelekben Bé. néven szerepel), és Popper haláláig tartó szerelmük valóban a „boldogság akarása", reménykedő, csodaváró hittel.

Lukács is alig múlt 22 éves, amikor 1907. december 18-án találkozik Seidler Irmával. S 1910-es naplójegyzetei tanúsága szerint ettől kezdve biztosan tudja, az „élettel" találkozott, azzal az emberrel, akinek szerelme „az egész élet" lehet. De nem meri vállalni az élet hívását, viszonyát Seidler Irmához úgy költi meg, hogy ne teljesülhessen be; örök vágyakozás, örök szenvedés forrása legyen. Ahogy a Kierkegaard-esszében írja a példaszerű sorsról, példaszerű szerelemről: „Vannak emberek, kik számára naggyá lételük kedvéért örök tilalom kell hogy legyen minden, ami csak kissé is hasonlít a boldogsághoz és a napsütéshez."

Seidler Irma — Seidler Ernő nővére, Polányi Károly és Szabó Ervin unokatestvére — festőnek készül. 1908 májusában is tanulni megy Firenzébe; Lukács Popper Leóval együtt elkíséri a lányt. Néhány mondat Lukácsnak egy papírszeletre írott feljegyzéseiből: „hétfő, június 1. Riccardi S. Appollonia. Pazzi kápolna — Irma megvesz egy könyvet — Este Settignano. Leó hazamegy előbb. Együtt — Egész nap muzsika: furcsán a Jouth and art *melódiája vígan, harsogóan... csütörtök, június 4. S. Maria Novella. Keresztelő. Akadémia — Settignano. Elkísérnek egy darabon. Elmondom a kisiklás theóriát Irmának... kedd, június 9. Ravennába — Az este. szerda, június 10. Hazafelé; Elválás M-ban." A hazatérés után még három találkozás, egyiken a Rudolf Kassner-esszéből olvas fel a lánynak, majd Irma Nagybányára utazik tanulni, dolgozni.*

„Félelem a boldogság pusztító hatása, félelem attól, hogy nem bírok eligazodni egy szélesebb alapú életben" — jegyzi fel ezekben a napokban Lukács. Szenvedélyes, de kétségekkel teli leveleket küld Nagybányára — ahogy azt Seidler Irma okos-rezignált válaszleveleiből reprodukálni tudjuk. Végül 1908. november 2-án Seidler Irma megírja szakítólevelét, és nem sokkal utóbb férjhez megy Réthy Károly nagybányai festőművészhez.

Lukács magára marad az asszony emlékével, s azzal, hogy emlékében az asszonnyá költse át. De nem költő, csak „platonista". Az ő lírája az esszé. 1910. május 20-i naplójegyzet: „Furcsán érik a Philippe essay. Úgy látszik ez lesz a legigazibb Irma essay. A mostani stádium lyrája. A levél elküldése, és az azt megelőző és követő pár nap hangulatainak kifejezése. És a mostaniaké is. Meglesz tehát az igazi nagy lyrai sorozat: George, Beer-Hoffmann, Kierkegaard, Philippe. Mert a többivel való összefüggés sokkal lazább. Novális: a találkozás hangulata, Kassner: Firenze, Ravenna; Storm: Nagybányai levelek. Még messzibb: Sterne: a hiábavalóság, a szakítás utáni tél »léha hangulatai«. De abban a négyben az egésznek története benne lesz."

Popper Leó Lukács egyetlen bizalmasa, benső barátja, tanúja a szerelemnek, s annak is, hogyan formálja Lukács mítosszá az asszony alakját. És a szakítás után egyedül ő „az élet embere" Lukács számára; a fizikai léte fenntartásáért is keservesen küzdő Popper valamiféle emberi-érzéki teljességet jelent a filozófusnak. Néhány nappal a fent idézett naplójegyzet után, május 29-én újabb bejegyzés a naplóban: „Csak egy kis belső produktivitás — és jól érzem magamat és nem kell senki. Itt ez a megállapítás a fontos: nem kell senki. Jó volna ha volna valaki — de ki? Valaki, aki elég erős legyen, hogy tükör legyen (ne eressze át a sugarakat), de csak tükör kell hogy legyen. Mindig erősebben látom, hogy nagyon erős és érdekes intellektusok (Simmel, Bloch) szinte semmit nem nyújtanak nekem. Én nem küzdelmekben fejlődöm, hanem egészen növényszerűen. Ez nem értékelés; megállapítás. Ilyen vagyok, hát így kell élnem. — De más a fontos: mért volt, hogy olyan odaadó, olyan hajlékony és hirtelen, de a megütött tónushoz mégis hozzásimuló intellektusok, mint Irma és Leó (akit ma egészen így látok, és azt hiszem: helyesen) annyira használtak nekem? Azt hiszem: mert elég erősek voltak ahhoz, hogy pontosan érzékeljék azt, amit gondoltam, de nem elég erősek, hogy ha velem megindultak, más síkba forduljanak át. Viszont az ő lelki életük érzékibb, és így hirtelenebb az enyémnél, tehát az én gondolatmenetem síkjában dolgokat találtak vagy találtattak velem, amikre az én — lényegében — asensuális, asexuális, rationalista élménymenetem nem jutott volna."

1909 tavaszától Lukács egyre jobban látja esszéista attitűdjének problematikusságát, s ez elsősorban Popper Leó érdeme. Ő figyelmezteti Lukácsot a hamis hangokra, a modorossá válás veszélyeire: „Ne írjál 6 hónapig az »izoláltságról« egy szót se. Nem beszélek arról, hogy veszélyes: hogy népszerűvé *lehet a téma a smokkok között, és akkor egy év múlva már »az emberi elmargitszigeteltségről« lehet majd beszélni. De tedd meg magadért. Nyúljál bátran amihez akarsz, vagy nyúljál félénken. Tedd meg. Olvasd el a 162. oldalt és a George-cikk végét, és még néhány csepegő helyét (majd találsz,* most *találsz), és aztán több Lukácsot egyelőre ne olvass és ne írj" — írja Popper 1909 áprilisában. Az itt közölt, 1909. május utáni levelekből már az is kitűnik, hogy az esszékorszak lezárásához közeledik. A Sterne-dialógusról folytatott vitájuk során Lukács világosan megfogalmazza saját kritikai álláspontját az esszéisztikus életvitellel szemben. Ugyanakkor új, termékeny problémák vetődnek fel, amelyek megoldása új formát követel. Lukács már ebben a levelében említi egy romantika-könyv tervét, a későbbiekben pedig már arról ír, hogy készül a könyv, mely elsősorban Friedrich Schlegellel foglalkozik. Mi lett a sorsa, mennyi készült el belőle — nem tudjuk. Mint ahogy arról sem igen tudunk, hogy az 1910 végén felmerülő Plotinos-könyv elkészült-e. Mindez Lukács gondolkodói útjának reprodukálásához ad értékes információkat, ahhoz az úthoz, amit az 1910. októberi levél így határoz meg: „Most tudomány jön. Lassan. És talán megjön kárpótlásul az elmaradó lyráért — az igazi metafizika."*

Az esszék kötetbe rendezésének, kiadásának terve formailag is jelzi az összefoglalás igényét. Lukács visszatérő problémája a levelekben, hogyan fejezheti ki az ajánlással azt, amit Seidler Irma jelentett az esszék születésében. Az élet tragikus választ adott a kérdésre. Mert Seidler Irma nem volt azonos azzal a mítosszal, amit Lukács György belőle költött. Ő többet akart, mint „élni" vagy „alkotni", mindkettőt akarta, és mindkettőben csalódások, megpróbáltatások és kudarcok érték. A filozófus saját teóriája szerint képzelte el az asszonyt, ő azonban teóriák nélkül élte az életét végig, egészen a tragédiáig — 1911. május 18-án öngyilkos lett. Az esszékötet német kiadását Lukács Seidler Irma emlékének ajánlotta.

Az elmélet mellett az élet is azt bizonyította Lukács számára: az esszékorszak lezárult. Más tényezők is az új út keresésére inspirálták. A Fülep Lajossal és Hevesi Sándorral együtt szerkesztett Szellem *csődbe megy, szó szerint beváltva azt, amit Fülep még 1910 végén, a szervezés idején így fogalmazott meg Lukácshoz írott egyik levelében: „Nálunk csak egy a fontos: hogy* voltunk *légyen, éspedig tiszta, hozzánk méltó módon. Ha csak egy percig voltunk is, de annak a percnek emlékezetesnek kell lennie és tovább élnie a mások esztendeinél."* A lélek és a formák *és a* Modern dráma *viszonylagos visszhangtalansága a magyar kritikai életben szintén arra ösztönzi, hogy a német tudományos élet nyújtotta lehetőségek felé forduljon. Ebben segíti Baumgarten Ferenc, aki szívén viseli Lukács érvényesülését a német szellemi életben. A legerősebb inspirációt Ernst Blochtól kapja, aki a filozófus új, „klasszikus típusát" jelenti számára.*

Válogatásunk elsődleges célja az esszékorszaktól az újrakezdésig vezető gondolkodói út érzékeltetése. Ezért nagyobb terjedelemben közöljük Lukács leveleit, Popper leveleit csak egy-két esetben közöljük teljes egészében, 5—6 oldalas leveleiből többnyire kihagytuk a kifejezetten mindennapi, személyes részeket, és főképp a Lukács problémáira reflektáló fejtegetéseit, kritikai megjegyzéseit, illetve a kettőjük személyes viszonyára vonatkozó részleteket közöljük. A kihagyásokat minden esetben jelöltük. Néhány olvashatatlan szó helyét kipontoztuk.

A levelek megértéséhez szükséges még néhány névmagyarázat: Karli, Polányi Károly beceneve, Laci, Bánóczi László, Lukács egyetemi kollégája, munkatársa a Thália Társaságnál és kamaszkori jó barátja. Ottó, Mandl Ottó, Heini, Henz Henrik, Lukács és Popper egyetemi kollégái és jó barátai. P. Károly, Pollacsek Károly, Seidler Irma nagybátyja.

cca 1909 májusában Budapestről

Édes Leókám,
borzasztó sok a dolgom. Most színházba megyek (Reinhardték játsszák itt a „Was ihr wollt"-ot), és előbb szerettem volna még dolgozni, de úgy megörültem a levelednek, hogy rögtön írok — talán azért is, hogy megszégyenítselek a hosszú szünet miatt. De most más dolgok fontosabbak. — Sajnos az én könyvem nagyon lassan készül. Most Hebbelt dolgozom át (a francia fejezet készen van). De nagyon sok a bajom vele. Igazad van: ez mélyen az én mostani nívóm alatt van, és félek, hogy Ibsennel is sok baj lesz. Ez meglesz talán a hó végéig mégis. Akkor, ha a naturalizmust — ez azt hiszem, nem rossz —, a lyrait beleszámítva és Maeterlinckéket megcsináltam, eljönnék oda, ahol vagytok. Szakítanék az eredeti tervvel, azzal ti., hogy az egészet itt fejezem be, és a vígjátékot és az utolsó fejezetet ott írnám meg. Az egész könyv júl. közepe előtt nem lehet kész, és nem szeretnék addig várni a viszontlátással — igen sok okból! Részben abból — de erről

kérlek, ne beszélj senkinek —, mert talán nem leszek egész nyáron veletek, és mégis sokáig szeretnék maradni. Erről majd szóval többet, ha actuális lesz — addig ne beszéljünk róla. Eddig úgy van, hogy veletek fogok nyaralni. — Azért nem jövök előbb, mert egy önként elhatározással kimondtam, hogy nem utazom el előbb Pestről, mielőtt készen nincs a könyvem. Ezt most talán meg fogom szegni, de előbb nem lehet, technikai okokból. Nekem mindig sok könyv kell, és elvinni könyvtárakat olyan fejezetek átdolgozására, amik 3—4 napig tartanak, nincs értelme. Az utolsó kettőhöz is sok kell, de ott a munka is arányban áll vele. Mert ez persze nem az egész nyári tervem: ősszel doktorátust fogok tenni, tehát olvasnom kell régi német irodalmat. Azután az az érzésem van, hogy most egy új hangot bírnék megütni essaykben, és szeretnék egy párat írni. Képzelheted, hogy milyen apparátussal utaznék. És ennek kell, hogy határai legyenek. Igaz: egy pár nap óta egy gondolat foglalkoztat — mi lenne, ha én kiadnám az essayimet? Lenne: Novalis, Kassner, George, Beer-Hoffmann, és hozzá amit nyáron és ősszel csinálnék meg: egy nagy Storm essay és egy kis essay a Browning pár leveleiről. Az egésznek címe lenne: A lélek és a formák. Kísérletek (mit szólsz, milyen szép szó az unalmas és abstract „essay" helyett?). És bevezetésül egy levél — pl. hozzád — a „Kísérlet" formájáról, és lyrai voltának tudományos lélektani és formai igazolása. Azt hiszed, volna értelme? — Nekem kedves gondolat, csak félek, hogy belletrista benyomást tenne, és ezt nem szeretném. Írj erről egy pár sort, de nagyon őszintén.

Sietek, hát nem lehet többet írnom. Bének sokszor, sokszor csókolom a kezeit, mélyen meghatott, amit írt. B. H. ráér. Czikkedet olvasták azok az alakok. Tetszett, de nem tartják actuálisnak, kérnek mást. Nem tudom, fizetnek-e. — Írjál arról a dologról egy pár szót, hogy mi a véleményed.

Ölel: *Gyurid*

Lukács ebben az időben *A modern dráma fejlődésének története* kéziratát dolgozza át A Kisfaludy Társaság pályázatán 1908 januárjában első díjat nyert mű alapvetően megváltozik az 1911-es kiadásig. Az Adorno hagyatékából előkerült pályázati kézirat és a Franklin Társulatnál megjelent kétkötetes könyv összevetése alapján: Lukács a pályázati mű 28 oldalas elvi bevezetését a drámai műfaj és a modern dráma elméleti kérdéseinek részletes elemzésévé dolgozta át. A *Modern drámában* az *elvi kérdések* című első rész több, mint 200 oldal terjedelmű. Komoly mértékben átalakult a *történelmi előzményekkel* foglalkozó második rész is. A dolgozatban *Hebbel és a modern tragédia*, illetve az *Iránydráma* című fejezetek szerepelnek itt, a könyv részletesen foglalkozik a német klasszikus drámával, és ezt követi a francia iránydráma szociológiai bemutatása. Hebbel átkerül kibővítve, átdolgozva az eredetileg csak Ibsennek fenntartott következő fejezetbe, mint a *heroikus korszak* legnagyobb alakja. A naturalizmust, impresszionizmust és a mai helyzetet tárgyaló második kötetben Lukács szintén sokféle, de tartalmi szempontból kevésbé jelentős változtatást végzett.

Lukács 1909 októberében megszerezte a bölcsészdoktori diplomát. Fő tárgya: esztétika, melléktárgyai: német és angol irodalom.

Popper Leó 1909. július 7-én Wengenből (Svájc) írott válaszlevele első felében szeretettel hívja Lukácsot, minél előbb utazzon hozzá, részletesen leírja, mennyire kellemes, munkára is alkalmas hely Wengen. Ezután tér rá az érdemi kérdésekre:

— ...Nagyon okos gondolat az essayk kiadása. Az hiszem, hogy a Gauguin is odatartozik, és a régi Ibsen cikk is. A G.-t persze nem fogod belevenni, ahogy ismerlek, mert már úgyis félsz, hogy észrevesznek valamit a lyrából, és abból, hogy a literatura csak alkalom neked a selbstportraitra. De én azt mondanám, vedd mégis. Egy országban, ahol anyagismeretük csakis a hülyéknek van már, nagy dolog magában az is, hogy egy irodalomtudós, valaki, aki holnap felcsaphatna Beöthynek, egy szolid ember foglalkozik lelki dolgokkal, és ír az izoláltságról, holott az ország első tanárai is szívesen lépnének vele tudományos érintkezésbe; egy országban, mint a mienk, óriási dolog, hogy van valaki, aki tud *és* érez. És ha ez a valaki van elég bátor megmutatni, hogy az, amit érez, fontosabb neki, mint amit tud, akkor legyen elég szuverén megmutatni azt is, hogy ő ott is érez, ahol *nem is* tud. Különben nem merem mégse feltétlenül tanácsolni, hogy tedd meg. Hátha úgy ítélnének, hogy ez az ember nem érdemli meg a műveltséget, amit Isten adott neki, vegyük el tőle, és te egyszerre a poétaság foltjával állanál az utad közepén, és nem mehetnél, csak a parnasszus felé, csak egyfelé (pedig mire van az embernek *két* lába...?).

Hogy az előszó talán hozzám fog szólni, nagyon meghatott, olyan bók ez, amit csak boldog kussolással lehet zsebre vágni (még csak ellentmondani se lehet neki). Kíváncsi

vagyok a tartalmára. Félek egy kicsit, hogy ott, ahol az essay lyrai voltát állítod és igazolod (mottó: az essay nebbich lyrikus), nem fogod eltüntetni a pro domót. Azt, hogy a *te* essayid lyrikusak, már tudják az emberek abból, hogy nem értik meg őket. Mért legyen hát az egyetlen dolog, amit végre megértenek az, hogy az egész misztérium maga a szerző? Hiszen igazad van mélyen: az essay lyrai forma, mert mint a költő a dolgokat, az essayista a költőt teszi meg saját symbólumává. Csakhogy nem szabad az emberekből kicsiklandozni azt a kérdést: hogy gyün a Kassner ahhoz, hogy L. Gy.-t symbolizálja?

De talán egész más van az előszóban: akkor ne haragudj ezért a gyors hypothézisért. — A „kísérletek" szó elég jó. Essay tényleg már régen valami elintézés-félét jelent (valahogy eso és assez közt kapcsoljuk be).

Isten veled fiam. Most olvasom újra a leveledet, és szomorúan rezignálok az előtt az érv előtt, amit elfelejtettem volt, hogy ti. a könyvtáradat nem hozhatod. De bízom benned és a szerencsénkben. Jere, amikor csak jöhetsz. Várlak és ölellek

Leód

Bé csatlakozik.

Lukács csak augusztusban utazik el barátjához, előtte két hetet Ammerlandban tölt Balázs Béla, Balázs húga és édesanyja társaságában. Balázs Béla feljegyzése szerint itt írta második Ady-cikkét, ami a *Huszadik Század* 1909. októberi számában jelent meg. A Popper Leóval és menyasszonyával eltöltött néhány hét után visszautazik Budapestre. Elsőként az itthon befejezett Sterne-dialógust küldi barátjának, és várja a kritikát. Popper 1909. október 16-i levelében válaszol:

...Nem tetszik a Sterne-cikk. Nem tudom, hogy kezdjem a kifogásokat, belül-e vagy kívül, nálad-e vagy nálam. Kezdem azon, hogy mint formát nem tartom sikerültnek. Az eleje végtelenül ügyes, a citátumok úgy nőnek ki, mintha ott gyökerekben volna a hang eltalálva, és azt, hogy minden cselekvény regiebemerkungokban van, *igéretnek* szívesen elfogadjuk. Nagyon szép és mély (7. o.), hogy élmények között nincsen belső ellentmondás, mert én vagyok az egységük. (Később láttam, hogy ez egy pro-domo.) Kitűnő a szünet utáni Blindekuh-hangulat, amikor mindegyik reszket, hogy a másik őt agyonütni jött oda, pedig éppen helyet akart vele cserélni. Lélektanilag kitűnő, de az erotikum már egy kicsit önkényesen van hozzákötve. 17—22. oldalak aus-der-Not-eine-Tugend-elmélete már hosszú és túl formálisan folyik: túl sokat vitatkoznak a vitájuk módjáról, ez tempót zavar és szintén nem hat erotikusan. Később aztán mind jobban requisitummá süllyed a lány: 36. oldal: a lány kiérzi a beszéd személyes és erotikus élét... már sehogy sem tapad...

Fiam, ez a cikk — nem egészen a tied. Nem beszélek arról, hogy az egész vita a „zárt és nyitott művészet" vitája. Ez olyan roppantul általános, hogy soha fel se tűnt volna, ha úgyszólván ugródeszkául nem szolgálna a többihez. De azután (28.), ahol Vince a metaphizikai alapot keresi az „impotenciához", és azt találja, hogy Sterne a magukra eszmélést, amit a legtöbb írás közvetve ad, egyenesen közvetlenül adja „...hogy írásai direkt symbolumai a *végtelenségnek*, végtelen ellentétben azokkal, akik számára a dolgok lekerekítődnek valahogyan, befelé fordulnak és önmagukban zártakká lesznek" (26.), ott nem jársz egészen a magad utain. És ez annál fontosabb, mert itt fő gondolatról van szó. Ezt nekem, édes fiam nemcsak jogom, de kötelességem neked megmondani. Jogom azért, mert ezek a gondolatok az enyéimek, kötelességem, mert már magam számára is nem tartom őket jóknak. Nem tartom mélynek azt a fajta gyors metaphysikát, amivel a Brueghelék nyílt kompozíciójáról kimondatik, hogy „sie sind die Praktiker der Ewigkeit, sie zeigen wie man es selbermacht". Fogadást tettem, hogy ezt nem fogom továbbütni, mert egy hihetetlen frivolitásba vihet bele: mert nincs az a szar — feltéve, hogy a világon legyen — aminek ne lehetne metaphysikai oklevelet szerezni ilyen módon. Nem teszem, és nem akarom, hogy tétessék. Még egy csomó kis gondolat, frázis, fordulat van, ami ellen rokon kifogásaim volnának: ezeket most nem említem, mert nem akarok a dolog komoly részétől elkerülni...

Édes fiam, legjobban szeretnék most szép sorrendben, mintha semmi se történt volna, felelni minden egyes kérdésedre. Meg is próbálom. A Storm cikk tetszik nekem. Szép, előkelő Lukács hang, *nem* unalmas, ahogy talán hiszed. — Címnek feltétlenül maradjon meg „A lélek és a formák, kísérletek". *Én* ugyan a „Formák és lélek"-et mondanék, kifejezném így egy régi gyanúmat a művészi „lélek" secunder és accidentális volta felett, de te csak maradj meg az immerhin berechtigt lélektani alapon. Ha nem engednek rajzot, nem tehetek sokat. Csak azt a tanácsot adhatom, hogy válassz — ha

nagyon előkelő és apart akarsz lenni — tiszta fehér, erős papírost a címnek, és nyomasd fenn: L. Gy. a L. és a F. K. azután hagyjanak teret, és lenn az ő nevüket, dátumot stb. Ha még lehetséges, kérj tőlük *minta-abc-ket*, és küldd el nekem még hamar, akkor kikeresem az összeállítást.

A sorrend jó (ha nem lehet Novalist és Sternét felcserélni). — Most pedig menjen ez a levél, és olvastassék el és felejtessék el mindenek előtt. És ha elfelejtetted, akkor felelj rá (de előbb ne).

Nagyon nehezen várom

Ölellek régi szeretettel
Leód

Néhány nappal később írt következő levele tanúsága szerint Popper még október 16-án sürgönyben kérte Lukácsot, hogy ne vegye szívére élesen kritikus sorait. Lukács a sürgönyre sürgönnyel felel, majd a kritikai megjegyzésekre válaszolva, egymást követő két levelében fogalmazza meg esztétikai nézeteit:

1909. okt. 20. Budapestről Berlinbe

Édes jó fiam,
a sürgönyömben egy hazugság van — úgyis kitalálod, hát megmondom: persze, hogy előbb volt itt a levélnél, de — de én féltem, hogy veled van valami baj és retrospektíve nagy hátteret adtam — tefeléd — a kártyádnak, és elolvastam — és egy nagy kő esett le a szívemről. Hát nem haragszol úgy-e, hogy ez megtörtént.

A leveledre csak pár nap múlva felelek igazán kimerítően. Elolvasom előbb a Sternét. Most csak azt mindenekelőtt: nagyon örültem a levelednek, és végtelenül jólesett. És múltban és jövőben minden igened, amit mondtál rólam és a dolgaimról, mázsákat nyert súlyban énbennem. Nem tudom neked elmondani, hogy milyen boldog biztonságérzettel tölt el egy ilyen *belülről* kritika, mint a tiéd, és ha nemet mond, még fontosabb, mint hogyha igent. Nem akarok erről sokat beszélni: érezd meg, hogy amiben te nekem egyetlen voltál (ha nemcsak ebben is), abban még egyetlenebb vagy most: akinek szava jelent valamit; megállást, elgondolkodást, örömet vagy fájdalmat. És azt tudod: ami *benne* van az életben, az jó — és a fájdalom éppen olyan fontos, mint az öröm. Sőt sokkal hasznosabb. Nekem talán inkább, mint mindenki másnak. Ezt csak azért, hogy halljad a hangomból, amit mondani akarok, ha csak ezt mondom: nagyon, nagyon köszönöm neked édes fiam, azt, amit a leveledből látok.

Most a czikkről: az erotikát át fogom nézni. Amit mondasz, attól féltem, és csak Balázs Béla (akinek ez tetszik legjobban minden írásom közül) nyugtatott meg. Hát ezt megnézem. A másik dologról sokat kellene beszélni. Mert én fordítva érzem — ebben a pillanatban — az igazadat, mint ahogyan te azt mondottad.

Így: lehet, hogy ez a czikk rossz — az út jó és — mindennek ellenére — az enyém. Erről még — tudom — sokat fogunk beszélni, hát most csak pár szót: nem hiszem, hogy nálam a nyílt és zárt művészet különbségéről lenne szó. Egyszerűen azért, mert — ha formálisan ugyanolyan is az ellentét — ami a művészetben *csak metafora* (tulajdonképpen minden művészet zárt), az az *irodalomban elementáris formakülönbség:* a dráma és az eposz (a primitív eposz) formakülönbsége. Mert térben lévén a képzőművészet, zártnak kell lennie valahol — a folytathatósága csak metaphora. Az általam jelzett epikai formáé pedig *nem* metaphora. Hanem részben történelmi, részben formai igazság. És innen megyek át a fő mondanivalómra: amit te itt kifogásnak hozol fel (a metafizikát), azt minden írásom ellen fel lehet hozni — könyvem első fejezete ellen legelsősorban. Mert az én aesthetikám min épül fel? Azon, hogy minden igazi mély kifejeződési szükségletnek megvan a maga tipikus útja — útsémája: a forma. (És ma már érzem ennek legmélyebb lelki gyökerét: tartalmaink nem közölhetők ugyan, csak egy bennük levő séma képes a hallgatóban szintén tartalmakat szuggerálni. És ennek tudatos alkalmazása: a művészi forma; gondolj az Oedipus-példámra a könyvem első fejezetében.)

Egy lehet: hogy túl korán kezdtem el az epikus formáról írni — és még van csak konstructíve, csak fejből megcsinált a Sternében. Ez lehet — sőt félek, így is van. De az utat — ebben a pillanatban — még jónak érzem és szükségszerűnek és a magaménak (amivel nem akarom tagadni persze, hogy nagy és mély boldogság volt nekem minden találkozás rajta veled. És a te egy „anyagúság" követelményed tudatossá tette bennem azt, amit én csak „organikusság" és „egység" néven éreztem).

Hát kérlek: ha elküldöd a czikket: kérek részletes kritikát. És ha Baumgarten eddig nem írt neked, küldd el nekem. Az előszó elment, Kierkegaard megy — mihelyt meglesz. A postán eltévedt, és most remélem, hogy mégis megkapom. És ezekről is kérek ilyen véleményt — csak *ne* aggódj miatta és ne legyenek rossz perceid. Sőt azt is mondd meg, ha mindet elolvastad: adjam ki ezt a kötetet. Mert azt csak akkor teszem, ha egységes, erős, gazdag és jó a kötet. Mert nem fontos és nem sietős, hogy én kötetet adjak ki. Erről is írjál.

Még egyet szeretnék, ha éreznél: nagyon biztos hangon írtam az ellenvetéseimet ellened — de kiabáltam, hogy hallassék a hangom. Nagyon sok gondolkodni valóm lesz még rajta. Erről majd írok.

Még egyszer: kimondhatatlanul jól esett a leveled, és hálás vagyok érte, és örülök, hogy elolvastam. Szeretettel ölel:

Gyurid

Bének írtam egy levelet, de nem én adtam fel, és félek, hogy elhányódott. Megjött? — A fényképét nagyon szeretném. Ezer üdvözlet neki is.

1909. okt. 21.

Édes jó fiam,
egy napja alig teszek mást, mint gondolkodom a leveleden (és közben megjött a másik is). Hát: elolvastam újra a Sternét, és most elmondom, ami mondanivalóm van. Azt én is érzem, hogy az erotikával baj van — ha úgy fogom fel, ahogy kezdetben, amikor még veled beszéltem róla akartam írni. De tudod: nem készült el Luzernben, és a végét később írtam Pesten — és sok kis változást az egész conceptióján. Az, amit te kifogásolsz, az igaz — de nem ez van intentionálva (persze kérdés, hogy az új kijön-e). Mindig erősebben azt éreztem ugyanis: ez a satírjáték Beer-Hofmannhoz és Georgehoz, érted? Csak symbolumnak mondom: te azt írtad B.H. után: ne beszélj többé az emberek idegenségéről. És — emlékszel — én nevetve meséltem neked Luzernben, hogy most inadequatságról írok. Tehát: distantiáltan, tehát nem lírikusan. És az egésznek poenteje az utolsó megjegyzés: hogy *felesleges* előkészítő volt a sok beszéd, és ennek előkészítője, hogy mind a két fiú gondolkodásának legmélyebb tartalmát mondja el éppen azokban. Hiszem, hogy ez nem jött ki teljesen, de azt is hiszem, hogy itt ellenkező változtatás kell: ti. aláhúzni egy kicsit azt, amit te úgyis éreztél, hogy requisitum lesz a lány a beszélgetés második felében. Azaz, hogy pontosabban: hogy magukkal viszi őket a vita, és végén a nézetek felhőjéből leesnek az erotikába. Igazad van: nem jó akkor egy ilyen megjegyzés: a lány kiérzi a beszéd erotikus — stb., hanem ez kellene: a lány erotikusnak érzi még a beszédet is. (És igaza van, mert mélyén sub ... az is.) Érted-e, miért mélyebb ez akkor minden írásomnál? Mert a formája: minden írásomnak a kritikája, az én egész életformámnak a kritikája. Az, hogy csak erre használható fel, csak erre használódik fel, és itt felesleges. Az előszó után sokat fogsz ebből megérteni: az emberi felé viszi az essayistát vágyódása — és itt meg van írva (legalább ezt akartam) ennek a helyzete. És ezt nem akartam kimondani — részben mert bennem sem volt egészen tisztán tudatos. Most annyira az, hogy megváltoztatom miatta a kötet sorrendjét, és a *végére* teszem: mert ez a satírjátéka a kötetnek. Csak akkor nem tudom a többi sorrendjét. Írd meg kérlek ezekről a véleményedet.

Most a fő kérdésről: képzelheted, hogy ez nekem is döntő kérdés. És mégis azt írom, amit tegnap is írtam: nincs igazad. Mert, mint tegnap mondtam — az epika végtelensége nem metaphora, hanem *concrét történelmi valóság* és — ez a fontos itt — a romantika végtelentörekvése is. Itt tehát nem a *nyílt* és *zárt* művészet közötti különbségről van szó, hanem az irodalmi, és *csak* irodalmi művek közötti *kapcsoltsági* különbségekről. (Vincze: és a kapcsolatot részeik között is, a mi kapcsolás nélkül élni nem tudásunk alkot, és nem az ő légies játékos könnyűségük. És pár sorral később a históriai példa: a korai középkor lovagi eposzai.) És kérlek, gondolj ezzel szemben a könyvem első fejezetére, ahol mindenütt azt mondom: a drámában a realitást, az életet a *kapcsolat* tökéletessége adja meg. És ez az ellentét, amit ott (15. l.) úgy fejezek ki, hogy az élet teljességét és gazdagságát a dráma csak formailag fejezheti ki, hogy tehát az epika empirikus teljességét (= direct symboluma a végtelenségnek!) symbolumokkal kell pótolnia, azt én már láttam és megírtam a „Szerda"-beli czikkemben. „Mind a kettő" magába foglalja az egész világot... És az elbeszélés ezt az universumot universálisan is ábrázolja. Kifejezési eszközeinek nincs határa... Az elbeszélésnek tartalma adja meg az egyetemességét; a drámának a formája. Ez a világ képét tárja elénk, az a symbolumát. Ez leírja a világot, az stilizálja.

Persze ez kifejezésben még éretlen volt és bizonytalan — de a lényeges ellentét az volt, ami itt. Csak akkor még csak a dráma perspectivájából néztem, és nem éreztem kérdésnek: forma-e egyáltalán az epika? Ami itt fel van vetve, és ami mellett és ami ellen itt felhangzanak az argumentumok. És mert a végtelenség itt *szó szerint* veendő (ez a *világ képét* adja), azért a metaphizikai megalapozása lehet, hogy rossz, mint *concrét eredmény*, de jó feltétlenül mint *módszer*.

De itt nemcsak az epikáról van szó, hanem a romantikáról, aminek kritikájaként írtam első Ibsen czikkemben: „A romantika repülés és nem lehet mindig repülni és czél nincs, mert a végtelen felé törekedtek." És hasonló gondolatok vannak a Novalis alján is, és készülő Fr. Schlegel könyvem egyik centruma lesz ez a kérdés. A romantikus poézis, mint Fr. Schlegel mondja, „progressive Universalpoesie", és így beszél róla: „Die romantische Dichtart ist noch im Werden; ja das ist ihr eigentliches Wesen dass sie ewig nur werden, nie vollendet seyn kann... Sie allein ist unendlich, weil sie allein frey ist, und das als ihr erstes Gesetz anerkennt dass die Willkür des Dichters kein Gesetz über Sich leide." És Novalisból emlékszel arra ugye, hogy a romantikus élet lényege a gyakorlatba átvitt költészet legbensőbb és legmélyebb törvényeinek élettörvényekké emelése. Nos, az én életem nagy része: a romantika kritikája (a Kierkegaard-essay az életművészetről — ha a tragikusról is — szól), és itt is meg van téve egyik első lépés e felé a kritika felé: csak itt nem választható el egymástól az epika kritikája és a romantikáé. Nem, mert nem véletlen a „Roman" és a „Romantisch" hangzásközössége, mert ez volt a romantika tipikus formája — életben és művészetben egyformán (gondolj megint arra, ami Novalisban Wilhelm Meisterről van).

De a romantika nemcsak „Sehnsucht nach dem Unendlichen", hanem romantikus irónia is. Fr. Schlegel azt írja — ugyanott, ahonnan az előbbieket kicitáltam —: „Und doch kann auch sie am meisten zwischen dem Dargestellten und dem Darstellenden, frey von allem realen und idealen Interresse auf den Flügeln der poetischen Reflexion schweben, diese Reflexion immer wieder potenzieren und wie in einer endlosen Reihe von Speigeln vervielfachen." És emlékezzél vissza egy luzerni beszélgetésünkre: amikor a humorról, a helyzet felett állásról beszéltünk? Én úgy érzem: a humor romantikus, a romantika formája a regény — kérdés: milyen viszonyban áll a formákkal? (Ethikailag — gondolj a Máté utolsó beszédére — a kategorikus imperativushoz.) Én tehát ennek a végtelen-formának *kritikáját* adom, és ez a kritika a fontos nekem. És ez a kritika igazán az enyém. De a magaménak érzem a többit is egészen: látod, nem hiába citáltam régi czikkekből (mert a másik idézeteim is 3 éves füzetekbe írt kivonatokból valók), hogy érezzed: ezek a kérdések, amikről itt szó van, az én *életemből* nőttek ki. Nem tagadom: nagy boldogság nekem veled találkozni bármi ponton, és csupa hálátlanság volna, ha egy percig is elfelejteném, hogy egyes dolgok tudatossá tevésében mennyit köszönhetek neked (direct tanulásokról nem is szólván). De az utam az igazán az enyém. Hogy gondolkodóba ejtett a leveled, azt láthatod, és az is — nem tagadom —, hogy te el akarod hagyni azt az utat, ahol mondhatom, nem kis megnyugvás volt nekem eddig az a tudat, hogy együtt haladok veled.

De én nem értek képzőművészethez, és nem tudhatom ennél fogva, hogy az az ellentét, amit én epika és dráma között, klassicismus és romantika között másrészt érzek — hogyan áll fel ott. És mert én a legvégső okok tapogató keresésének érzem az utamat, nem érzem gyors metaphysikának, amit mondok, mert csak azt mondom, amit biztosan tudok (ha homályosan mondom is talán, mert nem tudok még mindent). Pl: hogy két nagy ellentét, egyes tagjai hogyan állanak egymáshoz — arról nem találhatsz egy szót sem; mert nem tudom még magam se.

Érzed úgy-e, miért beszélek ilyen sokat: mert fontosnak érzem, mert *kell* nekem, hogy megértsed: itt énnekem van igazam, és — legfeljebb — találkozásról van szó. Mert teneked minden szavad annyira fontos nekem, hogy — de hiszen ezt úgyis tudod —

Még egyet kell még mondanom: még kevés dolog hatott úgy meg életemben, mint a te második leveled (főleg persze, mert olvastam az elsőt). Nagyon-nagyon köszönöm neked azt a könnyezésig mély meghatódást, amit adott nekem, és ha közelebb lehetett még jönnöd hozzám, hidd el, nagyon sok történt ebből. De éppen ezért egytől félek: mindenek ellenére másképpen látom a dolgok czentrumát, nem távolodtam-e én tőled? Nem vesztek-e el előtted valamit? Hát erről nyugtass meg főképpen (bár én olyan erősnek érzek kettőnk közt mindent, hogy nem félek komolyan attól, de viszont annyira tudom, hogy csak azt tudhatom ami tőlem hozzád, és nem azt, ami tőled hozzám történik — hogy mégis félek).

Ölellek sok szeretettel

Gyurid

Bének sok üdvözlet.

Édes fiam,
megjött a Kierkegaard és küldöm neked. Most már kérek kritikákat (részleteseket) mindről, és arról, amiket írtam neked. És még egy párat: gondolkodj a czímen — mindenki lebeszél róla — és én nekem mégis tetszik valahogy, de én ilyenekben impresszionista vagyok nagyon. Aztán: sorrend. Én azt hiszem, ez a sor kell:

Novalis (halál), B. H. (halál mint az idegenség és az elválás symboluma), Kierkegaard (idegenség és elválás az életben), George (idegenség és elválás poézise), Sterne (satyrjáték a 2 idegenségről: tartalomban és formában is). Most a többit kellene elhelyezni. Én azt hiszem: Levél, Kassner, Storm. (Akkor Novalist és Stormot kapcsolja a sacrologiai háttér mind a kettőben, és a baj csak a Kassner és Storm átmenettelensége.) Mit gondolsz erről? — Még egyet: nagyon szeretném, ha írnál róla, de nem akarom, hogy hiába írj, hát nem tudom, mit tegyen itt az ember. Említsek erről valamit valahol? Vagy inkább azt hiszed, hogy ne? Nem lehetne neked — a szüleid révén talán — a Lloyddal? — De csak akkor, ha nem okoz semmi kellemetlenséget.

Vizsgám húzódik. Egy héttel előbb, mint jövök, okvetlenül megírom. Isten veled. A dolgokat most már küldd együtt, és egyenesen hozzám.

Szeretettel ölel

Gyurid

Bének sok üdvözlet.

Még egyet: nem actuális, de én elfelejteném — igyekezz te megjegyezni. Ha Hollitscher kinn lesz (kb. 10 nap múlva), add át neki alkalomadtán a Szélpál Margitot. Igen?

A Franklin Társulatnál néhány hónappal később megjelent esszékötet sorrendje azonos az itt tervezettel

Lukács a *Szerdá*ban 1906-ban megjelent *A dráma formája*, és a *Huszadik Század*ban ugyanebben az évben megjelent *Gondolatok Henrik Ibsenről* című tanulmányaira utal.

Popper következő levelében beszámol arról, hogy megírta a kritikát az esszékötetről. Cikke a *Magyar Hírlap* 1910. április 27-i számában jelent meg.

Lukács 1910-ben írott első levele sikerekről, szerepléskről számol be. Január 30-án a Kisfaludy Társaság Shakespeare-matinéján *Shakespeare és a modern dráma* címen tartott előadást (*Magyar Shakespeare Tár* 1911. 119—132. l.) A *Nyolcak* bemutatkozó kiállítása alkalmából a Galilei Körben előadásokat tartottak; a *Nyolcak* programbeszédét vezetőjük, Kernstok Károly mondta el, utána beszélt Lukács, előadása *Az utakelváltak* címen megjelent a *Nyugat* áprilisi második számában. Végül Polányi Károly, a Galilei Kör titkára, Popper és Lukács jó barátja szólalt fel. Lukács Kaffka Margit novelláiról írott cikke a *Magyar Hírlap* 1910. január 27-i számában jelent meg. Az *Alexander Bernát Emlékkönyvben* 1910-ben megjelent Lukács *Megjegyzések az irodalomtörténet elméletéhez* című cikke.

cca 1910. január közepe Budapestről

Édes Leó fiam,
bizony ez az eset nagyon szomorú, és annál szomorúbb, mert legnagyobbrészt én vagyok az oka. Az igaz, hogy én írtam neki egy levelet, amelyben megírtam, hogy ti fogtok pakolni, és nem jövök vissza, sőt — mert akkor még tisztességesnek tartottam azt a nőt — azt írtam, hogy remélem, hogy majd ha visszajövök, megint kivehetem a lakást. Én ezt felmondásnak hittem — de hát —

Hát édes fiam, itt nincs mit tenni: ki kell fizetni egyelőre, mert nekem kellenek a dolgaim. Csak követeld tőle, hogy a táblát tegye ki, és néha nézz utána, hogy kiadta-e már a lakást. Ez nem rossz idea — ha jól értettelek —, hogy az ott maradó képek és könyvek a spediteurhöz kerüljenek. Kérlek: a leveleket csomagold el a könyvekkel. Nem kell, hogy itt legyenek. Ellenben a kéziratok közül a III-ik fejezet gépleiratát (A klasszikus és romantikus dráma) küldd el nekem, kérlek, és az Ernstből egy példányt.

Nagyon kell minden, mert elseje körül utazunk. Sőt nekem 30-án előadást kell tartanom (Kisfaludy Társaság Shakespeare Matiné), és nincs Ferencz József kabátom.

Sok a dolgom:

1. beszéltem a Galileiben „Új művészetről", aztán megírtam és kiadom a Nyugatban
2. Írok Kaffka M. novelláiról
3. Előadás Shakespeare matiné (Beaumont Theater)
4. Alexander emlékkönyvbe (60-ik születésnapjára) egy nagy czikket: Az irodalomtörténet elmélete. (Igaz! Jegyzetfüzeteimet *okvetlenül* küldd el mindet.) Ez elég lenne. És amellett — hanem képzelheted. — Papa ugyan már sokkal jobban van, de nagyon megviselte a betegség, nagyon gyenge. Még sokáig fog tartani, amíg egészen a régi lesz.

Karli ma megy Bécsbe előadást tartani. Azt, amit neked elmondtam. Ő is beszélt a Galileiben. (Kernstok tartott előbb egy előadást az ő művészetükről.) Erről volt szó. Kezdtem én, végezte ő. Közben szamarak: Lázár, Diener, Bárdos, Lengyel stb. Én: Majd elolvasod. Ő: mint egy nagy agitátor. Azt hiszem, ha egy nagy néptömegnek beszél így, azok Kernstok és az általános választójog nevében megostromolják a parlamentet, és beverik a Budapesti Hírlap ablakait. — De nagyon szép volt. — Írjál, hogy mit csinálsz. Hogy tetszett Baumgarten? Sokat voltál vele. Bének és neked sok üdvözlet és köszönet *Gyuridtól*

A következő levélben Lukács Paul Ernstnél tett látogatásáról számol be. Baumgarten révén ismerkedett meg Paul Ernsttel, aki 1910 elején meghívta őt Weimarba.

Lukács és Balázs Béla az 1910-ben meginduló *Renaissance* című folyóirattól rendszeres, szabad publikálási lehetőséget remélt. Itt jelent meg Lukács *Esztétikai kultúra* című tanulmánya, amit Poppernak is elküldött.

cca. 1910. május Berlinből

Édes Leó fiam,
egy kicsit nagyon is pontosan betartottátok a kérésemet, hogy ne írjatok. De nem baj. Ottótól tudom, hogy minden jó úton van, és a mostani levéllel sem akarok feleletet kierőszakolni, csak egypár dolgot megírni, ami jó, aminek talán örülni fogsz.

Egy az, hogy voltam Weimarban. Egészben véve nagyon szép és jó volt. Intellektuálisan igen közel vagyunk már egymáshoz (annyira, hogy a kifogásaimat is elfogadta a drámát illetőleg) — és más sincsen kizárva. A nyár első felében minden valószínűség szerint Weimarban is leszek. Mert ez nagyon fontos — Igaz! Beszéltem neki a Brueghelről (.....), nagyon érdekelte és tetszett neki.

A fontosabb: úgy látszik, a tavaszi hangulaton túl vagyok. Most már egészen jól tudok egzistálni — még ha nem is dolgozom erősen; amit az utolsó három-négy napban meg is tettem. Ezt persze nem fogom folytatni — de mégis jó, hogy ez lehetséges. — És — azt hiszem — ez most nem frivolitás, hanem a régi erőöntudat. Hogy mikor lesz valami, arról fogalmam sincs. De ez talán nem is fontos most. Ha így tudok élni évekig, akkor minden rendben van. Ezzel már majdnem el is mondtam mindent. Különös: az ember csak akkor ír hosszú levelet, ha rosszul érzi magát; legalább nálam úgy látszik, így van. Abban a hitben ültem le: mennyit akarok írni neked — és íme!

Hát beszéljünk mellékesebbekről, actualitásokról. Itt küldön Baumgarten czikkét. Szegény, nagyon rossz állapotban írta, és nem valami jó és mély. De — az én érzésem számára — van valami nagyon megható a hangjában, de lehet, hogy ez csak az én számomra jön ki. Balázs Béla nagy lelkesedéssel írt nekem a czikkedről (más véleményt nem tudok: csak Ignotus mondta, hogy nem érti). Azt írja: nagyon mély, nagyon találó és jól is van írva.

Most még egyet, amiről már régen akartam írni — már feleletképpen az első leveledre. Ti. szeretném a német essaykötetet *nyíltan* Irmának dedikálni. De azt hiszem, ez lehetetlen. Ugye az? Kell nekem a te lebeszélésed — mert talán megteszem. Megtehetem nyugodtan magam miatt: mert minden úgy van, ahogy te akkor írtad: ő a forrása ma is még mindennek (nagyon mulatságos: megállapítottam egypár mostani esetben: még a formaproblémáim is innen nőnek), de úgy, hogy távol van stb. Tehát rám nézve nincsen veszedelem. A kérdés csak: ő hogyan áll mindehhez. — Hát gondolkodjál ezen és vagy írjál róla egyszer (az egész nem actuális), vagy beszélünk róla a nyáron, ha együtt leszünk. — Ha nyíltan nem lehet, akkor egy mást kell kitalálni: belső becsületesség: visszaadni azt annak, akitől kapta az ember.

Igaz! Mi van azokkal a magyar czikkekkel? Nem akarsz a Ren. küldeni semmit? (Illetve nekem, hogy továbbítsam.) Vagy nincsenek meg? — Hogy tetszett az én esztétikai kultúrám? Megkaptad? — Ez a sok kérdés nem jelenti, hogy írjál, csak ha egészen jól vagy, és van kedved.

A Kierkegaard-t anyósodnak küldtem itt mellékelt levéllel. Bét és apósodat sokszor üdvözlöm

Gyurid

Igaz! A jogfilosofiai kongresszuson (Somlóék kedvéért voltam ott) — találkoztam egy hollandus ügyvéddel (Dr. Fakker), aki ismeri De Waardékat.

Popper június 13-án válaszol Lukács levelére. Bevezető soraiban egészségi állapotának rosszabbodásáról panaszkodik, ez indokolta a válasz megkésését. Lukács kérdései közül először a dedikáció-problémára felel, s úgy ítéli meg, talán nem is érdemelte meg S. Irma az ajánlást, mindenesetre Lukács várjon a döntéssel. A levél további részében azután erre is pozitív választ ad.

... Különben mi van a német kiadással? Már biztos, hogy Fischernél jön ki? Akkor gratulálok százszor, mert az egész biztos siker. És előre kérek engedélyt, hogy írjak róla kritikát és jóvá tegyem, amit először elmulasztottam. Különben nagyon örülök, hogy B.-nak tetszett a kritikám (remélem, *te* küldtél neki pár korrigált példányt), annyira örülök, hogy újon kedvem van magyarul írni, és lehet, hogy legközelebb csinálok is valamit. Köszönöm nagyon a szíves propositiodat, de én félek ettől a Renaissancetól; félek, hogy csak az fog benne újraéledni, amit úgyse lehetett soha agyonütni, félek, hogy afféle cabaret lesz belőle a Huszadik Század és a Nyugat között, se nem olyan tudományos, mint az első, se nem olyan mély, mint a második. Ti ketten, Te és Balázs se tetszetek nekem ott benn a Cserna Andor társaságában (mellesleg olvasd el azt a szart, rég nem röhögtél annyit), nem is fogtok benn maradni... Te ne maradj, olyan körülmények között semmi esetre. Az neked — ne haragudj — nemcsak külsőleg árt. Mert ezt a czikkedet nem írtad volna így máshova, és ez a czikked így, nem nagyon tetszik nekem. Neked se. Tudod nagyon jól, mi a baja. Gyorsan csináltad, gondoltad vagy írtad; a folyása nem autonóm, hanem passzív folyás. A legnagyobb baja, értsd meg jól: nincsen benne az a legmélyebb fajta ünnepélyesség, ami minden nagy írásban kell hogy legyen, és amit a te legtöbb írásodban olyan sok *szeretet*tel és reménnyel látok. Nincsen benne az a szent visítás, az az *új szűzségre fakadtság*, amit mindig el kell érnünk, ahol szépnek akarunk lenni. Ne haragudj édes fiam, de így kell beszélnem nekem hozzád, mert hiszek benned, mert látlak a nagy úton (és most félek, hogy megint letérsz), mert hiszek a formában: nem mint aestheta, tudod, hanem azt hiszem mint tisztességes ember. Így kell beszélnem, mert megígértem magamnak (és a *Magyar Hírlap* olvasóinak), hogy formakritikus lesz még belőled egykoron, és most a jónevemet látom veszélyeztetve. A gondolatok azok jók (X-el lap alján: csakhogy a nagy szétfolyás gondolatát jobban kell összetartani, mint akármilyen mást. — Úgy, ahogy a Galileis beszédben). De ne gondolj te most a gondolatokra: a forma legyen a fikciód, amit tartanod kell, mint a szabadakaratot; a gondolatok jönnek úgyis, mint a determináltság. És ilyen gondolatoknál, melyek benned minden nap visszatérnek, ilyen miatyánk gondolatoknál meg éppen csak a kihozásra, a kerekségre kéne ügyelned, ugye igaz? És igaz, hogy egy egészen elsőrangú lapnak erősebben csináltad volna meg. Én azt hiszem, ezt még meg is teheted, sőt tanácsolnám, hogy nagyon erősen csináld át németre és tedd a kötetbe, a George és mondjuk a Kassner közé. Mit szólsz ehhez? És akkor talán hagyd ki a Stormot, ha sok volna.

— És írjál egy levelet — tegnap óta meggondoltam a dolgot — Irmának, és kérdezd meg, hogy mit szólna, ha — encas d'force majeure — neki ajánlanád a könyvedet. Enélkül ki van zárva, disznóság és nem engedem, evvel pedig először is nagyon mulatságos, sokat tudsz meg (ha megint csak egy kártyán felel is), és egészen tisztában leszel a teendőiddel és lelkiismereteddel, és főleg: az érzéseiddel vele szemben. Tedd meg ezt minél előbb. Lehet, hogy a fent említett dilemmát ő fogja maga feloldani, általános megelégedésre. Többet most nem mondhatok. ...

Balázs dicséretének — már mondtam, látom, hogy nagyon örülök. Hozná-e a Renaissance a halálesztétika-kritikát (már mindjárt gondoltam rá, nemcsak revancheból)? — Tielével olvassuk Kierkegaard-t. Nagyon szép; én magyarázom, és újra látom, milyen jó...

Popper levelére Lukács két nap múlva válaszol, levelében az *Esztétikai kultúra* német átdolgozásáról ír.

1910. VI. 15. Berlinből

Édes Leó fiam,
megint éreztem a régi vehementiával és — intenzitással: te vagy az én egyetlen olvasóm; az egyetlen, aki fontos. Mert ha most nem lettél volna fáradt, még azt is megállapítottad és mondtad volna: amikor ez a czikk készült, Berlinben voltak Somlóék, Jacobi Böske stb., és a czikk szerzője vagy napközben szaladgált velük és éjjel írt, vagy megfordítva. És ezt nem szabad tenni. És nem tűrnéd — ez ellen az elvi kifogás ellen —, ha azt hoznám fel, hogy a Kassner is így készült. Mert 1. a Kassner sikerült, 2. az ilyen hazárd dolog; ha egy-

szer nem lett baj, örüljön az ember stb., 3. más ha az embernek Irmával találkozója, és más stb. Szóval minden helyes megállapításod mellé még ezeket is mondhattad volna — vagy nem mondtad is őket csakugyan? Én azt hiszem, a czikk eredendő bűne, hogy folytatása a Kernstok czikknek — és mégsem az; kénytelen voltam újra megírni belőle dolgokat — és mint mindig, kevésbé erősen jöttek ki. A német átdolgozásra gondoltam már, de olyanformán, hogy a *kettőből* csinálok egyet; lehetőleg a Kernstok hangján. Mit gondolsz erről? A kötetbe nem venném be; más hang; más dolgok. Ez már „praktische Vernunft" az „reine" (Sterneben aesthetikai formát kap a morális probléma). De czikknek talán megcsinálom. De még egyszer: nagyon köszönöm a leckét. Kellett és jól esett. Én nagy aggodalmak közt csináltam korrektúrát — és aztán nem olvastam el (most sem). De sok lelkes levelet kaptam miatta; főleg Balázstól: hát megnyugodtam egy kicsit. Azonfelül van is benne — stilárisan — valami jó: kísérlet leküzdeni az én „talán" stílusomat; kísérlet egy *formai* apodiktikusságra (tehát: a kételkedés maradjon gondolati, ante rem — a dolgokba csak apodiktikus kerüljön bele). Nem gondolod, hogy ez mint út, helyeslendő — és talán egy kissé mégis indulás ez a czikk. — És megindulás tartalmilag is (ha Sterne és Kernstok előbbi is); prolegomenája annak, ami most — nagyon homályosan és kezdetlegesen készül: a forma-fogalom metaphysikai igazolásának. Úgy érzem: a forma: biológiai szükséglet (nem a közönséges „természettudományos" értelemben — de egészen mélyen: kell az élet *egészében*). És párhuzamosan készül a nagy leszámolás: a romantika-könyv: leszámolás a rationalizmussal; mely kivetítette a formát a világba, azt mondva: a formák = világ = a Ding an sich; ezek: leszámolás az aestheta sensualismussal. Mivel ez könnyebb, ezeket már meg tudom írni, azokat még nem. De itt még a tartalom fontos nekem. Azt mondhatod: akkor nem szabad kiadni. Ebben lehet, hogy igazad van. Csak arról akartalak meggyőzni: a hibák megvannak, de nem függnek össze a R-szal. És: észre kellett venned (ez az egyetlen pont, ahol nem értek egyet veled), hogy a vége, a pozitív rész *új*. De persze: most megvan — és lehet, hogy megcsinálom németül. — Küldd el a Haláleszt. kritikát — de valami mást *is* (hogy ne nézzen ki személyesen), pl. a magyar népművészet-czikket; az igazán szép és jó. Én rögtön elküldöm nekik.

Ami az Irma-ügyet illeti: természetes, hogy *neki* nem dedikáltam volna nyíltan a könyvet megkérdezés nélkül. A kérdezés nélküliség csak egy rejtett dedikátióra vonatkozott volna. Az egész különben — mert utólagos pontos lelki analysisekből kiszűrt — egy formai problémából pattant ki: németül nem lehet megtartani a magyar szép kétértelműségét. Azóta találtam egyet, hogy tetszik? „In die Hände sei dies Buch gelegt, die es mir gaben." Gondoltam erre is: „In memoriam 18. XII. 1907." (az első találkozás dátuma) — de ez nagyon furcsa, azt hiszem. És már nagyon is nyílt — bár természetesen nem tudhatja senki, csak őmiatta lehetetlen. Éppen úgy, mint ez — a nagyon régi tervezet: „An—————— In Ihre Hände lege ich dieses Buch. Denn mehr als mir darin zu sagen vergönnt war, gaben Sie mir: alles was ich erwarb und geworden. Und wenn sie auch diesen Dank nicht wollen und nicht dulden — leise fällt er dennoch auf Ihr Haupt, wie wollende Blätter im Herbst" — De ennek is túl nagy a belső nyíltsága. Mindenesetre írd meg, mit gondolsz róluk.

Neki csak végső esetben írnék — vagy ha hirtelen egyszer rászánnám magamat. — Fischernél még nincsen semmi. Most olvassa Heimann a meglevőket. Meglátjuk. Én nem nagyon bízom benne, bár kizárva sincs teljesen.

És most rólad. Én egyet tartok *absolut szükségesnek*: mielőtt nem vagy egészen jól, ne utazzál és ne experimentálj, inkább írd meg a szüleidnek — vagy írj nekik valami más okot. Itt csak hetekről lehet szó: nem szabad egy utazás-strapa miatt a mostani jobbanlétet veszélyeztetni. Az a fontos, hogy egészen jól légy, minden más egészen mellékes.

A többi dolgokat sejtem — és nagyon várom, hogy beszéljünk egymással. Már a télen hiányzott valami, érezted te is: mindig valami körül beszélgettünk. Nem mondom, hogy mindig a „lelket" kell beszélni — de kell hogy lehessen. Akkor különben éreztem: megjött volna, ha elég sokáig maradok Berlinben. Most meg? — Hát a nyáron. — Nem merek és nem akarok semmit sem mondani. Csak azt írom, ami nehéz, azért nehéz, mert a legjobb, ami elgondolható. És ezért érdemes és szép küzdeni, sőt szenvedni is.

Én jól vagyok. Annyira jól — hogy néha rosszul vagyok (meleg miatt, fizikailag) — és nincs semmi baj. Minden lassan megy, még lassabban, mint gondoltam — és ez se baj. — Bének, Tielének és apósodnak sok üdvözlet. Ölel *Gyurid*

1910 nyarán Lukács meglátogatta Popper Leót és menyasszonyát St. Gilgenben. Szeptemberben Firenzébe utazik, és itt találkozik Fülep Lajossal. Firenze a Seidler Irmával és Popper Leóval eltöltött napok emlékét idézi. Lukács nosztalgikus soraira válaszol Popper Leó október 7-én.

Édes Gyurikám,
köszönöm a te jó és meleg soraidat. Hálás vagyok, hogy legalább így — hazajáró formában — ott lehetek Firenzében és körülötted. Amit Firenzéről írsz, mind értem, a földszakadásegindulásoktól egészen a daloló utcákig. Csak hogy a palazzók tétlenül nézték ezt a dionisikus demonstrációt, azt nem értem. Te, hátha azok is énekeltek? — Irigyellek némán és nagyon. Sokat mondana nekem most az a hely, most, amikor annyi új félreértést tudnék találni, hogy semmi sem maradna előttem sötét. Nem lehet, hiába, és más, anyagi híján a temperatúrám görbéiben keresem a félreértéseket. Már van is egy elméletem erre nézve: az ti,. hogy 3 napos csoportokban változik a kurva képe stb. de nemigen akar beválni, mert hol egy normális pont paccol bele egy lázas gruppba, hol fordítva; pedig én hajlandó volnék akár meg is halni az elméletért, feltéve, ha ez három egymás után következő napon történhetnék, vagy akár egészségesnek is lenni ugyanilyen alapon. De hiába viccelni, ha úgyse használ semmit, még a kedélynek se. Mert tudd meg, fiacskám, hogy nem vagyok megelégedve magammal, és nincs is okom rá. A temperatúra a második héten erős csökkenést mutatott, az első 6 nap alatt 3 fontot híztam is, és így nagyon jók voltak a jelek, és örült a Turban. De most megint felment a temp., és csak 300 gr-ot híztam a második héten, és megint sötétben állok és nem tudom, mi van, mi lesz. Most minden, még az ittmaradás is az első vizsgálattól függ, ami egy hét múlva lesz. Akkor fog eldőlni az is, hogy Bé idejöhet, hogy menagirozunk-e stb. Egyelőre hát csak fekszem szép, tiszta, ruganyos, nagyszerű ágyban és olvasok agyba-főbe Thomas Mannt és Hamsunt, Chestertont és James-ot, írok is, ha eszembe jut valami, és várom, hogy eldőljek valamilyen irányban. Rossz a kedvem meg jó is, aszerint, hogy mit ír B. és a többi, és hogy milyen arcot vágott utoljára Gertrud, a szigorú szobalány. Figyelem magamat, amint a Christian, és én se hozok ki többet a dologból (a Christian rosszul van csinálva ugye?) — úgy látszik, rosszakarattal — nagyon differenciáltan exponálva és aztán sose csinál mást, mint azt a pár stiklijét. Azt hiszem, azért tartják ezt olyan jónak, mert olyan primitíven és eindeutig jelenti ezt a mély típust. De ez egész biztosan hiba. A könyvnek a legnagyobb baja mégis csak, hogy „Én-regény" harmadik személyben, és egyáltalán nem eposz. Csak Thomas él, mozog, introspiciál, fejlődik, szenved tragikusan, a többi mind áll és mondja a maga egy szavát egész idő alatt. Igaz, hogy itt megint nagyon szép philosophiák ütköznek ki, ha a komplikált ember nézi az egyszerű bábuéletet és sír rajta; vagy ha az az egyszerű trükk, hogy a kis Toni egész életében minden szituációban ismétli azt a pár szót, amit gyerekkorában attól a medikustól hallott, ha ez a kis trükk, mondom, egyszerre mint a mindannyiunk élménysémája villan fel, és egy csapásra nevetségessé teszi a „tapasztalatot", „fogalomképzést" és minden egyebet, amit valahogy *szentül-szerzett*nek szoktunk érezni. Nincs igazam? Én nagyon mélynek tartom ezt a vonást, mélyebbnek, mint ahogy T. M. érti, szélesen, és mindenütt egyformán robbanó sikkerrel alkalmazhatónak tartom a mi saját életünkbe tekintvén bele. Értesz, ugye? Írd meg, hogy te is így látod, ez fontos nekem.

A Renaissance-ügynek örülök — miattad, Bauer miatt és azért is, hogy nekem is lesz most hová lehajtanom soká lefütyült fejem.

Egyelőre a Brueghelt küldettem el neki. Hallom, tetszik sokaknak Pesten, remélem, ő is jónak találja és hozza. Én csak egy példányt kaptam, azért nem küldtem neked. Nem haragudtál, ugye? Hogy most mit fogok írni, nem tudom. A giccset befejezem, a Segherst is, és aztán talán mégis megcsinálom végre a félreértéselméletet a Renaissancenak. Mondd csak, azok mindent hoznak, amit én írok? Küldjem el pl. az aphorismáim jobbik részét (nem azt, amelyet az apám akart kiadni)? Meglátjuk. Talán írok egy nagy szép cikket Rodin ellen, ami fontos volna. Talán Cézanne-ról stb. és esetleg Rilkéről (?).

A Noválist persze, hogy lefordítom. Csak nem mindjárt, ugye még nem is kell, mikorra kell majd? Kérlek, ne mondd el, hogy nem vagyok jól, mert először — árt a részvényeimnek, aztán a szüleim megtudnák és busulnának, aztán én se akarom. De hiszen úgyse tetted volna. És kérlek, írjál levelet, amennyit csak akarsz, én nagyon nagyon örülök nekik és — nem akarlak zsarolni, de nagy szükségem van rá. Szeretettel gondolok rád, egészen különös és számodra rezervált szeretettel. Talán egyszer megmondom, hogy milyennel, most nem tudom, csak a súlyát érzem. Élj jól fiam, és írd meg nekem, hogy az milyen.

Ölel a te *Leód*

Megkaptad a képeket?

Lukács október közepén Budapestről írott válaszában beszámol arról, hogy Balázs Bélával együtt otthagyta a *Renaissance*-ot. A Fülep Lajos vezetésével szerveződő *Szellem* című filozófiai folyóiratban látja az új fórum lehetőségét.

Leó fiam,
nincsen nekem rosszabb időm ilyen pesti pár heteknél. Mindennap akartam írni neked, és nem kártyát, hanem igazi levelet — és látod, ez lett belőle, és most rettenetesen szégyellem magamat és nagyon fáj az egész, de mit használ ez?

Hát édes fiam, ne vegyél túlzott optimistának (hogy mindjárt a „dologra" térjek), ha azt hiszem: objektíve nem szorulsz mégsem olyan nagyon a vigasztalásra, mint akkor hitted, mert talán te nem érzed ezt ennyire. Hiszen szó sincs róla: jobb lett volna Davosban maradni, nekem se tetszett, amikor először olvastam a hírt meg az indoklását. De mégis: visszaemlékeztem pl. arra, hogy mindannyian (legerősebben magamról ellenőrizhettem) mennyire jobban éreztük magunkat fizikailag Luzernben, mint Wengenben. Hogy én akkor meg is fogadtam, hogy ennyire fel nem megyek többet, az egyetlen kivétel lett volna téged Davosban meglátogatni. És azt hiszem, hogy ilyen magasan nagyon sok *egészen normális* egészségű ember sem bírja jól ki sokáig. — Hogy régen máshogyan volt veled — nem bizonyít semmit. Az ember gyerekkorában egészen más. Akármit mondanak az orvosok, én meg vagyok győződve róla: 20—25 között egy döntő öregedési periódus van. 1906 nyara Csorbán nekem fizikailag még kitűnő volt, a tavalyi Wengeni — legjobb esetben középszerű. Én tehát nem látok nagy bajt abban, hogy el kellett menned Davosból, és rengeteg jót várok Bozentól. Írjál majd, hogy mi van. A berlini vonat (valószínűleg hétfőn utazom, de talán via Wien—Weimar) megvan. Addig írjál ide: elküldik majd (csak ha nyílt kártya: elolvassák). B. dolgairól szereténk hallani. De ő csak kártyát írt nekem eddig, úgy látszik nagyon el van foglalva szegény. Karlitól hallom azonban, hogy valami zongoravizsgát akar letenni. Nem volna a legokosabb azt Pesten letenni? Mégis itt fognák fel a legformálisabban és legsimábban az ügyet! (Persze lehet, hogy egészen bolondot írok, nem ismerem a részleteket.) Kérek majd erről információt. Mert hátha lehet — ha pl. óraadásról van szó valahol — olyan constelláció, ahol én a szüleim által talán tehetek valamit. De persze ettől eltekintve is jó volna tudni valamit.

A czikkeiddel aligha lesz valami. Herbert meg én megváltunk a Renaissance-tól. Nem lehet még nekünk jó lapot csinálnunk — és itt semmi esetre sem lehet. De majd Berlinbe küldd el nekem a dialógust. Talán lehet vele valahol máshol csinálni valamit: a Fülep filozófiai lapjában, amiről, azt hiszem, írtam már neked. (És amiről akkor írtam, hogy még titokban készül, ugye?) A dolognak akkor csak az lenne a nehézsége, hogy neked magadnak kellene lefordítani: Herbert most nem ér rá semmire. Két drámát akar a télen befejezni. Most írja a dialógus 3-ik részét.

Karlit egy párszor láttam. Örülök neki: jó úton van. Az ügyvédség érdekli — és azt hiszem, lehet belőle (egyelőre) kitűnő ügyvéd és híres kriminalista. És egy ilyen — belsőleg, külsőleg egészen független állás az egyetlen lehetőség neki egy politikai karrier számára. Annál nagyobb — úgy látszik — a baj Irmánál. Láttam tőle most egy freskóvázlatot P. Károlyéknál: van benne szép is — nem egészen jó. De: olyan, mintha Nagybánya és Réthy sohase léteztek volna. És ez nála (tudod, hogy ő milyen befolyások alatt él) rossz jel — a házasságát illetőleg. Aminek csak szimptómája, hogy télre Pestre jön, míg az ura Nagybányán marad. Azért mondom csak szimptómának, mert amit ebből ki lehetne olvasni, én már a freskóvázlatból kiláttam. — Jó nekem, hogy mire ő ideért, én már messze máshol járok, hogy én már csak emberi szánalommal nézem ezt a dolgot — annyira, hogy én már jó akaratú barátja is tudnék lenni; ha az ilyesmi nem lenne (ő miatta) nagyon veszedelmes, amiért persze nem lesz meg, és nem kerül valami nagy lomondásomba persze.

Én olyan jól vagyok, hogy szinte szégyellek erről írni. Az életet már csak leírva és idézőjelekben gondolom el: azt hiszem, Philippe volt az utolsó „Lélek és a formák" essay. Most „tudomány" jön. Lassan. És talán megjön kárpótlásul az elmaradó lyráért — az igazi metaphysika. De lassan ez is. És van türelmem várni. Másképpen, más hangsúlyokkal, nyugodtabban, komolyabban érzem azt, amit a tavasszal Berlinben mondogattam neked.

Külsőleg minden változatlan: nem is akarok érdeklődni, hogy mi van a könyvemmel Müllernél és az essayimmel a Logosnál: nem akarom ilyenekkel rontani a kedvemet (belül ti. biztosra veszem, hogy nem jönnek).

Még egyet: a czikkeidet megint olvastam, Brueghel roppantul imponált megint, az Aeroplán tetszett, jó a hangja: biztos és suverain. Isten veled. Ne haragudj ezért a késett és felületes levélért a te *Gyuridra*

November elején Lukács Berlinbe utazik, onnan november 9-én ír Popper Leó születésnapjára.

Édes Leó fiam,
megint csak írok neked a születésnapodra gratulátiókat (jóllehet kicsit későn jönnek), és megint nem vagyunk együtt. Olyan rég nem hallottam rólad semmit, hogy szinte bizonytalan a hang, amivel írni kezdek. Érted: a hangulat-hang, amihez tudni kell, hogy a másik tudja, hogy a másik hogy van, mit csinál, amihez kell, hogy a másik tudja, hogy én velem mi van... (Szóval: „én tudom, hogy ő tudja, hogy én tudom..." jaj!) A másik dologhoz, a fontoshoz nem kellenek levelek. Túl minden „hangulat"-on, tudáson és nem tudáson érzem én szilárdnak a mi kettőnk dolgát, az egyetlen igazán szilárdnak amim van. (Egy közepes angol vers jár a fejemben: „Others leave me. All things leave me. You remain.") Emiatt nem kellene nekem írni — és neked sem. De te azért írjál nekem időről időre. Csak egy kártyát. Nem is akarok levelet, ne fáraszd te magad levelekkel. Egyenlőtlen kívánság tőlem leveleket várni, tőled választ. Neked egy levél mindig nagyobb munka volt, mint nekem egy kis czikk. De időről időre egy kártyát, hogy mi van veled. Mert most igazán semmit sem tudok.

Itt pedig akarok tudni. Mostanában erősen a távolba tolódtak az emberek nekem — ez megmaradt olyan közelinek, amilyen volt. Ha a te dolgaidról van szó, megint benne vagyok az „élet"-ben. Szinte program-ellenesen, mert lassan egészen kiszokom belőle. És nagyjából jót tesz nekem a kiszokás. Otthon vagyok. Olyan országban, ahol tudom az utakat, ahol biztosan járok. A másikba én — komoly, megilletődött szégyenérzettel érzem — nem vagyok, és nem leszek való. Kezdve a legprimitívebb bevásárlástól egészen addig, ahol komoly és emberi helyzetekben komolynak és emberinek kellene lenni. És ott csak komoly vagyok, de tehetetlen. Te tudod ezt. Tapasztaltad. És hogy mégis szeretsz, hogy mégis bent hagysz az életedben — arról nem illik beszélni, hogy ezt hogyan kellene megköszönni. Ne is beszéljünk róla. Tudod, mi vagy te nekem — ha azt is tudod, hogy ez mit ér és mit jelent (az „élet" objektív mértékeivel mérve).

Különös érzés nekem, hogy mindennek eltolódásában, mennyire nem szerepel ez soha. Mert minden messzire kerül tőlem. Megmarad az a külsőleg nagyon türelmes modorom okos emberekkel szemben — de mögötte megváltozhat minden hangsúly. Igazán türelmes lettem: tűröm az embereket. Az számít csak: fegyvertársak-e valami módon abban a küzdelemben, ami az én életemet be fogja tölteni. És a kiválasztás szigorúbb és (emberi szempontból) önkényesebb, mint valaha volt. Tudom: az ilyen érzésekből barátság is lehet, és az is lett teszem Herbertnél, egy kicsit Paul Ernstnél is. De ez más. Itt együtthaladásokról van szó, és ha az utak elválnak — akkor elválnak az emberek is. Csak éppen bennem sok a kegyelet és hála elmúlt jóságokkal szemben, a reverentia elmúlt továbbvivőimmel szemben (még ha én dobtam is fel őket oda, ahova nagy nehezen követtem őket — és ők engem nem, még akkor is ők vittek el oda). Úgy érzem: Baumgarten kezd lassan ide besorozódni. Valamikor együtt volt „reménytelen" a világérzésünk, sokban az ő érdeme, hogy nálam motorikus erő lett a „reménytelenségből". De nála nem. És ma már alig vannak közös útjaink, csak emlékeink — meg talán reményeink. Nem tudom még, hogy itt mi lesz.

Én azt hiszem, hogy sokat fogok dolgozni a télen. Hogy mi lesz, arról ma még fogalmam sincs. De most már minden hisztérikus önkínzó aszkézis nélkül tudok várni. Belső dolgokra is, külsőkre is. Az utóbbiakra, úgy látszik, különösen soká kell várni, és ezt a várást világnézetileg nagyon nehéz elhelyezni. (Érzelmileg nem, ott: bizonyosság.) Mert én nagyon jól ismerem a magam tehetségének határait: én távolról sem vagyok elég tehetséges ahhoz, hogy egy ilyen unisono mellőzést megérdemelnék. Legfeljebb arról lehetne szó, hogy ezt az ideát nem akarják bevenni, aminek én — nagyon is! — tizedrangú megnyilvánulása vagyok. Engem jutalmaznak meg azzal a fogadtatással, amit egy nagy filozófus — aki el fog jönni — érdemelt volna ki helyettem. — De ez üres beszéd. Dolgozni kell. Amit mostanig csináltam, problematikus: nem érdemli meg (az én szempontomból nézve), hogy sikere legyen.

Írjál fiam, hogy hogy vagy. Sokszor ölel és sok-sok jót kíván neked a te *Gyurid*

Bének nagyon köszönöm kedves sorait, nem volt sajnos időm felelni rá. Sokszor üdvözlöm őt is.

A Worringer Cranachja remélem jókor megjött.

Popper 1910. december 7-én válaszol Lukács levelére.

Édes Gyurikám,
nagyon megvárattalak, ez egyszer bocsáss meg. Még ez egyszer. Tudod ugye, hogy ez máskor nem szokott történni? Háromszoros bűn volt, mert hazugság is volt, rosszaság is volt,

és önkínzás is volt. A lelkemben ott rögtön írtam neked, miután elolvastam a te szép, megható leveledet, de a testemből, ebből a nyavalyás masinából nem került ki előbb. De nem hiszem, hogy ez neked olyan rosszul esett, mint nekem. Mindennap szenvedtem alatta, és mégsem tudtam segíteni, valami misztikus fájdalomkeresés-munkakerülés hangulatból, ami nem hagy el már hónapok óta, már évek óta. Először arról, amit te írsz. Hát az engem nagyon boldoggá tesz, édes fiam, hogy érek neked valamit. Tudod, azt hiszem, hogy az én egész úgynevezett növésemet úgyszólván egyedül a te becslésed skálájáról olvasom le, és ha azt is tudod, hogy ennek a skálának hova teszem én nullpontját, akkor nem csodálkozhatsz, ha egy kis nagyzási hóbortom lesz még nemsokára. És nekem is az az érzésem, ami neked, hogy megmaradunk egymásnak mi ketten szilárdan, változatlanul. Nem fogadom el ugyan, hogy én vagyok az egyetlen, de hogy vagyok, azt a lelkemből köszönöm. És én is szavalom, hogy ugyan others don't leave me, all things don't leave me, mint ahogy téged se! de: Gyurimain. Nem engedem azonban, hogy szerénykedj. Nem engedem — és mint jó barátnak, jogom van hozzá —, hogy alábecsüld a te sikertelenséged értékét. Manapság ilyet nem lehet tenni. Tudnod kell, hogy mennyire félnek ezek az emberek a műbecslés blamázsától, hogy mennyire kételkednek a maguk autoritásában, és hozzá kapnak minden után, amit nem értenek. Ha tehát még ilyen feltételek mellett se látnak meg téged, akkor már igazán bízhatsz magadban. Egy ilyen előnyös időben igazán csak nagy embernek sikerülhet hátrányban maradni. A mai kultúra teljes kontrolltalansága végeredményben egy nagyszerű szelekciót biztosít: azokét, akik mégsem kerültek át... Tehát kérlek, ne essél kétségbe, hogy nem érdemled meg a mellőzést: hidd el, megérdemled. Én ezt nemcsak az előbbi szociológiai következtetés alapján mondom, hanem mert elolvastam az összes műveidet, és mondhatom, hogy szépek. Az egész apológiáját a balsikernek pedig azért kísérelem meg, hogy egy, az én karrieremen most induló hasonló irányzatnak idejekorán megadjam a haltungját: A Rundschau ti. visszaküldte a Kitschet. Sok bocsánatkéréssel és más cikkért esengve, de avval a megjegyzéssel, hogy „túl általános vagy nem elég éles". Mit szólsz hozzá?...

1910. december közepén Berlinből küldött válaszlevelében Lukács publikációs lehetőségeiről, a drámakönyv megjelenésének esélyeiről számol be. A levélben utal arra, hogy mellékelten küldi Babitsnak az esszékötetről írott kritikáját. (Megjelent: *Nyugat*, 1910. november 1.) Pogány Józsefnek a *Renaissance* 1910. november 10-i számában megjelent írását, amelyben Babits kritikájára reflektál, és a saját, *Arról a bizonyos homályosságról* címen írott válaszát (megjelent: *Nyugat*: 1910. december 1.).

A *Két kísérlet* címen tervezett füzet több más tanulmánnyal együtt *Esztétikai kultúra* címen jelent meg 1913-ban a *Modern könyvtár* sorozatban. Bevezetése a Babits Mihálynak írott vitacikk. Lukács esszékötete németül a levélben említett Paul Ernstről és Charles-Louis Philippe-ről írott tanulmányokkal kibővítve 1911-ben, Egon Fleischel kiadásában jelent meg.

Édes jó Leó fiam,
én kérlek, ne haragudj, hogy nem írtam előbb. De nem a te leveledre vártam, hanem — ostobaságból — egy másik hírre. Ti. hogy ennek a dolognak a közepén kezdjem: a te szép analysised az én nagy ember voltomról már kezd kevésbé aktuális lenni, szóval hiába: nem csinálhatsz belőlem igazán nagy embert. Most ti. úgy látszik, mintha a szél megfordult volna. Kezdet: Logos hozza a „Metaphysik der Tragoedie"-t. (Igaz, ők kívánják ezt a címet. Én így akartam M. des Dramatisch-Tragischen — nincs nekem igazam?) Aztán elmentem L. Steinhez. Megkért, dolgozzam az Archiv für Philosophieba. Már kaptam recenziós példányokat (irodalomesztétikáról és romantikus filozófiáról kell írnom), és az „irodalomtört. elméletét" csak le kell fordítanom, hogy ott megjelenjék. (Ami persze nehéz, mert egypár fontos dolgot meg kell változtatnom benne.) A harmadik dolog — és ez az, amit meg akartam írni neked — Fischer. Még nem dőlt el. Heimann nagyon akarja és reméli, hogy sikerülni is fog. Csak függ egy kicsit a Rundschau-szamaraktól, most náluk van a Ch. L. Philippe. Valószínűleg junctim lesz: vagy R. és könyv, vagy egyik se. Ha Fischernél nem megy, akkor Heimann Erich Reisshez fog protegálni. Nagyon kedves volt, azt mondta: „mein Interesse an ihrem Buch ist nicht damit erschöpft ob wir es herausgeben können" etc. Ezekből láthatod: Müller nem akarja az essayket (ő neki P. H. Schmitt és Schaenkel kell), ellenben azt írta Ernstnek, hogy könyvet kiadna. Most hát nála van a drámakönyv első két fejezete. Így áll az én irodalmi positióm. Nem vagyok-e mégis kisebb ember, mint te beállítod? Magyarországon „szerepeltem", Babits írt rólam a Nyugatba. Én feleltem neki. Közben a R. „megvédett" engem. Elküldöm neked az egész anyagot. Főleg azért, hogy mondd meg, csakugyan olyan lehetetlenül ügyetlen az én válaszom —

mint pl. Baumgarten mondja, és hogy mi az impressziód Babits jó-, illetve rosszindulatáról. És még egyet: abban a „Modern könyvtár"-ban meg fog jelenni Ernst és Philippe egy füzetben. Ne adjam hozzá előszónak a Babits-válasz érdemleges részét? A füzet címe egyelőre: Két kísérlet. Ők szeretnének „erősebbet" — de igazán nem lehet. A „sachlich" lehetséges: „A vágyódás és a teljesülés formáiról" iszonyúan nagy hangú egy kis füzet elé. Nem? Most menjünk át a te „irodalmad"-ra. A Rundschau-eset valóban szenzatiós, mindenre el voltam készülve, csak erre nem. Úgy mondom, mint te: minden okod meg van erre büszkének lenni, mert te minden súlyok mellett még mulatságosan is írsz (még az ő értelmükben is... ha persze végtelenül más síkokon) — és mégsem! De a czikknek valahogy ki kellene jönnie. Nem küldenéd el Krausznak? Arról is lehetne szó, hogy egy itteni — nem valami kitűnő laphoz, a Panhoz beküldenéd. P. Cassirer adja ki, akit ismersz. Szerkeszti: Wilhelm Herzog. Czím: W.10 Viktoria strasse 5. Ha meglenne magyarul, könnyű lenne: akkor kijönne a Fülep-féle revueben, mely meglesz, sőt lehet hogy (hivatalosan) a magyar Logos lesz. Lehetne, de Fülep és Hevesi nem akarják még most, én azt hiszem, nincs igazuk. De mindenesetre küldd el nekem alkalmilag a dialógust a nyitott és csukott művészetről, talán azt lehet. Hogy pedig végezzünk az irodalommal: hát jó lenne, mint az eddigiekből látszik, a Novalis. De azért kizártnak tartom, hogy 3—5 héten belül igazán aktuális lenne. Mondjuk, hogy január 10—15 körül elküldenéd nekem, nyomdaképesen (írd meg, kb. mibe kerül ott a legépelés, én elküldöm előre a pénzt, ha ez most szerepet játszik) — jó?

Most pedig új papírt veszek, hogy megszabadulván az irodalomtól, fontosabb dolgokról is lehessen szó. Azt akarod, hogy magamról írjak. Azt hiszem, ebben a pillanatban nincsen unalmasabb téma nálam — és ez jól van így. Írtam már, hogy jól érzem magamat, és ez nem változott, bár a fizikai sajnos igen: rosszul alszom egy idő óta. De még ez sem baj. Úgy látszik, hogy az, amit a tavasszal kezdtem, sikerült: az „élet" kikapcsolása. Ez nem jelent feltétlen aszkézist. Ez csak azt jelenti, hogy mindennek súlypontja végérvényesen és többé megingathatatlanul a munkában van. Emberek: vannak talán, talán nincsenek. Boldogság: talán van, talán nincsen. De ez mind az élet felszínén van (csak úgy, mint az, hogy véletlenül ebben a pillanatban fáj a fejem vagy sem). Ezt jelentette az az angol vers. És ezért rám nézve igaz maradt. Tudod, mennyire kellettek nekem régen emberek és emberi viszonyok. Végeredményben három volt, ami centrumot érintett: Laczi, Irma és te. Az Irma-esetnek most már énrám nézve az volt az életet eldöntő jelentősége, hogy volt valaki, aki a centrumomba talált, aki „az" élet volt nekem, aki minden gondolatomba, érzésembe bele volt szőve. És elment (és *hogyan* ment el?!), és élek és mozgok. Az ilyenbe lehet belehalni, de ha túlélte az ember, akkor ennek vége. Az a fajta „szerelem", ami ott volt — a szerelem, mint az egész élet, hogy úgy mondjam — el van most intézve. Emlékszel: Wengenben beszéltünk arról, mennyire nem a mondások, a feleletek stb. objektív értéke teszi centrumba találásukat (bár ez is kell egy bizonyos határig mint illúzió-lehetőség), hanem valami rejtélyes szuggesztív hatalom. Ennek lehetőségét pusztította ki belőlem Irma. Nem mert elment; te vagy a példa rá, hogy az embernek lehet második barátja is, hanem *ahogyan* elment. Azt az átértékelését az abszolut közelségnek és egységnek az absolut idegenségre nem felejtik el az ember idegei soha többé: azt hiszem, én úgy nem vagyok többé szuggerálható. Ez, mondom, nem jelent szükségképpen aszkézist. Emellett nagyon is lehetségesek asszonyok — sőt házasság is esetleg. Csak éppen mindennek értéke egészen más, mint azé volt. Ezért is nincs a mostani hangulatomban semmi hisztéria és elkeseredettség. Régen Unglücklich voltam, most Jenseits von Glück und Unglück. Útban a magam centruma felé, tudom már, hogy ezt nem „oszthatja" meg velem senki (érted, hogy hogyan gondolom?), és hogy itt nem „segíthet" senki (ezt is érted). És az egyetlen út a munka. A munka persze csak út — de különös út. És most mindig mélyebben hiszek a plátói ismeretelméletben: hogy minden tudás csak emlékezés, de a legmegerőltetőbb munka kell ahhoz, hogy emlékezni képesek legyünk. Még az elért munka sem mint munka ér valamit (mint ilyen, egészen objektív és függetlenné vált tőlem), hanem mint *tett*, mint az *én* tettem. És — mint Fichte roppantul mélyen látta — én-tett, tettem által leszek csak „én"-né. Ezt jelenti ma nekem a munka. És értéke: magam megismerése, az eljutás magamhoz, amit megcsinálnom megadatott — az *vagyok* én, ezt nem tudhatom, ezt csak kereshetem, de én: éppen a keresés vagyok.

A hangból láthatod, hogy a munka jó úton halad. Ezt már egészen világosan látom, hogy az én *végső* kérdésfeltevésem teljesen eredeti, olyan, amilyen csak hasonló sem volt eddig. És mégis olyan, ami az igazi nagyobb munkához organikusan kapcsolódni képes. Hogy mi lesz belőle? Hogy hol tartok ma? Erre lehetetlen felelni. Olyan végtelenül sokat kell tanulnom, hogy kitisztázódjanak bennem a dolgok, és hogy amit mondok, tudományosan helytálló legyen — hogy nem tudom, hol vagyok (tudományos alatt most azt

értem, hogy pl. Hegel mit szólna hozzá — nem azt, amit a tavasszal). Máskor talán többet ezekről, ha véletlenül egy dologgal kapcsolatban tudok *a* dologról beszélni.

Firenze azt jelenti, hogy ott jól érzem magamat, testileg, lelkileg. Azonkívül sokat tanultam ott, Berlin nem ad semmit, annak az ideje pedig, hogy Párizs igazi nagy értékei hassanak rám, még nincs itt. Nekem ma Párizs: a filozófia városa *is;* csak akkor megyek oda, ha Bergsonnal pl. tudok termékenyen beszélni (vagy ha ez sem lesz már kérdés számomra). Firenze pedig szép és jó. És tavasszal egypár hónapra elmegyek oda, ha lehet.

Még egy „irodalmi" kérdés. Mit szólsz ehhez a sorrendhez: Előszó — Kierkegaard — George — Philippe — Storm — Novalis — B. Hoffman — Kassner — Sterne — Ernst?

Isten veled fiam! Írjál, ha csak pár sort is magadról — amiket itt írtál, egy kicsit nyugtalanítanak. B-t üdvözlöm sokszor, már régen szeretnék neki írni — talán nemsokára fogok is.

Ölel szeretettel

Gyuri

Néhány nap múlva Lukács küldi következő levelét, melyben elméleti problémáiról számol be.

1910. december 20-án Berlinből

Édes Leó fiam,

mielőtt a kártyád megjött, egy „nagy" levelet akartam írni neked. Megpróbálom most, pedig levélben nem elmondhatók a dolgok. Tehát: Plotinos estetikáját olvastam tegnap este, és ott a „Subjective Schönheit"-ról (az empirikus világon túl levőről) a következőket találtam: „Dort leben die Götter leicht dahin, und die Wahrheit ist ihren Mutter und Himmel, Sein und Nahrung... dort is alles klar und durchsichtig... Jeder Wesen fasst in sich selbst die ganze geistige Welt und schaut sie wiederum ganz in jedem anderen Wesen. Darum ist hier *überall alles, jeder Einzelne ist alles, alles ist jeder,* und uner... lich ist der Glanz. Dort ist einer auch aller gross, selbst der Kunste. Die Sonne ist gleich den Gestirnen und jeder Gestirn wieder gleich der Sonne und allen Gestirnen. *Aus jeden Gestirn strahlt eigener Licht ingleich aber auch das Licht aller andern.* In diesem Reiche herrscht reine Bewegung, denn sie wird auf ihrem Gange nicht durch eine andere ihm verschiedene Bewegung gestört... In der Sinnenwelt geht ein Teil aus dem anderen hervor und jeder Teil hat seine gesonderte Existenz. In jener Welt hergegen geht jeder Teil aus dem ganzen hervor, *und doch fallen immer Teil und Ganzer zusammen.*" stb. Egy más helyen: „Dort schreitet auch nichts auf selbst und der Raum, worin es sich befindet ist dasselbe." Azt hiszem, látod, hogy ez mi: a Brueghel Allteigje mint Metaphysika. Úgy ti., hogy azt nem a művészet csinálja, teljesítvén ezáltal a legmélyebb emberi vágyódást, amit semmi más nem bírna teljesíteni, hanem úgy, hogy ez a *metaphysikai valóság,* das wahre Sein. Ezt mondja minden racionalistikus filozófia. (Platon, Spinoza, Schelling, Hegel stb.) És innen ered az ő világképüknek az a rettenetes nagy baja, aminek kritikájával én most foglalkozom — mint úttal, ami az én művészetfilozófiámhoz visz. A legmélyebb vágy az, hogy a világ úgy, ahogy van (ezért hiszi magát „naturalistának" egy Brueghel vagy egy Cezanne), *egységes.* Minden filozófiának ez a czélja. Azonban a filozófia nem teszi fel tisztán a kérdést, azt kérdezi: hogy lehet egység a sokból— és megfelel rá, és nem veszi észre, hogy megkerülte a fő kérdést (persze rettenetesen brutalizálom most a dolgokat), mely az: hogyan lehet egységesnek látni, érezni, átélni a *sokfélét,* az egymástól qualitatíve különbözőt és inkommenzurabilisat. Mert nem distantiák feloldásáról van szó. Ha eljutottunk addig, hogy a dolgok consonánsok vagy disszonánsak, már könnyű a dolgunk. De a valóság dolgai oly távol vannak egymástól, hogy idegenek tőlünk és egymástól és megismerési lehetőségeinktől, hogy ilyen viszonyba csak egy mindig önkényesnek látszó erőszakos *vetítés* segítségével lehet hozni őket. Ezt teszi minden tudomány és minden művészet. Persze minden vetítés tökéletlen (ezt most metaphysikailag gondolom, az egész, az extensive teljes Léthez való viszonyában). A tudományban ez abban nyilvánul meg, hogy vannak „véletlenek". (Emlékszel, mit írtam erről az Alexander-könyvben? — A más tudomány törvényei — véletlenek — és vica versa. Erről most Boutrauxtól olvastam egy igen okos könyvet.) A művészet könnyebben segít magán: ami nem fejezhető ki az ő technikájával — az nem létezik. Ezt nem kell bizonyítanom, ugye? A filozófia most már (a rationalistikus) ezeken az egységeken túl keresi *az* egységet. De itt következik a nagy tévedés: amikor egységesít és megrajzolja

a világképet, elfelejti (amit minden tudomány és minden igazi művészet nem felejtenek el soha), hogy ő egy, *már egységesített*, már heterogenitásától megfosztott, már consonantiákra és dissonantiákra redukált világot egységesít. A rationalistikus filozófia tehát *öntudatlan* (s ezért zavarosan stilizáló [stilizálna, ha még nem lenne stilizált, amit elkezd — Popper bejegyzése ceruzával] *művészet*. Hogy még mi más kényszeríti a rationalizmust bele a művészetbe, hogy művészetfilozófia — és metaphysika, amik itt mellesleg nagyon összetartoznak, mert mind a kettő *homályos* anyagokkal dolgozik, aminek csak előjelei különböznek egymástól — a szükséges megkoronázói minden rationalista rendszernek. Itt van most már a tragikus helyzet: a művészetfilozófia a czél, a forma-fogalom a végső, a mindent eldöntő fogalom — és ezt ezzel a módszerrel nem lehet megtalálni. Nem, mert öntudatlanul benne van abban, amivel keresik. A rationalista filozófiában, ha következetesen végiggondoljuk, *felesleges* a művészet. Mert az a Lét, amit ő megcsinál, ami szerinte az igazi Lét, *már művészet*. A művészet így egy ostoba tautológia, egy gyenge mása a valóságban létezőnek. (Mellesleg ez van a régi „Nachahmungstheorie"-k mögött, csak nem tudták az okát.) Így ők tragikomikusan nem juthatnak czélba, mert már czélnál vannak, körben futnak, és a saját hátukat akarják elérni. Érted?

Most visszajövök a te elméletedhez. Ha a világ egyanyagú lenne — nem kellene művészet (és így, ha Sein = Denken, akkor nem kellene filozófia). A te elméletednek rám nézve az a döntő jelentősége, hogy először mondta ki *konkrétan* és határozottan, amit én mindig éreztem: ezt az egészen új aktivitását a művészetnek. Ezzel eljuthatunk a formákhoz. Form ist eine Erlebnis-Notwendigkeit, eine Kategorie des Erlebens. Csak azáltal van, hogy a világot ettől *radikálisan különbözőnek* tudjuk, és ezt nem bírjuk ki. Tudomány: Eine Kategorie des Denkens, eine mögliche, und möglichst einheitliche und überechtliche ..... der Wirlichkeit. És a filozófia? Ha úgy kérdezünk, mint Kant: Wie ist Metaphysik möglich? — éppúgy negatíve kell felelnünk, mint ő, csak más okokból. Mert: ez a metaphysika (a rationalistikus, monistikus) contradictio in adjecto, vetítés nézőpont nélkül (ők úgy mondják: univerzális nézőpontból, de ugyanaz). (Én úgy kérdezek: Warum ist Metaphysik Notwendig? Und warum doch unmöglich? Wie muss die Welt sein, das keine Inhalt in ihr wahrnehmbar und beweisbar und doch notwendigerweise erlebbar ist? Wie muss die Seele geschaffen sein, dass sie dieses muss und nicht kann? — Feleletek még csak derengenek bennem — most nem is fontosak. De azt hiszem, meg tudtam most végre mondani, hogy mi lesz a könyvemben: ezen gondolat legnagyobb krízisének leírása, amiből — reméljük — magától bontakozik ki a felelet. Miért írom most le? Mert megint végtelenül nagy erővel érzem: mennyi a tiéd abban, hogy én most, és így jutottam el erre az útra.

Tudom: az enyém ez az út. De azt is tudom: tenélküled (az Allteig csak egy kikristályosodása sok dolognak) sokáig talán sohasem láttam volna azt. Itt érzem a magamnak sorsszerűt abban, hogy veled találkoztam, itt érzem úgy, hogy — ne nevess ki érte — a te tanítványod vagyok. Hogy te talán (valószínűleg) nem ezeket a consequentiákat vontad volna le ebből, talán nem is kerested volna ezt a gyökerét a dolognak — az itt mindegy. Bár lehet az is, hogy én itt csak bátrabban és „tudományosabban" megyek a te utadon.

Emlékszel, beszéltem egyszer arról, hogy egy megfordított platonismus lesz, amit csinálok. Most láttam meg, azt te csináltad meg: te lehoztad az égből az ideákat, és a földre, az emberi lélekbe, a festő ecsetébe, a szobrász vésőjébe raktad le őket. Most újrakezdhetjük az ideák palotájának felépítését, ami beomlott, mert szavakra volt építve.

Még egyet: úgy látszik talán ebből, mintha igazán megfordított platonismus lenne: ott felesleges volt a művészet, itt a filozófia. Nem. Mert a művészet az ember legmélyebb vágyának teljesedése. A filozófiáé a kérdés: ebből az adatból (abból ti., hogy mi van adva mint élmény [vágyak és teljesülések lehetősége], és mi van adva mint tudáslehetőség) megcsinálni a világot. Ezeket ismerjük. Milyennek kell lennie egy olyan világnak, ahol *ezt* (ezt most mint határ és qualitás meghatározást értem) tudják. Tehát tulajdonképpen a kanti kérdés, csak itt úgy kérdezünk, mint a ő mathematikánál, ti. adottnak véve azt, ami tényleg adva van, és a körülményeket, amik azt létrehozzák, keresve. Ezt jelenti az én kérdésem: warum ist Metaphysik notwendig? Metaphysische: Kategorienlehre — nem Aussage über das Sein. Illetve csak indirekte. Érted?

Sokat írtam, és már késő van, nem írhatok másról. Majd legközelebb. Csak ezeket: Novalist küldd kéziratban — de akkor írjál jól olvashatóan, hogy én tudjam diktálni, a gépírást majd aztán elküldöm. Fischer nem adja ki a könyvet „nach langen Zögern, doch nicht..."

Szóval nincs még semmi. Most Erich Reiss van előtérben.

Hogy ilyen hamar feleltél, örültem. Kérlek, tedd meg máskor is, hogy egy-egy kártyát írjál. A rólad szóló tartalom biztosan meg fog változni hamarosan. Hogyan élsz?

Mi a beosztásod? Úgy értve: nem fogsz unatkozni, ha B. nem lesz ott? Vagy kell unatkoznod? B. hová megy? Tisztelem sokszor, majd kérem, tudasson, hogy hol van, ha elment Griesből. — Én valószínűleg április elején megyek Olaszországba, ott leszel még? — De minderre ráérsz felelni — csak arról írj, hogy hogy van.

Ne haragudj ezért a pathetikus levélért. De most olyan intenzíven éreztem a sorsszerűt a mi összekerülésünkben — és a sorssal szemben szabad pathetikusnak lenni. Aztán: valamit talán meg tudtam mondani a könyvemből, és az is valami. Bár a másik mondanivaló nekem fontosabb.

Ölel *Gyuri*

Küldd el nekem a nyitott és zárt művészetet (talán a „Giccs"-et is), szeretném, ha lehetne őket a mi revue-nkben hozni.

Lukács 1911. február 11-én Berlinből írott levele egy jelentős ismeretségről számol be. A levélben említett kritikát az esszékötetről Horváth János írta. RV — aláírással jelent meg a *Budapesti Szemle* 1911. februári számában (306—311. l.).

Édes Leó,
hosszú idő után jutok csak az íráshoz, és nagyon szétszóródott, nem koncentrált vagyok. Berlin végleg lehetetlen nekem, annyi ember, és annyi senki, nem jutok semmihez — és nem kapok erről semmit. A könyvvel sok baj van. Ti. egypár fordítást nagyon erősen kell átjavítanom (Storm, Sterne). Szóval keveset dolgoztam. De most ennek is van jó oldala (úgy látszik, végleg rendbe jött az életem), ti. kb. hat heti pauza után, amikor írtam mindenfélét, de igazi „dolgokat" nem csináltam, megint kezembe vettem Hegelt. És íme: bár nem nagyon koncentráltan kezdtem, bár kevés időm volt — mégis egy félóra alatt megvolt az „Anschluss" a hat hét előtti problémákhoz. Ez azt jelenti, hogy a tavalyi nagy veszedelem — a kizökkenés — nem veszedelem többé. Persze: ezzel nem szabad játszani, és röviden gondoskodni kell arról, hogy rendes, lassú, nyugodt tempóban lehessen dolgozni mindig, még ha ennek egy Pestre költözés lenne is az ára. Most olyan kevéssé fontosak az emberek, hogy itt igazán csak kényelmi kérdések szerepelnek (koszt, lakás, társadalom, pénzügyek stb.), a könyvtár hasznát Berlinben túlbecsültem. Amit Olaszország adhat — bár szeretnék egypár évig Firenzében lakni — utazásokon is meg lehet szerezni. Tehát: egy nagy Mindegy. Most volt itt egy ember, aki sokat használt nekem — dr. Bloch, ez a német filozófus, akit egyszer Simmel küldött hozzám, egy régóta első intellektuális impulzus, egy igazi, „vérbeli" filozófus a Hegelek fajtájából; sokat használt nekem. De valami német kisvárosba megy — Bonnba valószínűleg —, és nekem ott nincs keresnivalóm. Persze — ha úgy alakulna, hogy nem kell vagy nem lehet Pesten habilitálódnom belátható időn belül (amíg megírom a Plotinost), akkor lehetne, hogy mégis realizálnám a freiburgi kalandot, és lehet, hogy Bloch is odakerül. De ez nem fontos és nem aktuális. Fontos az, hogy minden rendben van — ha ilyeneken gondolkozik az ember, mindig rendben van minden.

Másról kevés mondanivaló van. Baumgarten elutazott Münchenbe, és nem bánom. Most is szeretem őt (és sok dolgot becsülök benne), de már nehezen bírtam el. Jót tesz a barátságunknak, hogy nem leszünk együtt. Ez különben (karácsonykor láttam) használ a Herberttel való viszonynak is — csak veled van minden másképpen. Itt küldöm Irma levelét, csodalátosan nem intenzívnek találtam — és alig egypár jó dolog van benne. Különben: írtam neki a dedikáció ügyében. Elfogadja, örül, de (furcsa módon egészen Freudelesen) kipattan a rossz lelkiismeret belőle. Én ti. — egy mellékmondatban — azt írtam, hogy a magyar kötet két „régen tervezett" essayvel van kiegészítve. Ezt ő regénytervnek olvasta, és félt, hogy ezekben az igazságról lesz szó. Persze hamis dolog, megnyugtatom. De egészen bohózatszerűen tragikomikus az egész.

Itt küldök egy mulatságos kritikát is a könyvemről. (A Bud. Szemléből.) Most rólad, bár itt keveset tudok és keveset lehet mondani. Köszönöm neked és Bének, hogy értesítettetek — és kérem továbbra is. 24—25-ig itt vagyok, aztán Weimar—Wien—Pest (5-én felolvasás Pesten Shakespeare utolsó stílusáról). B.-t kérdem: mikor lesz ő Drezdában, mert Weimar és Bécs közé az annyira odaesik, hogy csapásnak érezném, ha nem lehetne megcsinálni. Én február vége felé átutazhatom ott. Kérek itt mielőbbi hírt. Te hogy vagy most? Meddig maradsz? Március végén vagy április elején ott vagy még? (Mert akkor átutazhatnék ott.)

Kérek híreket. Ne haragudj ezért a száraz levélért, félek, hogy ez lesz az én új levélírási stílusom. De te úgyis tudod, hogy mi van és hogyan van. Sok üdvözlet Bének!

Gyurid

Bé leveleit megkaptam, de nem felelhettem, mert akkor voltak a kiadóheccek. Kérem: bocsásson meg.

1911 márciusában Lukács meglátogatta Popper Leót Görbersdorfban. Utána visszautazik Firenzébe. Itt értesül Seidler Irma május 18-án elkövetett öngyilkosságáról. A tragédiáról ír Popper május 24-én.

Édes fiam,
ebben a pillanatban kapom Bétől a borzasztó újságot. Végtelenül meg vagyok döbbenve, rázva, semmisítve. Végtelen sötétben állok, *bűnös oktalanságban*. — És látlak téged — nagy szeretettel — amint te is inogsz, reszketsz, és kínzod magad. Ki tud most beszélni! Csak meg kell mondanom, hogy veled vagyok a sötétben, és, ha mást nem is, *téged látlak, és tudom, hogy te világos és tiszta vagy*. Ölellek édes fiam

a te Leód

1911. május 26. Budapestről

Édes fiam,
csak két sort, csak azért, hogy ne aggódj miattam. Csak ezt: élek. És ez azt jelenti, hogy életben is fogok most már maradni. Teljes a sötétség. Senki se tud semmit. Semmit. Még sejteni sem lehet, egy okot sem.

Ami rám vonatkozik: máskor. Most csak ezt: az egyedüllét, amit akartam, most rám szakadt, mint az élet ítélete. Ha valaki megmenthette volna őt, én lehettem volna... és én nem akartam és nem tudtam: „jó barátja" voltam neki, tudom — de nem ez kellett. Más. Több. És az ehhez való tettek nem voltak meg bennem. És ezzel ki van mondva az ítélet.

De ez mindegy most, az én „életemnek" csak úgy volt értelme, amikor elvittem neki egy-egy délutánra, úgy, ahogy mások (nálamnál különbek) egy rózsát visznek el valakinek. De ne félts engem. Egy pár nap múlva már dolgozni is fogok tudni — és a jövőben úgyis csak ez van, és ez lesz.

Gyuri

Popper Leó 1911. június 26-i levele egyre súlyosbodó betegségéről tanúskodik.

Édes fiam,
bizony nagyon összezsugorodott a levelezésem. Neked nem írtam már ki tudja, mióta. Nagyon fáj nekem. De igazán nem tudok. 9/10 azért, mert állandóan rosszul vagyok, 1/10 azért, mert nem merek. Minden hangos szónak, minden nyitott pillantásnak az a vége, hogy hallom a világ zaját, látom a világ fényét és bennük magamat, mint lyukat, mint egy halálos szünetet. Téged nagyon vágylak látni, most az utolsó időben nagyon kellettél. De nem híttalak, mert dolgozol, és mert féltem, hogy nekem is rossz volna. Azóta látom, hogy jobban bírom a beszédet, mint előbb, most már. Úgy vagyok — úgy látszik —, hogy mindegy az organizmusnak. Otto itt volt, 4 napig folyton beszéltem és egész jól voltam. Most nehéz idő jön Popperékkel, szegénykékkel!

Írjál fiam egy pár sort, hogy mit csinálsz, hogy vagy

Ölellek *Leó*

Lukács levele 1911. augusztus elején Budapestről.

Édes Leó fiam,
már régen nem írtam, és te is régen nem írtál nekem. Nem tudom, hogy ez tenálad mit jelent. Nálam, hogy minden maradt a régiben. A nagy baj ez volt: nem voltam (és nem

vagyok) egészen egészséges, erősen vérszegény, ideges etc., súlyos fejfájásokkal, eddig nem ismert intenzitáscsökkenéssel. Ha ez nem lett volna: egy nagy munka talán keresztülvitt volna mindenen. Így keveset csináltam. A legfontosabbat, egy dialógust, „Von der Armut am Geiste", a napokban elküldök neked. Kérlek: ha elolvastad, írj mindenekelőtt egy „igen vagy nemet", hogy adjam-e ki. Fülep ti. nagyon akar tőlem cikket a Szellem 2-ik számába, és másom nincsen, és sürgős. Ami az én véleményemet illeti: sejtelmem sincs róla, hogy mit ér. Talán jó, hogy annyira szubjektív és nem „tudományos": ez nálam (ami a dolog értékét illetőleg indifferens persze), kényszerűség volt, ezekből a gondolatokból 5—6 év múlva lehet csak tudomány. Most is jók és biztosak — de még nem a philosophiában objektivált sphaerában, csak az élményből essayvé objektiváltban. De: nem hibrid dolog-e, ami itt kijött? Nem tudom. Neked és Blochnak küldöm el, mert én nem tudom: ti döntsetek.

Egyébként a levél nagy részét fogja pótolni a cikk: azt, hogy mi van velem, azt belőle egészen tisztán ki fogod olvashatni, és azt is, hogy mit akarok leküzdeni. És más mondanivaló alig van: olyan végtelenül üres nem volt még soha az életem, mint most. Annyira az, hogy nem is kívánok mást: egészségesnek lenni — és dolgozni. Azt hiszem Firenzébe megyek a télre. Ha a könyv miatt el kellene mennem Berlinbe, okvetlenül kiszállok Görbersdorfban. De ez nem bizonyos. Mert ha lehet, akkor egyenesen F-be utazom (éppen az idegességem miatt), és csak a télen vagy tavasszal nézek fel északra. De ez mind bizonytalan. Szeretnék is veled találkozni és viszont szeretnék olyankor jönni, amikor jobb állapotban vagyok, előtted még hiú vagyok: neked nem mindegy az erő vagy az erő üres gesztusa (mint a többieknek) — és úgy, ahogy most vagyok, nem szeretem magamat.

Nagyon visszavonultan élek. Alig találkozom valakivel és alig levelezem is. Sajnos minduntalan vannak „hivatalos", irodalmi etc. dolgok. Ilyenek miatt is késett a levél.

Még alig írtam valamit — és máris vége. Ne haragudj és értsd meg. Írjál, ha lehet, nemsokára. A dialógusról azonban az „igen"-t vagy nem"-et lehetőleg rögtön.

Sokszor ölel *Gyurid*

(Összeállította és bevezette FEKETE ÉVA)

Kopacz Mária rajza

KOVÁCS ANDRÁS—KUNSZABÓ FERENC

Nehéz talaj

1973—74-ben a televízió megbízásából elemző riportfilmet készítettünk a végtermék alapján bérezett, önálló elszámolású és jogkörű komplex növénytermesztési brigádformáról. Az alábbi írás a kész film hanganyagát rögzíti. A szövegben a stilisztikai javításokon kívül csak annyit változtattunk, amennyit a mozgóképpel kísért élőhang és a nyomtatott beszéd közötti hatáskülönbség megkövetel. Teljes egészében követtük viszont a film szerkezeti felépítését, mert ez élőbbé, plasztikusabbá teszi a folyóirat-közlést.

Riporter (Kovács András): A szövetkezet elnökének miért előnyös ez a munkaszervezet?
Pelhős István (a szedresi Petőfi Termelőszövetkezet elnöke): Az emberek, az előre megállapított és rögzített feltételek között, önállóan termelnek, saját maguk döntik el, mikor mit, hogyan csinálnak, milyen eszközökkel, milyen anyagokkal — ez nagy munkakedvet ad nekik, hiszen köztudomású, hogy mindenki azt szereti, ha a saját dolgában saját maga dönthet.

R.: A munka szempontjából milyen előnyei voltak ennek a komplex brigádnak?
Fiáth László (növénytermesztési brigádvezető a Szekszárdi Állami Gazdaság kajmádi kerületében): Végtermék alapján, az átadott mázsák után kaptuk a bérünket, így mindenki érdekelve volt minden részmunka minőségében. Inkább kevesebbet csinált meg az a brigádtag, csak jó legyen! Most viszont ismét teljesítménybérezés van, norma, a részmunkák után rögtön megkapják a pénzt, akár terem, akár se — és az a lényeg, hogy minél többet tudjon megcsinálni. Például a szántás: nem mindegy, hogy azelőtt, a komplexban mindenki igyekezett minél mélyebbre ereszteni az ekevasat, most meg, azt mondja az a traktoros, hogy harmincra szántott, közben, ha nincs ott az ellenőr, felemeli az ekét, és csak húszra szánt! Mert akkor szaporábban tud menni, nagyobb a teljesítmény, több pénzt kap... Most az agronómusoknak, brigádvezetőknek sokkal több dolga van emiatt, állandóan ellenőrizni kell, mert nem lehet az emberekben megbízni, öt percig sem! Ugye, mert most a pénz beszél mindenben.
R.: És maga hogy látja ugyanezt?
Kovács József: A komplexban egyénileg érdekelt voltam, mert tizennégy ember nem olyan sok, hogy az én igyekezetem eredménye meg ne látsszon a többi munkája között. Így aztán tudtam, hogy minden többletmázsa többet is fog jelenteni év végén... Azt a gyakorlatból tudtuk, hogy a brigádban kinek milyen a kapacitása, ki mihez ért jobban, és úgy szerveztük meg a munkát magunknak, hogy a legjobbat nyújtsuk, mert a gazdaság is akkor nyújtotta a legtöbbet!

R.: Most a gazdaságban mi a funkciója?
Vörös Sándor: Most függetlenített SZB-titkár vagyok, 1971. március elseje óta. Lenn, a Sárközi kerületben is voltam üzemi bizottsági titkár, de azt társadalmi munkában csináltam.
R.: Mindig megválasztják valaminek...
Vörös Sándor: Igen-igen!
R.: ...ezek szerint bíznak magában a...
Vörös Sándor: Hát most már huszonharmadik éve, hogy a gazdaságban dolgozom, úgyhogy ismerik minden munkámat, minden beállítottságomat.
R.: Úgy tudom, itt a szekszárdi gazdaságban megszűntek a komplex növénytermesztési brigádok... Mi volt a brigádtagok véleménye?
Vörös Sándor: Hát először kicsit furcsa volt nekik, de később, amikor látták, hogy

tleges a kép. Ettől fogva a rendezőelv a városi galéria
kori kiállítottjaira, az esetleges nógrádi vonatkozá-
ra és a véletlenre szűkül. Akadnak érdekességek, mint
eas Ignác szűkszavú, borongós csendélete, izgalmas
csaságok, mint a helytörténeti klub jóvoltából ide
ült későszimbolikus, *Divéky József* jegyzette rajzso-
at, jó alkotói átlagteljesítmények, mint *Földi Péter*
ggoló tapsi-Gólemje (*Nyuszi hopp...*) vagy *Banga* tus-
ozata. Sajnos elég sok, egykor kötelezően ki- és le-
tott kép lóg azonban a falakon, melyek láttán hajdan-
t osztálykirándulások emléke kucorodik elő a láto-
óban, mikor is a nyolcadik bödön és a tizedik guzsaly,
n-edik mesterlevél láttán ebadta kölykei már csak az-
szórakoztak, hogy miként tudjanak újabb tízfillére-
et préselni a poros vitrinek hasadékaiba. Ne szépít-
k: *Tury Mária Szobasarkát*, *Mustó János Gyárrész-*
t, *Iványi Ödön* tájképét, vagy a modernizáltabb for-
világgal előrukkoló *Patay László* és *Szkok Iván*
veit e nehézkesen és elegánsan egyaránt reménytelen
ztimpresszionizmus hiábavaló unalma lengi körül, s
n nem segít némelyik művész salgótarjáni illetősége
y főiskolai tanársága sem. A képtár Gyarmaton túl-
ló része minden jó részlet s tiszteletre méltó erőfeszí-
mellett sincs még igazán kitalálva.

z egyik lehetséges megoldás véleményem szerint a
gyar művészet fiatal(abb) generációjának a termé-

POPPER Leo

rec. VERES András: Kére elégtétel korán elhunyt filozófusnak. = M. Hírlap. 1993. július 9. 17.

r. D. K.

POPPER Leó festő

1906-ban Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Rébi Bn. 1954. 324. l.

MDK

Popper Leó,

1906-ban az iskolában dolgozott.

A szabad iskola ideje. /1902-1912./ 82.l.

Cserni Béla III. 238.

Popper Leo

Nagybányai kiáll. kat. 1912.

82

A mellékelt előző korrektúrát is feltétlenül visszakérjük!

1250-ig *KORREKTÚRA*

Küldetett: 1934 OKT. 31.

Visszaérkezett: .....

Nyomandó ..... *példányban*

A kézirattól eltérő szedésváltoztatások költségét külön felszámítjuk

Popper Leó

1903/4 - 1904/5 1905/6 I.,
1906/7 - 1907/8

Ferkèpzomfoiskèvk

123.1.

Popper Leo: Eniel és kritikái.

vö. RUGÁSI Gyula. Teremtés és megváltás a művészetben. = Jelenlét, 38, 1985, 2 149-153.

Popper Leó: Esszék és kritikák. Bp. Gondolat, 1983.

rec. KOCZISZKY'Éva = Hungarologiai Értesitő, 7, 1985, 3-4. 153 - 155.

.rbantartási szerződés díjtételei:

Felhívjuk Ügyfeleink figyelmét, hogy a utasításokban meghatárzott maximális má karbantartási ciklus után a gyári el darabcserék, javítások, beszabályozáso soljuk, hogy a szerződés 1. sz. mellékl figyelembe az átlagos havi másol ennek alapján döntsék el, hogy melyik kívánják másológépük szervízellátásáva bízni.

A javítást követően a karbantartási cik szerint ismétlődnek. A garanciális idő karbantartást.
A garancia ideje alatt a karbantartási d A gyári előírások szerint karbantartási

(Domán) [Ltvár]: Popper Leo: Emél és Kritikál. Bp. Magvető. Kiadó 1983.

[rec.]. = Uj Élet. XXXIX-évf. 1 sz. 1984. jan. 1. 4. p.

művészetelméleti vonatko

bá váló interpretációs k

Ezzel a bibliográfi

molni kollégáinknak és a

lődőknek a Magyar Tudomá

ti Kutató Csoportjának e

Bodnár György

Történelem és esztétika

Popper Leó: Emlék és kritika

Új Tükör 1984, márc. XXIV. évf. 3. sz. 71-73.

ROKK FELÉ?"

éray Katalinnal

GÁBOR

tól? Az idén – tán a politikai aktualitás jegyében – a nyugatnémet *Becher* házaspár sótlan és invenciótlan, víztornyokat ábrázoló fotósorozata is díjat kapott. Az más kérdés, hogy az amerikai *Jenny Holzer* vagy az angol-indiai *Anish Kapoor* megérdemelte az elismerést. Egyébként is, a politizálás már ott kezdődik, hogy ki legyen a biennálé elnöke, s ez nemcsak a képzőművészetre vonatkozik, hanem az építészeti és a filmszekcióra is (hiszen ezek is hozzátartoznak a rendezvényhez). A különböző tisztségekre gyakran aggályosan kényes pártpolitikai szempontok szerint jelölnek embereket – ennek Olaszországban már nagy hagyománya van, mi pedig mostanában fogunk beletanulni.

– Élesebben fogalmazva: el tudod képzelni, hogy egyszer mondjuk egy uruguayi művész kapjon nagydíjat?

– Hát, nem nagyon. Ezt a rendezők érzik is, különböző mellékdíjakkal, dicsérő oklevelekkel honorálják a latin-amerikai vagy afrikai kiállítókat. De például az idén a volt szocialista országok hivatalos elismerését elhomályosította a szovje-

- angyalosi - [Angyalosi Gergely]

Popper Leó: Emés és kritikák

Kritika, 1984. febr. évf. 2. n. 38.

Éles Csaba

Eulétihatörténeti ásatások
[Poppe Leó: Emlék és kritikák]

Alföld, 1984. nepl. 35. évf. 9. n. 88-89.

Velencében ez évben is felvonult 49 ország 239 művésze, hogy áttekintést adjon a kortárs művészet mai állapotáról. Fiatalos, újító szellemű rendezvényt akartak szervezni, helyenként pikáns skandalumokkal, változatos elgondolásokat ütköztetve, ehelyett meglehetősen unalmas, érdektelen tárlatot sikerült összehozni. A vizuális művészetek szekciójának igazgatója, a biennálé központi rendezvényeinek koncepcióját kidolgozó *Giovanni Carandente* nem tudta maga mellé állítani a pénzt hozó adományozókat, nagyszabású kiállítási tervei ezért sorra kudarcba fulladtak.

A központi pavilonban most is nagyszabású tematikus és történeti tárlatot próbált szervezni. Be akarta mutatni a *Mikalojus Ciurlionis* 1911-ben elhunyt nagy szimbolista litván festő absztrakt képeiből készített kiállítást, amelyet most először ismerhetett volna meg Európa művészetértő közönsége. Hasonló sorsra jutott a többi kezdeményezése is; a fotóművészet történetét áttekintő kiállítás vagy az olasz art deco tárlat terve. Az egyesülés lázában égő Berlin város

Fenyves Katalin

Poppe - rediviva

[Poppe Leó: Emlék és történés]

Könyvvilág, 1984. jan. XXIX. évf. 1.a.

4.

korának művészeti emlékei mellett a reformáció történ
tét is bemutatja. Időszaki kiállításai pedig a legszélesel
kultúrhistóriát és művészettörténeti aspektusokat ölel
fel általában tematikus válogatásokban, például a nag
sikerű *Pokolbéli és égi asszonyok, A nő szerepe a keres
tény kultúrában* című, 1988-as kiállításon. Célkitűzés
közé tartozik Európa többi jelentős középkori gyűjt
ményének a bemutatása is, így szerepelhetett vendégkén
Utrechtben 1987-ben a freiburgi (NSZK) Augustine
museum anyagából készült válogatás. Ezek után érkeze
a meghívás a Szépművészeti Múzeumhoz: bemutatnánk
náluk Németalföld XV–XVI. századi művészetének ha
zájuktól oly távolra került, jelentős emlékeit. Kiállítá
sunkat közvetlenül a New York-i Pierpont Morgan Lib
raryvel közösen rendezett holland miniatúrakiállítá
után rendezték meg, a hollandiai nagy *Van Gogh*-kiállí
tások zárása utáni időszakban.

A korai németalföldi festmények és szobrok általába
érzékenységük és ritkaságuk miatt nem tartoznak a
európai múzeumok „utazó tárgyai" közé, a múzeum ve
zetősége mégis úgy döntött, hogy a megtisztelő felkérés
nek eleget téve bemutatja ezt a művészettörténetileg ér

RADNÓTI Sándor: Popper Leó: Esszék és kritikák. Bp.: Magvető, 1983 [rec.]. = Művészet, XXV.évf. 4.sz. 1984 46 - 47.p. ill.

Kardos András

A torzó entétikája

Poppe Leó: Emék és kritikák

Nagyvilág, 1984. okt. XXIX. évf. 10. a.

1572 - 1574.

megpróbálnak éppen az újraértékelt regionális értékszem
keresztül integrálódni Európába. Nem hasonulni akarnak,
azt akarják megmutatni, hogy a másság esztétikai érték
mert hiteles. Erre példaként két beszélgetést említen
egyiket Jean Christoph Joachimidesszel, a másikat N
Rosenthallal folytattam. Az angol művészet példáján arr
szó, hogy olyan, valóban zseniális művészeket, mint p
Francis Bacon, nem lehet besorolni a nemzetközi tren
mert kilógnak onnan. Felmerül a kérdés, hogy miért t
bizonyos dolgokat mérvadónak, normálisnak, míg m
kivételnek, tehát van-e értelme annak a fogalomnak, hogy

POPPER Leó

XLII 44.

Rózsa Gyula

Enzér kora

Popper Leó késői hötele alkalmá-
ból [rec]

Népszabadság, 1984. febr. 22. 7. lap

appeared on his pictures in bold, engram-like transpositions. He also utilized some interesting pieces of national costume but he reinterpreted them with his own form—elements. He showed also his epic propensities and storytelling talents. This artistic attitude revealed the signs of *artistic romanticism* which had characterized him right from the atart.

His connections with Hungarian art life remained alive during the time of his

Kádár Béla: Női akt házak előtt / Female nude b

Könczöl Csaba

Egy torzó a náradelőn

Poppe Leó: Emék és kritikák

17/59

Magyar Hirlap. 1984. márc. 10. 8.

gárd és a német
észet lényeges
amikor legfőbb
yukhoz vissza-
újuláson alapuló

hagyományok-
. Ha például a
auhaus racional-
mint a német
resszionizmus-
Sachlichkeittel
leftige Malerei
olcvanas évek
beépül a Neue
; mint téma, a
an mértékben,
zt mondanám,
ulturális közeg
egy nagyobb
. Ez utóbbihoz
szet is, például
vészet milyen
ugyanúgy a
ami szintén

vészetének az
Szenzibilitás;

sok között megjelenik a történelem, a kultúrtörténet is. Ilyen értelemben nem valamiféle reduktív rendszerteremtés fontos a számukra, sőt a rendszerteremtés mint olyan, háttérbe szorul, hanem sokkal lényegesebbé válik az identitáskeresés, tehát a műalkotásnak a célrendszere változik meg. Ez az identitáskeresés vezeti el a művészeket a regionális tradíció felfedezéséhez, amikor felismerik, hogy identitásukat az a milió határozza meg, ahol élnek, ahol felnőttek, ahol megformálódott szellemi világuk. Ilyen értelemben Bak Imre, Birkás Ákos és Fehér László munkásságát nagyon jellegzetes példának tartom, noha egészen más stílusban dolgoznak mind a hárman, művészetük alaptémája ez az identitáskeresés, amely a korábbi évtizedekben nem válhatott alapvető fontosságúvá.

– A nyolcvanas évek elején indított kiállítás- és művészetszervező tevékenységed most, hogy kineveztek a bécsi Modern Múzeum igazgatójának, új dimenziót kapott. Hogyan próbálod a régiók művészetére vonatkozó elképzeléseidet az új lehetőségekkel élve valóra váltani? Mennyire tudhatnak ki elgondolásaid, és milyen kötöttségekkel kell számolnod?

– A múzeumnak kialakult a gyűjteménye, amelyet én most megörököltem. Feladatom ezt az anyagot fejleszteni. Most kell megvizsgálnom, hogy a múzeum milyen adottságokkal rendelkezik, és ezzel szembeállítani a fejlesztés koncepcióját, amely

Rudolf Schwarzkogler: Akció III. (Akció saját testével), Action III (Action with his own body), 1965 nyara, fotók, 39×39 cm

Os
kü
ne
fa,
cm

Erm
imp
az
Dev
ceru
hatr

meg

POPPER Leo

(Kurcz): Esszék és kritikák: Popper Leó írásai.
= MN. LXVII. év. 30. sz. 1984. febr. 4. 6. p.

[rec.] XLVII

ólkül hivatalos körbélyegző
ézet igazgatója illetve az
tt vezető jogosult.

gzőjének illetve cégjelzéses
tára jogosult az igazgató és
letve az igazgató megbizása
ivatalosan eljáró munkatársak,
k és a gazdasági vezető.

rendelkezik és használatára
ő és a gazdasági vezető.

rendje

rkező vagy nevében kiadott
étel végett iktatószámmal
őrizni. Az irattári őrzés

MDK

Popper László építészmérnök

A Kamara új tagja 1934.évi nov.hó 26-tól.

Bp.M érnöki Kamara Közleményei 1934.dec.23. 84.l.

landoros egy ősrégi [illegible]
dálatos alkotásait zúzták össze.

Forrásművekből s legújabban végzett ásatásokból megállapítható, hogy Mexikó kultúrája nem volt egységes, hanem három különböző rétegből tevődött össze: az otomi, toltek és aztek kultúrából. Az ősrégi, primitív otomi műveltséget a Kr. e. V. században váltja fel a toltek, ezt ismét a Kr. u. XI. század derekán az aztek civilizáció. Az otomi kultúra művészete, amint azt egyes agyagfigurákból megállapíthatjuk, teljesen kezdetleges fokon állott s körülbelül az európai újabb kőkorszak művészi nívóját érte el. A toltek- és aztek-periódus törzsei közül a Mexikó déli részében és Közép-Amerikában lakó maya-népek kultúrája és művészete állott a legmagasabb fokon s különösen a Kr. u. V. és VI. században virágzott. Műveltségük legszebb emlékei a nagyszerű képes kéziratok.

A maya-népek architektúrája eléggé fejlett volt, s impozáns romok hirdetik Tikal, Copan, Piedras Negras, Quirigua s a többi maya-város egykori hatalmát. Különösen szépek Uxmal romemlékei, a Casa del Gobernadornak s Casa de las Monjas-nak elnevezett szentélyek, amelyekből hajdan az eget vizsgálták. A falakat teljesen elborítja az érdekes, geometrikus jellegű ornamentika, amelyben kevés a hajlott vonal s többnyire meanderszalagszerű s egyéb vonalas motívumai vannak. A reliefszobrászat nívójáról néhány gazdag faragású monolith-stele tesz tanuságot.

Egyelőre nem datálhatók, de valószínűleg a XI. sz. előtti időből származnak a toltek-kultúra középpontjának, a mai főváros közelében fekvő Teotihuacan-nak nagyszabású pyramisai, a nagyobb, ú. n. Nap- s a

Popper László

Popper László okl. építészmérnök, építőmester, II. Kitaibel Pál-u. 11. 166-538

Bptávb 1940 szept.

T. 5992.

n a házakon innen, az egynyilású kő-
élénkitik, balra az állványon többen
közeledik talicskáján kis leánnyal.
:

ő vk. 6.4 : 12.5 cm.

95

Popper László

építész.

Szül. Kaposvár 1902.
Oklevelet nyert 1927.

Névjegyzműegyetem 16. l.

Riccardiana, Firenze III. 57.

Popper István

Veranikus

Ungvár

l.

Wartha 141. l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Popper Istvan

keramikus

l.

Közlegrkiall

193. l.

M.D.K.

Popper István mérnök

Szül. 1848-ban Bpesten. Mérnöki tanulmányait Zürichben végezte. Több évtizeden át jelentékeny vasutépitést és folyamszabályozást ~~j~~ hajtott végre. Több ipari és pénzügyi vállalat létesitsében müködött-közre: Magyar Épitő Rt., Biharszilágyi Olajipar Rt., Magyar Acélárugyár Rt. , Bpest Takarékpénztár, Telefon Hirmondó, Magyar Kerámiagyár.
Fényképét bemutatja a lap.

Magyar Salon, Bp. 1910. jan. hó. 27. évf. 16. lap

MDK

Megvétel

Popper Ferenc

A Péti Nitrogénművek Rt. 3000 vagon befogadóképességü sóraktárának tervpályázata. Tér és Forma 1947. 4.sz.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Popper Ferenc
építész

M.D.4

Tóth Árpád emlékmű terveiről
részlet és építészeti munkáit végezte.

Dr Szücs Ernő: Debreceni érdemberek
Hajdu Bihar Napló 1969 aug 31.

240/1942

Hivatkozással a Nm.Mi
szólitásra a Műemlékek Országos

Popper Ferenc

Bérház a Légrády Károly utcában, tervezte fenti, repr.

Tér és Forma

1936. 12 sz. 357. l.

Popper Ferenc

építész

Szül. Debrecen 1894.

Oklevelet nyert 1916.

Néjiggazműegyetem 16. I.

T. 5986.

oldalában látjuk a barlang nyi-
patak tulsó partján az utat
k élénkiti, mig balról ház köti

Mehadia.

7 cm.

0-95

LÁTOGASSA

AZ „ÁRVERÉSI CSARNOK"

NAPI ÁRVERÉSEIT

Az árverések naponta
délután 3 órától!

< Popper Ferenc >

épitéz

cikke

< > „Neurheti stilustörekvések."

Tér és Forma

1931. 95–97. l.

III. KELETÁZSIA

Popper Ferenc

építész

l.

Té és Forma

1936. 100, 101. l.

Papper Ferenc

Medgyessy Ferenc első megvalósult műve Tóth Árpád relifje, amelyet Papper Ferenccel együtt készített 1934-ben, a debreceni Nagyerdőre. | említve |

Sz. Kürti Katalin: Medgyessy hagyatéka Debrecenben. Tézisekben.

Hajdú-Bihari Napló, 1980. jún. 1. 9. old.

POPPER FERENC, épitész

Az év legjelentősebb,az Ady Társaság egészét megmozgató rendezvénye a TÓTH ÁRPÁD emlékmü avatása volt.A Nagyerdőn felállitott emlékoszlop Popper Ferenc épitész,a dombormü Medgyessy Ferenc alkotása volt. 757.old.23.jegy

SZ.KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old

Debreceni Déri Muzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

POPPER FERENC, épitész

A Debreceni Ady Társaság Képzőművészeti Osztályának huszonkét éves működésa alatt összesen tizennégy tagja volt.-Ezek egyike: Popper Ferenc épitész volt. 761.old

SZ.KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság kéépzőművészei 751. old

A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve , 1974.

Debrecen, 1975.

Popper Ferenc

debreceni építész
keresztelte Tóth Árpád
költő debreceni emlék-
művét. Felavatták 1934.
ben.

Kardos Pál - A debre-
ceni Ady-társaság hiva-
talos története (1927 —
1947). Vándortűz - (Debre-
cen) 1947. nov. — 6-tl.
96-l.

Popper Ferenc

Bp. Delej u. ház

Tér és Forma, 1936 IX. 100

Pepper Ferenc

villaterv

Tér és Forma, 1936 IX. 61

Debrecen

Popper F.: családi házak

Tér és Forma, 1935 VIII. 339

Popper Ferenc építész

Bp. Berkenye u. házak

Tér és Forma, 1935 VIII. 339

M. KIR. VALLÁS- ÉS
KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula főtitkár urnak,

Hivatalból
Díj átalányozva.

Budapest. IX.
Hőgyes Endre-u. 10.

Popper Erzsébet

festő

az alábbi festőiskolában tanul.

Ujság. 1943. szept. 19.

(Gallé Tibor festőiskolája.)

Kath. B. Kinga
Prot. Krisztina

CSÜTÖRT.

25

Kath. Jakab aps.
Prot. Jakab

PÉNTEK

26

Kath. Anna assz.
Prot. Anna

SZOMBAT

27

Kath. Pantaleon vt.
Prot. Olga

30

Izr. 26. S. Matoth 1. P.

Popper Ervin

Popper Ervin aranyműves-ékszerész, IV. Régiposta-u. 13. 187-367

Bptávb 1940 szept.

CHER'S

gemeines

N B U C H

geordneten und

Auflage

nealogischen Erläuterungen

geben.

ne Ausstellung: Berlin 1882.

Popper Erna

sikdiszités

1919-24

Élmisk 1930. 87. l.

Uhde Fritz K. H.: Jézus tanítása hegyen 536 (656), 1776 (202). — Aus születésének hirdetése 536 (656); (532).

Popper Erzsi

Fejtanulmány a képzőművészeti szabadiskola 1918. évi kiállításáról

Kép Szab. 15. l.

u. o. szobortanulmányok és kompozíciók is fentitől.

MDK

Popper Erzsébet, festöm.

Háztetök. Pastell.

Az OMK Képzöm.Föisk. Ifj.Körének karácsi.Kiáll. 1943. Kat.

Robert Frost

midsummer eve

[illegible]

[illegible]

[illegible]

MDK

Popper Ernő
nyomdája

Könyvtábla terve (ábra)

Novák Lajos: Tanfolyamunk

Grafikai Szemle 1904 évf 2 f 19 l

Margó Ede, Popper Ede és Pogány Móric épitész.
szobrászok

nyerték el a II. 1000 korenás dijat.

Az aradi Kossuth-szobor pályázata.
Váll. Közlönye. Bp.1907.ápr.3. 6.l.

Popper Ede.

Münchl.
VI. Inf., 1907.
198.

L. Popper Aranka

Czóbel Margit "ügyesen variált, stilizált aprósá
gokkal", K. Madarász Adeline "jó ceruza-rajzok
kal", gr. Apponyi Sándorné "Katona Nándorra emlé
keztető tájképekkel", Dolányi Ida "erősen benczu
ros rózsákkal", Bükkerti Mariska "csendéleteinél
kevésbé banális temloma-itérieurrel", L. Popper
Aranka "jó, napos, piros reflexben fürdő erőtel-
jes megoldásu aktja", Glatzné Widder Mária "egy
delikát szinben tartott gyümölcs-csendélete" és
Boemm Ritta "rég ismert kvalitásos munkái" sze-
repelnek a Nemzeti Szalon kiállitásán, melyet a
Művészet c. rovatban közölt kritika ismertet
"Két kiállitás" cimmel.

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 22. XXVIII. évf.
16. sz. 255. lap.

rem. A fili neve Róbert.

Whose boy is this boy? I em the boy of mey perents. Whose daughter is this girl? She is the daughter of her father and mather. Thomas is the only son of his perents. The children of Thomas' uncle, are Thomas' cousins. I hav also three cousins. The name of the boy is Robert.

5b

Popper Aranka
festo

lásd
Lichtenbergné
Popper A. alatt

becsültek a múltban s igen nagyra becsülnek a jelenben is.

Mikor a bánya-, kohó- és erdőmérnökök képzése Sopronba tevődött át, a Civitás Fidelissima a legnagyobb szeretettel fogadta keblére a Selmecbányáról elűzötteket. S itt talán még fokozottabb, még lankadatlanabb munka indult meg és kifejlődött a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar, mely eddigi sikeres működésével méltón koronázza meg újabb dicsőséggel a régi kimagasló eredményeket.

Az oktatás, a tudományos munka, az ifjúság itt új környezetbe került; de a régi selmeci szellem itt is ugyanaz maradt. A soproni egyetemi ifjúság híven megőrizte a selmeci szép hagyományokat és szokásokat. Ez az ifjúság itt is úgy érez, mint Selmecen s mikor látja, hogy a hazának nemcsak tudományra, de kardra is szüksége van, megteszi kötelességét. Ez a hazafias, lelkes szellem jellemzi a műegyetem többi karának ifjúságát is.

Midőn most a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanácsát itt képviseljük, kifejezésre óhajtjuk juttatni, hogy — noha soproni kar térben távol van a négy budapesti kartól — működése, vezetése, szelleme azonos

Popper Erzsébet

K

Pesti Napló

1943. szept. 25.

S. l.

— **Gallé Tibor festőiskola-kiállítása.** Gallé Tibor, a jeles festő-pedagógus, a nyáron Tihanyba vitte növendékeit tanulmányi kirándulásra, az ott készült képekből pedig most a Bulyovszky-utca 21 szám alatti helyiségében kiállítást rendezett. A tárlat nemcsak művészi teljesítmények bemutatását célozza, hanem az iskola módszerét is. Ezt jól szemlélteti egy alakrajz-sorozat, ahol az első kísérletezést és a későbbi eredményt hasonlíthatja össze a szemlélő. A falakon sok szép hangulatos tájképet láttunk, amelyek szerzői közül ~~Hámory~~ Ferenc, ~~Cseuz Éva~~, Popper Erzsébet, Szilárd Klára, Weidinger Julia, ~~Gál István~~ és Takács János nevét jegyeztük fel. A kiállítás szeptember 29-én zárul.

(s. l.)

Popper Erzsébet MDK

festő

Kiállitások
Ujmagyarság 1943. dec.15.

Pepper Erzsébet

MDK

e.a: Galló Tibor festőiskolája. Ujság. 1943. szept. 19.

MDK

Popper Erzsébet

/s.l./ Gallé Tibor festőiskola kiáll. Pesti Hirlap 1943. szept. 25.

MDK

Popper Erzsénet

Háztetők, p.

Képzőm. Főisk. Ifj. körének karácsonyi kiáll.
1943.

Popper Ervin

Ernst-múzeum oldalterében rendezett színpadművészeti kompozíciók, maszkok, kosztümök, apró színpadok kiállításán részvett.

Est 932. II. 21.

Popper Anna

Keramikus

1916-17

Éimisk 1930. 87. 1.

V.

1909.

üres sor jön

Cursiv

kissé balrafordultan van ábrá-
etőt visel, melynek üvegei csont-
haja és szemöldöke barna, szeme
a összevegyült. Öltözete: lehajtott
tt nyakkendő, kissé kivágott mel-
ete kelméből.

:57.4 cm.
31-én gróf Kreith Bélától 200 K-án
t ugyanekkor a 621 sz. nyugtára.--
6-án 1359 sz. alatt.

Popper Anna

Ékitmenyes vajzkol
elismerő Szm.

Éimisk 1916/17. 3 z. C.

Szobor „Éva"

Popper

Magyar Iparművészet, 1900

1/2. 12. 32-40.0. Radisics Jenő: A magyar iparművészet Országházában.

Popper

Szobrász

Magyar Iparművészet, 1900

1/2. sz. 32-40. o. Radisics Fenő: A magyar iparművészet Oroszországban.

MDK

Popper

Az Erzsébet-emlékmű-pályázat. Margó, Popper, Scheer, Fischer műve. Repr.

Az Erzsébet emlékmű második pályázatára beérkezett munkák közül kiváló figyelmet érdemel a fentiek műve.

Lyka Károly: Uj Erzsébet-emlékművek.

Uj Idők, 1903. 26. sz. 596, 597. l.

MDK

Popper

Az Erzsébet-emlékmű-pályázat. Margó, Popper Scheer, Fischer műve. Repr.

Az Erzsébet emlékmű második pályázatára beérkezett munkák közül kiváló figyelmet érdemel a fentiek műve.

Lyka Károly: Uj Erzsébet-emlékművek.

Uj Idők, 1903.26.sz. 596, 597.l.

MDK

Popper

A Királyné. Mintáztak Margó és Popper.
Repr.

Uj Idők, 1903. 26.sz. 598.l.

MDK

Popper

A Tóth László-féle családi sirboltpalyazaton a 800 koronás harmadik dijat Popper, Margó és Hikisch terve kapta.

Művészet, 1906. 280.l.

MDK

Popper

Apró szoborművekkel vett részt a Nemzeti Szalo
karacsonyi művasaran.

Cikk: A Nemzeti Szalon karacsonya.

Uj Idők,1904-5.XI. 11.sz. 276.1.

M.D.K

Popper,

Margó és Hikisch müvészek pályaterveit bemutatja a lap "A budapesti Szabadság-szobor pályatervei" cimmel, valamint hozza a budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályamüveiket is.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1905. junius hó. 42. kötet 804-809. és 812-819. lap

M.D.K.

Popper müépitész

Margó Ede szobrászmüvésszel együtt az Erzsébet
szoborpályázatra beérkezett pályamüvel első di
jat nyert, -irja a "Hónapról-hónapra" c. rovat
Repr.-ját hozza a lap.

Magyar Salon, Bp. 1903. juli. 39. kötet
1080-1085. lap

Margó - Popper - Hikisch

Kossuth-szobor tervén a hosszukás talapzaton modern tagozott felépitmény áll,e nnek tetején Kossuth alakja. - A szobormü hátsó oldalán Árpád ül.

D.I.: A Szabadságharc - és Kossuth -szoborpályázat. Vasárnapi Ujság. 1905. 52.évf. 2c. sz. 313-315.l.

Margó-Popper-Hikisch

változatosan tagolt talapzatból kiemelkedő oszlop stb. /Szabadság géniuszának kosija ..../

mindkét pályázaton öt-öt szobormüvet találtak megvételre érdemesnek.

Kép 313.l.

D.I. A Szabadságharcz 8 és Kossuth szobor-pályázat. Vasárnapi Ujs. 1905. 52.évf. 2e.sz.XXXX.313-315.l.

Popper

M.D.K.

Margó Ede szobrászral, Scheer és Fischer építészekkel körös tervét az Erzsébet királyné szobor bizottság zsüri je ama 4 terv köré sorolta, melyek szerzőit – 6000 K. kártalanítással – ujabb, szükebbkörü pályázatra szólitott fel: (a másodszor is meddő pályázat után.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

Jun. 17. sz, 3. old.

MDK

Popper, Scheer, Fiescher, Margó

az alábbi pályázaton pályamunkájukat a 6ooo koronával dijazott első csoportba sorolták

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata. Müvészet 19o3. 278.l.

MDK

Popper és Margó és Mikisch

18 mü vett részt a pályázaton, de egyik sem mutatkozott alkalmasnak a szükebb pályázatra.

Az 5 pályamü közé tartozik pályázatuk, melyet 800 koronájával megvásároltak.

Szabadságharc -szobor pályázat.

Müvészet. 1905. 2o2.1.

MDK

Popper és Margó és Hilbisch

közös pályaművét a bizottság külön 1200
koronás tiszteletdíjban ajánl részesíttetni.

AcSzabadságharc-szobor-pályázat.
Művészet.1905.2c2.1.

M.D.K.

Popper

és Margó müvészek az Országos Képzőművészeti Társulat pályázati felhivására beküldték pályamüvüket, amelyet "A Munkácsy-szobor" cimmel méltat a lap.

Magyar Salon, Bp. 1906. márc. hó. 44. kötet 468. lap

MDK

Popper

A Kossuth-szobor pályázat... Művészet 1905. 202. l.

Poppendorf Ferenc , épitési főbiztos

1571. Máj. 25. Poppendorf - supremus aedificiorum commissarius - jelentésére, az egri és tokaji vár épitkezéseire rendelt s még hátrálékos összegek befizetését rendelik el.
195. o. 262. adat.

1571 okt. 9. Poppendorf -"armamentariorum nostrorum praefectus - jelentésére a pozsonyi hajóhid épitkezésére szükséges összeg folysitását rendelik el.
195. o. 273. adat.

Kapossy János: Művészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből. II. XVI. sz. (Közzétesszi Bánrévi György)
Műv. Ért. 1956. V. évf. 2-3. sz. 190-197.o.

Poppendorf Ferenc

K

A bécsi Haditanács tagjai közül 1560-70 körül a várépítésben szakszerűtlen Poppendorf Ferenc és gróf Salmi Miklós Ferenc. Együtt kérzitenek egy tervet az egri vár modernizálására, abból Poppendorfnak egy önálló terve sarjadt ki, mely-re Baldigara Octavio megtesszi észrevételeit, s amely nem valósult meg.

Pataki Vidor dr. Az egri vár élete. Eger, 1934. 26. l.

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Length

Poppendorf, Franz von

nem volt építén, tévesen eddigi szakirodalom állítása

Koppány T. – Studia Agriensia 17. 1J, 169

Franz Poppendorf

erődítési terve az egri várról 1572-ből.

Reprodukció.

Voit Pál stb.: Hevesmegye műemlékei II.

Magyarország műemléki topográfiája VIII.

Budapest 1972.

841

Poppendorf Ferenc

és gróf Salm Miklós Ferenc együttesen tervet készítenek Eger várról.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II. köt. Magyarország műemléki topográfiája, Budapest, 1972 VIII. kötet.

681

M.D.K.

Poppendorf Ferenc, várszakértő

a XVI. század második felében tervet készít az egri vár korszerűsítésére előbb prof. Salm Miklós Ferenccel együtt, majd önállóan.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: dercsényi Dezsp.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 382. old.

POPPENDORF Ferenc várépitő. A XVI. század első felében tervet készit az egri vár korszerüsitésére előbb gróf Salmy Miklós Ferenccel együtt, majd önállóan.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Poppendorf Ferenc

l.

Patakivárep

126, 127 l.

Poppendorf Ferenc

XVI.

l.

Palakivarép.

121. l.

Poppendorf Ferenc

l.

Patakivarép

123. l.

MDK

Poppendorf Ferenc

A bécsi Haditanács tagjai közül 1560-70 körül a várépitésben szaktekintély Poppendorf Ferenc gróf Salm Miklós Ferenccel együtt készitenek egy tervet az egri vár modernizálására, ebből Poppendorfnak egy önálló terve sarjadt ki, amely nem valósult meg.

Pataki Viktor dr.: Az egri vár élete.
Eger, 1934. 26.1.

M.D.K.

Poppendorf, építész

Az egri vár "Gergely-bástyája a kis toronnal jól kivehető az 1572-ből származó rajzán. Wien, Kriegsarchiv, ill. National Bibliothek. 108.o.29.jegyz.

Pétahy Mihály-Kozák Károly: Az egri vár feltárása 1957-1966. IV. 87.o.

Az Egri Múz-vkönyve. Eger. 1967.- Heves Megyei Múzeumok Közleményei. V. 1967

Poppel, Johann

Rohbock rajzai után
készült acélmetszetei az
alábbi műben

Roh Hunf. I.

Budavár és Krisztinaváros
Vác a Duna felől
Székesegyház Vácon.

Roh Hunf. II.

Esztergom.
Esztergom a székesegyház
teréről.
Pozsony nyugati oldala.
A Vágvölgye Trencsén
mellett.
Eger délről.
Miskolc.
Rozsnyó.
Balaton-Füred.
A tihanyi apátság

A pécsi székesegyház.

J. Poppel

acélmetszete Egerről, L. Rohbock rajza nyomán. Reprodukció.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemléki topográfiája VIII.

Budapest 1972.

MDK

Poppel, Johan

Rohbock rajzai után készült acélmetszetei az alábbi műben

Roh Hunf.II.

Balaton-Füred.

A tihanyi apátság.

A pécsi székesegyház.

MDK

Poppel, Johann

Rohbock rajzai után készült acélmetszetei az alábbi műben

Roh Hunf.I.

Budavár és Krisztinaváros

Vác a Duna felöl

Székesegyház Vácon.

Joh Poppel

acrélmetszō

laid

Rohbock L

..... *mühely.*

elyfőnökség!

...év ..... hó ....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

'e ..... számu .....

biztam.

.... évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Poppel Joh

läsd
2

Bmk 94

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Poppel Joh

Laid

Lam 1887 33 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a mühelyfőnök
alá

8. sorsz. Mühelyi minta.

Poppel Joh

Laid

Lam 1887 32

zó	címe és leírása

technikája	mérete m-ben				pénznem
	mag.	szél.			
		1,25			

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono: 185-618

Poppel I.

acélmetsző

Roh Hlmf. III.

A tordai hasadék -

A tordai hasadék eleje.

Vajda - Hunyad. II.

Talmács.

Brassó a délnyugati oldalról.

Maros - Vásárhely.

	Jbl Mesterek nél		
	telmerükt	4	
	differencia	jová-	
	irandó		
	Elnézést Kérünk		

31.337. — K. M. E. Ny.

A fent felsorolt könyveket átvettem!

MAGYAR KÖNYVBARÁTOK
Kir. Magy. Egyetemi Nyomda

Poppel

acélmetsző

1

Tragor vácrumivészet

99 l.

M.D.K.

Poppel ,acélmetsző

Eger látképe, Rohbock Lajos rajza nyomán.
/Megjelent, Hunfalvy: Magyarország és Erdély képekben, c. müben. 1860./

Gerő László: Eger, Bp.1957. /Magyar Müemlékek/ 65.old.

MDK

Poppel, Johan

Rohbock rajzai után készült acélmetszetei az alábbi műben

Roh Hunf.II.

Esztergom.

Esztergom a székesegyház teréről.

Pozsony nyugati oldala.

A Vágvölgye Trencsén mellett.

Eger délről.

Miskolc.

Rozsnyó.

Poppel, L.

acélmetszete Rohbock L. nyomán a kassai Sz. Erzsébet templomról

Ismerteti Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez. /Művtört.Írt., 1969. 1. sz., p. 1-45./

Poppel –

Rohbock láthépe a budai palotáról és tartozéképületeiről Hunfalvy – Rohbock Budapest és környéke ismeretéből, 1859 (sepr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

36. l.

Poppe, festő -

Divatcsarnok, 1858. juli 6. 426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata

Popp Felixné Fekete

Irma

pécsi lakos

Laisd Fekete Irma

alatt.

Poppné Fekete Margit festő. MDR

Dunántúli Népszava. 1945. I. évf. dec. 20.
„Karácsonyi Képzőművészeti Kiállítás". 4. l.

Poppné Fekete Irma festő. MDK.

Neve szerepel a többi kiállító között.

Nikelszky Géza: „Az idei első pusztamónyes kiállítás a baranyavármegyei múzeumban"

Dunántúli Népszava 1947. III. cf. márc. 11. 5. l.

Popné Fekete Irma festő

Neve megemlítve

„A pécsi képzőművészek szabadság - kiállítása".

Dunántúli Néptava. 1948. IV évf. márc. 14. 6. l.

MDK

Popp Fekete Irma festőművész

Interieur, olajf.
Fehér pünkösdi rózsák, olajf.

Magyar Képzőművésznők tárlatanak és Páris
Erzsi gyüjteményes kiallitása,
Nemzeti Szalon, 1921.okt.

Poppné Fekete Irma
néni festő
László Fekete Irma.

532

Popp Felixné Fekete
Irma

---

festőnő

art hiszem Fekete
alatt más
közöltem

U. 1018.

Marosvásárhely ötvösök pecsétje VI. 291

Popp Ferenc Irma

1921. okt. MKE

ki II. Nemzeti Szalon

Interieur, olajf. 22000.–
Fehér pünkösdi rózsák, olajf. 16000.–

Poppné Ferete Irma

U. 1330

M e g h a t

Meghatalmazom dr.Szabó Erzsébetet,ho
számu csekkbetétkönyvéből 3.000 forir

Budapest,1948 szeptember 2

Popné Fekete Irma

festő

koll. kiáll. a pécsi

szabadszerveret rendezé-

sében 1946. okt. 27 –

nov. 3.

Katalogusa nincs meg.

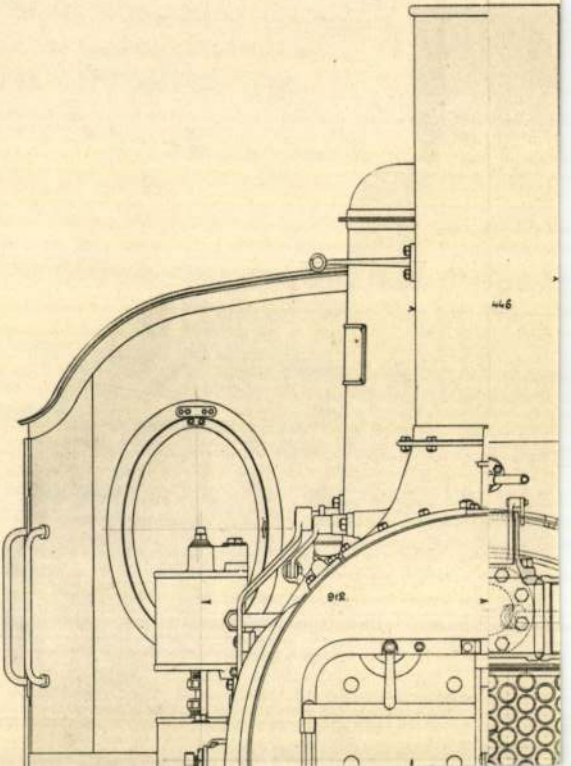

Popp Felixné

szül. Fekete Irma

Két olajfestményét
Pécs város megvette
s az alábbi múzeumba
helyezte el.

Rónyi Ottó dr
A pécsi városi múzeum
gyarapodása.
A Pécs Baranyamegyei
Múzeum Egyesület
Értesítője. 1914. 93. l.

MDK

Poppné Fekete Irma, festöm.

Balaton partja.	Pasztell.
Felhök.	"

Pécs. Baranya vm. Muzeum.- A M.Képzöm.-k Szabad Szervezete XX.tav. csop.kiáll. Kat. 1947.márc.11.- 19.

A m.kir.vallás- és közoktatásü
szám alatt s a keb.számv.XII.
nek másolata:

Költségvetési év: 1926/27.
tása. Rovat: 7. Alrovat: 3.

Utasitom, hog
pest, VI., Aréna-ut 41.sz./
tett hivatalos utjának költs
és 46 fillért a 78.881 számu
ki. Budapest, 1927.évi juniu
Dr. Mariay Ödön s.k. miniszt

Popp Fekete Irma festőművész
Interieur, olajf.
Fehér pünkösdi rózsák, olajf.
Magyar Képzőművésznők tárlatának és Páris Erzsi
gyüjteményes kiállitása, Nemzeti Szalon, 1921. okt,

Popp Wolfgang, festő

Zichy György plébánosról festett képe Sopronban 1675-ben igen gondos munka, finom kidolgozású, tehát nem valami vándorfestő. Polgárjogot is nyert, a Kolostor u.13.sz ház az övék volt. 356.old

Csatkai Endre: Zichy György plébános halotti arcképe a Szent Mihály templom sekrestyéjében 354.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXI. évf. 1967
Sopron

Popp Wolfgang, festő

Zichy György soproni városplébánosról festett képe 1675-ben.-Zichy György városplébános a halottas ágyon Olajfestmény a Szt. Mihály templomban. Fekete repr. 354.old

Csatkai Endre: Zichy György plébános halotti arcképe a Szent Mihály templom sekrestyéjében 354.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXI. évf. 1967
Sopron

Popp Wolfgang, festő

Sopronban Zichy György plébános temetésekor 52-frtot kapott 1675-ben. A nagy ös zegért valószinüleg megfestette Zichynek képmását a hálóságyán. A hivatalos könyvek Poppinak is irták 356.old

Csatkai Endre: Zichy György plébános halotti arcképe a Szent Mihály templom sekrestyéjében 354.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXI. évf. 1967
Sopron

Pop Miklós

fesző

Pesten végezte Nolait

Rybizánci stílusban

dolgozik. Az alabbi

képtárban köv. Egyes-

Zernyesti táj.

Templom belseje

Biró József

A marosvásárhelyi képtár-

MAGYAR MUVESZET

1937. 184. l.

---

irod

Ciupe 1934.

Popp Miklós

dr. Simion Romantai
- féle alapítványból

630 K.

Értesítő 1905/6.

18. l.

Popp Miklós

a Dr Simion Romantai
- féle alapítványból 630 K

Kitimisk 1906/7

17. l.

2827 sz.

...mlitsch Orn. Borotträge

Bezet

Rákos is

...ucsró számla nemzeti

...ényt

...ó ..... nap.

KIR. M. EGYETEMI NYOMDA KÖNYVESBOLTJA

IV, Kossuth Lajos utca 18. Telefon: 89-5-40

Popp Miklós

a dr. Simion Roman-
tai alapból 630 k

Érkezett

1907/8. 20 k

Budapesti Könyvtáregyesület

Budai Könyvtár X. 7.

Popp Miklós

Dr Simeon Romantai-
fele alapitványhol
630 K

Értimisk 1908/9.
14. C.

Popp Miklós

diszitő fesetés z atból

II-dij.

Kőtimisk

1907/8. 15. l.

Popp Mihály F.M.19.2

Brassón rajztan, 1864 Bukarest templfestő.
/Ly.N.r. 103./

Popp, Johann Moldovan

Advokat

1853. Brassó.

Vorst. Augergasse.

1164.

1857. 1860. 1861.

(A) 1854 69 l.
1857. 70 l.
1860. 69 l.
1861. 69 l.

P o p p János

rajzoló, XIX.sz.2.fele, XX.sz.

Popp Sándor fivére, Jankó tanitványa, a legnevesebb budapesti humoros lapok karikaturistája

Petr.Trans.1938
520 l.

H. Popp Nobrász M.D.U.

Vál – Ürményi-mauzoleum, feszület felirata: „H. Popp, 1834, Bildhauer in Pest"

Genth. Müeml. 1959 I. 407

MDK

Popp János rajzolóművész

Popp Jánost az élet elsodorta a tisztán művészi pályától. Pénzügyi tisztviselő lett.
60éves korát is túllépve megrendezte rég vart kiállitását Kolozsvárt a vármegyeház üvegtermében. Itt több mint 300 művét lathattuk. Ezek közül nehány rézkarcszerű tollrajz "Öreg paraszt" "kat.plébános". Szines és fekete ceruzarajzai, karikaturái. Nevető állatai, Kutykuruty illusztrációi.

/kl./ :Popp J.rajzolóm.kiall.
Pásztortüz 1937.jun. 15-30. 254.l.

MDK

Popp János rajzoló

XIX.sz.2.fele.XX.sz.
Popp Sándor fivére, Jankó tanitvanya, a legneve-
sebb budapesti humoros lapok karikaturistaja.

Petr.Trans.1938. 520.1.

MDK

Popp János rajzolóművész

Popp János testvéröccse Popp Sándornak a kitünő festőművésznek. Az aradmegyei Almáson szül. Művészi pályáját Bpesten kezdte a Jankó Jánosnak volt tanitványa.
Legelső rajzai a Borsszem Jankó, Ostökös, és Urambátyám c.magyar élclapokban jelentek meg.

/kl./ : Popp János rajzolóművész kiall.

Pásztortüz 1937.junius 15-30. 254.l.

Jean/P o p p

festő

Székely templomok számára dolgozott Várdotfalvai, csikszentimrei, csókfalvi /? Ciuc / oltárok.

Petr. Trans.1938

554 l.

	NAPLÓ-SZÁM	A BETEGRE VONATKOZÓ JEGYZETEK
		november 4 szerda
		november 5 csütörtök
		november 6 péntek

NAPLÓ-SZÁM	A BETEGRE VONATKOZÓ JEGYZETEK

1936 november 1 vasárnap, Mindenszent

november 2 hétfő

november 3 kedd

Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

677. Susan János.

és kissé fordultan v

Mellig balra néz. Feje el
szemöldöke őszbe vegyült, szeme sárga, s
~~piros szalagon~~ a vaskorona rend jelvénye
rendnek csillaga, balol~~ult~~ rol pedig négy
lejü kabátjának gallérja paszománt ~~és~~

Vászon, méretei 49.8: 39.
Az 1848/9-iki szabadságha
Átvétetett az 1896: IV. 8

és piros szegésű

904: V. 4.

Popp János

László

Pap (Popp) János

alatt is

MDK

Popp Ferenc

Alpár Ignác mesteriskolája. Épitő Ipar-Épitő Művészet. 1924. márc. 1.

POPP, Johann Georg, pozsonyi avztalosszegéd

J.G.P., Tischlergesell, 1 éves lánya meghalt (1793, 992 l)

Preußburger Zeitung
(Genthon)

POPP Éva

M.D.K.

1931-ben nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Riti nagybánya.. Bp. 1954. 340 .l.

POPP Miklós festő

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 96-97. p. + ill

POPP, Johann Georg, pozsonyi asztalosegéd

J.G.P.,Tischlergesell,
1 éves lánya megh. [1793, 992 l.]

Pr.Z.

. 670

léria,1961.március-április

Imre írásos hagyatékában /Oltványi

/1914.XI.24-1915.II.21./ kiemelt

an eddig meg nem jelent/ írása.

POPPE Kornél

Poppe Kornél: Emlékem a Derkovits-kollégiumról.
= Népszabadság, XLIX.évf.220.sz. 1991. szept.19. lo.p.

SUGÁR ISTVÁN: Homonnai Dr
MOJZER MIKLÓS: Kapossy Jáno

S

Dercsényi Dezső: Fragmenta Latina Codicum in Biblic
Bibliothecis Hungariae I/1.) Recensuit Ladislau
Tóth Zsuzsanna: Az 1986-os „Prinz Eugen"-kiállításokl
országon
Pereházy Károly: Turjányi Papp Melinda: A budavári

A címlapon: Apolló. Falkép a

POPP Aurél

--> ALMÁSI Tibor: Pőpp Aurél Nagybányán és Felsőbányán.
Nagybánya

AKADÉMIAI KIADÓ
ÉS NYOMDA
VÁLLALAT
BUDAPEST 1117
Prielle Kornélia u.
19-35.

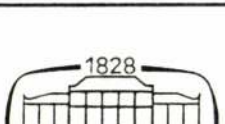

ÜGYINTÉZŐNK:
LEVELÜNK JELE:

ÜGYINTÉZŐJUK:
LEVELÜK JELE:

Tisztelt Asszonyom/Uram!

Első ízben az idén megrendezendő
különösen érdeklő eseményére hív
adatának tekinti, hogy produktum
lók rendelkezésére álljon akár é
Raktárunk választéka ma már több
a kiadványok korántsem elavultak
hogy egy részük a könyvvásárlók,
hiányzik. A kérészéletű piaci kö
követhető forgatagában alighanem
tő olvasmányunk is elkerülhette
az „utánrendelésre" hivatott kör

Április 25-től 27-ig az Állami K
termében (Bp. V. Deák Ferenc u

POPP Aurél festő

ALMÁSI Tibor: „Áldozatok idején..." : Emlékezés Aurel Poppra. = Pesti Hírlap, II. évf. 10.sz. 1991 jan. 12. 11.p. ill.

Popp Aurél (1879-1960)

Architektur, als auch der konsequente Aufbau der illusionistischen Architektur unmaßgeblich. Ausgangspunkt seines Konzeptes sind die vorhandenen homogenen Flächen, wobei das perspektivische Netz umso kreuzmaschiger wird, je größer die Fläche ist. Aus diesem eingeschränkten Vorstellungskreis erklärt sich die Uneinheitlichkeit der Dekoration der Sala Clementina, daß nämlich neben die heroische Säulenarchitektur die engmaschige Rastergliederung an den Längswänden zu liegen kommt und ungeachtet dieser Tatsache in der Decke darüber ein mit den Säulenhallen zusammenhängendes einheitliches architektonisches Konzept verfolgt wird. Unsere weitere Betrachtung der Sala Clementina wird das Wechselspiel zwischen Raumillusion und Flächenkomposition im Auge behalten müssen. Innerhalb eines vom Künstler einmal angenommenen Konzeptes oder Dekorationstypus erwarten wir eine gewisse Notwendigkeit und Logik im Verhältnis der Teile zueinander. So stellen sich uns innerhalb der Hauptschauwand noch mehrere offene Türen, die offensichtlich zusammenhängen; weshalb sind die Seitenschiffe der Halle so schmal, daß im vorderen

Papp Aurél (Aurel Papp)

Almási Tibor: A körös szeretet.
= Utunk, 1985. okt. 1. 7. 16

ensem, atque Camerarium Cremnicensem liberum Dominum Plesnensem, et illustrem invictissimi Principis Ludovici Regis Hungariae a secretis. Et Epistola consolatoria ad Magnificos Dominos Alexium et Joannem Thurzones, ob mortem Reverendissimi Domini Joannis, Episcopi Vratislaviensis. Et Epitaphia varia, pro Eodem ad Eosdem Dominos. Valentino Ecchio Lendano auctore (Krakkó).

Magyarországi Bertalan. (Bartholomaeus Pannonius). Dialogus inter vigilantiam et torporem. (Bécs).

Wernher György. Elegia de ornatissimi Antistitis, Illustrisque Principis, D. Joannis Thurzonis, Episcopi Vratislaviensis, Regiique olim in utraque Silesia Vicarii obitu, ad Fratres inclutos, Alexium et Joannem Thurzones, liberos Dominos Plesnenses. (Krakkó).

1521.

Joannes Antonius Cassoviensis. Kiadta Dubravius János „Concilium animalium“ című költményét, Areiszewo Jakab, krakkói kanonokhoz intézett ajánló levéllel. (Krakkó).

Q. Horatii Flacci Liber de Arte poetica ad Pisones, ex ve-

POPP Aurél festő

ALMÁSI Tibor: „Áldozatok idején..." : Emlékezés Aurél Poppra. = Pesti Hírlap. II. évf. 10. s. 1991. jan. 12. 11. p. ill.

Popp Aurél festő, grafikus (1873–1960)

Popp Aurél, festő-grafikusművész 2.) Folytatás

Erdős J. Pál festőművész mondja: a szatmári képzőművészet mindig elszürkült egy kicsit Nagybánya árnyékában, a körülményeknek megfelelően inkább a grafika dominált. A régiek: Popp Aurél, Litteczky Endre, Litteczkyné Krausz Ilona és még többen, a rajzban voltak erősebbek.

Kereskényi Sándor: A művészet emberi üzenete.
Utunk, 1984. 11. 30., 7-old.

Popp Aurél, festőművész-grafikusmű 1.) Folytatás

Erdős I. Pál festőművészt 13 éves korában vették fel a nagybányai festőiskolába, ahol Popp Auréltól sok biztatást kapott.

Vereskényi Sándor: A művészet emberi üzenete.
Utunk, 1984. 11. 30., 7-old.

MDK.

Popp Aurél

Kiállitási ismertető

Utunk 1966 szept.16.

POPP AURÉL

Felsőbányai fest és itt készült műveitől ki is állít. Házat vett a városban és műtermet rendezett be magának. (Foto, repr).

Murádin Ferenc: Felsőbányai nyarak (II.)

UTUNK, 1971. aug. 6. 10 lap.

Popp Aurél

75 éves Imre János

Magyar Nemzet 1985. 1. 14.

Popp Aurél festőművész

Tóbiás Áron: és festője: Imre Zsófia

Művészet, 1982. január

POPP AURÉL

Könyvismertetés

Mezei József:
Valóság és csoda.
/Sorban Raoul: Aurel Popp, Bp. 1978.
könyvének ismertetése./

A Hét, X.évf. 14.sz. 1979. ápr. 6.
7.old.

POPP AURÉL

Banner Zoltán:
Jelkép és valóság - POPP AURÉL művészetében.

Utunk, XXXIV.évf. 40. /1614./ sz.
1979, okt. 5. 7.old. képekkel.

POPP AUREL

Raoul Sorban:
Popp Aurel forradalma.

A Hét, X.évf. 43.sz. 1979. okt. 26.
1. old., képpel.

POPP AUREL

Mikó Ervin:

Egy százéves barátság. /Popp Aurel azületésének 100. évfordulójára./

A Hét, X. évf. 43.sz. 1979. okt. 26. 5. old.

POPP AURÉL

POPP AURÉL születésének 100. évfordulója alkalmából emlékkiállitás nyilt Szatmáron és ünnepi ülésen emlékeztek meg müvészetéről. /rövid hir./

Utunk, XXXIV.évf.45. /1619./sz. 1979. nov. 9. 8.old.

Papp Aurél

Cseke Péter:

Utitársam, Adyfalváért hadakozó

PAPP AURÉL /festőművész/

Korunk, XXXVI.évf. 9.sz. 1977.szept. 751-753.old.

Popp Aurél

POPP AURÉL:

Ez is élet volt ... Önéletrajzi jegyzetek.
Válogatta, az előszót irta és a bibliográfiát készitette Banner Zoltán.
Cluj-Napoca, /Dacia/ 1977. 208 p. 16 t.

Popp Aurél

Angi István:

Arckép háttérrel: POPP AURÉL.
/Popp Aurél: Ez is élet volt ... c. könyvéről./

Utunk, XXXII.évf. 49./1519./sz. 1977. dec. 9. 5-6.old. 1 kép.

POPP AUREL

Almási Tibor:

Száz éve született Popp Aurel.
"Akit a természet azzal sujtott ... "

A Hét, X. évf. 43.sz. 1979. okt. 26.
5. old.

Popp Aurel

Rojza Repo.

Koronak 1920 XI. 1709.

Popp Aurél

a recenzió hatásának jegyében alakította ki hatásosan mozgalmas, főleg a vonalak dinamikáján alapuló stílusát

Korunk Kolozsvár 1974/2

201. old.

Popp Aurél

Szatmáron élt.

Kovacsi 1972 2. n. 295

Papp Ouvrel
festő

A, kolozsvári hi állításon bemutatta a „Bogáncsok", „A tanyadás", „Homo-vult decipi ....", „Ónarchip", „Anya-ság", több pasztell kép, néhány rézkarc, kép-plakát és szerepelt.

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transsylvanicorum

Müvészet, 1971.március - 16.lap

Popp Aurel
Nobrán

A kolozsvári kiállításon szereplő
Nobrait méltatja a kritika

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transsylvanicorum
Művészet, 1971.március - 16.lap

Popp Aurél
festő.

Harmichit kiállított festményeinyel,
szobrval és grafikával szerepel a
tárlaton.

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transsylvanicorum
Müvészet, 1971.március - 16.lap

Popp Aurél

1911/12 II., 1912/13 II. – 1913/14

Ferképzomfoiskàvk

123.l.

POPP Aurel /

M.D.K.

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.. . Bp. 1954 335.l.

XXIII.

Popp Alajos

órás

1887 Körül Esztergomban

Körösy László dr

Esztergom. Esztergom

1887. 433. l.

Hirdetések 26. l.

Üzletét alapította 1870-ben

Urna VII. 246.

Popp

l.

Lykanemzromantika

103. l.

keny toldalék került, melynek északi fele a ma is meglevő
gába. A déli részen a földszinten ekkor jött létre az álta
csehsüvegboltozatú helyiség. Ez ma is őrzi barokk kori álla
sok nem történtek benne. Az emeleten teljesen lebontottá
li szakaszát, valamint az egykori pitvar és a nagyterem köz
felé lényegesen megnövekedett helyen két szobát, egy ke
egy nyugati, kisebb (E. 2.) helyiséget alakítottak ki. A pitv
les ívvel leválasztották, s ezzel itt egy szabadkéményes k
északi szoba alaprajza ekkor még nem változott meg. A lép
a toldalékban árnyékszéket alakítottak ki, melyhez falazot
ekkor jött létre a mai kastély háromszintes keleti szárnya,
ként egyetlen helyiséget foglalt magába. A földszinti és az
ban ekkor még nem voltak boltozottak. A pincét később n
szinten azonban ebben a periódusban még aligha állt bol

A homlokzatok is ekkor nyerték el ma is látható archi
ségük a tagozat nélküli nyíláskeretek alkalmazása, melyek
tartott, és továbbra is külsőnek megmaradt falaiban a ko
rültek kialakításra. Úgy látszik, hogy a félreeső homlokza
periódusban is kevéssé helyeztek súlyt. Az északi oldalho
szárny déli homlokzatán ugyan még megjelennek a főhon
kő nyíláskeretek (az északi homlokzaton még arra is ügye
beiktatásával fenntartsák a szimmetriát), azonban a párka
zattagoló elemek itt (a nyugati szárny déli homlokzatán csa
nak. A hátsó, nyugati homlokzat díszítésével már egyáltal
var egykori nyugati ablakának helyén ajtót alakítottak ki, a
pedig az E. 2. helyiség megmaradt nyugati ablaka nem k
hogy a keleti szárny keleti, ráadásul éppen az utca felé n
csupasz maradt. Elképzelhető, hogy errefelé egy további
vezték, ez azonban valamilyen oknál fogva elmaradt.

A 18. század végi építkezések jellemző építőanyaga a v
la és törtkő. Ez élesen elüt a korábbi épületet alkotó, tiszt

POPOVITS Zoltán

MN 1999. aug. 4.

POPOVITS ZOLTÁN szobrászművész kiállításának megnyitója augusztus 7-én délelőtt 11 órakor lesz az egri trinitárius templomban (Trinitárius utca).

Popovits Zoltán

repr. Páncélozott tartály
hegesztett acél, gránit
55×300×60

11 egri művész szabad táplata
Heves Megyei Műv. Közp. Gal.
1995 aug 23 - sept 13

Popovits Zoltán, szobrászművész, 3. Folytatás (vége)

Moser Zoltán: A szobor rejtette titok. Popovits, a szobrász és ekszerész.

„A nyírfa vitorlás a jó szélre, a szarvasfej a tébe gondol":
a műterem egy sarka. (részlet).

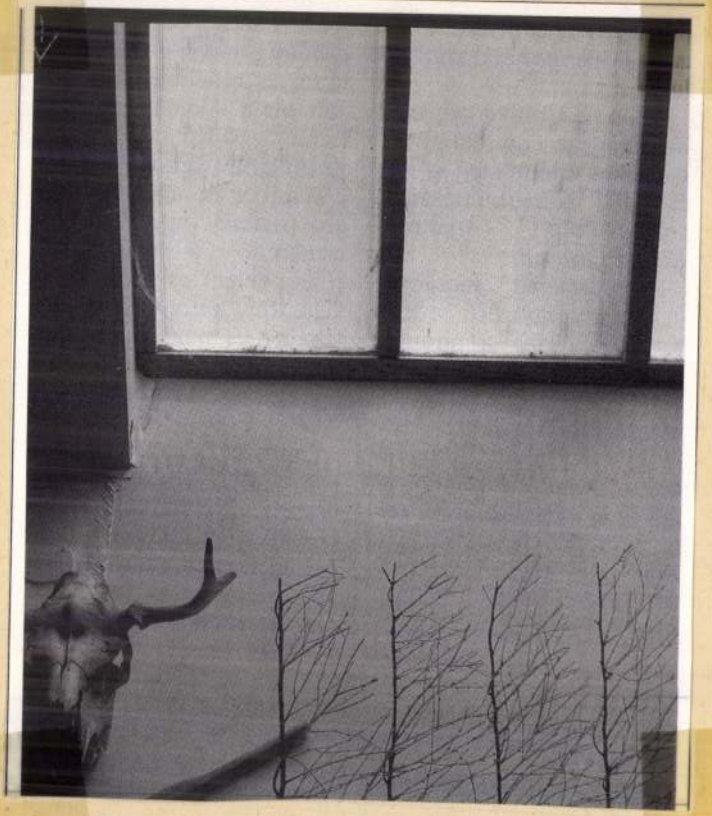

Művésnet, 1989., 3., ~~54~~ 58- old.

MDK

Popovits Mirkó
gyüjtő

érdekes bélyeggyüjteménye:
Ritkaságok.

÷ Az első levélbélyegkiállítás Budapesten
Grafikai Szemle 1909 évf 3 g 64 l

POPOVICS LÖRINC

Új MŰVÉSZET

2001. NOV.

37.o.

T. 5985.

térrajzban van a vár feltün-
mondatszalagon:

cm.

10-95

Popovits István
építész.

Szül. Nagyszalonta 1901.
Oklevelet nyert 1925.

Véjjegyzőmű egyetem 16. l.

M.D.K.

Popovits István, mérnök

készitette Pálosi Ervin jelentéséhez mellékelt felvételi rajzot az egri várban állott két középkori templomról 1937-38. év telén.

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 24.old.

Barbieri (il Guercino).

ár 2-án. † Bolognában 1666
ber 22-én.

Márk 15. r. 19.).

lető, hol az oszlophoz kötött,
visszanéző Megváltót, kinek
ékát kendő fedi, két poroszló
felemelt jobb kezében tartja,
zorítva kötözi a vesszőköteget.
katonák helyezkedtek el.
eszélgetnek és az utóbbiakból
viselnek. A poroszlók öltö-
mellen szétálló ing és térdig
gyik piros sapkát és sarut is
obbról, épület bontakozik ki
vó homlokzattal és boltozott
ruzsálemi épületek és romok
gbolt felhőzött.

8 cm. — Lelt. sz. 4225. — Becs-
Pálffy János hagyománya 1907
— Az átvételre és az átvétel
okat lásd a 4203 lelt. szám-
zius 16-án (453–913).
adatok a Szépművészeti Múzeum-
Barbieri (Guercino): Krisztus

natkozó egyéb adatok és pedig:
-908. pag. 23. N° 29). *Guercino*
isti. Ölgemälde, im vergoldeten
eerblättern (In der Stiegenhalle);
80–908. pag. 3. N° 2). *Guercino*
auft in Venedig 1864. 348 hoch,
Étage);
en (1893–912. N° 24). *Giov.*
ása;
(2165–912. N° I: 24). *Giov.*
tása. Vászon, 352 : 177·5 cm.

III.
862 (47225).
976 (69).
24 (1002)

Popovics

P. 2. *István*, festő és litografus, Nagybecskereken s u. o. az 1850—60-as években főleg arcképeket festett, melyek közül kiválik Karagyorgyevics Sándor herceg képmása.

E. G. II 3181

Popovits Istvá.

Jestö.

Laid

Bekessi. Temesvari

mun. 17 l.

Popović István

festő

magyar

Lás d

Wurzbach, Biogr. Lex

Wien. 1872. XXIII. 113. l

Okv. fell

P

MDK

ROPOVITS ISTVÁN

mérnök, felvételi rajzot készitett az egri vár köz
ép kori templomairól.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 26.

Képzőművészeti Alap kiadása.

Papovits István

katsis Iván tervezési tanszékesőt.

A Műegyetemen megrejtő építészkiállításra lakóháza terve szerepel.

Magyarság, 1925. Máj. 31.

Popovits István

Rajza az egri vár székesegyházáról, 1937-38.

Reprodukció.

Voit Pál stb.: Heresmagye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII.

Budapest 1972.

1471

Popovics István

építészmérnök 1936 után munkálatokat végzett az egri Széchenyi u. 55. sz. a. ide te nyomon.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.
Magyarországi műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

5701

M.D.K.

Popovics István, építész

1936-ban helyreállította a villámsújtotta egri rác templomot.

Heves megye müemlékei I irta Voit Pál,
Magyarország müemléki tőpográfiája VII. köt.
Szerk.: dercsényi Dezsp.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 382. old.

Szablya Frischauf Ferenc festő.

Népszava XXXVIII.1910 máj.29.
127 sz. 7 lap.
A Kéve' művészeti egyesület
közgyülése.

Popovits István épitész

Magyar Müvészet 1925.169-171.o.
Y.E.: A Müegye em épitészhallgatóinak kiállitasa.

Poporits Imre

városi mérnök.

Wälder Gyula professor tanítványa. Az egri új iskolák tanácsával közös alkotásai.

Nemzeti Ujság. 1928. Jul. 29.

Popovicz, Grigorju MDK

festő

A szfvári görögkeleti templom festményeit az ikonosztáz jobboldalán levő felirás szerint Jovan Grabovacz és Grigorju Popovicz készitette 1771.évben

Repr: Gör.kel. Templom belseje. 91.kép

Fitz, Székesfehérvár, 62.o.

nőkének hivatalos nyugtája mellett fizessen ki és tár kiadáskép számolja el.

A hivatalos másolat

igazgató.

Popovics, Grigorju

pesti

Gentmiend.

203.

POPOVICS Gregori M.D.K

1771 Székesfehérvár gk. t. Monosz-
táz Jov. Grabovecz-cal, szign.

Garas XVIII. n. 197, 220, 242. l.

M D K

Popovits Georgius, Ada.

festő

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Miv. Ért. 1952. 1.sz. 139 l.

ykecoke Temptonten

Popovics Grigorij
pesk. Székesfehérvár
1771
l.

Say Géza: A barokk
Székesfehérvár. Bp. 1938.
Officina Képeskönyv.
képpel - 18. l.

M.D.K.

Poporis Gavrilla ötvösmester

a városi tanács 1788. jul. 28-i
jelentése szerint Aradon dolgozott.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

264. old.

Popovits Estimé

Popovics Estimé, festő, Nagybecskerekről, 1818-tól 1821-ig látogatta az akadémiát.

Fleischer Béc 76. l.

Popovits Lovin, iparművész

Kiállít a Józsefvárosi Műv. Házban.

— : □ A Józsefvárosi Művelődési ....

2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. dec. 18.

Sepsiszentgyörgy X. 5.

Popovits Dániel

ötvös

1828 Ujvidék

Másmestereknél mint segéd dolgozik.

Kapmagyarorszötvösök 43 l.

cia képeiről (Orsz. Magy. [illegible] Múz. Évkönyvei II., Budapest 1920).
Fónagy.

SODRONYZOMÁNC, a rekeszzománcnak hazánkban a XV. és XVI. század

Popovics Vera

1899/900 II. - 1901/2 és
1902/3 — 1904/5 I.

Szakkörnök.

Ferkèpzomfoiskèvk

123.

M.D.K.

Popovics Timo /Becskerek/

Rajzok Rózsahegyi Kálmán, Gömbös Gyula, Fedák Sári és Kabos Gyuláról.

Szinházi Élet, Bp. 1931. juni 7-13. XXI. évf. 24. sz. 65. lap.

POPOVICS Lőrinc

III.dij

TANDI Lajos: Emlék-művek [Szeged, a második világháboru szegedi áldozatainak emlékmű-pályázata]. = Szeged, 1993. 5. l. p.

8.p.ill.

kzzzk

Popovics Lorinc érmén

„Amatőrök meg ei tóarlatán" (Órd)
"dijat kapott

Délmagarország 1984 III 4.

Popovits Zoltán, szobrászművész 1. folytatás.
Maser Zoltán: a szobor rejtette titok, Popovits, a szobrász és ékszerész

"Cím nélkül" /repr./

"Tiszta, világos, átlátszó: Popovits Zoltán lakásának egy részlete" /repr./

Tiszta, világos, átlátszó: Popovits Zoltán lakásának egy részlete

Művészet, 1989, 3, 56-old.

POPOVICS Lőrinc

Kiáll. Szeged, Bartók Galéria, 1995

ism. Szeremi Pál: Áttörések.
= ÉS 1995. június 9. 16.

Raspe in Nürnberg.

ɔr die

Wappenfiguren.

Gr. 8. geh. 1 M.

Königr. Bayern

)—75.

ellen im Anschluss
te Werk des Ritters
ang, bearbeitet von
Gr. 8. geh. 2 M.

ı. Ausgabe von dem

SSEN

N-CABINET

& Chemnitz

ıdung mit
ɔi, Dunker, Römer,
, Brot, v. Martens
gegeben von
. Küster
e fortgesetzt von
Kobelt
12 Lieferungen und
e ihrem Abschlusse
egen.
gen 1—219 à 6 M.
ende à 9 M.
gen sind vollendet:

AUTOGRAPHA.

Dr. F. W. Ghillany:

Index rarissimorum aliquod librorum manuscriptorum sæculique XV. typis descriptorum quos habet bibliotheca publica Noribergensis, additis quibusdam autographorum exemplis et picturis.
Gr. 4⁰ carton. 12 M.

Zur Anschaffung für grössere Corporations- und Privatbibliotheken empfehlen wir das seit einigen Jahren in III. durchgesehener und verbesserter Auflage complet gewordene Prachtwerk

Kunst & Leben der Vorzeit

vom Beginne des Mittelalters bis zu Anfang des 19. Jahrh.

von Dr. **A. v. Eye** und **Jacob Falke.**

18 Hefte oder 3 Bände in hoch 4⁰.
Preis pro Heft mit 16 Taf. u. Text 3 M., pro Band von 6 Heften 18 M.

Erster Band oder **Heft 1—6.**
Vom Beginne des Mittelalters bis gegen Ende des 15. Jahrh.

Zweiter Band oder **Heft 7—12.**
Vom Ende des 15. Jahrh. bis zur Mitte des 16. Jahrh.

Dritter Band oder **Heft 13—18.**

Popovics Mihály

1917

Életrajz 1930. 87. l.

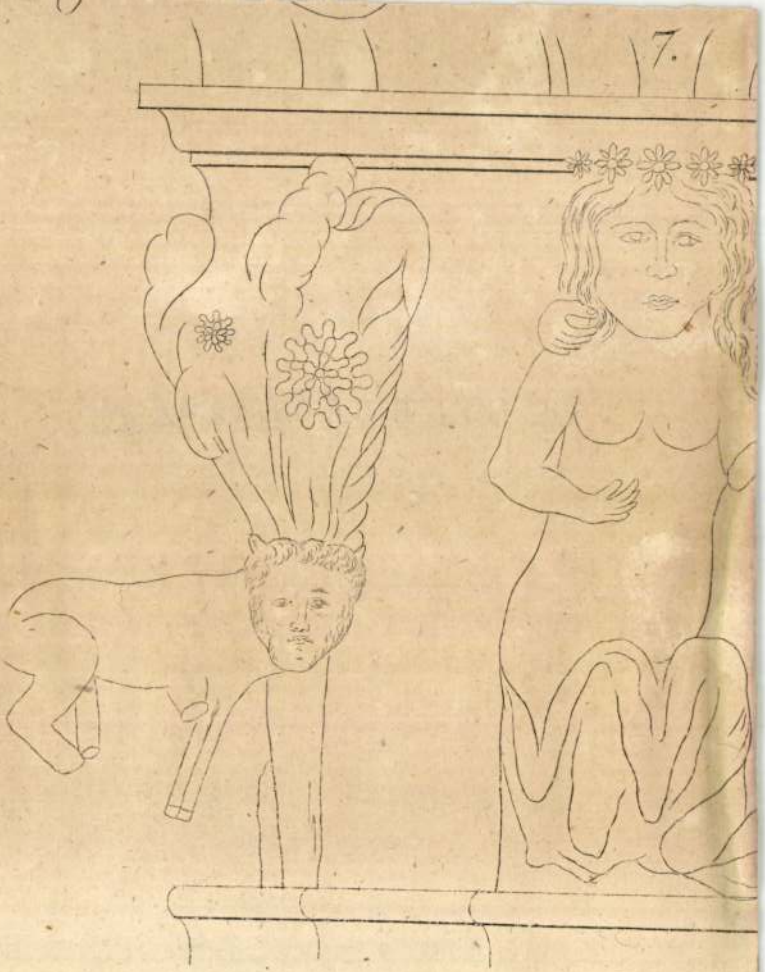

Popovics

l.

LykaMagymúI300-50

182. l.

Pálffy János hagyom.
Pozsony 25.

V:16.

...e).

...viselő" s beretvált arczú toulousei

...annak ábrázolva. Körülök

...balról látjuk a jobbrafordult és
...t Lajost, ki mögött a földön nyilt
...szent András apostol van a kereszttel. Az
...aljában pásztorbotot tart; ~~Arcza és~~
...köves és liliomos palástjának szegé-
...z utóbbi rövid hajat, bajuszat és
...bő ujjú. ~~[illegible]~~ Előttök „A" és „M"
...pajzsok vannak. ~~A háttérben jobb~~ A háttér ~~[illegible]~~
...bolt felhőzött.

Ja

...:0
...cm. — Becsértéke 20000 K.
~~907. november 14-én (1429-908).~~
...tárban 32 és annak kivona-

24

190 hoch 156 brt (Treppenhaus

...ag. 21.

20.—

POPOVICS 1. *Demeter*, festő, * Nagybecskerek. A XVIII. sz. végén délmagyarországi gör. kel. templomok részére számos oltárképet festett.

E. G. II. 318 l

M. D. K

POPOVICS Demeter Dimitrius festő

Szül. Nagy-Becskerek

Ikonosztázok dél-magyarországi

gk. templomokban

Garas XVIII-k 242. l.

Popović Demeter

festő

n. Becskerekben.

Lásd

Wurzbach, Biogr. Lex.

Wien. 1872. XXIII. 112. l

Okv. felh.

Újvidék VII-290.

Popovics

l.

Lykanomzromantika
180, 217. l.

MDK

Popper Sándor

A független művészek társaságának pécsi kiállitásán szerepelt

Cikk:Művészet

Dunántul, 1929.máj.9. 9.l.

Popper S. Sándor

Független Müvészek Társasága kiállitása - Kaposvá-
ron - müvével szerepel.

Pesti Hirlap
1929.V.23.

Popper S. (Sama)

kiállító a megnyitáson jelen volt.
(Függetl. Müv.-k T.-nak IV. őszi kiáll.-a)

Jószef (Ferenc) fhg és Anna fhgnő látogatása a
Nemz. Szal.-ban.
N. U. 931. XI. 22

MOK

Popper Samu, festő.

Hajóra várakozók, of.
Őszi fuvatás, of.

Nemz. Salon. - A Független Műv. Társ. - IV. kiáll.
1931 XI. Kat.

Poppers Samu

Szerepelt a Nemzeti Szalon téli tárlatán.

PH. 1932. XII. 21.

Dr. Popper Sámuel

Szerepel a Független Művészek Társaságának Klubhelyiségében (Erzsébet Kit. 41) rendezett Karácsonyi Képvásárjon.

P. H. 929. XII. 22.

Popper Samu

Szerepel a Fuggetlen Művészek Társaságának Klubhelyiségében rendezett Karácsonyi Képvásáron.

ujság, 929, XII. 15.

Popper Samu

friss impresszió jellemzi versenyt futó lovait és hajóra várakozó tömegét.

(Kiáll. Nemz. Sz.)

(– – ó): Független Művészek Társasága

P.H. 931. XI. 15.

MDK

Popper S. festőművész

Résztvett a Független Művészek vidéki vándorkiállitásain.

Cikk: A Független Művészek Társasága vándorkiállitása.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 144.l.

MDK

Popper S.

Lóverseny

A Nemzeti Szalon téli tárlata. Képzőművészet 1933. 57. sz. 38.l.

MDK

Popper S., festö

Lóverseny. olf.

Nemzeti Szalon.-Téli tárlat. 1932.dec. Kat.

Popper S.

Független Művészek Társaságának kiállítása - Vaposváron - művével szerepel.

Magyarság
1939. V. 24.

Popper S.

festőművész

Független Művészek Társasága kiállitása - Nagykanizsán a kaszinó termeiben - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1929.VI.7.

MDK

Popper S.festőművész.

A Független Művészek Társaságának Vándorkiállitásán vett részt /:Mohács, Pécs, Kaposvár és Nagykanizsa:/

Képzőművészet, 1929. 21. sz. 144. l.

POPPER SAMU

A Független Művészek Társasága január 22.-én tartot
tisztujitó közgyülésén ügyészszé
választották.

Képzőművészet, 1929.17.sz.56.oldal

MDK

festőm.

Nemzetk. velencei kiáll. Képzőművészet 1930.
31. sz. 146. l.

MDK

Popper Samu

Független Művészek Társ. kiáll. Képzőművészet
1930. 31.sz. 146. l.

Popper Sammdr

pestö

VI. Andrássy ut 14.

1927. Független Művészek

Kiáll. Nemzeti Halon

Carton felhuzó

1781-909-2
Előcsarnok.

319. Asztal.

Egy darab karton felhuzáshoz való asztal-fedél, két gyalult és természetes szinü puhafa bakon, a melyek keresztfával és kettos labpárral birnak.

Méretei: 83 cm. magas, 351 cm. hosszú, 100 cm. széles.

Becsértéke.....40 K

Megszerzésére nézve az asztallapnak lasd a Tikáts Adolf féle 1906:IV.29-iki 624 sz. szamlat.-- Kifizettetett 1906:V. 1-jén a 243 sz. nyugtara.-- Elszamoltatott 1906:VI. 7-én 795 sz. alatt.

Popper Samm dr

festő, ügyvéd -

Életr: arck.

Szefeltlex 926. l.

Popper Samu

1907/8 I.

Forkèpzomfoiskèvk

123. (

Művészi díj: Tóth László-féle csalódi sírbolt pályázat
Popper Szilárd

Művészet V. évf. 1906. 280. l.

POPPER SZIGFRID szobrász

Erzsébet Emlékmű pályzat

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 48.p.

Popper Zsigmond bpi ácsm.

Munkásházak épitése Diósgyőrött

Épitő munkálatok. Vállalk. Közl. 1909. V.26. 5.l.

M. D. K

POPPER Zsigmond építőmester

Villa (Budakeszi út 24.) ki-
bővítése (1917.)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 539. l.

MDK

Popper Zs.

Magyarok bejövetele körkép r.-t., az új mutatványos telepen körkép- és mozgófénykép-épület; terv. Feszty Arpád és Popper Zs.

Epitő Ipar 1909.jan.17. 3.sz. 27.l.

Kossuth Lajos V-79

Popper Sigmund

Geb. in Sass in Ungarn

20 J. alt.

1857-58

Bécsi akadémia
Ujházy

Popper Zsigmond

építész.

1904. Budapest.

Popper Zsigmond

Popper Zsigmond, építész, szül. 1838-ban Sasvárott (Nyitra m.), 1857-től 1859-ig az építészeti szakosztály növendéke volt.

Fleischer Bécs 76. l.

Festmények
jasolt.képek.

74-77.

x 80.-

árképnek.

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

balról kezdve: Szt.Erzsébet születése.
zt és rózsák csodája.Az ünneplő köntös
tvesétől.- A sorozat folytatódik a má-
sébet,mint özvegynek elüzetése a vár-
rdeti a bélpoklost.A szent egy beteg-
la.A szent sirjának bejárata.-
A szárnyak külső oldalain és a többi
sió-tábla cyklusa.A többi szárnyak tul-
a életéből,-12 táblán.- /K.Sourek./

K Poppert Nándor
orgonacipitő

Poppert Ernő dtto

Poppert Adolf dtto

l.

Fehér Szombathely
XLVIII. l.

MOBKR.
2039.

MDK

Poppert Nándor orgonaépitő

1.
Fehér Szombathely X L VIII. 1.

MOBker 2039.

MDK

Poppert Ernő orgonaépitő

1.
Fehér Szombathely
XLVIII. 1.

MOBker 2039.

MDK

Poppert Adolf orgonaépitő

1.
Fehér Szombathely
XLVIII. 1.
MOB ker 2039.

POPPERT ADOLF, orgonaépitő, zo

POPPERT ADOLF, orgona-zongoraépitő

Szombathelyen működött. A szombathelyi Kemenesi Rezső a zongoraszakmát nála tanulta ki. xxxxx § 591.old

SZIGETI KILIAN: Orgonák és orgonaépitők Szombathelyen 583.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XVIII.évf. 1964. IV.szám.---- Szombathely, 1964

Szentségtartófülke, óhegyi csúcsiveskori
III. 84

— zólyomradványi III. 84.

Poppovics Verona

Szül. Zomborba 1884

1899/900 I-II. vendéglat

Kassai Múzeum II. 152.

Poppovits Estini (?)

23 évi, szül Nagybecskerek

Euthymius

1819

Bècsi akadèmia
Ujhèzy

César Poppovits

épitész sz.1876

Bánáti származás, lipovai. A bécsi müegyetemen C. König tanitványa és Wagner Ottóé. Itt letelepedett, sok megrendelést kapott. Romániának Erdélyhez való csatolása után terveket készitett a kolozsvári klinikák és vizgyógyintézet számára, ezek nem kerültek kivitelre.

Petr.Trans.1938.
521 l.

MDK

Poppovits César épitész/ sz.1876./

Bánáti származás,lipovai. A bécsi műegyetemen C.König tanitványa és Wagner Ottóé.Itt letelepedett, sok megrendelést kapott.Romániának Erdélyhez való csatolása után terveket készitett a kolozsvári klinikák és vizgyógyintézet számára, ezek nem kerültek kivitelre.

Petr.Trans.1938. 521.l.

POPPIUS, Franz, pozsonyi könüvesegéd

F. P., Maurergesell, † 55 éves korában, Pozsony, 1845 december 7. (1846, 64 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Poppi Wolfgang,festő

Sopronban Zichy György plébános temetésekor 52-frtot kapott 1675-ben.A nagy összegért valószinüleg megfestette Zichy képmását a halálosságyán.Poppnak is nevezték. 356.old

Csatkai Endre: Zichy György plébános halotti arcképe a Szent Mihály templom sekrestyéjében 354.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XXI.évf.1967
Sopron

JOSEPH POPPI, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 105.- Herr Joseph Poppi
Felvétel ideje: 1788. 6.Janr.
Hová vették fel: Tyrnau, /Nagyszombat/. 156.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

CARL P O P P I , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH. -Eines Ehrsamen Handwerks Deren Käis: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 303.- Herr CARL P O P P I
Felvétel ideje: 1813. 21. May.
Hová veték fel: ~~Trx~~ Tyrnau, /Nagyszombat/. 160.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I, A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

CARL P O P P I , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 446.- Herr CARL P O P P I
Felvétel ideje:.- 1839. 2 Octob.
Hová vették fel: Tyrnau, /Nagyszombat/. 163.old

DOMOKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A Textilfestés első nyomai 101.old

ALMANACH. A Kantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

5400	377	2120	7030	
3290	bql	1320	5150	
7360	605	1300	6560	
6090	353	2160	5410	
11900	663	2160	7640	
3510	NP	1470	10000	
14000	723	2070	6700	
19900	829	3860	2640	

NP: no peak, NS: No sample, bql: below the qu

Popráczy Zoltán Zsolt, grafikus

Új Mův. 2003. 9. p. 15.

Poprádi harangtorony

felvételi rajzai

Foerk Szepessey

44. tabla

45. tabla

Popráci rk. templom
orgonája
reneszánsz
Repr.
Foerk Szepessy
37-38. l.
Szószéke
u.o. 39. tábla

Popradi Kehely

Makoldy József
rajzában repr.

Karczagmagyállam

49. l.

Popnádi kö Eerentelökút

Repr.

Foerk Szepesség

BUDAPEST
41 XI 23 12
XV
62

Popradi vk. templom

gótikus

alaprajz és hosszmetszet

Foerk Szepesség

11. tábla

oldalnézet és
helyszínrajz

u. o. 12. tábla

keleti, eszaki és nyu-
gati homlokzat

u. o. 13. tábla

keresztmetszet és ép. vász
letek

u. o. 14 tábla és
15. tábla

KÉPEK.

Poprádi harang-
torony
képe repr-
Lechner: Tanulmányok

MMÉEKözl
1913. 483. c

...TÁRAK ORSZ. FŐFELÜGYELŐSÉGE
...DAPEST. 726/1905

természetrajzi tanfolyam
TERVEZETE

—•—

...ugusztus 16-tól 23-ig.

—•—

REND:

...kor: megnyitás a Magyar Nemzeti Muzeum ...n s a tanfolyam vezetőjének előadása a ...zetrajzi muzeumok hivatásáról, feladatairól ...séről. Azután a Magyar Nemzeti Muzeum ...ny-földtani osztályainak bemutatása.

...or: előadás gyakorlatokkal a gerinctelen ...tálása- és konzerválásáról a M. N. Muzeum ...lyában (Kuthy).

...or: növénytani előadás és demonstrációk ...zeum növénytani osztályában (Filarszky).

Poprádi falképek

C.

Gerecze falképek

528. h.

Párisi konzervatórium muzeuma VIII. 16.

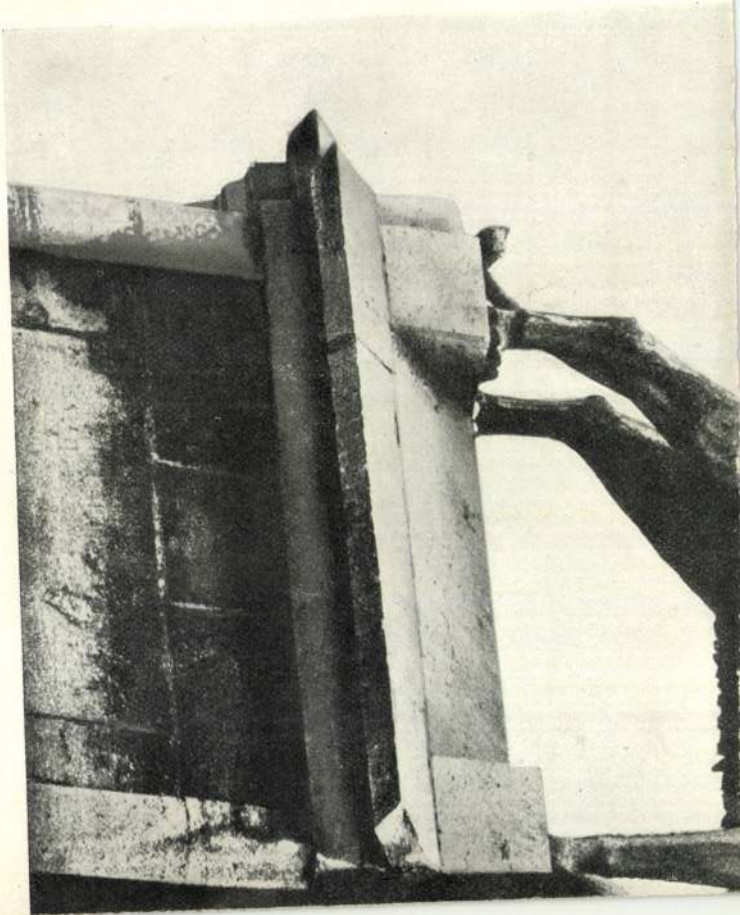

Poprádi templom

falképei

I.

Pintér Lajos

A magyar falképfestés

árpádkori emlékei

Pop. 1932. 27 l.

Pohárak, metszett üveg VII. 34.

Popradi zgyhár

gotikus kelyhe.
XVI. sz.

leirva repr.

Pul Rad

II. 87, 88. l.

Popradi harangtorony

XVII. sz.

képe repr.

Magyar Művelődéstört.

III. k. 527. l.

654 l.

viscum album

fagyöngy

Poprádi rk. pléb.
templom
Szepes vm.

Div Felsőm
322. l

Campanile 1658.
fekőmagyarországi
reszeránsz
Leírva
u. o. 324. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Popráti nem Egyed-

tenplom

Kehely, sodrony zomán-
cos

l.

Arch. Ert. 1887

128. l.

Poprádi rk. templom

gótikus Eclyhe

Repr.

Kissdziklhath Magy

245. l.

Popradi rk.
templom
falképe
1390

l.

Jendrassik Borbála.

Szepes vármegye
középkori falképei.
Bp, 1938. 38, 39. l.
kappel

Ezt a lapot itt kérjük kiszakítani s a rovatokat kitöltve az „Orsz. Magy. Képzőm. Társulathoz" Budapesten, Műcsarnok (Városliget) beküldeni, vagy a Műcsarnok pénztáránál erre a célra felállított szekrénybe dobni.

Tagbelépési nyilatkozat.

Alulirott az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magam az 1906. évtől számított legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni.

Névaláírás .....

Foglalkozás .....

Hely és kelet.....

Utca .....

Poprádi templom
falképei

I.

Jendrassik Borbála

Szepes vármegye
középkori falképei
Bp. 1938. 63. l.

UJ IDŐK

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap.
Szerkeszti HERCZEG FERENC.

Előfizetési ára negyedévre 4 korona.
Kiadóhivatal Budapest, Andrássy-ut 10.

Korvin Testv., Bpest.

Poprád

(Szepes vm.)

Ev. templom

192, 324. l.

Kép 52. sz.

Zádor – Rados

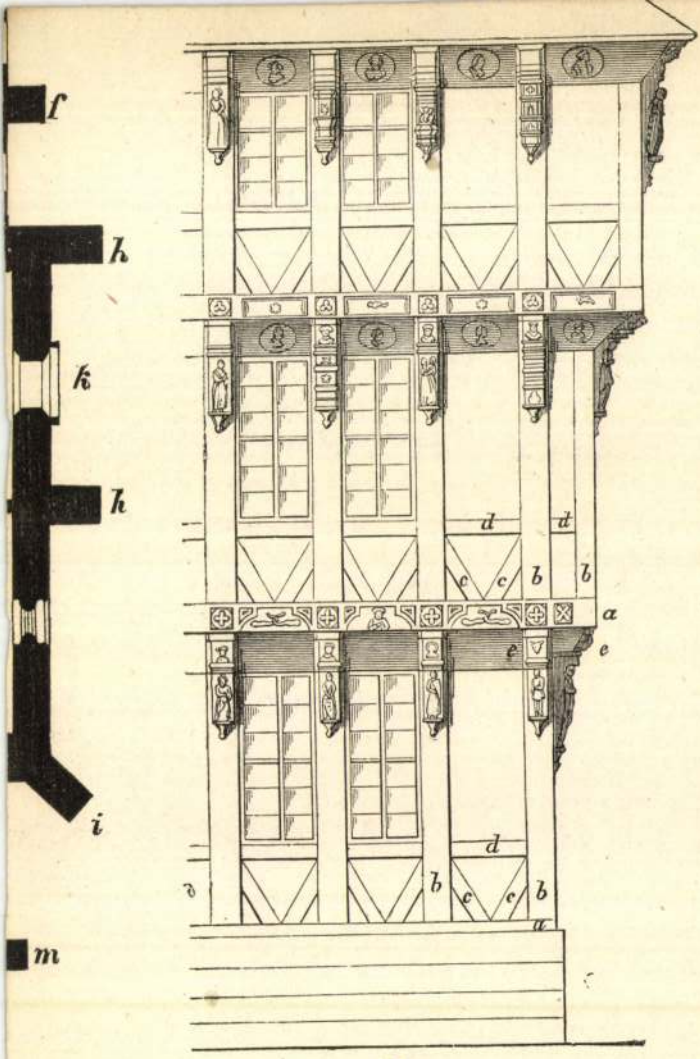

24.

Poprád Lepesm.

Myskovszky 1882.

1) alapraje 7mm = 1m déli oldal (harang torony nyal)

2) távlati kép. –

3) terafittók. 1:10 ?

Fürk Ernő 1915.

1) átalakítási terv ~~z alapraje~~ fig másolat

alapraje z példány

Ktehlo O. 1918.

2) zajtó terv 1:20. – a torony hoz –

Fürk Ernő 1912.

1) helyszínrajz 1:200 és déli oldal. –

2) alapraje 1:100 és hosszmetszet. –

3) 2 keresztmetszet 1:100 és vállkövek vel 1:20.

4) 3 homlokzat 1:200 –

5. Orgona alapraje és metszet 1:10.

6. szónék 1:10. távlati részlet

8. Karanytorony alapraje és metszet 1:100

7. templom részletei zablak és sárú kövek 4mm = 1m 1:25 és 1:10

9. Két homlokzat harany torony 1:100 és 1 részlet 1:10.?

Talpas kristály ereklyetartó, aranyozott ezüst talpán zománcos ~~[illegible]~~ pásztor ül állatokkal, fa tövében. A fa egyúttal az ötvözmű szára. Felette fedeles, gömbalakú kristály edény, felülete háromszögesen köszörülve. Mag. 13·5 cm. Németalföldi munka 1480 körülről

1659. leltár: Egri Imre esztergomi kanonok (1614–1630) ajándékozta a kincstárnak. – Simor restauráltatta.

~~Szock, 115 – 117 l. (repr. 116 l.)~~

~~Danhó 87 – 88 l. (repr. XXIV. tábla).~~

~~Ete – Ezobor. A Hörentori egyházi műveszet kézikönyve. Bp. 1875, 147 l. (kép 149 l.)~~

~~Gerevich, Pt. 196 – 198 l.~~

~~Német munka.~~

~~Arpiszháromultak 1876, 45 l. 1504 szám.~~

Poprád

Krisztus sirataša
71-72. l.

Lőcsei Miklós
Madonnája. 71. l.

Genthon István
A vegi magyar festő-
művészet. Vác,
1932.

Poprad

Harangtorony

MMEE Kat
1913: 448.b.

Poprádi Miklós

(Nicolaus Iudicis de Theuczendorf)

1386 ból.

Könyvnádó

Lőrst

Magyar Könyvtár

1881. 205 l.

Római bronz-stilusok VI. 131.

Popráci Miklós

kőnyifertő

1386

Csontosi 1897

porcellán, sèvresmodoru rácsos és szines madaras diszi-
cukortartó fedővel, két csésze aljjal. Herend, 1899. —
lan, Dekor in Sèvresmanier. Eine achteckige Platte, zwei
wei Schalen mit Untertassen. Herend, 1899.

kinai modoru halakkal. Herend, 1910 k. — Gedeckeltes
in chinesischer Manier. Herend, um 1910.

TÁLLAL, porcellán, fekete alapu kinai modoru szines
állása alkalmából készült. Herend, 1899. — Kanne mit
orzellan, auf schwarzem Fond Blumendekor chinesischer

alapu, szines kinai virágos diszitéssel. Herend, 1914. —
rzem Fond chinesischer Blumendekor. Herend, 1914.

irágdiszitéssel. Herend, 1915. — Zwei Vasen, Porzellan,
kor. Herend, 1915.

l, modern. — Vogelpaar, weisses Porzellan. Herend,

virágos diszitéssel. Herend, 1860 k. — Runde Schüssel,
Blumendekor. Herend, um 1860.

virágokkal és gyümölcsökkel. Herend, 1870 k. — Drei
bst. Herend, um 1870.

szines porcellán, bronztalapzattal; oldalán szines virág-
Herend, 1850 k. — Riesenprunkgefäss mit Deckel, farbiges

Poprádökrösi templom

templom

(Sáros vm)

l.

Arch. Ért.

1920-22

114. l

II. PORCELL

671. KÉT TÁNYÉR, porcellán, domboru
Teller, Porzellan, mit Reliefdekor. He

672. TÁNYÉRKA, porcellán, kivül piros a
(Fischer Sámuel), Herend. Herend, 18

673. KAGYLÓS TÁL TALPAS KANNÁ
virágdisz. — Muschelförmige Schüssel
Herend, XIX. Jh.

674. HATSZÖGÜ PALACKIDOMU VÁZA
flaschenförmige Vase, Porzellan mit g

675. KÉTSZEMÉLYES KÁVÉSKÉSZLET
körben ovális medaillonok Amorettel.
in Sèvresmanier, in Etui. Herend, 18

676. KÁVÉSKÉSZLET, porcellán, piros r
és hat csésze aljjal. Herend, 1900 k.
men. Zwei Kannen, Zuckerbehälter

677. FÖDELES EDÉNY, porcellán, barna
század. — Gedeckeltes Gefäss, Porze

Popper Leó

rec. Boris Time: Lukács György szellemi testvére.
= 7 Nap 1985. szept. 6. 30.

MDK

Popper Leó festőművész

Popper Dávidnak, a kitünő gordonkaművésznek és a magyar zeneakadémia kiváló professzorának egyetlen fia Görbersdorfban elhunyt.

Vasárnapi Ujság 1911. 58.évf. 44.sz. 892.l.

MDK

Popper Leó festőművész

Popper Leó, tehetséges fiatal festőművész, Popper Dávidnak, a kitünő gordonkaművésznek és a magyar zeneakadémia kiváló professzorának egyetlen fia, Görbersdorfban elhunyt.

Vasárnapi Ujság, 1911. 58.évf. 44.sz. 892.l.

210/1994.

Tárgy: felvételi

"könyvtáros szakra"

~~"könyvtört.szakra"~~

.vételi beszélgetés" időpontja és

I ___-én, ___12___ óra

:rt 6-8. mfsz. Könyvtár Tanszék

Dr.Sipos Lajos s.k.
dékánhelyettes

Popper Leó

Wehner Tibor: Szobrászat, rajzosorozat, mű. = Szimpózium Újság 1994/1. 4-5.ll

A kereskedő által alkalmazott üzletvezető kereskedősegédnek tekintendő, akinek szolgálati viszonyból származó munkabérkövetelése elsősorban az 1884. évi XVII. t.-c. 176. §-a értelmébeu az elsőfokú iparhaióságnál érvényesítendő. Az a körülmény, hogy az alkalmaztatásról szóló szerződés szerint a részvénytársaság igazgatósága választotta az üzletvezetőt, hogy kötelességét képezte az is, hogy új iparvállalatok létesítésén fáradozzék és hogy a szerződés 10 évre köttetett, figyelembe nem jöhet; mivel az alkalmaztatás jellegére teljesen közömbös, hogy az igazgatóságnak erre vonatkozó határozata választásnak neveztetik; mivel továbbá a főnök részére új vállalatok létesítésén való fáradozás a főnök érdekében való kereskedelmi tevékenység, tehát a kereskedősegéd fogalmával éppen nem ellenkezik; és mert végül a szolgálati viszony és így annak tartama is szabad egyezkedés tárgya, tehát e törvény nem zárja ki, hogy a segéddel a szolgálati szerződés bármily hosszú időre köttessék. (Hatásköri bíróság 37. sz. 1908 október 26.)

Kérelem a tagokhoz. Az évfordulóval elkövetkezvén a tagsági járulék — évenkint 28 korona — befizetési ideje, felkérjük a tagokat, sziveskedjenek járulékaikat a megküldött pósta-takarékpénztári befizetőlappal minél előbb rendezni.

Uj iparengedélyek: *Harmincz* M. Mihály építőmester, IV., Veres Pálné-u. 19. — *Grempsperger* József építőmester, Kispest, Kisfaludy-u. 30. — *Stefán* Jakab kőművesmester. VIIII., Óriás-u. 2. — *Stulcz* Ferenc kőművesmester VII., Hunyadi-u. 33. — *Áprily* Lajos és *Szakmáry* Károly kőfaragómesteri cég, VI., Vágány-u. — *Fischer* Ignác kisebb kőműves iparos, I., Gyula-út 5. — *Vonnák* János kisebb ácsiparos, X., Gergely-u. 14.

Megszünt iparengedélyek: *Harmincz* M. Mihály kőműves- és ácsmester (építőmester lett), — Id. *Meltzer* Károly kőművesmester. — *Stefán* Jakab kisebb kőművesiparos (kőművesmester lett). — *Stulcz* Ferenc kisebb kőművesiparos (kőművesmester lett).

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A magánépítési bizottságnak jan. 11-én tartott ülésén *új építkezésre nyert engedélyt:*

282702. Strausz Adolf, Ilka-u. 15., III. emeletes ház; terv. Bán Dezső.

299880. Magyarok bejövetele körkép r.-t., az új mutatványos telepen körkép- és mozgófénykép-épület; terv. Feszty Árpád és Popper Zs.

170. Fehérváry Ferenc, Biró-u. 9799/1. hrsz., földsz. ház; terv. Schumy Rezső.

291890. Özv. Schiller Józsefné, Mogyoródi-út 4., földsz. ház, ép. m. Stechlick Antal.

300071. Lauffer József, Tisza-u. 9., kemencék.

297782. Fischer Bernát, Üllői-út 81., boltkapuzat.

Átalakításokra:

298892. Knechtl István, Álmos-u. 8.

294843. Minárik János, Szőlőkert-u. 31.

1197. Sachs Ármin, József-körút 67.

1151. Morant János, Jázmin-u 11.

Jóváhagyásra ajánltattak:

298296. Biró Gyula, Wesselényi-u. 5123. hrsz.

130. Scheiring Ferenc, Tüzoltó-u. 8675. hrsz.

298863. Első osztrák jutafonó- és szövőgyár, Váci-út 199.

294061. Kohn Adolf, Gömb-u. 1529. hrsz.

297802. Telefongyár r.-t., Hungária-körút 2609. hrsz.

Gépekre és felvonókra:

299879. Freissler Antal, Dísztér 4—5.

298295. Braun Jenő, Biró-u. 6.

298297. Netzasek Adolf, Fillér-u. 6759. hrsz.

293259. Magyar belga fémipar r.-t., Hungária-körút 1487. hrsz.

TERVPÁLYÁZATOK.

jan. 31. Medgyesi evang. egyházközség: gymnasium tervei; díjak: 1500, 1000 és 800 k.

febr. 1. Az Építő- és Iparművészeti rajzolók Orsz. Egyesülete: vidéki városban képzőművészeti kiállítások épülete; díj: aranyérem és 200 k.

„ 3. Országos Iparműv. Társulat és a M. Automobil-Klub a júniusban tartandó automobil versenyre az ezüst, bronz, kő, csont stb.-ből való emléktárgy tervére hirdet pályázatot, mely 2700 k.-ból elkészíthető legyen; díjak: 300, 200 és 100 k.

febr. 15. A győri I. takarékpénztár: 2 vagy 3 emeletes bérházzal kapcsolt székház (300, illetőleg 380 ezer k.); díjak: 2000 1500 és 1000 k.

márc. 1. Szászsebes város tanácsa: új városház tervezése; pályadíj 1000 és 400 k.

máj. 15. Kossuth-szobor Debrecenben (150.000 k.); díjak: I. a megbízás, II. 6000 k., III. 3000 k.

máj. 21. Hódmezővásárhelyi ref. egyház: templomterv (orgona és harang nélkül 75,000 k.); díjak: 400 és 200 k.

szept. 30. Vallásmin.: Rákóczi-síremlék (250000 k.); díjak: 6000, 5000, 2×3000 és 2000 korona. (L. lapunk 39. sz.)

1910. jul. 1. Zalaegerszegi szoborbizottság: Csányi László szobrának tervei (30—50 ezer k.); díjak: I. megbízás, II. 500 k., III. 250 k.

VERSENYTÁRGYALÁSOK.

jan. 18-án. Segesvári á. é. hiv.: **a vármegyeháza javitása**; bp. 5%.

„ 18-án. Vallásmin.: a budapest Eötvös-collegium **épületének összes munkái** együtt vagy külön-külön (lásd a hird. közt).

„ 18-án. Temesvár város tan.: **csatornázó-munkák** (3300000 k.); bp. 250000 k.

„ 18-án. Nyitrai á. é. hiv.: a csejthei **iskola építése** (30330 k.); bp. 5%.

„ 18-án. Zalaegerszegi á. é. hivatal: Nyirvölgyön **iskolaépítés** (14567·26 k.); bp. 5%.

„ 18-án. Nyirtuza község (Szabolcs m.) elölj.: **községház és jegyzői lakás építése.**

„ 18-án. Háromszék m. alispánja Sepsiszentgyörgyön: **hidak javitása**; bp. 5%.

„ 19-én. Debrecen város polgármestere: **csatornahálózat kiépítése.**

„ 19-én. Vallásmin.: a fogarasi gymnasium **vizvezetéke, csatornája és villamos világitása**; bp. 5%.

„ 20-án. Komáromi á. é. hiv.: **óvoda kibővitése** (2359·64 k.); bp. 5%.

„ 20-án. Tolna község elölj.: **villamos közvilágitás berendezése.**

„ 20-án. Magyaróvári á. é. hiv.: **útépités**; bp. 5%.

„ 20-án. Temesvár város tanácsa: **vizvezeték berendezés, lakatosmunka, teherfelvonók** (18797·36, 26277·18 és 7500 k.); bp. 5—5%.

„ 20-án. Szentes város tanácsa: **a villamostelep kibővitése.**

„ 21-én. Kápolnok-Monostori (Szolnokdoboka vm.) takarékpénztár: **ház- és istálóépités.**

„ 22-én. Máv. dunajobbparti üzletvez.: 1909., 1910., 1911. évben 170000 m^3 bazalt vagy trachyt **zúzottkő** szállitása; bp. 5% (lásd a hirdetések közt).

„ 22-én. A budapesti VIII. ker. elülj.: az Alföldi-utcában 183·13 □-öles telek **bérlete.**

„ 23-án. Erdélyi r. k. státus igazg. Kolozsvárott: **főgymnasium épitése** Székelyudvarhelyen (432.000 k.).

„ 25-én. Trencsén vm. alispánja: **hidak épitése** (3385·36 és 10165 k.; bp. 5—5%.

„ 25-én. Besztercebányai á. é. hiv.: **kaviesfuvarozás** 1909. és 1910. évben; bp. 5%.

„ 25-én. Rimaszombati á. é. hiv.: **hídjavitás** (1456·57 k.); bp. 5%.

„ 27-én. Velence község (Fehér vm.) elölj.: **községházépités** (20676·42 k.); bp. 5%

„ 27-én. Lugosi á. é. hiv.: **iskolák épitése** Stájerlakon és Aninán; bp. 5%.

„ 27-én. Pozsony város mérnöki hivatala: **bérházak épitése.**

„ 28-án. Tokaj község elölj.: **vizvezeték épitése.**

„ 30-án. Aradi á. é. hiv.: **kavicsszállitás** 1909—1916. évben. (L. a hirdetések közt.)

„ 30-án. Gyulai á. é. hiv.: **útkaparóház épitése**; bp 5%.

„ 30-án. Dévai á. é. hiv.: **híd- és útépités** (14770·68 k.); bp. 5%.

„ 30-án. Nyitra város tanácsa: **magasépitések és uteaburkolások** (41864, 52460 és 2576 k.).

„ 30-án. Lugosi á. é. hiv.: **a Jeszelnica patakhid** újjáépitése.

„ 30-án. Léva város tanácsa: **szálloda-, szinház- és bérházépités** (368.000 k.); kp. 2%.

„ 31-én. Urai-Ujfalu (Vas m.) r. k. hitközsége: **iskolaépités** (1600 k.); bp. 5%.

„ 31-én. Kula község (Bács m.) elölj.: **útépités** a Szent István-utcában.

„ 31-én. Tótkomlós község elölj.: **iskolaépités**; bp. 5%.

febr. 1-én. Tiszasas község (Jász-Nagykun-Szolnok vm.) előljárósága: **jegyzői lakás épitése** (7890·88 k.).

„ 4-én. Szabadka város tanácsa: **útépités.**

„ 5-én. Pécsi á. gyermekmenhely igazg.: **épületjavitás**; bp. 5%.

„ 6-án. M. kir. dohányjövedéki közp. igazg.: **dohánygyár épitése** Temesvárott, I—XVI. munkacsoport.

„ 6-án. Székesfehérvári á. é. hiv.: 2·625 *km* **útépités** (29250·25 k.) (l. a hirdetések közt).

„ 10-en. Abrudbánya város tan.: **vizvezeték épitése** (29423·10 k.); bp. 5%.

„ 10-én. Soproni á. é. hiv.: **útépités**; bp. 5%.

„ 11-én. Szombathelyi kir. törvényszék elnöke: a sárvári kir. járásbirósági **épitkezés**; bp. 5%.

„ 11-én. Máv. igazg.: Istvántelken **munkáslakások.** (L. a hirdetések közt.)

febr. 15-én. Siófoki fürdő r. t.: **partfeltöltés**; bp. 5%.
„ *15-én.* Aradi á. é. hiv.: a simándi **plébánialak újjáépítése** (4579 k.); bp. 5%.
„ *15-én.* Dési á. é. hiv.: **műtárgyak** építése (l. a hirdetések közt).
„ *16-án.* Máriakéménd község (Baranya vm.) előlj.: **tűzoltószertár építése**; bp. 10%.
„ *22-én.* Torontál vm. alispánja: **útépítés**; bp. 5%.
„ *22-én.* Nagykikindai alispán: 4·142 *km* **útépítés**; bp. 5% (2017·63 m^3 terméskő, 1253·9 m^3 zúzottkő, 500 m^3 homok stb.)

VERSENYTÁRGYALÁSOK EREDMÉNYE.

A Gerend község melletti Aranyos-híd építésére legolcsóbb Krausz Henrik ajánlata 55909·54 k.-val, a vasszerkezetre a Danubius-gyáré 54 k. egységárral.

A Puhs melletti Béla-patakhídra legjutányosabban ajánlkozott vasszetkezetre a Győri waggongyár 48·50 k. egységárral; vasbétonra Bruder Ignác 45942 k.-val.

Szabadka város iskolaépítésére legolcsóbb ajánlattévő Bleszák András 5460 k., az iskolakibővítésre Lulics Felix 12650 k., a kazánházkibővítésre Lulics Félix 17480 k., a vágóhídépítésre Bleszák András 18680 k.-val.

A szászsebesi óvoda fölépítését 18161·91 k.-val a szászsebesi gazdasági hitelszövetkezet vállalta.

A Salgótarjánban emelendő új á. polgári iskola építőmunkáira (200000 k.) legolcsóbb Kreh Károly ajánlata 11·7% árengedménynyel.

A bácsújlaki iskola és tanítólak építésére Baszler és Krámer nyerték el 50561·52 k.-val.

A breznóbányai á. elemi iskolaépítésére legolcsóbb Fuchs Sándor ajánlata 123630·05 K.-val.

Turkeve város artézi kútjának fúrását Király Gyula nyerte el.

Ungvárott a 33510·46 k.-val előirányzott kőpartfalat Brand és Társa építi 12·75% árengedmény mellett.

A gombosi r. k. lelkészlak építésére (15097·20 k.) Jellinek Ferenc ajánlata a legolcsóbb 13210·66 k.

Magyaróvárott az új óvoda építésével (18735·17 k.) Lázár Pált bizták meg 18794·38 k. árban.

Huszt község vágóhídját (4342·23 k.) Hubel Viktorral építteti 4125·43 k. árban.

A nagyváradi postapalota föld-, kőműves- és elhelyező-, vas-, lakatos-, mázoló- és ács-munkáért 167138 k.-ért Reisinger József, aszfaltszigetelő-munkáját (1288 k.) Poszunszky és Strelitz, műkő munkáit Walla J. r.-t. (9556 k.), kőfaragó-munkáit (10885 k.) Fobró Ferenc) szobrász-munkáit (900 k.) Hamerla és társa, a vasbétont (21363 k.) Rella N. és unokaöcscse, tetőfödését (4715 k.) az Eternit-művek, bádogos-munkáit (7219 k.) Fey Rezső, aszfaltozását (13323 k.) Helvei T., a keramitot (2552 k.) a M. ker. gy. r.-t., asztalos-munkáit (16190 k., Réh F., szobafestő (4287 k.) Winkler Izidor, üvegezését (4287 k), Glatz András, a redőnyöket (1149 k.) Schullinger S., a tacémentfödést (270 k.) Rosenberg Izsó vállalta el.

Szivattyúk és Mérlegek

különleges gyár **GARVENSWERKE WIEN,** ≥ II. Handelsquai No. 130 ≤
Mintaraktár: I., Schwarzenbergstrasse 6.

"SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG

Olcsó és kitünő építő anyag.
Fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.

Több szinben szállitja: **SÁTORI-GYÁR, BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.**

Kőműves- és ácsmesteri vizsgálatra biztos sikerrel készít elő BECK JENŐ GYULA építész Budapest, VII., Sajó-u. 2.

RÖCK ISTVÁN

GŐZGÉP-, GŐZKAZÁNGYÁR, VAS- ÉS ÉRCÖNTŐDE
BUDAPEST, I., BUDAFOKI-ÚT

Levélcím: RÖCK ISTVÁN BUDAPEST postafiók
Sürgönycím: „RÖCKÁR BUDAPEST"
Telefon-szám: 73—84 és 73—85.
Városi raktár: Budapest, IX., Ráday-utca 24. sz.

Készít GŐZGÉPEKET, szívó-gázgenerátorral kapcsolt GÁZMOTOROKAT Langen és Wolf rendszere szerint; LOKOMOBILOKAT kihúzható forraló- és fütő-csöves kazánnal; szab. BÁNÓ-féle vízcsöves és más rendszerű GŐZKAZÁNOKAT; RÖCK-féle szab. FÜSTMENTES TÜZELÉSEKET; SZIVATTYÚGÉPEKET Worthington és más rendszerek szerint; VÍZMŰTELEPEKET és CSATORNÁZÁSOKAT, GŐZMALOM-BERENDEZÉSEKET, TÉGLAGYÁRI, OLAJMALMI-, OLAJGYÁRTÁSI és KÉKFESTŐGYÁRI berendezéseket, teljes HŰTŐTELEPEKET és JÉGGYÁRAKAT szab. ammoniak rendszer szerint, HYDRAULIKUS SAJTÓKAT különböző célokra, BORSAJTÓKAT és SZŐLŐZŰZÓKAT stb.

BEOCSINI CÉMENTGYÁRI UNIO RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

az 1896. ezredéves orsz. kiállításon egyedüli díszoklevél cémentgyártásért és számos más kiállításon első díjak.

GYÁRAK: Beocsinban (Szerém m.) Pétervárad mellett.

Évi gyártási képesség
2.200.000 métermázsa portlandcément
1.000.000 métermázsa román-cément

IRODA: Budapest, V., Alkotmány-utca 10. sz.

Ajánlja Magyarországban, Ausztriában és a keleti dunatartományokban a legnagyobb és legkényesebb építkezéseknél kitünő sikerrel kipróbált gyártmányait, akármely vasuti vagy hajóállomásra szállítva:

gyorsan vagy lassan kötő ROMÁN-CÉMENTET és mesterséges PORTLAND-CÉMENTET, valamint homlokzatdíszítésnek és öntvényeknek nagyon alkalmas CÉMENTET szép és egyenletes szinben.

Jótállás: A szabványoknál 60%-kal nagyobb húzási és nyomási szilárdságért. **Egyenlő súlyú zsákok és hordók**

Portlandcémentünk a szabványok által kivánt 28 napos szilárdságot már 3 nap mulva éri el.

Popper Zsigmond

építész

l.

ME. 1916. II–12

n. 18–19. l.

Könyvtárunkban

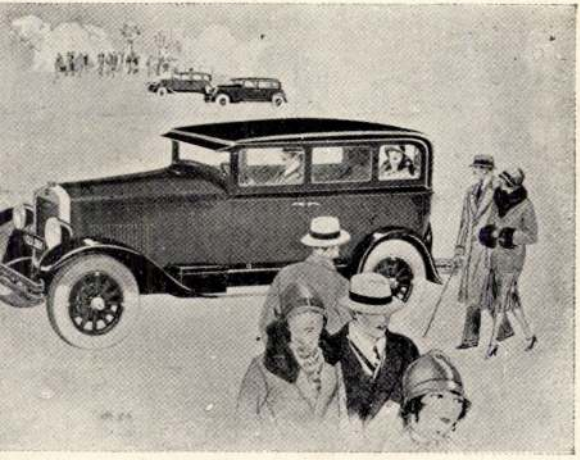

SZENZÁCIÓS UJDONSÁG!

STUDEBAKER AUTÓ VILÁGRECORD!
ew-York – Sanfrancisco, 8000 km. 5000 perc alatt.

ERSKINE SIX

w „Little Aristocrat" 2¹/₃ Litre Car. Óránként 100 km.
jesitménnyel 9·5 ltr benzin, 600 km-re 1 kg. olaj.

ATALANTA CLUJ

DEBAKER CORPORATION ERDÉLYI ÉS BÁNÁTI VEZÉRKÉPVISELETE

Cuza Voda 10. Telefon 11-11. Táviratcim: Atalanta Cluj.

IX

Popper Zsigmond

épitő- és ácsmester

Szül. Bpest 1858.

† u.o. 1925. aug. 15.

1903-ban önállósult mint ácsmester és a legelőbb köze kiszdöbbe fel magát. 1914-ben építőmesteri képesítést kapott-a kereskedelmi minisztertől-

Építés Ipar - Építő Művészet - 1925. 112. l.

(P. Zs. halála.)

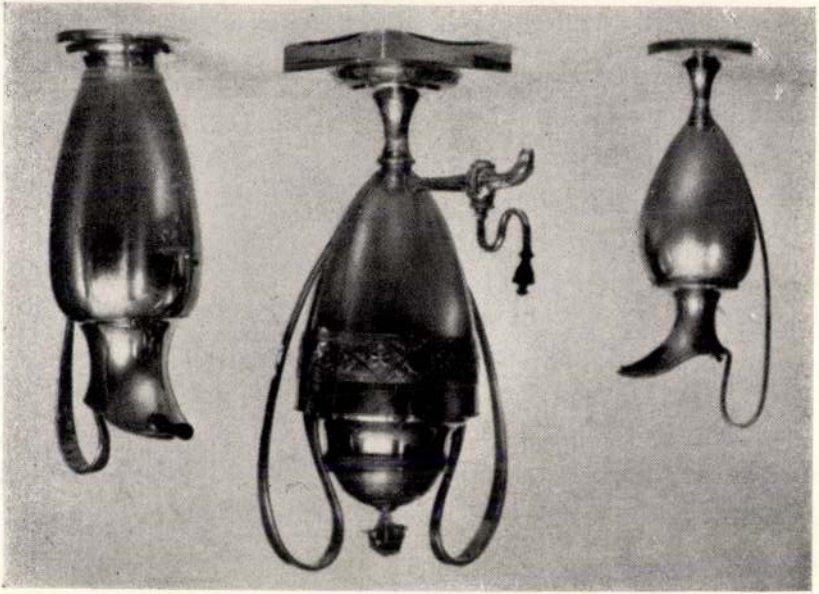

X

Poprádi plébánia

templom

és

harangtorony

képe repr.

Kiss Kikehat Magy

482. l.

kell a piaczra hozni, vagy egy új edényformát gyárilag előállítani. mielőtt a kereslet és a vásárlási kedv alább hagyott volna, vagy mielőtt a verseny elhódította volna az új mustrát. Ilyenkor az alkotó művésznek nincsen ideje, hogy a természethez forduljon, annak formáit tanulmányozza és megtermékenyítse képzelő erejét, hanem a rövidebb utat fogja keresni, a könnyebb eszközökhöz fog nyúlni és a már meglevő formák előképe szerint fogja megalkotni azt, a mire szüksége van.

Szerző ezután elég súlyos, s — mi tagadás — nem egészen alaptalan vádat emel az iparművészeti múzeumok és könyvtárak ellen, melyek a többé kevésbbé szellemtelen összerakosgatásból álló és művészi alkotásnak gúnyolt tevékenységet nagyban elősegítik. Valóban az iparművészeti múzeumoknál alig van ifjabb közműveltségi intézmény, s már is csökönyös szellem honosodott meg bennök. Ez a sajátos tünemény csak is úgy fejthető meg, hogy a művészet régi alkotásaiba bemélyedve az illetők a czélt az eszközökkel összezavarják és ez

Poprádi Madonna kép

1784. Lőcsei Miklós munkája

Pozsony, Szlovenszki Helytörténeti Múzeum

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 346 l.

darab volt, ezekből azonban csakis 12 db került *Martinek* Károly kezeibe, ki azokról jelentést küldött be a muzeumi igazgatóságnak. E jelentés szerint 4 db *II. Mátyás* idejéből származó magyar denár 1612-ből K—B verethelylyel; 7 db *II.* és *III. Ferdinánd* idejéből való hármasak 1625, 1626, 1629, 1630, 1636, 1640 és 1648-ból. Valamennyi egészen ép; 1 db pedig *I. Leopoldé* 1632-ből. Közli O. T.

Hazai és külföldi vegyes hírek.

104. *Hivatalos kinevezések.* A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter a magyarországi műemlékek ideiglenes bizottságába vidéki levelezőkül *Balogh György* plébánost (Bács, Bácsmegye), *Bernatyák Károly* plébánost (Szepes-Szombat, Szepesm.), *Cséplö Péter* premontrei tanárt (Nagyvárad, Biharm.), *Dingraff Gáspár* plébánost (Lébény, Mosonymegye), *Drahotószky Ferencz* czimz. kanonokot (Zsolna, Trencsénm.), *Ebenhöch Ferencz* kanonokot (Győr, Győrm.), gróf *Eszterházy Jánost* (Kolozsvár, Erdély), *Gőzon Imre* néptanítót (Szentgyörgy-völgye, Zalam.), *Gritzmann János* plébánost (Novoszelló, Pozsonym.), *Hencz Antal* építészt (Kanizsa Zalamegye), *Jedlicska Pál* plébánost (Istvánfalva, Pozsonym.), *Killer Frigyes* plébánost (Csanád, Torontálm.), *Lipp Vilmos* premontrei tanárt (Szombathely, Vasm.), *Modrovich János* földbirtokost (Rajka, Mosonym.), *Molnár Pál* mérnököt (Arad, Aradm.), *Myskovszky Viktor* tanárt (Kassa, Abaujm.), *Paur Iván* kir. tanácsost (Soprony, Sopronym.), *Pelargus Jánost* ev. lelkészt (Alsó-Dörgicse, Zalam.), *Still Pál* czimz. prépostot (Lőcse, Szepesm.), *Storno Ferencz* művészt (Soprony, Sopronym.), *Szaszinek Ferencz*, a »Matica« titkárát (Turócz-Szt.-Márton, Turóczm.) *Teutsch György* ev. superintendenst (Nagy-Szeben, Erdély) és *Vajdovszky János* plébánost (Szepes-Olaszi, Szepesmegye) nevezte ki.

105. *A budai Mátyás-templom* restaurálásával gyorsan haladnak előre. A szabad oldalhomlokzat fele már teljesen le van bontva s egy négyszögkövekből épülendő egészen uj fallal fog helyettesíttetni. Az egyház tudvalevőleg mindkét felén az udvari kamara egykori épületéhez, melyben jelenleg a pénzügyministerium és az országos levéltár elhelyezvék, van odaépitve, de úgy értesülünk, hogy jövő évben mindkét szárny lebontatik, miáltal az egyház szabad téren álland s semmi összeköttetésben sem leend többé a kormányépülettel.

106. *A m. orvosok és természetvizsgálók* idei nagygyülésén a *régészeti* szakosztályban is élénk mozgalom volt tapasztalható. Dr. *Arányi*

Lajos veterán tudósunk indítványára ugyanis kimondatott, hogy *Vajda-Hunyad* várának további restaurálása társulati úton eszközöltessék. A jelenvoltak lelkesedéssel karolták fel e hazafias eszmét, melynek valósitására többen azonnal 34 frtot és 5 francot ajándékoztak, K. *Pap* Miklós úr pedig 250 frtot, többen kisebb összegeket irtak alá több évre.

107. A *poprádi egyházról* Babura László azon hirt közli, hogy szentélye elkészült és sikerültnek mondható. A többi falképek csak hártyapapirra vannak felvéve, kivéve az arcus triumphálison levő »utolsó ítélet«-et. Tudósító szerint e falkép, kivéve a Sz. Máriát és szt. Jánost ábrázoló alakokat, egészen megegyezik a Kugler által leirt »utolsó ítélet«-tel. (Kleine Schriften und Studien zur Kunstgeschichte. Stuttgart 1853. 1. Th. 72. lap.)

108. *Temető az alagút nyugati kapuzatánál.* Valóban feltünő, hogy annyi földmozgás mellett, mint ez legujabb időben a főváros területén mindenfelé észrevehető, alig hallunk valamit, mi a régiségre vonatkozó gyér adatokat gyarapitaná. Daczára annak, hogy az országos régészeti bizottság már a magas kormányhoz is folyamodott, a vállalkozók, mintegy félvén a régészek tanulmányai által talán előfordulható késleltetéstől, hamarjában mindent beépitenek, a nélkül, hogy illő helyen jelentést tennének. Igy csak dr. *Kovács* János ügyvéd úrnak köszönhetjük azt, hogy a fennebbi temetőre figyelmeztetett, de midőn egyik szakférfi a helyen megjelent, csak a csontok egy része volt a sírokban látható, a nélkül, hogy a temetés módját észlelni lehetett volna. Igéretet tettek azonban a munkavezetők, hogy a többi föld elmozditása alkalmával azt a muzeumi tisztviselőkkel tudatják. Az illetők török temetőnek tartják, de ez Rupp szerint a Nyárshegy alatt feküdt. Ideje lenne, hogy ilyen leletekkel többet törődnénk, és azokat szakismerőleg vizsgálnók.

109. *A m. n. muzeum gypszei* ujabban 10 példánynyal szaporodtak. Nevezetesen megérkezett 1) *Pallas Albani*, melynek eredetije Rómában a Villa Albaniban van s archaistikus mű. 2) Az u. n. *Leukothea* archaikus dombormű. (Róma, Villa Albani.) 3) *Marsyas*, melyet Myronra visznek vissza (Róma, Lateran). 4) *Doryphoros*, mely Polykletos hires canonjára vitetik vissza (Róma, Vatikán, Braccio Nuovo). 5) a *Hera Farnese*, mely Polykleitos eredetijére vitetik vissza (Nápoly). 6) a *Hera Castellani*, mely átmenetet képez Polykletos typusáról a második virágzási kor fölfogására. (Róma). 7) *Aesopus*, mely Nagy-Sándor utáni korból való. (Róma, Villa Albani). 8) *Ganymed*, mely a Nagy-Sándor utáni utóvirágzás korából való (Róma, Vatikán, Galleria dei candelabri). 9) *Neptunfő*,

Arch. Ért. 1875. IX. k. 8/7.

és az abszolút igazsághoz ragaszkodó filozófusok szemlélete között áll fenn. Az olyan filozófiai témákra vonatkozó nézetek, mint az igazság, az objektivitás és a filozófia természete, nem olyanok, amelyek miatt ki kellene bújnunk „erkölcsi bőrünkből", abból az erkölcsi közösségből, amely annyira undorodik a holocausttól. Az a nézet, mely szerint a rossz filozófia aláaknázhatja az erkölcsi meggyőződést, egy gyékényen árul azzal, amely szerint *„a filozófiai viták világunkon kívül folynak"* – vagyis valamiféle transzcendens, téren túli térben, ahonnan a filozófusok fölényeskedve néznek le minden létező és lehetséges közösségre és közönségre.

Röviden: abból a nézőpontból, amely Descombes-é és a sajátom is, a relativizmus és az abszolutizmus ugyanannak a kétes értékű éremnek egy-egy oldala. Ennek az éremnek a világ nagy részén nem tulajdonítanak értéket, de sehol nem is volna szabad értékkel bírnia. Tehát Descombes is meg én is reméljük, hogy Marx többet visz el magával a filozófiai hagyományból, mint amennyit Heller és Fehér is elismer. Nincs kizárva, hogy egyes emberek a jövőben megcselekszik, ami Hitlernek és Sztálinnak csaknem sikerült – azaz visszavonják a KILENCEDIK SZIMFÓNIÁ-t. Ez a feladat azonban – szerencsére – túlmegy Nietzsche és csodálói hatalmán. Nietzsche tévesen gondolta saját magáról, hogy ő volna a végzet. Ember volt, aki élt a világban – olyan világban, amelynek fontosabb gondjai is voltak, mint az igazság vagy a modernség természete. Például olyan, máig eleven gondjai, mint a parasztok földszerzési lehetősége, anélkül hogy kiirtanák a kulákokat, és a becsületes rendőrök toborzása, akik zsarolás nélkül járőröznek a kis boltok előtt.

Richard Rorty
(Fordította Barabás András)

DIALÓGUS A MŰVÉSZETRŐL

Popper Leó írásai, Popper Leó és Lukács György levelezése
A szövegeket gondozta, az előszót írta, a jegyzeteket és a névmutatót készítette: Hévízi Ottó és Tímár Árpád
MTA Lukács Archívum, T-Twins Kiadó, 1993. Achívumi Füzetek 11. 460 o., 11 (számozatlan) melléklet, 280 Ft

Az 1993-ban megjelent kötet Popper Leó teljes ma hozzáférhető szöveghagyatékát tartalmazza: életében megjelent írásait negyven nyomtatott oldalon, kéziratban fennmaradt írásait harmincnégyen, fogalmazványokat, vázlatokat hetvenen, töredékeket, jegyzeteket hatvanhaton s Lukács Györgyhöz fűződő barátságának dokumentumait: levelezésüket, Popper megjegyzéseit Lukács kéziratairhoz és Lukács nekrológját kétszáznyolc oldalon. Az egyéb levelezés maradványai mindössze tizenkét oldalt tesznek ki.

Tragikusabb ez az arány, mint maga a huszonöt éves korában elhunyt szerző sorsa. Alkalmat ad sokféle borongásra, latolgatásra, összehasonlításra. A fenti arányok módot adnak arra, hogy elmélázzunk a halálos beteg pályakezdő emberfeletti küzdelméről saját bajával és a vele nem éppen barátságos szerkesztőségekkel. Tanúskodnak nagy lelkiismeretességéről és műgondjáról is, amely – úgy látszik – baráti körében közmondásos volt. (A gőzüzemű termelésre berendezkedett, de már a villany áldásait is igénylő Lukács legalábbis a lehető legtapintatlanabbul – vagy épp a szánalmat gorombasággal leplező orvos gesztusával? – említi fel a halállal tusakodónak napi tízsoros teljesítményét.) Tanúskodnak önzetlenségéről is, mely nem ismert sértődést; s a makkegészséges, csak lelki bajait panaszló barát kéziratainak fordításában tanúsított késéseit lázgörbéinek alakulásával kénytelen mentegetni. Még emlékének fenntartása a rá hivatkozók műveiben sem teljesen mentes attól a gyanútól, hogy gondolatait részben intenciói ellenére, de bizonyára kontrolljától megszabadulva használták fel.

De mindez nem ránk tartozik. A személyiség és a korszituáció képét széles ecsetvonásokkal s a szecesszió ornamentikájához stilizálva felvázolta már Perneczky Géza (LEÓ ÉS A FORMÁK. *BUKSZ* 5, 1993. 406–412. o.). E sorok írójának késedelme hasznosnak bizonyult, mert időközben megjelent a kötet egyik szerkesztőjének, Tímár Árpádnak mintegy belülről, a szövegekkel sokat bíbelődő filológus intim ismeretei alapján megírt, higgadt és hiteles pályaképe (ÉLMÉNY ÉS TEÓRIA. ADALÉKOK POPPER LEÓ MŰVÉSZETELMÉLETÉNEK KELETKEZÉSTÖRTÉNETÉHEZ. In: LEHETSÉGES-E EGYÁLTALÁN? MÁRKUS GYÖRGYNEK – TANÍTVÁNYAI. Budapest, 1994. 415–442. o.). Ezt a munkát bizonyos mértékig a Popper Leó hagyatékának feltárása, megismertetése érdekében tett erőfeszítések betetőzésének tekinthetjük. A munka főbb tényei, állomásai, emlékeztetőül: ESSZÉK ÉS KRITIKÁK. Budapest, 1983 (a német nyelvű tanulmányok fordítása: Tímár Árpád és Bonyhai Gábor), illetve, más válogatásban: SCHWERE UND ABSTRAKTION. Berlin, 1987 (Philippe Despoix és Lothar Müller szerkesztésében, a magyar szövegek fordítása: Gara-Bak Anna). A szövegek tehát nem tekinthetők többé ismeretlennek; a DIALÓGUS... előszavát követő irodalomjegyzék bizonyítja ezt (benne 1911-et közvetlenül követi a Popper-reneszánsz 1969-es kezdő dátuma). Ennyi előmunkálat után felmerülhetne a gyanú: vajon nem fölösleges, esetleg nem csak öncélú filoszjáték-e a jelen gondos szövegkritikai kiadás (*„A könyv ornamentika is, rajz és jel"* – véli ezzel kapcsolatban a nagyobb kézirathagyatékokon olykor fennakadó Perneczky, aki meg is hirdeti a *„Szöktetés a könyvtárból"* jelszavát).

Hogy mennyire nem csak kényelmi célokat szolgálhat a szövegek genezisébe betekintést engedő szövegkritikai kiadás, szemléltesse egy példa. Ha feloldjuk a filoszok „rejtjeleit", így rekonstruálhatjuk az 1908-as Goya-kiállítás a Szépművészeti Múzeumban (felirata: *„Soha, még halálom után se adandó ki!"*) egy fontos passzusának keletkezéstörténetét:

„Más dolog a grafika, leglényegében más, mint a direct művészetek.

Mert...

A grafika lelke az improviso. Improvizál a művész, az anyag, az eszköz, és egyik sem felel a másikért.

A direct művészetek lelke pedig, a picturáé és a szobrászaté (ha az öntés véletlenétől eltekintek) az úgynevezett utolsó szó, a végérvényesség."

(A „direkt" és a sokszorosító művészetek közötti különbség leírása az előző szövegrészből következik. A leírt jelenségek előlegezik Walter Benjamin gondolatait a technikai sokszorosítás hatásairól. Az áthúzások és javítások itt kezdődnek, s abból erednek, hogy – szintén szövegmódosítások során – Popper a rézkarcolás technikáját a „félreértés-elméletnek" megfelelően írja le: a művész a való világ mellett azt a világot is nézte, *„ami a tű nyomán lett".*)

„És a spectator egyaránt téved, ha az
végé *„utolsó szót"*
rögtönzöttnek
improvizáltnak és ha a rögtönzöttet így-akartnak nézi. Mert soha még egy dolognak az utolsó formája nem volt, semmi értelemben sem olyan mint az első, semmi
a hogy azt az első, ihletett pillanat megfoganta
megformálta."

(A módosítás tendenciája „a forma szándékának" Lukáccsal szemben vitatott problémájára vonatkozik: az ihlet eleve formára irányul.)

„Az összes művészeti ideológiák között talán a leghazugabb az amelyik állítja hogy a mű készen születik meg a mester lelkében és csak formát
testet kell öltenie hogy a többiek is éppúgy megláthassák, ahogy ő.
Soha még, amióta a világ áll művész még nem tudta hogy mi sül ki a végén, amikor elkezdte.
De míg az egyik, a kész művészetek embere, ha meglepetések is érték, általában
mégis oda ért a hová akart (vagy legalább azt hitte hogy akarta)
mégis oda ért a hová akart (vagy legalább oda akart ahova ért)
az utolsó szót maga mondta ki, addig a grafikus és az improvizáló
a rögtönző művész
a legmélyebb és legidegenszerűbb imprévuket a maga kezéből
mindig a tulajdon kezéből
vette
meglepettséggel hallotta meg a munkája utolsó szavát, melyet idegen hatalmak döntöttek el."

(A célba érkezés képét a közlésre, jelentésre vonatkozó kifejezések váltják fel.)

„És mi akik a karcot nézzük, nem látjuk, hogy az intentio hagyan vallott csődöt sem hogy az eszközök mennyit nyeltek el és mennyit hamisítak [!] meg: nem veszünk észre semmit és azt mondjuk: »felséges«.

És mi akik a karcot nézzük, nem látjuk sem azt,

hogy az intentiók hagyjan vallottak csődöt sem hogy az eszközök mennyit nyeltek el és mennyit hamisittak [!] meg: nem veszünk észre semmit és azt mondjuk, hogy felséges."

(A félreértések láncolatot alkotnak: a művészi intenció sem egyetlen: többes számba kerül.)

Popper személyiségéről, munkamódszeréről, következetességéről (ahogyan a legapróbb részletben is érvényesíti teoretikus álláspontját) mindennél hitelesebben vall az, ahogyan szövegét alakítja. A valamennyi verziót plasztikusan érvényesítő kritikai kiadás ezt a küzdelmet teszi átélhetővé. Gondossága a műkritikában éppoly ritkaság, mint a művészettörténet-írásban: a műnek és a mű készítésének leírását ritkán szövi át a teória; gyakoribb a leírás spontán élményszerűsége s az attól elkülönülő elméleti summázat.

Vitathatatlan, hogy publikációinak többsége formáját tekintve műkritika. Méltatóinak többsége megállapítja: nem volt művészettörténész. Nyilatkozatai szerint mindenesetre bizonyosan nem sietett azonosulni e szakma képviselőivel. Berlinben csak Wölfflinről állapithatja meg, hogy *„tényleg egészen hülye"*. Párizsban a törvényszerű rend belátását nyugtázza egy levélfordulat: *„nem tudom, hogy a dolgok bolondultak-e meg vagy én vagyok Pasteiner"*. A két katedra birtokosáról alkotott egyöntetűen lesújtó véleménye azonban nem jelenti azt, hogy ne lett volna köze (egy másféle) művészettörténethez. Aligha fogadható el az a feltevés, hogy csak gondolatainak hatása volt gyümölcsöző a későbbi művészettörténészek számára is, akik közül ezt a termékenyítő hatást nyilvánosan Tolnay Károly vallotta meg. Itt csak Poppernek néhány, a művészettörténet számára jelentős gondolatára utalnánk.

Valamennyi kevésbé a századforduló hagyományos és uralkodó művészettörténeti iskoláinak tanai közé tartozik, mint azon kérdések és tézisek közé, amelyek ugyanekkor a fiatalokat, a művészettörténet történeti építménye ellen lázadókat foglalkoztatták. Ez időre a művészettörténet-írás az impresszionizmust már feldolgozta, a maga stílustörténeti képébe abszorbeálta, történelmi jelenségként elfogadta. Popper azonban *„az impressionismus stílus-chaosából kifelé egy szilárdalapú csendművészet felé* törekedett, amely, *akárhogy nyilvánul is meg, testvére legyen az architecturának: viselje magán ugyanannak a mélységes biztonságnak, egyensúlynak vonásait, melynek az megtestesitője. És visszajön, rejtett utakon a régi rend: a görögök, a keleti népek nyugvó vagy mozgó szentséges rendje"*. E mondatoknál tömörebben és világosabban nehéz jellemezni álláspontját korának művészetében és szimpátiáit az archaikus, primitív művészet, a népművészet iránt. Igazuk lehet a berlini Popper-kötet szerkesztői megjegyzéseinek abban, hogy a népművészet-tanulmány sokat köszönhet Rieglnek és az ő szőnyegművészetre vonatkozó kutatásainak. Riegl egyik főművének címe (STILFRAGEN) meg is jelenik a Popper-tanulmányban *(die Frage Stil)*. Riegli ösztönzés is, nemcsak Maillolhoz való, szobrászként is valóra váltott vonzódás állhat a testi forma és az atmoszféra viszonya iránti érzékenysége mögött (a cinquecento és az impresszionisták: feloldódás a fényben – Brueghel és Cézanne: a fény a test külső héja; ahogyan Rodinnál a márvány érzete csak héj, de nem a márvány magva). A probléma a nyitott és a zárt műalkotás (a Lukáccsal Sterne-tanulmánya kapcsán vitatkozó, annak formáját is átvevő dialógusban érintett) kérdésére vonatkozik. Cézanne-nal és Brueghellel szemben Giotto és Leonardo a nyitott mű mesterei, akik a természet végtelenségét valószínűvé teszik.

A művészet jelenségeinek, fajtáinak és típusainak polárisan ellentétes fogalmakban való megragadása a stílustörténeti gyökerű „művészettudomány" hagyománya Poppernál. Túlmutat rajta e kategóriák relativitásának tudata. Lehet hirtelen idejétmúlt a látszólag közelebbi s aktuális a régen múlt. Nemcsak a buta parasztasszony tanít bölcsességeket hímzéseivel, nemcsak Goya intenciói torkollnak csődbe, hamis a módszer is, hogy *„az ember saját érzését valahogy történetileg próbálja magyarázni"*. Popper bírálata „a biografikusok", *„a simultán művészeti és életbeli tények okozati összekapcsolása"* ellen irányul. Historizmuskritikájának leginkább explicit kifejtését is a nagy, kéziratos budapesti Goya-tanulmány tartalmazza (talán az egyik főmű; mi más is magyarázná csak itt a publikálás tilalmát, mint az elmaradt befejezés különösen fájó ténye!).

Ez a kritika Poppert korának egyik legjelentősebb művészettörténeti újítójává avatja. Az aforisztikus hajlamának megfelelő, meghökkentő megállapítása arról, hogy Brueghel Cézanne-t folytatja, ugyanezt fejezi ki. – A vázlatok egyértelműen ezt a kihívást készítik elő *(„Ich weiss nicht ob Cézanne ihn gekannt hat: aber dass er ihn fortsetzt ist gewiss")* (verziója: *„Ich weiss nicht ob Cézanne ihn gekannt hat, aber dass er Cézanne fortsetzt ist gewiss"* és vázlata: *„Cézanne Ähnlichkeit – Anachron[istische] Verwandtsch[aft]"*). Ez az 1983-as budapesti kiadás fordítója számára még hihetetlennek tűnhetett *(„Nem tudom, vajon Cézanne ismerte-e Brueghelt, annyi azonban bizonyos, hogy őt folytatta")*, s bár a nyomtatásban megjelent szövegezés *ihn*je és *er*je kevésbé egyértelmű, a kronológia provokatív megfordítása nyilvánvaló.

A kronológiának mint a történelemben uralkodó alapelvnek látványos megtagadása nyilvánvalóan az ok-okozati láncból következő dedukció helyett a magyarázat Diltheytől, Max Webertől eredő elvén alapul. Éppen aforisztikus megfogalmazásában ez elvnek egyik legkövetkezetesebb megvalósítása a művészettörténetben. Az a megvalósítás technikájának beható elemzése is, mint a grafikai alkotás fent idézett, a félreértés-teóriájába ágyazott, az alkotás folyamatát mintegy belülről szemlélő leírása, vagy a festészet problematikájának több helyen érintett, hasonló megközelítése. Bennük a műnek mindenekelőtt érzékletes-konkrét jelenvalóként való felfogása jut érvényre. A VON DER MALERISCHEN DISSONANZ című töredékben arról van szó, hogy a régi művek hibái a mában igen erősen hatnak, ami a régi és az egzotikus művek hatásának is oka. E fejtegetés egy különösen nehéz, a fogalmazványban többször javított helyén egész műélvezetünket (beszúrás, majd törlés: *„nein unser halbes"* – azaz csak a műélvezet felét) az értékek egymás közti méricskélésére, egymás elleni kijátszására vezeti vissza. Egy mellékmondat eredetileg így szólt: *„tekintet nélkül az okságra és a szimultaneitásra"*, amiből törlés és beszúrás után ez lett: *„tekintet nélkül az okságra, a történelemre és a szándékokra"*.

A festészet problematikájának benső szemléletéből ered a nevezetes-rejtélyes *Allteig*, Cézanne és Brueghel festészetének ősanyaga: *„Teljesen homogén, teljesen a dolgokból készített, és mégis végül egy darab abból az anyagból, amelyből maga a festő is alkotva van."* A festészet anyaga misztikus módon egyesíti azt, amit Isten szétválasztott: az *Allteig* a káosz szinonimája. Ebben az értelemben vallja Lukács György könyvének, A LÉLEK ÉS A FORMÁK-nak recenziójában, hogy barátja kritikái, *„amelyek ma még élettárgyalások, és a lélek dolgairól mondanak hirt...* akkor fognak mélyebben... *az alkotások titkaiba nyúlni, ha formakritikák lesznek egykoron"*. Mert Popper felfogása szerint a forma *„...újra és örökre megcsinálja ugyanazt, amit a természet már megcsinált: a forma megveti ezt a pleonazmust, és maga alkot életet; véletlen és másistenű életet"*.

Az *Allteig* mint a legnagyobb festők közös, érzékletes anyaga, nemcsak Cézanne és Brueghel műveinek, hanem Leonardo művészetének (főként özönvízrajzainak) is magyarázó princípiuma mindenekelőtt Tolnay Károly művészettörténet-írásában vált a művészettörténeti értékrend részévé. Popper műveiben és feljegyzéseiben még közvetlenül megragadhatók és érzékelhetők ennek az értékrendnek összetevői, amelyekre feldolgozói sorra rámutattak: a „neósok" nagybányai generációjának ideáljai, az impresszionizmussal való leszámolás. A művészhősök Cézanne mellett Van Gogh, Gauguin, az újak közül Matisse és Maillol. Rodint éppúgy elvetik, ahogyan Popper is a giccs kategóriájába utalja Whistlert és a szecessziós ornamenst. Ez értékrend teóriájának természetes anyanyelve a német. Az ideális színhelyek: Berlin, Párizs s mindenekfelett Firenze. A nabis Piot-t már az is ajánlja, hogy *„...megpillantottam a falon a mi Florenczi Uccelónknak egy gyönyörü képiáját"*. A firenzei nagy századok *„szigorú szüz leheletét"* fedezi fel Kőrösfői Kriesch, Nagy Sándor művészetében is. Firenzében van 1910-ben Lukács, és lapot szerkeszt Füleppel – s Popper, félreértve Lukács levelét, jólesően olvassa: még mindig dalolnak a firenzei utcák. Pedig az eredeti üzenet: *„A régi Firenze ketté hasadt!"*

Ezt a szomorú történetet egy évvel előzi meg a Berlin és Budapest között folytatott polémia Lukács Sterne-tanulmánya körül, melyben Popper nem csekély keserűséggel vallja: a Brueghel-tanulmány egyes gondolatait *„már... nem tartom... (előkelőknek) jóknak;*

Nem tartom mélynek azt a fajta gyorsmetaphysikát...", és „*Fogadást tettem, hogy ezt nem fogom továbbüzni...*" Az *Allteig* fogalma Poppernál – szemben azzal, ahogyan egyanyagúság-követelményére Lukács hivatkozik – világ és művészi forma, művészi idea és festői technika teljes egységére vonatkozik. Egy REVISIONEN című feljegyzésében: „*A nagy festészetben a dolgok számára az integráló tényező az Allteig marad.*" – S a Brueghel-vázlatban, Cézanne és Brueghel anakronisztikus rokonságáról: „*A levegő szilárdsága. Anyag: az Allteig szintézise, tudattalan: a sok anyag szándéka, amit az olajfesték egyesít. Levegő...*" Az eltávolodás oka: Popper *Allteig*-fogalma nyilvánvalóan a világ festői (nemcsak szemléleti) elsajátításának olyan szimbolikus módja, mint Cassirer szimbolikus formái. (Berlini beszámolójában Wölfflinnel egy mondatban számol be Simmelről és Cassirerről is!) A kérdés a legszorosabban összefügg a félreértés-elmélet kidolgozására tett erőfeszítéseivel, melyekre nyilvánvalóan különböző időkben készült, különböző gondolatmenetekhez tartozó, töredékes feljegyzések utalnak. Az egyik: „*A művészet a természet félreértése. A művészeti fejlődés a művészet félreértése.*" Nyilvánvalóan ehhez illeszkednek a modor és a stílus goethei problematikájához kapcsolódó feljegyzései. Az alkalom: Hercules Seghers (akiről nyilvánvalóan nagyobb, a mestert Van Gogh párhuzamaként, őrült fickóként, keresőként, nyughatatlan dilettánsként jellemző tanulmányt tervezett) viszonya Rembrandthoz. Popper számára „*a modorosság ellentéte: az eszköz (szín, festék = Farbe) önállósulása*". Törekvése: szerszám (célszerű) és eszköz (csak azzá kényszerítve; az ősállapotra törekszik vissza) definíciója. „*A manieristát a szerszám vezeti, a művészt az eszköze.*"

A félreértés-elméletre vonatkozó töredékek lényeges eleme a kritikátlan (a tárggyal szemben meggondolás nélküli) és a kritikai szemlélet megkülönböztetése. E töredékek egyik eredménye egy (sorszámozott) vázlata, amely sok tekintetben Panofsky híres ikonológiai tabelláját (1939) előlegezi:

1. *Tapasztalatlan, naiv szemlélő: üres megértés.* (Panofsky: elsődleges képtárgy – preikonografikus leírás – mindennapi tapasztalat – a stílusok története.)

2. *Tapasztalt, indirekt szemlélet: gazdag félreértés.* (Panofsky: másodlagos vagy konvencionális képtárgy - ikonográfiai elemzés – irodalmi források – a típusok története.)

3. *A tapasztalat (kibővítése) behatolása a művészetek magváig, a hatásokon, relativitásokon keresztül a (jelentésekig) szándékokig. Ezekből kiinduló következtetések: itt az (örökké elérhetetlen) csúcs a gazdag megértés.* (Panofsky: belső jelentés: „szimbolikus értékek" – ikonológiai elemzés – szintetikus intuíció – a kultúra jelenségeinek története általában.)

Popper Leó vázlatos töredéke megengedi ezt a párhuzamot, de elmélete kifejtetlen maradt. Vele talán a XX. század magyar művészettörténet-írásának egyik legfontosabb teóriája.

Marosi Ernő

SWIERKIEWICZ RÓBERT KIÁLLÍTÁSA A KISCELLI MÚZEUM TEMPLOMTERÉBEN

1994. január 14.–február 27.

A barátságtalan, nedves téli napokon kinek van kedve hegyet, lépcsőt mászni a könnyebbik, autóbuszos útról nem tudva, hogy megnézzen egy kiállítást a Kiscelli Múzeumban, mely minden vonzóereje mellett inkább nyárias, vidékies intézmény? Pedig miközben a múzeum munkatársai őrizgetik, gyűjtik a főváros művészeti emlékeit a barokk kortól napjainkig, mozgalmas, nemzetközileg is számon tartott, modern kiállításokat rendeznek egy-egy emeleti teremben, illetve a kiállítóhelyiségnek helyreállított egykori trinitárius templomban. Itt nyílt meg az év elején Swierkiewicz Róbert kiállítása, melynek költői – filozofikus – címe volt (KELET KEZD – NYUGAT BEFEJEZ!), s benne a templomtérhez alkalmazkodó tárgyak, festmények, assemblage-ok voltak láthatók. A kiállítás régen bezárt, de aki eljutott a templomtérbe, megőrizhette emlékezetében a művek ünnepélyes emelkedettségét, érzéki-konkrét esztétikumát.

Swierkiewicz Róbert két évig az Iparművészeti Főiskolán tanult kerámiaszakon, majd önképzéssel kiváló grafikus lett a hetvenes évek elején. A jó grafikához szükséges invenció, közvetlenség és komoly formai fegyelem egyaránt jellemezte korai műveit, de jelentkezett hamarosan a technikákon, hagyományos műfajokon túlmutató fegyelmezetlenség is alkotásain.

Egy padláson a Máglya közben, hová mosókonyha-műterméből feljuthatott, több négyzetméteres, fekete festékkel befestett műanyag lepedők lógtak a gerendákról. Olyan volt az egész, mint valami abszurd színház szereplők nélkül. Később fekete, majd színes felületeket nyomtatott vásznakra, ezek a legkülönbözőbb asszociációkat keltették a kritikusokban. „*...légi konstrukciók, ismét másfél méterrel a föld felett úsznak, valahol a megfoghatatlan sötét ragyogású, vérző égbolton a derűs kékséggel hullámzó, szikrázó, világító, transzcendens tájképben...*", írta a Budapest Galériában 1990 november–decemberében rendezett kiállításán látott hatalmas festett vásznairól Gyetvai Ágnes a *Holmi* 1991. áprilisi számában. A ma már örökre eltűnt fiatal kritikus Swierkiewicz Róbertben a nagy koloristát, a tárgyakat átalakító, szertartásokat celebráló happening-művészt ünnepelte. Évtizedek óta s a közelmúltban egyre több kiállításán egyaránt valóban arra törekszik Swierkiewicz, hogy színházzá változtassa a kiállítótermet, melyben műtárgyai között megjelenik maga és Xertox nevű alkotócsoportja. A happeninggel egybekötött kiállításnyitókon előkúsznak a nézők elé, különös, jelentőségteljes dolgokat művelnek (például egy tévédobozon makarónit esznek, vagy megmutatják, milyen sellők élnek a Dunában), s mindezt mindig kitűnő zene kíséri.

A happeningek mindig erősen kötődnek az empíriához, de van bennük olykor irodalmi, történelmi, vallási vonatkozású idézet is, hogy a művész (s a néző is) fantáziadús asszociációkra, meditációkra felkészült legyen. Hasonlóképpen sokjelentésűek a gondosan teleírt vásznak, grafikák, melyeken költői idézetek, meteorológiai táblázatok sorakozhatnak időnként erős színű festékkel leöntve, így festői minőséggé alakulva. Swierkiewicz Róbert konceptuális művésznek nevezhető, de igen erős expresszív hangsúlyokkal. A véletlennek tűnő érzéki-konkrét elemek uralkodnak alkotásain, amikor eltűnnek a konceptuális bonyodalmak, marad a tapintható, látható valóság, a tombolva áradó vagy ünnepélyesen zsoltározó színzuhatag.

Kitűnő mail art grafikáin jelent meg évekkel ezelőtt egy különös kék vagy vörös bábu, egyszer szájában hét kardot tartva, mint egy ítéletnapi angyal karikatúraszerű előadásban, máskor ujját szájára téve a nagy hallgatás parancsát közvetítve levelezőpartnerének.

Swierkiewicz a szó szoros értelmében új dimenziót nyert, mikor szép, régi tárgyak átalakításával kezdett foglalkozni. A dada és szürrealizmus hasonló tettei után is tudott újat alkotni, a hatvanas évektől létező újdada hullámot is csak távoli rokonának mondhatjuk. Nem lett követője sem Robert Rauschenbergnek, sem Bálint Endrének. Nagyon tiszteli Christo politikus tárgyformálását, de nem lesz annyira egyértelműen politikus művész, mint a magyar konceptművészek közül Szentjóby Tamás vagy Galántai György. Swierkiewicz konceptjei tele vannak irodalmi ambícióval, barokkos szenvedéllyel és az anyagi-szellemi lét szinte érzéki élvezetével. Van bennük féktelenség, ösztönösség s tudatosan kimunkált, erős drámaiság.

Több, az 1980-as, 90-es években készült művébe történeti-földrajzi motívumok is bekerültek. Szalmával kitömött zsákra formázza, festi egyik legnagyobb szerelmét, a Dunát, s Ady-idézetet ad hozzá (AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG), igaz, Aranytól, Babitstól József Attiláig és Esterházy Péterig idézhetett volna sok költőt és írót. A Kiscelli Múzeum Swierkiewicz-kiállításának katalógusában megjelenik Claudio Magris írásában a Dunánál Regensburgban Kepler háza s a nyugatról keletre, délre folyó közép-európai folyam képével a kiállítás címében jelzett iránnyal szembeforduló áram, melyről a művész minden Kelet-nosztalgiája ellenére sem feledkezett meg.

Swierkiewicz átéli a Dunát, Duna-vízbe áztatta vásznait, katonai sátorponyvákat, hogy jól beigyák a festéket, és szépen csorogjanak egymásba a színek. Mégsem történelmi tablót készít, mikor élete eddigi legnagyobb, legszebb feladatát megkapja – a kiscelli templom „berendezését" –, hanem meditációra alkalmas tárgyegyüttest alkot. (A megnyitó happeningje a csónakkal, a félmeztelen, összekötö-

Popper Leó

Holmi 1994/8